

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ & ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ & ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΚΙΝΔΥΝΟΥ**

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ ΚΑΙ
ΓΗΡΑΝΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ. ΣΕ ΠΟΙΟ ΒΑΘΜΟ ΚΑΙ ΜΕ ΠΟΙΟΥΣ
ΤΡΟΠΟΥΣ ΘΑ ΣΥΝΕΙΣΦΕΡΕ ΜΙΑ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΑΜΙΓΩΣ
ΚΡΑΤΙΚΟ ΠΡΟΣ ΜΕΙΚΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΗΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΕ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Α) ΠΡΟΒΟΛΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ

Β) ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΠΛΑΤΩΝ ΤΗΝΙΟΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Δ. ΚΩΝ/ΝΟΣ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2011

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη παρούσα μελέτη εξετάζουμε το μακροοικονομικό θέμα του συστήματος συντάξεων και της γήρανσης του πληθυσμού. Στόχος μας είναι να εξετάσουμε το σύστημα των συντάξεων στην Ελλάδα σε πρώτη φάση και έπειτα σε ένα γενικότερο Ευρωπαϊκό και Παγκόσμιο πλαίσιο. Επιπλέον μελετάμε την επίδραση της γήρανσης ή της αύξησης του προσδόκιμου ορίου ζωής στο συνταξιοδοτικό σύστημα, αν δημιουργεί ελλείμματα; Ποια είναι η δημοσιονομική οπτική της επίδρασης της γήρανσης του πληθυσμού στο συνταξιοδοτικό σύστημα; Και πως θα συνείσφερε μετατόπιση του από το αμιγώς κρατικό προς μεικτά συστήματα ασφάλισης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Πυλώνες Ασφάλισης – θεωρητική προσέγγιση.....	10
1.1.1 Τι είναι Ασφάλιση ;Δομή και διάρθρωση του ασφαλιστικού συστήματος.....	10
1.1.2 Θεωρία Κοινωνικής-Ιδιωτικής Ασφάλισης , διάκριση μεταξύ συστημάτων Ασφάλισης και η κύρια διάκριση στους Βασικούς Πυλώνες.....	11
1.2.1 Γήρανση του πληθυσμού	15
1.2.2 Τα προβλήματα που δημιουργεί η γήρανση του πληθυσμού στο σύστημα ασφάλισης με αποτέλεσμα την αύξηση του χρέους και κυρίως του αφανούς χρέους.....	17
1.3 Αφανές χρέος	24
1.4 Θα συνείσφερε μία μετατόπιση του συνταξιοδοτικού συστήματος από αμιγώς κρατικό σε ιδιωτικό σύστημα ασφάλισης;	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 . Το Ελληνικό σύστημα ασφάλισης και οι προοπτικές του	28
2.1 Ελληνικό σύστημα Ασφάλισης και Συνταξιοδότησης	28
2.2 Ο κατακερματισμός του συστήματος.....	30
2.3.1 Η γήρανση του πληθυσμού και η απήχηση στον Ελλαδικό χώρο.	36
2.3.2 Ο ρόλος του δεύτερου και του τρίτου πυλώνα.	40
2.4.1 Δημόσιο Χρέος	43
2.4.2 Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΒΟΛΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (2009,2012).ΑΠΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.....	50
3.1 Πρόβλεψη πληθυσμού.....	51
3.1.1. Γονιμότητα.....	52
3.2 Προσδόκιμο ζωής.....	57
3.3 Μετανάστευση	61
3.4 Απασχόληση	75
3.5 Η επίδραση της γήρανσης στις δημόσιες δαπάνες	77
3.6 Σύγκριση και συσχέτιση Ageing Report 2009 και 2012	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Δαπάνες Προβολών ΙΝΕ ΓΣΕΕ 2003-2007.....	97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 . Συμπεράσματα.....	110
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	117

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ-ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

A. Πίνακες

Πίνακας 1.1 Προσδόκιμο επιβίωσης στην ηλικία των 65 ετών 1960-2007, Ελλάδα και διεθνείς συγκρίσεις	18
Πίνακας 1.2 Δημογραφικός δείκτης εξάρτησης - 2007-2060 (Άτομα 65±/άτομα 15-64)19	19
Πίνακας 1.3 Ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης, 2007-2060 (Σχέση ασφαλισμένου/συνταξιούχου)	21
Πίνακας 1.4 Δαπάνες για συντάξεις δημόσιου συστήματος 2007-2060: Συντονισμένη προβολή (Ποσοστά του ΑΕΠ)	23
Πίνακας 2.1 Το Ελληνικό σύστημα συντάξεων	33
Πίνακας 2.2 Δαπάνες για συντάξεις δημοσίου συστήματος 2007-2060 (Ποσοστά του ΑΕΠ)	42
Πίνακας 3.1	68
Κορύφωση του συνολικού και του εργάσιμου ηλικιακού πληθυσμού	68
Πίνακας 3.2 Διαφορά της προβλεπόμενη συσσωρευτικής μετανάστευση EUROPOP 2010-EUROPOP 2008	83
Πίνακας 3.3 Διαφορά στο εργατικό δυναμικό (EUROPOP2010-EUROPOP2008). Ηλικίας (15-64)	85
Πίνακας 3.4 Διαφορά του συνολικού ποσού του πληθυσμού 0-14 (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	86
Πίνακας 3.5 Διαφορά του συνόλου πληθυσμού 65 και πάνω (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	87
Πίνακας 3.6 Διαφορά του δείκτη εξάρτησης 65 και άνω /15-64 (EUROPOP2010-2008)	88
Πίνακας 3.7 Διαφορά του δείκτη Γονιμότητας (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	89
Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010	89
Πίνακας 3.8 Διαφορά στο προσδόκιμο όριο ζωής κατά τη στιγμή της γέννησης (EUROPOP2010 – EUROPOP2008)	90
Πίνακας 3.9 Διαφορά καθαρής μετανάστευση (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	91

B. Διαγράμματα

Διάγραμμα 2.1 Εξέλιξη των γεννήσεων 1921-1991	38
Διάγραμμα 2.2 Μετανάστευση και παλιννόστηση 1946-57	39

Διάγραμμα 2.3 Ποσοστό συνταξιούχων σε σχέση με τα άτομα ηλικίας 15-64.....	40
Διάγραμμα 2.4 Ποσοστά Πυλώνων.....	41
Διάγραμμα 2.5 Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους	45
Διάγραμμα 3.1 Πρόβλεψη των δεικτών γονιμότητας, αριθμός γεννήσεων ανά γυναίκα.....	55
Διάγραμμα 3.2 Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τους άνδρες.....	59
Διάγραμμα 3.3.....	59
Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τις γυναίκες.....	59
Διάγραμμα 3.4 Προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τους άνδρες ..	60
Διάγραμμα 3.5 Προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τις γυναίκες...	61
Διάγραμμα 3.6 Σωρευτική Προβλεπόμενη μετανάστευση ως % 2008-2060	63
Διάγραμμα 3.7 Πρόβλεψη για το σύνολο του πληθυσμού σε απόλυτες και ποσοστιαίες μεταβολές για την περίοδο 2008-2060.....	65
Διάγραμμα 3.8 Πληθυσμιακές πυραμίδες (σε χιλιάδες) για τα έτη 2008 έως 2060, EU27	67
Διάγραμμα 3.9 Εκτιμώμενη αλλαγή στη παιδική και εργασιακή ηλικία του πληθυσμού (% αλλαγή για την περίοδο 2008 – 2060)	69
Διάγραμμα 3.10 Εκτιμώμενη αλλαγή στην ηλικία του 65+ και 80+ του πληθυσμού(%αλλαγή για την περίοδο 2008-2060).....	70
Διάγραμμα 3.11 Εκτίμηση του πληθυσμού σε χιλιάδες.....	71
Διάγραμμα 3.12 Εκτίμηση των αλλαγών στη δομή του πληθυσμού για τις κύριες ηλικιακές ομάδες, EU27 (%).....	72
Διάγραμμα 3.13 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%).....	73
Διάγραμμα 3.14 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 80 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%).....	74
Διάγραμμα 3.15 Ο λόγος εξάρτησης των παιδιών κάτω των 15 ετών και των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)	74
Διάγραμμα 3.16 Αλλαγές στο σύνολο του πληθυσμού, φυσική εξέλιξη και καθαρές εισροές λόγω μετανάστευσης (σε χιλιάδες)	75
Διάγραμμα 3.17 Ποσοστά απασχόλησης.....	76

Διάγραμμα 3.18 Ποσοστά απασχόλησης ανά φύλο για την περίοδο 2007-2060.....	77
Διάγραμμα 3.19 Το κόστος της γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ, EU27	78
Διάγραμμα 3.20 Κράτη μέλη με υψηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ	79
Διάγραμμα 3.21 Κράτη μέλη με μεσαίο κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ.....	80
Διάγραμμα 3.22 Κράτη μέλη με χαμηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ....	81
Διάγραμμα 3.23 Διαφορά της προβλεπόμενης συσσωρευτικής μετανάστευση ΕΥΡΟΡΟΡ2010-ΕΥΡΟΡΟΡ2008	84
Διάγραμμα 3.24 Διαφορά στο όριο εξόδου από την αγορά εργασίας μετά τις μεταρρυθμίσεις για άντρες και γυναίκες.....	94
Διάγραμμα 3.25 Πρόβλεψη για την αύξηση του ΑΕΠ των 27.....	96
Διάγραμμα 4.1 Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ στην Ελλάδα(%)1992-2002 και πρόβλεψη για το 2003-2004	98
Διάγραμμα 4.2 Η αύξηση του ΑΕΠ κατά το 2002.Ετήσιος ρυθμός μεταβολής %	99
Διάγραμμα 4.3 Η αύξηση της παραγωγικότητας 1996-2002.Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής %.....	100
Διάγραμμα 4.4 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 61 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	102
Διάγραμμα 4.5 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 62 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	103
Διάγραμμα 4.6 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 63 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	104
Διάγραμμα 4.7 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 64 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	105
Διάγραμμα 4.8 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 65 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών	106
Διάγραμμα 4.9 Αριθμός συνταξιοδοτήσεων Ανά έτος	107
Διάγραμμα 4.10 Κατανομή Μέσου Μηνιαίου Μισθού Ανά Ηλικία και Φύλο	108

Γ. ΣΧΗΜΑΤΑ

Σχήμα 1.1 Είδη συνταξιοδοτικής κάλυψη και πυλώνες..... 14

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις μέρες μας ο κόσμος οδηγείται προς ένα πρωτοφανές , παγκόσμιο , χάσμα γενεών όπου η μέση ηλικία έχει μία συνεχή αυξητική τάση κυρίως στις αναπτυγμένες χώρες, γεγονός που ανατρέπει τη συνολική εικόνα ολόκληρου του πλανήτη όπως ήδη ξέραμε μέχρι σήμερα . Δημιουργεί τεράστιες πιέσεις στην παγκόσμια οικονομία και επιβάλλει νέα δεδομένα στο γεωπολιτικό χάρτη . Στον ανεπτυγμένο κόσμο οι γεννήσεις είναι λιγότερες σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια , οι άνθρωποι ζουν περισσότερα χρόνια αφού έχει αυξηθεί σημαντικά το προσδόκιμο όριο ζωής και τα προγράμματα κοινωνικής προστασίας που έχουν σχεδιαστεί στο παρελθόν έχουν άλλα δεδομένα με άλλη πληθυσμιακή κάλυψη και οικονομική κατανομή με αποτέλεσμα να αδυνατούν σήμερα να στηρίξουν τις ανάγκες της κοινωνίας.

Όλο και περισσότερες έρευνες μελέτες και δαπάνες προβολών από διάφορους Παγκόσμιους Οργανισμούς δείχνουν πόσο σημαντικό είναι το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού . Οι τάσεις αύξησης των ηλικιωμένων δημιουργείται κυρίως από τρεις παράγοντες που αποτελούν και την κινητήρια δύναμη των προβολών (Προσδόκιμο επιβίωσης , Γονιμότητα και Μετανάστευση) . Στην παρούσα εργασία επιχειρείται μία συστηματική εξέταση των μακροχρόνιων προοπτικών για βασικές κοινωνικοασφαλιστικές παραμέτρους , όπως το εργατικό δυναμικό και οι συνταξιούχοι . Με βάση τις

εναλλακτικές υποθέσεις για τις πιθανές εξελίξεις στα σχετικά μεγέθη , προκύπτει το συμπέρασμα ότι η σχέση εργαζομένων προς συνταξιούχους με βεβαιότητα θα τείνει να μεταβληθεί επί το δυσμενέστερον.

Ο βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατεπέκταση της Παγκόσμιας Οικονομίας είναι η διαφύλαξη της διατήρησης των δημόσιων οικονομικών . Το βιοτικό επίπεδο θα επηρεαστεί από την συνεχόμενη αύξηση των ηλικιωμένων γι αυτό και η διατήρηση του προϋποθέτει κάποιες αναγκαίες μεταρρυθμίσεις . Θα πρέπει να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη διατήρηση των δημόσιων οικονομικών σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνυπολογίζοντας την βαθύτατη ύφεση που χαρακτηρίζει τις περισσότερες χώρες τα τελευταία χρόνια.

Στο κεφάλαιο ένα δίνουμε μία θεωρητική προσέγγιση για τον ορισμό της ασφάλισης , της κοινωνικής και ιδιωτικής , μία προσέγγιση για τη γήρανση του πληθυσμού και το αφανές χρέος που δημιουργεί . Στο κεφάλαιο δύο προσπαθούμε να μελετήσουμε την απήχηση που έχει στο Ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού και την σχέση σύνδεσης του Αφανούς με το Δημόσιο Ελληνικό χρέος . Στο κεφάλαιο τρία παρουσιάζουμε και αναλύουμε τις δαπάνες προβόλων που έχουν πραγματοποιηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση . Στο κεφάλαιο τέσσερα θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε και να εξηγήσουμε τις προβολές του ΙΝΕ ΓΣΕΕ από την πλευρά των εισφορών και πόσο μπορεί να αντέξει το σύστημα ασφάλισης με ορισμένες υποθέσεις . Στο κεφάλαιο πέντε θα αναφέρουμε τα συμπεράσματα μας , για το πώς ανταποκρινόμαστε στις προκλήσεις της γήρανσης του πληθυσμού και αν θα μας συνείσφερε μία πλήρη μετατόπιση του ασφαλιστικού συστήματος από τα αμιγώς κρατικά σε κεφαλαιοποιητικά . Τέλος θα αναφέρουμε κάποιες αναγκαίες μεταρρυθμίσεις που θα δίνουν κίνητρα για εργασία ανεξαρτήτως του συστήματος που έχει η κάθε χώρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Πυλώνες Ασφάλισης – θεωρητική προσέγγιση

1.1.1 Τι είναι Ασφάλιση ;Δομή και διάρθρωση του ασφαλιστικού συστήματος

Η έννοια της ασφάλισης είναι πάρα πολύ σημαντική και υψίστης σημασίας, αφού δίνεται η δυνατότητα σε ένα άτομο ή σε ένα νοικοκυριό να έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει διάφορους κινδύνους που μπορούν να παρουσιαστούν σε βραχυπρόθεσμους αλλά κυρίως σε μεταγενέστερους χρόνους. Η αβεβαιότητα αυτή έχει οδηγήσει τους ανθρώπους να κατευθύνονται σε ένα οργανωμένο σύστημα ασφάλισης. Τέτοιοι κίνδυνοι μπορεί να είναι η παύση εργασίας λόγω γήρατος, απόλυσης, ασθένειας ή αναπηρίας, ο θάνατος, η ασθένεια ή ο τραυματισμός, η απώλεια προσωπικών περιουσιακών στοιχείων (π.χ. λόγω κλοπής ή πυρκαγιάς), ή γενικά η εμφάνιση αστικών ευθυνών απέναντι σε τρίτους. Η ανάγκη για μείωση των μελλοντικών κινδύνων εμφανίζεται συγχρόνως για τα μέλη μίας κοινωνίας, αν και οι κίνδυνοι δεν γίνονται πραγματικότητα για όλους, ή με την ίδια συχνότητα ή την ίδια στιγμή. Σε συλλογικό επίπεδο μπορούμε να αντιληφθούμε την αβεβαιότητα ως μια εξωτερική κοινωνική επιβάρυνση, την οποία, με τη δημιουργία ενός ασφαλιστικού συστήματος, τα άτομα περιορίζουν μέσω της εσωτερικοποίησης της.

Η βασική δομή ενός ασφαλιστικού συστήματος για παροχή συντάξεων περιλαμβάνει πολλά και διάφορα χαρακτηριστικά, τα οποία διαμορφώνουν τη συνολική του εικόνα. Κεντρικός ρόλος σε όλα τα ασφαλιστικά συστήματα μπορούμε να πούμε ότι είναι η διοίκηση του συστήματος, η οποία λαμβάνει τις αποφάσεις σχετικά με τους όρους που συμμετέχουν σε αυτό οι ασφαλισμένοι και οι δικαιούχοι, οι οποίοι πληρώνουν εισφορές/ασφάλιστρα και λαμβάνουν παροχές. Τα χρήματα αυτά που συσσωρεύονται από τα ασφάλιστρα/εισφορές η κεντρική διοίκηση τα αναθέτει σε έναν ειδικό χειριστή ο οποίος μπορεί να λειτουργεί είτε εσωτερικά στο φορέα ή να είναι εξωτερικός (outsourcing).

1.1.2 Θεωρία Κοινωνικής-Ιδιωτικής Ασφάλισης , διάκριση μεταξύ συστημάτων Ασφάλισης και η κύρια διάκριση στους Βασικούς Πυλώνες.

Η ασφάλιση διαχωρίζεται κυρίως σε δύο μορφές ,την ιδιωτική και την κοινωνική . Για τον ασφαλισμένο η ιδιωτική και η κοινωνική ασφάλιση αποτελούν την ίδια λειτουργία ,δηλαδή πληρώνει εισφορές/ασφάλιστρα για να έχει το δικαίωμα στο άμεσο μέλλον να εισπράξει τη σύνταξη του .Όταν θα φτάσει στο χρονικό σημείο της συνταξιοδότησης θα πρέπει να έχει τουλάχιστον μία κύρια πηγή χρηματοδότησης για την κάλυψη των αναγκών του.

Η ιδιωτική ασφάλιση αν ακολουθεί τη κεφαλαιοποιητική σχέση λειτουργεί όπως η ατομική αποταμίευση .Η πληρωμή των συντάξεων βασίζεται στην απόδοση του κεφαλαίου που δημιουργείται από τις εισφορές που έχουν δημιουργηθεί από τα εργασιακά χρόνια .Η ιδιωτική ασφάλιση είναι αυστηρώς ανταποδοτική, ενώ το ύψος των συντάξεων τίθεται σε κίνδυνο από παράγοντες που μειώνουν την απόδοση του κεφαλαίου ,το πληθωρισμό και την απόδοση της οικονομίας(συμπεριλαμβανόμενης εμμέσως και της δημογραφίας).

Η κοινωνική ασφάλιση που ακολουθεί το διανεμητικό τρόπο έχει ως βάση την αλληλεγγύη των γενεών .Η πληρωμή των εκάστοτε συνταξιούχων γίνεται από τις εισφορές των εκάστοτε εργαζομένων .Μπορούμε λοιπόν να καταλάβουμε ότι ο τρόπος σύνδεσης τους είναι έμμεσος .Αφού υπάρχει η σύνδεση αυτή μεταξύ των γενεών είναι ορατός ο κίνδυνος που δημιουργείται στην αποπληρωμή των συντάξεων .Τα έσοδα λοιπόν εξαρτώνται από τον αριθμό των εργαζομένων και το ποσό των εισφορών που καταβάλουν κατά την εργασιακή τους εποχή . Αντιθέτως τα έξοδα έχουν άμεση σχέση με τον αριθμό των συνταξιούχων για τη καταβολή των συντάξεων και των κοινωνικών παροχών . Ο κίνδυνος αυτός δημιουργείται όταν υπάρχει ανισότητα μεταξύ των εσόδων και των εξόδων . Όταν το αθροισμάτων εξόδων είναι μεγαλύτερο από το άθροισμα των εσόδων υπάρχει ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα.

Τα είδη των συντάξεων κατατάσσονται συνήθως σε τρεις πυλώνες , αφού σε συστήματα πολλαπλών πυλώνων το εισόδημα κάποιου που έχει αποχωρήσει από την εργασία μπορεί να περιέχει όλων των ειδών τις συντάξεις . Η διάκριση των πυλώνων έχει ως εξής : (Τήνιος (2010),Καραβίτης (2011),)

- **1^{ος} πυλώνας: Δημόσιες συντάξεις**

Συνήθως αναφέρεται ως σύστημα δημόσιας κοινωνικής ασφάλισης. Χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι οι συντάξεις χρηματοδοτούνται από εισφορές που πληρώνονται στην ίδια χρονική περίοδο. Πρόκειται, δηλαδή, για ένα διανεμητικό σύστημα (unfunded ή pay-as-you-go system-PAYG), με την έννοια ότι η παρούσα γενεά εργαζομένων χρηματοδοτεί παρελθούσες γενεές (αλληλεγγύη γενεών). Η συμμετοχή στο σύστημα κατά κανόνα είναι υποχρεωτική, συνήθως μέσω της νομοθεσίας. Οι εισφορές είναι συνήθως συνάρτηση του ύψους των αποδοχών. Οι παροχές του συστήματος, οι οποίες έχουν τη μορφή τακτικών καταβολών σύνταξης ή/και εφ' άπαξ πληρωμής, είναι εγγυημένες από το δημόσιο και συνήθως προκαθορισμένες, υπό την έννοια ότι ορίζεται κάποιο ποσό είτε ως απόλυτο μέγεθος, είτε σε σχέση με κάποιο μέγεθος αναφοράς (για παράδειγμα, οι αποδοχές, τα έτη ασφάλισης κ.α.

- **2^{ος} πυλώνας: Συλλογικές (επαγγελματικές) συντάξεις**

Ο δεύτερος πυλώνας περιλαμβάνει κυρίως συλλογικά συνταξιοδοτικά σχήματα, τα οποία απευθύνονται σε επαγγελματικές τάξεις ή ομάδες εργαζομένων με κοινά χαρακτηριστικά (π.χ. απασχολούνται στον ίδιο φορέα ή στην ίδια επιχείρηση). Υπ' αυτή την έννοια την έννοια, Επαγγελματικά Ταμεία μπορούν να συσταθούν από επαγγελματικές ή συνδικαλιστικές ενώσεις ή/και εργοδότες, μεμονωμένους ή σε ομάδες (π.χ. σε κλαδικό επίπεδο). Στα Επαγγελματικά Ταμεία η συμμετοχή μπορεί να είναι υποχρεωτική ή προαιρετική με προκαθορισμένες είτε τις παροχές , είτε τις εισφορές .Όσον αφορά το ύψος τους κατά κανόνα δεν είναι εγγυημένο και συνήθως εξαρτάται από την απόδοση των επενδυμένων κεφαλαίων . Η διοίκηση και η διαχείριση

του Ταμείου μπορεί να ασκείται από αυτόνομα ιδιωτικά ασφαλιστικά ταμεία, ασφαλιστικές εταιρείες ή τις επιχειρήσεις που χρηματοδοτούν το Ταμείο. Συνοξίζοντας η χρηματοδότηση θα μπορούσαμε να πούμε ότι γίνεται με κεφαλαιοποιητικό σύστημα.

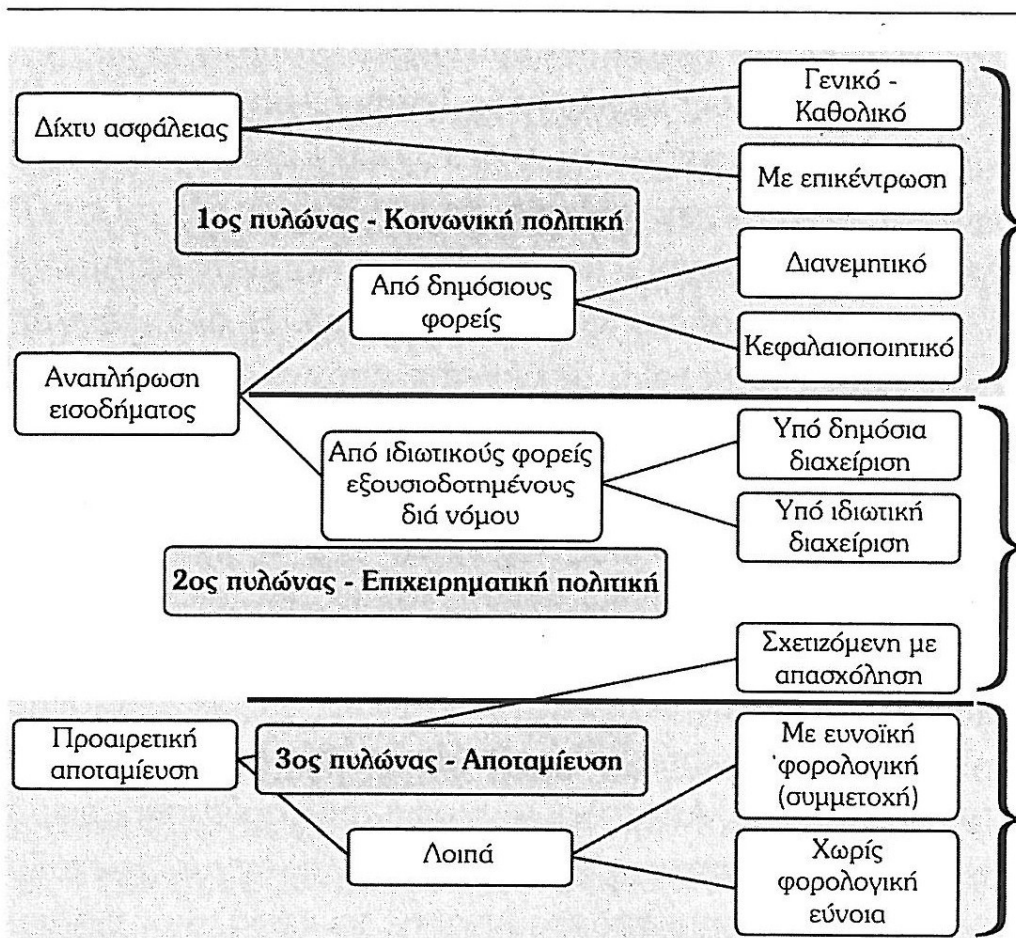
- **3^{ος} πυλώνας: Ατομικές συντάξεις**

Στον τρίτο πυλώνα συνήθως εντάσσονται ατομικά μακροπρόθεσμα αποταμιευτικά προγράμματα με σκοπό την παροχή σύνταξης στο μέλλον. Οι παροχές του συστήματος αυτού δεν εξαρτώνται από παραμέτρους της απασχόλησης . Δηλαδή θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελούν μορφή αποταμιεύσης , αφού δεν περιέχεται η έννοια της αλληλεγγύης μεταξύ ατόμων και η χρηματοδότησης γίνονται με τη μορφή της κεφαλαιοποίησης.

Η κατηγοριοποίηση των συντάξεων δεν είναι ποτέ μία απλή μέθοδος , αφού η Παγκόσμια Τράπεζα έχει κάποιες διαφορές από την κατηγοριοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Τα Ελληνικά κλαδικά Ταμεία κύριας και επικουρικής ασφάλισης έχουν στοιχεία τόσο του πρώτου όσο και του δεύτερου πυλώνα . Αρκετές φορές η κατηγοριοποίηση γίνεται με βάση του τρόπου χρηματοδότησης και αρκετά συχνά παρατηρούμε διαφωνίες για το που κατατάσσεται το κάθε συγκεκριμένο σύστημα . Στο παρακάτω σχήμα μπορούμε να το δούμε πιο αναλυτικά.

Σχήμα 1.1 Είδη συνταξιοτικής κάλυψη και πυλώνες

Είδη συνταξιοδοτικής κάλυψης και πυλώνες

Πηγή: Προσαρμοσμένο από Bateman κ.ά. (2001), σελ. 8.

Διανεμητικά και κεφαλαιοποιητικά συνταξιοδοτικά συστήματα

Συνοψίζοντας τα όσα αναφέρθηκαν η κατηγοριοποίηση των συντάξεων σε πυλώνες δεν είναι ποτέ μία απλή μέθοδος. Τα συστήματα ιδιωτικής ασφάλισης λειτουργούν ως κεφαλαιοποιητικά συστήματα σχηματίζοντας αποθεματικά από τις εισφορές των ασφαλισμένων, οι οποίες θα χρηματοδοτήσουν αργότερα τις συντάξεις. Στα συνταξιοδοτικά διανεμητικά συστήματα οι συντάξεις χρηματοδοτούνται από τις εισφορές των εργαζομένων και συμβάλουν στη

μεταφορά της αγοραστικής δύναμης από τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό προς τα μη οικονομικά ενεργό λόγω ηλικίας , αναπηρίας ή ασθένειας . Τα διανεμητικά συστήματα μπορούμε να πούμε ότι λειτουργούν με βάση την αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών , που σημαίνει ότι οι συντάξεις της παρούσας γενιάς εργαζομένων , όταν θα αποχωρήσουν από την αγορά εργασίας , θα χρηματοδοτηθούν από τις εισφορές της επόμενης γενιάς.

1.2.1 Γήρανση του πληθυσμού

Οι τάσεις αύξησης του σχετικού βάρους των ηλικιωμένων δημιουργείται κυρίως από τρεις παράγοντες που αποτελούν και την κινητήρια δύναμη των προβολών (Προσδόκιμο επιβίωσης , Γονιμότητα και Μετανάστευση) . (Τήνιος(2010),(2003)

Αναλυτικά έχουμε:

1) Προσδόκιμο Επιβίωσης

Αναμένεται να συνεχιστεί την αυξητική του τάση, δηλαδή όλο και περισσότεροι θα ζουν περισσότερα χρόνια , όχι λόγω της μείωσης της θνησιμότητας αλλά λόγω της επιμήκυνσης της ζωής τους . Αυτή η τάση θα συνεχιστεί ίσως με μικρότερη ταχύτητα από ότι ήταν τα τελευταία χρόνια αν και κάποιοι αναλυτές πιστεύουν ότι θα συνεχιστεί με την ίδια ή και ίσως με μεγάλη ταχύτητα λόγω της τρομερής ανάπτυξης της βιοιατρικής.

2) Γονιμότητα

Κύρια επίδραση στην δημογραφία άσκησε η απότομη πτώση στις γεννήσεις μετά το 1980.Τη περίοδο αυτή ο συγκεκριμένος δείκτης βρίσκεται σε πάρα πολύ χαμηλά επίπεδα από αυτά που απαιτούνται για την αναπλήρωση του

πληθυσμού. Η πτώση αυτή οδηγεί σε παρεπόμενες εξελίξεις στην αγορά εργασίας μετά την δεκαετία του 2000 , αφού τα άτομα που γεννήθηκαν μετά τη μεταστροφή της γεννητικότητας θα αρχίσουν να εισέρχονται στην αγορά εργασίας μετά το 2010.

3) Μετανάστευση

Η μετανάστευση εκτός της άμεσης επίπτωσης στο πληθυσμό επηρεάζει και την ηλικιακή του δομή και επομένως την δύναμη του για την αύξηση . Η πρόβλεψη για το δημογραφικό θέμα της μετανάστευσης είναι αβέβαιη και αρκετά απροσδιόριστη γιατί εξαρτάται από κοινωνικούς και πολιτικούς παράγοντες.

Το πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού δεν είναι μόνο Ελληνικό ή μόνο Ευρωπαϊκό αλλά είναι ένα πρόβλημα παγκόσμιας εμβέλειας . Σε όλες τις αναπτυγμένες χώρες από καιρό ήταν γνωστό ότι από το 2000 και μετά θα έπρεπε να αναμένονται δυσμενείς εξελίξεις . Σημαντικός παράγοντας που συνέβαλε στη γήρανση του πληθυσμού είναι το γνωστό σε όλους μας baby-boom δηλαδή η αυξημένη τάση για γέννηση των παιδιών . Η τάση αυτή δημιουργήθηκε αμέσως μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και μετά τη παύση του πολέμου της Κορέας . Η γενιά του Baby boom πλησίασε στη συνταξιοδότηση από το 2000 και μετά . Η δημογραφική μεταβολή αυτή μειώνει συνεχώς το κλάσμα των εργαζόμενων με των συνταξιούχων αφού ο παρανομαστής όλο και συνεχώς αυξάνεται . Αντίθετα ο αριθμητής έχει τάσεις καθοδικές αφού η μείωση της γονιμότητας από το 80 και μετά μειώνει όλο και περισσότερο τον αριθμό του παρανομαστή . Συνοψίζοντας όλες οι χώρες αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα αλλά με διαφορετική τάση.

1.2.2 Τα προβλήματα που δημιουργεί η γήρανση του πληθυσμού στο σύστημα ασφάλισης με αποτέλεσμα την αύξηση του χρέους και κυρίως του αφανούς χρέους

Στο σημείο αυτό θα προσπαθήσουμε να δείξουμε τα διάφορα προβλήματα που δημιουργεί το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού . Θα χρησιμοποιήσουμε κάποιους δείκτες για να μας βοηθήσουν στην ανάλυση τους.

Η αύξηση του προσδόκιμου ορίου ζωής συνεπάγεται άμεσα ότι οι συνταξιούχοι θα βρίσκονται περισσότερα χρόνια στην ηλικία της απολαβής της συντάξης.Ο παρακάτω πίνακας μας δείχνει για άτομα που είναι ήδη στα 65 χρόνια ζωής πόσα χρόνια έχουν ακόμα για να ζήσουν. Γίνετε αντιληπτό από το 1960 και μετά η τάση είναι συνεχώς ανοδική .Οι ηλικιωμένοι θα ζουν όλο και περισσότερα χρόνια . Άντρες και γυναίκες έχουν αυξητικές τάσεις , όπως και το σύνολο των χωρών φαίνεται να εμφανίζει ανοδικές τάσεις με πρωτοποριακή πρωτιά τη χώρα της Ιαπωνίας . Οι γυναίκες της Ιαπωνίας με βάση τη συγκεκριμένη προβολή μπορούν να ζήσουν τέσσερα χρόνια περισσότερα από τις γυναίκες της Ελλάδος . Παρότι που υπάρχει αύξηση πέντε ετών στις Ελληνίδες μπορούμε να υποθέσουμε ότι η αύξηση αυτή μπορεί να είναι και μεγαλύτερη αφού βιολογικά αυτό μπορεί να υποστηριχθεί , το ίδιο μπορεί να ισχύει και για τις υπόλοιπες χώρες . Όποτε καταλαβαίνουμε ότι αν δεν υπάρχει κάποια μεταρρύθμιση για αλλαγή του ορίου συνταξιοδότησης αυτό σημαίνει ότι τα έξοδα στο Κρατικό προϋπολογισμό θα αυξάνονται συνεχώς.

Πίνακας 1.1 Προσδόκιμο επιβίωσης στην ηλικία των 65 ετών 1960-2007, Ελλάδα και διεθνείς συγκρίσεις

	Ανδρες				Γυναίκες			
	1960	1970	1990	2007	1960	1970	1990	2007
Ελλάδα	13,4	13,9	15,7	17,4	14,6	15,2	18,0	19,6
ΗΠΑ*	12,8	13,1	15,1	17,0	15,8	17,0	18,9	20,3
Ιταλία*	13,4	13,3	15,1	17,9	15,3	16,1	18,8	21,8
Γαλλία*	12,5	13,0	15,5	18,0	15,6	16,8	19,8	22,3
Ισπανία	13,2	13,3	15,4	17,8	15,3	16,0	19,0	22,0
Ιαπωνία	11,6	12,5	16,2	18,6	14,1	15,3	20,0	23,6

Πηγή: EPC, Health data (2009)

Στο παρακάτω πίνακα θέλουμε να δείξουμε την αναλογία που ισχύει ως εξέλιξης του δημογραφικού φαινομένου της γήρανσης του πληθυσμού . Ο λόγος είναι ως εξής : στον αριθμητή του κλάσματος βρίσκονται άτομα ηλικίας 65+ και στο παρονομαστή βρίσκονται άτομα ηλικίας από 15 έως 64 ετών . Πρέπει να αναφερθεί ότι οι συγκεκριμένες προβολές έγιναν μέσα στα πλαίσια της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού. Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού δρομολογήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken το Δεκέμβριο του 2001 και κατέληξε σε κοινά συμφωνημένους βασικούς στόχους τους οποίους πρέπει να εξυπηρετούν και να συμβιβάσουν τα συστήματα συντάξεων , είτε κρατικά είτε ιδιωτικά όλων των Κρατών Μελών . Η κάθε Κυβέρνηση της κάθε

χώρας είναι υπεύθυνη για τη διατήρηση του χρέους των συνταξιοδοτικών συστημάτων και η ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών μεταξύ των μελών θα συνείσφερε σε μία πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση των δυσκολιών . Στο παρακάτω πίνακα μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι το πρόβλημα αυτό το έχουν όλες οι Ευρωπαϊκές χώρες με λίγο διαφορετική τάση . Η Ελλάδα μαζί με την Ισπανία φαίνονται να κατέχουν πρωταρχικές θέσεις . Το μέσο όρο της Ευρώπης των 27 μελών είναι στο 53%,το μέσο όρο της Ευρώπης των 15 είναι στο 51% ενώ Ελλάδα βρίσκεται στο 57%

Πίνακας 1.2 Δημογραφικός δείκτης εξάρτησης - 2007-2060 (Άτομα 65±/άτομα 15-64)

	2007	2010	2015	2020	2030	2040	2050	2060
Ισπανία	30%	31%	32%	35%	46%	55%	56%	59%
Βέλγιο	30%	31%	34%	35%	42%	54%	59%	59%
Δανία	26%	26%	28%	31%	38%	42%	44%	46%
Γερμανία	26%	27%	29%	31%	37%	45%	53%	55%
Ιρλανδία	26%	28%	32%	34%	37%	41%	42%	47%
Γαλλία	25%	26%	29%	33%	39%	44%	45%	45%
Ιταλία	25%	26%	27%	29%	38%	46%	48%	51%
Κύπρος	25%	26%	32%	37%	44%	45%	47%	49%
Κάτω Χώρες	24%	24%	26%	27%	34%	46%	59%	59%
Αυστρία	24%	25%	27%	29%	33%	37%	38%	42%
Πορτογαλία	23%	25%	29%	32%	38%	43%	41%	43%
Φινλανδία	21%	23%	27%	31%	40%	47%	46%	47%
Σουηδία	18%	18%	20%	22%	27%	31%	38%	44%
Μ. Βρετανία	16%	17%	18%	20%	25%	31%	40%	44%
Ελλάδα	28%	28%	31%	33%	38%	48%	57%	57%
Ευ27	25%	26%	28%	31%	38%	45%	50%	53%
Ευ15	26%	27%	30%	32%	39%	46%	50%	51%

Πηγή: EPC (2009).

Όσον αφορά τον Οικονομικό Δείκτη Εξάρτησης δηλαδή ένα μέσο που δείχνει την λειτουργία της οικονομίας είναι η σχέση των ατόμων 65+ στον αριθμητή και των απασχολούμενων μεταξύ της ηλικίας 15-64 στο παρανομαστή . Ο δείκτης αυτός είναι υψίστης σημασίας αφού από ο τρόπος λειτουργίας της αγοράς εργασίας καθορίζει το ποσοστό των ατόμων που είναι στο παρανομαστή ή στον αριθμητή. Για κάθε χώρα τα αποτελέσματα αυτά έχουν μεγάλη διαφορά από τον δημογραφικό δείκτη εξάρτησης αφού είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα κίνητρα για τη παραμονή εργασίας σε κάθε χώρα είναι πολύ διαφορετικά . Επίσης κάποια άλλα χαρακτηριστικά που καθορίζουν αυτόν το δείκτη είναι οι γυναίκες αφού η διαφορά στο ποσοστό συμμετοχής τους στην απασχόληση έχει τη μεγαλύτερη διακύμανση στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Έχει παρατηρηθεί στις χώρες της Ε.Ε η καθυστέρηση των νέων εργαζομένων στην αγορά εργασίας είτε επειδή οι ίδιοι επιθυμούν να παραμείνουν για περισσότερα χρόνια στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είτε επειδή υπάρχουν κάποιες δυσλειτουργίες της αγοράς εργασίας (ανεργία νέων).

Στο παρακάτω πίνακα θα δούμε πως η πορεία του πληθυσμού μεταβάλλει τη κατάσταση στο δείκτη εξάρτησης του ασφαλιστικού συστήματος, δηλαδή τη σχέση μεταξύ ασφαλισμένων και συνταξιούχων. Δηλαδή πόσοι ασφαλισμένοι χρειάζονται για έναν συνταξιούχο. Τα αποτελέσματα από αυτά που μπορούμε να διαπιστώσουμε είναι οδυνηρά κυρίως μετά το 2020 για το σύνολο των χωρών εκτός από τις Βόρειες χώρες(Δανία, Ιρλανδία, Σουηδία) και τις κάτω Χώρες. Η Ελλάδα φαίνεται να είναι στη πιο δυσμενή θέση αφού για κάθε ένα συνταξιούχο θα χρειάζεται έναν ασφαλισμένο

**Πίνακας 1.3 Ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης, 2007-2060
(Σχέση ασφαλισμένου/συνταξιούχου)**

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Ιταλία	67%	65%	66%	76%	90%	94%	95%
Γερμανία	62%	62%	64%	76%	85%	88%	91%
Βέλγιο	58%	58%	65%	76%	83%	87%	90%
Κύπρος	30%	32%	40%	51%	59%	73%	86%
Γαλλία	55%	58%	64%	73%	78%	79%	80%
Φινλανδία	56%	57%	66%	74%	74%	75%	78%
Ισπανία	38%	37%	39%	47%	61%	75%	77%
Σουηδία	39%	40%	48%	54%	59%	60%	65%
Ιρλανδία	28%	28%	30%	35%	41%	50%	53%
Δανία	47%	49%	57%	57%	57%	53%	50%
Κάτω Χώρες	30%	30%	35%	39%	42%	41%	42%
Ελλάδα	57%	56%	59%	70%	86%	99%	102%

Πηγή: EPC (2009).

Ο ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης προκύπτει λοιπόν από το πως το ασφαλιστικό σύστημα και η ασφαλιστική νομοθεσία της κάθε χώρας επηρεάζουν την αγορά εργασίας. Δηλαδή πόσοι από τους εργαζομένους είναι ασφαλισμένοι και πληρώνουν εισφορές και πόσοι από τους μη οικονομικά ενεργούς δικαιούνται συνδρομή μέσω των συντάξεων. Η αντιστοίχιση των

δικαιωμάτων σε εργαζομένους στα περισσότερα συστήματα είναι μία σχετικά απλή διαδικασία. Στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης αυτό δεν ισχύει.

Στο παρακάτω πίνακα βλέπουμε τις δαπάνες των χωρών ως προϊόν. Οι δαπάνες έχουν αυξητική τάση για όλες τις χώρες με τη διαφορά ότι κάποιες έχουν μεγάλες τάσεις και άλλες λιγότερες. Με εξαίρεση τη Σουηδία η οποία φαίνεται να ελέγχει το ποσοστό των δαπανών. Η Ελλάδα και σε αυτό το πίνακα έχει το μεγαλύτερο ποσοστό σε αντίθεση με άλλες χώρες που έχουν το ίδιο πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού. Εκτός όμως από τις δαπάνες για συντάξεις της κάθε χώρας είναι πολύ σημαντικό να δούμε τι γίνεται με τη πορεία του ΑΕΠ της κάθε χώρας. Έχει μεγάλη σημασία αν το ΑΕΠ αυξάνει, παραμένει σταθερό ή να έχει τάσεις για μείωση. Το ΑΕΠ έχει άμεση σχέση με τη παραγωγικότητα, οπότε μπορούμε να καταλάβουμε και να υποθέσουμε ότι όσο αυξάνει το ΑΕΠ της κάθε χώρας, θα αυξάνουν και τα έσοδα. Στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο στην Ελλάδα βλέπουμε μέσω των προβολών να αυξάνουν σημαντικά τα έξοδα και από την άλλη πλευρά η χώρα να έχει για τρίτη συνεχόμενη χρονιά μία πολύ σημαντική πτώση στο ΑΕΠ. Το γεγονός αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη διόγκωση του προβλήματος. Το ίδιο παράδειγμα που αναφέραμε για την Ελλάδα είναι πιθανόν να συμβαίνει και με άλλες χώρες.

**Πίνακας 1.4 Δαπάνες για συντάξεις δημόσιου συστήματος
2007-2060: Συντονισμένη προβολή (Ποσοστά του ΑΕΠ)**

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Μεταβολή 2000-2050
Ισπανία	8,4	8,9	9,5	10,8	13,2	15,5	15,1	7,1
Κύπρος	6,3	6,9	8,9	10,8	12,8	15,5	17,7	9,2
Βέλγιο	10	10,3	11,8	13,9	14,6	14,7	14,7	4,7
Ιταλία	14	14	14,1	14,8	15,6	14,7	13,6	0,7
Γαλλία	13	13,5	13,6	14,2	14,4	14,2	14	1,2
Αυστρία	12,8	12,7	13	13,8	13,9	14	13,6	1,2
Πορτογαλία	11,4	11,9	12,4	12,6	12,5	13,3	13,4	1,9
Φινλανδία	10	10,7	12,6	13,9	13,6	13,3	13,4	3,3
Γερμανία	10,4	10,2	10,5	11,5	12,1	12,3	12,8	1,9
Ιρλανδία	5,2	5,5	6,4	7,5	8,7	10,5	11,3	5,3
Ολλανδία	6,6	6,5	7,8	9,3	10,3	10,3	10,5	3,7
Δανία	9,1	9,4	10,6	10,6	10,4	9,6	9,2	0,5
Σουηδία	9,5	9,6	9,4	9,5	9,4	9	9,4	-0,5
Μ. Βρετανία	6,6	6,7	6,9	7,6	8	8,1	9,3	1,5
ΕΛΛΑΔΑ	11,7	11,6	13,2	17,1	21,4	24	24,1	12,3

Πηγή: OECD (2009, 2001).

Σε αυτό το σημείο πρέπει να κάνουμε μία αναφορά ότι από μακροοικονομική σκοπιά, θεωρούμε ότι οι συντελεστές μεταβλητότητας παραμένουν σταθεροί όπως η ηλικία συνταξιοδότησης . Οι διάφορες μεταβλητές μπορούν να

αλλάξουν μελλοντικά με την προϋπόθεση ότι οι αλλαγές αυτές θεωρούνται νομοθετημένες. Η διαφορά στο παραπάνω πίνακα είναι εντυπωσιακή στο ότι κάποιες χώρες όπως η Ιταλία, η Γαλλία που αντιμετωπίζουν σε ίδια επίπεδα το πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού φαίνεται να ελεγχούν σε καλύτερα επίπεδα τα έξοδα για δαπάνες γιατί από το 2000 και μετά έχουν πάρει κάποια αναγκαία μέτρα για μεταρρυθμίσεις όπως η αύξηση του ορίου συνταξιοδότησης, εξίσωση στα όρια συνταξιοδότησης μεταξύ ανδρών-γυναικών και σε εξορθολογισμό μεταξύ διαφόρων κλάσεων των διαφόρων κοινωνικών ομάδων.

1.3 Αφανές χρέος

Με τον όρο αφανές χρέος εννοούμε μαθηματικά την διαφορά που υπάρχει μεταξύ εσόδων και εξόδων, για να το υπολογίσουμε όμως σε κάθε χρονική περίοδο θα πρέπει να υπολογίζουμε τη διαφορά των αναμενόμενων εσόδων και εξόδων στο μέλλον στη βάση των σημερινών συντάξεων και εισφορών. Οπότε για κάθε χρόνο σημειώνουμε τη διαφορά (το τρέχον έλλειμμα κάθε χρόνο). Το ποσό αυτό χρειάζεται μία αναγωγή στο παρόντα χρόνο έτσι ώστε να υπολογιστεί σε παρούσα αξία. (Τήνιος (2010),)

Στο σημείο αυτό θα εξετάσουμε πως σχετίζεται το αφανές χρέος με το κανονικό δημόσιο χρέος

Στη παραπάνω ενότητα είδαμε ότι η αύξηση της γήρανσης του πληθυσμού αυξάνει σε μεγάλο βαθμό τις συνολικές δαπάνες για τη πληρωμή των συνταξιούχων, οπότε καταλαβαίνουμε πόσο σημαντική είναι η επιβάρυνση του αφανούς χρέους σε ένα σύστημα ασφάλισης. Εδώ αυτό πρέπει να πούμε ότι το αφανές χρέος δε προσμετράται στο Δημόσιο χρέος που εμφανίζει η κάθε χώρα ξεχωριστά. Στο σημείο αυτό είναι πρέπει να τονίσουμε πόσο επικίνδυνο και λεπτό ζήτημα είναι η μέτρηση του αφανούς χρέους. Οι μετρήσεις αυτές δεν είναι συγκεκριμένες και απολύτως τεκμηριωμένες αφού κάνουμε μια σειρά υποθέσεις για το μέλλον. Ορισμένες εκτιμήσεις μπορούμε να πούμε ότι είναι

σχεδόν ασφαλείς όπως είναι οι δημογραφικές αναλύσεις, από την άλλη πλευρά όμως υπάρχει αρκετή αβεβαιότητα για την πρόβλεψη του ρυθμού ανάπτυξης του ΑΕΠ , για το ποσοστό ανεργίας των μελλοντικών ετών κ.λπ. Μπορούμε δηλαδή να τις χαρακτηρίσουμε κάπως παρακινδυνευμένες.

Η φύση του αφανούς χρέους σε κεφαλαιοποιητικά συστήματα μπορούμε να πούμε ότι όταν έχουμε ένα ισορροπημένο κεφαλαιοποιητικό σύστημα η παρούσα αξία της διαφοράς πληρωμών και εισπράξεων είναι μηδέν. Όλα αυτά προκύπτουν ότι δεν υπάρχει σχέση αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών.

Αν κάνουμε αντίστοιχο υπολογισμό σε διανεμητικά συστήματα θα μπορούσαμε να πούμε ότι υποχρεώσεις είναι οι μελλοντικές υπεσχημένες συντάξεις, και τα έσοδα προκύπτουν από την επιβάρυνση για την χρηματοδότησή τους.(Ασφάλιστρα-Εισφορές). Εδώ τον ρόλο του ενεργητικού παίζει η δυνατότητα που έχει το Κράτος να επιβάλλει φορολογία (και εισφορές) για να χρηματοδοτεί τις υποχρεώσεις του. Αν η μελλοντική φοροδοτική ικανότητα αρκεί για να καλύψει τις υποχρεώσεις του κράτους, τότε το ενεργητικό θα ισούται με το παθητικό και η καθαρή παρούσα αξία των υποχρεώσεων θα είναι μηδέν. Όμως, η κυβέρνηση έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει και τις μελλοντικές πληρωμές (π.χ. αλλάζοντας την αναπροσαρμογή των συντάξεων)

Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι η βιωσιμότητα ενός διανεμητικού συστήματος είναι ένα πολιτικό ζήτημα που αναφέρεται στο κατά πόσον το εκλογικό σώμα θεωρεί ότι οι υποσχέσεις που χορηγούνται δικαιολογούν την επιπλέον φορολογία που απαιτείται για να χρηματοδοτηθούν. Η παρούσα πρακτική που αναφέραμε ακριβώς από πάνω είναι να μην συνυπολογίζεται το αφανές χρέος μαζί με το Δημόσιο χρέος . Αυτό ισοδυναμεί με το να θεωρείται εξ ορισμού η παρούσα αξία του ίση με μηδέν (δηλαδή θεωρείται ότι η δυνατότητα επιβολής φορολογίας επαρκεί πάντοτε για να χρηματοδοτηθούν οι σημερινές συνταξιοδοτικές υποσχέσεις).

Ένα τεράστιο ερωτηματικό δημιουργείται λοιπόν από τη μέτρηση του αφανούς χρέους και για τη πιθανή μελλοντική αύξηση της φορολογίας για την κάλυψη αυτής της πιθανής ανισότητας. Η κάθε Κυβέρνηση όπως ήδη έχουμε αναφέρει μπορεί να αυξήσει τη φορολογία αλλά πρέπει να συμπεριλάβουμε ότι δεν έχει την απεριόριστη δυνατότητα για πολύ μεγάλες αυξήσεις και ειδικά όταν μια Χώρα έχει ήδη παρά πολύ υψηλούς φόρους όπως στη συγκεκριμένη περίπτωση της Ελλάδας όπου πολύ δύσκολα το σύνολο της κοινωνίας μπορεί να αντέξει μία ενδεχόμενη αύξηση της φορολογίας. Άρα αν το αφανές χρέος μιας χώρας υπολογίζεται σε ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από το ποσοστό του ΑΕΠ π.χ 200% , το χρέος που αντιστοιχεί στο εμφανές χρέος είναι μόνο τμήμα αυτού. Δηλαδή το τμήμα που απαιτεί αύξηση της φορολογίας πέραν του ανεκτού. Αν θεωρηθεί ότι το ίδιο ποσοστό φορολογίας με το σημερινό είναι το μέγιστο ανεκτό, τότε από το αφανές χρέος θα έπρεπε να αφαιρεθεί το τμήμα που αντιστοιχεί στη μελλοντική αύξηση του ΑΕΠ.(Τήνιος (2010)Barr (2001),)

Στα διανεμητικά συστήματα θα πρέπει να επεμβαίνει η εκάστοτε Κυβέρνηση με μεταρρυθμίσεις έτσι ώστε να μειώνει τη συσσώρευση του χρέους σε επίπεδα ελεγχόμενα. Τέλος θα μπορούσαμε επίσης να αναφέρουμε ότι ο σκοπός της κάθε Κυβέρνησης είναι η εξασφάλιση της δικαιοσύνη μεταξύ γενεών και συνεπώς να εξισορροπούν την φορολογική επιβάρυνση μεταξύ ανάμεσα τους.

1.4 Θα συνείσφερε μία μετατόπιση του συνταξιοδοτικού συστήματος από αμιγώς κρατικό σε ιδιωτικό σύστημα ασφάλισης;

Στο κεφάλαιο αυτό είδαμε πόσο τεράστιες και πολύπλοκες είναι οι προσκλήσεις που δημιουργούνται από το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Αναλύσαμε σε θεωρητικό επίπεδο τις διαφορές μεταξύ των συνταξιοδοτικών συστημάτων και πως αντιδρούν στο δημογραφικό πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού..

Το ερώτημα που δημιουργείται είναι ότι οι περισσότερες χώρες που έχουν ήδη ένα τεράστιο Δημόσιο Χρέος θα τους συνείσφερε μία μετατόπιση και πως θα γινόταν αυτό; Θα ήτανε καλύτερα τα πράγματα ή θα δημιουργούσε διάφορες παρενέργειες.

Σε πρώτη φάση θα εξετάσουμε τη περίπτωση μιας πλήρους μετατόπισης από κρατικό σύστημα σε κεφαλαιοποιητικό . Κατά τη περίοδο της μετάβασης οι εργαζόμενοι πρέπει να πληρώσουν για τις δικές τους συντάξεις και αυτές της προηγούμενης γενιάς. Άρα στην αρχή η δημόσια δαπάνη αυξάνει. Αν ιδιωτικοποιηθεί ένα δημόσιο διανεμητικό σύστημα, η πρώτη γενιά πρέπει να πληρώνει για το σύστημα δύο φορές. Με δεδομένο ότι τμήμα της δαπάνης αυτής θα μεταβιβαστεί στον φορολογούμενο, σε περίπτωση μετάβασης σε κεφαλαιοποιητικό από διανεμητικό σύστημα, στην μεταβατική περίοδο η ανάγκη δανεισμού του δημοσίου θα είναι μεγαλύτερη. Όσο λιγότερο βιώσιμο είναι το παλαιό διανεμητικό σύστημα, τόσο μεγαλύτερη και αυτή η ανάγκη για δανεισμό. (Barr(2001),)

Αυτό δημιουργεί τεράστιες ανισότητες μεταξύ των γενεών και πρέπει να θυμόμαστε ότι στόχος της κάθε Κυβέρνησης είναι να διατηρεί τις ισότητες μεταξύ των γενεών ως προς τα φορολογικά θέματα.

Στο διανεμητικό σύστημα η πολιτική παρέμβαση είναι πιο εύκολη, θα πρέπει λοιπόν σε πρώτη φάση να κάνει τις αναγκαίες αλλαγές για τη διαχείριση του αφανούς χρέους και να μετατοπίζει την ασφάλιση προς μεικτά συστήματα ασφάλισης περιλαμβανομένου και της ιδιωτικής με τρόπο ομαλό έτσι ώστε να διατηρεί τις ισορροπίες μεταξύ των γενεών .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 . Το Ελληνικό σύστημα ασφάλισης και οι προοπτικές του.

2.1 Ελληνικό σύστημα Ασφάλισης και Συνταξιοδότησης.

Ο θεσμός της κοινωνικής προστασίας εμφανίστηκε στη χώρα μας με τη μορφή της κοινωνικής πρόνοιας στα επιζώντα μέλη των οικογενειών των εργαζομένων και μετεξελίχτηκε στη μορφή της κοινωνικής ασφάλισης με την κάλυψη των κινδύνων γήρατος , αναπηρίας και θανάτου . Μέχρι το τέλος το Β Παγκοσμίου Πολέμου η εξέλιξη του τομέα της κοινωνικής ασφάλισης και των συντάξεων ήταν περιορισμένη και περιλάμβανε την προσπάθεια των εργατικών και επαγγελματικών ενώσεων να αναπτύξουν αυτόνομα , αυτοδιοικούμενα και αυτοχρηματοδοτούμενα ασφαλιστικά ταμεία.

Το συνταξιοδοτικό σύστημα αναπτύχθηκε σε μία σχετική μεγάλη χρονική περίοδο , κάτω από την επίδραση οικονομικών , πολιτικών , ιστορικών και κοινωνικών συγκυριών καλύπτοντας σταδιακά σχετικά το σύνολο του πληθυσμού . Στην αρχή τα επικίνδυνα επαγγέλματα όπως ναυτικούς και μετά από λίγα χρόνια τους δημόσιους υπαλλήλους και τους αυτοαπασχολούμενους

Τα πρωταρχικά βήματα για την εξέλιξη του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης για παροχή της κύριας σύνταξης ήταν μετά τη ψήφιση του νόμου 1846/51 για τη σύσταση και τη λειτουργία του ΙΚΑ . Οι κύριοι κλάδοι ήταν οι κλάδοι συντάξεων και ασθένειας που κάλυψε ασφαλιστικά τους εργαζόμενους των αστικών κέντρων ή και άλλων περιοχών στις οποίες υπήρχαν μονάδες βιομηχανίας , βιοτεχνίας , και διάφορες επαγγελματικές ομάδες ανεξάρτητα από το τόπο απασχόλησης τους. Στη συνέχεια μετά τη ψήφιση του νόμου 4169/61 ιδρύθηκε ο ΟΓΑ ο οποίος κάλυψε ασφαλιστικά όλον το αγροτικό

πληθυσμό. Ο ΟΓΑ μετά το νόμο 1296/82 κάλυψε και όλους τους ηλικιωμένους άνω των 65 ετών με ανεπαρκές εισόδημα ,εάν δεν είχαν αποκτήσει ασφαλιστικά δικαιώματα.(Ζερβού (2009),)

Μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του 70' τα μέτρα τα οποία είχαν παρθεί δεν έδιναν τη δυνατότητα κάλυψης ολόκληρου του πληθυσμού , ακόμη και ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού που ήταν ασφαλισμένο είχε περιορισμένο επίπεδο ασφάλισης και οι συντάξεις της πλειοψηφίας των συνταξιούχων παρέμεναν σε χαμηλά επίπεδα. Στη συνέχεια το ΙΚΑ επεκτείνεται σε όλη τη χώρα και καλύπτει ασφαλιστικά για κύρια σύνταξη όλους του μισθωτούς και ημερομισθίους του μη αγροτικού τομέα . Επίσης κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 80' δίνονται αρκετά μεγάλες αυξήσεις στις συντάξεις που είχε ως αποτέλεσμα να μειώσει δραστικά το ποσοστό φτώχειας των ηλικιωμένων .

Τα πρώτα μελανά σημάδια κάνουν την εμφάνιση τους για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος από την ποσοτική και ποιοτική επέκταση του ασφαλιστικού φορέα. Γι αυτό οι πρώτες θεσμικές παρεμβάσεις της δεκαετίας του 90' επικεντρώθηκαν σε ζητήματα χρηματοδότησης και προϋποθέσεων χορήγησης συνταξιοδοτικών παροχών καθώς και της οργάνωσης του συστήματος. Για τη τόνωση της βιωσιμότητας του συστήματος ψηφίστηκαν δύο ασφαλιστικοί νόμοι (Ν.1902/90 και Ν.2084/92) με πολύ σημαντικούς περιορισμούς στα ασφαλιστικά δικαιώματα και τις αυξήσεις των εισφορών.

Με το Νόμο 2084/92 οδηγήθηκε στη δημιουργία ενός νέου συστήματος ασφάλισης , λιγότερου γενναιόδωρου αφού υπήρξε τριμερής χρηματοδότησης για κύρια σύνταξη και ασθένειας , με συμμετοχή των εργαζομένων ,των εργοδοτών και του Κράτους, κατ αναλογία 2/9 ,4/9 ,3/9,αντίστοιχα.Το νέο σύστημα ασφάλισης καλύπτει ομοιόμορφα ενιαίες προϋποθέσεις σχετικά με την ηλικία συνταξιοδότησης, τα ποσοστά αναπλήρωσης ,τις κατώτερες συντάξεις και τη επιβολή εισφορών.(Τήνιος(2010),)

Παράλληλα με την ασφάλιση για κύρια σύνταξη αναπτύχθηκε και η επικουρική ασφάλιση με τη χορήγηση προσθέτων περιοδικών παροχών

συντάξεων .Δικαίωμα για επικουρική σύνταξη έχουν οι απασχολούμενοι με σχέση εξαρτημένης εργασίας και ένα σχετικό μικρό ποσοστό των αυτοτελών απασχολούμενων. Η επικουρική ασφάλιση αναπτύχθηκε , όπως και η ασφάλιση για κύρια σύνταξη ,σταδιακά , μέσα από ένα μεγάλο αριθμό ασφαλιστικών φορέων χωρίς ενιαίους κανόνες και προϋποθέσεις και με το δικό του καταστατικό το κάθε ταμείο. Αποφασιστικό βήμα για την έναρξη της επικουρικής ασφάλισης ήταν η ίδρυση του TEAM (N.997/79).

Συνοψίζοντας το Ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα είναι δημόσιο ως προς τη διαχείριση , αναγκαστικό ως προς τη νομική του μορφή , ορισμένων παροχών ως προς τη δομή και ασφαρίζει κυρίως την εργασία . Ο κεντρικός άξονας λειτουργεί με βάση το διανεμητικό σύστημα (pay as you go) , με αυτόνομους και αυτοδιοικούμενους ασφαλιστικούς φορείς υπό την εποπτεία κυρίως του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας . Το Ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα χαρακτηρίζεται από την αλληλεγγύη μεταξύ των ατόμων μιας γενιάς αλλά και μεταξύ των γενεών ,από την πολυδιάσπαση και τον κατακερματισμό τόσο στο οργανωτικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο παροχών.

2.2 Ο κατακερματισμός του συστήματος.

Το δημόσιο σύστημα συντάξεων στην Ελλάδα αναπτύχθηκε με τρόπο αποσπασματικό , ένας πολύ σημαντικός παράγοντας ήταν η πίεση των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εργαζομένων η οποία είχε ως αποτέλεσμα την κατακερματισμό του συστήματος. Ο κατακερματισμός αυτός γίνεται εμφανής σε διαστάσεις όπου θα αναπτυχθούν ακριβώς από κάτω.(Τήνιος(2003),(2010),)

- Η πρώτη διάσταση θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι η κλαδική διάσταση που αφορά επαγγελματικούς κλάδους. Υπάρχει πληθώρα φορέων (Ασφαλιστικών Ταμείων) που χορηγούν συντάξεις ανά τομέα απασχόλησης ή επάγγελμα. Έχει διαπιστωθεί ότι ακόμα και εντός

ταμείου υπάρχουν κλαδικές διαφοροποιήσεις όσον αφορά τις εισφορές και τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα.

- Μία άλλη διάσταση θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι η διαφοροποίηση ανάλογα με το επίπεδο ή την βαθμίδα προστασίας. Το σύστημα διαθέτει τρεις βαθμίδες παροχών που αποτελούνται από την κύρια σύνταξη ,τη επικουρική και το εφ' άπαξ .Η κύρια σύνταξη και η επικουρική λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο και η καταβολή τους γίνεται ανά μήνα, δηλαδή είναι η κύρια πηγή αμοιβής των συνταξιούχων. Το εφάπαξ καταβάλλεται μία φορά , ακριβώς στη χρονική περίοδο τη στιγμή της συνταξιοδότησης. Η διαφοροποίηση των τριών παροχών αυτών είναι ότι οι πληρωμές γίνονται σχεδόν πάντα σε διαφορετικούς λογαριασμούς από διαφορετικούς φορείς.
- Επίσης μία πολύ εμφανής διάσταση είναι η διαφοροποίηση ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα ή κλάση των δικαιούχων. Υπάρχουν πάρα πολλές διαφορές μεταξύ των διάφορων ασφαλιστικών ταμείων ,αυτό όμως που μας κάνει πραγματικά εντύπωση είναι η διαφοροποίηση της κλάσης μεταξύ των δικαιούχων που ανήκουν στον ίδιο ασφαλιστικό φορέα. Η κυριότερη διαφοροποίηση αυτού του είδους είναι αυτή του «νέου συστήματος » δηλαδή αυτού που ασφαλίστηκαν για πρώτη φορά μετά το 1993.
- Μία πολύ σημαντική διάσταση είναι η διαφοροποίηση μεταξύ φύλων . Στα περισσότερα ταμεία δεσπόζει μία υπερπροστασία των γυναικών που έχει ως αποτέλεσμα να διατηρεί ανισότητες μεταξύ των ασφαλισμένων.
- Τέλος , μία εξίσου σημαντική διάσταση είναι η διαφοροποίηση που οφείλεται στο ότι πολλά ταμεία συντάξεων χορηγούν παροχές υγείας σε

χρήμα και σε είδος. Οι παροχές αυτές έχουν σαν αποτέλεσμα την αύξηση των δαπανών των ασφαλιστικών ταμείων.

Ο παρακάτω πίνακας σκιαγραφεί τη δομή του συστήματος ανά κλάδο εργαζομένων , ηλικιακή ομάδα και επίπεδο προστασίας και μέθοδος χρηματοδότησης. Διακρίνονται έξι μεγάλοι κλάδοι δικαιούχων αγρότες (και ανασφάλιστοι) ,Δημόσιοι Υπάλληλοι ,Μισθωτοί ιδιωτικού τομέα, μισθωτοί Δέκο, αυτοαπασχολούμενοι και ελεύθεροι επαγγελματίες.

Πίνακας 2.1 Το Ελληνικό σύστημα συντάξεων

Κατηγορία πληθυσμού	Βαθμίδες προστασίας	Οργάνωση*	Πηγή χρηματοδότησης
1. Ανασφάλιστοι άνω των 65	Καθολική σύνταξη (θα αποσυρθεί σταδιακά για τους αγρότες)	ΟΓΑ	Κρατική επιχορήγηση (κάλυψη εσόδων)
Αγρότες	Εισφορές, κρατική συμμετοχή (Κύρια σύνταξη ΟΓΑ 1997)		Εισφορές, κρατική συμμετοχή (% εισφορών), επιχορήγηση
2. (Α) Δημόσιοι Υπάλληλοι	Κύρια, επικουρική (συχνά διπλή), και εφάπαξ	Υπ. Οικονομικών	Κρατικός Προϋπολογισμός
Στρατιωτικοί		α) ΤΕΑΔΥ β) Μετοχικά Ταμεία	Εισφορές Κοινωνικοί πόροι
(Β) Ειδικό καθεστώς ΙΚΑ (π.χ. ΕΟΤ)	Κύρια, επικουρική, εφάπαξ	ΙΚΑ για την κύρια	Εισφορές + τριμερής χρηματοδότηση + χρηματοδότηση ελλειμμάτων
3. Εργαζόμενοι ιδιωτικού τομέα (Α) ΙΚΑ:			
(i)	Κύρια	ΙΚΑ	Εισφορές + τριμερής χρηματοδότηση + χρηματοδότηση ελλειμμάτων
(ii)	Κύρια + επικουρική	ΙΚΑ + ΤΕΑΜ ΙΚΑ + άλλο επικουρικό	Εισφορές Εισφορές + Κοινωνικοί πόροι
(iii)	Κύρια + επικουρική + εφάπαξ	+ Ταμεία Πρόνοιας	Εισφορές
(Β) Ναυτικοί	Κύρια + επικουρική + εφάπαξ	NAT, ΚΑΑΝ κλπ.	Εισφορές + Επιχορήγηση + Κοινωνικοί πόροι
4. Εργαζόμενοι δημοσίου τομέα (δημόσιες επιχειρήσεις, ΔΕΗ, Τράπεζες)	Κύρια + επικουρική + εφάπαξ	"Ειδικά Ταμεία" (για κάθε επιχείρηση) ΙΚΑ + Ειδικά Ταμεία για επικουρική ΟΑΠ- ΔΕΗ	Εισφορές (μεγαλύτερο μέρος από τον εργοδότη) Χρηματοδότηση ελλειμμάτων από τον εργοδότη
5. Αυτοαπασχολούμενοι	Κύρια Κύρια + επικουρική	ΟΑΕΕ (πρώην ΤΕΒΕ, ΤΑΕ, ΤΣΑ) Όπως ανωτέρω + επικουρικό Ταμείο	Εισφορές (ευρώ ανά κλάση), Επιχορηγήσεις από Δημόσιο - Κοινωνικοί πόροι
6. Ελεύθεροι επαγγελματίες	Κύρια	Νομικοί, Υγειονομικοί, Μηχανικοί	Κοινωνικοί πόροι,
(Α) Αυτοαπασχολούμενοι	Κύρια + επικουρική	Όπως παραπάνω + τοπικά Ταμεία δικηγόρων	Εισφορές, Πρόσοδοι περιουσίας
(Β) Μισθωτοί	Συχνά 2 βασικές συντάξεις		

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΝΕΟΕΙΣΡΧΟΜΕΝΩΝ (ΝΟΜΟΣ 2084/92):
 Κοινό όριο ηλικίας (65), εισφορές όπως του ΙΚΑ, τριμερής χρηματοδότηση, μέγιστη αναπλήρωση 60%* Βασική, 20% επικουρική, Συμμετοχή σε κεντρικά Ταμεία (δεν τηρούνται ξεχωριστοί λογαριασμοί)

ΕΚΑΣ (Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων). Καταβάλλεται μετά από έλεγχο πόρων σε όλους τους χαμηλοσυνταξιούχους πλην ΟΓΑ, ηλικίας μεγαλύτερης από τα όρια του ΙΚΑ.

Τμητικές συντάξεις πολεμικές, Εθνικής Αντίστασης, Τοπικής Αυτοδιοίκησης, προσωπικές κλπ.

* Το σύστημα έχει αυτή την οργάνωση μέχρι πριν την εφαρμογή του Νόμου 3655/08.

** Το % αναπλήρωσης άλλαξε και έγινε 70% με το Νόμο 3029/2002.

Πηγή: Τήνιος Πλάτων, 2003, σελίδες 31-32.

Το ασφαλιστικό σύστημα λόγω της πολυνομίας και του κατακερματισμού όπως διαπιστώσαμε από το πιο πάνω πίνακα έχει ως αποτέλεσμα να λειτουργεί με ανισότητες και να αντιμετωπίζει όμοιες περιπτώσεις πολιτών με διαφορετικό τρόπο . Η κοινωνική ασφάλιση παρέχεται από μία πληθώρα φορέων κύριας και επικουρικής ασφάλισης Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται διότι παρά την απαγόρευση ίδρυσης ταμείων κύριας ασφάλισης μετά την ίδρυση του ΙΚΑ (ΑΝ 1846/51), συνεχίσθηκε η ίδρυση νέων ταμείων κυρίας ασφάλισης .Το ΙΚΑ ιδρύθηκε το 1936 και είναι ο μεγαλύτερος φορέας που παρέχει συντάξεις και ασφαρίζει κυρίως τους μισθωτούς στον ιδιωτικό τομέα , καταβάλλει πάνω από το ένα τρίτο του συνόλου των συνταξιοδοτικών παροχών. Στο εσωτερικό του ΙΚΑ όμως συνυπάρχουν πάνω από 600 καθεστάτα συνταξιοδότησης .

Ο κατακερματισμός του Ελληνικού συστήματος δημιουργεί επίσης εμπόδια στη μέτρηση του ασφαλιστικού δείκτη εξάρτησης. Στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης η μετατροπή της εργασιακής πορείας σε ασφαλιστικό δικαίωμα δημιουργεί πολλές φορές διπλογραφίας. Η κύρια αιτία είναι ότι ένας ασφαλισμένος έχει πολλαπλές συντάξεις όπως είναι η κύρια , η επικουρική ή πολλαπλά ασφαλιστικά δικαιώματα π.χ (σύνταξη χηρείας , σύνταξη από ίδιο δικαίωμα , άλλες πολλαπλές συντάξεις). Επίσης λόγω του κατακερματισμού και της πολυπλοκότητας του συστήματος δημιουργείται μία ανισότητα στην ασφαλιστική παρουσία, δηλαδή κάποιοι πληρώνουν πολύ υψηλές εισφορές ως ποσοστό του εισοδήματος και κάποιοι άλλοι ασφαρίζονται με προαιρετικές ασφαλιστικές κλάσεις.

Επίσης είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί ότι ένα άλλο πρόβλημα που δημιουργείται στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης λόγω του κατακερματισμού των ταμείων είναι ότι η επικουρική σύνταξη μπορεί να θεωρείται διαφορετική

από την κύρια σύνταξη αλλά ο τρόπος λειτουργίας έχει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τη κύρια.

Όλα τα επικουρικά Ταμεία χρηματοδοτούνται με τρόπο διανεμητικό, δηλαδή ανήκουν και αυτά στο πρώτο πυλώνα κοινωνικής ασφάλισης με τη μόνη διαφορά από τα κύρια Ταμεία να έχουν μεγαλύτερη περιουσία και λιγότερα συσσωρευμένα ελλείμματα λόγω της νεότερης δημιουργίας τους. Ένα άλλο κοινό χαρακτηριστικό είναι η υποχρεωτική τους ασφάλιση όπως δηλαδή αρμόζει στα διανεμητικά συστήματα. Οι παροχές καθορίζονται διά νόμου με βάση τα ποσοστά αναπλήρωσης της συνταξιοδοτικής βάσης, δηλαδή όταν κάποιος συνταξιοδοτείται λαμβάνει δύο συντάξεις. Ο τρόπος υπολογισμού είναι ως ποσοστό του τελευταίου μισθού ή το μέσο όρο των τελευταίων μισθών.

Συμπεραίνοντας οι επικουρικές συντάξεις έχουν τόσα κοινά χαρακτηριστικά με τις κύριες συντάξεις έτσι ώστε να μην μπορούν να παίξουν διακριτό ρόλο στο συνολικό οικοδόμημα της κοινωνικής προστασίας. Είναι προφανές ότι μεγαλώνουν τη παθολογία του συστήματος και επιδεινώνουν τις επιπτώσεις του κατακερματισμού.

Στη διοίκηση των ασφαλιστικών φορέων μετέχουν εκπρόσωποι των εργοδοτών, των εργαζομένων και του κράτους. Με αποτέλεσμα να μην υπάρχει σε επιθυμητό βαθμό η αυτονομία, η αυτοδιοίκηση και η αυτοχρηματοδότηση των ασφαλιστικών ταμείων. Ο κατακερματισμός καθιστά το σύστημα συντάξεων αδιαφανές και ευάλωτο σε πολιτικές παρεμβάσεις δια μέσου αφανών έμμεσων επιδοτήσεων, η πιο σημαντική είναι αυτή μεταξύ περίθαλψης και συντάξεων.

Ο κατακερματισμός του Ελληνικού συστήματος όπως ακριβώς εξηγήσαμε πιο πάνω σε συνδυασμό με την έλλειψη κινήτρων για παραμονή εργασίας δημιουργεί τεράστια αγκάθια στη λύση του ασφαλιστικού προβλήματος. Οι ασφαλισμένοι του Ελληνικού συστήματος αφού δεν έχουν αυτά τα κίνητρα προσπαθούν συνεχώς να βρίσκουν τα μονοπάτια για την έξοδο τους από το

εργασιακό περιβάλλον. όταν προστεθεί και η απουσία του κοινωνικού κράτους τότε δημιουργούνται τα διοικητικά προβλήματα του συστήματος. Η κοινωνική πολιτική προϋποθέτει την αποτελεσματική παραγωγή , αξιολόγηση και αξιοποίηση προσωπικών πληροφοριών για την ευημερία των πολιτών. Οι ελλείψεις στη διοικητική ικανότητα γίνονται αισθητές στους παρακάτω τομείς.

- Υπάρχει υψηλό κόστος διοίκησης του συστήματος. Συμπεριλαμβάνεται η αδυναμία προγραμματισμού και η έλλειψη προσαρμοστικότητας.
- Η εκτεταμένη εισφοροδιαφυγή μεγάλης κλίμακας δίνει απλόχερα κίνητρα στη γκρίζα οικονομία και αντικίνητρα στην ανάπτυξη.
- Οι αδυναμίες στη διοίκηση δυσχεραίνουν τη χάραξη κοινωνικής πολιτικής. Η μη λειτουργία Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης σημαίνει ότι τα στοιχειώδη στοιχεία όπως το ύψος των αποδοχών , η μέση σύνταξη δεν είναι ακόμα γνωστά

Οι διοικητικές αυτές αδυναμίες ευθύνονται και για το χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης , την απουσία πληροφόρησης , τη γραφειοκρατία και την αδιαφάνεια

2.3.1 Η γήρανση του πληθυσμού και η απήχηση στον Ελλαδικό χώρο.

Το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού όπως αναφέραμε πιο πάνω είναι αιτία του προσδόκιμο επιβίωσης, της γονιμότητας και της μετανάστευσης. Το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Ελλάδα είναι ακριβώς το ίδιο που αντιμετωπίζει όλος ο αναπτυσσόμενος κόσμος. Στην Ελλάδα λοιπόν αντιμετωπίζουμε το ίδιο φαινόμενο με κάποιες μικρές διαφορές και με διαφορετικές τάσεις.

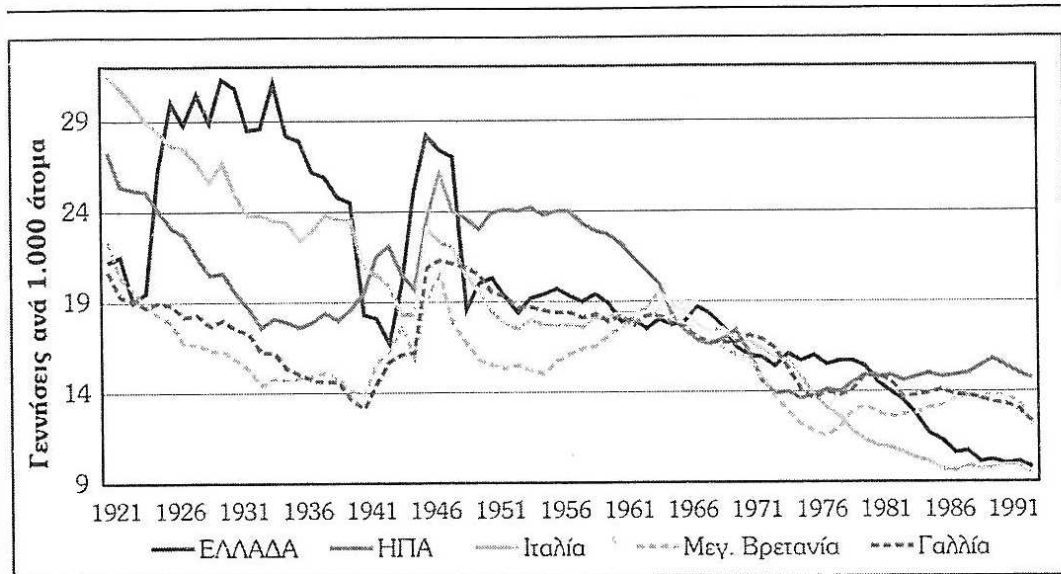
Όσον αφορά το αίτιο του προσδόκιμου επιβίωσης ένας πολύ σημαντικός παράγοντας είναι η επιμήκυνση της ζωής. Η μείωση της θνησιμότητας των παιδιών σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια , η πρόοδος της ιατρικής και της

βιολογίας και οι βελτιώσεις των συνθηκών ζωής από την εκπληκτική ανάπτυξη της τεχνολογίας οδήγησαν σε σημαντικές αυξήσεις του ορίου ζωής.

Όσον αφορά τη γονιμότητα παρατηρούμε στο παρακάτω πίνακα ότι υπάρχουν διάφορες διακυμάνσεις κατά την εξέλιξη των γεννήσεων από το 1921 έως το 1993. Οι τάσεις αυτές είναι διαφορετικές από χώρα σε χώρα. Στην Ελλάδα οι αυξομειώσεις είναι πολύ πιο έντονες από τις υπόλοιπες χώρες. Την εξέλιξη αυτή μπορούμε να τη χωρίσουμε σε τρεις περιόδους. (Τήνιος (2010),)

- Ο μεσοπόλεμος: Στη περίοδο αυτή υπάρχουν πολύ υψηλές γεννήσεις κυρίως για δύο λόγους. Τη Μικρασιατική καταστροφή και την ανακοπή του μεγάλου μεταναστευτικού ρεύματος που κυριαρχούσε πριν από το 1920.
- Μετά το 1945 χαρακτηρίζεται η περίοδος των υψηλών γεννήσεων, φαίνεται χαρακτηριστικά στο σχεδιάγραμμα ότι οι γεννήσεις είναι πολύ υψηλότερες από τη προηγούμενη περίοδο.
- Η τρίτη περίοδος χαρακτηρίζεται ως η περίοδος της χαμηλής γεννητικότητας, στην Ελλάδα αυτό βέβαια παρατηρείται με λίγο καθυστέρηση ως προς τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Η τάση αυτή ξεκινάει από το 1970 και μετά ακολουθεί ραγδαία πτώση το 1980.

Διάγραμμα 2.1 Εξέλιξη των γεννήσεων 1921-1991

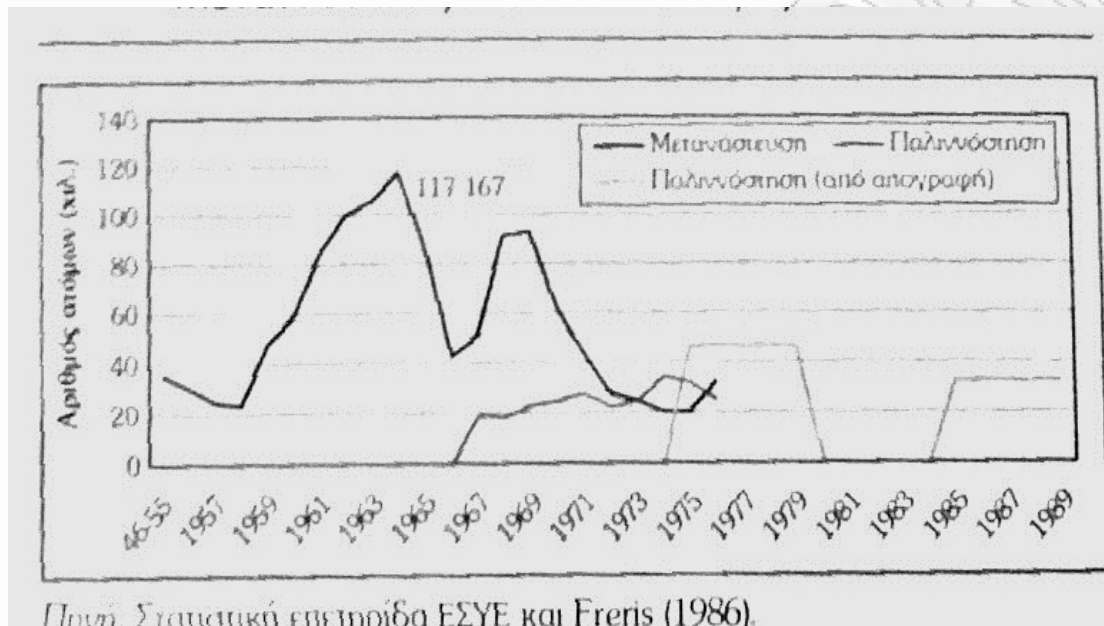
Πηγή: Mitchell (1998).

Όσον αφορά τη μετανάστευση μπορούμε να παρατηρήσουμε στο παρακάτω διάγραμμα την ιδιορρυθμία της τη χρονική περίοδο από το 1950 έως το 2008. Στη διάρκεια της πρώτης περιόδου η Ελλάδα ήταν μία χώρα αποστολής μεταναστών ενώ στη δεύτερη περίοδο το φαινόμενο αυτό αντιστράφηκε και η Ελλάδα μετατράπηκε σε χώρα μετανάστευσης άλλων. Από το παρακάτω πίνακα παρατηρούμε ότι στη χρονική περίοδο 1945 έως 1965 μετανάστευσαν από την Ελλάδα περίπου 89.000 άτομα. Ο αριθμός αυτός αυξάνεται μετά το 1959 και κορυφώθηκε το 1965 όταν μεταναστεύσανε περίπου 120.000 άτομα.

Η πρώτη παλιννόστηση αρχίζει από το 1975 έως το 1979, 40.000 κάθε έτος και στο έτος 1975 είναι ο πρώτος χρόνος εισροής μεταναστών στην Ελλάδα. Το δεύτερο κύμα μεταναστών ξεκινάει από τα τέλη του 1980 οι γνωστοί σε

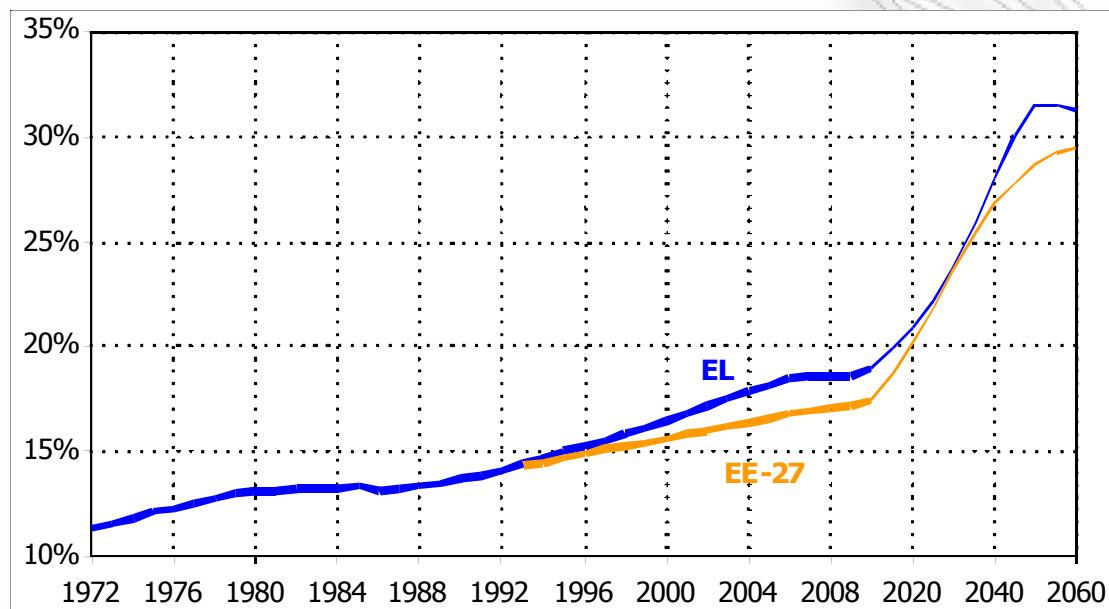
όλες τις αναπτυγμένες χώρες « οικονομικοί μετανάστες».Ο αριθμός αυτός υπολογίζεται επισήμως στις 30.000 για κάθε ένα έτος .Ο αριθμός αυτός είναι πολύ μεγαλύτερος γιατί δεν συνυπολογίζεται ο αριθμός των παράνομων μεταναστών.

Διάγραμμα 2.2 Μετανάστευση και παλιννόστηση 1946-57

Όλοι αυτοί οι παράγοντες έχουν ως αποτέλεσμα να αυξάνουν το ποσοστό των ανθρώπων που είναι πάνω από 65 ετών ωε προς το ποσοστό ηλικίας μεταξύ 15 έως 64 όπως δείχνει το παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 2.3 Ποσοστό συνταξιούχων σε σχέση με τα άτομα ηλικίας 15-64

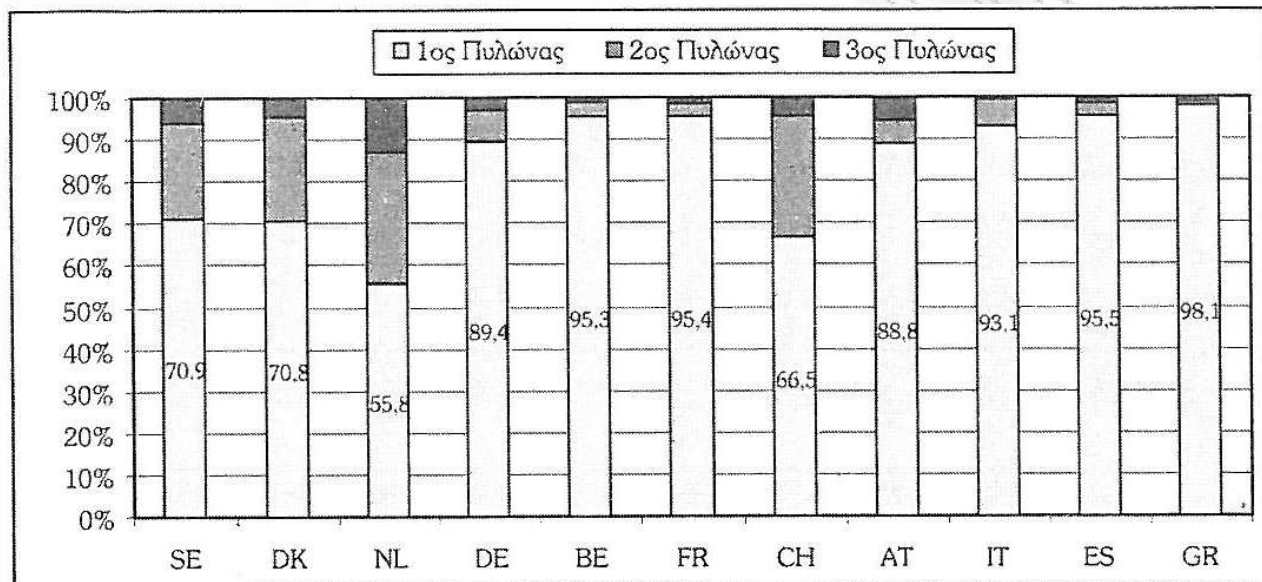

Πηγή: Καραβίτης 2011

2.3.2 Ο ρόλος του δεύτερου και του τρίτου πυλώνα.

Το ελληνικό σύστημα ασφάλισης εκτός απ' ότι είναι κατακερματισμένο όπως αναφέραμε στο κεφάλαιο 2.2 εξαιτίας του γεγονότος ότι οι συντάξεις διατίθενται από πανσπερμία φορέων είναι και μονολιθικό. Το σύστημα είναι μονολιθικό αφού όπως παρατηρούμε στο ακριβώς από κάτω διάγραμμα μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι το ποσοστό υπερβαίνει το 98% από συντάξεις του πρώτου πυλώνα, δηλαδή τις συντάξεις που εκ του νόμου είναι υποχρεωτικές.

Διάγραμμα 2.4 Ποσοστά Πυλώνων

Πηγή: Ζωή 50+, σελ. 73, από στοιχεία SHARE 2004.

Ο προβληματισμός για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος που αναπτύσσεται στο συγκεκριμένο κεφάλαιο καθώς και το ερώτημα πως θα καλυφθεί το κόστος λόγω της αλλαγής του των δημογραφικών και εργασιακών δεδομένων είναι αυτό που μας απασχολεί έτσι ώστε να μην επιβαρυνθούν δυσανάλογα οι μελλοντικές γενεές από τη συνεχή αύξηση του αφανούς χρέους. Στο παρακάτω πίνακα μπορούμε να διαπιστώσουμε πόσο ανοδική είναι η αύξηση των δαπανών από τις κρατικές συντάξεις.

Πίνακας 2.2 Δαπάνες για συντάξεις δημοσίου συστήματος 2007-2060 (Ποσοστά του ΑΕΠ)

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Μεταβολή 2000-2050
Ισπανία	8,4	8,9	9,5	10,8	13,2	15,5	15,1	7,1
Κύπρος	6,3	6,9	8,9	10,8	12,8	15,5	17,7	9,2
Βέλγιο	10	10,3	11,8	13,9	14,6	14,7	14,7	4,7
Ιταλία	14	14	14,1	14,8	15,6	14,7	13,6	0,7
Γαλλία	13	13,5	13,6	14,2	14,4	14,2	14	1,2
Αυστρία	12,8	12,7	13	13,8	13,9	14	13,6	1,2
Πορτογαλία	11,4	11,9	12,4	12,6	12,5	13,3	13,4	1,9
Φινλανδία	10	10,7	12,6	13,9	13,6	13,3	13,4	3,3
Γερμανία	10,4	10,2	10,5	11,5	12,1	12,3	12,8	1,9
Ιρλανδία	5,2	5,5	6,4	7,5	8,7	10,5	11,3	5,3
Ολλανδία	6,6	6,5	7,8	9,3	10,3	10,3	10,5	3,7
Δανία	9,1	9,4	10,6	10,6	10,4	9,6	9,2	0,5
Σουηδία	9,5	9,6	9,4	9,5	9,4	9	9,4	-0,5
Μ. Βρετανία	6,6	6,7	6,9	7,6	8	8,1	9,3	1,5
ΕΛΛΑΔΑ	11,7	11,6	13,2	17,1	21,4	24	24,1	12,3

ΠΗΓΗ : EPC (2009,2001)

Η Ελλάδα έχει την μεγαλύτερη αύξηση στις δαπάνες για τις κρατικές συντάξεις. Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι η βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος είναι ένα σύνθετο πρόβλημα. Χρειάζεται μία σφαιρική μακροχρόνια προσέγγιση η οποία θα απαιτεί μία αναδιάρθρωση του συνταξιοδοτικού συστήματος έτσι ώστε να διαμορφωθεί μία ολοκληρωμένη πρόταση για την επάρκεια των συντάξεων.

Μία λύση αυτού του προβλήματος θα μπορούσε να ήταν μία μετατόπιση του συστήματος ασφάλισης προς τα μεικτά συστήματα συνταξιοδότησης. Ο

δεύτερος και ο τρίτος πυλώνας όπως είδαμε πιο πάνω αντιπροσωπεύουν το 1,9% των ασφαλισμένων. Ποσοστό πάρα πολύ μικρό, σχεδόν μηδαμινό. Οπότε εδώ μπορούμε να πούμε ότι δημιουργείται ένα τεράστιο κίνητρο για αλλαγές και προσαρμογές που θα έχει ως αποτέλεσμα να μετατοπισθεί ένα ποσοστό των δαπανών προς τους συμπληρωματικούς πυλώνες. Πρέπει να υπάρξει μία υπάρξει συμπληρωματική αποταμίευση για τις συντάξεις, μία αποταμίευση που θα προκύψει μόνο εάν θεσμοθετηθεί ο ρόλος της Ιδιωτικής Ασφάλισης και δοθούν συγκεκριμένα φορολογικά κίνητρα στο 2ο και 3ο Πυλώνα, αλλιώς οι επόμενες γενιές θα έχουν να αντιμετωπίσουν σοβαρότατο πρόβλημα επιβίωσης με αντίκτυπο στα δημοσιονομικά ελλείμματα.

2.4.1 Δημόσιο Χρέος

Ορισμός

Δημόσιο Χρέος είναι το σύνολο της οφειλής σε χρηματικές μονάδες του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Δηλαδή Κράτος, ΟΤΑ, Κοιν.Ασφ., ΝΠΔΔ εκτός από ΔΕΚΟ. Υπό την έννοια ευρύτερος δημόσιος τομέας συμπεριλαμβάνονται όλα τα επίπεδα δημόσιας διοίκησης. Το δημόσιο χρέος αυξάνεται από έτος σε έτος κατά το πόσο που ο ετήσιος κρατικός προϋπολογισμός παρουσιάζει έλλειμμα, ή αντιστρόφως μειώνεται κατά το ποσό που παρουσιάζει πλεόνασμα. Είναι η διαφορά που δημιουργείται από τα έσοδα και τα έξοδα του κάθε Κράτους. Έσοδα θεωρούνται οι φόροι από τους πολίτες μίας Χώρας και έξοδα θεωρούνται π.χ οι δημόσιες δαπάνες, η καταβολή των μισθών και των συντάξεων κ.α. Καθώς η εκάστοτε κυβέρνηση αντλεί τα έσοδά της από το μεγαλύτερο μέρος των πολιτών του κράτους, δηλαδή των φορολογούμενων, το δημόσιο χρέος έμμεσα είναι χρέος των φορολογούμενων.

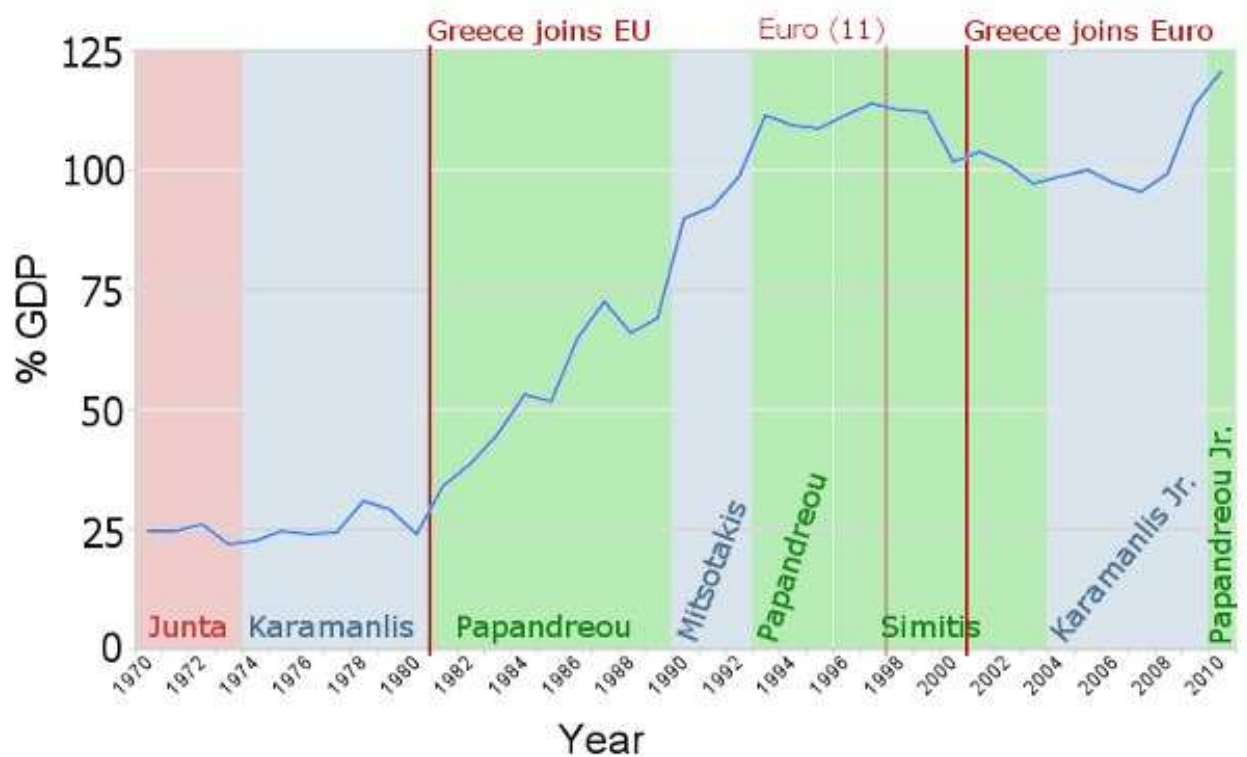
Η μέτρηση του δημόσιου χρέους μετριέται επί το ποσοστό του ΑΕΠ, στον αριθμητή βρίσκεται πάντα το συνολικό ποσό του χρέους και στο παρανομαστή το συνολικό ποσό του μεγέθους του ΑΕΠ. Όσο μεγαλώνει το ποσό του ΑΕΠ

μειώνει το ποσοστό του χρέους άσχετα αν το χρέος σαν ποσό δεν έχει μειωθεί. Οπότε καταλαβαίνουμε πόσο σημαντικό είναι να υπάρχει μια συνεχόμενη αύξηση του ΑΕΠ από χρόνο σε χρόνο.

Οι κυβερνήσεις των χωρών δανείζονται από τις χρηματαγορές και τις κεφαλαιαγορές με σκοπό να καλύψουν τις τρέχουσες ανάγκες που έχουν κάθε συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Ο τρόπος δανεισμού γίνεται μέσω των ομολόγων ,όταν πρόκειται η επιστροφή του κεφαλαίου να είναι μεγαλύτερη του έτους και με έντοκα γραμματεία όταν η επιστροφή του ανάλογου ποσού είναι να επιστραφεί σε λιγότερο από ένα έτος. Μία χώρα για να ενταχθεί στην ONE θα πρέπει να έχει ποσοστό χρέους κάτω του 60% του ΑΕΠ σύμφωνα με τη συνθήκη του Μάαστριχ το 1992.Ο κανόνας αυτός παρακάμφθηκε για να ενταχθεί στην ONE η Ιταλία και το Βέλγιο που είχαν μεγαλύτερο ποσοστό χρέους από αυτό που όριζε η συνθήκη. Η Ελλάδα χάρις σε αυτή τη ρύθμιση εντάχθηκε στην ONE αν και κάποιοι πιστεύουν ότι τροποποιήθηκαν κάποια στοιχεία για την ένταξη της.(Σημ.Τήνιος(2011),)

Στο παρακάτω διάγραμμα βλέπουμε την εξέλιξη του δημόσιου χρέους από το 1970 έως το 2010.

Διάγραμμα 2.5 Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους

Πηγή: <http://www.capital.gr/stoupas/Article.aspx?id=961897>

Παρατηρούμε ότι από το 1970 έως το 1998 η τάση του ποσοστού του χρέους ως προς το ποσοστό του ΑΕΠ είναι ανοδική, όμως το ανώτατο ποσό του χρέους είναι περίπου λίγο πάνω από το 100%, από το 1998 έως το 2007 παρατηρούμε ότι το ποσοστό του χρέους έχει μία ελαφριά καθοδική τάση που έχει ως αποτέλεσμα να πέφτει και κάτω από το ποσοστό του 100%. Από το

2008 και μετά παρατηρούμε μία αλματώδη αύξηση του χρέους. Οι κυριότεροι λόγοι της τελευταίας αύξησης είναι ότι υπήρχε πτώση του ποσοστού του ΑΕΠ ,υψηλά πραγματικά επιτόκια αφού η ύφεση μείωσε το πληθωρισμό και τέλος η μεγάλη αύξηση του ελλείμματος της Κυβέρνησης.

Ένας πολύ σημαντικός παράγοντας είναι η αύξηση των spreads (επιτοκίων) στα Ελληνικά ομόλογα σε σχέση με τα επιτόκια δανεισμού των Γερμανικών ομολόγων. Ως βασική μέτρηση των επιτοκίων δανεισμού στην ΟΝΕ είναι τα επιτόκια των Γερμανικών ομολόγων δεκαετής λήξης . Η Γερμανική Κυβέρνηση δανείζεται στα 10ετή ομόλογα με επιτόκιο 3% περίπου, οπότε όταν λέμε ότι τα επιτόκια δανεισμού των Ελληνικών ομολόγων είναι 300 μονάδες βάσης εννοούμε ότι η Ελληνική κυβέρνηση δανείζεται με 6%. Η Ελληνική Κυβέρνηση το 2008 δανειζόταν με 230-280 μονάδες βάσης και τις σημερινές μέρες θα δανειζόταν με 24% αφού το spreads των Ελληνικών ομολόγων είναι περίπου στις 2.100 μονάδες βάσης. Από το Μάρτη του 2009 η Ελληνική Κυβέρνηση βρίσκεται υπό την εποπτεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου όπου και δανείζεται από αυτό αφού θεωρητικά έχει αποκλειστεί από τις αγορές λόγω του υψηλού επιτοκίου δανεισμού.

Το Ελληνικό Δημόσιο Χρέος παρουσιάζει μία δυναμική αφού το ποσοστό του χρέους ως προς του ΑΕΠ είναι περίπου στο 158% κατά το έτος 2011 , ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από τη συνθήκη που ορίζει το Μάαστριχ. Το ποσοστό αυτό μπορεί να μειωθεί αν η ανάπτυξη είναι ταχύτερη και αν μειωθούν οι περιττές δημόσιες δαπάνες.

2.4.2 Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού.

Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού αποφασίσθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισαβόνα το 2000 και περιλαμβάνει τον καθορισμό κοινών γενικών στόχων και τη μετατροπή τους σε εθνικές στρατηγικές .Επίσης καθορίζει την αξιολόγηση τους αυτών των σχεδίων και στρατηγικών με άλλες κοινές εκθέσεις της Επιτροπής και του Συμβουλίου. Στο πλαίσιο της διαδικασίας

ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ των Κρατών μελών περιλαμβάνει και η περιοδική παρακολούθηση των παραμέτρων και μεγεθών των ασφαλιστικών συστημάτων με βάση κοινά καθορισμένους δείκτες. Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού δρομολογήθηκε τελικά από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken το Δεκέμβριο του 2001 και κατέληξε σε τρεις κοινά συμφωνημένους βασικούς στόχους τους οποίους πρέπει να εξυπηρετούν και να συμβιβάζουν τα συστήματα συντάξεων , κρατικά και ιδιωτικά , των Κρατών μελών. Οι τρεις βασικοί σκοποί περιγράφονται ακριβώς από κάτω :

- **Επάρκεια των συντάξεων.** Προϋποθέτει την εξασφάλιση επαρκών εισοδημάτων συνταξιοδότησης για όλους και τη πρόσβαση τους σε ένα σύστημα συντάξεων που θα επιτρέπουν στους ανθρώπους μετά το έτος της συνταξιοδότησης τους να διατηρήσουν το βιοτικό τους επίπεδο σ' ένα λογικό βαθμό για την εξυπηρέτηση των φυσικών και προσωπικών τους αναγκών.
- **Οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος.** Σκοπός εδώ είναι να εξασφαλίσει την οικονομική βιωσιμότητα των δημόσιων και ιδιωτικών συνταξιοδοτικών προγραμμάτων .Να ισχυροποιηθεί το συνταξιοδοτικό σύστημα έτσι ώστε να είναι ικανό να ανταπεξέλθει σε διάφορες δημογραφικές και οικονομικές προκλήσεις του μέλλοντος,όπως είναι η γήρανση του πληθυσμού.
- **Διαφάνεια του συστήματος.** Προϋποθέτει την εξασφάλιση ότι τα συνταξιοδοτικά συστήματα χαρακτηρίζονται από διαφάνεια, δηλαδή ότι είναι καλά προσαρμοσμένα στις ανάγκες και τις προσδοκίες των γυναικών και των ανδρών και στις απαιτήσεις των σύγχρονων κοινωνιών .

Οι τρεις βασικοί σκοποί της Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού πρέπει να αναπτύσσονται σε ένα πλαίσιο αλληλεγγύης και δικαιοσύνης μεταξύ εντός των γενεών .(Τήνιος (2010), Ζέρβου (2009),)

Από το 2.000 και μετά την απόφαση της Ανοιχτής Μεθόδους Συντονισμού αρκετές χώρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση δουλεύοντας στα πλαίσια αυτής της μεθόδου αποφάσισαν να προβούν σε διάφορες μεταρρυθμίσεις για τη καλύτερη λειτουργία του ασφαλιστικού συστήματος. Οι αλλαγές αυτές αφορούσαν τη δομή του κάθε συστήματος , αυξάνοντας το όριο εξόδου από την αγορά εργασίας δίνοντας διάφορα κίνητρα για την παραμονή τους στον εργασιακό χώρο. Στην Ελλάδα το σύστημα άλλαξε με τον Ν.3863/10. Ο νόμος αυτός ήταν ένα από τα πρώτα μέτρα που προέβλεπε το Μνημόνιο σε συνεργασία με την Ελληνική Κυβέρνηση που ψηφίστηκε τον Ιούλιο του 2010. Ο βασικός στόχος του συγκεκριμένου νόμου είναι η μακροχρόνια βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος, με βασική προτεραιότητα την αύξηση της συμμετοχής του ποσοστού στην αγορά εργασίας. Το επιθυμητό αποτέλεσμα θα είναι η μείωση των δαπανών για συντάξεις. Κάποιες σημαντικές αλλαγές αυτής της μεταρρύθμισης αφορούν:

- **Ηλικία συνταξιοδότησης.** Πλέον απαιτούνται 40 χρόνια εισφοράς για πλήρη σύνταξη και η ελάχιστη ηλικία για να συνταξιοδοτηθεί κάποιος είναι τα 60 έτη σε αντίθεση με το παλαιό σύστημα που μπορούσε κάποιος να αποσυρθεί πολύ νωρίτερα από αυτή την ηλικία.
- **Ποσοστά αναπλήρωσης.** Δημιουργούνται κίνητρα παραμονής στην εργασία επειδή η αναπλήρωση αυξάνεται αναλογικά με τον εργασιακό βίο κάθε ασφαλισμένου και προτείνονται νέα σχήματα ποσοστών αναπλήρωσης μειωμένα βέβαια σε

σύγκριση με τα παλαιά που θα ισχύουν για όλους τους εργαζομένους για κάθε ταμείο.

- **Βαρέα και Ανθυγιεινά Επαγγέλματα.** Ο νέος νόμος ζητάει την επανεξέταση των προϋποθέσεων για την συγκεκριμένη κατηγορία ασφάλισης για να μειωθούν οι περιπτώσεις που ανήκουν σε αυτήν.
- **Υπολογισμός ασφαλιστέου εισοδήματος.** Πλέον το πόσο της σύνταξης που λαμβάνει κάποιος θα εξαρτάται από όλο το μήκος της εργασιακής ζωής του και όχι τα καλύτερα 5 χρόνια από τα τελευταία 10 αντίστοιχα.
- **Απλούστευση.** Η καινούρια μεταρρύθμιση προχώρησε σε ενσωμάτωση δεκατριών ασφαλιστικών ταμείων σε τρία. Συγκεκριμένα για αυτούς που εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα, τους αυτοτελούς απασχολούμενους και τις λοιπές κατηγορίες εργαζομένων τους ενσωμάτωσε σε ένα ασφαλιστικό ταμείο.
- **Τιμαριθμοποίηση συντάξεων.** Θα αναπροσαρμόζονται οι συντάξεις με το νέο νόμο σύμφωνα με τον πληθωρισμό και όχι βάσει της εξέλιξης των μισθών όπως γίνεται σήμερα.
- **Δικλίδα ασφαλείας.** Εάν δεν καταφέρουν όλες αυτές οι αλλαγές την επίτευξη του στόχου ώστε να μειώσουν τις μονάδες των συνταξιοδοτικών δαπανών στο επιθυμητό αποτέλεσμα τότε θα υπάρξει Υπουργική Απόφαση για επιπλέον διορθωτικές κινήσεις στην βασική και επικουρική σύνταξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΒΟΛΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (2009,2012).ΑΠΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.

Στο κεφάλαιο αυτό ασχολούμαστε με θέματα που αφορούν την πρόβλεψη του πληθυσμού, την γονιμότητα, το προσδόκιμο ζωής, την μετανάστευση και την απασχόληση, δηλαδή όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν τις συντάξεις .Η γήρανση του πληθυσμού είναι ένα από τα δημογραφικά φαινόμενα που μας απασχολεί τα τελευταία έτη και εμείς θα προσπαθήσουμε να μελετήσουμε και να ερμηνεύσουμε τα αποτελέσματα αυτού του φαινομένου και πως επηρεάζουν τα συνταξιοδοτικά συστήματα των διαφόρων χωρών μέσω των παρακάτω προβολών. Σε πρώτη φάση θα προσπαθήσουμε να εξηγήσουμε τις προβολές 2009 για όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν τις συντάξεις και σε δεύτερη φάση θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε αν υπάρχουν διαφορές μεταξύ των προβολών του 2009 και του 2012.Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι οι προβολές του 2012 της Ευρωπαϊκής Ένωσης βρίσκονται σε προπαρασκευαστικό στάδιο. Τέλος πρέπει να αναφερθεί ότι και στις δύο προβολές η ανάλυση τους αφορά τις δαπάνες προβολών και όχι των εισφορών.

3.1 Πρόβλεψη πληθυσμού

Η πρόβλεψη του πληθυσμού για τα επόμενα 50 χρόνια είναι ένα από τα δυσκολότερα καθήκοντα που μπορεί κάποιος να αναλάβει . Ως προς τους δημογραφικούς παράγοντες θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι υπόκεινται σε πολύ μικρή μεταβλητότητα ίσως και μηδαμινή έναντι των οικονομικών παραγόντων για το ίδιο χρονικό διάστημα. Στις δαπάνες προβολών μπορούμε να θεωρήσουμε ότι οι μεταβλητές παραμένουν σταθερές για την μακροοικονομική ανάλυση που πραγματοποιείται. Η πρόβλεψη του πληθυσμού που ονομάζεται EUROPOP 2008 και EUROPOP 2010 πραγματοποιείται για 27 ευρωπαϊκές χώρες βασιζόμενη σε υποθέσεις για μελλοντικές τάσεις στην γονιμότητα, το προσδόκιμο όριο ζωής και την μετανάστευση (Ageing Report, 2009,2012).

Στο σημείο αυτό θα μελετήσουμε τις δαπάνες προβολών από το Ageing Report του 2009 και του 2012 να δούμε αν έχουμε ομοιότητες , αν έχουν διαφορές και στο τέλος να προσπαθήσουμε να συγκρίνουμε τα αποτελέσματα τους. Θα εξετάσουμε τις σχέσεις εξαρτήσεων των διαφόρων ηλικιακών κλάσεων, το ποσοστό της καθαρής μετανάστευσης , του προσδόκιμου ορίου ζωής.

Ένας βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η διαφύλαξη της διατηρησιμότητας των δημόσιων οικονομικών . Για την επίτευξη αυτού του στόχου πρέπει να αξιοποιηθούν στο μέγιστο βαθμό οι διάφορες αναλύσεις και προβολές που αφορούν τις μελλοντικές προκλήσεις στη δημοσιονομική πολιτική. Η μελέτη του φαινομένου της γήρανσης του πληθυσμού είναι μία

από τις βασικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μέσα από αυτές τις αναλύσεις και προβολές προσπαθεί να δώσει έμφαση στις συνέπειες αυτού του φαινομένου. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής ανησυχούν για το πως το βιοτικό επίπεδο θα επηρεαστεί από την συνεχόμενη αύξηση των ηλικιωμένων. Η σοβαρότητα λοιπόν του προβλήματος εξαρτάται από τη κάθε χώρα ξεχωριστά για το πως μπορούν να ανταποκριθούν σε αυτές τις δημογραφικές προκλήσεις. Πρέπει να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνυπολογίζοντας την βαθύτατη ύφεση που χαρακτηρίζει τις περισσότερες χώρες τα τελευταία χρόνια.

3.1.1. Γονιμότητα

Η γονιμότητα έχει μειωθεί απότομα τις τελευταίες δεκαετίες. Ο συνολικός δείκτης γονιμότητας για την Ευρωπαϊκή Ένωση ή ο μέσος αριθμός γεννήσεων ανά γυναίκα έχει πέσει από το υψηλό των 2,5 γεννήσεων ανά γυναίκα (baby boom) στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1960 (η κορύφωση αυτή βέβαια στη δεκαετία του 50 και του 60 δεν μπορεί να θεωρηθεί κάτι το συνηθισμένο, δεν είναι στην ουσία προπομπός για το κοντινό μέλλον) κάτω από το επίπεδο αναπλήρωσης των 2,1 γεννήσεων ανά γυναίκα που χρειάζεται έτσι ώστε κάθε γενιά να αναπληρώνει πλήρως τον εαυτό της (Ageing Report, 2009). Τα χαμηλά αυτά επίπεδα γονιμότητας για δεκαετίες έχουν προκαλέσει την γήρανση του πληθυσμού καθώς μικρότερος αριθμός γεννήσεων σημαίνει μειωμένος αριθμός παιδιών και ενηλίκων παραγωγικής ηλικίας. Φυσικά εδώ πρέπει να τονίσουμε ότι υπάρχει αύξηση του προσδόκιμου ζωής όπως θα

δούμε στην επόμενη ενότητα που έχει ως αποτέλεσμα την μακροβιότητα του πληθυσμού.

Μάλιστα οι συνολικοί δείκτες γονιμότητας είναι πιο κάτω από το όριο αναπλήρωσης σε όλα τα κράτη – μέλη αλλά ο ρυθμός μείωσης διαφέρει από χώρα σε χώρα. Για παράδειγμα σε μερικές χώρες η μείωση αυτή του δείκτη γονιμότητα παρουσιάστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1960 ενώ σε άλλες πραγματοποιήθηκε στη δεκαετία του 90 και το 2000. Η αναβολή της γέννησης του πρώτου παιδιού είναι υπεύθυνη για την συνολική μείωση του δείκτη γονιμότητας στο μεγαλύτερο βαθμό. Συνοδεύεται όμως από την αύξηση του μεριδίου των παιδιών χωρίς αδέρφια και από υψηλότερο ποσοστό γυναικών στην ηλικία των 30 και 40 χωρίς παιδιά.

Σε μερικά κράτη – μέλη ο δείκτης γονιμότητας είναι πάνω από 1,8 όπως στην Δανία, την Γαλλία, την Ιρλανδία, την Φιλανδία, την Σουηδία και την Βρετανία. Στην αντίθετη όχθη βρίσκονται κράτη με πολύ χαμηλό δείκτη γονιμότητας, κάτω από 1,4 ανά γυναίκα. Μερικά από αυτά τα κράτη είναι η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Γερμανία, η Εσθονία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Αυστρία, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Σλοβενία και η Σλοβακία. Επιπλέον πρόσφατες τάσεις για τον δείκτη γονιμότητας από το 2000 διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών.

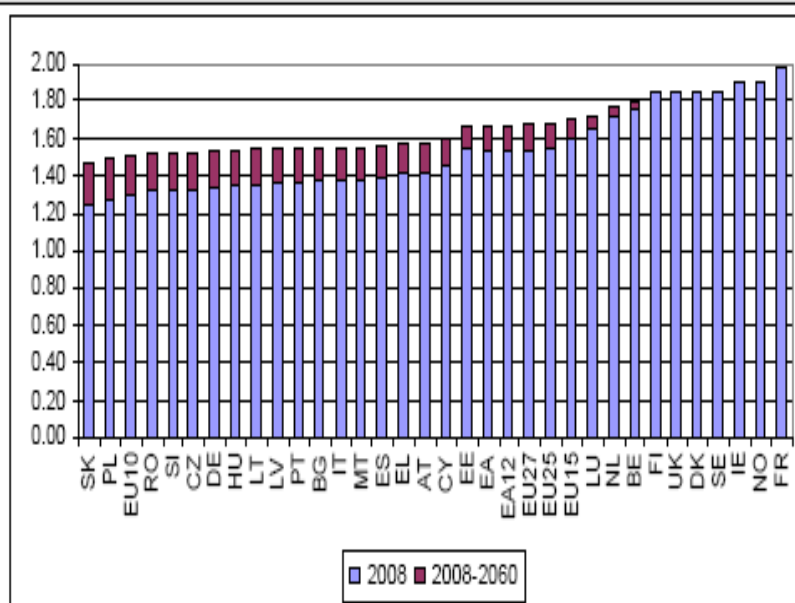
Επιπλέον ο δείκτης γονιμότητας παρουσιάζει διαφορετικές τάσεις μεταξύ των μελών χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με το 2000. Για παράδειγμα ο δείκτης γονιμότητας έχει φθίνουσα πορεία στην Γερμανία, την Κύπρο, την

Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα, την Πολωνία, την Πορτογαλία, την Ρουμανία και την Σλοβακία. Από την άλλη υπάρχουν πρόσφατες αυξήσεις στο δείκτη γονιμότητας σε ένα μεγάλο πλήθος χωρών όπως η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Δανία, η Εσθονία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Γαλλία, η Φιλανδία, η Σουηδία και η Βρετανία.

Στην πραγματικότητα υπάρχουν πολλοί παράγοντες που θα διαμορφώσουν τις μελλοντικές τάσεις στο δείκτη γονιμότητας. Για παράδειγμα η τάση για το ιδανικό πλήθος της οικογένειας και η δύναμη της επιθυμίας για την απόκτηση παιδιών σε σχέση με άλλους στόχους στη ζωή, η τάση στην εκπαίδευση και στην εργασία, οι κυβερνητικές πολιτικές και οι μακροπρόθεσμες συνθήκες όπως οι εγκαταστάσεις για τα παιδιά, η στέγαση, η σταθερότητα των συντρόφων και οι βιομετρικές συνθήκες θα παίξουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του.

Ας προχωρήσουμε πλέον σε μερικές υποθέσεις που διατυπώνονται στην μελέτη EUROPOP2008 σε σχέση με τον δείκτη γονιμότητας. Έτσι λοιπόν η ευρωπαϊκή στατιστική υπηρεσία υποθέτει / ελπίζει ότι η αναβολή για την γέννηση του πρώτου παιδιού θα μειωθεί με αποτέλεσμα ο δείκτης γονιμότητας να αρχίσει να αυξάνεται. Μέχρι το 2060 εκτιμάται μια μετριοπαθής ανάταση του δείκτη γονιμότητας θα λάβει μέρος. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση ο δείκτης γονιμότητας θα αυξηθεί από τις 1,54 γεννήσεις ανά γυναίκα το 2008 σε 1,60 γεννήσεις το 2030 και περαιτέρω ακόμα το 2060, κοντά στο 1,64. Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα στο παρακάτω γράφημα.

Διάγραμμα 3.1 Πρόβλεψη των δεικτών γονιμότητας, αριθμός γεννήσεων ανά γυναίκα

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση , EUROPOP 2008

Είναι ξεκάθαρο ότι στο μεγαλύτερο πλήθος των χωρών υπάρχει αύξηση του δείκτη γονιμότητας ενώ στις υπόλοιπες υπάρχει σταθερότητα.

Στην ευρύτερη ευρωπαϊκή περιοχή μια παρόμοια αύξηση λαμβάνει μέρος, από 1,55 γεννήσεις το 2008 θα φθάσουν στις 1,67 γεννήσεις το 2060. Σύμφωνα με αυτή την πρόβλεψη ο συνολικός δείκτης γονιμότητας θα αυξηθεί σε όλα τα κράτη μέλη με την εξαίρεση της Ιρλανδίας και της Γαλλίας στις οποίες θα

μειωθεί αλλά θα παραμείνει πάνω από 1,85 ενώ στην Δανία, την Φιλανδία, την Σουηδία και την Βρετανία θα παραμείνει σταθερός. Επομένως ο συνολικός δείκτης γονιμότητας θα παραμείνει κάτω από το όριο αναπλήρωσης σε όλες τις χώρες για την περίοδο μέχρι το 2060 καθώς η ανοδική πορεία που υποθέτουμε είναι συντηρητική. Όσον αφορά τις μεγαλύτερες αυξήσεις στο δείκτη γονιμότητας προβλέπονται να πραγματοποιηθούν στην Σλοβακία, την Πολωνία, την Ρουμανία και την Σλοβενία οι οποίες έχουν τους χαμηλότερους δείκτες στην Ευρωπαϊκή Ένωση για το 2008. Η αύξηση προβλέπεται να πραγματοποιηθεί βαθμιαία με ρυθμούς σε αυτές τις χώρες που προσεγγίζουν τον μέσο όρο της Ε.Ε. για το έτος 2060.

Όσον αφορά το EUROPOP2010 που ακολουθεί ακριβώς από κάτω παρατηρούμε ότι οι ομοιότητες είναι πάρα πολλές ως προς το δείκτη γονιμότητας της κάθε γυναίκας στη κάθε χώρα. Η μέση αύξηση στην Ευρωπαϊκή ζώνη είναι 0,12 ενώ στις 27 χώρες της Ευρωζώνης είναι 0,11. Οι χώρες που θα φτάσουν να έχουν πάνω από 1,80 δείκτη γονιμότητας είναι οι ίδιες που ήταν και το 2008 στην αντίστοιχη πρόβλεψη. Δηλαδή είναι η Σουηδία, η Γαλλία, η Ιρλανδία, η Αγγλία, η Δανία και η Φιλανδία.

Η ελαφρώς ανάπτυξη της γονιμότητας επιδεινώνει τη κατάσταση διότι θα αυξηθεί το ποσοστό της ηλικιακής κλάσης κάτω των 25 ετών δηλαδή μέχρι την ηλικία εισαγωγής στο εργασιακό περιβάλλον.

3.2 Προσδόκιμο ζωής

Ένα άλλος σημαντικός τομέας είναι το προσδόκιμο όριο ζωής το οποίο εξετάζουμε στην παρούσα ενότητα. Για πολύ μεγάλες χρονικές περιόδους το προσδόκιμο όριο ζωής έχει αυξηθεί στις περισσότερες αναπτυγμένες χώρες. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής σε όλα τα κράτη μέλη και ειδικότερα στις γυναίκες. Οι αυξήσεις αυτές είναι περισσότερο εμφανείς στην ευρύτερη ευρωπαϊκή περιοχή. Το αποτέλεσμα των αυξήσεων αυτών είναι η αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων ανθρώπων σε σχέση με τα παιδιά ή των ενηλίκων που βρίσκονται στην παραγωγική τους ηλικία. Μάλιστα το ποσοστό αυτό αυξάνει ακόμα περισσότερο και από την σημαντική μείωση της γονιμότητας κατά την διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών. Εδώ πρέπει να τονίσουμε ότι υπάρχουν δείκτες για το προσδόκιμο όριο ζωής. Ο ένας αφορά το προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση του ατόμου και ο άλλος αφορά το προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών.

Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι μεταξύ των χωρών η αύξηση του προσδόκιμου ορίου ζωής διαφοροποιείται μεταξύ του 1980 και του 2000. Οι γυναίκες έχουν κερδίσει πάνω από 5 έτη στην Γερμανία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα, την Αυστρία και την Πορτογαλία. Μικρότερες αυξήσεις κάτω από τα 2,5 έτη παρατηρήθηκαν στην Βουλγαρία, την Δανία, την Εσθονία, την Λιθουανία και την Ολλανδία. Για την ίδια περίοδο το προσδόκιμο όριο ζωής για τους άνδρες έχει αυξηθεί κατά 5 έτη τουλάχιστον στην Γερμανία, την Γαλλία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα, την Αυστρία, την Πορτογαλία, την Φιλανδία και την Βρετανία ενώ αυξήσεις κάτω από τα δύο έτη πραγματοποιήθηκαν στην Βουλγαρία, την Εσθονία, την Ελλάδα, την Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Ρουμανία και την Σλοβακία.

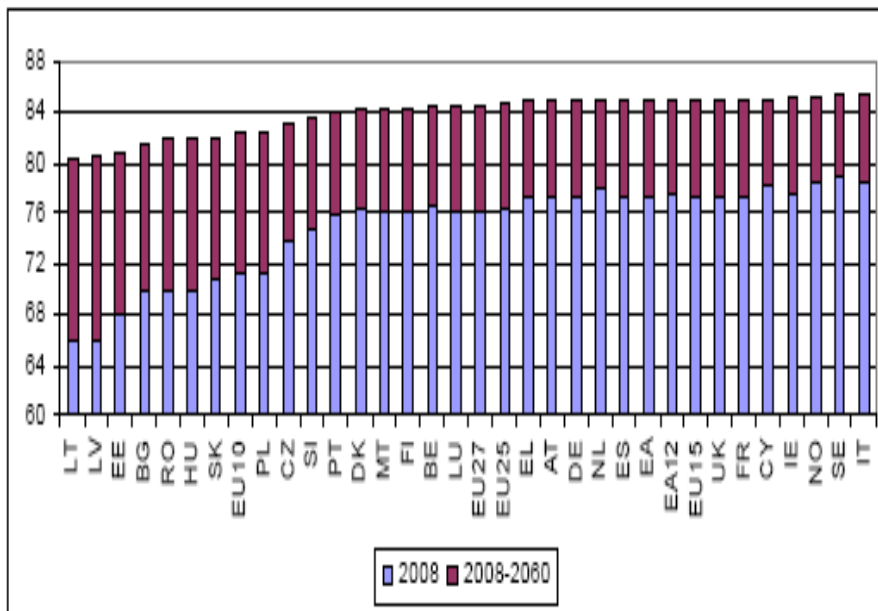
Το 2006 το προσδόκιμο όριο ζωής για τις γυναίκες κινείται από τα 76,2 έτη στη Ρουμανία μέχρι τα 84,4 έτη στην Ισπανία και την Γαλλία ενώ για τους άνδρες κινείται από τα 65,3 έτη στην Λιθουανία μέχρι τα 78,8 έτη στην Κύπρο και την Σουηδία. Σε αντίθεση με παλιότερες προβλέψεις η μελέτη του

EUROP2008 υποθέτει αύξηση στο προσδόκιμο όριο ζωής όπου οι βελτιώσεις στην θνησιμότητα προέρχονται από τις μεγαλύτερες ηλικίες.

Κάποιες σημαντικές αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής μπορεί να διατηρηθούν για την περίοδο πρόβλεψης παρόλο τον μεγάλο βαθμό διαφοροποίησης μεταξύ των κρατών – μελών. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το προσδόκιμο όριο ζωής για τους άνδρες θα αυξηθεί κατά 8,4 έτη για την προβλεπόμενη περίοδο, από τα 76 το 2008 θα πάει στα 84,5 έτη το 2060. Για τις γυναίκες η αύξηση αυτή θα είναι κατά 6,9 έτη, από τα 82 έτη το 2008 θα φθάσει τα 89 έτη το 2060. Φαίνεται ότι υπάρχει μια συνέχεια στη προσέγγιση του προσδόκιμου ορίου ζωής μεταξύ των δύο φύλων.

Οι μεγαλύτερες αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση και για τα δύο φύλα προβλέπεται ότι θα πραγματοποιηθεί στα νέα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το προσδόκιμο όριο ζωής το 2008 έχει την χαμηλότερη τιμή στην Εσθονία, την Λιθουανία, την Πολωνία, την Σλοβακία, την Πολωνία, την Βουλγαρία και την Ρουμανία και κινείται από τα 66 έως τα 71 έτη. Μερικές πολύ μεγάλες αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής συμβαίνουν σε κάποιες από τις χώρες αυτές με αύξηση από 12 έως τα 14,5 έτη, την μεγαλύτερη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρόλα αυτά μέχρι το 2060 το προσδόκιμο όριο ζωής σε όλα τα νέα μέλη και ειδικότερα για τους άνδρες θα παραμείνουν χαμηλότερα του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την εξαίρεση της Κύπρου.

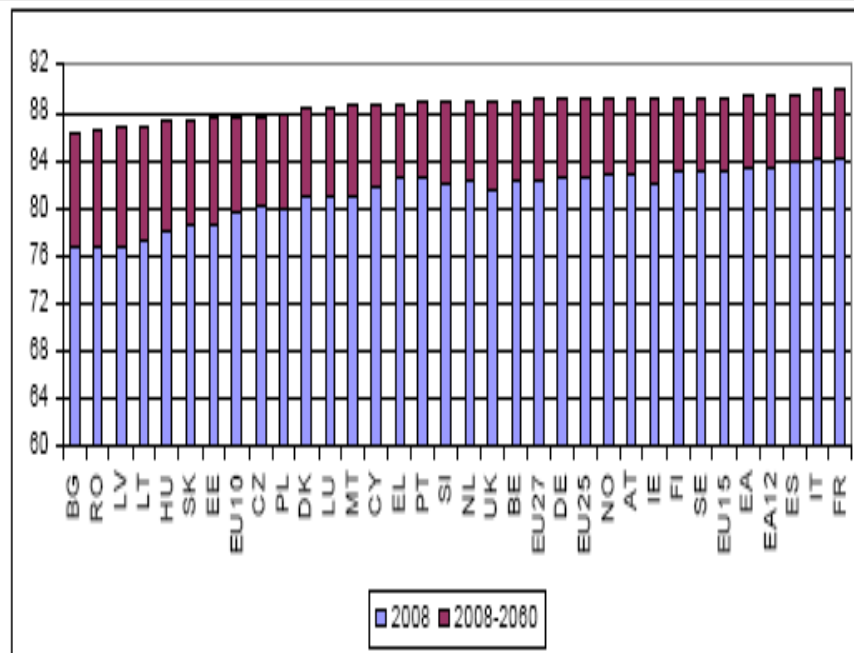
Διάγραμμα 3.2 Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τους άνδρες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση-EUROPOP2008

Διάγραμμα 3.3

Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τις γυναίκες

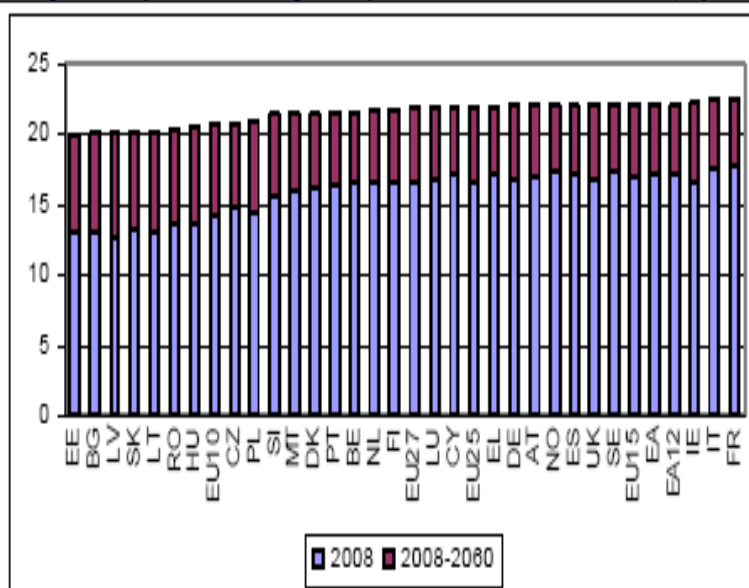

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση –EUROPOP2008

Παρατηρούμε ότι η μεταβλητότητα του προσδόκιμου ορίου ζωής για τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμπίπτει κατά την διάρκεια του χρόνου από 13,1 έτη το 2008 κατά την γέννηση για τους άνδρες (Σουηδία 79 έτη και Λιθουανία 65 έτη) σε 5 έτη το 2060 (85,5 έτη στην Ιταλία με 80,4 έτη στην Λιθουανία). Για τις γυναίκες η μείωση της διαφοράς στο προσδόκιμο όριο ζωής είναι μικρότερη, από 7,7 έτη το 2008 (84,3 έτη στη Γαλλία και 76,6 έτη στη Ρουμανία) σε 4,1 έτη το 2060 (90,1 έτη στη Γαλλία και 86,5 έτη στη Βουλγαρία).

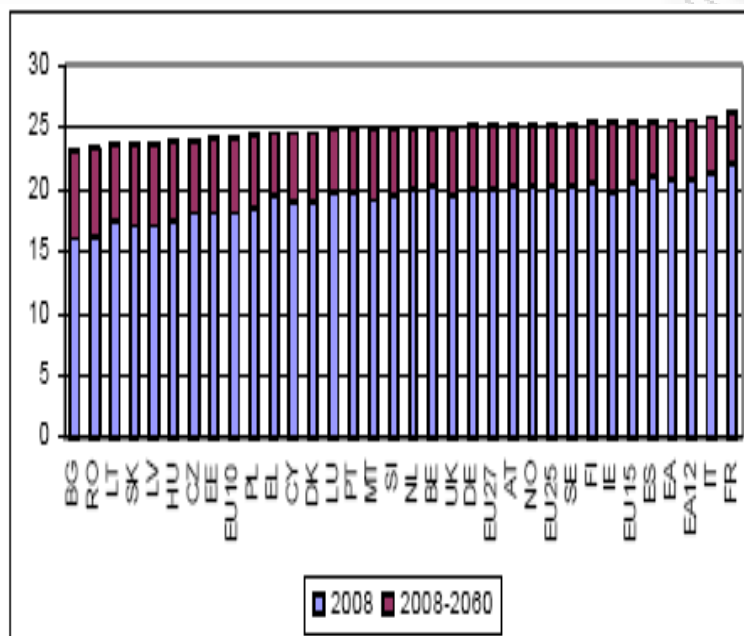
Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το προσδόκιμο όριο ζωής των 65 ετών αναμένεται να αυξηθεί κατά 5,5 έτη για τους άνδρες και κατά 5 έτη για τις γυναίκες για τη προβλεπόμενη περίοδο. Το 2060 το προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών θα φθάσει τα 21,8 έτη για τους άνδρες και τα 25,1 έτη για τις γυναίκες σύμφωνα με την πρόβλεψη. Η διαφορά στο προσδόκιμο όριο ζωής μεταξύ ανδρών και γυναικών το 2060 αναμένεται να είναι 3,3 έτη, μικρότερη των 4,5 ετών για το προσδόκιμο όριο ζωής στη γέννηση.

Διάγραμμα 3.4 Προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τους άνδρες

Πηγή : Ευρωπαϊκή Ένωση- EUROPOP 2008

Διάγραμμα 3.5 Προσδόκιο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τις γυναίκες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση

3.3 Μετανάστευση

Όσον αφορά το θέμα της μετανάστευσης οι Ευρωπαϊκές χώρες έχουν γίνει σταδιακά τόποι προορισμού μεταναστών. Πρόσφατα οι νότια Ευρωπαϊκές χώρες έγιναν ξεκάθαρα χώρες υποδοχής μεταναστών ενώ οι χώρες της κεντρικής και της ανατολικής Ευρώπης είναι σήμερα χώρες υποδοχής αλλά και προέλευσης των μεταναστών..

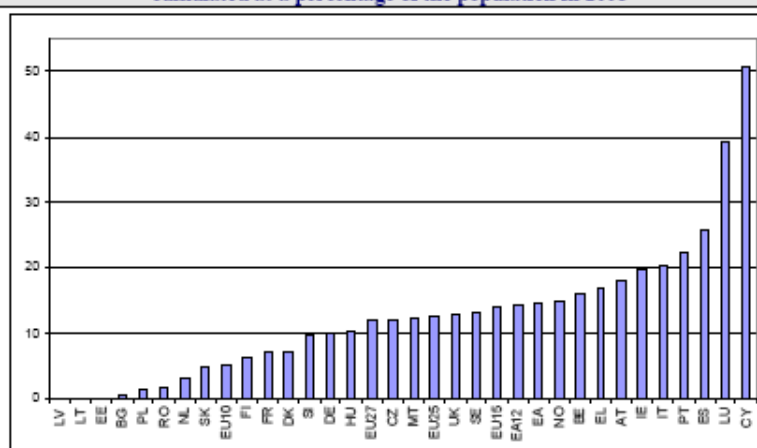
Όσον αφορά την μεταβλητότητα των καθαρών εισροών για τους μετανάστες ανάμεσα στις χώρες αυτή είναι τεράστια. Παραδοσιακά η Γερμανία, η Γαλλία και η Βρετανία καταγράφουν το μεγαλύτερο πλήθος αφίξεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά υπάρχει μια πρόσφατη μεγάλη αύξηση στην Ιταλία, την Ισπανία

και την Ιρλανδία οι οποίες από χώρες προέλευσης των μεταναστών έχουν γίνει χώρες υποδοχής των μεταναστών. Οι μελλοντικές τάσεις στην μετανάστευση είναι ίσως το δυσκολότερο που μπορεί να προβλεφθεί καθώς εξαρτώνται από μελλοντικά γεγονότα σε όλο τον κόσμο όπως οι οικονομικοί, κοινωνικοί, οικογενειακοί και πολιτικοί παράγοντες. Στην πραγματικότητα οι δυνάμεις που επηρεάζουν την μετανάστευση μπορεί να αναγνωριστούν ως εξής: αλλαγές στις χώρες προέλευσης των μεταναστών, οι τάσεις που επικρατούν για την εικόνα των χωρών υποδοχής, κόστη μετανάστευσης και η δυνατότητα ελέγχου μη καταγεγραμμένων μεταναστών.

Κάποιες υποθέσεις που πρέπει να ειπωθούν σε σχέση με την μετανάστευση είναι οι παρακάτω: για την περίοδο πρόβλεψης οι ετήσιες καθαρές εισροές προστίθενται στο αθροιστικό μεταναστευτικό πλήθος των 59 εκατομμυρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για όλη την περίοδο πρόβλεψης ενώ ο κύριος όγκος των μεταναστών συγκεντρώνεται στην Ευρωπαϊκή ζώνη είναι 46,2 εκατομμύρια άνθρωποι. Η αυξανόμενη τάση αναμένεται να εξασθενήσει κατά την περίοδο πρόβλεψης από το 1.680.000 ανθρώπους το 2008 (ισοδυναμεί με το 0,33% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης) σε 980.000 ανθρώπους το 2020 και έπειτα σε 800.00 άτομα το 2060 (το 0,16% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Οι καθαρές μεταναστευτικές εισροές προβλέπεται να συγκεντρωθούν σε μερικές χώρες προορισμού όπως η Ιταλία (12 εκατομμύρια αθροιστικά μέχρι το 2060), η Ισπανία (11,6 εκατομμύρια), η Γερμανία (8,2 εκατομμύρια) και η Βρετανία (7,8 εκατομμύρια). Ποσοστιαία οι αθροιστικές καθαρές εισροές αντιστοιχούν στο 12% του συνολικού πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το έτος 2008 και πάνω από το 20% για κράτη μέλη όπως η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Ισπανία, το Λουξεμβούργο και η Κύπρος. Για τις περισσότερες χώρες που έχουν την εμπειρία των εκροών τώρα, δηλαδή είναι χώρες από όπου φεύγουν οι μετανάστες (η Εσθονία, η Λιθουανία, η Πολωνία, η Βουλγαρία και η Ρουμανία) προβλέπεται ότι αυτό πρόκειται να αλλάξει τις επόμενες δεκαετίες.

Διάγραμμα 3.6 Σωρευτική Προβλεπόμενη μετανάστευση ως % 2008-2060

Graph 10- Projection of net migration flows in EUROPOP2008 over the period 2008-2060, cumulated as a percentage of the population in 2008

Source: Eurostat, EUROPOP2008.

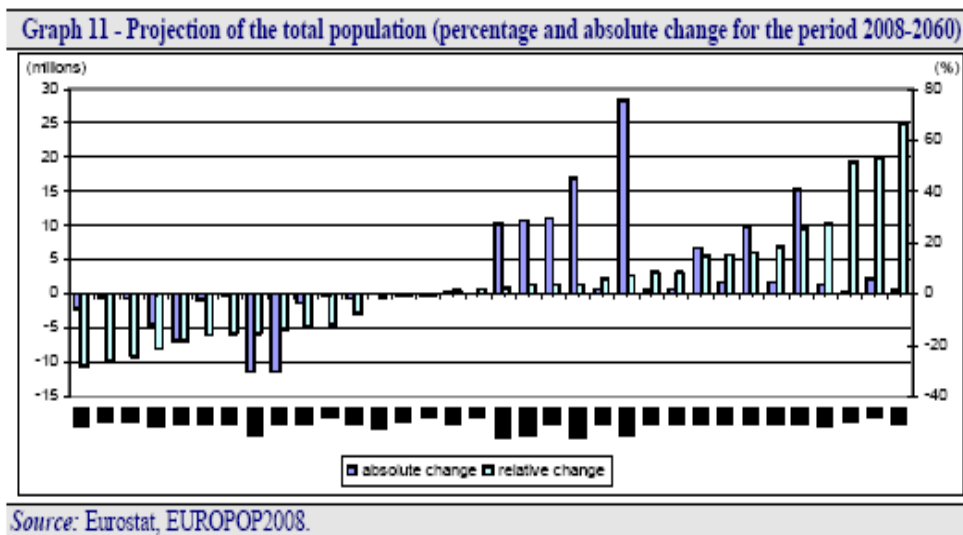
Σύμφωνα με την πληθυσμιακή πρόβλεψη για την Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολο της ο πληθυσμός της θα είναι ελαφρώς μεγαλύτερος το 2060 από ότι είναι τώρα αλλά σημαντικά γερασμένος. Ο συνολικός πληθυσμός προβλέπεται ότι θα αυξηθεί από 495,4 εκατομμύρια το 2008 κατά 5% το 2035, δηλαδή θα είναι 520,1 εκατομμύρια. Από εκεί και ύστερα ο πληθυσμός θα μειωθεί κατά 3% περίπου. Ταυτόχρονα οι μισές περίπου χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα εμφανίζουν αύξηση για την προβλεπόμενη περίοδο ενώ ο πληθυσμός για τις άλλες μισές θα μειώνεται από 13% έως 25% με την εξαίρεση της Ελλάδας, της Ιταλίας και της Μάλτας με μειώσεις στο σύνολο του πληθυσμού κατά 1% περίπου.

Όμως μια πιο σημαντική εξέλιξη από τον πληθυσμιακό όγκο είναι η εξέλιξη στην ηλικιακή κατανομή. Το κυριότερο χαρακτηριστικό του πληθυσμού για

την προβλεπόμενη περίοδο είναι η γήρανση του. Εμφανίζεται ξεκάθαρα στα παρακάτω γραφήματα τύπου πυραμίδας. Οι ηλικιωμένοι άνθρωποι θα αντιστοιχούν σε ένα μεγάλο μερίδιο του πληθυσμού σύμφωνα με τις προβλέψεις. Αυτό οφείλεται στο ότι το προσδόκιμο ζωής αναμένεται να διατηρηθεί αλλά και να αυξηθεί κατά την προβλεπόμενη περίοδο. Έτσι καθώς οι ηλικιωμένοι γίνονται περισσότεροι το πάνω μέρος της πυραμίδας γίνεται μεγαλύτερο. Την ίδια στιγμή η βάση της ηλικιακής πυραμίδας γίνεται μικρότερη λόγω των χαμηλών ρυθμών γεννήσεων που οδηγεί το μερίδιο των νέων ηλικιών σε συρρίκνωση. Συνέπεια αυτών είναι η ηλικιακή πυραμίδα βαθμιαία αλλάζει από πυραμίδα σε ορθογώνιο.

Μια άλλη ένδειξη της γήρανσης του πληθυσμού είναι η αλλαγή στη προβλεπόμενη ηλικιακή διάμεσο. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η ηλικιακή διάμεσος θα αυξηθεί από τα 40,4 έτη το 2008 στα 47,9 έτη το 2060. Η διαδικασία γήρανσης μπορεί να χαρακτηριστεί ως γήρανση από την κορυφή της πυραμίδας καθώς καταλήγει σε αυξημένες προβλέψεις για την διάρκεια ζωής παρόλο την πρόβλεψη για καθαρές εισροές μεταναστών και κάποια μείωση της γονιμότητας.

Διάγραμμα 3.7 Πρόβλεψη για το σύνολο του πληθυσμού σε απόλυτες και ποσοστιαίες μεταβολές για την περίοδο 2008-2060

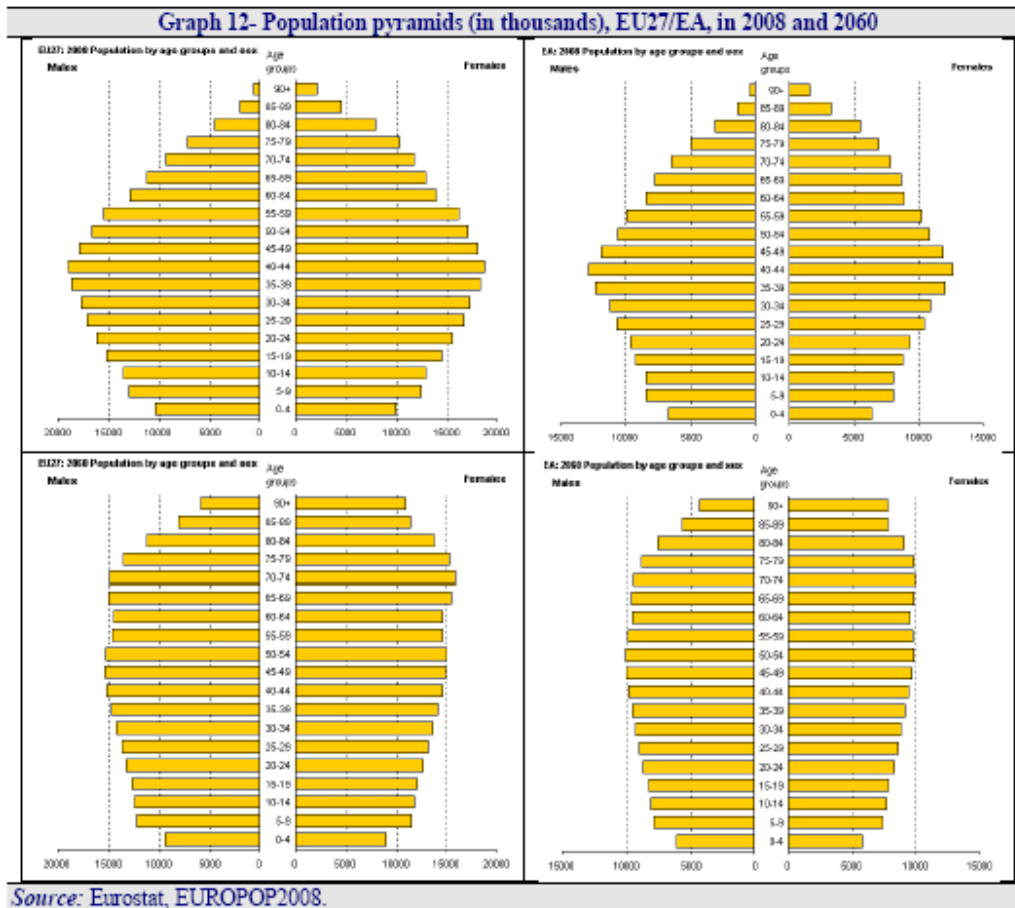

Σύμφωνα με την πρόβλεψη ο αριθμός των παιδιών θα μειωθεί βαθμιαία από το 2020 και μετά. Ο ενεργός πληθυσμός θα φθάσει στο μέγιστο του το 2020 και αναμένεται να μειωθεί σταθερά από εκεί και πέρα. Θα μειωθεί κατά 15% στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την προβλεπόμενη περίοδο. Παρόλα αυτά όμως ο ενεργός πληθυσμός προβλέπεται να αυξηθεί σε 7 μέλη της Ευρωπαϊκής

Ένωσης (Βέλγιο, Ιρλανδία, Γαλλία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Σουηδία και η Βρετανία).

Ο μεγαλύτερα ηλικιακά πληθυσμός, πάνω από τα 65 έτη θα αυξηθεί σημαντικά κατά την προβλεπόμενη περίοδο. Το πλήθος τους σχεδόν θα διπλασιαστεί, από τα 85 εκατομμύρια το 2008 θα φθάσει τα 151 εκατομμύρια το 2060 στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όσον αφορά τον αριθμό των ατόμων σε πολύ μεγάλη ηλικία, άνω των 80 ετών και πάνω αναμένεται να αυξηθεί ακόμα περισσότερο, από τα 22 εκατομμύρια το 2008 θα φθάσει τα 61 εκατομμύρια το 2060 στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σχεδόν θα τριπλασιαστεί κατά την προβλεπόμενη περίοδο.

Διάγραμμα 3.8 Πληθυσμιακές πυραμίδες (σε χιλιάδες) για τα έτη 2008 έως 2060, EU27

Πίνακας 3.1

Κορύφωση του συνολικού και του εργάσιμου ηλικιακού πληθυσμού

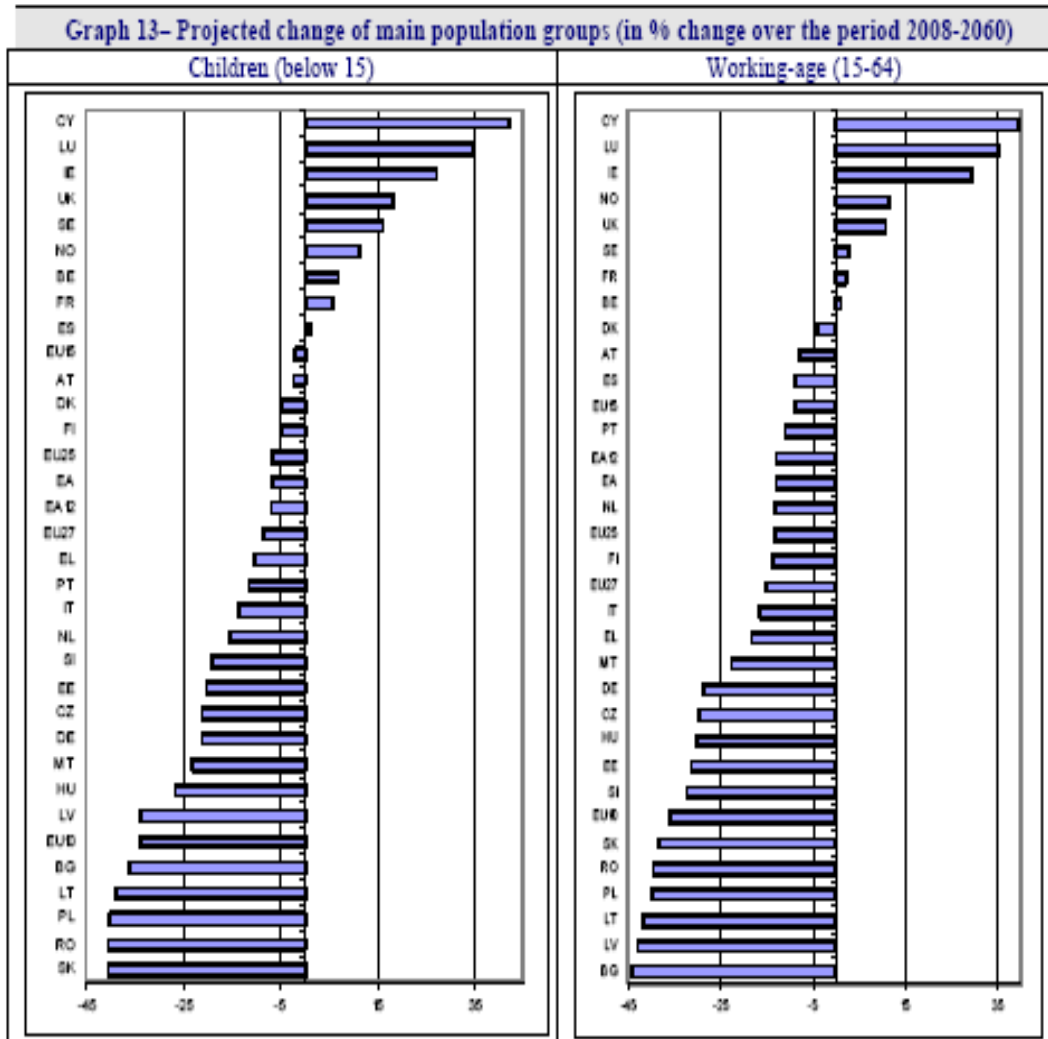
Table 2 - Peaks and troughs for the size of the total population and the working-age population

	Total population (In millions)							Working-age population (In millions)							
	2007 - value	Peak		% change	Trough		% change	2007 - value	Peak		% change	Trough		% change	
		value	year	2007 - peak	value	year	peak - trough		2007 - peak	value	year	2007 - peak	value	year	peak - trough
BE	10.6	12.3	2060	16.2%	10.6	2007	-13.9%	7.0	7.2	2022	3.5%	7.0	2007	-3.4%	
BG	7.7	7.7	2007	0.0%	5.5	2060	-28.6%	5.3	5.3	2007	0.0%	3.0	2060	-44.5%	
CZ	10.3	10.5	2021	2.5%	9.5	2060	-9.8%	7.3	7.4	2008	0.4%	5.2	2060	-29.7%	
DK	5.4	5.9	2060	8.7%	5.4	2007	-8.0%	3.6	3.6	2009	0.4%	3.4	2041	-5.4%	
DE	82.3	82.3	2007	0.0%	70.8	2060	-14.0%	54.6	54.6	2007	0.0%	38.9	2060	-28.7%	
EE	1.3	1.3	2007	0.0%	1.1	2060	-15.6%	0.9	0.9	2007	0.0%	0.6	2060	-31.4%	
IE	4.3	6.8	2060	56.5%	4.3	2007	-36.1%	3.0	3.9	2040	33.0%	3.0	2007	-24.8%	
EL	11.2	11.6	2026	3.6%	11.1	2060	-4.0%	7.5	7.6	2010	0.7%	6.2	2060	-18.4%	
ES	44.5	53.4	2046	20.1%	44.5	2007	-16.7%	30.6	34.2	2025	11.8%	28.4	2060	-17.0%	
FR	61.5	71.8	2060	16.7%	61.5	2007	-14.3%	40.1	41.2	2060	2.7%	40.1	2007	-2.6%	
IT	59.1	62.0	2038	4.9%	59.1	2007	-4.7%	39.0	39.5	2011	1.2%	32.7	2060	-17.1%	
CY	0.8	1.3	2060	69.6%	0.8	2007	-41.0%	0.5	0.8	2060	43.0%	0.5	2007	-30.1%	
LV	2.3	2.3	2007	0.0%	1.7	2060	-26.3%	1.6	1.6	2007	0.0%	0.9	2060	-42.9%	
LT	3.4	3.4	2007	0.0%	2.5	2060	-24.7%	2.3	2.3	2007	0.0%	1.3	2060	-41.9%	
LU	0.5	0.7	2060	53.7%	0.5	2007	-34.9%	0.3	0.4	2060	36.9%	0.3	2007	-27.0%	
HU	10.1	10.1	2007	0.0%	8.7	2060	-13.4%	6.9	6.9	2007	0.0%	4.8	2060	-30.3%	
MT	0.4	0.4	2028	6.2%	0.4	2060	-6.3%	0.3	0.3	2009	1.8%	0.2	2060	-23.0%	
NL	16.4	17.3	2036	5.6%	16.4	2007	-5.3%	11.0	11.1	2011	0.6%	9.6	2060	-13.6%	
AT	8.3	9.1	2046	10.1%	8.3	2007	-9.2%	5.6	5.8	2020	3.3%	5.2	2060	-10.6%	
PL	38.1	38.1	2007	0.0%	31.1	2060	-18.3%	27.0	27.2	2011	1.0%	16.3	2060	-40.0%	
PT	10.6	11.5	2046	8.3%	10.6	2007	-7.6%	7.1	7.3	2022	2.0%	6.3	2060	-12.8%	
RO	21.6	21.6	2007	0.0%	16.9	2060	-21.5%	15.0	15.0	2007	0.0%	9.1	2060	-39.7%	
SI	2.0	2.1	2019	2.4%	1.8	2060	-13.6%	1.4	1.4	2011	0.5%	1.0	2060	-32.5%	
SK	5.4	5.4	2019	0.7%	4.5	2060	-16.3%	3.9	3.9	2011	1.1%	2.4	2060	-38.9%	
FI	5.3	5.6	2031	5.5%	5.3	2007	-5.3%	3.5	3.5	2010	1.0%	3.0	2060	-13.9%	
SE	9.1	10.9	2060	19.3%	9.1	2007	-16.2%	6.0	6.3	2060	5.2%	6.0	2007	-5.0%	
UK	60.9	76.7	2060	26.0%	60.9	2007	-20.6%	40.4	45.0	2060	11.5%	40.4	2007	-10.3%	
NO	4.7	6.0	2060	29.0%	4.7	2007	-22.5%	3.1	3.5	2060	13.1%	3.1	2007	-11.6%	
EA12	314.5	336.9	2038	7.1%	314.5	2007	-6.6%	209.4	212.7	2013	1.6%	183.0	2060	-14.0%	
EA	317.7	340.4	2038	7.1%	317.7	2007	-6.7%	211.6	215.0	2013	1.6%	185.0	2060	-14.0%	
EU27	493.3	520.7	2036	5.6%	493.3	2007	-5.3%	331.9	335.9	2012	1.2%	283.3	2060	-15.6%	
EU16	389.9	425.6	2044	9.1%	389.9	2007	-8.4%	259.4	263.9	2019	1.7%	237.7	2060	-9.5%	
EU10	74.1	74.1	2014	0.1%	62.8	2060	-15.3%	52.2	52.4	2010	0.4%	33.6	2060	-35.9%	
EU26	464.0	494.7	2038	6.6%	464.0	2007	-6.2%	311.5	315.9	2012	1.4%	271.3	2060	-14.1%	

Source: Eurostat, EUROPOP2008.

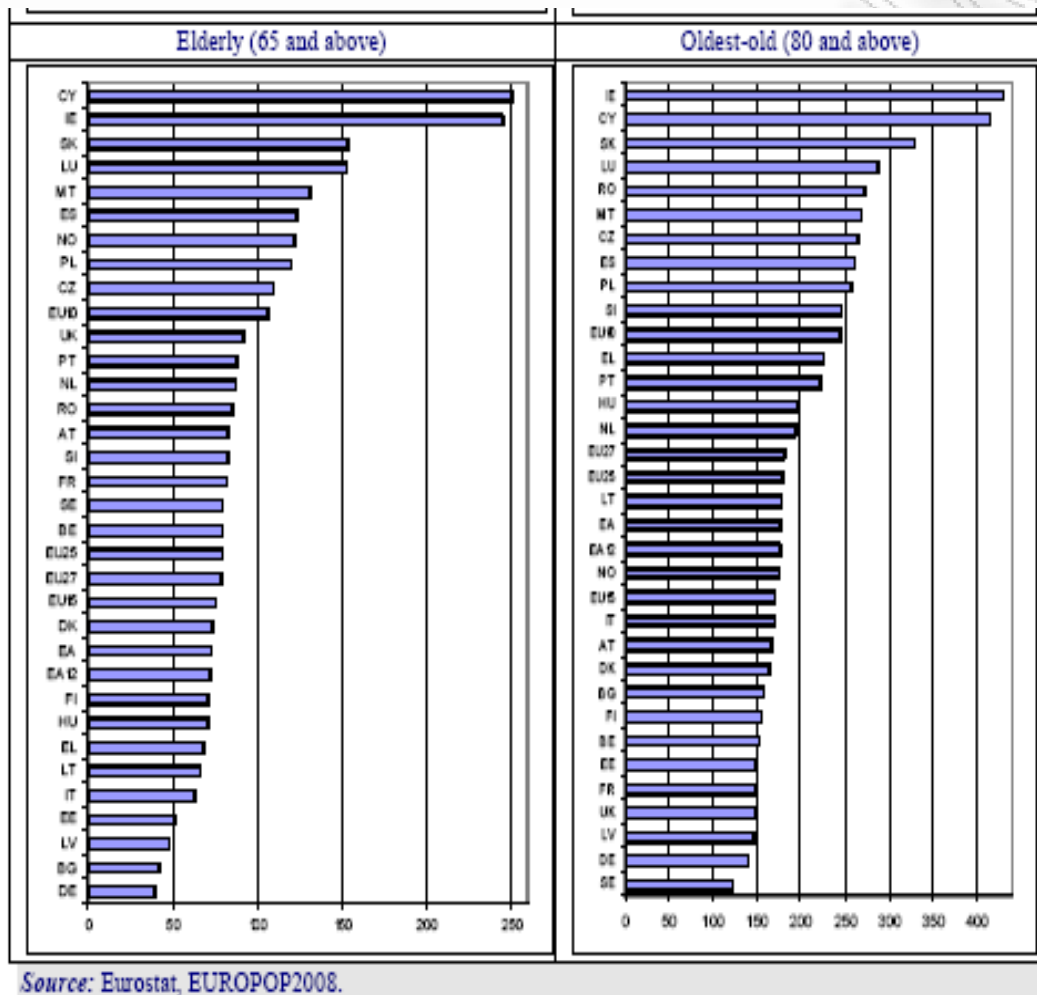
Πηγή: Euro stat, Euro pop 2008

Διάγραμμα 3.9 Εκτιμώμενη αλλαγή στη παιδική και εργασιακή ηλικία του πληθυσμού (% αλλαγή για την περίοδο 2008 – 2060)

Πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

Διάγραμμα 3.10 Εκτιμώμενη αλλαγή στην ηλικία του 65+ και 80+ του πληθυσμού(%αλλαγή για την περίοδο 2008-2060)

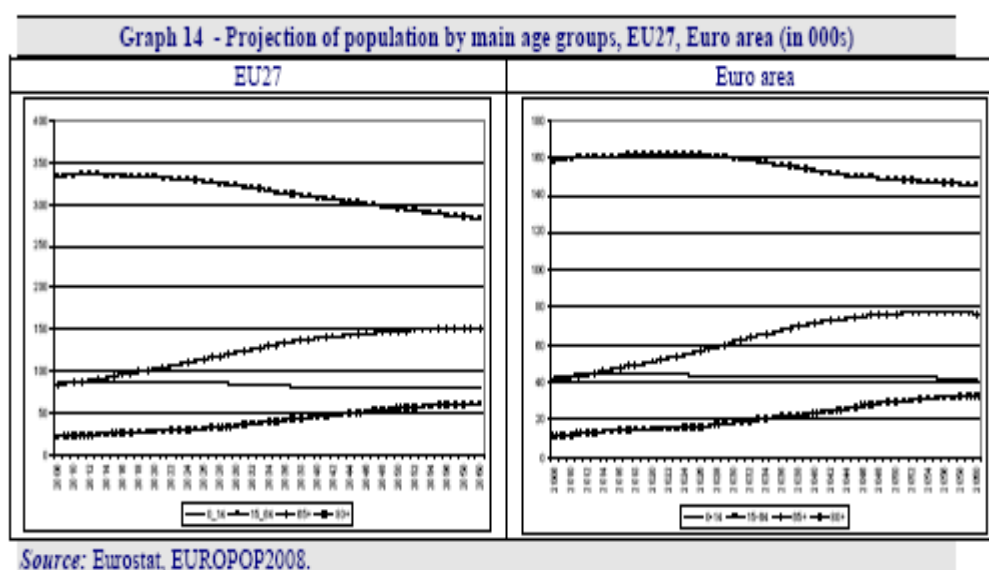
π

πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

Το μέγεθος των αλλαγών στο μερίδιο διαφορετικών ηλικιακών κατηγοριών σύμφωνα με τις προβλέψεις θα κάνει πολύ δύσκολη την αναγνώριση, σύγκριση του πληθυσμού το 2060 σε σχέση με σήμερα. Το 2008 το πλήθος των παιδιών είναι 3,5 φορές μεγαλύτερο από το πλήθος των ηλικιωμένων άνω των 80 ετών. Το 2060 τα παιδιά ακόμα θα ξεπερνάνε σε πλήθος τους ηλικιωμένους άνω των 80 ετών αλλά με πολύ μικρή διαφορά. Το πλήθος των ηλικιωμένων θα

αντιστοιχεί στο 80% του πλήθους των παιδιών. Σήμερα το πλήθος των ανθρώπων πάνω από 65 ετών ήδη ξεπερνάει το πλήθος των παιδιών αλλά είναι σχετικά κοντά ακόμα. Το 2060 ο αριθμός των ηλικιωμένων θα είναι διπλάσιος από τον αριθμό των παιδιών. Ακόμα κάτι αξιοπρόσεκτο στοιχείο της γήρανσης του πληθυσμού είναι η σταδιακή γήρανση των ηλικιωμένων καθώς οι ηλικιωμένοι αυξάνουν γρηγορότερα από κάθε άλλο κομμάτι του ηλικιακού πληθυσμού.

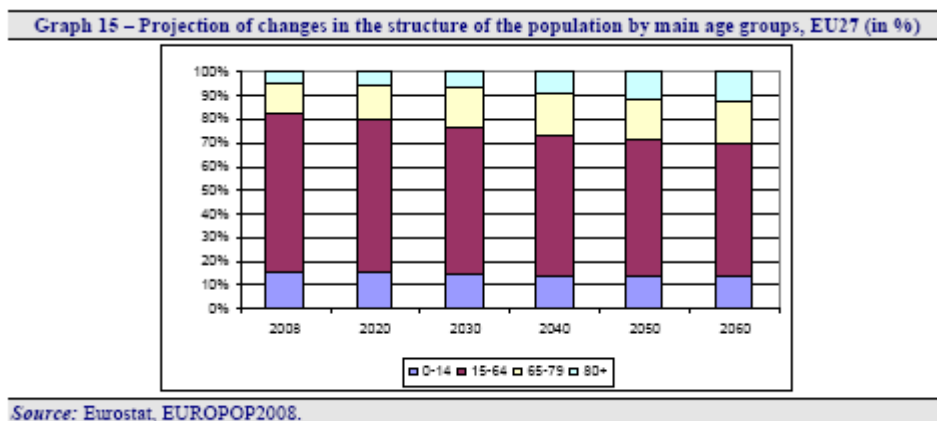
Διάγραμμα 3.11 Εκτίμηση του πληθυσμού σε χιλιάδες

Πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

Οι αλλαγές αυτές αναπαρίστανται στο μειούμενο μερίδιο του ενεργά ηλικιακού πληθυσμού και στο αυξανόμενο μερίδιο του ηλικιωμένου πληθυσμού. Το ποσοστό των παιδιών κάτω από 15 ετών προβλέπεται να παραμείνει σχεδόν σταθερό μέχρι το 2060 στην E.E27 και στην ευρύτερη περιοχή της Ευρωζώνης. Όσοι είναι 65 ετών και άνω θα αντιστοιχούν σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό το 2060, το 30% του πληθυσμού, και μεταξύ αυτών που είναι άνω των 80 ετών θα αντιστοιχούν στο 12%, πολύ κοντά στο 14% των παιδιών.

Διάγραμμα 3.12 Εκτίμηση των αλλαγών στη δομή του πληθυσμού για τις κύριες ηλικιακές ομάδες, EU27 (%)

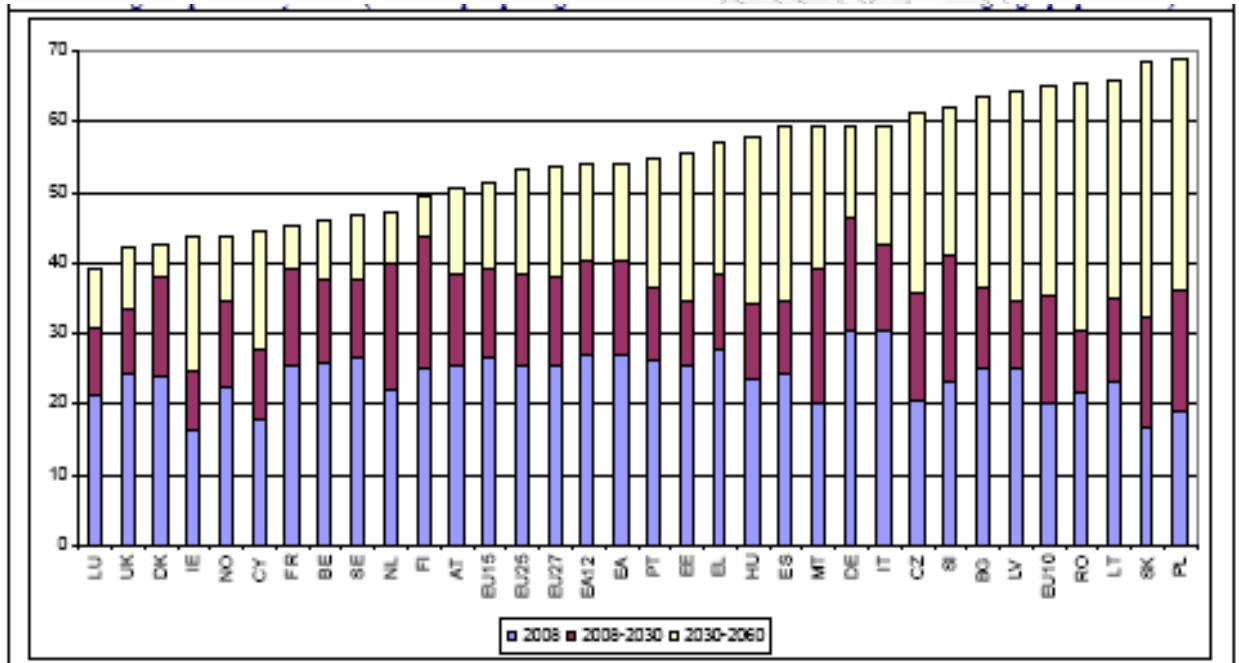
Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Καθώς η μείωση του ποσοστού που αφορά τον ενεργό πληθυσμό και η αύξηση στο ποσοστό των ηλικιωμένων επηρεάζει το ποσοστό των εξαρτώμενων ανθρώπων σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό. Ο λόγος των ηλικιωμένων που εξαρτώνται ο οποίος υπολογίζεται ως ο λόγος των ανθρώπων άνω των 65 ετών και άνω σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό προβλέπεται ότι θα διπλασιαστεί από το 25,4% στο 53,5% στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την προβλεπόμενη περίοδο. Η μεγαλύτερη αύξηση προβλέπεται ότι θα συμβεί κατά την περίοδο 2012 έως το 2035 όπου θα υπάρχει για κάθε έτος 2% αύξηση. Αυτό σημαίνει ότι η ΕΕ θα μετακινηθεί από τον λόγο των τεσσάρων εργαζόμενων ανθρώπων για κάθε εξαρτώμενο άτομο άνω των 65 ετών στον λόγο 2 προς 1.

Ο λόγος εξάρτησης των ηλικιωμένων που υπολογίζεται ως αριθμός των ατόμων άνω των 80 ετών διαιρεμένο με το πλήθος του ενεργού πληθυσμού αναμένεται να αυξηθεί περισσότερο από τρεις φορές από 6,5% στο 22% για την προβλεπόμενη περίοδο. Η προσθήκη του αριθμού των παιδιών στους υπολογισμούς καταλήγει σε μεγαλύτερη αύξηση στον λόγο των εξαρτώμενων ανθρώπων προς τον ενεργό πληθυσμό. Ο συνολικός λόγος των εξαρτώμενων

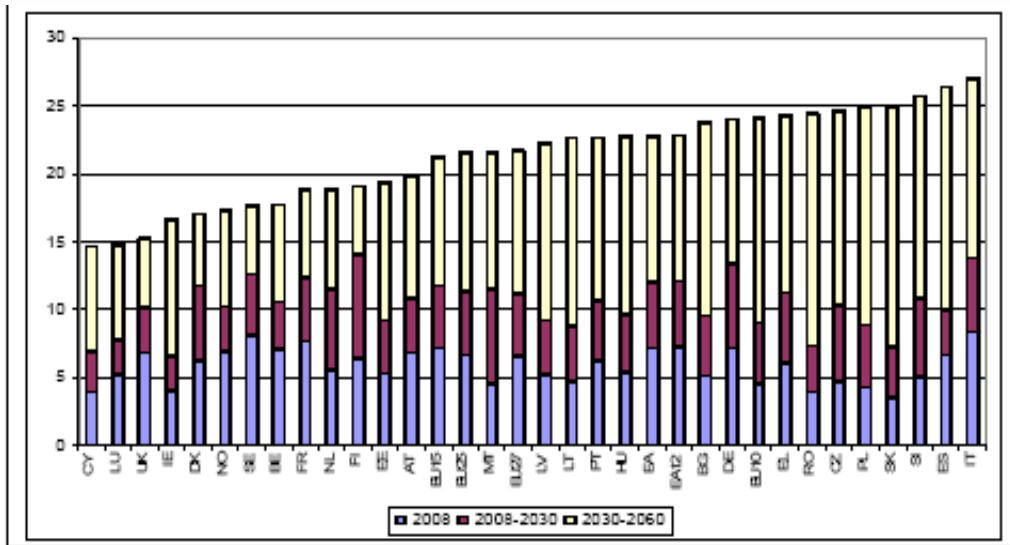
ανθρώπων που περιλαμβάνει τα παιδιά κάτω των 15 ετών και τους ηλικιωμένους άνω των 65 ετών σε σχέση με τον πληθυσμό από 15 έως 64 ετών προβλέπεται ότι θα αυξηθεί κατά 30 μονάδες, από το 48,7% στο 78,5%.

Διάγραμμα 3.13 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)

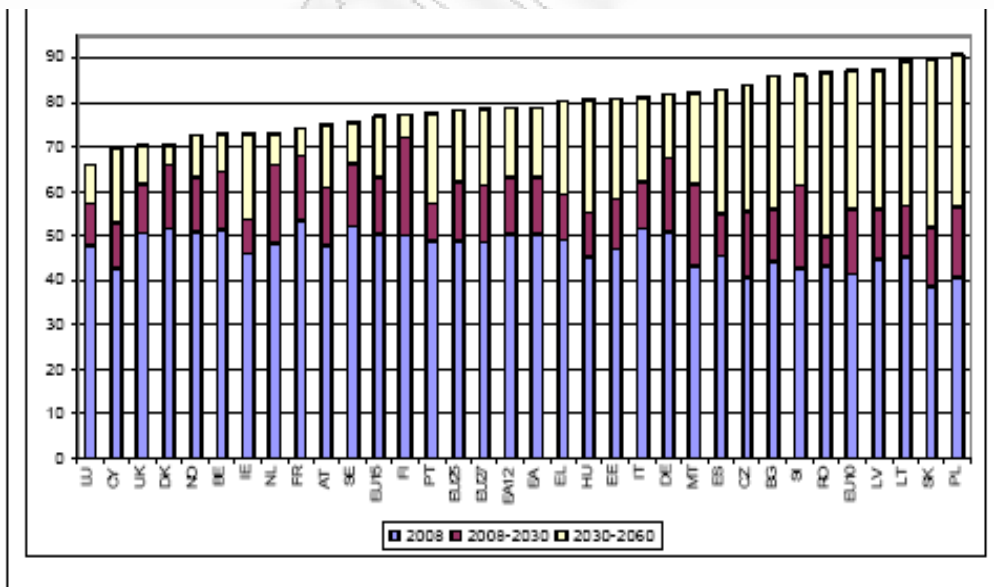
Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Διάγραμμα 3.14 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 80 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)

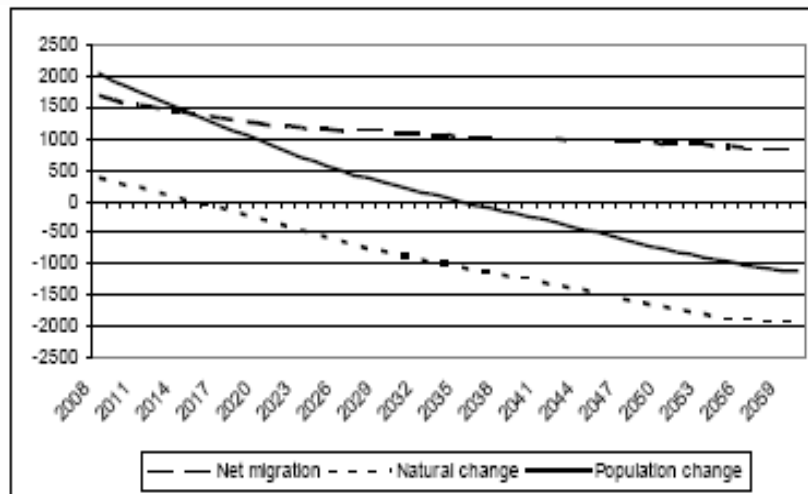
Πηγή: Euro stat, EuroPol 2008

Διάγραμμα 3.15 Ο λόγος εξάρτησης των παιδιών κάτω των 15 ετών και των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)

Πηγή: Euro stat, EuroPol 2008

Διάγραμμα 3.16 Αλλαγές στο σύνολο του πληθυσμού, φυσική εξέλιξη και καθαρές εισροές λόγω μετανάστευσης (σε χιλιάδες)

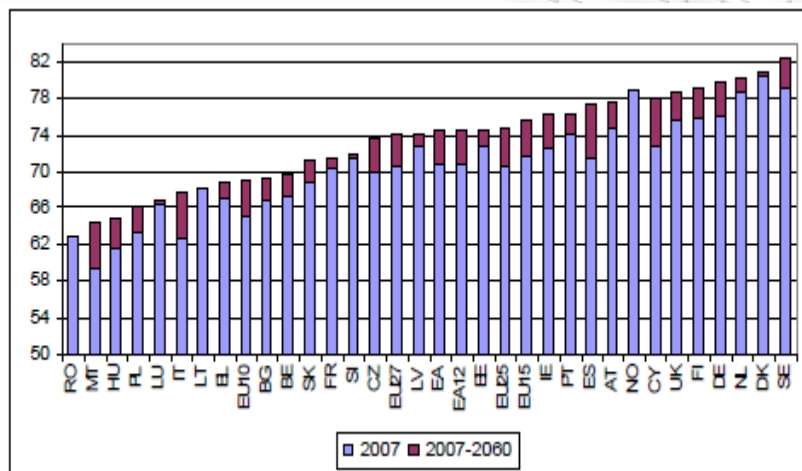
Πηγή: Euro stat, Europol 2008

3.4 Απασχόληση

Για το θέμα της απασχόλησης παρατηρούμε ότι υπάρχει μια ανοδική μετακίνηση των ποσοστών απασχόλησης για τις ηλικιακές ομάδες άνω των 45 κυρίως και κυρίως για τις γυναίκες ενώ για τις νεαρές ηλικίες τα ποσοστά παραμένουν σταθερά ή αυξάνονται ελάχιστα με το πέρασμα του χρόνου. Το συνολικό ποσοστό απασχόλησης για τις ηλικίες από 15 έως 64 ετών στην EU27 αναμένεται να αυξηθεί κατά 3,6 ποσοστιαίες μονάδες για την περίοδο 2007 έως 2060 (από 70,6% το 2007 θα καταλήξει στο 74,1% το 2060). Για την περιοχή της ευρωζώνης μια παρόμοια αύξηση αναμένεται από το 70,8% το 2007 στο 74,5% το 2060. Για την ηλικιακή ομάδα των 15 έως 71 ετών τα τρέχοντα και τα προβλεπόμενα ποσοστά απασχόλησης της αύξησης είναι μικρότερα. Σχεδόν όλη η αύξηση προβλέπεται να πραγματοποιηθεί μέχρι το 2020. Παρόλα αυτά από το 2020 μέχρι το 2060 το συνολικό εργατικό δυναμικό αναμένεται να μειωθεί κατά 13,6% που ισοδυναμεί σε 33 εκατομμύρια άτομα

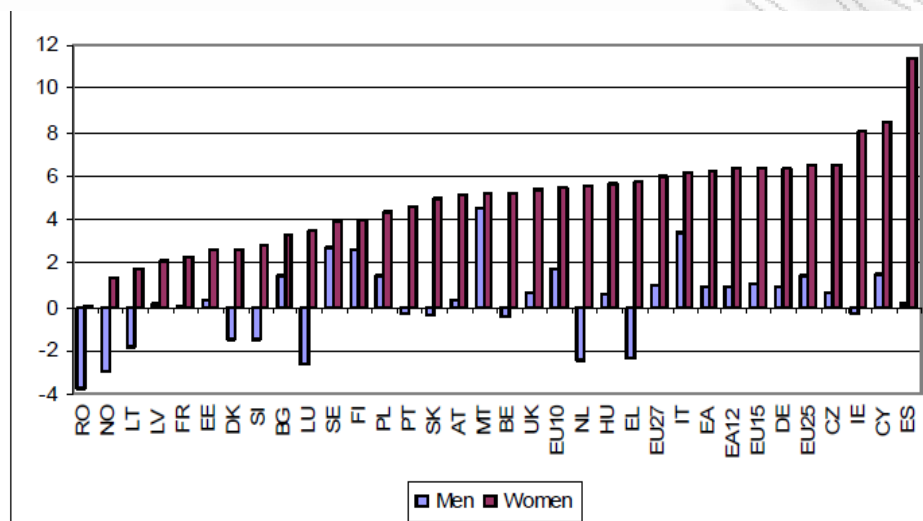
(24,4 εκατομμύρια αν συγκριθεί με το επίπεδο του 2007) στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς η θετική τάση στη γυναικεία απασχόληση αντιστρέφεται ενώ επιπλέον και η ανδρική απασχόληση μειώνεται. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η αναμενόμενη πτώση στο εργατικό δυναμικό μεταξύ του 2020 και του 2060 είναι 12,6% που ισοδυναμεί σε 20,4 εκατομμύρια άτομα (13 εκατομμύρια αν συγκριθεί με το επίπεδο του 2007).

Διάγραμμα 3.17 Ποσοστά απασχόλησης

Πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

Διάγραμμα 3.18 Ποσοστά απασχόλησης ανά φύλο για την περίοδο 2007-2060

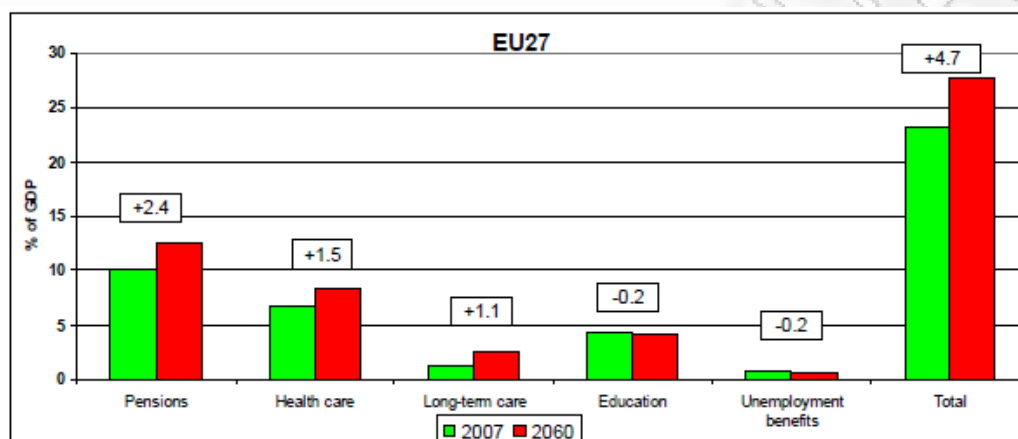
Πηγή: Euro stat, Eurotop 2008

3.5 Η επίδραση της γήρανσης στις δημόσιες δαπάνες

Στο γράφημα 20 παρατηρούμε την αύξηση των δημοσίων δαπανών, συντάξεις, υγεία, μακροπρόθεσμη φροντίδα, εκπαίδευση και επιδόματα ανέργων μεταξύ του 2007 και του 2060. Στην Ευρωπαϊκή ένωση ως σύνολο αλλά και στην ευρωπαϊκή ζώνη το κόστος της γήρανσης είναι 4,75% και 5,25% αντίστοιχα ως ποσοστό του ΑΕΠ για την περίοδο μέχρι το 2060. Η μεγαλύτερη αύξηση σχετίζεται με τις συντάξεις καθώς αυξάνουν κατά 2,5% και 2,75% του ΑΕΠ αντίστοιχα για το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την Ευρωπαϊκή ζώνη. Η υγεία και η μακροπρόθεσμη φροντίδα αυξάνουν κατά 1,5% και 1% του ΑΕΠ αντίστοιχα για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την

ευρωζώνη. Τέλος η εκπαίδευση και τα επιδόματα ανεργίας αναμένεται να μειωθούν κατά 0,25% του ΑΕΠ.

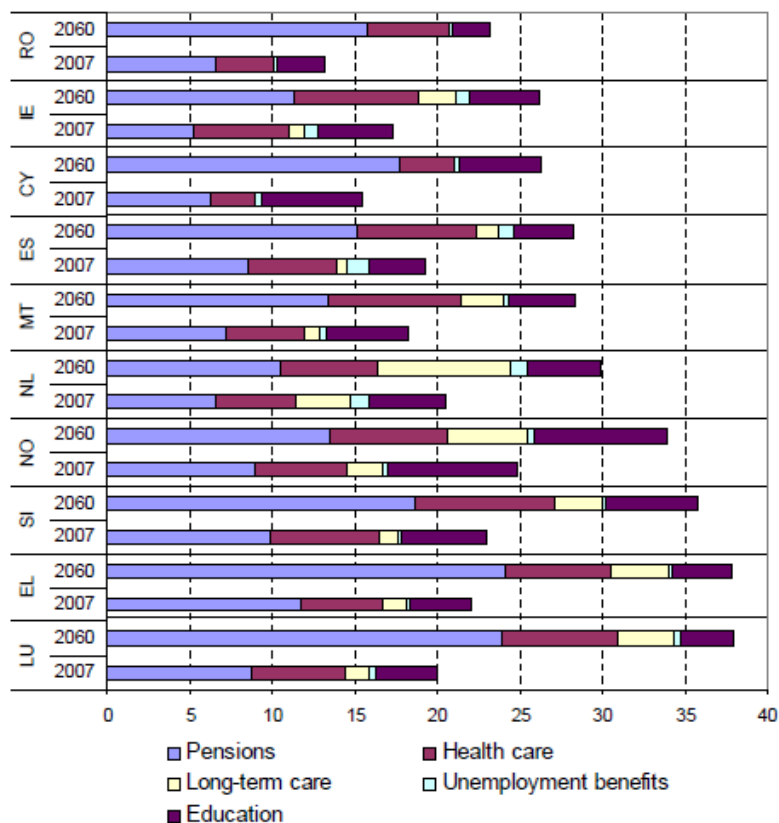
Διάγραμμα 3.19 Το κόστος της γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ, EU27

Πηγή: Euro stat, Europop2008

Κάτι που πρέπει να τονιστεί είναι η μεγάλη ποικιλία μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς η επίδραση της γήρανσης είναι διαφορετική από χώρα σε χώρα. Συγκεκριμένα χωρίζονται σε τρεις ομάδες όπως μας φανερώνουν τα επόμενα τρία γραφήματα. Οι διαφορές στα κράτη μέλη αντανακλούν κυρίως τα έξοδα στις συντάξεις. Παρατηρούμε μια αρκετά περιορισμένη αύξηση στα έξοδα των συντάξεων για την Εσθονία και την Λιθουανία (μια μικρή μείωση στην Πολωνία) ενώ αρκετά μεγάλη πάνω από το 10% του ΑΕΠ για την Ελλάδα, την Κύπρο, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα και την Σλοβενία.

Διάγραμμα 3.20 Κράτη μέλη με υψηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ

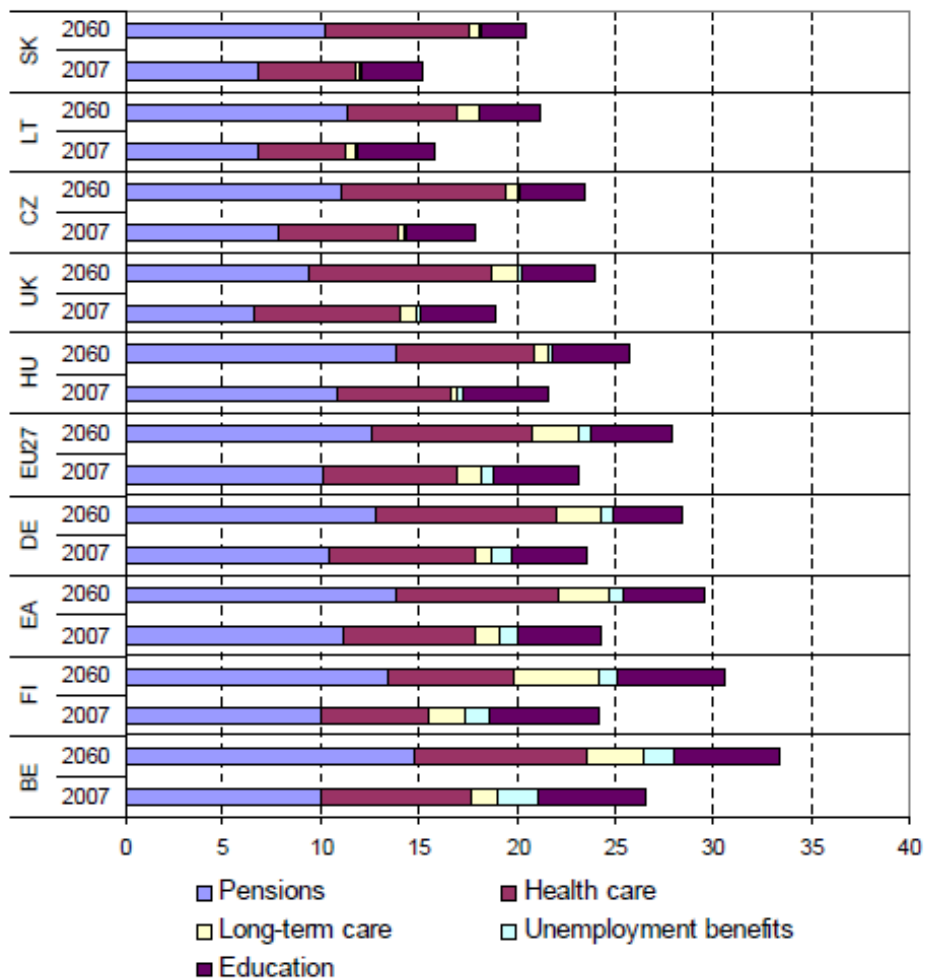

Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Από τα παραπάνω διαγράμματα είναι πασιφανής η αύξηση των δαπανών από το φαινόμενο της γήρανση του πληθυσμού. Επίσης γίνεται αντιληπτό ότι δεν αυξάνουν μόνο τα έξοδα για συντάξεις αλλά αυξάνονται και τα έξοδα για περίθαλψη της υγείας και τη μακροχρόνια φροντίδα .Οι δαπάνες για εκπαίδευση και για ανεργία στο σύνολο της Ευρωζώνης φαίνονται να παραμένουν σταθερές. Στην Ελλάδα η αύξηση των δαπανών για συντάξεις είναι πολύ μεγάλη , το θέμα όμως που προκύπτει είναι τι γίνεται με τις δαπάνες της ανεργίας. Η ανεργία στην Ελλάδα τα τελευταία δύο χρόνια αυξάνεται με γοργούς ρυθμούς με αποτέλεσμα και την αύξηση των δαπανών

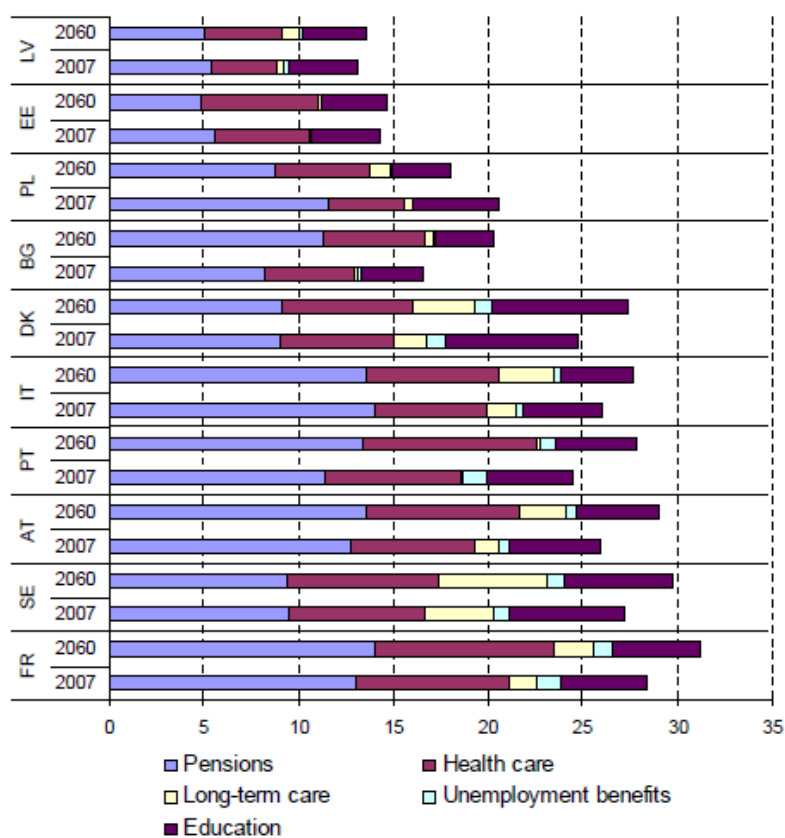
για τους ανέργους. Αν αθροίσουμε όλες αυτές τις δαπάνες μπορούμε να αναρωτηθούμε αν οι Ελληνικές Κυβερνήσεις έχουν υποεκτιμήσει το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού.

Διάγραμμα 3.21 Κράτη μέλη με μεσαίο κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ

Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Διάγραμμα 3.22 Κράτη μέλη με χαμηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ

Πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

3.6 Σύγκριση και συσχέτιση Ageing Report 2009 και 2012.

Στο σημείο αυτό θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε αν υπάρχουν κοινά στοιχεία ή διαφορές στις δύο αυτές έρευνες. Θα πρέπει να διευκρινιστεί ξανά ότι η έρευνα του Ageing Report 2012 βρίσκεται σε προπαρασκευαστικό στάδιο. Η ολοκλήρωση της έρευνας επρόκειτο να πραγματοποιηθεί στους

επόμενους προσεχούς μήνες . Πρώτα απ' όλα θα ξεκινήσουμε με τους πίνακες που έχουν εκτιμηθεί και στις δύο έρευνες όπως είναι το συνολικό ποσό προβλεπόμενης συσσωρευτικής μετανάστευσης της κάθε χώρας ,το εργατικό δυναμικό της ηλικιακής κλάσης από 15 ετών έως 64 για τη χρονολογική περίοδο από το 2010 έως το 2060,την ηλικιακή κλάση της ηλικίας από 15 έως 64 και 65 και πάνω ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού. Επίσης θα συγκρίνουμε το πίνακα εξάρτησης των ηλικιωμένων από 65 ετών και πάνω ως προς το ποσοστό του εργατικού δυναμικού δηλαδή της ηλικιακής κλάσης 15 ετών έως 64,επίσης θα εξετάσουμε τους δείκτες γονιμότητας για κάθε γυναίκα της κάθε χώρας .Τέλος θα μελετήσουμε το αναμενόμενο όριο προσδόκιμο ζωής κατά τη χρονική στιγμή της γέννησης για άντρες και για γυναίκες και τη καθαρή μετανάστευση των Ευρωπαϊκών χωρών για το διάστημα 2010 έως 2060.

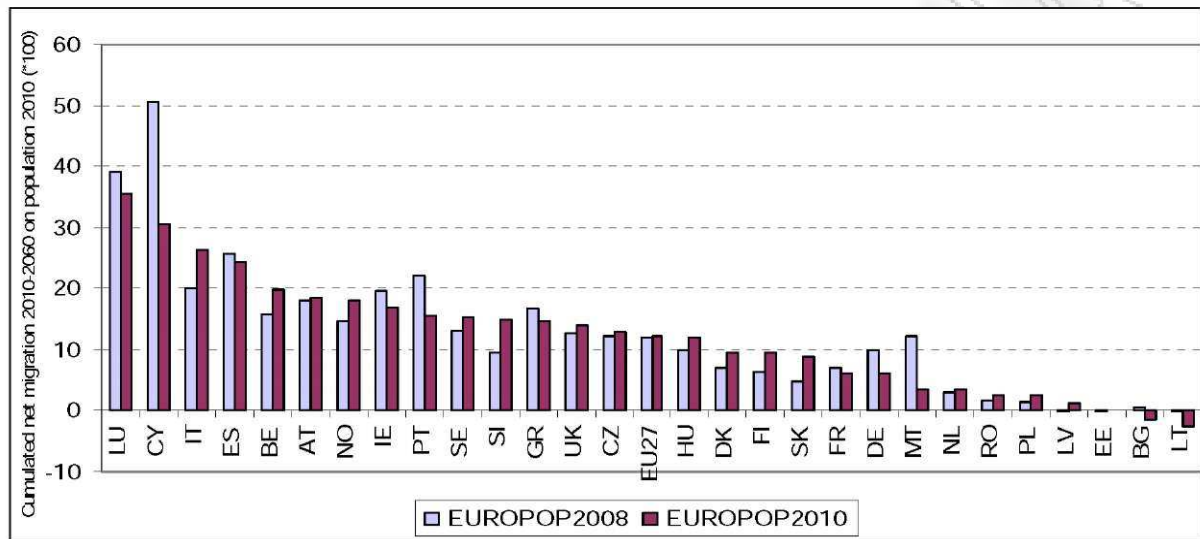
Πίνακας 3.2 Διαφορά της προβλεπόμενη συσσωρευτικής μετανάστευση EYROPOP 2010-EUROPOP 2008

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of total population EUROPOP2008
BE	98	303	487	708	949	1166	9.5
BG	-20	-93	-164	-111	-42	27	0.5
CZ	132	281	415	579	770	938	9.9
DK	32	68	93	113	145	162	2.7
DE	-480	-1467	-2412	-3189	-3907	-4609	-6.5
EE	6	11	10	20	30	38	3.4
IE	-136	-565	-582	-439	-304	-192	-2.8
GR	14	-24	7	64	121	159	1.4
ES	-595	-3032	-2608	-1499	-535	323	0.6
FR	2301	2351	2432	2356	2173	1947	2.7
IT	485	1549	2695	3732	4651	5534	9.3
CY	-14	-64	-95	-128	-159	-184	-13.9
LV	-5	-16	-17	-9	-12	-18	-1.0
LT	-17	-46	-46	4	69	121	4.8
LU	12	25	22	15	8	-3	-0.4
HU	-15	1	40	78	101	125	1.4
MT	-1	-11	-15	-17	-18	-18	-4.4
NL	113	345	381	384	433	461	2.8
AT	-21	-118	-129	-142	-162	-174	-1.9
PL	96	420	523	818	1185	1468	4.7
PT	-80	-376	-536	-689	-864	-1018	-9.0
RO	109	142	158	233	282	318	1.9
SI	20	86	131	182	235	276	15.5
SK	27	148	243	346	459	556	12.2
FI	26	85	138	206	279	344	6.4
SE	76	248	326	444	576	662	6.1
UK	238	821	1157	1588	2038	2366	3.1
NO	71	224	299	380	481	560	9.3
EU27	2403	1075	2655	5647	8500	10776	2.1
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	1739	-923	-105	1508	2843	3938	1.2
EU15	2085	215	1471	3652	5602	7127	1.7
EU10	229	811	1190	1873	2659	3303	5.3
EU25	2314	1026	2661	5525	8260	10431	2.2

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, EuroPOP 2008,2010

Διάγραμμα 3.23 Διαφορά της προβλεπόμενης συσσωρευτικής μετανάστευση EYROPOP2010-EUROPOP2008

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 data.

Πηγή: Eurostat, Europop 2008,2010

**Πίνακας 3.3 Διαφορά στο εργατικό δυναμικό
(EUROPOP2010-EUROPOP2008). Ηλικίας (15-64)**

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of working-age population EUROPOP2008
BE	53	144	278	433	559	718	10.1
BG	-42	-155	-213	-185	-90	41	1.4
CZ	75	115	243	357	504	664	12.8
DK	17	39	68	95	82	77	2.2
DE	-325	-1289	-1880	-2218	-2639	-2674	-6.9
EE	1	-4	-4	-1	5	19	3.0
IE	-137	-489	-457	-419	-246	34	0.9
GR	-21	-56	-11	-8	1	70	1.1
ES	-530	-2193	-1869	-1116	39	754	2.7
FR	1456	1401	1366	1332	1156	869	2.1
IT	349	1094	1729	2449	3118	3537	10.8
CY	-13	-56	-78	-94	-109	-122	-15.8
LV	-6	-16	-18	-28	-29	-24	-2.6
LT	-23	-83	-63	-10	43	122	9.1
LU	11	21	19	12	-3	-15	-3.3
HU	-3	25	66	59	88	75	1.6
MT	-2	-11	-10	-9	-7	-6	-2.9
NL	56	112	120	163	140	183	1.9
AT	-6	-89	-111	-103	-89	-90	-1.7
PL	25	-27	297	493	694	1070	6.6
PT	-60	-221	-353	-486	-545	-613	-9.7
RO	70	32	103	72	108	188	2.1
SI	12	43	84	119	143	170	17.8
SK	11	51	138	213	282	364	15.2
FI	8	46	94	145	182	222	7.3
SE	32	117	170	254	302	373	6.0
UK	2	-116	-22	117	317	1076	2.4
NO	50	133	187	259	288	329	9.4
EU27	1010	-1566	-317	1637	4006	7084	2.5
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	5694	3116	3370	4396	5419	6403	3.5
EU15	904	-1481	-861	652	2374	4522	1.9
EU10	78	38	655	1099	1614	2332	6.9
EU25	982	-1443	-206	1750	3988	6854	2.5

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, EuroPOP 2008,2010

Πίνακας 3.4 Διαφορά του συνολικό ποσού του πληθυσμού 0-14(EUROPOP2010-EUROPOP2008)

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of 0-14 population EUROPOP2008
BE	30	121	147	188	249	274	14.2
BG	13	31	19	46	65	66	10.0
CZ	40	154	167	201	252	250	21.4
DK	0	23	15	-2	13	15	1.6
DE	-75	-173	-464	-474	-468	-632	-7.1
EE	3	5	2	7	11	11	6.7
IE	11	-63	-121	12	66	36	3.2
GR	9	45	48	66	81	87	6.1
ES	-90	-785	-636	-169	-113	-49	-0.7
FR	477	384	379	253	138	97	0.8
IT	91	279	541	667	736	883	12.2
CY	-4	-13	-17	-22	-27	-29	-14.9
LV	3	-10	-16	-5	-8	-9	-4.2
LT	6	40	23	34	59	51	16.0
LU	1	3	-1	-6	-6	-8	-6.7
HU	-15	-41	-23	-12	-21	-14	-1.2
MT	0	0	-2	-1	-1	-1	-1.5
NL	20	143	135	93	142	160	6.4
AT	-17	-52	-47	-40	-47	-49	-3.9
PL	66	370	252	333	466	388	11.0
PT	-30	-152	-165	-161	-199	-211	-14.6
RO	27	41	28	66	59	51	2.6
SI	8	34	34	41	54	53	23.2
SK	11	77	84	96	123	124	24.5
FI	3	28	34	48	67	69	8.2
SE	20	94	89	102	151	145	8.1
UK	101	457	358	587	871	845	6.7
NO	12	75	83	77	113	119	11.8
EU27	708	1040	864	1949	2713	2602	3.7
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	1466	875	814	1328	1501	1457	3.2
EU15	551	351	313	1165	1681	1662	2.7
EU10	116	616	504	672	909	823	11.0
EU25	668	967	817	1837	2590	2485	3.6

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop 2008,2010

Πίνακας 3.5 Διαφορά του συνόλου πληθυσμού 65 και πάνω (EUROPOP2010-EUROPOP2008)

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of 65+ population EUROPOP2008
BE	15	39	62	87	141	174	5.3
BG	9	31	30	28	-17	-80	-4.3
CZ	17	13	4	22	14	25	0.8
DK	16	6	10	19	50	70	4.7
DE	-80	-4	-68	-496	-799	-1303	-5.7
EE	2	9	11	13	14	9	2.5
IE	-9	-13	-4	-32	-124	-262	-15.4
GR	26	-13	-30	7	39	2	0.1
ES	26	-53	-103	-215	-461	-382	-2.3
FR	368	567	687	770	880	981	5.3
IT	44	177	425	616	797	1114	5.7
CY	3	5	1	-11	-24	-32	-9.4
LV	-1	10	18	23	24	15	2.5
LT	0	-3	-6	-19	-32	-51	-5.8
LU	0	2	4	9	17	20	11.7
HU	3	17	-2	32	34	64	2.3
MT	1	-1	-3	-7	-10	-11	-8.1
NL	37	89	126	128	151	118	2.6
AT	2	23	29	1	-26	-35	-1.3
PL	4	77	-26	-9	26	10	0.1
PT	10	-4	-18	-42	-120	-194	-5.6
RO	12	68	28	95	115	79	1.3
SI	0	9	14	23	38	53	8.9
SK	5	21	21	37	53	68	4.1
FI	15	12	10	12	30	52	3.5
SE	25	38	67	87	123	144	5.0
UK	135	480	820	884	849	444	2.3
NO	9	16	29	45	80	112	7.3
EU27	685	1601	2108	2062	1781	1091	0.7
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	1353	1989	2563	2487	2452	2352	2.4
EU15	630	1345	2018	1835	1546	943	0.8
EU10	34	157	31	103	136	149	0.7
EU25	664	1502	2050	1938	1682	1092	0.8

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

Πίνακας 3.6 Διαφορά του δείκτη εξάρτησης 65 και άνω /15-64(EUROPOP2010-2008)

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2010-2060
BE	0.0	-0.1	-0.6	-1.3	-1.4	-2.0	-2.0
BG	0.4	1.7	2.6	2.9	1.0	-3.5	-3.9
CZ	0.0	-0.3	-1.2	-2.0	-4.3	-6.6	-6.6
DK	0.3	-0.2	-0.4	-0.6	0.5	1.1	0.7
DE	0.0	0.9	1.7	1.7	1.8	0.8	0.7
EE	0.2	1.2	1.6	1.8	1.7	-0.2	-0.4
IE	0.5	2.8	3.2	2.7	-0.7	-7.0	-7.5
GR	0.4	0.1	-0.4	0.2	0.6	-0.6	-1.0
ES	0.5	1.7	1.7	1.0	-1.7	-2.8	-3.3
FR	0.0	0.3	0.4	0.4	0.9	1.4	1.4
IT	-0.2	-0.5	-0.8	-1.9	-2.8	-2.7	-2.6
CY	0.9	2.9	3.5	2.6	2.6	3.4	2.5
LV	0.0	1.0	1.9	3.0	3.9	3.4	3.4
LT	0.2	0.9	0.9	-0.8	-3.3	-9.0	-9.2
LU	-0.7	-0.9	-0.4	1.0	4.3	6.1	6.7
HU	0.1	0.1	-0.4	0.1	-0.2	0.4	0.4
MT	0.6	0.9	0.2	-1.3	-2.9	-3.2	-3.8
NL	0.2	0.5	0.7	0.5	0.9	0.3	0.1
AT	0.1	0.9	1.3	0.9	0.3	0.2	0.1
PL	0.0	0.3	-0.6	-0.9	-1.8	-4.2	-4.2
PT	0.4	0.9	1.6	2.7	2.8	2.5	2.1
RO	0.0	0.4	0.0	0.5	0.5	-0.5	-0.5
SI	-0.2	-0.3	-1.5	-2.8	-4.0	-4.7	-4.6
SK	0.1	0.2	-0.6	-1.4	-3.4	-6.6	-6.7
FI	0.4	-0.2	-0.9	-1.6	-1.7	-1.8	-2.1
SE	0.3	0.0	0.1	-0.3	-0.1	-0.5	-0.7
UK	0.3	1.2	1.9	1.9	1.6	0.0	-0.3
NO	-0.1	-0.6	-1.0	-1.6	-1.1	-0.8	-0.8
EU27	0.1	0.6	0.7	0.4	-0.1	-0.9	-1.1
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	-0.1	0.5	0.6	0.2	-0.2	-0.6	-0.5
EU15	0.1	0.7	0.9	0.6	0.2	-0.6	-0.7
EU10	0.0	0.3	-0.4	-0.8	-1.9	-3.8	-3.8
EU25	0.1	0.6	0.7	0.4	-0.1	-0.9	-1.0

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

**Πίνακας 3.7 Διαφορά του δείκτη Γονιμότητας
(EUROPOP2010-EUROPOP2008)**

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	change 2010 2060
BE	0.08	0.08	0.07	0.06	0.06	0.05	-0.03
BG	0.17	0.16	0.14	0.14	0.13	0.12	-0.06
CZ	0.15	0.14	0.14	0.12	0.11	0.10	-0.05
DK	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01	0.00
DE	0.01	0.02	0.01	0.02	0.01	0.01	-0.01
EE	0.07	0.07	0.06	0.05	0.05	0.04	-0.03
IE	0.17	0.15	0.15	0.13	0.12	0.11	-0.06
GR	0.11	0.10	0.09	0.08	0.08	0.07	-0.04
ES	0.01	0.00	0.00	0.01	0.01	0.00	-0.01
FR	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.00
IT	0.03	0.03	0.02	0.02	0.02	0.02	-0.01
CY	0.04	0.03	0.03	0.03	0.03	0.02	-0.01
LV	-0.05	-0.05	-0.04	-0.04	-0.03	-0.03	0.01
LT	0.20	0.18	0.16	0.14	0.12	0.12	-0.08
LU	-0.06	-0.06	-0.05	-0.05	-0.05	-0.04	0.02
HU	-0.03	-0.03	-0.02	-0.02	-0.03	-0.02	0.01
MT	0.05	0.05	0.04	0.04	0.04	0.04	-0.01
NL	0.07	0.06	0.06	0.05	0.05	0.04	-0.03
AT	-0.03	-0.02	-0.02	-0.02	-0.02	-0.01	0.01
PL	0.12	0.11	0.10	0.10	0.09	0.07	-0.05
PT	-0.05	-0.04	-0.04	-0.03	-0.04	-0.03	0.02
RO	0.05	0.04	0.04	0.04	0.03	0.03	-0.02
SI	0.21	0.19	0.18	0.16	0.15	0.13	-0.08
SK	0.15	0.14	0.14	0.13	0.11	0.10	-0.05
FI	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.00
SE	0.09	0.08	0.07	0.07	0.06	0.05	-0.03
UK	0.10	0.09	0.09	0.08	0.07	0.07	-0.03
NO	0.10	0.09	0.09	0.08	0.07	0.06	-0.04
EU27	0.05	0.05	0.05	0.04	0.04	0.03	-0.02
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	0.03	0.03	0.02	0.03	0.02	0.02	-0.01
EU15	0.04	0.04	0.04	0.04	0.03	0.03	-0.01
EU10	0.11	0.10	0.09	0.08	0.08	0.06	-0.04
EU25	0.05	0.05	0.04	0.04	0.04	0.03	-0.02

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

Πίνακας 3.8 Διαφορά στο προσδόκιμο όριο ζωής κατά τη στιγμή της γέννησης (EUROPOP2010 – EUROPOP2008)

	Males							Females						
	2010	2020	2030	2040	2050	2060	change 2010-2060	2010	2020	2030	2040	2050	2060	change 2010-2060
BE	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1
BG	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.3	0.3	0.2	0.2	0.1	0.1	-0.2
CZ	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
DK	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	-0.1	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.2
DE	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	-0.1	-0.1	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	0.0
EE	1.2	1.1	1.0	0.9	0.8	0.8	-0.4	1.0	0.8	0.7	0.6	0.5	0.4	-0.5
IE	-0.9	-0.8	-0.8	-0.8	-0.7	-0.7	0.2	-0.2	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.1
GR	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	-0.1	-0.1	-0.2	-0.3	-0.3	-0.4	-0.3
ES	0.9	0.8	0.7	0.6	0.5	0.5	-0.4	0.5	0.5	0.4	0.4	0.3	0.3	-0.2
FR	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
IT	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	0.1
CY	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.2	0.8	0.7	0.6	0.5	0.4	0.3	-0.5
LV	1.7	1.4	1.2	1.0	0.8	0.6	-1.1	0.8	0.7	0.6	0.5	0.5	0.4	-0.4
LT	1.2	0.9	0.7	0.5	0.4	0.2	-1.0	0.8	0.6	0.5	0.4	0.3	0.2	-0.6
LU	1.1	0.9	0.7	0.6	0.5	0.4	-0.7	1.3	1.3	1.2	1.1	1.1	1.0	-0.4
HU	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1
MT	1.2	1.0	0.9	0.8	0.7	0.6	-0.7	0.9	0.8	0.6	0.5	0.4	0.3	-0.6
NL	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.2	-0.2	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	-0.1
AT	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	0.1	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	0.1
PL	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.1	0.0	-0.2	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	0.1
PT	0.4	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	0.0
RO	-0.3	-0.3	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	0.2	0.4	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	-0.2
SI	0.7	0.6	0.5	0.4	0.3	0.2	-0.5	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1
SK	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
FI	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.1
SE	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
UK	0.6	0.5	0.4	0.3	0.3	0.2	-0.4	0.5	0.5	0.4	0.3	0.2	0.2	-0.4
NO	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
EU27	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1
EA	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EA12	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	0.0
EU15	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	-0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1
EU10	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
EU25	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

**Πίνακας 3.9 Διαφορά καθαρή μετανάστευση
(EUROPOP2010-EUROPOP2008)**

	Net migration ('000)							Diff. in cum. net migr. (2010-2060) in % of total pop. in 2060 in EUROPOP2010
	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2010-2060	
BE	14	10	11	12	10	9	467	3.5
BG	-10	-15	-3	3	2	2	-153	-2.8
CZ	5	4	3	3	2	2	102	1.0
DK	2	3	3	3	3	3	139	2.3
DE	-106	-59	-54	-49	-48	-44	-3209	-4.9
EE	0	-1	0	1	0	0	3	0.3
IE	-75	1	12	13	10	7	-111	-1.7
GR	-13	-1	-1	-1	-1	-1	-208	-1.8
ES	-461	4	93	99	75	55	-414	-0.8
FR	-26	0	0	0	1	0	-328	-0.4
IT	105	103	90	83	76	70	3944	6.1
CY	-7	-3	-2	-2	-2	-2	-155	-13.6
LV	-3	0	1	1	1	1	30	1.8
LT	-11	-5	-1	1	1	1	-80	-3.0
LU	2	0	0	0	0	0	-9	-1.2
HU	3	5	5	4	4	4	185	2.1
MT	-2	-1	-1	0	0	0	-36	-9.4
NL	28	-1	-2	-1	-1	-2	58	0.3
AT	-14	5	4	4	3	3	41	0.5
PL	27	-1	5	9	8	6	412	1.3
PT	-33	-11	-9	-8	-8	-7	-678	-6.6
RO	5	2	4	5	4	4	207	1.2
SI	6	2	2	2	2	2	111	5.4
SK	7	5	4	4	4	3	219	4.3
FI	5	4	4	4	3	3	173	3.0
SE	18	1	6	7	5	4	226	2.0
UK	14	27	27	25	22	20	831	1.1
NO	16	2	4	4	3	2	189	2.9
EU27	-520	80	202	221	177	142	1767	0.3
EA	:	:	:	:	:	:	:	:
EA12	-564	64	157	166	130	100	-274	-0.1
EU15	-540	87	185	190	150	119	922	0.2
EU10	25	6	16	23	20	17	791	1.2
EU25	-515	93	201	213	170	136	1713	0.3

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

Συνοψίζοντας μπορούμε να πούμε ότι και δύο προβολές του Ageing Report του 2009 και 2012 μπορεί να έχουν σε κάποιες προβολές διαφορές αλλά είναι μηδαμινές αφού στο μέσο όρο των 27 χωρών όπως μπορούμε να δούμε από τους παραπάνω πίνακες δεν έχουν ουσιαστικές και μεγάλες αποκλίσεις. Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερες προβολές και αναλογιστικές μελέτες

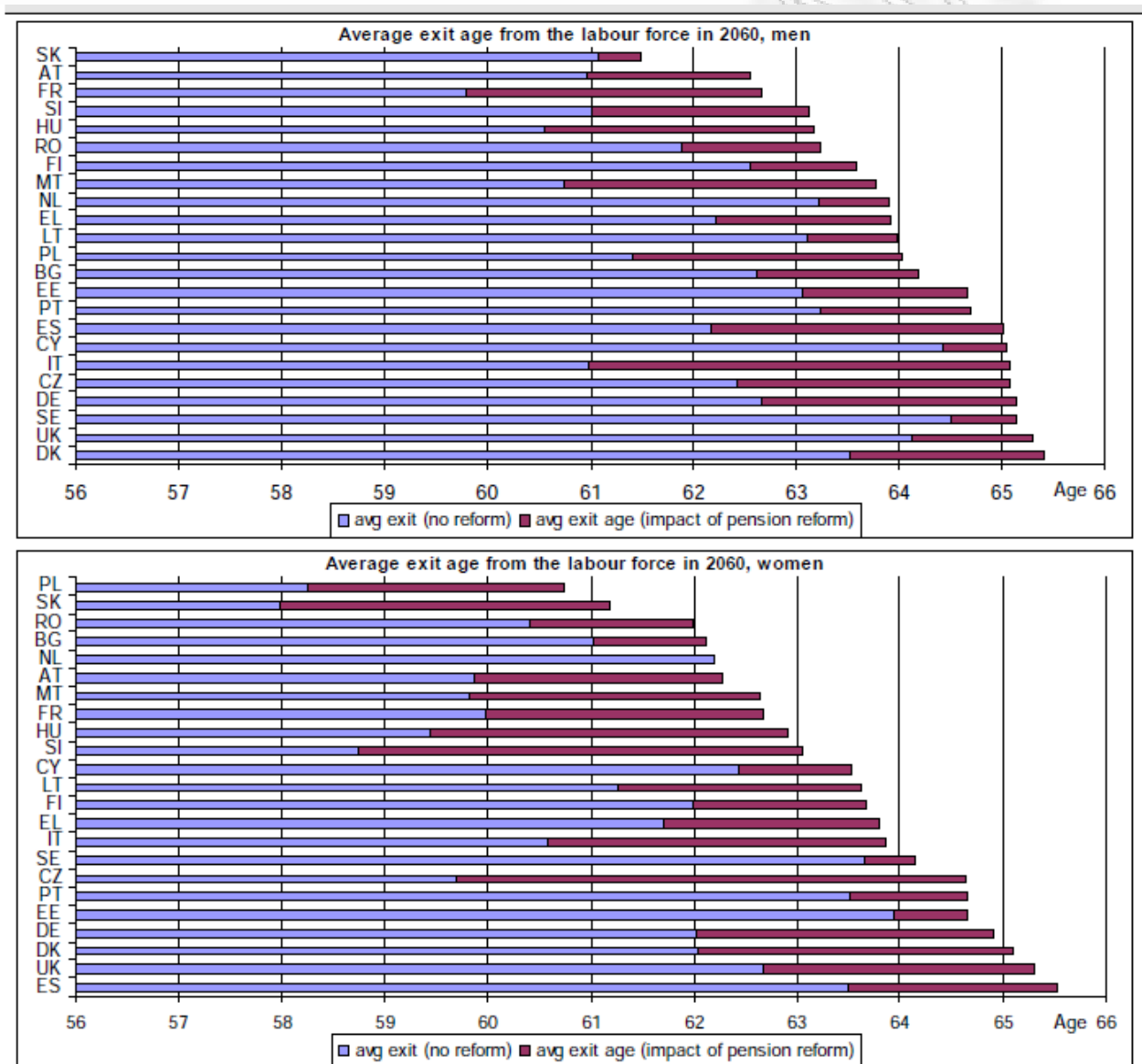
αναδεικνύουν το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού όλο και εντονότερα και τις επιπτώσεις που θα δημιουργήσουν στα ασφαλιστικά ταμεία αν δεν παρθούν κάποια αναγκαία μέτρα και μεταρρυθμίσεις όπως είναι η αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης, αφού μπορεί να αλλάξει ο οικονομικός και ο ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης . Από το 2000 και μετά , κάποιες χώρες ξεκίνησαν να αναθεωρούν τα συνταξιοδοτικά συστήματα τους με διάφορες μεταρρυθμίσεις και κάποιες άλλες χώρες όπως και η Ελλάδα άρχισαν να μπουν σε αυτή τη διαδικασία θεωρώντας ότι υπάρχει ακόμα χρόνος για να επανεξετάσουν το συγκεκριμένο θέμα. Ο παρακάτω πίνακας που υπάρχει στο Ageing Report 2012 μας δείχνει για κάθε χώρα από τις 22 τη μεταβολή στα όρια συνταξιοδότησης.

Όσον αφορά τις διαφορές μεταξύ των δύο προβολών που αξίζει να αναφερθούμε αναλυτικά έχουμε για τους άνδρες των 22 χωρών που έχουν προβεί σε μεταρρυθμίσεις διαπιστώνουμε ότι υπάρχουν αρκετές αλλαγές ως προς το προβλεπόμενο όριο εξόδου από την αγορά εργασίας τη χρονική στιγμή του 2060. Οι χώρες οι οποίες φθάνουν το όριο εξόδου στα 65 είναι η Ιταλία, η Κύπρος, η Τσέχικη Δημοκρατία, η Σουηδία, η Γερμανία, η Ισπανία , το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Δανία. Χώρες που προσεγγίζουν τα 64 έτη είναι η Πορτογαλία, η Εσθονία και η Βουλγαρία. Χώρες που βρίσκονται μεταξύ των 63 και 64 ετών είναι η Σλοβενία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία , η Φιλανδία , η Μάλτα, η Ολλανδία, η Ελλάδα και η Λετονία. Οι χώρες που έχει μεταφερθεί το όριο συνταξιοδότησης μεταξύ των 62 και 63 είναι η Γαλλία και η Αυστρία. Τέλος η χώρα που είναι μεταξύ 61 και 62 είναι η Σλοβακία .Όσον αφορά τη μετατόπιση του ορίου συνταξιοδότησης για τις γυναίκες στις 22 χώρες που έχουν προβεί σε μεταρρυθμίσεις παρατηρούμε στο παρακάτω πίνακα ότι οι χώρες που έχουν μεταφέρει το όριο πάνω από την ηλικία των 65 είναι η Ισπανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ισπανία. Οι χώρες που είναι μεταξύ των 64 και 65 είναι η Πορτογαλία, η Γερμανία, η Εσθονία, η Σουηδία και η Τσέχικη Δημοκρατία. Οι χώρες που βρίσκονται μεταξύ των 63 και 64 είναι η Σλοβενία, η Κύπρος, η Λετονία ,η Φιλανδία ,η Ελλάδα και η Ιταλία. Οι χώρες που είναι μεταξύ των 62 και 63 είναι η Ρουμανία, η Βουλγαρία, η Ολλανδία, η

Αυστρία ,η Μάλτα, η Γαλλία και η Ουγγαρία. Οι χώρες που βρίσκονται κάτω από τα 62 έτη είναι η Πολωνία και η Σλοβακία. Αναλυτικότερα στο παρακάτω πίνακα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

Διάγραμμα 3.24 Διαφορά στο όριο εξόδου από την αγορά εργασίας μετά τις μεταρρυθμίσεις για άντρες και γυναίκες.

Source: Commission services, EPC.

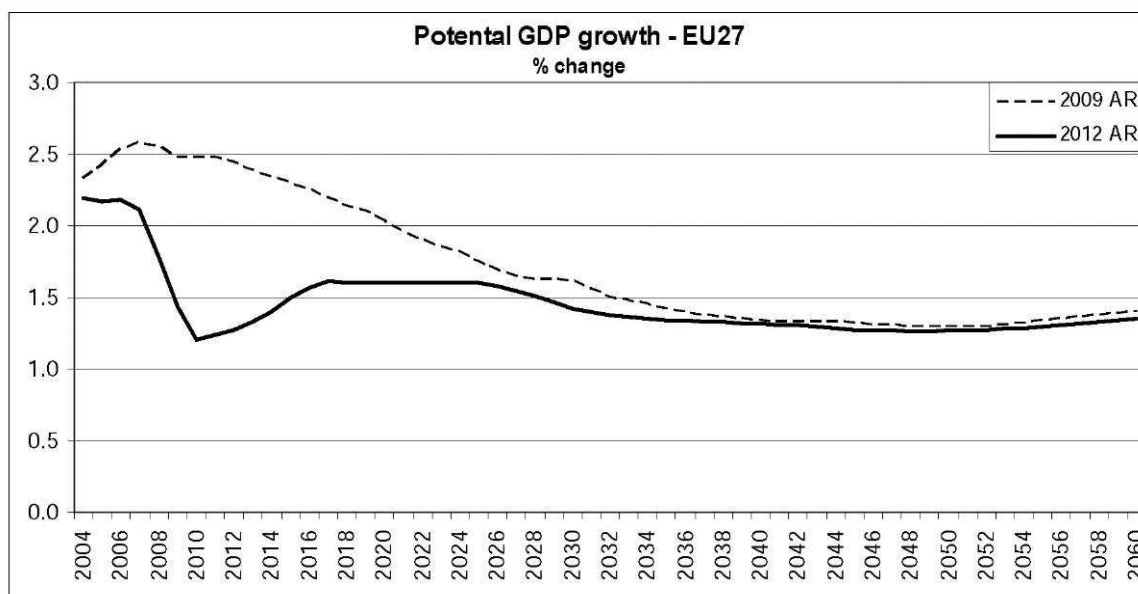
Πηγή: EPC

Σημαντικό ρόλο στις αλλαγές αυτές που αφορά το όριο εξόδου από την αγορά εργασίας έχει διαδραματίσει η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού όπως αναφέραμε

λεπτομερώς στο προηγούμενο κεφάλαιο αλλά και στις μεταρρυθμίσεις που έχουν προβεί στο σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Στην Ελλάδα μετά τη ψήφιση του νόμου 3863/10 τον Ιούλιο του 2010 είναι πρωτοφανής η αύξηση του ορίου εξόδου. Το θέμα που αναδύεται είναι κατά πόσο μπορούν να πραγματοποιηθούν οι μεταρρυθμίσεις αυτές και αν τα αποτελέσματα από αυτές τις μεταρρυθμίσεις θα είναι τα αναμενόμενα των προβολών. Η πιστή τήρηση των μεταρρυθμίσεων αλλά και η συνεχής προσαρμογή της δομής του ασφαλιστικού συστήματος θα πρέπει να είναι αναγκαία έτσι ώστε αυτές οι προβολές να μην μείνουν ευσεβείς πόθοι..

Κατά τη διάρκεια μεταξύ του 2008 και 2011 υπήρξαν κάποιες αλλαγές στα κοινωνικά-πολιτικά συστήματα της Ευρωζώνης και γενικότερα της Παγκόσμιας Οικονομίας. Δημιουργήθηκε μία κρίση από τη κατάρρευση του τεράστιου επενδυτικού οίκου Lehman Brothers και η κρίση από τη κατάρρευση αυτή μεταδόθηκε σε όλη τη Παγκόσμια Οικονομία. Τα θέματα πλέον που απασχολούν όλους τους Παγκόσμιους Μηχανισμούς είναι η διατήρηση του χρέους της κάθε χώρας σε διαχειρίσιμα επίπεδα . Όσον αφορά την ευρύτερη περιοχή της Ευρωζώνης οι Ευρωπαϊκοί Μηχανισμοί έκριναν πως προς το παρόν τρεις χώρες πρέπει να μπουν κάτω από την επιτήρηση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου Στήριξης για να μπορέσουν να διατηρήσουν το χρέος. Οι τρεις αυτές χώρες είναι η Ελλάδα, η Πορτογαλία και η Ιρλανδία. Αυτός είναι και ο κύριος λόγος που υπάρχει μία διαφορά μεταξύ των δύο προβολών του Ageing Report του 2009 και 2012 ως προς την ανάπτυξη του ΑΕΠ. Ο πίνακας που ακολουθεί διατυπώνει το μέσο όρο της πορείας του ΑΕΠ για το σύνολο των 27 χωρών.

Διάγραμμα 3.25 Πρόβλεψη για την αύξηση του ΑΕΠ των 27

Source: Commission services, EPC.

Παρατηρούμε μία πολύ σημαντική απόκλιση των καμπυλών από το 2008 και μετά, οι καμπύλες αυτές αρχίζουν να τέμνουν από το 2040 και μετά. Ο βασικότερος λόγος αυτής της απόκλισης είναι ο λόγος που αναφέραμε λίγο πιο πάνω. Το διάγραμμα αυτό μπορούμε να πούμε ότι είναι αρκετά αισιόδοξο και η εκτίμηση που μπορούμε να κάνουμε είναι ότι η ύφεση θα είναι μεγαλύτερη από ό,τι φαίνεται διότι τη χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκε η ανάλυση δε συμπεριλαμβάνει το σύνολο της ύφεσης. Όποτε τα αποτελέσματα θα είναι σίγουρα πιο επίπονα. Με την πτώση του ΑΕΠ θα αναμένουμε και λιγότερα έσοδα για κάθε χώρα στο Κρατικό Προϋπολογισμό, οι δαπάνες όπως δείξαμε σε πιο πάνω διαγράμματα αυξάνονται με ταχύτατους ρυθμούς με αποτέλεσμα το χρέος και το αφανές χρέος να διογκώνονται σε υψηλά επίπεδα.

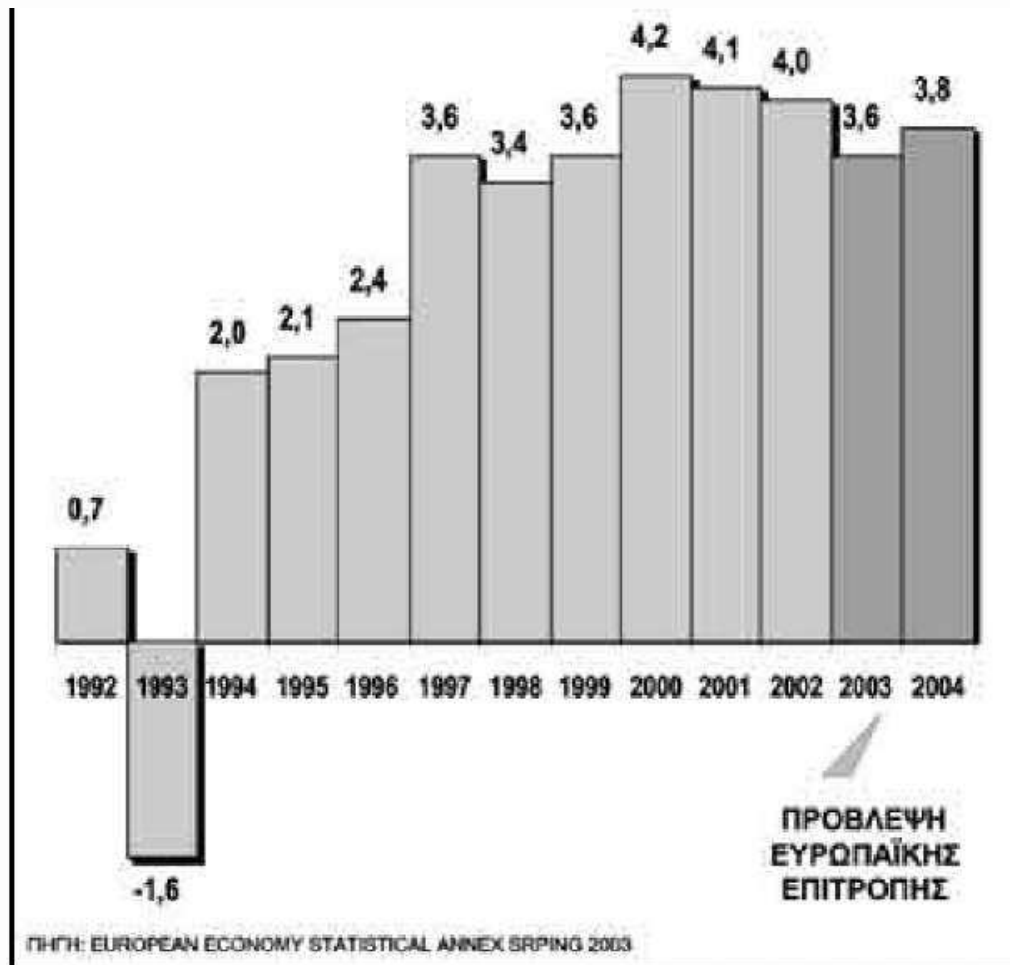
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Δαπάνες Προβολών ΙΝΕ ΓΣΕΕ 2003-2007

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα νέα κράτη μέλη αποτελεί νέα πρόκληση για την Ελληνική οικονομία αλλά και την επιλογή μιας μακράς ανάπτυξης για ολόκληρη την Ευρωζώνη. Απαιτείται να είναι πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά συντεταγμένα προκειμένου να μην τεθεί σε κίνδυνο το κοινωνικό κεκτημένο και το Ευρωπαϊκό μοντέλο, υπομονεύοντας την αλληλεγγύη και τη συνοχή στο εσωτερικό της ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό έχουν πραγματοποιηθεί οι έρευνες που θα ασχοληθούμε σε αυτό το σημείο του ΙΝΕ ΓΣΕΕ (2003,2007) όπου η βασική και η κεντρική επιδίωξη αφορά την ελληνική οικονομία. Αναφέροντας τις βασικές εξελίξεις που συντελούνται τα τελευταία χρόνια αλλά και τις πιθανές εξελίξεις των επόμενων χρόνων.

Στο σημείο αυτό θα δούμε τι απεικονίζουν οι παρακάτω πίνακες στην έρευνα που έγινε το 2003 για του ΙΝΕ-ΓΣΕΕ και ποιες θα είναι οι εξελίξεις και προοπτικές της Ελληνικής οικονομίας. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται είναι διαφορετική από τις προβολές της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφού η συγκεκριμένη προβολή ασχολείται με τις εισφορές της χώρας και όχι με τις δαπάνες. Επίσης οι αναλογιστές κάνουν διάφορες υποθέσεις με την αύξηση του ΑΕΠ για να μελετήσουν μέχρι ποια χρονική περίοδο μπορεί να αντέξει το Ελληνικό σύστημα ασφάλισης

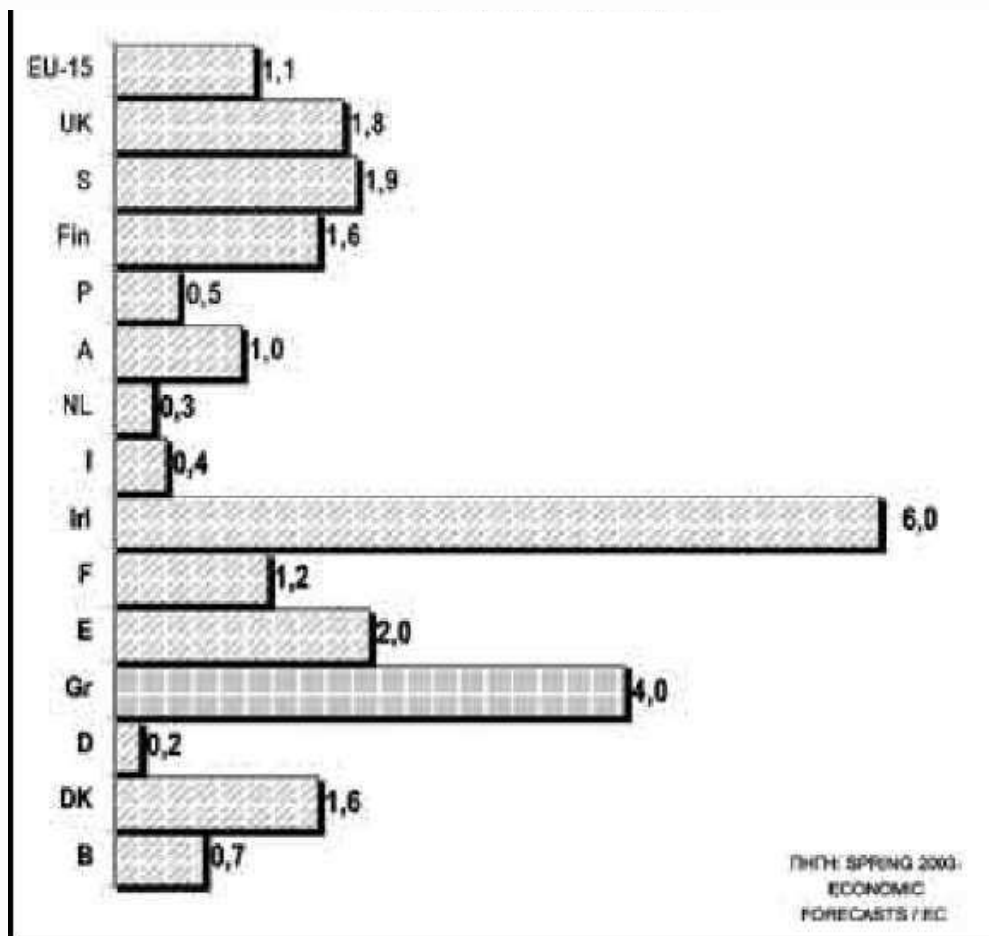
Στο παρακάτω πίνακα παρατηρούμε το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ στην Ελλάδα έως το 2002 και προβλέπει τι θα γίνει το 2003 και 2004. Απο το 1994 και για τα επόμενα 9 χρόνια η αύξηση του ΑΕΠ είναι συνεχόμενη και με σταθερές αυξητικές τάσεις όπως παρατηρούμε ακριβώς από κάτω.

Διάγραμμα 4.1 Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ στην Ελλάδα(%)1992-2002 και πρόβλεψη για το 2003-2004

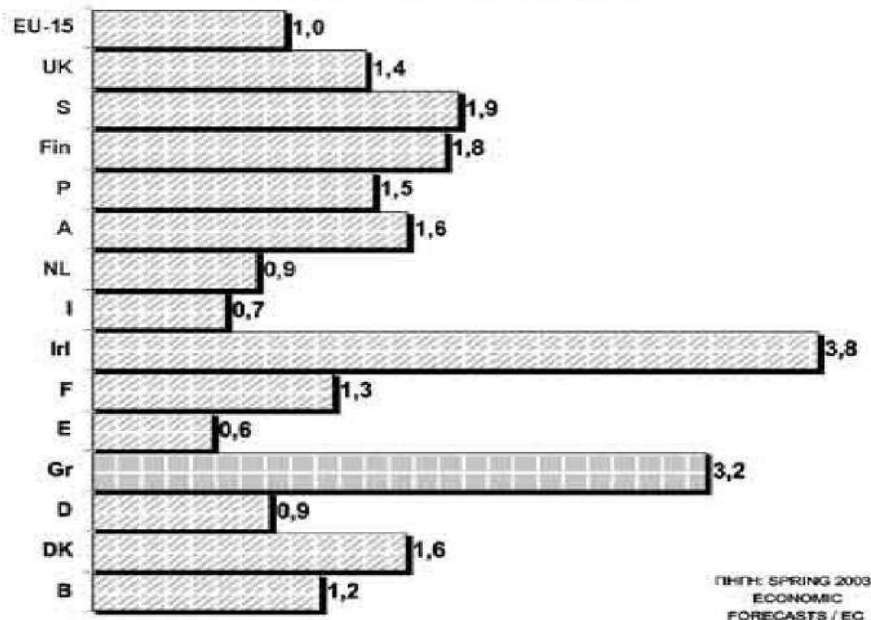
Στη συνέχεια βλέπουμε την αύξηση του ΑΕΠ για το έτος 2002 της Ελλάδος σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ΟΝΕ. Η Ελλάδα κατέχει τη δεύτερη θέση με ρυθμό ανάπτυξης 4% και είναι πίσω από την Ιρλανδία η οποία έχει 6% ρυθμό ανάπτυξης.

Διάγραμμα 4.2 Η αύξηση του ΑΕΠ κατά το 2002.Ετήσιος ρυθμός μεταβολής %

Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει την πραγματική αύξηση της παραγωγικότητας της Ελλάδος σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες της ΟΝΕ. Η Ελλάδα και σε αυτό το πίνακα κατέχει τη δεύτερη θέση με ετήσιο ποσοστό 3,2%. Η Ιρλανδία έχει το μεγαλύτερο ποσοστό με ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 3,8%

Διάγραμμα 4.3 Η αύξηση της παραγωγικότητας 1996-2002. Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής %

Η άνοδος του ΑΕΠ των ετών 1996 έως και 2003 σηματοδοτεί πιθανότατα μία μονιμότερη αλλαγή στους ρυθμούς ανάπτυξης της παραγωγικότητας και συνεχώς συγκλίνει τη ψαλίδα σε σχέση με τις Βόρειες αναπτυγμένες χώρες της Ευρώπης σύμφωνα με τους παραπάνω πίνακες . Αυτό που ισχυρε το 2003,τη χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκε η έρευνα δεν ισχύει στη σημερινή περίοδο. Η χώρα μας διανύει το τρίτο συνεχόμενο έτος ύφεσης με πολύ σημαντική πτώση του ΑΕΠ

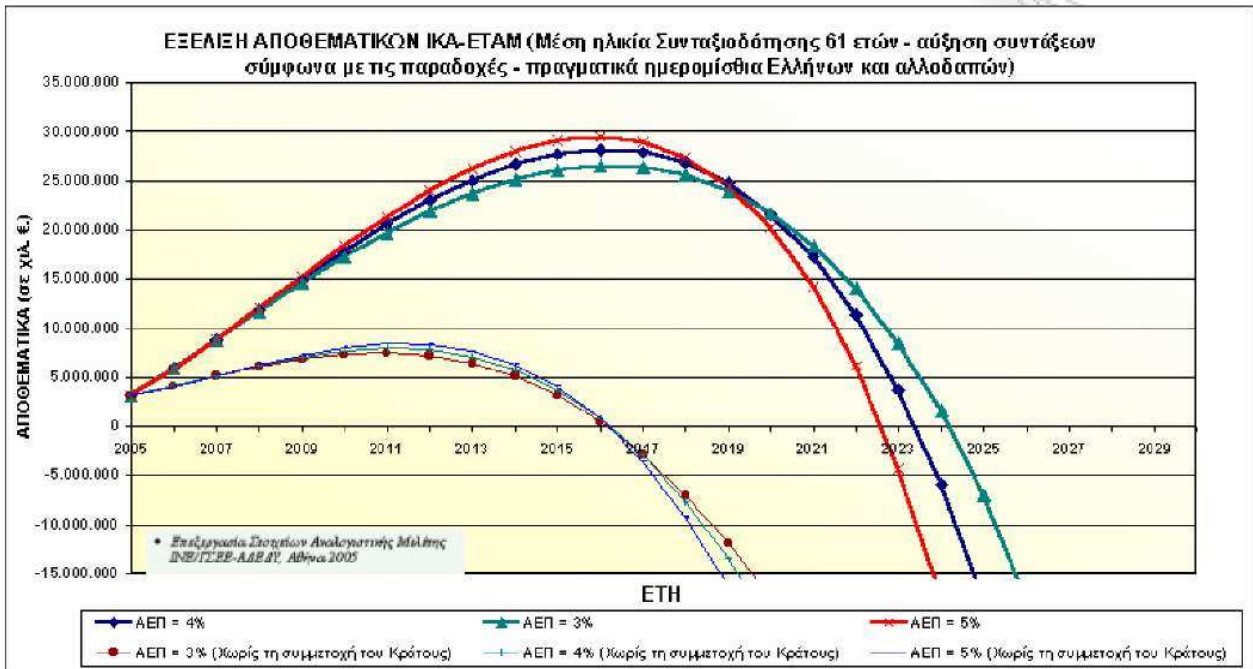
Στο σημείο αυτό προσπαθήσουμε να ερμηνεύσουμε την αναμενόμενη εξέλιξη της οικονομικής βιωσιμότητας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ όπως αποδίδουν τα παρακάτω διαγράμματα. Η μελέτη πραγματοποιήθηκε το 2007 για το λογαριασμό της ΙΝΕ-ΓΣΕΕ . Με βασική προϋπόθεση την επακριβή εφαρμογή και τήρηση των

ρυθμίσεων του Ν. 3029/2002 και κυρίως των αναφερομένων στην ετήσια χρηματοδότηση (1% του ΑΕΠ) του Ιδρύματος, με δεδομένη εισπραξιμότητα 100% των ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων και εργοδοτών..

Αναλυτικότερα, κατά τη διενέργεια των αναλογιστικών αυτών προσεγγίσεων, έχουν συνδυασθεί ποικίλα σενάρια:

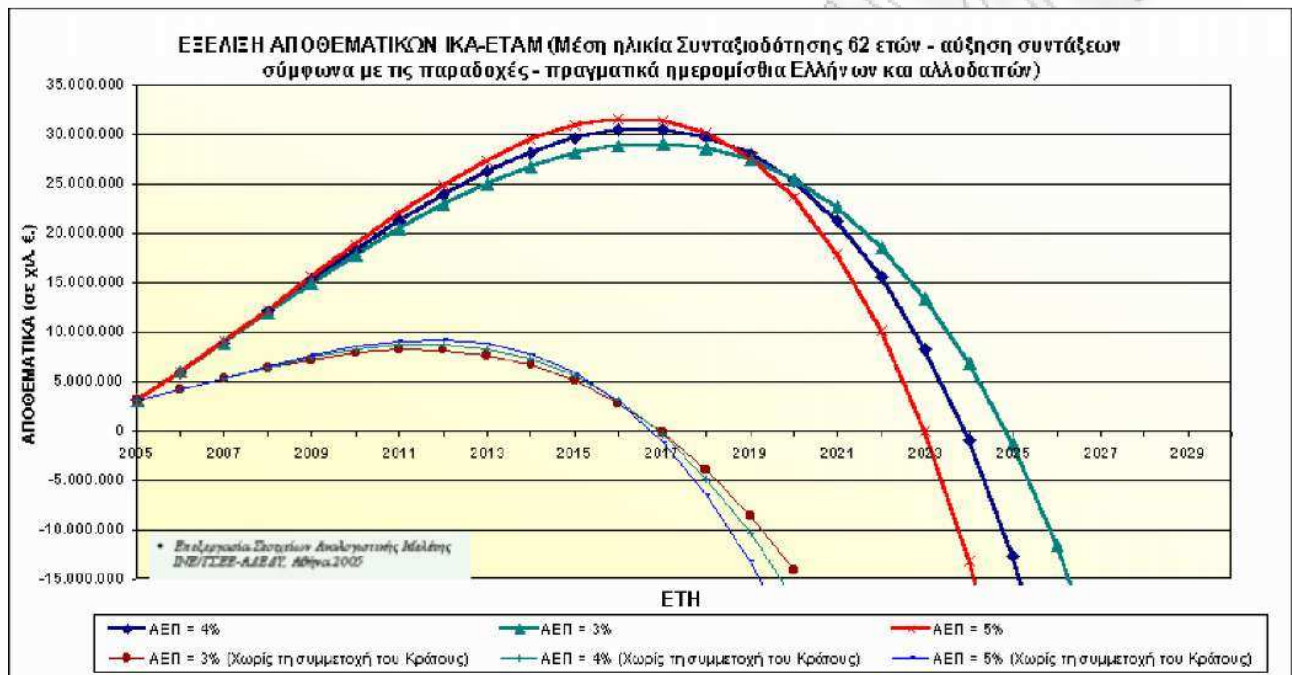
- εναλλακτικών ετήσιων ρυθμών ανάπτυξης (αυξήσεων του ΑΕΠ) 3% η 4% η 5%,
- εναλλακτικών τρόπων χρηματοδότησης (με η χωρίς τη συμμετοχή του Κράτους),
- εναλλακτικών ηλικιών συνταξιοδότησης 61, 62, 63, 64 ή 65 έτη ηλικίας.

Διάγραμμα 4.4 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 61 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.

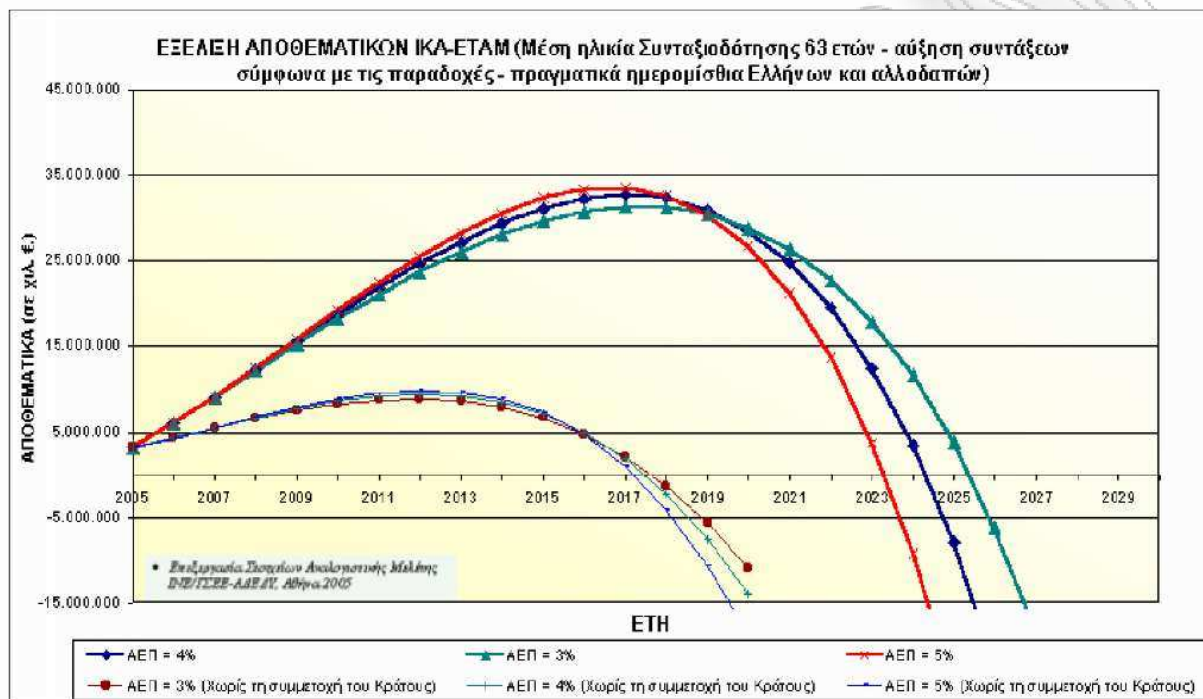
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 61^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το έτος 2024 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το 2023 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2022, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπρακτική ικανότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.5 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 62 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.

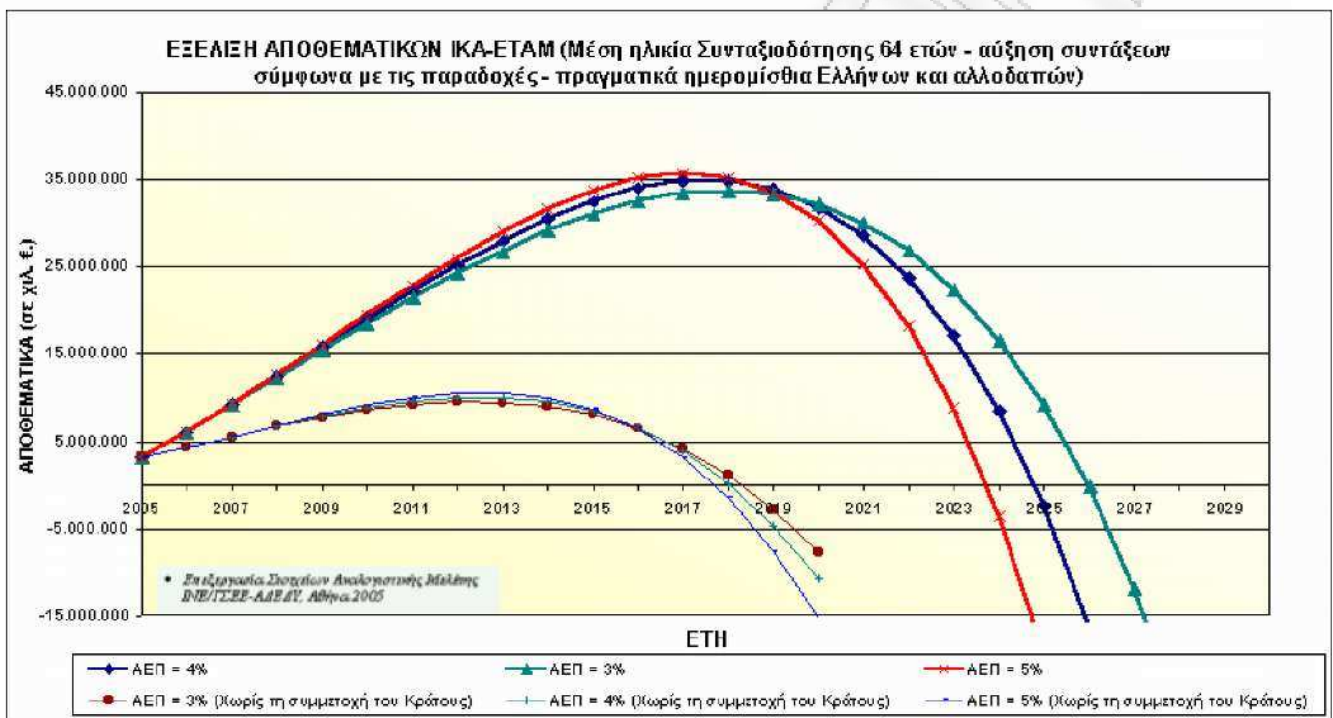
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 62^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το έτος 2025 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το 2024 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει μέχρι το 2023, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπρακτική ικανότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.6 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 63 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών).

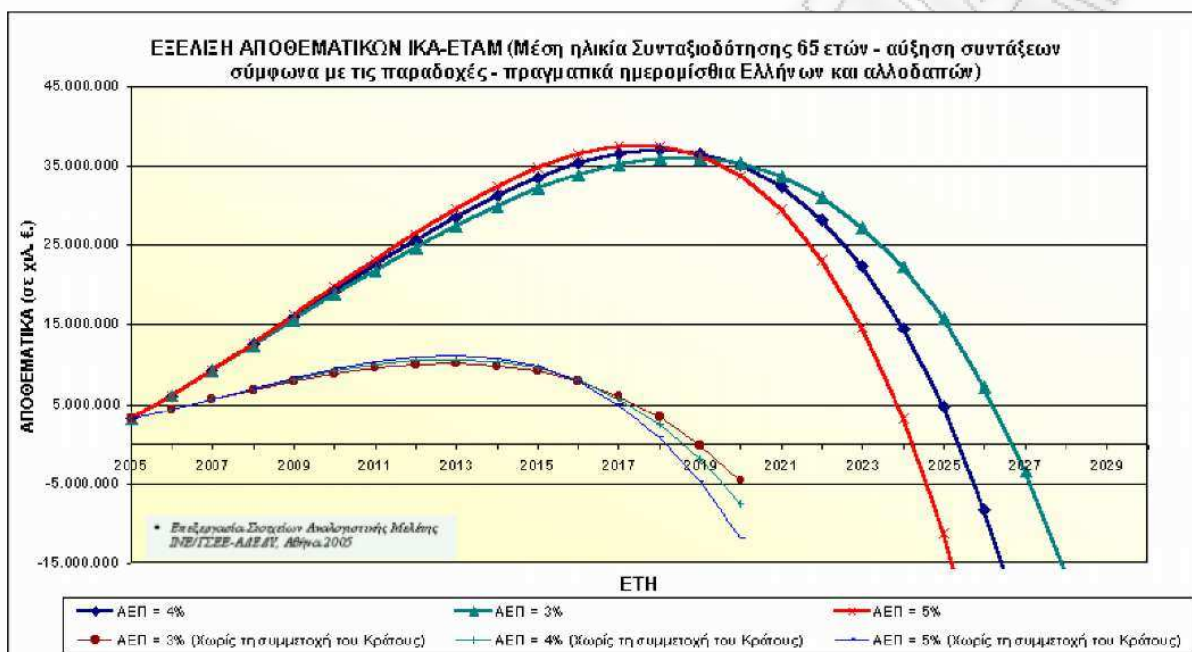
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 63^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο μετά το έτος 2025 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο μετά το έτος 2024 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2023, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπρακτική ικανότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.7 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 64 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.

Με ηλικία συνταξιοδότησης το 64^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το έτος 2026 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο πριν από το έτος 2025 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2023, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπραξιμότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.8 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 65 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών)

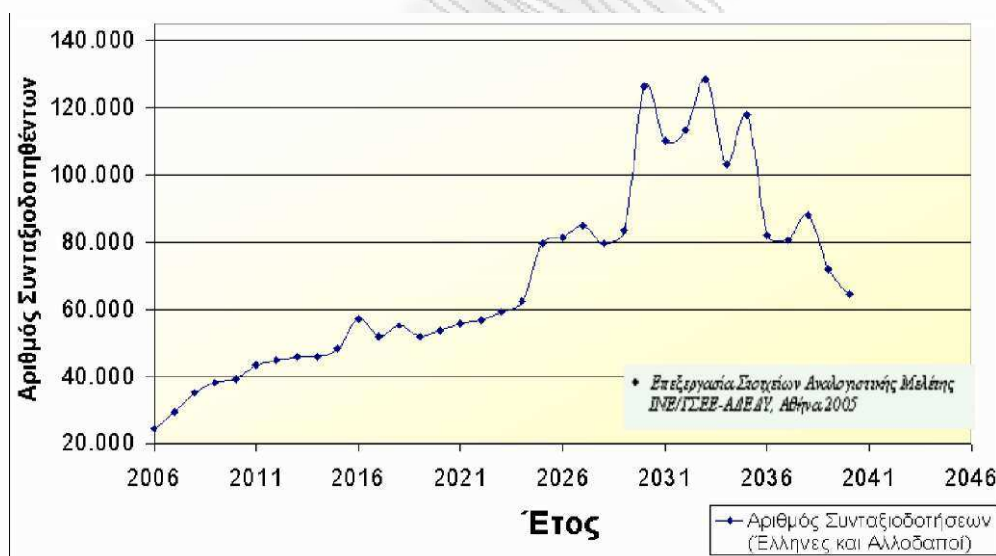
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 65^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πριν από το έτος 2024 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο μετά το έτος 2025 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2024, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπραξιμότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Η αναλογιστική μελέτη που πραγματοποιήθηκε αφορά τα έσοδα του ασφαλιστικού συστήματος και μέχρι ποια χρονιά μπορεί να αντέξει το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Παρατηρούμε ότι παρόλο που συνεχώς αυξάνει το ΑΕΠ με βάση την υπόθεση των αναλογιστών, συμπεραίνουμε ότι όσο πιο μεγάλη η αύξηση του ΑΕΠ τόσο πιο λίγο μπορεί να αντέξει το

σύστημα. Αυτό γίνεται διότι οι εισφορές που έχουν συσσωρευτεί όλα τα χρόνια του εργασιμου βίου είναι πολύ λιγότερα από τα έξοδα για συντάξεις. Ο νόμος του 1992 που αφορούσε τα άτομα που αποχωρούσαν από την αγορά εργασίας, προέβλεπε τη δυνατότητα να λαμβάνουν σύνταξη το μέσο όρο των τελευταίων τριών ετών. Εφόσον υπάρχει αύξηση του ΑΕΠ, σηματοδοτεί και αύξηση της παραγωγικότητας με αποτέλεσμα αύξηση των μισθών.

Το παρακάτω διάγραμμα μας δείχνει τον αριθμο των συνταξιοδοτήσεων ανά έτος που βοηθάει την αναλογιστική μελέτη που πραγματοποιήθηκε.

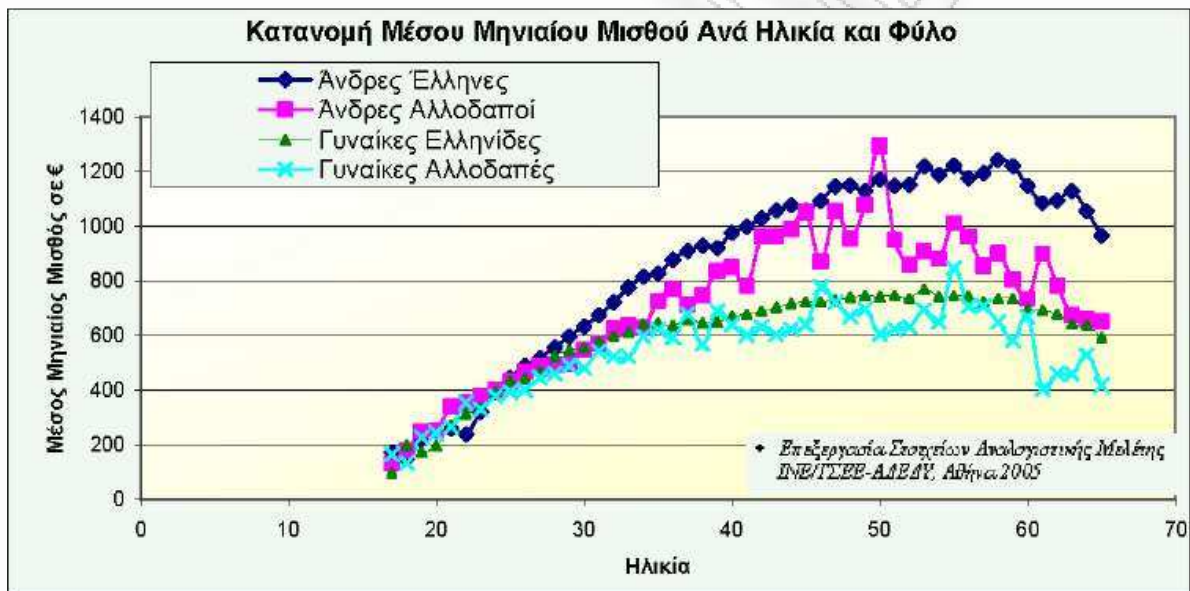
Διάγραμμα 4.9 Αριθμός συνταξιοδοτήσεων Ανά έτος

Πηγή : ΙΝΕ ΓΣΕΕ

Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει τη πορεία των μισθών των ατόμων που είναι ασφαλισμένοι στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης. Η πορεία όλων των παρακάτω ομάδων είναι ανοδική.

Διάγραμμα 4.10 Κατανομή Μέσου Μηνιαίου Μισθού Ανά Ηλικία και Φύλο

Πηγή : INE ΓΣΕΕ

5A

Γνωρίζουμε ότι η αύξηση της απασχόλησης και ο περιορισμός της ανασφάλιστης εργασίας ενισχύουν την οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος ασφάλισης, στη συγκεκριμένη περίπτωση της κοινωνικής ασφάλισης αφού το Ελληνικό σύστημα όπως αναφέραμε πιο πάνω είναι διανεμητικό. Δηλαδή αυξάνουν τις εισφορές και τις εισροές του ενώ παράλληλα βελτιώνουν τη σχέση εργαζομένων προς συνταξιούχους. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι η βελτίωση των μισθών και των αμοιβών

οι οποίοι οδηγούν σε βελτιώσεις των ετήσιων εισροών του συστήματος. Οι γενικές αυτές αρχές ισχύουν, απολύτως, σε οποιοδήποτε σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, υπό την προϋπόθεση, ότι το σύστημα αυτό έχει δομηθεί σωστά.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΡΟΒΟΛΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΙΝΕ ΓΣΕΕ (2003,2007) ΚΑΙ ΤΩΝ AGEING REPORT (2009,2012)

Οι προβολές του ΙΝΕ ΓΣΕΕ έχουν πραγματοποιηθεί σε προγενέστερα χρόνια απ' ότι οι προβολές του Ageing Report . Ένα κοινό σημείο σε αυτές τις προβολές είναι η μεταβολή του δημογραφικού δείκτη εξάρτησης από το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού με αποτέλεσμα την συνεχή αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων.

Οι προβολές αυτές διαφέρουν ως προς τη μεθοδολογία της ανάλυσης τους.Οι προβολές της Ευρωπαϊκής Ένωσης μελετούν και εξετάζουν τις προβολές των δαπανών ενώ του ΙΝΕ ΓΣΕΕ μελετούν τα έσοδα στο σύστημα ασφάλισης.Μία μεγάλη διαφορά που παρατηρούμε είναι ότι οι έρευνες του ΙΝΕ ΓΣΕΕ με βάση την ανάπτυξη του ΑΕΠ της Ελληνικής Οικονομίας που είχε ήδη πραγματοποιηθεί τα προηγούμενα χρόνια , έδειξαν ότι η ανάπτυξη του ΑΕΠ θα συνεχιζόταν και τα επόμενα χρόνια αλλά ίσως με μικρότερο ρυθμό ανάπτυξης.Επίσης οι προβολές του Ageing Report του 2009 έδειχναν ακριβώς το ίδιο γεγονός,δηλαδή μικρή αύξηση του ΑΕΠ της Ελληνικής Οικονομίας.Η κρίση όμως που έχει δημιουργηθεί στην ευρύτετη περιοχή της Ευρωζώνης έχει αλλάξει αρκετά τους ρυθμούς ανάπτυξης αρκετών χωρών συμπεριλαμβάνοντας και την Ελλάδα.Η προπαρασκευαστική έρευνα του Ageing Report του 2012 αφού είναι και η πιο πρόσφατη αποτυπώνει αυτή την ύφεση όχι μόνο του Ελληνικού Κράτους αλλά στο μέσο όρο του συνόλου της Ευρωζώνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 . Συμπεράσματα

Όλο και περισσότερες έρευνες , μελέτες και δαπάνες προβολών από διάφορους Παγκόσμιους Οργανισμούς δείχνουν πόσο σημαντικό είναι το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Οι τάσεις αύξησης των ηλικιωμένων δημιουργείται κυρίως από τρεις παράγοντες που αποτελούν και την κινητήρια δύναμη των προβολών (Προσδόκιμο επιβίωσης, Γονιμότητα και Μετανάστευση) . Οι προβολές που χρησιμοποιήθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια είχαν ως στόχο να μελετήσουμε και να αναλύσουμε το πρόβλημα που δημιουργείται από το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Οι έρευνες αυτές έγιναν σε προγενέστερα χρόνια, οπότε τα συμπεράσματα που προσπαθήσαμε να εξάγουμε είναι πολύ πιθανό να περιέχουν και αρκετή ποσότητα αισιοδοξία αφού τα τελευταία δύο έτη παρατηρείται μία ύφεση της Παγκόσμιας Οικονομίας.

Οι δημογραφικές εξελίξεις δηλαδή μεγαλύτερη διάρκεια ζωής σε συνδυασμό με το χαμηλό δείκτη γονιμότητας θα οδηγήσουν σε σημαντική άνοδο του δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων (το ποσοστό των ατόμων άνω των 65 ετών ως προς τον πληθυσμό σε ηλικία απασχόλησης) σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εξέλιξη αυτή θα αυξήσει σημαντικά τις δαπάνες για συντάξεις και υγεία και θα περιορίσει τον αριθμό εκείνων που καταβάλλουν εισφορές. Ο βαθμός στον οποίο οι συνέπειες αυτές θα επηρεάσουν το βιοτικό επίπεδο στις επιμέρους χώρες θα εξαρτηθεί τόσο από τις αρχικές δημοσιονομικές τους επιδόσεις όσο και από τις προσπάθειες που γίνονται για την ενίσχυση του ρυθμού ανάπτυξης, την αύξηση του ποσοστού απασχόλησης του πληθυσμού, καθώς και για τον εξορθολογισμό των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Στην Ελλάδα οι συνέπειες της γήρανσης του πληθυσμού θα είναι εντονότερες, μεταξύ άλλων και επειδή ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ βρίσκεται σήμερα σε πολύ υψηλό επίπεδο

Οι δημογραφικές εξελίξεις καθορίζουν μια σειρά οικονομικών χαρακτηριστικών του πληθυσμού, όπως το μέγεθος της αγοράς εργασίας του μέλλοντος που έχει σχέση με το ύψος χρηματοδότησης των ασφαλιστικών συστημάτων και ο αριθμός μελλοντικών συνταξιούχων που έχει άμεση σχέση με το ύψος της δαπάνης για την κάλυψη των συνταξιοδοτικών παροχών, αλλά και άλλων που συνδέονται με τη γήρανση, όπως παροχών υγείας και φροντίδας. Με δεδομένο το φαινόμενο της γήρανση του πληθυσμού, θα πρέπει να εξετάσουμε τις διάφορες επιπτώσεις στα δημοσιονομικά-μακροοικονομικά μεγέθη από τις οποίες θα εξαρτηθεί σε ποιο βαθμό και με ποιο τρόπο θα ανταποκριθεί ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας στην αυξημένη ζήτηση για παροχές. Επίσης σε ποιο βαθμό θα μπορέσει να καλύψει τις ανάγκες των συνταξιούχων.

Η γήρανση του πληθυσμού δημιουργεί ή μάλλον καλυτέρα διογκώνει τα προβλήματα στα διάφορα συστήματα ασφάλισης είτε αυτά είναι δημόσια είτε αυτά είναι ιδιωτικά. Στο κεφάλαιο 1 γίνεται εκτενέστερη αναφορά για τις δομές και τις διαφορές μεταξύ της κοινωνικής και της ιδιωτικής ασφάλισης. Σε πρώτη ματιά μπορούμε να πούμε ότι η ιδιωτική ασφάλιση φαίνεται να αντιδρά καλύτερα στο φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού σε μικροοικονομικό επίπεδο αλλά δεν ισχύει το ίδιο σε μακροχρόνιο επίπεδο αφού ο βασικός της άξονας είναι η κεφαλαιοποίηση των εισφορών /ασφαλιστρών για την πληρωμή της σύνταξης όταν φτάσουν στο έτος συνταξιοδότησης. Αντιθέτως μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι η γήρανση του πληθυσμού επηρεάζει σε πολύ μεγάλο βαθμό την κοινωνική ασφάλιση αφού υπάρχει σχέση αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών. Σε αυτό λοιπόν το σημείο δίνεται η απάντηση στο ερώτημα που θέσαμε παραπάνω, δηλαδή να υπάρξει μία μετατόπιση από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα.

Το μεγάλο ζήτημα λοιπόν που δημιουργείται είναι αν πρέπει να υπάρξει μία πλήρη μετατόπιση του συστήματος :

Στο σημείο αυτό θα χρησιμοποιήσουμε κάποιους μύθους που έχει παραθέσει ο Nicholas Barr στο βιβλίο του *The Welfare State As Piggy Bank* (2001) που

προσπαθεί εμμέσως να απαντήσει στο πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού αν συνίσταται στην μετατροπή του υπάρχοντος κρατικού-διανεμητικού συστήματος συντάξεων σε ιδιωτικό-κεφαλαιοποιητικό.

Ο Nicholas Barr αναφέρει ότι αν ένα σύστημα έχει επιβλαβείς επιπτώσεις στα κίνητρα εργασίας ή αντίστοιχα προσφέρει κίνητρα για πρόωμη συνταξιοδότηση δεν έχει σχέση με την κεφαλαιοποίηση. Το Σουηδικό σύστημα το οποίο είναι διανεμητικό διατηρεί όλα τα κίνητρα για παραμονή εργασίας και αντιθέτως υπάρχουν πολλά κεφαλαιοποιητικά συστήματα τα οποία εμπεριέχουν κίνητρα πρόωρης συνταξιοδότησης. Άρα σημασία έχει πως λειτουργεί το σύστημα και τι πιστεύουν οι ασφαλισμένοι, δηλαδή πως ανταποκρίνεται στους ασφαλισμένους το κάθε σύστημα είτε αυτό είναι διανεμητικό είτε κεφαλαιοποιητικό. Βασικός στόχος κάθε συστήματος είναι να δώσει σημασία στην οικονομική ευημερία δηλαδή ότι είναι πιθανό η περισσότερη εργασία να αποτιμάται σε όρους ευημερίας .

Επίσης ο ίδιος συγγραφέας αναφέρει ότι πολλά ιδιωτικά συστήματα συντάξεων έχουν καταστραφεί από κυβερνητικές πράξεις ή πολιτικών αδρανειών (π.χ. τα αποτελέσματα του υπερπληθωρισμού στη Λατινική Αμερική αλλά και στην Ευρώπη πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο). Οι πολιτικοί δεν είναι οι μόνοι που προσφέρουν υποσχέσεις που δεν μπορούν να εκπληρώσουν. Σε κάθε σύστημα λοιπόν είτε αυτό είναι διανεμητικό είτε κεφαλαιοποιητικό ο ρόλος του κράτους είναι εξαιρετικά σημαντικός για την εξασφάλιση της μακροοικονομικής σταθερότητας. Η αλλαγή του συστήματος δεν είναι πανάκεια.

Η γήρανση του πληθυσμού είτε σε κεφαλαιοποιητικά είτε σε διανεμητικά συστήματα μειώνει αναποφευκτα το ρυθμό αύξησης του πληθυσμού και επομένως θέτει σε αμφιβολία τη γενική ανάπτυξη. Γίνεται αντιληπτό ότι τα συστήματα ασφάλισης θα πρέπει να προσαρμοστούν για να ανατραπούν οι αρνητικές συνέπειες του φαινομένου της γήρανσης του πληθυσμού.

Η αντιμετώπιση της γήρανσης του πληθυσμού για τη διατήρηση των δαπανών της κάθε χώρας προϋποθέτει μία σειρά μεταρρυθμίσεων και τη πιστή τήρηση τους. Οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες περιλαμβάνουν την εισαγωγή στα συστήματα στοιχείων κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα, τον περιορισμό της πρόωρης συνταξιοδότησης, την αύξηση του αριθμού των ετών για τον υπολογισμό των συντάξιμων αποδοχών επί των οποίων υπολογίζεται το ποσοστό αναπλήρωσης και τις μεταβολές στον τρόπο αναπροσαρμογής των συντάξεων. Οι μεταρρυθμίσεις είναι συνήθως δυσκολότερες σε χώρες όπου οι παράμετροι των συστημάτων συνταξιοδότησης θεσπίστηκαν σε εποχές που το προσδόκιμο ζωής ήταν πολύ χαμηλότερο. Η μετάβαση ενός μέρους ασφάλισης από τα διανεμητικά στα κεφαλαιοποιητικά σε συνδυασμό με τις απαραίτητες και αναγκαίες μεταρρυθμίσεις θα συμβάλουν στις προσπάθειες των χωρών για τη διατήρηση του χρέους σε διαχειρίσιμα επίπεδα.

Συνοψίζοντας , όλες αυτές οι προσαρμογές αφορούν τη συμμετοχή του εργατικού δυναμικού , δηλαδή να δουλεύουν όσο το δυνατόν περισσότεροι από το ποσοστό του πληθυσμού και να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στη παραγωγικότητα.

Κρίσιμη Ερώτηση « Πως ανταποκρινόμαστε στις προκλήσεις της γήρανσης του πληθυσμού»

Από μακροοικονομική σκοπιά της θεωρίας και της ανάλυσης παρατηρούμε ότι το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού δεν είναι καθόλου ένα ζήτημα αμελητέο και θα υπάρξει ουσιαστικό πρόβλημα στην καταβολή των συντάξεων στις επόμενες γενιές αν δεν παρθούν γενναίες αποφάσεις . Η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών μας αποτελεί έναν από τους βασικούς παράγοντες της στρατηγικής μας για την έξοδο από την κρίση . Πρέπει να χαραχθούν σαφείς στρατηγικές για την περίοδο που θα ακολουθήσει την κρίση, θα πρέπει να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα των μέτρων στήριξης βραχυπρόθεσμα έτσι ώστε να δημιουργηθούν οι συνθήκες

για μια βιώσιμη και ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη στο μέλλον . Το θέμα αυτό από μικροοικονομική πλευράς δημιουργεί ένα «**παράθυρο ευκαιρίας**» για παρεμβάσεις σε βραχυπρόθεσμο χρόνο, όπου είναι απαραίτητο να γίνουν άμεσα κάποιες προσαρμογές και κάποιες μεταρρυθμίσεις. Όπως

- **Περισσότεροι εργαζόμενοι**

Αυτό που απαιτείται είναι περισσότεροι εργαζόμενοι αφού η δημογραφία επηρεάζει άμεσα το δείκτη εξάρτησης. Ο οικονομικός δείκτης εξαρτάται από τον τρόπο λειτουργίας της αγοράς εργασίας. Οπότε μία αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας μπορεί εύκολα να αντισταθμίσει δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις.

- **Μεγαλύτεροι σε ηλικία εργαζόμενοι**

Έχει παρατηρηθεί ότι η μέση ηλικίας αποχώρησης από την εργασία μειώνεται συστηματικά από τις αρχές της δεκαετίας του '80, παρόλο που υπάρχουν μικρές αυξήσεις των ελάχιστων ορίων συνταξιοδότησης της περιόδου 1990-92. Η μείωση της μέσης ηλικίας αποχώρησης από την εργασία οφείλεται τόσο σε παράγοντες προσφοράς (όρια ηλικίας , έλλειψη σταδιακής συνταξιοδότησης) αλλά και της ζήτησης εργασίας .

- **Μετανάστες**

Το μεγάλο κύμα μετανάστευσης έπαιξε σημαντικό ρόλο στις δεκαετίες που πέρασαν. Το μεταναστευτικό απόθεμα των γειτονικών χωρών περιορίζεται με αποτέλεσμα να γίνονται εμφανή τα όρια αξιοποίησης αυτού του παράγοντα ως στρατηγική επίλυση του ασφαλιστικού.

- **Μεγαλύτερη παραγωγικότητα**

Στο συγκεκριμένο στάδιο θα εξετάσουμε πως από τους λιγότερους αυριανούς εργαζόμενους θα είναι σε θέση να αυξήσουν τη παραγωγικότητα τους έτσι ώστε να μπορέσουν να στηρίξουν τους πολυπληθέστερους συνταξιούχους. Ένας τρόπος είναι η αύξηση του παραγωγικού κεφαλαίου κατά κεφαλή εργαζομένου μέσω επενδύσεων. Θα μπορούσαμε να πούμε μία τάση προς αποταμίευση. Ένας άλλος τρόπος είναι η αύξηση του ανθρώπινου κεφαλαίου μέσω της αναδιάρθρωσης και της συνεχώς εκπαίδευσης έτσι ώστε η αναδιάρθρωση της εκπαίδευσης να έχει άμεση σχέση με την αύξηση της παραγωγής. Οι εργαζόμενοι πρέπει να εκπαιδεύονται καθ' όλη τη διάρκεια του εργασιακού βίου. Εδώ τίθεται μια μικρή παραβολή που έχει να κάνει σχέση με το πως δουλεύουμε και όχι με το πόσο. Τέλος τα συστήματα ασφάλισης πρέπει να ενισχύουν τη προσαρμοστικότητα που έχει άμεση σχέση με την αύξηση της παραγωγής των εργαζομένων.

- **Καλύτερη κατανομή των βαρών**

Έχει παρατηρηθεί ότι τα διάφορα συνταξιοδοτικά συστήματα έχουν διάφορες ανισότητες μεταξύ των ατόμων που είναι ασφαλισμένα σε ένα οργανωμένο κοινωνικό σύστημα. Μία εμφανή ανισότητα για παράδειγμα είναι η πρόωρη συνταξιοδότηση ορισμένων κοινωνικών ομάδων. Το αποτέλεσμα αυτής της ανισότητας είναι παρά πολύ αρνητική αφού αυξάνει τα έξοδα ενός συνταξιοδοτικού συστήματος εις βάρος των παραγωγικών μονάδων. Οπότε απαιτείται μία βελτίωση της κατανομής των βαρών με αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγής. .

Η αναβολή της εφαρμογής πολιτικών μεταρρυθμίσεων όπως η διασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, η εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών, η ενίσχυση της απασχόλησης για την αντιμετώπιση των

συνεπειών της γήρανσης του πληθυσμού μεταθέτει και επιδεινώνει το πρόβλημα που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν οι επόμενες γενεές.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αθανασίου , Λ , Ζέρβου , Φ , Κώτση , Α ,(2009), *Οικονομική και δημογραφική βιωσιμότητα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος*.Εκθέσεις 57.

Ζέρβου, Φ , (2009) , *Η Εξέλιξη και προβληματισμός για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος* ,Εκθέσεις 58

Καραβίτης , Ν , (2011), *Μελέτη : Συντάξεις πέρα απο το πρώτο πυλώνα*,ΙΟΒΕ

Λυμπεράκη, Α., Τήνιος, Π. και Φιλαλήθης, Α. (2009), *ΖΩΗ 50, Υγεία, Γήρανση και Συνταξιοδότηση στην Ελλάδα και την Ευρώπη*, Κριτική

Τήνιος, Π. (2010), *Ασφαλιστικό, Μία μέθοδος ανάγνωσης*, Κριτική

Τήνιος, Π. (2003), *Ανάπτυξη με Αλληλεγγύη, Ένα πλαίσιο για τις Συντάξεις του νέου αιώνα*, Αθήνα: Παπαζήσης.

ΙΝΕ , ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ , (2003) , *Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση*.

ΙΝΕ , ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ , (2007) , *Αναλογιτική Μελέτη ΙΚΑ-ΕΤΑΜ*.

Barr (2001), *the Welfare State as Piggy Bank: Information, Risk, Uncertainty and the Role of the State*,Oxford.

EUROPEAN COMMISSION, THE AGEING REPORT, (2009), *Economic and budgetary projections for the EU-27 member States (2008-2060)*

EUROPEAN COMMISSION , THE AGEING REPORT , (2012) , *Underlying Assumptions and Projection Methodologies*.

IMF (2010) ,GREECE : Stand- By Arrangement – Review Under the Emergency Financing Mechanism , IMF Country Report No 10/217

www.capital.gr/stoupas/Article.aspx?id=961897

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ & ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ & ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΚΙΝΔΥΝΟΥ**

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ ΚΑΙ
ΓΗΡΑΝΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ. ΣΕ ΠΟΙΟ ΒΑΘΜΟ ΚΑΙ ΜΕ ΠΟΙΟΥΣ
ΤΡΟΠΟΥΣ ΘΑ ΣΥΝΕΙΣΦΕΡΕ ΜΙΑ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΑΜΙΓΩΣ
ΚΡΑΤΙΚΟ ΠΡΟΣ ΜΕΙΚΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΗΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΕ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Α) ΠΡΟΒΟΛΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ

Β) ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΠΛΑΤΩΝ ΤΗΝΙΟΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Δ. ΚΩΝ/ΝΟΣ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2011

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη παρούσα μελέτη εξετάζουμε το μακροοικονομικό θέμα του συστήματος συντάξεων και της γήρανσης του πληθυσμού. Στόχος μας είναι να εξετάσουμε το σύστημα των συντάξεων στην Ελλάδα σε πρώτη φάση και έπειτα σε ένα γενικότερο Ευρωπαϊκό και Παγκόσμιο πλαίσιο. Επιπλέον μελετάμε την επίδραση της γήρανσης ή της αύξησης του προσδόκιμου ορίου ζωής στο συνταξιοδοτικό σύστημα, αν δημιουργεί ελλείμματα; Ποια είναι η δημοσιονομική οπτική της επίδρασης της γήρανσης του πληθυσμού στο συνταξιοδοτικό σύστημα; Και πως θα συνείσφερε μετατόπιση του από το αμιγώς κρατικό προς μεικτά συστήματα ασφάλισης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Πυλώνες Ασφάλισης – θεωρητική προσέγγιση.....	10
1.1.1 Τι είναι Ασφάλιση ;Δομή και διάρθρωση του ασφαλιστικού συστήματος.....	10
1.1.2 Θεωρία Κοινωνικής-Ιδιωτικής Ασφάλισης , διάκριση μεταξύ συστημάτων Ασφάλισης και η κύρια διάκριση στους Βασικούς Πυλώνες.....	11
1.2.1 Γήρανση του πληθυσμού	15
1.2.2 Τα προβλήματα που δημιουργεί η γήρανση του πληθυσμού στο σύστημα ασφάλισης με αποτέλεσμα την αύξηση του χρέους και κυρίως του αφανούς χρέους.....	17
1.3 Αφανές χρέος	24
1.4 Θα συνείσφερε μία μετατόπιση του συνταξιοδοτικού συστήματος από αμιγώς κρατικό σε ιδιωτικό σύστημα ασφάλισης;	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 . Το Ελληνικό σύστημα ασφάλισης και οι προοπτικές του.	28
2.1 Ελληνικό σύστημα Ασφάλισης και Συνταξιοδότησης.....	28
2.2 Ο κατακερματισμός του συστήματος.....	30
2.3.1 Η γήρανση του πληθυσμού και η απήχηση στον Ελλαδικό χώρο.	36
2.3.2 Ο ρόλος του δεύτερου και του τρίτου πυλώνα.	40
2.4.1 Δημόσιο Χρέος	43
2.4.2 Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΒΟΛΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (2009,2012).ΑΠΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.....	50
3.1 Πρόβλεψη πληθυσμού.....	51
3.1.1. Γονιμότητα.....	52
3.2 Προσδόκιμο ζωής.....	57
3.3 Μετανάστευση	61
3.4 Απασχόληση	75
3.5 Η επίδραση της γήρανσης στις δημόσιες δαπάνες	77
3.6 Σύγκριση και συσχέτιση Ageing Report 2009 και 2012	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Δαπάνες Προβολών ΙΝΕ ΓΣΕΕ 2003-2007.....	97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 . Συμπεράσματα.....	110
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	117

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ-ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

A. Πίνακες

Πίνακας 1.1 Προσδόκιμο επιβίωσης στην ηλικία των 65 ετών 1960-2007, Ελλάδα και διεθνείς συγκρίσεις	18
Πίνακας 1.2 Δημογραφικός δείκτης εξάρτησης - 2007-2060 (Άτομα 65±/άτομα 15-64)19	
Πίνακας 1.3 Ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης, 2007-2060 (Σχέση ασφαλισμένου/συνταξιούχου)	21
Πίνακας 1.4 Δαπάνες για συντάξεις δημόσιου συστήματος 2007-2060: Συντονισμένη προβολή (Ποσοστά του ΑΕΠ)	23
Πίνακας 2.1 Το Ελληνικό σύστημα συντάξεων	33
Πίνακας 2.2 Δαπάνες για συντάξεις δημοσίου συστήματος 2007-2060 (Ποσοστά του ΑΕΠ)	42
Πίνακας 3.1	68
Κορύφωση του συνολικού και του εργάσιμου ηλικιακού πληθυσμού	68
Πίνακας 3.2 Διαφορά της προβλεπόμενη συσσωρευτικής μετανάστευση EUROPOP 2010-EUROPOP 2008	83
Πίνακας 3.3 Διαφορά στο εργατικό δυναμικό (EUROPOP2010-EUROPOP2008). Ηλικίας (15-64)	85
Πίνακας 3.4 Διαφορά του συνολικού ποσού του πληθυσμού 0-14 (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	86
Πίνακας 3.5 Διαφορά του συνόλου πληθυσμού 65 και πάνω (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	87
Πίνακας 3.6 Διαφορά του δείκτη εξάρτησης 65 και άνω /15-64 (EUROPOP2010-2008)	88
Πίνακας 3.7 Διαφορά του δείκτη Γονιμότητας (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	89
Πηγή: Eurostat, Europop, 2008, 2010	89
Πίνακας 3.8 Διαφορά στο προσδόκιμο όριο ζωής κατά τη στιγμή της γέννησης (EUROPOP2010 – EUROPOP2008)	90
Πίνακας 3.9 Διαφορά καθαρής μετανάστευση (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	91

B. Διαγράμματα

Διάγραμμα 2.1 Εξέλιξη των γεννήσεων 1921-1991	38
Διάγραμμα 2.2 Μετανάστευση και παλιννόστηση 1946-57	39

Διάγραμμα 2.3 Ποσοστό συνταξιούχων σε σχέση με τα άτομα ηλικίας 15-64.....	40
Διάγραμμα 2.4 Ποσοστά Πυλώνων.....	41
Διάγραμμα 2.5 Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους	45
Διάγραμμα 3.1 Πρόβλεψη των δεικτών γονιμότητας, αριθμός γεννήσεων ανά γυναίκα.....	55
Διάγραμμα 3.2 Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τους άνδρες	59
Διάγραμμα 3.3.....	59
Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τις γυναίκες.....	59
Διάγραμμα 3.4 Προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τους άνδρες ..	60
Διάγραμμα 3.5 Προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τις γυναίκες...	61
Διάγραμμα 3.6 Σωρευτική Προβλεπόμενη μετανάστευση ως % 2008-2060	63
Διάγραμμα 3.7 Πρόβλεψη για το σύνολο του πληθυσμού σε απόλυτες και ποσοστιαίες μεταβολές για την περίοδο 2008-2060.....	65
Διάγραμμα 3.8 Πληθυσμιακές πυραμίδες (σε χιλιάδες) για τα έτη 2008 έως 2060, EU27	67
Διάγραμμα 3.9 Εκτιμώμενη αλλαγή στη παιδική και εργασιακή ηλικία του πληθυσμού (% αλλαγή για την περίοδο 2008 – 2060)	69
Διάγραμμα 3.10 Εκτιμώμενη αλλαγή στην ηλικία του 65+ και 80+ του πληθυσμού(%αλλαγή για την περίοδο 2008-2060).....	70
Διάγραμμα 3.11 Εκτίμηση του πληθυσμού σε χιλιάδες.....	71
Διάγραμμα 3.12 Εκτίμηση των αλλαγών στη δομή του πληθυσμού για τις κύριες ηλικιακές ομάδες, EU27 (%).....	72
Διάγραμμα 3.13 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%).....	73
Διάγραμμα 3.14 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 80 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%).....	74
Διάγραμμα 3.15 Ο λόγος εξάρτησης των παιδιών κάτω των 15 ετών και των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)	74
Διάγραμμα 3.16 Αλλαγές στο σύνολο του πληθυσμού, φυσική εξέλιξη και καθαρές εισροές λόγω μετανάστευσης (σε χιλιάδες)	75
Διάγραμμα 3.17 Ποσοστά απασχόλησης.....	76

Διάγραμμα 3.18 Ποσοστά απασχόλησης ανά φύλο για την περίοδο 2007-2060.....	77
Διάγραμμα 3.19 Το κόστος της γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ, EU27	78
Διάγραμμα 3.20 Κράτη μέλη με υψηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ	79
Διάγραμμα 3.21 Κράτη μέλη με μεσαίο κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ.....	80
Διάγραμμα 3.22 Κράτη μέλη με χαμηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ....	81
Διάγραμμα 3.23 Διαφορά της προβλεπόμενης συσσωρευτικής μετανάστευση ΕΥΡΟΡΟΡ2010-ΕΥΡΟΡΟΡ2008	84
Διάγραμμα 3.24 Διαφορά στο όριο εξόδου από την αγορά εργασίας μετά τις μεταρρυθμίσεις για άντρες και γυναίκες.....	94
Διάγραμμα 3.25 Πρόβλεψη για την αύξηση του ΑΕΠ των 27.....	96
Διάγραμμα 4.1 Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ στην Ελλάδα(%)1992-2002 και πρόβλεψη για το 2003-2004	98
Διάγραμμα 4.2 Η αύξηση του ΑΕΠ κατά το 2002.Ετήσιος ρυθμός μεταβολής %	99
Διάγραμμα 4.3 Η αύξηση της παραγωγικότητας 1996-2002.Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής %.....	100
Διάγραμμα 4.4 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 61 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	102
Διάγραμμα 4.5 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 62 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	103
Διάγραμμα 4.6 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 63 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	104
Διάγραμμα 4.7 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 64 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	105
Διάγραμμα 4.8 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 65 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών	106
Διάγραμμα 4.9 Αριθμός συνταξιοδοτήσεων Ανά έτος	107
Διάγραμμα 4.10 Κατανομή Μέσου Μηνιαίου Μισθού Ανά Ηλικία και Φύλο	108

Γ. ΣΧΗΜΑΤΑ

Σχήμα 1.1 Είδη συνταξιοδοτικής κάλυψη και πυλώνες..... 14

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις μέρες μας ο κόσμος οδηγείται προς ένα πρωτοφανές , παγκόσμιο , χάσμα γενεών όπου η μέση ηλικία έχει μία συνεχή αυξητική τάση κυρίως στις αναπτυγμένες χώρες, γεγονός που ανατρέπει τη συνολική εικόνα ολόκληρου του πλανήτη όπως ήδη ξέραμε μέχρι σήμερα . Δημιουργεί τεράστιες πιέσεις στην παγκόσμια οικονομία και επιβάλλει νέα δεδομένα στο γεωπολιτικό χάρτη . Στον ανεπτυγμένο κόσμο οι γεννήσεις είναι λιγότερες σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια , οι άνθρωποι ζουν περισσότερα χρόνια αφού έχει αυξηθεί σημαντικά το προσδόκιμο όριο ζωής και τα προγράμματα κοινωνικής προστασίας που έχουν σχεδιαστεί στο παρελθόν έχουν άλλα δεδομένα με άλλη πληθυσμιακή κάλυψη και οικονομική κατανομή με αποτέλεσμα να αδυνατούν σήμερα να στηρίξουν τις ανάγκες της κοινωνίας.

Όλο και περισσότερες έρευνες μελέτες και δαπάνες προβολών από διάφορους Παγκόσμιους Οργανισμούς δείχνουν πόσο σημαντικό είναι το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού . Οι τάσεις αύξησης των ηλικιωμένων δημιουργείται κυρίως από τρεις παράγοντες που αποτελούν και την κινητήρια δύναμη των προβολών (Προσδόκιμο επιβίωσης , Γονιμότητα και Μετανάστευση) . Στην παρούσα εργασία επιχειρείται μία συστηματική εξέταση των μακροχρόνιων προοπτικών για βασικές κοινωνικοασφαλιστικές παραμέτρους , όπως το εργατικό δυναμικό και οι συνταξιούχοι . Με βάση τις

εναλλακτικές υποθέσεις για τις πιθανές εξελίξεις στα σχετικά μεγέθη , προκύπτει το συμπέρασμα ότι η σχέση εργαζομένων προς συνταξιούχους με βεβαιότητα θα τείνει να μεταβληθεί επί το δυσμενέστερον.

Ο βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατεπέκταση της Παγκόσμιας Οικονομίας είναι η διαφύλαξη της διατήρησης των δημόσιων οικονομικών . Το βιοτικό επίπεδο θα επηρεαστεί από την συνεχόμενη αύξηση των ηλικιωμένων γι αυτό και η διατήρηση του προϋποθέτει κάποιες αναγκαίες μεταρρυθμίσεις . Θα πρέπει να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη διατήρηση των δημόσιων οικονομικών σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνυπολογίζοντας την βαθύτατη ύφεση που χαρακτηρίζει τις περισσότερες χώρες τα τελευταία χρόνια.

Στο κεφάλαιο ένα δίνουμε μία θεωρητική προσέγγιση για τον ορισμό της ασφάλισης , της κοινωνικής και ιδιωτικής , μία προσέγγιση για τη γήρανση του πληθυσμού και το αφανές χρέος που δημιουργεί . Στο κεφάλαιο δύο προσπαθούμε να μελετήσουμε την απήχηση που έχει στο Ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού και την σχέση σύνδεσης του Αφανούς με το Δημόσιο Ελληνικό χρέος . Στο κεφάλαιο τρία παρουσιάζουμε και αναλύουμε τις δαπάνες προβόλων που έχουν πραγματοποιηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση . Στο κεφάλαιο τέσσερα θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε και να εξηγήσουμε τις προβολές του ΙΝΕ ΓΣΕΕ από την πλευρά των εισφορών και πόσο μπορεί να αντέξει το σύστημα ασφάλισης με ορισμένες υποθέσεις . Στο κεφάλαιο πέντε θα αναφέρουμε τα συμπεράσματα μας , για το πώς ανταποκρινόμαστε στις προκλήσεις της γήρανσης του πληθυσμού και αν θα μας συνείσφερε μία πλήρη μετατόπιση του ασφαλιστικού συστήματος από τα αμιγώς κρατικά σε κεφαλαιοποιητικά . Τέλος θα αναφέρουμε κάποιες αναγκαίες μεταρρυθμίσεις που θα δίνουν κίνητρα για εργασία ανεξαρτήτως του συστήματος που έχει η κάθε χώρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Πυλώνες Ασφάλισης – θεωρητική προσέγγιση

1.1.1 Τι είναι Ασφάλιση ;Δομή και διάρθρωση του ασφαλιστικού συστήματος

Η έννοια της ασφάλισης είναι πάρα πολύ σημαντική και υψίστης σημασίας, αφού δίνεται η δυνατότητα σε ένα άτομο ή σε ένα νοικοκυριό να έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει διάφορους κινδύνους που μπορούν να παρουσιαστούν σε βραχυπρόθεσμους αλλά κυρίως σε μεταγενέστερους χρόνους. Η αβεβαιότητα αυτή έχει οδηγήσει τους ανθρώπους να κατευθύνονται σε ένα οργανωμένο σύστημα ασφάλισης. Τέτοιοι κίνδυνοι μπορεί να είναι η παύση εργασίας λόγω γήρατος, απόλυσης, ασθένειας ή αναπηρίας, ο θάνατος, η ασθένεια ή ο τραυματισμός, η απώλεια προσωπικών περιουσιακών στοιχείων (π.χ. λόγω κλοπής ή πυρκαγιάς), ή γενικά η εμφάνιση αστικών ευθυνών απέναντι σε τρίτους. Η ανάγκη για μείωση των μελλοντικών κινδύνων εμφανίζεται συγχρόνως για τα μέλη μίας κοινωνίας, αν και οι κίνδυνοι δεν γίνονται πραγματικότητα για όλους, ή με την ίδια συχνότητα ή την ίδια στιγμή. Σε συλλογικό επίπεδο μπορούμε να αντιληφθούμε την αβεβαιότητα ως μια εξωτερική κοινωνική επιβάρυνση, την οποία, με τη δημιουργία ενός ασφαλιστικού συστήματος, τα άτομα περιορίζουν μέσω της εσωτερικοποίησης της.

Η βασική δομή ενός ασφαλιστικού συστήματος για παροχή συντάξεων περιλαμβάνει πολλά και διάφορα χαρακτηριστικά, τα οποία διαμορφώνουν τη συνολική του εικόνα. Κεντρικός ρόλος σε όλα τα ασφαλιστικά συστήματα μπορούμε να πούμε ότι είναι η διοίκηση του συστήματος, η οποία λαμβάνει τις αποφάσεις σχετικά με τους όρους που συμμετέχουν σε αυτό οι ασφαλισμένοι και οι δικαιούχοι, οι οποίοι πληρώνουν εισφορές/ασφάλιστρα και λαμβάνουν παροχές. Τα χρήματα αυτά που συσσωρεύονται από τα ασφάλιστρα/εισφορές η κεντρική διοίκηση τα αναθέτει σε έναν ειδικό χειριστή ο οποίος μπορεί να λειτουργεί είτε εσωτερικά στο φορέα ή να είναι εξωτερικός (outsourcing).

1.1.2 Θεωρία Κοινωνικής-Ιδιωτικής Ασφάλισης , διάκριση μεταξύ συστημάτων Ασφάλισης και η κύρια διάκριση στους Βασικούς Πυλώνες.

Η ασφάλιση διαχωρίζεται κυρίως σε δύο μορφές ,την ιδιωτική και την κοινωνική . Για τον ασφαλισμένο η ιδιωτική και η κοινωνική ασφάλιση αποτελούν την ίδια λειτουργία ,δηλαδή πληρώνει εισφορές/ασφάλιστρα για να έχει το δικαίωμα στο άμεσο μέλλον να εισπράξει τη σύνταξη του .Όταν θα φτάσει στο χρονικό σημείο της συνταξιοδότησης θα πρέπει να έχει τουλάχιστον μία κύρια πηγή χρηματοδότησης για την κάλυψη των αναγκών του.

Η ιδιωτική ασφάλιση αν ακολουθεί τη κεφαλαιοποιητική σχέση λειτουργεί όπως η ατομική αποταμίευση .Η πληρωμή των συντάξεων βασίζεται στην απόδοση του κεφαλαίου που δημιουργείται από τις εισφορές που έχουν δημιουργηθεί από τα εργασιακά χρόνια .Η ιδιωτική ασφάλιση είναι αυστηρώς ανταποδοτική, ενώ το ύψος των συντάξεων τίθεται σε κίνδυνο από παράγοντες που μειώνουν την απόδοση του κεφαλαίου ,το πληθωρισμό και την απόδοση της οικονομίας(συμπεριλαμβανόμενης εμμέσως και της δημογραφίας).

Η κοινωνική ασφάλιση που ακολουθεί το διανεμητικό τρόπο έχει ως βάση την αλληλεγγύη των γενεών .Η πληρωμή των εκάστοτε συνταξιούχων γίνεται από τις εισφορές των εκάστοτε εργαζομένων .Μπορούμε λοιπόν να καταλάβουμε ότι ο τρόπος σύνδεσης τους είναι έμμεσος .Αφού υπάρχει η σύνδεση αυτή μεταξύ των γενεών είναι ορατός ο κίνδυνος που δημιουργείται στην αποπληρωμή των συντάξεων .Τα έσοδα λοιπόν εξαρτώνται από τον αριθμό των εργαζομένων και το ποσό των εισφορών που καταβάλουν κατά την εργασιακή τους εποχή . Αντιθέτως τα έξοδα έχουν άμεση σχέση με τον αριθμό των συνταξιούχων για τη καταβολή των συντάξεων και των κοινωνικών παροχών . Ο κίνδυνος αυτός δημιουργείται όταν υπάρχει ανισότητα μεταξύ των εσόδων και των εξόδων . Όταν το αθροισμάτων εξόδων είναι μεγαλύτερο από το άθροισμα των εσόδων υπάρχει ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα.

Τα είδη των συντάξεων κατατάσσονται συνήθως σε τρεις πυλώνες , αφού σε συστήματα πολλαπλών πυλώνων το εισόδημα κάποιου που έχει αποχωρήσει από την εργασία μπορεί να περιέχει όλων των ειδών τις συντάξεις . Η διάκριση των πυλώνων έχει ως εξής : (Τήνιος (2010),Καραβίτης (2011),)

- **1^{ος} πυλώνας: Δημόσιες συντάξεις**

Συνήθως αναφέρεται ως σύστημα δημόσιας κοινωνικής ασφάλισης. Χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι οι συντάξεις χρηματοδοτούνται από εισφορές που πληρώνονται στην ίδια χρονική περίοδο. Πρόκειται, δηλαδή, για ένα διανεμητικό σύστημα (unfunded ή pay-as-you-go system-PAYG), με την έννοια ότι η παρούσα γενεά εργαζομένων χρηματοδοτεί παρελθούσες γενεές (αλληλεγγύη γενεών). Η συμμετοχή στο σύστημα κατά κανόνα είναι υποχρεωτική, συνήθως μέσω της νομοθεσίας. Οι εισφορές είναι συνήθως συνάρτηση του ύψους των αποδοχών. Οι παροχές του συστήματος, οι οποίες έχουν τη μορφή τακτικών καταβολών σύνταξης ή/και εφ' άπαξ πληρωμής, είναι εγγυημένες από το δημόσιο και συνήθως προκαθορισμένες, υπό την έννοια ότι ορίζεται κάποιο ποσό είτε ως απόλυτο μέγεθος, είτε σε σχέση με κάποιο μέγεθος αναφοράς (για παράδειγμα, οι αποδοχές, τα έτη ασφάλισης κ.α.

- **2^{ος} πυλώνας: Συλλογικές (επαγγελματικές) συντάξεις**

Ο δεύτερος πυλώνας περιλαμβάνει κυρίως συλλογικά συνταξιοδοτικά σχήματα, τα οποία απευθύνονται σε επαγγελματικές τάξεις ή ομάδες εργαζομένων με κοινά χαρακτηριστικά (π.χ. απασχολούνται στον ίδιο φορέα ή στην ίδια επιχείρηση). Υπ' αυτή την έννοια την έννοια, Επαγγελματικά Ταμεία μπορούν να συσταθούν από επαγγελματικές ή συνδικαλιστικές ενώσεις ή/και εργοδότες, μεμονωμένους ή σε ομάδες (π.χ. σε κλαδικό επίπεδο). Στα Επαγγελματικά Ταμεία η συμμετοχή μπορεί να είναι υποχρεωτική ή προαιρετική με προκαθορισμένες είτε τις παροχές , είτε τις εισφορές .Όσον αφορά το ύψος τους κατά κανόνα δεν είναι εγγυημένο και συνήθως εξαρτάται από την απόδοση των επενδυμένων κεφαλαίων . Η διοίκηση και η διαχείριση

του Ταμείου μπορεί να ασκείται από αυτόνομα ιδιωτικά ασφαλιστικά ταμεία, ασφαλιστικές εταιρείες ή τις επιχειρήσεις που χρηματοδοτούν το Ταμείο. Συνοξίζοντας η χρηματοδότηση θα μπορούσαμε να πούμε ότι γίνεται με κεφαλαιοποιητικό σύστημα.

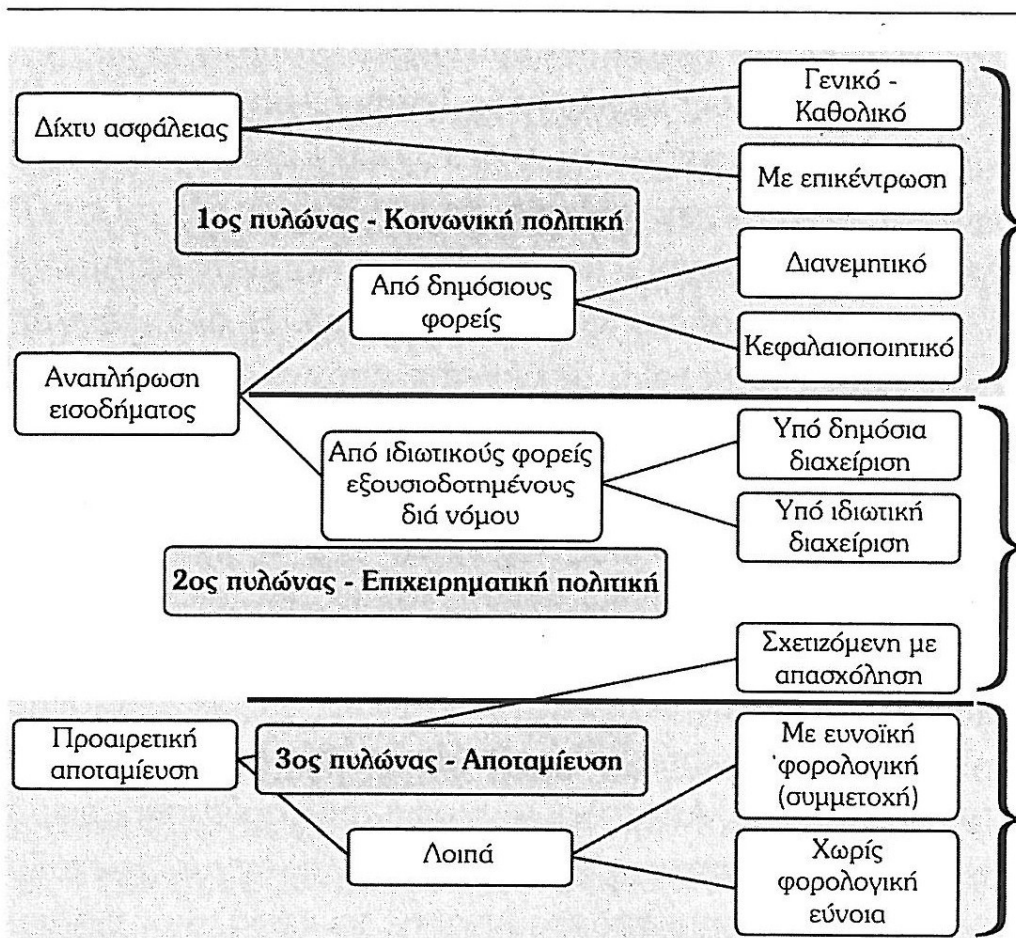
- **3^{ος} πυλώνας: Ατομικές συντάξεις**

Στον τρίτο πυλώνα συνήθως εντάσσονται ατομικά μακροπρόθεσμα αποταμιευτικά προγράμματα με σκοπό την παροχή σύνταξης στο μέλλον. Οι παροχές του συστήματος αυτού δεν εξαρτώνται από παραμέτρους της απασχόλησης . Δηλαδή θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελούν μορφή αποταμιεύσης , αφού δεν περιέχεται η έννοια της αλληλεγγύης μεταξύ ατόμων και η χρηματοδότησης γίνονται με τη μορφή της κεφαλαιοποίησης.

Η κατηγοριοποίηση των συντάξεων δεν είναι ποτέ μία απλή μέθοδος , αφού η Παγκόσμια Τράπεζα έχει κάποιες διαφορές από την κατηγοριοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Τα Ελληνικά κλαδικά Ταμεία κύριας και επικουρικής ασφάλισης έχουν στοιχεία τόσο του πρώτου όσο και του δεύτερου πυλώνα . Αρκετές φορές η κατηγοριοποίηση γίνεται με βάση του τρόπου χρηματοδότησης και αρκετά συχνά παρατηρούμε διαφωνίες για το που κατατάσσεται το κάθε συγκεκριμένο σύστημα . Στο παρακάτω σχήμα μπορούμε να το δούμε πιο αναλυτικά.

Σχήμα 1.1 Είδη συνταξιοτικής κάλυψη και πυλώνες

Είδη συνταξιοδοτικής κάλυψης και πυλώνες

Πηγή: Προσαρμοσμένο από Bateman κ.ά. (2001), σελ. 8.

Διανεμητικά και κεφαλαιοποιητικά συνταξιοδοτικά συστήματα

Συνοψίζοντας τα όσα αναφέρθηκαν η κατηγοριοποίηση των συντάξεων σε πυλώνες δεν είναι ποτέ μία απλή μέθοδος. Τα συστήματα ιδιωτικής ασφάλισης λειτουργούν ως κεφαλαιοποιητικά συστήματα σχηματίζοντας αποθεματικά από τις εισφορές των ασφαλισμένων, οι οποίες θα χρηματοδοτήσουν αργότερα τις συντάξεις. Στα συνταξιοδοτικά διανεμητικά συστήματα οι συντάξεις χρηματοδοτούνται από τις εισφορές των εργαζομένων και συμβάλουν στη

μεταφορά της αγοραστικής δύναμης από τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό προς τα μη οικονομικά ενεργό λόγω ηλικίας , αναπηρίας ή ασθένειας . Τα διανεμητικά συστήματα μπορούμε να πούμε ότι λειτουργούν με βάση την αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών , που σημαίνει ότι οι συντάξεις της παρούσας γενιάς εργαζομένων , όταν θα αποχωρήσουν από την αγορά εργασίας , θα χρηματοδοτηθούν από τις εισφορές της επόμενης γενιάς.

1.2.1 Γήρανση του πληθυσμού

Οι τάσεις αύξησης του σχετικού βάρους των ηλικιωμένων δημιουργείται κυρίως από τρεις παράγοντες που αποτελούν και την κινητήρια δύναμη των προβολών (Προσδόκιμο επιβίωσης , Γονιμότητα και Μετανάστευση) . (Τήνιος(2010),(2003)

Αναλυτικά έχουμε:

1) Προσδόκιμο Επιβίωσης

Αναμένεται να συνεχιστεί την αυξητική του τάση, δηλαδή όλο και περισσότεροι θα ζουν περισσότερα χρόνια , όχι λόγω της μείωσης της θνησιμότητας αλλά λόγω της επιμήκυνσης της ζωής τους . Αυτή η τάση θα συνεχιστεί ίσως με μικρότερη ταχύτητα από ότι ήταν τα τελευταία χρόνια αν και κάποιοι αναλυτές πιστεύουν ότι θα συνεχιστεί με την ίδια ή και ίσως με μεγάλη ταχύτητα λόγω της τρομερής ανάπτυξης της βιοιατρικής.

2) Γονιμότητα

Κύρια επίδραση στην δημογραφία άσκησε η απότομη πτώση στις γεννήσεις μετά το 1980.Τη περίοδο αυτή ο συγκεκριμένος δείκτης βρίσκεται σε πάρα πολύ χαμηλά επίπεδα από αυτά που απαιτούνται για την αναπλήρωση του

πληθυσμού. Η πτώση αυτή οδηγεί σε παρεπόμενες εξελίξεις στην αγορά εργασίας μετά την δεκαετία του 2000 , αφού τα άτομα που γεννήθηκαν μετά τη μεταστροφή της γεννητικότητας θα αρχίσουν να εισέρχονται στην αγορά εργασίας μετά το 2010.

3) Μετανάστευση

Η μετανάστευση εκτός της άμεσης επίπτωσης στο πληθυσμό επηρεάζει και την ηλικιακή του δομή και επομένως την δύναμη του για την αύξηση . Η πρόβλεψη για το δημογραφικό θέμα της μετανάστευσης είναι αβέβαιη και αρκετά απροσδιόριστη γιατί εξαρτάται από κοινωνικούς και πολιτικούς παράγοντες.

Το πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού δεν είναι μόνο Ελληνικό ή μόνο Ευρωπαϊκό αλλά είναι ένα πρόβλημα παγκόσμιας εμβέλειας . Σε όλες τις αναπτυγμένες χώρες από καιρό ήταν γνωστό ότι από το 2000 και μετά θα έπρεπε να αναμένονται δυσμενείς εξελίξεις . Σημαντικός παράγοντας που συνέβαλε στη γήρανση του πληθυσμού είναι το γνωστό σε όλους μας baby-boom δηλαδή η αυξημένη τάση για γέννηση των παιδιών . Η τάση αυτή δημιουργήθηκε αμέσως μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και μετά τη παύση του πολέμου της Κορέας . Η γενιά του Baby boom πλησίασε στη συνταξιοδότηση από το 2000 και μετά . Η δημογραφική μεταβολή αυτή μειώνει συνεχώς το κλάσμα των εργαζόμενων με των συνταξιούχων αφού ο παρανομαστής όλο και συνεχώς αυξάνεται . Αντίθετα ο αριθμητής έχει τάσεις καθοδικές αφού η μείωση της γονιμότητας από το 80 και μετά μειώνει όλο και περισσότερο τον αριθμό του παρανομαστή . Συνοψίζοντας όλες οι χώρες αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα αλλά με διαφορετική τάση.

1.2.2 Τα προβλήματα που δημιουργεί η γήρανση του πληθυσμού στο σύστημα ασφάλισης με αποτέλεσμα την αύξηση του χρέους και κυρίως του αφανούς χρέους

Στο σημείο αυτό θα προσπαθήσουμε να δείξουμε τα διάφορα προβλήματα που δημιουργεί το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού . Θα χρησιμοποιήσουμε κάποιους δείκτες για να μας βοηθήσουν στην ανάλυση τους.

Η αύξηση του προσδόκιμου ορίου ζωής συνεπάγεται άμεσα ότι οι συνταξιούχοι θα βρίσκονται περισσότερα χρόνια στην ηλικία της απολαβής της συντάξης.Ο παρακάτω πίνακας μας δείχνει για άτομα που είναι ήδη στα 65 χρόνια ζωής πόσα χρόνια έχουν ακόμα για να ζήσουν. Γίνετε αντιληπτό από το 1960 και μετά η τάση είναι συνεχώς ανοδική .Οι ηλικιωμένοι θα ζουν όλο και περισσότερα χρόνια . Άντρες και γυναίκες έχουν αυξητικές τάσεις , όπως και το σύνολο των χωρών φαίνεται να εμφανίζει ανοδικές τάσεις με πρωτοποριακή πρωτιά τη χώρα της Ιαπωνίας . Οι γυναίκες της Ιαπωνίας με βάση τη συγκεκριμένη προβολή μπορούν να ζήσουν τέσσερα χρόνια περισσότερα από τις γυναίκες της Ελλάδος . Παρότι που υπάρχει αύξηση πέντε ετών στις Ελληνίδες μπορούμε να υποθέσουμε ότι η αύξηση αυτή μπορεί να είναι και μεγαλύτερη αφού βιολογικά αυτό μπορεί να υποστηριχθεί , το ίδιο μπορεί να ισχύει και για τις υπόλοιπες χώρες . Όποτε καταλαβαίνουμε ότι αν δεν υπάρχει κάποια μεταρρύθμιση για αλλαγή του ορίου συνταξιοδότησης αυτό σημαίνει ότι τα έξοδα στο Κρατικό προϋπολογισμό θα αυξάνονται συνεχώς.

Πίνακας 1.1 Προσδόκιμο επιβίωσης στην ηλικία των 65 ετών 1960-2007, Ελλάδα και διεθνείς συγκρίσεις

	Ανδρες				Γυναίκες			
	1960	1970	1990	2007	1960	1970	1990	2007
Ελλάδα	13,4	13,9	15,7	17,4	14,6	15,2	18,0	19,6
ΗΠΑ*	12,8	13,1	15,1	17,0	15,8	17,0	18,9	20,3
Ιταλία*	13,4	13,3	15,1	17,9	15,3	16,1	18,8	21,8
Γαλλία*	12,5	13,0	15,5	18,0	15,6	16,8	19,8	22,3
Ισπανία	13,2	13,3	15,4	17,8	15,3	16,0	19,0	22,0
Ιαπωνία	11,6	12,5	16,2	18,6	14,1	15,3	20,0	23,6

Πηγή: EPC, Health data (2009)

Στο παρακάτω πίνακα θέλουμε να δείξουμε την αναλογία που ισχύει ως εξέλιξης του δημογραφικού φαινομένου της γήρανσης του πληθυσμού . Ο λόγος είναι ως εξής : στον αριθμητή του κλάσματος βρίσκονται άτομα ηλικίας 65+ και στο παρονομαστή βρίσκονται άτομα ηλικίας από 15 έως 64 ετών . Πρέπει να αναφερθεί ότι οι συγκεκριμένες προβολές έγιναν μέσα στα πλαίσια της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού . Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού δρομολογήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken το Δεκέμβριο του 2001 και κατέληξε σε κοινά συμφωνημένους βασικούς στόχους τους οποίους πρέπει να εξυπηρετούν και να συμβιβάσουν τα συστήματα συντάξεων , είτε κρατικά είτε ιδιωτικά όλων των Κρατών Μελών . Η κάθε Κυβέρνηση της κάθε

χώρας είναι υπεύθυνη για τη διατήρηση του χρέους των συνταξιοδοτικών συστημάτων και η ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών μεταξύ των μελών θα συνείσφερε σε μία πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση των δυσκολιών . Στο παρακάτω πίνακα μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι το πρόβλημα αυτό το έχουν όλες οι Ευρωπαϊκές χώρες με λίγο διαφορετική τάση . Η Ελλάδα μαζί με την Ισπανία φαίνονται να κατέχουν πρωταρχικές θέσεις . Το μέσο όρο της Ευρώπης των 27 μελών είναι στο 53%, το μέσο όρο της Ευρώπης των 15 είναι στο 51% ενώ Ελλάδα βρίσκεται στο 57%

Πίνακας 1.2 Δημογραφικός δείκτης εξάρτησης - 2007-2060 (Άτομα 65±/άτομα 15-64)

	2007	2010	2015	2020	2030	2040	2050	2060
Ισπανία	30%	31%	32%	35%	46%	55%	56%	59%
Βέλγιο	30%	31%	34%	35%	42%	54%	59%	59%
Δανία	26%	26%	28%	31%	38%	42%	44%	46%
Γερμανία	26%	27%	29%	31%	37%	45%	53%	55%
Ιρλανδία	26%	28%	32%	34%	37%	41%	42%	47%
Γαλλία	25%	26%	29%	33%	39%	44%	45%	45%
Ιταλία	25%	26%	27%	29%	38%	46%	48%	51%
Κύπρος	25%	26%	32%	37%	44%	45%	47%	49%
Κάτω Χώρες	24%	24%	26%	27%	34%	46%	59%	59%
Αυστρία	24%	25%	27%	29%	33%	37%	38%	42%
Πορτογαλία	23%	25%	29%	32%	38%	43%	41%	43%
Φινλανδία	21%	23%	27%	31%	40%	47%	46%	47%
Σουηδία	18%	18%	20%	22%	27%	31%	38%	44%
Μ. Βρετανία	16%	17%	18%	20%	25%	31%	40%	44%
Ελλάδα	28%	28%	31%	33%	38%	48%	57%	57%
Ευ27	25%	26%	28%	31%	38%	45%	50%	53%
Ευ15	26%	27%	30%	32%	39%	46%	50%	51%

Πηγή: EPC (2009).

Όσον αφορά τον Οικονομικό Δείκτη Εξάρτησης δηλαδή ένα μέσο που δείχνει την λειτουργία της οικονομίας είναι η σχέση των ατόμων 65+ στον αριθμητή και των απασχολούμενων μεταξύ της ηλικίας 15-64 στο παρανομαστή . Ο δείκτης αυτός είναι υψίστης σημασίας αφού από ο τρόπος λειτουργίας της αγοράς εργασίας καθορίζει το ποσοστό των ατόμων που είναι στο παρανομαστή ή στον αριθμητή. Για κάθε χώρα τα αποτελέσματα αυτά έχουν μεγάλη διαφορά από τον δημογραφικό δείκτη εξάρτησης αφού είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα κίνητρα για τη παραμονή εργασίας σε κάθε χώρα είναι πολύ διαφορετικά . Επίσης κάποια άλλα χαρακτηριστικά που καθορίζουν αυτόν το δείκτη είναι οι γυναίκες αφού η διαφορά στο ποσοστό συμμετοχής τους στην απασχόληση έχει τη μεγαλύτερη διακύμανση στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Έχει παρατηρηθεί στις χώρες της Ε.Ε η καθυστέρηση των νέων εργαζομένων στην αγορά εργασίας είτε επειδή οι ίδιοι επιθυμούν να παραμείνουν για περισσότερα χρόνια στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είτε επειδή υπάρχουν κάποιες δυσλειτουργίες της αγοράς εργασίας (ανεργία νέων).

Στο παρακάτω πίνακα θα δούμε πως η πορεία του πληθυσμού μεταβάλλει τη κατάσταση στο δείκτη εξάρτησης του ασφαλιστικού συστήματος, δηλαδή τη σχέση μεταξύ ασφαλισμένων και συνταξιούχων. Δηλαδή πόσοι ασφαλισμένοι χρειάζονται για έναν συνταξιούχο. Τα αποτελέσματα από αυτά που μπορούμε να διαπιστώσουμε είναι οδυνηρά κυρίως μετά το 2020 για το σύνολο των χωρών εκτός από τις Βόρειες χώρες(Δανία, Ιρλανδία, Σουηδία) και τις κάτω Χώρες. Η Ελλάδα φαίνεται να είναι στη πιο δυσμενή θέση αφού για κάθε ένα συνταξιούχο θα χρειάζεται έναν ασφαλισμένο

**Πίνακας 1.3 Ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης, 2007-2060
(Σχέση ασφαλισμένου/συνταξιούχου)**

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Ιταλία	67%	65%	66%	76%	90%	94%	95%
Γερμανία	62%	62%	64%	76%	85%	88%	91%
Βέλγιο	58%	58%	65%	76%	83%	87%	90%
Κύπρος	30%	32%	40%	51%	59%	73%	86%
Γαλλία	55%	58%	64%	73%	78%	79%	80%
Φινλανδία	56%	57%	66%	74%	74%	75%	78%
Ισπανία	38%	37%	39%	47%	61%	75%	77%
Σουηδία	39%	40%	48%	54%	59%	60%	65%
Ιρλανδία	28%	28%	30%	35%	41%	50%	53%
Δανία	47%	49%	57%	57%	57%	53%	50%
Κάτω Χώρες	30%	30%	35%	39%	42%	41%	42%
Ελλάδα	57%	56%	59%	70%	86%	99%	102%

Πηγή: EPC (2009).

Ο ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης προκύπτει λοιπόν από το πως το ασφαλιστικό σύστημα και η ασφαλιστική νομοθεσία της κάθε χώρας επηρεάζουν την αγορά εργασίας. Δηλαδή πόσοι από τους εργαζομένους είναι ασφαλισμένοι και πληρώνουν εισφορές και πόσοι από τους μη οικονομικά ενεργούς δικαιούνται συνδρομή μέσω των συντάξεων. Η αντιστοίχιση των

δικαιωμάτων σε εργαζομένους στα περισσότερα συστήματα είναι μία σχετικά απλή διαδικασία. Στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης αυτό δεν ισχύει.

Στο παρακάτω πίνακα βλέπουμε τις δαπάνες των χωρών ως προϊόν. Οι δαπάνες έχουν αυξητική τάση για όλες τις χώρες με τη διαφορά ότι κάποιες έχουν μεγάλες τάσεις και άλλες λιγότερες. Με εξαίρεση τη Σουηδία η οποία φαίνεται να ελέγχει το ποσοστό των δαπανών. Η Ελλάδα και σε αυτό το πίνακα έχει το μεγαλύτερο ποσοστό σε αντίθεση με άλλες χώρες που έχουν το ίδιο πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού. Εκτός όμως από τις δαπάνες για συντάξεις της κάθε χώρας είναι πολύ σημαντικό να δούμε τι γίνεται με τη πορεία του ΑΕΠ της κάθε χώρας. Έχει μεγάλη σημασία αν το ΑΕΠ αυξάνει, παραμένει σταθερό ή να έχει τάσεις για μείωση. Το ΑΕΠ έχει άμεση σχέση με τη παραγωγικότητα, οπότε μπορούμε να καταλάβουμε και να υποθέσουμε ότι όσο αυξάνει το ΑΕΠ της κάθε χώρας, θα αυξάνουν και τα έσοδα. Στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο στην Ελλάδα βλέπουμε μέσω των προβολών να αυξάνουν σημαντικά τα έξοδα και από την άλλη πλευρά η χώρα να έχει για τρίτη συνεχόμενη χρονιά μία πολύ σημαντική πτώση στο ΑΕΠ. Το γεγονός αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη διόγκωση του προβλήματος. Το ίδιο παράδειγμα που αναφέραμε για την Ελλάδα είναι πιθανόν να συμβαίνει και με άλλες χώρες.

**Πίνακας 1.4 Δαπάνες για συντάξεις δημόσιου συστήματος
2007-2060: Συντονισμένη προβολή (Ποσοστά του ΑΕΠ)**

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Μεταβολή 2000-2050
Ισπανία	8,4	8,9	9,5	10,8	13,2	15,5	15,1	7,1
Κύπρος	6,3	6,9	8,9	10,8	12,8	15,5	17,7	9,2
Βέλγιο	10	10,3	11,8	13,9	14,6	14,7	14,7	4,7
Ιταλία	14	14	14,1	14,8	15,6	14,7	13,6	0,7
Γαλλία	13	13,5	13,6	14,2	14,4	14,2	14	1,2
Αυστρία	12,8	12,7	13	13,8	13,9	14	13,6	1,2
Πορτογαλία	11,4	11,9	12,4	12,6	12,5	13,3	13,4	1,9
Φινλανδία	10	10,7	12,6	13,9	13,6	13,3	13,4	3,3
Γερμανία	10,4	10,2	10,5	11,5	12,1	12,3	12,8	1,9
Ιρλανδία	5,2	5,5	6,4	7,5	8,7	10,5	11,3	5,3
Ολλανδία	6,6	6,5	7,8	9,3	10,3	10,3	10,5	3,7
Δανία	9,1	9,4	10,6	10,6	10,4	9,6	9,2	0,5
Σουηδία	9,5	9,6	9,4	9,5	9,4	9	9,4	-0,5
Μ. Βρετανία	6,6	6,7	6,9	7,6	8	8,1	9,3	1,5
ΕΛΛΑΔΑ	11,7	11,6	13,2	17,1	21,4	24	24,1	12,3

Πηγή: OECD (2009, 2001).

Σε αυτό το σημείο πρέπει να κάνουμε μία αναφορά ότι από μακροοικονομική σκοπιά, θεωρούμε ότι οι συντελεστές μεταβλητότητας παραμένουν σταθεροί όπως η ηλικία συνταξιοδότησης . Οι διάφορες μεταβλητές μπορούν να

αλλάξουν μελλοντικά με την προϋπόθεση ότι οι αλλαγές αυτές θεωρούνται νομοθετημένες. Η διαφορά στο παραπάνω πίνακα είναι εντυπωσιακή στο ότι κάποιες χώρες όπως η Ιταλία, η Γαλλία που αντιμετωπίζουν σε ίδια επίπεδα το πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού φαίνεται να ελεγχούν σε καλύτερα επίπεδα τα έξοδα για δαπάνες γιατί από το 2000 και μετά έχουν πάρει κάποια αναγκαία μέτρα για μεταρρυθμίσεις όπως η αύξηση του ορίου συνταξιοδότησης, εξίσωση στα όρια συνταξιοδότησης μεταξύ ανδρών-γυναικών και σε εξορθολογισμό μεταξύ διαφόρων κλάσεων των διαφόρων κοινωνικών ομάδων.

1.3 Αφανές χρέος

Με τον όρο αφανές χρέος εννοούμε μαθηματικά την διαφορά που υπάρχει μεταξύ εσόδων και εξόδων, για να το υπολογίσουμε όμως σε κάθε χρονική περίοδο θα πρέπει να υπολογίζουμε τη διαφορά των αναμενόμενων εσόδων και εξόδων στο μέλλον στη βάση των σημερινών συντάξεων και εισφορών. Οπότε για κάθε χρόνο σημειώνουμε τη διαφορά (το τρέχον έλλειμμα κάθε χρόνο). Το ποσό αυτό χρειάζεται μία αναγωγή στο παρόντα χρόνο έτσι ώστε να υπολογιστεί σε παρούσα αξία. (Τήνιος (2010),)

Στο σημείο αυτό θα εξετάσουμε πως σχετίζεται το αφανές χρέος με το κανονικό δημόσιο χρέος

Στη παραπάνω ενότητα είδαμε ότι η αύξηση της γήρανσης του πληθυσμού αυξάνει σε μεγάλο βαθμό τις συνολικές δαπάνες για τη πληρωμή των συνταξιούχων, οπότε καταλαβαίνουμε πόσο σημαντική είναι η επιβάρυνση του αφανούς χρέους σε ένα σύστημα ασφάλισης. Εδώ αυτό πρέπει να πούμε ότι το αφανές χρέος δε προσμετράται στο Δημόσιο χρέος που εμφανίζει η κάθε χώρα ξεχωριστά. Στο σημείο αυτό είναι πρέπει να τονίσουμε πόσο επικίνδυνο και λεπτό ζήτημα είναι η μέτρηση του αφανούς χρέους. Οι μετρήσεις αυτές δεν είναι συγκεκριμένες και απολύτως τεκμηριωμένες αφού κάνουμε μια σειρά υποθέσεις για το μέλλον. Ορισμένες εκτιμήσεις μπορούμε να πούμε ότι είναι

σχεδόν ασφαλείς όπως είναι οι δημογραφικές αναλύσεις, από την άλλη πλευρά όμως υπάρχει αρκετή αβεβαιότητα για την πρόβλεψη του ρυθμού ανάπτυξης του ΑΕΠ , για το ποσοστό ανεργίας των μελλοντικών ετών κ.λπ. Μπορούμε δηλαδή να τις χαρακτηρίσουμε κάπως παρακινδυνευμένες.

Η φύση του αφανούς χρέους σε κεφαλαιοποιητικά συστήματα μπορούμε να πούμε ότι όταν έχουμε ένα ισορροπημένο κεφαλαιοποιητικό σύστημα η παρούσα αξία της διαφοράς πληρωμών και εισπράξεων είναι μηδέν. Όλα αυτά προκύπτουν ότι δεν υπάρχει σχέση αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών.

Αν κάνουμε αντίστοιχο υπολογισμό σε διανεμητικά συστήματα θα μπορούσαμε να πούμε ότι υποχρεώσεις είναι οι μελλοντικές υπεσχημένες συντάξεις, και τα έσοδα προκύπτουν από την επιβάρυνση για την χρηματοδότησή τους.(Ασφάλιστρα-Εισφορές). Εδώ τον ρόλο του ενεργητικού παίζει η δυνατότητα που έχει το Κράτος να επιβάλλει φορολογία (και εισφορές) για να χρηματοδοτεί τις υποχρεώσεις του. Αν η μελλοντική φοροδοτική ικανότητα αρκεί για να καλύψει τις υποχρεώσεις του κράτους, τότε το ενεργητικό θα ισούται με το παθητικό και η καθαρή παρούσα αξία των υποχρεώσεων θα είναι μηδέν. Όμως, η κυβέρνηση έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει και τις μελλοντικές πληρωμές (π.χ. αλλάζοντας την αναπροσαρμογή των συντάξεων)

Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι η βιωσιμότητα ενός διανεμητικού συστήματος είναι ένα πολιτικό ζήτημα που αναφέρεται στο κατά πόσον το εκλογικό σώμα θεωρεί ότι οι υποσχέσεις που χορηγούνται δικαιολογούν την επιπλέον φορολογία που απαιτείται για να χρηματοδοτηθούν. Η παρούσα πρακτική που αναφέραμε ακριβώς από πάνω είναι να μην συνυπολογίζεται το αφανές χρέος μαζί με το Δημόσιο χρέος . Αυτό ισοδυναμεί με το να θεωρείται εξ ορισμού η παρούσα αξία του ίση με μηδέν (δηλαδή θεωρείται ότι η δυνατότητα επιβολής φορολογίας επαρκεί πάντοτε για να χρηματοδοτηθούν οι σημερινές συνταξιοδοτικές υποσχέσεις).

Ένα τεράστιο ερωτηματικό δημιουργείται λοιπόν από τη μέτρηση του αφανούς χρέους και για τη πιθανή μελλοντική αύξηση της φορολογίας για την κάλυψη αυτής της πιθανής ανισότητας. Η κάθε Κυβέρνηση όπως ήδη έχουμε αναφέρει μπορεί να αυξήσει τη φορολογία αλλά πρέπει να συμπεριλάβουμε ότι δεν έχει την απεριόριστη δυνατότητα για πολύ μεγάλες αυξήσεις και ειδικά όταν μια Χώρα έχει ήδη παρά πολύ υψηλούς φόρους όπως στη συγκεκριμένη περίπτωση της Ελλάδας όπου πολύ δύσκολα το σύνολο της κοινωνίας μπορεί να αντέξει μία ενδεχόμενη αύξηση της φορολογίας. Άρα αν το αφανές χρέος μιας χώρας υπολογίζεται σε ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από το ποσοστό του ΑΕΠ π.χ 200% , το χρέος που αντιστοιχεί στο εμφανές χρέος είναι μόνο τμήμα αυτού. Δηλαδή το τμήμα που απαιτεί αύξηση της φορολογίας πέραν του ανεκτού. Αν θεωρηθεί ότι το ίδιο ποσοστό φορολογίας με το σημερινό είναι το μέγιστο ανεκτό, τότε από το αφανές χρέος θα έπρεπε να αφαιρεθεί το τμήμα που αντιστοιχεί στη μελλοντική αύξηση του ΑΕΠ.(Τήνιος (2010)Barr (2001),)

Στα διανεμητικά συστήματα θα πρέπει να επεμβαίνει η εκάστοτε Κυβέρνηση με μεταρρυθμίσεις έτσι ώστε να μειώνει τη συσσώρευση του χρέους σε επίπεδα ελεγχόμενα. Τέλος θα μπορούσαμε επίσης να αναφέρουμε ότι ο σκοπός της κάθε Κυβέρνησης είναι η εξασφάλιση της δικαιοσύνη μεταξύ γενεών και συνεπώς να εξισορροπούν την φορολογική επιβάρυνση μεταξύ ανάμεσα τους.

1.4 Θα συνείσφερε μία μετατόπιση του συνταξιοδοτικού συστήματος από αμιγώς κρατικό σε ιδιωτικό σύστημα ασφάλισης;

Στο κεφάλαιο αυτό είδαμε πόσο τεράστιες και πολύπλοκες είναι οι προσκλήσεις που δημιουργούνται από το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Αναλύσαμε σε θεωρητικό επίπεδο τις διαφορές μεταξύ των συνταξιοδοτικών συστημάτων και πως αντιδρούν στο δημογραφικό πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού..

Το ερώτημα που δημιουργείται είναι ότι οι περισσότερες χώρες που έχουν ήδη ένα τεράστιο Δημόσιο Χρέος θα τους συνείσφερε μία μετατόπιση και πως θα γινόταν αυτό; Θα ήτανε καλύτερα τα πράγματα ή θα δημιουργούσε διάφορες παρενέργειες.

Σε πρώτη φάση θα εξετάσουμε τη περίπτωση μιας πλήρους μετατόπισης από κρατικό σύστημα σε κεφαλαιοποιητικό . Κατά τη περίοδο της μετάβασης οι εργαζόμενοι πρέπει να πληρώσουν για τις δικές τους συντάξεις και αυτές της προηγούμενης γενιάς. Άρα στην αρχή η δημόσια δαπάνη αυξάνει. Αν ιδιωτικοποιηθεί ένα δημόσιο διανεμητικό σύστημα, η πρώτη γενιά πρέπει να πληρώνει για το σύστημα δύο φορές. Με δεδομένο ότι τμήμα της δαπάνης αυτής θα μεταβιβαστεί στον φορολογούμενο, σε περίπτωση μετάβασης σε κεφαλαιοποιητικό από διανεμητικό σύστημα, στην μεταβατική περίοδο η ανάγκη δανεισμού του δημοσίου θα είναι μεγαλύτερη. Όσο λιγότερο βιώσιμο είναι το παλαιό διανεμητικό σύστημα, τόσο μεγαλύτερη και αυτή η ανάγκη για δανεισμό. (Barr(2001),)

Αυτό δημιουργεί τεράστιες ανισότητες μεταξύ των γενεών και πρέπει να θυμόμαστε ότι στόχος της κάθε Κυβέρνησης είναι να διατηρεί τις ισότητες μεταξύ των γενεών ως προς τα φορολογικά θέματα.

Στο διανεμητικό σύστημα η πολιτική παρέμβαση είναι πιο εύκολη, θα πρέπει λοιπόν σε πρώτη φάση να κάνει τις αναγκαίες αλλαγές για τη διαχείριση του αφανούς χρέους και να μετατοπίζει την ασφάλιση προς μεικτά συστήματα ασφάλισης περιλαμβανομένου και της ιδιωτικής με τρόπο ομαλό έτσι ώστε να διατηρεί τις ισορροπίες μεταξύ των γενεών .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 . Το Ελληνικό σύστημα ασφάλισης και οι προοπτικές του.

2.1 Ελληνικό σύστημα Ασφάλισης και Συνταξιοδότησης.

Ο θεσμός της κοινωνικής προστασίας εμφανίστηκε στη χώρα μας με τη μορφή της κοινωνικής πρόνοιας στα επιζώντα μέλη των οικογενειών των εργαζομένων και μετεξελίχτηκε στη μορφή της κοινωνικής ασφάλισης με την κάλυψη των κινδύνων γήρατος , αναπηρίας και θανάτου . Μέχρι το τέλος το Β Παγκοσμίου Πολέμου η εξέλιξη του τομέα της κοινωνικής ασφάλισης και των συντάξεων ήταν περιορισμένη και περιλάμβανε την προσπάθεια των εργατικών και επαγγελματικών ενώσεων να αναπτύξουν αυτόνομα , αυτοδιοικούμενα και αυτοχρηματοδοτούμενα ασφαλιστικά ταμεία.

Το συνταξιοδοτικό σύστημα αναπτύχθηκε σε μία σχετική μεγάλη χρονική περίοδο , κάτω από την επίδραση οικονομικών , πολιτικών , ιστορικών και κοινωνικών συγκυριών καλύπτοντας σταδιακά σχετικά το σύνολο του πληθυσμού . Στην αρχή τα επικίνδυνα επαγγέλματα όπως ναυτικούς και μετά από λίγα χρόνια τους δημόσιους υπαλλήλους και τους αυτοαπασχολούμενους

Τα πρωταρχικά βήματα για την εξέλιξη του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης για παροχή της κύριας σύνταξης ήταν μετά τη ψήφιση του νόμου 1846/51 για τη σύσταση και τη λειτουργία του ΙΚΑ . Οι κύριοι κλάδοι ήταν οι κλάδοι συντάξεων και ασθένειας που κάλυψε ασφαλιστικά τους εργαζόμενους των αστικών κέντρων ή και άλλων περιοχών στις οποίες υπήρχαν μονάδες βιομηχανίας , βιοτεχνίας , και διάφορες επαγγελματικές ομάδες ανεξάρτητα από το τόπο απασχόλησης τους. Στη συνέχεια μετά τη ψήφιση του νόμου 4169/61 ιδρύθηκε ο ΟΓΑ ο οποίος κάλυψε ασφαλιστικά όλον το αγροτικό

πληθυσμό. Ο ΟΓΑ μετά το νόμο 1296/82 κάλυψε και όλους τους ηλικιωμένους άνω των 65 ετών με ανεπαρκές εισόδημα ,εάν δεν είχαν αποκτήσει ασφαλιστικά δικαιώματα.(Ζερβού (2009),)

Μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του 70' τα μέτρα τα οποία είχαν παρθεί δεν έδιναν τη δυνατότητα κάλυψης ολόκληρου του πληθυσμού , ακόμη και ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού που ήταν ασφαλισμένο είχε περιορισμένο επίπεδο ασφάλισης και οι συντάξεις της πλειοψηφίας των συνταξιούχων παρέμεναν σε χαμηλά επίπεδα. Στη συνέχεια το ΙΚΑ επεκτείνεται σε όλη τη χώρα και καλύπτει ασφαλιστικά για κύρια σύνταξη όλους του μισθωτούς και ημερομισθίους του μη αγροτικού τομέα . Επίσης κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 80' δίνονται αρκετά μεγάλες αυξήσεις στις συντάξεις που είχε ως αποτέλεσμα να μειώσει δραστικά το ποσοστό φτώχειας των ηλικιωμένων .

Τα πρώτα μελανά σημάδια κάνουν την εμφάνιση τους για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος από την ποσοτική και ποιοτική επέκταση του ασφαλιστικού φορέα. Γι αυτό οι πρώτες θεσμικές παρεμβάσεις της δεκαετίας του 90' επικεντρώθηκαν σε ζητήματα χρηματοδότησης και προϋποθέσεων χορήγησης συνταξιοδοτικών παροχών καθώς και της οργάνωσης του συστήματος. Για τη τόνωση της βιωσιμότητας του συστήματος ψηφίστηκαν δύο ασφαλιστικοί νόμοι (Ν.1902/90 και Ν.2084/92) με πολύ σημαντικούς περιορισμούς στα ασφαλιστικά δικαιώματα και τις αυξήσεις των εισφορών.

Με το Νόμο 2084/92 οδηγήθηκε στη δημιουργία ενός νέου συστήματος ασφάλισης , λιγότερου γενναιόδωρου αφού υπήρξε τριμερής χρηματοδότησης για κύρια σύνταξη και ασθένειας , με συμμετοχή των εργαζομένων ,των εργοδοτών και του Κράτους, κατ αναλογία 2/9 ,4/9 ,3/9,αντίστοιχα.Το νέο σύστημα ασφάλισης καλύπτει ομοιόμορφα ενιαίες προϋποθέσεις σχετικά με την ηλικία συνταξιοδότησης, τα ποσοστά αναπλήρωσης ,τις κατώτερες συντάξεις και τη επιβολή εισφορών.(Τήνιος(2010),)

Παράλληλα με την ασφάλιση για κύρια σύνταξη αναπτύχθηκε και η επικουρική ασφάλιση με τη χορήγηση προσθέτων περιοδικών παροχών

συντάξεων .Δικαίωμα για επικουρική σύνταξη έχουν οι απασχολούμενοι με σχέση εξαρτημένης εργασίας και ένα σχετικό μικρό ποσοστό των αυτοτελών απασχολούμενων. Η επικουρική ασφάλιση αναπτύχθηκε , όπως και η ασφάλιση για κύρια σύνταξη ,σταδιακά , μέσα από ένα μεγάλο αριθμό ασφαλιστικών φορέων χωρίς ενιαίους κανόνες και προϋποθέσεις και με το δικό του καταστατικό το κάθε ταμείο. Αποφασιστικό βήμα για την έναρξη της επικουρικής ασφάλισης ήταν η ίδρυση του TEAM (N.997/79).

Συνοψίζοντας το Ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα είναι δημόσιο ως προς τη διαχείριση , αναγκαστικό ως προς τη νομική του μορφή , ορισμένων παροχών ως προς τη δομή και ασφαρίζει κυρίως την εργασία . Ο κεντρικός άξονας λειτουργεί με βάση το διανεμητικό σύστημα (pay as you go) , με αυτόνομους και αυτοδιοικούμενους ασφαλιστικούς φορείς υπό την εποπτεία κυρίως του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας . Το Ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα χαρακτηρίζεται από την αλληλεγγύη μεταξύ των ατόμων μιας γενιάς αλλά και μεταξύ των γενεών ,από την πολυδιάσπαση και τον κατακερματισμό τόσο στο οργανωτικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο παροχών.

2.2 Ο κατακερματισμός του συστήματος.

Το δημόσιο σύστημα συντάξεων στην Ελλάδα αναπτύχθηκε με τρόπο αποσπασματικό , ένας πολύ σημαντικός παράγοντας ήταν η πίεση των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εργαζομένων η οποία είχε ως αποτέλεσμα την κατακερματισμό του συστήματος. Ο κατακερματισμός αυτός γίνεται εμφανής σε διαστάσεις όπου θα αναπτυχθούν ακριβώς από κάτω.(Τήνιος(2003),(2010),)

- Η πρώτη διάσταση θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι η κλαδική διάσταση που αφορά επαγγελματικούς κλάδους. Υπάρχει πληθώρα φορέων (Ασφαλιστικών Ταμείων) που χορηγούν συντάξεις ανά τομέα απασχόλησης ή επάγγελμα. Έχει διαπιστωθεί ότι ακόμα και εντός

ταμείου υπάρχουν κλαδικές διαφοροποιήσεις όσον αφορά τις εισφορές και τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα.

- Μία άλλη διάσταση θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι η διαφοροποίηση ανάλογα με το επίπεδο ή την βαθμίδα προστασίας. Το σύστημα διαθέτει τρεις βαθμίδες παροχών που αποτελούνται από την κύρια σύνταξη ,τη επικουρική και το εφ' άπαξ .Η κύρια σύνταξη και η επικουρική λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο και η καταβολή τους γίνεται ανά μήνα, δηλαδή είναι η κύρια πηγή αμοιβής των συνταξιούχων. Το εφάπαξ καταβάλλεται μία φορά , ακριβώς στη χρονική περίοδο τη στιγμή της συνταξιοδότησης. Η διαφοροποίηση των τριών παροχών αυτών είναι ότι οι πληρωμές γίνονται σχεδόν πάντα σε διαφορετικούς λογαριασμούς από διαφορετικούς φορείς.
- Επίσης μία πολύ εμφανής διάσταση είναι η διαφοροποίηση ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα ή κλάση των δικαιούχων. Υπάρχουν πάρα πολλές διαφορές μεταξύ των διάφορων ασφαλιστικών ταμείων ,αυτό όμως που μας κάνει πραγματικά εντύπωση είναι η διαφοροποίηση της κλάσης μεταξύ των δικαιούχων που ανήκουν στον ίδιο ασφαλιστικό φορέα. Η κυριότερη διαφοροποίηση αυτού του είδους είναι αυτή του «νέου συστήματος » δηλαδή αυτού που ασφαλίστηκαν για πρώτη φορά μετά το 1993.
- Μία πολύ σημαντική διάσταση είναι η διαφοροποίηση μεταξύ φύλων . Στα περισσότερα ταμεία δεσπόζει μία υπερπροστασία των γυναικών που έχει ως αποτέλεσμα να διατηρεί ανισότητες μεταξύ των ασφαλισμένων.
- Τέλος , μία εξίσου σημαντική διάσταση είναι η διαφοροποίηση που οφείλεται στο ότι πολλά ταμεία συντάξεων χορηγούν παροχές υγείας σε

χρήμα και σε είδος. Οι παροχές αυτές έχουν σαν αποτέλεσμα την αύξηση των δαπανών των ασφαλιστικών ταμείων.

Ο παρακάτω πίνακας σκιαγραφεί τη δομή του συστήματος ανά κλάδο εργαζομένων , ηλικιακή ομάδα και επίπεδο προστασίας και μέθοδος χρηματοδότησης. Διακρίνονται έξι μεγάλοι κλάδοι δικαιούχων αγρότες (και ανασφάλιστοι) ,Δημόσιοι Υπάλληλοι ,Μισθωτοί ιδιωτικού τομέα, μισθωτοί Δέκο, αυτοαπασχολούμενοι και ελεύθεροι επαγγελματίες.

Πίνακας 2.1 Το Ελληνικό σύστημα συντάξεων

Κατηγορία πληθυσμού	Βαθμίδες προστασίας	Οργάνωση*	Πηγή χρηματοδότησης
1. Ανασφάλιστοι άνω των 65	Καθολική σύνταξη (θα αποσυρθεί σταδιακά για τους αγρότες)	ΟΓΑ	Κρατική επιχορήγηση (κάλυψη εσόδων)
Αγρότες	Εισφορές, κρατική συμμετοχή (Κύρια σύνταξη ΟΓΑ 1997)		Εισφορές, κρατική συμμετοχή (% εισφορών), επιχορήγηση
2. (Α) Δημόσιοι Υπάλληλοι	Κύρια, επικουρική (συχνά διπλή), και εφάπαξ	Υπ. Οικονομικών	Κρατικός Προϋπολογισμός
Στρατιωτικοί		α) ΤΕΑΔΥ β) Μετοχικά Ταμεία	Εισφορές Κοινωνικοί πόροι
(Β) Ειδικό καθεστώς ΙΚΑ (π.χ. ΕΟΤ)	Κύρια, επικουρική, εφάπαξ	ΙΚΑ για την κύρια	Εισφορές + τριμερής χρηματοδότηση + χρηματοδότηση ελλειμμάτων
3. Εργαζόμενοι ιδιωτικού τομέα (Α) ΙΚΑ:			
(i)	Κύρια	ΙΚΑ	Εισφορές + τριμερής χρηματοδότηση + χρηματοδότηση ελλειμμάτων
(ii)	Κύρια + επικουρική	ΙΚΑ + ΤΕΑΜ ΙΚΑ + άλλο επικουρικό	Εισφορές Εισφορές + Κοινωνικοί πόροι
(iii)	Κύρια + επικουρική + εφάπαξ	+ Ταμεία Πρόνοιας	Εισφορές
(Β) Ναυτικοί	Κύρια + επικουρική + εφάπαξ	NAT, ΚΑΑΝ κλπ.	Εισφορές + Επιχορήγηση + Κοινωνικοί πόροι
4. Εργαζόμενοι δημοσίου τομέα (δημόσιες επιχειρήσεις, ΔΕΗ, Τράπεζες)	Κύρια + επικουρική + εφάπαξ	"Ειδικά Ταμεία" (για κάθε επιχείρηση)	Εισφορές (μεγαλύτερο μέρος από τον εργοδότη)
		ΙΚΑ + Ειδικά Ταμεία για επικουρική	Χρηματοδότηση ελλειμμάτων από τον εργοδότη
		ΟΑΠ- ΔΕΗ	
5. Αυτοαπασχολούμενοι	Κύρια	ΟΑΕΕ (πρώην ΤΕΒΕ, ΤΑΕ, ΤΣΑ)	Εισφορές (ευρώ ανά κλάση), Επιχορηγήσεις από Δημόσιο - Κοινωνικοί πόροι
	Κύρια + επικουρική	Όπως ανωτέρω + επικουρικό Ταμείο	
6. Ελεύθεροι επαγγελματίες	Κύρια	Νομικοί, Υγειονομικοί, Μηχανικοί	Κοινωνικοί πόροι, Εισφορές, Πρόσοδοι περιουσίας
(Α) Αυτοαπασχολούμενοι	Κύρια + επικουρική	Όπως παραπάνω + τοπικά Ταμεία δικηγόρων	
(Β) Μισθωτοί	Συχνά 2 βασικές συντάξεις		

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΝΕΟΕΙΣΡΧΟΜΕΝΩΝ (ΝΟΜΟΣ 2084/92):
 Κοινό όριο ηλικίας (65), εισφορές όπως του ΙΚΑ, τριμερής χρηματοδότηση, μέγιστη αναπλήρωση 60%* Βασική, 20% επικουρική, Συμμετοχή σε κεντρικά Ταμεία (δεν τηρούνται ξεχωριστοί λογαριασμοί)

ΕΚΑΣ (Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων). Καταβάλλεται μετά από έλεγχο πόρων σε όλους τους χαμηλοσυνταξιούχους πλην ΟΓΑ, ηλικίας μεγαλύτερης από τα όρια του ΙΚΑ.

Τμητικές συντάξεις πολεμικές, Εθνικής Αντίστασης, Τοπικής Αυτοδιοίκησης, προσωπικές κλπ.

* Το σύστημα έχει αυτή την οργάνωση μέχρι πριν την εφαρμογή του Νόμου 3655/08.

** Το % αναπλήρωσης άλλαξε και έγινε 70% με το Νόμο 3029/2002.

Πηγή: Τήνιος Πλάτων, 2003, σελίδες 31-32.

Το ασφαλιστικό σύστημα λόγω της πολυνομίας και του κατακερματισμού όπως διαπιστώσαμε από το πιο πάνω πίνακα έχει ως αποτέλεσμα να λειτουργεί με ανισότητες και να αντιμετωπίζει όμοιες περιπτώσεις πολιτών με διαφορετικό τρόπο . Η κοινωνική ασφάλιση παρέχεται από μία πληθώρα φορέων κύριας και επικουρικής ασφάλισης Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται διότι παρά την απαγόρευση ίδρυσης ταμείων κύριας ασφάλισης μετά την ίδρυση του ΙΚΑ (ΑΝ 1846/51), συνεχίσθηκε η ίδρυση νέων ταμείων κυρίας ασφάλισης .Το ΙΚΑ ιδρύθηκε το 1936 και είναι ο μεγαλύτερος φορέας που παρέχει συντάξεις και ασφαρίζει κυρίως τους μισθωτούς στον ιδιωτικό τομέα , καταβάλλει πάνω από το ένα τρίτο του συνόλου των συνταξιοδοτικών παροχών. Στο εσωτερικό του ΙΚΑ όμως συνυπάρχουν πάνω από 600 καθεστάτα συνταξιοδότησης .

Ο κατακερματισμός του Ελληνικού συστήματος δημιουργεί επίσης εμπόδια στη μέτρηση του ασφαλιστικού δείκτη εξάρτησης. Στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης η μετατροπή της εργασιακής πορείας σε ασφαλιστικό δικαίωμα δημιουργεί πολλές φορές διπλογραφίας. Η κύρια αιτία είναι ότι ένας ασφαλισμένος έχει πολλαπλές συντάξεις όπως είναι η κύρια , η επικουρική ή πολλαπλά ασφαλιστικά δικαιώματα π.χ (σύνταξη χηρείας , σύνταξη από ίδιο δικαίωμα , άλλες πολλαπλές συντάξεις). Επίσης λόγω του κατακερματισμού και της πολυπλοκότητας του συστήματος δημιουργείται μία ανισότητα στην ασφαλιστική παρουσία, δηλαδή κάποιοι πληρώνουν πολύ υψηλές εισφορές ως ποσοστό του εισοδήματος και κάποιοι άλλοι ασφαρίζονται με προαιρετικές ασφαλιστικές κλάσεις.

Επίσης είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί ότι ένα άλλο πρόβλημα που δημιουργείται στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης λόγω του κατακερματισμού των ταμείων είναι ότι η επικουρική σύνταξη μπορεί να θεωρείται διαφορετική

από την κύρια σύνταξη αλλά ο τρόπος λειτουργίας έχει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τη κύρια.

Όλα τα επικουρικά Ταμεία χρηματοδοτούνται με τρόπο διανεμητικό, δηλαδή ανήκουν και αυτά στο πρώτο πυλώνα κοινωνικής ασφάλισης με τη μόνη διαφορά από τα κύρια Ταμεία να έχουν μεγαλύτερη περιουσία και λιγότερα συσσωρευμένα ελλείμματα λόγω της νεότερης δημιουργίας τους. Ένα άλλο κοινό χαρακτηριστικό είναι η υποχρεωτική τους ασφάλιση όπως δηλαδή αρμόζει στα διανεμητικά συστήματα. Οι παροχές καθορίζονται διά νόμου με βάση τα ποσοστά αναπλήρωσης της συνταξιοδοτικής βάσης, δηλαδή όταν κάποιος συνταξιοδοτείται λαμβάνει δύο συντάξεις. Ο τρόπος υπολογισμού είναι ως ποσοστό του τελευταίου μισθού ή το μέσο όρο των τελευταίων μισθών.

Συμπεραίνοντας οι επικουρικές συντάξεις έχουν τόσα κοινά χαρακτηριστικά με τις κύριες συντάξεις έτσι ώστε να μην μπορούν να παίξουν διακριτό ρόλο στο συνολικό οικοδόμημα της κοινωνικής προστασίας. Είναι προφανές ότι μεγαλώνουν τη παθολογία του συστήματος και επιδεινώνουν τις επιπτώσεις του κατακερματισμού.

Στη διοίκηση των ασφαλιστικών φορέων μετέχουν εκπρόσωποι των εργοδοτών, των εργαζομένων και του κράτους. Με αποτέλεσμα να μην υπάρχει σε επιθυμητό βαθμό η αυτονομία, η αυτοδιοίκηση και η αυτοχρηματοδότηση των ασφαλιστικών ταμείων. Ο κατακερματισμός καθιστά το σύστημα συντάξεων αδιαφανές και ευάλωτο σε πολιτικές παρεμβάσεις δια μέσου αφανών έμμεσων επιδοτήσεων, η πιο σημαντική είναι αυτή μεταξύ περίθαλψης και συντάξεων.

Ο κατακερματισμός του Ελληνικού συστήματος όπως ακριβώς εξηγήσαμε πιο πάνω σε συνδυασμό με την έλλειψη κινήτρων για παραμονή εργασίας δημιουργεί τεράστια αγκάθια στη λύση του ασφαλιστικού προβλήματος. Οι ασφαλισμένοι του Ελληνικού συστήματος αφού δεν έχουν αυτά τα κίνητρα προσπαθούν συνεχώς να βρίσκουν τα μονοπάτια για την έξοδο τους από το

εργασιακό περιβάλλον. όταν προστεθεί και η απουσία του κοινωνικού κράτους τότε δημιουργούνται τα διοικητικά προβλήματα του συστήματος. Η κοινωνική πολιτική προϋποθέτει την αποτελεσματική παραγωγή, αξιολόγηση και αξιοποίηση προσωπικών πληροφοριών για την ευημερία των πολιτών. Οι ελλείψεις στη διοικητική ικανότητα γίνονται αισθητές στους παρακάτω τομείς.

- Υπάρχει υψηλό κόστος διοίκησης του συστήματος. Συμπεριλαμβάνεται η αδυναμία προγραμματισμού και η έλλειψη προσαρμοστικότητας.
- Η εκτεταμένη εισφοροδιαφυγή μεγάλης κλίμακας δίνει απλόχερα κίνητρα στη γκρίζα οικονομία και αντικίνητρα στην ανάπτυξη.
- Οι αδυναμίες στη διοίκηση δυσχεραίνουν τη χάραξη κοινωνικής πολιτικής. Η μη λειτουργία Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης σημαίνει ότι τα στοιχειώδη στοιχεία όπως το ύψος των αποδοχών, η μέση σύνταξη δεν είναι ακόμα γνωστά.

Οι διοικητικές αυτές αδυναμίες ευθύνονται και για το χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης, την απουσία πληροφόρησης, τη γραφειοκρατία και την αδιαφάνεια.

2.3.1 Η γήρανση του πληθυσμού και η απήχηση στον Ελλαδικό χώρο.

Το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού όπως αναφέραμε πιο πάνω είναι αιτία του προσδόκιμο επιβίωσης, της γονιμότητας και της μετανάστευσης. Το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Ελλάδα είναι ακριβώς το ίδιο που αντιμετωπίζει όλος ο αναπτυσσόμενος κόσμος. Στην Ελλάδα λοιπόν αντιμετωπίζουμε το ίδιο φαινόμενο με κάποιες μικρές διαφορές και με διαφορετικές τάσεις.

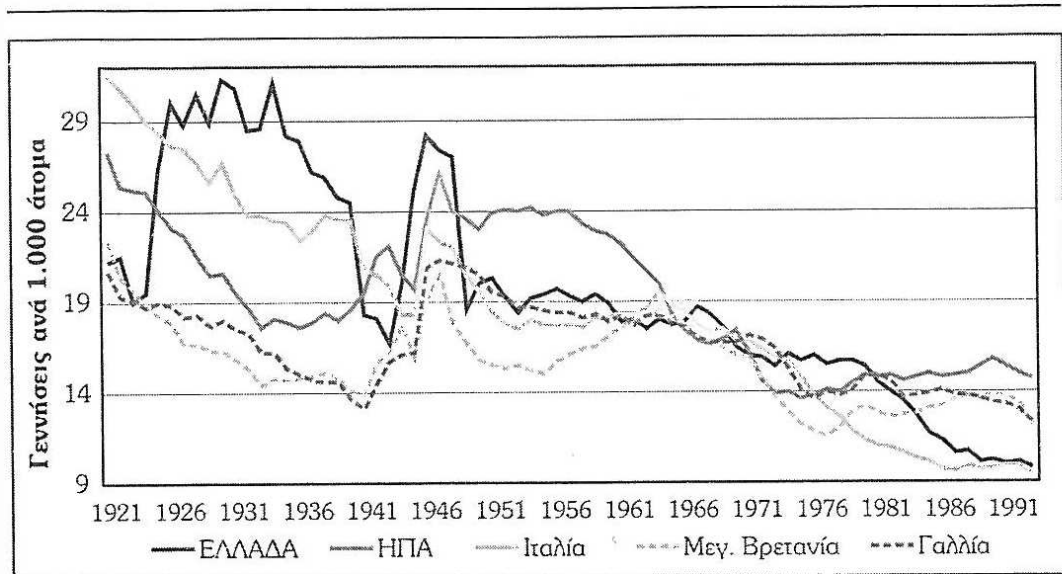
Όσον αφορά το αίτιο του προσδόκιμου επιβίωσης ένας πολύ σημαντικός παράγοντας είναι η επιμήκυνση της ζωής. Η μείωση της θνησιμότητας των παιδιών σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια, η πρόοδος της ιατρικής και της

βιολογίας και οι βελτιώσεις των συνθηκών ζωής από την εκπληκτική ανάπτυξη της τεχνολογίας οδήγησαν σε σημαντικές αυξήσεις του ορίου ζωής.

Όσον αφορά τη γονιμότητα παρατηρούμε στο παρακάτω πίνακα ότι υπάρχουν διάφορες διακυμάνσεις κατά την εξέλιξη των γεννήσεων από το 1921 έως το 1993. Οι τάσεις αυτές είναι διαφορετικές από χώρα σε χώρα. Στην Ελλάδα οι αυξομειώσεις είναι πολύ πιο έντονες από τις υπόλοιπες χώρες. Την εξέλιξη αυτή μπορούμε να τη χωρίσουμε σε τρεις περιόδους. (Τήνιος (2010),)

- Ο μεσοπόλεμος: Στη περίοδο αυτή υπάρχουν πολύ υψηλές γεννήσεις κυρίως για δύο λόγους. Τη Μικρασιατική καταστροφή και την ανακοπή του μεγάλου μεταναστευτικού ρεύματος που κυριαρχούσε πριν από το 1920.
- Μετά το 1945 χαρακτηρίζεται η περίοδος των υψηλών γεννήσεων, φαίνεται χαρακτηριστικά στο σχεδιάγραμμα ότι οι γεννήσεις είναι πολύ υψηλότερες από τη προηγούμενη περίοδο.
- Η τρίτη περίοδος χαρακτηρίζεται ως η περίοδος της χαμηλής γεννητικότητας, στην Ελλάδα αυτό βέβαια παρατηρείται με λίγο καθυστέρηση ως προς τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Η τάση αυτή ξεκινάει από το 1970 και μετά ακολουθεί ραγδαία πτώση το 1980.

Διάγραμμα 2.1 Εξέλιξη των γεννήσεων 1921-1991

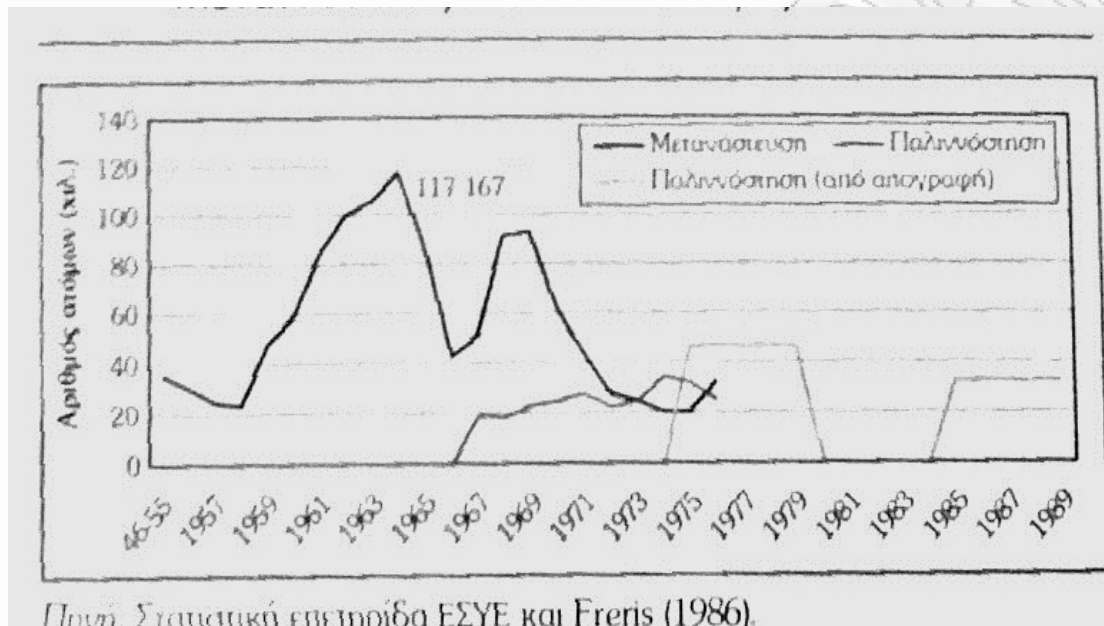
Πηγή: Mitchell (1998).

Όσον αφορά τη μετανάστευση μπορούμε να παρατηρήσουμε στο παρακάτω διάγραμμα την ιδιορρυθμία της τη χρονική περίοδο από το 1950 έως το 2008. Στη διάρκεια της πρώτης περιόδου η Ελλάδα ήταν μία χώρα αποστολής μεταναστών ενώ στη δεύτερη περίοδο το φαινόμενο αυτό αντιστράφηκε και η Ελλάδα μετατράπηκε σε χώρα μετανάστευσης άλλων. Από το παρακάτω πίνακα παρατηρούμε ότι στη χρονική περίοδο 1945 έως 1965 μετανάστευσαν από την Ελλάδα περίπου 89.000 άτομα. Ο αριθμός αυτός αυξάνεται μετά το 1959 και κορυφώθηκε το 1965 όταν μεταναστεύσανε περίπου 120.000 άτομα.

Η πρώτη παλιννόστηση αρχίζει από το 1975 έως το 1979, 40.000 κάθε έτος και στο έτος 1975 είναι ο πρώτος χρόνος εισροής μεταναστών στην Ελλάδα. Το δεύτερο κύμα μεταναστών ξεκινάει από τα τέλη του 1980 οι γνωστοί σε

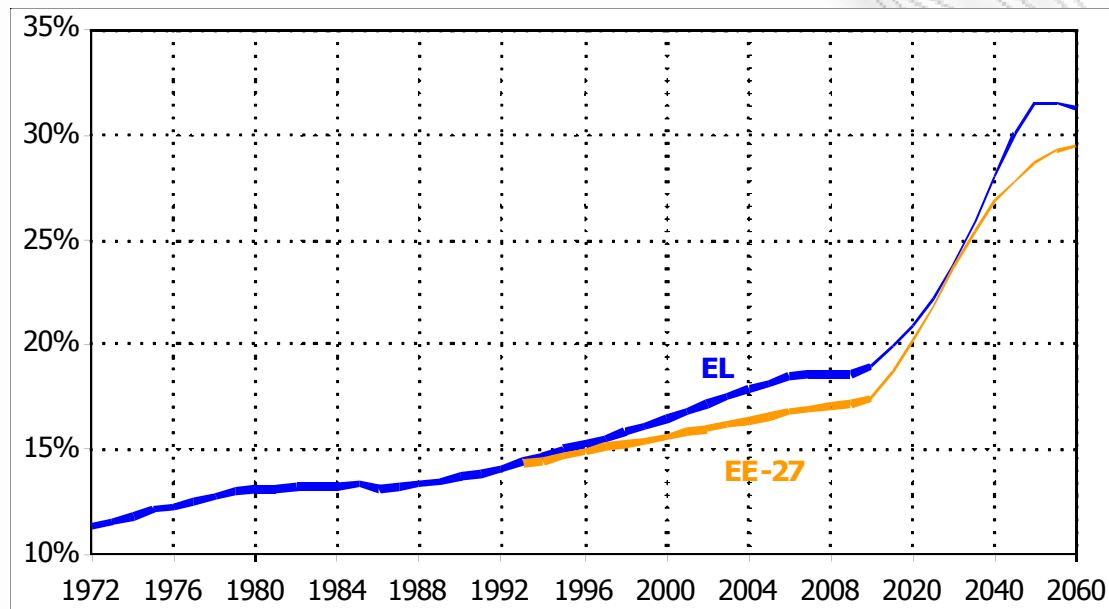
όλες τις αναπτυγμένες χώρες « οικονομικοί μετανάστες».Ο αριθμός αυτός υπολογίζεται επισήμως στις 30.000 για κάθε ένα έτος .Ο αριθμός αυτός είναι πολύ μεγαλύτερος γιατί δεν συνυπολογίζεται ο αριθμός των παράνομων μεταναστών.

Διάγραμμα 2.2 Μετανάστευση και παλιννόστηση 1946-57

Όλοι αυτοί οι παράγοντες έχουν ως αποτέλεσμα να αυξάνουν το ποσοστό των ανθρώπων που είναι πάνω από 65 ετών ωε προς το ποσοστό ηλικίας μεταξύ 15 έως 64 όπως δείχνει το παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 2.3 Ποσοστό συνταξιούχων σε σχέση με τα άτομα ηλικίας 15-64

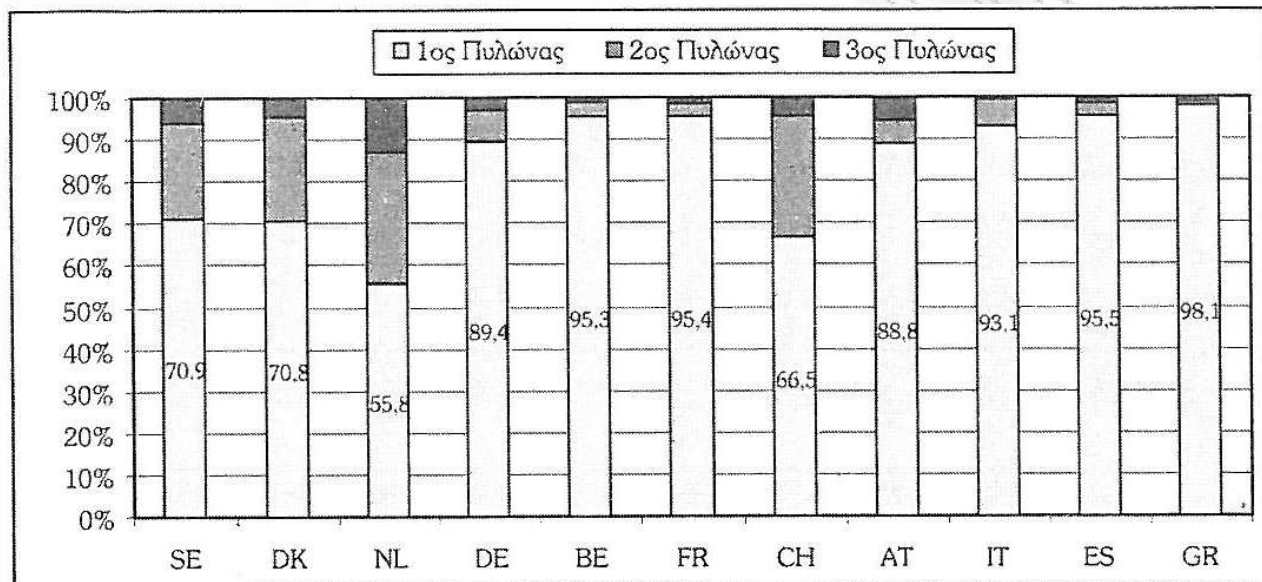

Πηγή: Καραβίτης 2011

2.3.2 Ο ρόλος του δεύτερου και του τρίτου πυλώνα.

Το ελληνικό σύστημα ασφάλισης εκτός απ' ότι είναι κατακερματισμένο όπως αναφέραμε στο κεφάλαιο 2.2 εξαιτίας του γεγονότος ότι οι συντάξεις διατίθενται από πανσπερμία φορέων είναι και μονολιθικό. Το σύστημα είναι μονολιθικό αφού όπως παρατηρούμε στο ακριβώς από κάτω διάγραμμα μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι το ποσοστό υπερβαίνει το 98% από συντάξεις του πρώτου πυλώνα, δηλαδή τις συντάξεις που εκ του νόμου είναι υποχρεωτικές.

Διάγραμμα 2.4 Ποσοστά Πυλώνων

Πηγή: Ζωή 50+, σελ. 73, από στοιχεία SHARE 2004.

Ο προβληματισμός για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος που αναπτύσσεται στο συγκεκριμένο κεφάλαιο καθώς και το ερώτημα πως θα καλυφθεί το κόστος λόγω της αλλαγής του των δημογραφικών και εργασιακών δεδομένων είναι αυτό που μας απασχολεί έτσι ώστε να μην επιβαρυνθούν δυσανάλογα οι μελλοντικές γενεές από τη συνεχή αύξηση του αφανούς χρέους. Στο παρακάτω πίνακα μπορούμε να διαπιστώσουμε πόσο ανοδική είναι η αύξηση των δαπανών από τις κρατικές συντάξεις.

Πίνακας 2.2 Δαπάνες για συντάξεις δημοσίου συστήματος 2007-2060 (Ποσοστά του ΑΕΠ)

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Μεταβολή 2000-2050
Ισπανία	8,4	8,9	9,5	10,8	13,2	15,5	15,1	7,1
Κύπρος	6,3	6,9	8,9	10,8	12,8	15,5	17,7	9,2
Βέλγιο	10	10,3	11,8	13,9	14,6	14,7	14,7	4,7
Ιταλία	14	14	14,1	14,8	15,6	14,7	13,6	0,7
Γαλλία	13	13,5	13,6	14,2	14,4	14,2	14	1,2
Αυστρία	12,8	12,7	13	13,8	13,9	14	13,6	1,2
Πορτογαλία	11,4	11,9	12,4	12,6	12,5	13,3	13,4	1,9
Φινλανδία	10	10,7	12,6	13,9	13,6	13,3	13,4	3,3
Γερμανία	10,4	10,2	10,5	11,5	12,1	12,3	12,8	1,9
Ιρλανδία	5,2	5,5	6,4	7,5	8,7	10,5	11,3	5,3
Ολλανδία	6,6	6,5	7,8	9,3	10,3	10,3	10,5	3,7
Δανία	9,1	9,4	10,6	10,6	10,4	9,6	9,2	0,5
Σουηδία	9,5	9,6	9,4	9,5	9,4	9	9,4	-0,5
Μ. Βρετανία	6,6	6,7	6,9	7,6	8	8,1	9,3	1,5
ΕΛΛΑΔΑ	11,7	11,6	13,2	17,1	21,4	24	24,1	12,3

ΠΗΓΗ : EPC (2009,2001)

Η Ελλάδα έχει την μεγαλύτερη αύξηση στις δαπάνες για τις κρατικές συντάξεις. Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι η βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος είναι ένα σύνθετο πρόβλημα. Χρειάζεται μία σφαιρική μακροχρόνια προσέγγιση η οποία θα απαιτεί μία αναδιάρθρωση του συνταξιοδοτικού συστήματος έτσι ώστε να διαμορφωθεί μία ολοκληρωμένη πρόταση για την επάρκεια των συντάξεων.

Μία λύση αυτού του προβλήματος θα μπορούσε να ήταν μία μετατόπιση του συστήματος ασφάλισης προς τα μεικτά συστήματα συνταξιοδότησης. Ο

δεύτερος και ο τρίτος πυλώνας όπως είδαμε πιο πάνω αντιπροσωπεύουν το 1,9% των ασφαλισμένων. Ποσοστό πάρα πολύ μικρό, σχεδόν μηδαμινό. Οπότε εδώ μπορούμε να πούμε ότι δημιουργείται ένα τεράστιο κίνητρο για αλλαγές και προσαρμογές που θα έχει ως αποτέλεσμα να μετατοπισθεί ένα ποσοστό των δαπανών προς τους συμπληρωματικούς πυλώνες. Πρέπει να υπάρξει μία υπάρξει συμπληρωματική αποταμίευση για τις συντάξεις, μία αποταμίευση που θα προκύψει μόνο εάν θεσμοθετηθεί ο ρόλος της Ιδιωτικής Ασφάλισης και δοθούν συγκεκριμένα φορολογικά κίνητρα στο 2ο και 3ο Πυλώνα, αλλιώς οι επόμενες γενιές θα έχουν να αντιμετωπίσουν σοβαρότατο πρόβλημα επιβίωσης με αντίκτυπο στα δημοσιονομικά ελλείμματα.

2.4.1 Δημόσιο Χρέος

Ορισμός

Δημόσιο Χρέος είναι το σύνολο της οφειλής σε χρηματικές μονάδες του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Δηλαδή Κράτος, ΟΤΑ, Κοιν.Ασφ., ΝΠΔΔ εκτός από ΔΕΚΟ. Υπό την έννοια ευρύτερος δημόσιος τομέας συμπεριλαμβάνονται όλα τα επίπεδα δημόσιας διοίκησης. Το δημόσιο χρέος αυξάνεται από έτος σε έτος κατά το πόσο που ο ετήσιος κρατικός προϋπολογισμός παρουσιάζει έλλειμμα, ή αντιστρόφως μειώνεται κατά το ποσό που παρουσιάζει πλεόνασμα. Είναι η διαφορά που δημιουργείται από τα έσοδα και τα έξοδα του κάθε Κράτους. Έσοδα θεωρούνται οι φόροι από τους πολίτες μίας Χώρας και έξοδα θεωρούνται π.χ οι δημόσιες δαπάνες, η καταβολή των μισθών και των συντάξεων κ.α. Καθώς η εκάστοτε κυβέρνηση αντλεί τα έσοδά της από το μεγαλύτερο μέρος των πολιτών του κράτους, δηλαδή των φορολογούμενων, το δημόσιο χρέος έμμεσα είναι χρέος των φορολογούμενων.

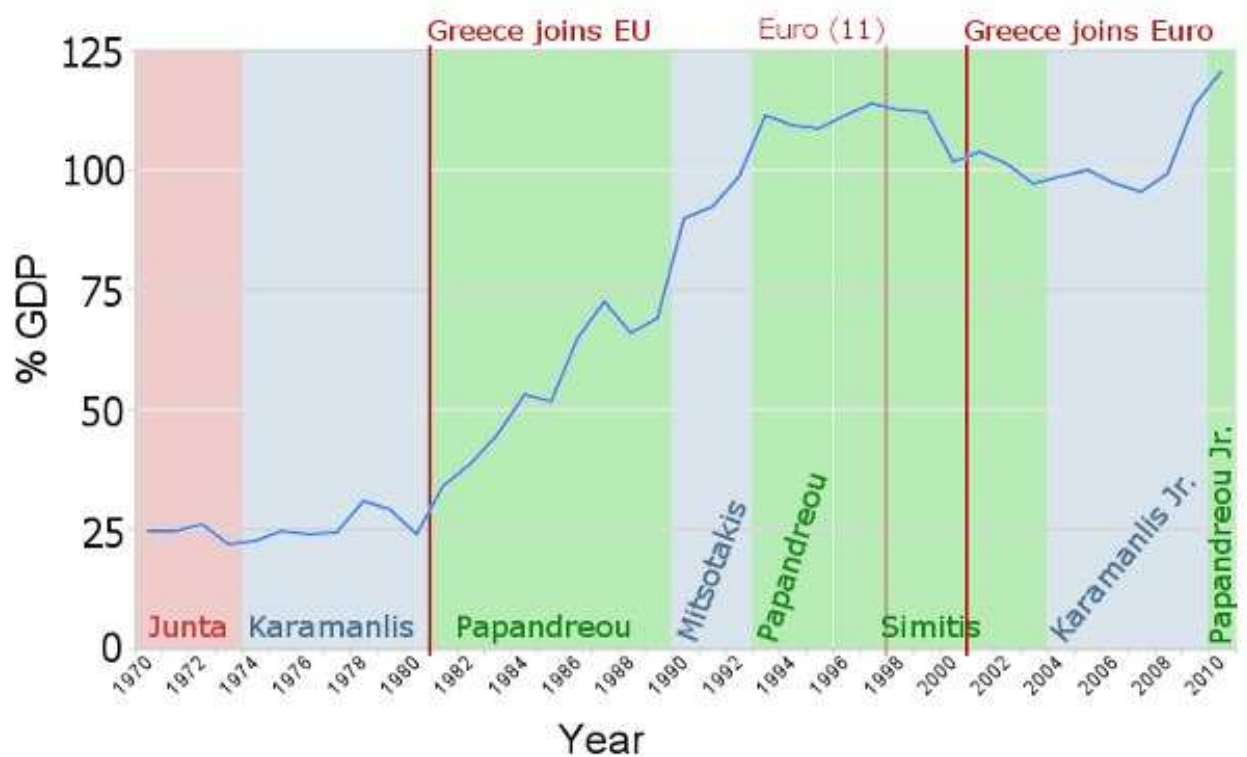
Η μέτρηση του δημόσιου χρέους μετριέται επί το ποσοστό του ΑΕΠ, στον αριθμητή βρίσκεται πάντα το συνολικό ποσό του χρέους και στο παρανομαστή το συνολικό ποσό του μεγέθους του ΑΕΠ. Όσο μεγαλώνει το ποσό του ΑΕΠ

μειώνει το ποσοστό του χρέους άσχετα αν το χρέος σαν ποσό δεν έχει μειωθεί. Οπότε καταλαβαίνουμε πόσο σημαντικό είναι να υπάρχει μια συνεχόμενη αύξηση του ΑΕΠ από χρόνο σε χρόνο.

Οι κυβερνήσεις των χωρών δανείζονται από τις χρηματαγορές και τις κεφαλαιαγορές με σκοπό να καλύψουν τις τρέχουσες ανάγκες που έχουν κάθε συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Ο τρόπος δανεισμού γίνεται μέσω των ομολόγων ,όταν πρόκειται η επιστροφή του κεφαλαίου να είναι μεγαλύτερη του έτους και με έντοκα γραμματεία όταν η επιστροφή του ανάλογου ποσού είναι να επιστραφεί σε λιγότερο από ένα έτος. Μία χώρα για να ενταχθεί στην ΟΝΕ θα πρέπει να έχει ποσοστό χρέους κάτω του 60% του ΑΕΠ σύμφωνα με τη συνθήκη του Μάαστριχ το 1992.Ο κανόνας αυτός παρακάμφθηκε για να ενταχθεί στην ΟΝΕ η Ιταλία και το Βέλγιο που είχαν μεγαλύτερο ποσοστό χρέους από αυτό που όριζε η συνθήκη. Η Ελλάδα χάρις σε αυτή τη ρύθμιση εντάχθηκε στην ΟΝΕ αν και κάποιοι πιστεύουν ότι τροποποιήθηκαν κάποια στοιχεία για την ένταξη της.(Σημ.Τήνιος(2011),)

Στο παρακάτω διάγραμμα βλέπουμε την εξέλιξη του δημόσιου χρέους από το 1970 έως το 2010.

Διάγραμμα 2.5 Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους

Πηγή: <http://www.capital.gr/stoupas/Article.aspx?id=961897>

Παρατηρούμε ότι από το 1970 έως το 1998 η τάση του ποσοστού του χρέους ως προς το ποσοστό του ΑΕΠ είναι ανοδική, όμως το ανώτατο ποσό του χρέους είναι περίπου λίγο πάνω από το 100%, από το 1998 έως το 2007 παρατηρούμε ότι το ποσοστό του χρέους έχει μία ελαφριά καθοδική τάση που έχει ως αποτέλεσμα να πέφτει και κάτω από το ποσοστό του 100%. Από το

2008 και μετά παρατηρούμε μία αλματώδη αύξηση του χρέους. Οι κυριότεροι λόγοι της τελευταίας αύξησης είναι ότι υπήρχε πτώση του ποσοστού του ΑΕΠ ,υψηλά πραγματικά επιτόκια αφού η ύφεση μείωσε το πληθωρισμό και τέλος η μεγάλη αύξηση του ελλείμματος της Κυβέρνησης.

Ένας πολύ σημαντικός παράγοντας είναι η αύξηση των spreads (επιτοκίων) στα Ελληνικά ομόλογα σε σχέση με τα επιτόκια δανεισμού των Γερμανικών ομολόγων. Ως βασική μέτρηση των επιτοκίων δανεισμού στην ΟΝΕ είναι τα επιτόκια των Γερμανικών ομολόγων δεκαετής λήξης . Η Γερμανική Κυβέρνηση δανείζεται στα 10ετή ομόλογα με επιτόκιο 3% περίπου, οπότε όταν λέμε ότι τα επιτόκια δανεισμού των Ελληνικών ομολόγων είναι 300 μονάδες βάσης εννοούμε ότι η Ελληνική κυβέρνηση δανείζεται με 6%.Η Ελληνική Κυβέρνηση το 2008 δανειζόταν με 230-280 μονάδες βάσης και τις σημερινές μέρες θα δανειζόταν με 24% αφού το spreads των Ελληνικών ομολόγων είναι περίπου στις 2.100 μονάδες βάσης. Από το Μάρτη του 2009 η Ελληνική Κυβέρνηση βρίσκεται υπό την εποπτεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου όπου και δανείζεται από αυτό αφού θεωρητικά έχει αποκλειστεί από τις αγορές λόγω του υψηλού επιτοκίου δανεισμού.

Το Ελληνικό Δημόσιο Χρέος παρουσιάζει μία δυναμική αφού το ποσοστό του χρέους ως προς του ΑΕΠ είναι περίπου στο 158% κατά το έτος 2011 , ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από τη συνθήκη που ορίζει το Μάαστριχ.Το ποσοστό αυτό μπορεί να μειωθεί αν η ανάπτυξη είναι ταχύτερη και αν μειωθούν οι περιττές δημόσιες δαπάνες.

2.4.2 Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού.

Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού αποφασίσθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισαβόνα το 2000 και περιλαμβάνει τον καθορισμό κοινών γενικών στόχων και τη μετατροπή τους σε εθνικές στρατηγικές .Επίσης καθορίζει την αξιολόγηση τους αυτών των σχεδίων και στρατηγικών με άλλες κοινές εκθέσεις της Επιτροπής και του Συμβουλίου. Στο πλαίσιο της διαδικασίας

ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ των Κρατών μελών περιλαμβάνει και η περιοδική παρακολούθηση των παραμέτρων και μεγεθών των ασφαλιστικών συστημάτων με βάση κοινά καθορισμένους δείκτες. Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού δρομολογήθηκε τελικά από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken το Δεκέμβριο του 2001 και κατέληξε σε τρεις κοινά συμφωνημένους βασικούς στόχους τους οποίους πρέπει να εξυπηρετούν και να συμβιβάσουν τα συστήματα συντάξεων , κρατικά και ιδιωτικά , των Κρατών μελών. Οι τρεις βασικοί σκοποί περιγράφονται ακριβώς από κάτω :

- **Επάρκεια των συντάξεων.** Προϋποθέτει την εξασφάλιση επαρκών εισοδημάτων συνταξιοδότησης για όλους και τη πρόσβαση τους σε ένα σύστημα συντάξεων που θα επιτρέπουν στους ανθρώπους μετά το έτος της συνταξιοδότησης τους να διατηρήσουν το βιοτικό τους επίπεδο σ' ένα λογικό βαθμό για την εξυπηρέτηση των φυσικών και προσωπικών τους αναγκών.
- **Οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος.** Σκοπός εδώ είναι να εξασφαλίσει την οικονομική βιωσιμότητα των δημόσιων και ιδιωτικών συνταξιοδοτικών προγραμμάτων .Να ισχυροποιηθεί το συνταξιοδοτικό σύστημα έτσι ώστε να είναι ικανό να ανταπεξέλθει σε διάφορες δημογραφικές και οικονομικές προκλήσεις του μέλλοντος,όπως είναι η γήρανση του πληθυσμού.
- **Διαφάνεια του συστήματος.** Προϋποθέτει την εξασφάλιση ότι τα συνταξιοδοτικά συστήματα χαρακτηρίζονται από διαφάνεια, δηλαδή ότι είναι καλά προσαρμοσμένα στις ανάγκες και τις προσδοκίες των γυναικών και των ανδρών και στις απαιτήσεις των σύγχρονων κοινωνιών .

Οι τρεις βασικοί σκοποί της Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού πρέπει να αναπτύσσονται σε ένα πλαίσιο αλληλεγγύης και δικαιοσύνης μεταξύ εντός των γενεών .(Τήνιος (2010), Ζέρβου (2009),)

Από το 2.000 και μετά την απόφαση της Ανοιχτής Μεθόδους Συντονισμού αρκετές χώρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση δουλεύοντας στα πλαίσια αυτής της μεθόδου αποφάσισαν να προβούν σε διάφορες μεταρρυθμίσεις για τη καλύτερη λειτουργία του ασφαλιστικού συστήματος. Οι αλλαγές αυτές αφορούσαν τη δομή του κάθε συστήματος , αυξάνοντας το όριο εξόδου από την αγορά εργασίας δίνοντας διάφορα κίνητρα για την παραμονή τους στον εργασιακό χώρο. Στην Ελλάδα το σύστημα άλλαξε με τον Ν.3863/10. Ο νόμος αυτός ήταν ένα από τα πρώτα μέτρα που προέβλεπε το Μνημόνιο σε συνεργασία με την Ελληνική Κυβέρνηση που ψηφίστηκε τον Ιούλιο του 2010. Ο βασικός στόχος του συγκεκριμένου νόμου είναι η μακροχρόνια βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος, με βασική προτεραιότητα την αύξηση της συμμετοχής του ποσοστού στην αγορά εργασίας. Το επιθυμητό αποτέλεσμα θα είναι η μείωση των δαπανών για συντάξεις. Κάποιες σημαντικές αλλαγές αυτής της μεταρρύθμισης αφορούν:

- **Ηλικία συνταξιοδότησης.** Πλέον απαιτούνται 40 χρόνια εισφοράς για πλήρη σύνταξη και η ελάχιστη ηλικία για να συνταξιοδοτηθεί κάποιος είναι τα 60 έτη σε αντίθεση με το παλαιό σύστημα που μπορούσε κάποιος να αποσυρθεί πολύ νωρίτερα από αυτή την ηλικία.
- **Ποσοστά αναπλήρωσης.** Δημιουργούνται κίνητρα παραμονής στην εργασία επειδή η αναπλήρωση αυξάνεται αναλογικά με τον εργασιακό βίο κάθε ασφαλισμένου και προτείνονται νέα σχήματα ποσοστών αναπλήρωσης μειωμένα βέβαια σε

σύγκριση με τα παλαιά που θα ισχύουν για όλους τους εργαζομένους για κάθε ταμείο.

- **Βαρέα και Ανθυγιεινά Επαγγέλματα.** Ο νέος νόμος ζητάει την επανεξέταση των προϋποθέσεων για την συγκεκριμένη κατηγορία ασφάλισης για να μειωθούν οι περιπτώσεις που ανήκουν σε αυτήν.
- **Υπολογισμός ασφαλιστέου εισοδήματος.** Πλέον το πόσο της σύνταξης που λαμβάνει κάποιος θα εξαρτάται από όλο το μήκος της εργασιακής ζωής του και όχι τα καλύτερα 5 χρόνια από τα τελευταία 10 αντίστοιχα.
- **Απλούστευση.** Η καινούρια μεταρρύθμιση προχώρησε σε ενσωμάτωση δεκατριών ασφαλιστικών ταμείων σε τρία. Συγκεκριμένα για αυτούς που εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα, τους αυτοτελούς απασχολούμενους και τις λοιπές κατηγορίες εργαζομένων τους ενσωμάτωσε σε ένα ασφαλιστικό ταμείο.
- **Τιμαριθμοποίηση συντάξεων.** Θα αναπροσαρμόζονται οι συντάξεις με το νέο νόμο σύμφωνα με τον πληθωρισμό και όχι βάσει της εξέλιξης των μισθών όπως γίνεται σήμερα.
- **Δικλίδα ασφαλείας.** Εάν δεν καταφέρουν όλες αυτές οι αλλαγές την επίτευξη του στόχου ώστε να μειώσουν τις μονάδες των συνταξιοδοτικών δαπανών στο επιθυμητό αποτέλεσμα τότε θα υπάρξει Υπουργική Απόφαση για επιπλέον διορθωτικές κινήσεις στην βασική και επικουρική σύνταξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΒΟΛΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (2009,2012).ΑΠΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.

Στο κεφάλαιο αυτό ασχολούμαστε με θέματα που αφορούν την πρόβλεψη του πληθυσμού, την γονιμότητα, το προσδόκιμο ζωής, την μετανάστευση και την απασχόληση, δηλαδή όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν τις συντάξεις .Η γήρανση του πληθυσμού είναι ένα από τα δημογραφικά φαινόμενα που μας απασχολεί τα τελευταία έτη και εμείς θα προσπαθήσουμε να μελετήσουμε και να ερμηνεύσουμε τα αποτελέσματα αυτού του φαινομένου και πως επηρεάζουν τα συνταξιοδοτικά συστήματα των διαφόρων χωρών μέσω των παρακάτω προβολών. Σε πρώτη φάση θα προσπαθήσουμε να εξηγήσουμε τις προβολές 2009 για όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν τις συντάξεις και σε δεύτερη φάση θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε αν υπάρχουν διαφορές μεταξύ των προβολών του 2009 και του 2012.Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι οι προβολές του 2012 της Ευρωπαϊκής Ένωσης βρίσκονται σε προπαρασκευαστικό στάδιο. Τέλος πρέπει να αναφερθεί ότι και στις δύο προβολές η ανάλυση τους αφορά τις δαπάνες προβολών και όχι των εισφορών.

3.1 Πρόβλεψη πληθυσμού

Η πρόβλεψη του πληθυσμού για τα επόμενα 50 χρόνια είναι ένα από τα δυσκολότερα καθήκοντα που μπορεί κάποιος να αναλάβει . Ως προς τους δημογραφικούς παράγοντες θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι υπόκεινται σε πολύ μικρή μεταβλητότητα ίσως και μηδαμινή έναντι των οικονομικών παραγόντων για το ίδιο χρονικό διάστημα. Στις δαπάνες προβολών μπορούμε να θεωρήσουμε ότι οι μεταβλητές παραμένουν σταθερές για την μακροοικονομική ανάλυση που πραγματοποιείται. Η πρόβλεψη του πληθυσμού που ονομάζεται EUROPOP 2008 και EUROPOP 2010 πραγματοποιείται για 27 ευρωπαϊκές χώρες βασιζόμενη σε υποθέσεις για μελλοντικές τάσεις στην γονιμότητα, το προσδόκιμο όριο ζωής και την μετανάστευση (Ageing Report, 2009,2012).

Στο σημείο αυτό θα μελετήσουμε τις δαπάνες προβολών από το Ageing Report του 2009 και του 2012 να δούμε αν έχουμε ομοιότητες , αν έχουν διαφορές και στο τέλος να προσπαθήσουμε να συγκρίνουμε τα αποτελέσματα τους. Θα εξετάσουμε τις σχέσεις εξαρτήσεων των διαφόρων ηλικιακών κλάσεων, το ποσοστό της καθαρής μετανάστευσης , του προσδόκιμου ορίου ζωής.

Ένας βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η διαφύλαξη της διατηρησιμότητας των δημόσιων οικονομικών . Για την επίτευξη αυτού του στόχου πρέπει να αξιοποιηθούν στο μέγιστο βαθμό οι διάφορες αναλύσεις και προβολές που αφορούν τις μελλοντικές προκλήσεις στη δημοσιονομική πολιτική. Η μελέτη του φαινομένου της γήρανσης του πληθυσμού είναι μία

από τις βασικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μέσα από αυτές τις αναλύσεις και προβολές προσπαθεί να δώσει έμφαση στις συνέπειες αυτού του φαινομένου. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής ανησυχούν για το πως το βιοτικό επίπεδο θα επηρεαστεί από την συνεχόμενη αύξηση των ηλικιωμένων. Η σοβαρότητα λοιπόν του προβλήματος εξαρτάται από τη κάθε χώρα ξεχωριστά για το πως μπορούν να ανταποκριθούν σε αυτές τις δημογραφικές προκλήσεις. Πρέπει να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνυπολογίζοντας την βαθύτατη ύφεση που χαρακτηρίζει τις περισσότερες χώρες τα τελευταία χρόνια.

3.1.1. Γονιμότητα

Η γονιμότητα έχει μειωθεί απότομα τις τελευταίες δεκαετίες. Ο συνολικός δείκτης γονιμότητας για την Ευρωπαϊκή Ένωση ή ο μέσος αριθμός γεννήσεων ανά γυναίκα έχει πέσει από το υψηλό των 2,5 γεννήσεων ανά γυναίκα (baby boom) στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1960 (η κορύφωση αυτή βέβαια στη δεκαετία του 50 και του 60 δεν μπορεί να θεωρηθεί κάτι το συνηθισμένο, δεν είναι στην ουσία προπομπός για το κοντινό μέλλον) κάτω από το επίπεδο αναπλήρωσης των 2,1 γεννήσεων ανά γυναίκα που χρειάζεται έτσι ώστε κάθε γενιά να αναπληρώνει πλήρως τον εαυτό της (Ageing Report, 2009). Τα χαμηλά αυτά επίπεδα γονιμότητας για δεκαετίες έχουν προκαλέσει την γήρανση του πληθυσμού καθώς μικρότερος αριθμός γεννήσεων σημαίνει μειωμένος αριθμός παιδιών και ενηλίκων παραγωγικής ηλικίας. Φυσικά εδώ πρέπει να τονίσουμε ότι υπάρχει αύξηση του προσδόκιμου ζωής όπως θα

δούμε στην επόμενη ενότητα που έχει ως αποτέλεσμα την μακροβιότητα του πληθυσμού.

Μάλιστα οι συνολικοί δείκτες γονιμότητας είναι πιο κάτω από το όριο αναπλήρωσης σε όλα τα κράτη – μέλη αλλά ο ρυθμός μείωσης διαφέρει από χώρα σε χώρα. Για παράδειγμα σε μερικές χώρες η μείωση αυτή του δείκτη γονιμότητα παρουσιάστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1960 ενώ σε άλλες πραγματοποιήθηκε στη δεκαετία του 90 και το 2000. Η αναβολή της γέννησης του πρώτου παιδιού είναι υπεύθυνη για την συνολική μείωση του δείκτη γονιμότητας στο μεγαλύτερο βαθμό. Συνοδεύεται όμως από την αύξηση του μεριδίου των παιδιών χωρίς αδέρφια και από υψηλότερο ποσοστό γυναικών στην ηλικία των 30 και 40 χωρίς παιδιά.

Σε μερικά κράτη – μέλη ο δείκτης γονιμότητας είναι πάνω από 1,8 όπως στην Δανία, την Γαλλία, την Ιρλανδία, την Φιλανδία, την Σουηδία και την Βρετανία. Στην αντίθετη όχθη βρίσκονται κράτη με πολύ χαμηλό δείκτη γονιμότητας, κάτω από 1,4 ανά γυναίκα. Μερικά από αυτά τα κράτη είναι η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Γερμανία, η Εσθονία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Αυστρία, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Σλοβενία και η Σλοβακία. Επιπλέον πρόσφατες τάσεις για τον δείκτη γονιμότητας από το 2000 διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών.

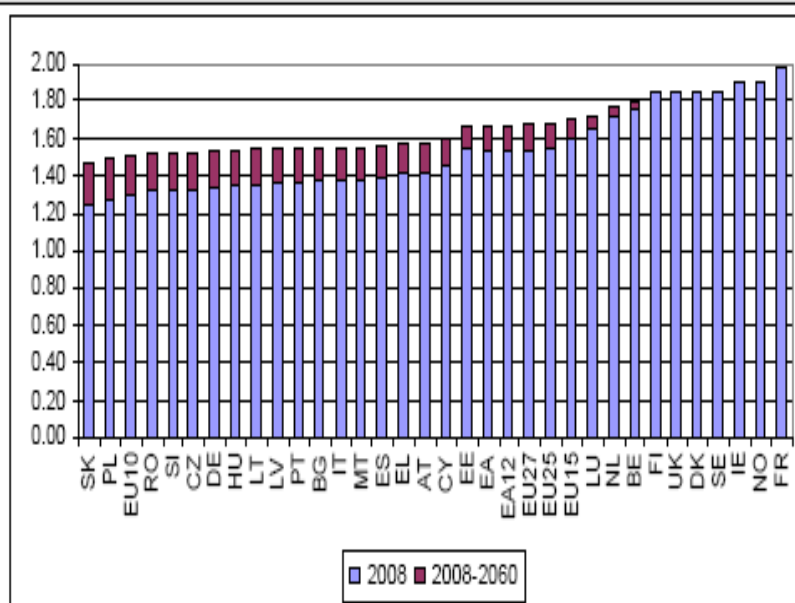
Επιπλέον ο δείκτης γονιμότητας παρουσιάζει διαφορετικές τάσεις μεταξύ των μελών χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με το 2000. Για παράδειγμα ο δείκτης γονιμότητας έχει φθίνουσα πορεία στην Γερμανία, την Κύπρο, την

Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα, την Πολωνία, την Πορτογαλία, την Ρουμανία και την Σλοβακία. Από την άλλη υπάρχουν πρόσφατες αυξήσεις στο δείκτη γονιμότητας σε ένα μεγάλο πλήθος χωρών όπως η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Δανία, η Εσθονία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Γαλλία, η Φιλανδία, η Σουηδία και η Βρετανία.

Στην πραγματικότητα υπάρχουν πολλοί παράγοντες που θα διαμορφώσουν τις μελλοντικές τάσεις στο δείκτη γονιμότητας. Για παράδειγμα η τάση για το ιδανικό πλήθος της οικογένειας και η δύναμη της επιθυμίας για την απόκτηση παιδιών σε σχέση με άλλους στόχους στη ζωή, η τάση στην εκπαίδευση και στην εργασία, οι κυβερνητικές πολιτικές και οι μακροπρόθεσμες συνθήκες όπως οι εγκαταστάσεις για τα παιδιά, η στέγαση, η σταθερότητα των συντρόφων και οι βιομετρικές συνθήκες θα παίξουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του.

Ας προχωρήσουμε πλέον σε μερικές υποθέσεις που διατυπώνονται στην μελέτη EUROPOP2008 σε σχέση με τον δείκτη γονιμότητας. Έτσι λοιπόν η ευρωπαϊκή στατιστική υπηρεσία υποθέτει / ελπίζει ότι η αναβολή για την γέννηση του πρώτου παιδιού θα μειωθεί με αποτέλεσμα ο δείκτης γονιμότητας να αρχίσει να αυξάνεται. Μέχρι το 2060 εκτιμάται μια μετριοπαθής ανάταση του δείκτη γονιμότητας θα λάβει μέρος. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση ο δείκτης γονιμότητας θα αυξηθεί από τις 1,54 γεννήσεις ανά γυναίκα το 2008 σε 1,60 γεννήσεις το 2030 και περαιτέρω ακόμα το 2060, κοντά στο 1,64. Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα στο παρακάτω γράφημα.

Διάγραμμα 3.1 Πρόβλεψη των δεικτών γονιμότητας, αριθμός γεννήσεων ανά γυναίκα

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση , EUROPOP 2008

Είναι ξεκάθαρο ότι στο μεγαλύτερο πλήθος των χωρών υπάρχει αύξηση του δείκτη γονιμότητας ενώ στις υπόλοιπες υπάρχει σταθερότητα.

Στην ευρύτερη ευρωπαϊκή περιοχή μια παρόμοια αύξηση λαμβάνει μέρος, από 1,55 γεννήσεις το 2008 θα φθάσουν στις 1,67 γεννήσεις το 2060. Σύμφωνα με αυτή την πρόβλεψη ο συνολικός δείκτης γονιμότητας θα αυξηθεί σε όλα τα κράτη μέλη με την εξαίρεση της Ιρλανδίας και της Γαλλίας στις οποίες θα

μειωθεί αλλά θα παραμείνει πάνω από 1,85 ενώ στην Δανία, την Φιλανδία, την Σουηδία και την Βρετανία θα παραμείνει σταθερός. Επομένως ο συνολικός δείκτης γονιμότητας θα παραμείνει κάτω από το όριο αναπλήρωσης σε όλες τις χώρες για την περίοδο μέχρι το 2060 καθώς η ανοδική πορεία που υποθέτουμε είναι συντηρητική. Όσον αφορά τις μεγαλύτερες αυξήσεις στο δείκτη γονιμότητας προβλέπονται να πραγματοποιηθούν στην Σλοβακία, την Πολωνία, την Ρουμανία και την Σλοβενία οι οποίες έχουν τους χαμηλότερους δείκτες στην Ευρωπαϊκή Ένωση για το 2008. Η αύξηση προβλέπεται να πραγματοποιηθεί βαθμιαία με ρυθμούς σε αυτές τις χώρες που προσεγγίζουν τον μέσο όρο της Ε.Ε. για το έτος 2060.

Όσον αφορά το EUROPOP2010 που ακολουθεί ακριβώς από κάτω παρατηρούμε ότι οι ομοιότητες είναι πάρα πολλές ως προς το δείκτη γονιμότητας της κάθε γυναίκας στη κάθε χώρα. Η μέση αύξηση στην Ευρωπαϊκή ζώνη είναι 0,12 ενώ στις 27 χώρες της Ευρωζώνης είναι 0,11. Οι χώρες που θα φτάσουν να έχουν πάνω από 1,80 δείκτη γονιμότητας είναι οι ίδιες που ήταν και το 2008 στην αντίστοιχη πρόβλεψη. Δηλαδή είναι η Σουηδία, η Γαλλία, η Ιρλανδία, η Αγγλία, η Δανία και η Φιλανδία.

Η ελαφρώς ανάπτυξη της γονιμότητας επιδεινώνει τη κατάσταση διότι θα αυξηθεί το ποσοστό της ηλικιακής κλάσης κάτω των 25 ετών δηλαδή μέχρι την ηλικία εισαγωγής στο εργασιακό περιβάλλον.

3.2 Προσδόκιμο ζωής

Ένα άλλος σημαντικός τομέας είναι το προσδόκιμο όριο ζωής το οποίο εξετάζουμε στην παρούσα ενότητα. Για πολύ μεγάλες χρονικές περιόδους το προσδόκιμο όριο ζωής έχει αυξηθεί στις περισσότερες αναπτυγμένες χώρες. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής σε όλα τα κράτη μέλη και ειδικότερα στις γυναίκες. Οι αυξήσεις αυτές είναι περισσότερο εμφανείς στην ευρύτερη ευρωπαϊκή περιοχή. Το αποτέλεσμα των αυξήσεων αυτών είναι η αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων ανθρώπων σε σχέση με τα παιδιά ή των ενηλίκων που βρίσκονται στην παραγωγική τους ηλικία. Μάλιστα το ποσοστό αυτό αυξάνει ακόμα περισσότερο και από την σημαντική μείωση της γονιμότητας κατά την διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών. Εδώ πρέπει να τονίσουμε ότι υπάρχουν δείκτες για το προσδόκιμο όριο ζωής. Ο ένας αφορά το προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση του ατόμου και ο άλλος αφορά το προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών.

Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι μεταξύ των χωρών η αύξηση του προσδόκιμου ορίου ζωής διαφοροποιείται μεταξύ του 1980 και του 2000. Οι γυναίκες έχουν κερδίσει πάνω από 5 έτη στην Γερμανία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα, την Αυστρία και την Πορτογαλία. Μικρότερες αυξήσεις κάτω από τα 2,5 έτη παρατηρήθηκαν στην Βουλγαρία, την Δανία, την Εσθονία, την Λιθουανία και την Ολλανδία. Για την ίδια περίοδο το προσδόκιμο όριο ζωής για τους άνδρες έχει αυξηθεί κατά 5 έτη τουλάχιστον στην Γερμανία, την Γαλλία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα, την Αυστρία, την Πορτογαλία, την Φιλανδία και την Βρετανία ενώ αυξήσεις κάτω από τα δύο έτη πραγματοποιήθηκαν στην Βουλγαρία, την Εσθονία, την Ελλάδα, την Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Ρουμανία και την Σλοβακία.

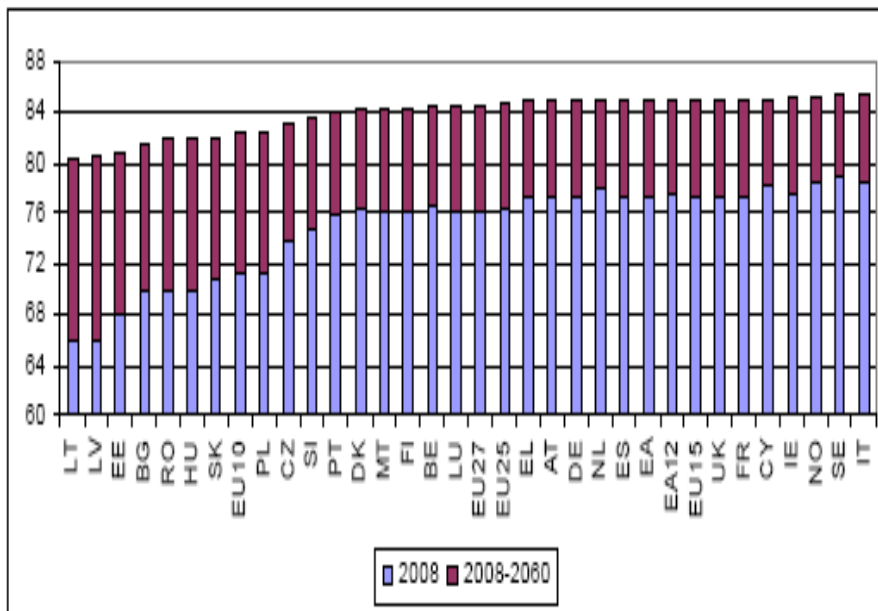
Το 2006 το προσδόκιμο όριο ζωής για τις γυναίκες κινείται από τα 76,2 έτη στη Ρουμανία μέχρι τα 84,4 έτη στην Ισπανία και την Γαλλία ενώ για τους άνδρες κινείται από τα 65,3 έτη στην Λιθουανία μέχρι τα 78,8 έτη στην Κύπρο και την Σουηδία. Σε αντίθεση με παλιότερες προβλέψεις η μελέτη του

EUROP2008 υποθέτει αύξηση στο προσδόκιμο όριο ζωής όπου οι βελτιώσεις στην θνησιμότητα προέρχονται από τις μεγαλύτερες ηλικίες.

Κάποιες σημαντικές αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής μπορεί να διατηρηθούν για την περίοδο πρόβλεψης παρόλο τον μεγάλο βαθμό διαφοροποίησης μεταξύ των κρατών – μελών. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το προσδόκιμο όριο ζωής για τους άνδρες θα αυξηθεί κατά 8,4 έτη για την προβλεπόμενη περίοδο, από τα 76 το 2008 θα πάει στα 84,5 έτη το 2060. Για τις γυναίκες η αύξηση αυτή θα είναι κατά 6,9 έτη, από τα 82 έτη το 2008 θα φθάσει τα 89 έτη το 2060. Φαίνεται ότι υπάρχει μια συνέχεια στη προσέγγιση του προσδόκιμου ορίου ζωής μεταξύ των δύο φύλων.

Οι μεγαλύτερες αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση και για τα δύο φύλα προβλέπεται ότι θα πραγματοποιηθεί στα νέα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το προσδόκιμο όριο ζωής το 2008 έχει την χαμηλότερη τιμή στην Εσθονία, την Λιθουανία, την Πολωνία, την Σλοβακία, την Πολωνία, την Βουλγαρία και την Ρουμανία και κινείται από τα 66 έως τα 71 έτη. Μερικές πολύ μεγάλες αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής συμβαίνουν σε κάποιες από τις χώρες αυτές με αύξηση από 12 έως τα 14,5 έτη, την μεγαλύτερη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρόλα αυτά μέχρι το 2060 το προσδόκιμο όριο ζωής σε όλα τα νέα μέλη και ειδικότερα για τους άνδρες θα παραμείνουν χαμηλότερα του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την εξαίρεση της Κύπρου.

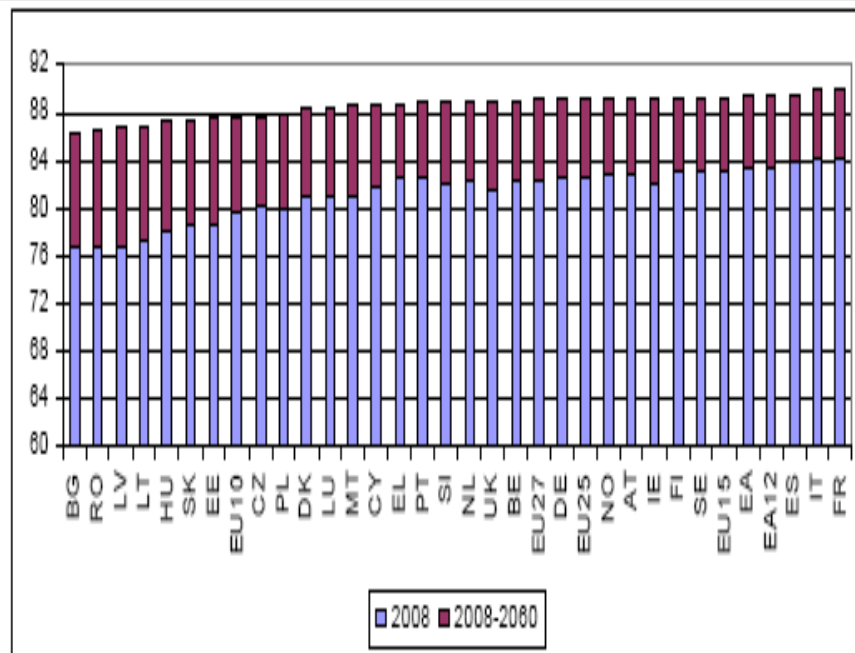
Διάγραμμα 3.2 Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τους άνδρες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση-EUROPOP2008

Διάγραμμα 3.3

Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τις γυναίκες

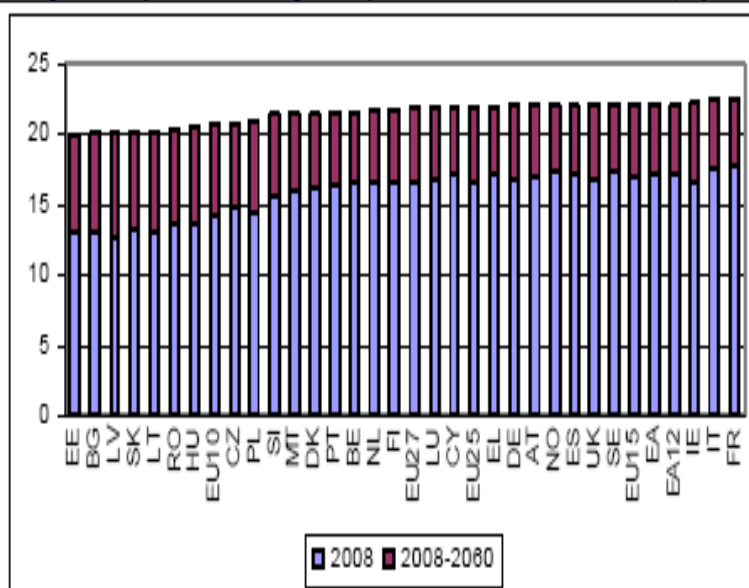

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση –EUROPOP2008

Παρατηρούμε ότι η μεταβλητότητα του προσδόκιμου ορίου ζωής για τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμπίπτει κατά την διάρκεια του χρόνου από 13,1 έτη το 2008 κατά την γέννηση για τους άνδρες (Σουηδία 79 έτη και Λιθουανία 65 έτη) σε 5 έτη το 2060 (85,5 έτη στην Ιταλία με 80,4 έτη στην Λιθουανία). Για τις γυναίκες η μείωση της διαφοράς στο προσδόκιμο όριο ζωής είναι μικρότερη, από 7,7 έτη το 2008 (84,3 έτη στη Γαλλία και 76,6 έτη στη Ρουμανία) σε 4,1 έτη το 2060 (90,1 έτη στη Γαλλία και 86,5 έτη στη Βουλγαρία).

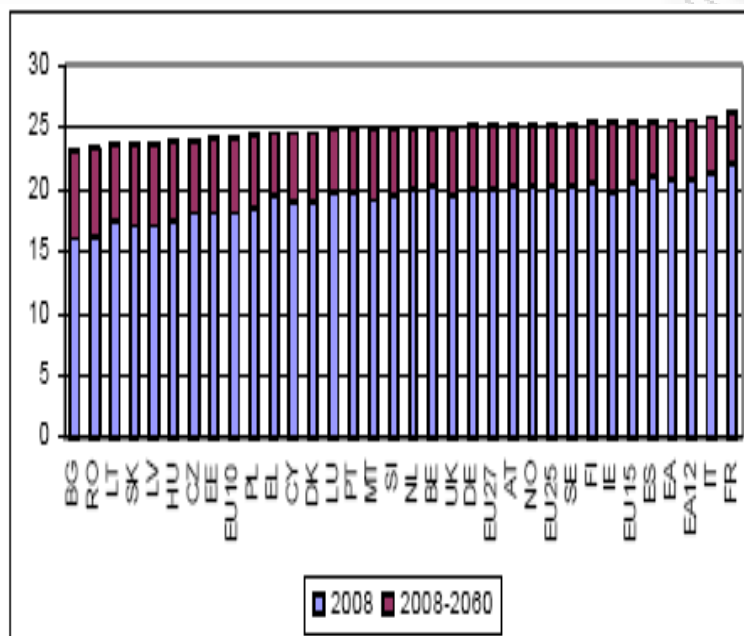
Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το προσδόκιμο όριο ζωής των 65 ετών αναμένεται να αυξηθεί κατά 5,5 έτη για τους άνδρες και κατά 5 έτη για τις γυναίκες για τη προβλεπόμενη περίοδο. Το 2060 το προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών θα φθάσει τα 21,8 έτη για τους άνδρες και τα 25,1 έτη για τις γυναίκες σύμφωνα με την πρόβλεψη. Η διαφορά στο προσδόκιμο όριο ζωής μεταξύ ανδρών και γυναικών το 2060 αναμένεται να είναι 3,3 έτη, μικρότερη των 4,5 ετών για το προσδόκιμο όριο ζωής στη γέννηση.

Διάγραμμα 3.4 Προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τους άνδρες

Πηγή : Ευρωπαϊκή Ένωση- EUROPOP 2008

Διάγραμμα 3.5 Προσδόκιο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τις γυναίκες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση

3.3 Μετανάστευση

Όσον αφορά το θέμα της μετανάστευσης οι Ευρωπαϊκές χώρες έχουν γίνει σταδιακά τόποι προορισμού μεταναστών. Πρόσφατα οι νότια Ευρωπαϊκές χώρες έγιναν ξεκάθαρα χώρες υποδοχής μεταναστών ενώ οι χώρες της κεντρικής και της ανατολικής Ευρώπης είναι σήμερα χώρες υποδοχής αλλά και προέλευσης των μεταναστών..

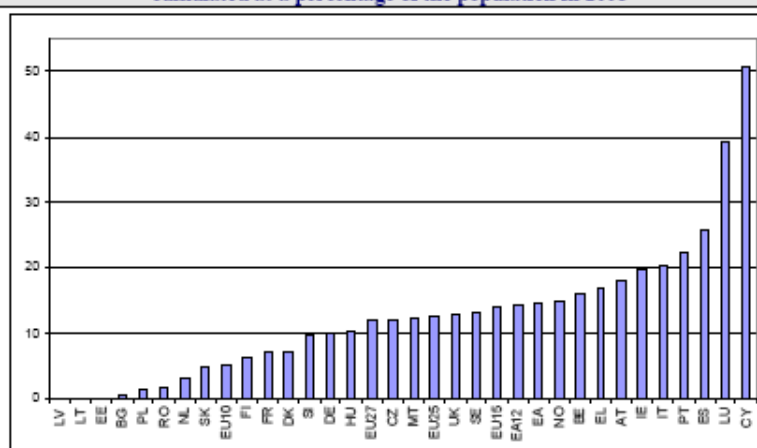
Όσον αφορά την μεταβλητότητα των καθαρών εισροών για τους μετανάστες ανάμεσα στις χώρες αυτή είναι τεράστια. Παραδοσιακά η Γερμανία, η Γαλλία και η Βρετανία καταγράφουν το μεγαλύτερο πλήθος αφίξεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά υπάρχει μια πρόσφατη μεγάλη αύξηση στην Ιταλία, την Ισπανία

και την Ιρλανδία οι οποίες από χώρες προέλευσης των μεταναστών έχουν γίνει χώρες υποδοχής των μεταναστών. Οι μελλοντικές τάσεις στην μετανάστευση είναι ίσως το δυσκολότερο που μπορεί να προβλεφθεί καθώς εξαρτώνται από μελλοντικά γεγονότα σε όλο τον κόσμο όπως οι οικονομικοί, κοινωνικοί, οικογενειακοί και πολιτικοί παράγοντες. Στην πραγματικότητα οι δυνάμεις που επηρεάζουν την μετανάστευση μπορεί να αναγνωριστούν ως εξής: αλλαγές στις χώρες προέλευσης των μεταναστών, οι τάσεις που επικρατούν για την εικόνα των χωρών υποδοχής, κόστη μετανάστευσης και η δυνατότητα ελέγχου μη καταγεγραμμένων μεταναστών.

Κάποιες υποθέσεις που πρέπει να ειπωθούν σε σχέση με την μετανάστευση είναι οι παρακάτω: για την περίοδο πρόβλεψης οι ετήσιες καθαρές εισροές προστίθενται στο αθροιστικό μεταναστευτικό πλήθος των 59 εκατομμυρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για όλη την περίοδο πρόβλεψης ενώ ο κύριος όγκος των μεταναστών συγκεντρώνεται στην Ευρωπαϊκή ζώνη είναι 46,2 εκατομμύρια άνθρωποι. Η αυξανόμενη τάση αναμένεται να εξασθενήσει κατά την περίοδο πρόβλεψης από το 1.680.000 ανθρώπους το 2008 (ισοδυναμεί με το 0,33% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης) σε 980.000 ανθρώπους το 2020 και έπειτα σε 800.00 άτομα το 2060 (το 0,16% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Οι καθαρές μεταναστευτικές εισροές προβλέπεται να συγκεντρωθούν σε μερικές χώρες προορισμού όπως η Ιταλία (12 εκατομμύρια αθροιστικά μέχρι το 2060), η Ισπανία (11,6 εκατομμύρια), η Γερμανία (8,2 εκατομμύρια) και η Βρετανία (7,8 εκατομμύρια). Ποσοστιαία οι αθροιστικές καθαρές εισροές αντιστοιχούν στο 12% του συνολικού πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το έτος 2008 και πάνω από το 20% για κράτη μέλη όπως η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Ισπανία, το Λουξεμβούργο και η Κύπρος. Για τις περισσότερες χώρες που έχουν την εμπειρία των εκροών τώρα, δηλαδή είναι χώρες από όπου φεύγουν οι μετανάστες (η Εσθονία, η Λιθουανία, η Πολωνία, η Βουλγαρία και η Ρουμανία) προβλέπεται ότι αυτό πρόκειται να αλλάξει τις επόμενες δεκαετίες.

Διάγραμμα 3.6 Σωρευτική Προβλεπόμενη μετανάστευση ως % 2008-2060

Graph 10- Projection of net migration flows in EUROPOP2008 over the period 2008-2060, cumulated as a percentage of the population in 2008

Source: Eurostat, EUROPOP2008.

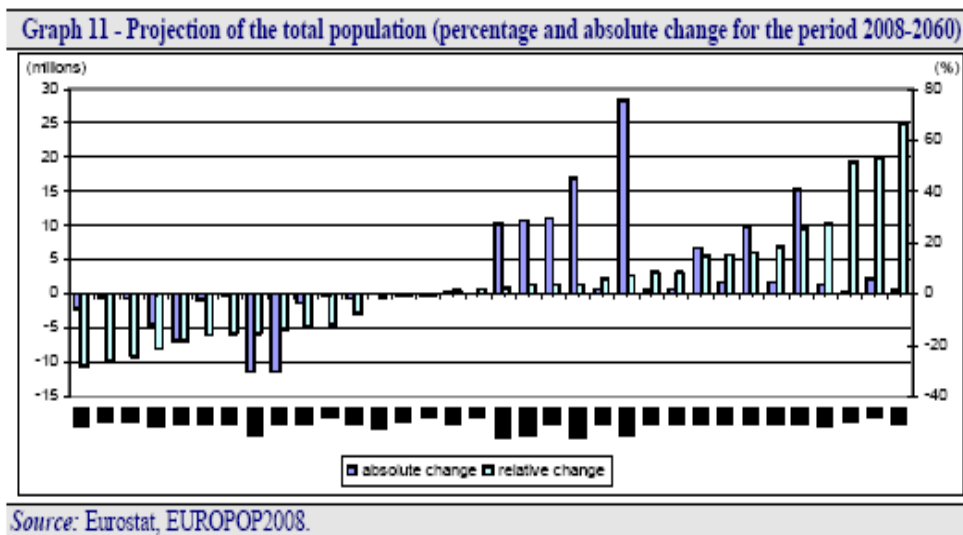
Σύμφωνα με την πληθυσμιακή πρόβλεψη για την Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολο της ο πληθυσμός της θα είναι ελαφρώς μεγαλύτερος το 2060 από ότι είναι τώρα αλλά σημαντικά γερασμένος. Ο συνολικός πληθυσμός προβλέπεται ότι θα αυξηθεί από 495,4 εκατομμύρια το 2008 κατά 5% το 2035, δηλαδή θα είναι 520,1 εκατομμύρια. Από εκεί και ύστερα ο πληθυσμός θα μειωθεί κατά 3% περίπου. Ταυτόχρονα οι μισές περίπου χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα εμφανίζουν αύξηση για την προβλεπόμενη περίοδο ενώ ο πληθυσμός για τις άλλες μισές θα μειώνεται από 13% έως 25% με την εξαίρεση της Ελλάδας, της Ιταλίας και της Μάλτας με μειώσεις στο σύνολο του πληθυσμού κατά 1% περίπου.

Όμως μια πιο σημαντική εξέλιξη από τον πληθυσμιακό όγκο είναι η εξέλιξη στην ηλικιακή κατανομή. Το κυριότερο χαρακτηριστικό του πληθυσμού για

την προβλεπόμενη περίοδο είναι η γήρανση του. Εμφανίζεται ξεκάθαρα στα παρακάτω γραφήματα τύπου πυραμίδας. Οι ηλικιωμένοι άνθρωποι θα αντιστοιχούν σε ένα μεγάλο μερίδιο του πληθυσμού σύμφωνα με τις προβλέψεις. Αυτό οφείλεται στο ότι το προσδόκιμο ζωής αναμένεται να διατηρηθεί αλλά και να αυξηθεί κατά την προβλεπόμενη περίοδο. Έτσι καθώς οι ηλικιωμένοι γίνονται περισσότεροι το πάνω μέρος της πυραμίδας γίνεται μεγαλύτερο. Την ίδια στιγμή η βάση της ηλικιακής πυραμίδας γίνεται μικρότερη λόγω των χαμηλών ρυθμών γεννήσεων που οδηγεί το μερίδιο των νέων ηλικιών σε συρρίκνωση. Συνέπεια αυτών είναι η ηλικιακή πυραμίδα βαθμιαία αλλάζει από πυραμίδα σε ορθογώνιο.

Μια άλλη ένδειξη της γήρανσης του πληθυσμού είναι η αλλαγή στη προβλεπόμενη ηλικιακή διάμεσο. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η ηλικιακή διάμεσος θα αυξηθεί από τα 40,4 έτη το 2008 στα 47,9 έτη το 2060. Η διαδικασία γήρανσης μπορεί να χαρακτηριστεί ως γήρανση από την κορυφή της πυραμίδας καθώς καταλήγει σε αυξημένες προβλέψεις για την διάρκεια ζωής παρόλο την πρόβλεψη για καθαρές εισροές μεταναστών και κάποια μείωση της γονιμότητας.

Διάγραμμα 3.7 Πρόβλεψη για το σύνολο του πληθυσμού σε απόλυτες και ποσοστιαίες μεταβολές για την περίοδο 2008-2060

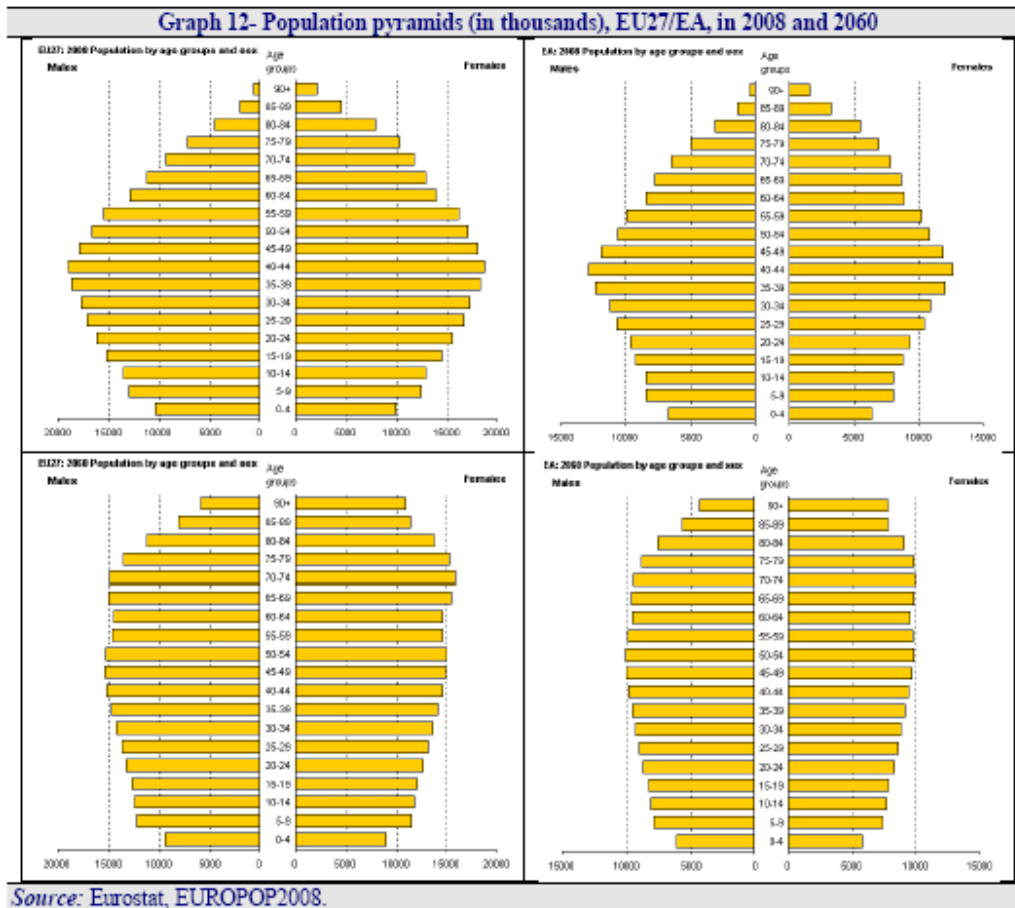

Σύμφωνα με την πρόβλεψη ο αριθμός των παιδιών θα μειωθεί βαθμιαία από το 2020 και μετά. Ο ενεργός πληθυσμός θα φθάσει στο μέγιστο του το 2020 και αναμένεται να μειωθεί σταθερά από εκεί και πέρα. Θα μειωθεί κατά 15% στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την προβλεπόμενη περίοδο. Παρόλα αυτά όμως ο ενεργός πληθυσμός προβλέπεται να αυξηθεί σε 7 μέλη της Ευρωπαϊκής

Ένωσης (Βέλγιο, Ιρλανδία, Γαλλία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Σουηδία και η Βρετανία).

Ο μεγαλύτερα ηλικιακά πληθυσμός, πάνω από τα 65 έτη θα αυξηθεί σημαντικά κατά την προβλεπόμενη περίοδο. Το πλήθος τους σχεδόν θα διπλασιαστεί, από τα 85 εκατομμύρια το 2008 θα φθάσει τα 151 εκατομμύρια το 2060 στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όσον αφορά τον αριθμό των ατόμων σε πολύ μεγάλη ηλικία, άνω των 80 ετών και πάνω αναμένεται να αυξηθεί ακόμα περισσότερο, από τα 22 εκατομμύρια το 2008 θα φθάσει τα 61 εκατομμύρια το 2060 στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σχεδόν θα τριπλασιαστεί κατά την προβλεπόμενη περίοδο.

Διάγραμμα 3.8 Πληθυσμιακές πυραμίδες (σε χιλιάδες) για τα έτη 2008 έως 2060, EU27

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Πίνακας 3.1

Κορύφωση του συνολικού και του εργάσιμου ηλικιακού πληθυσμού

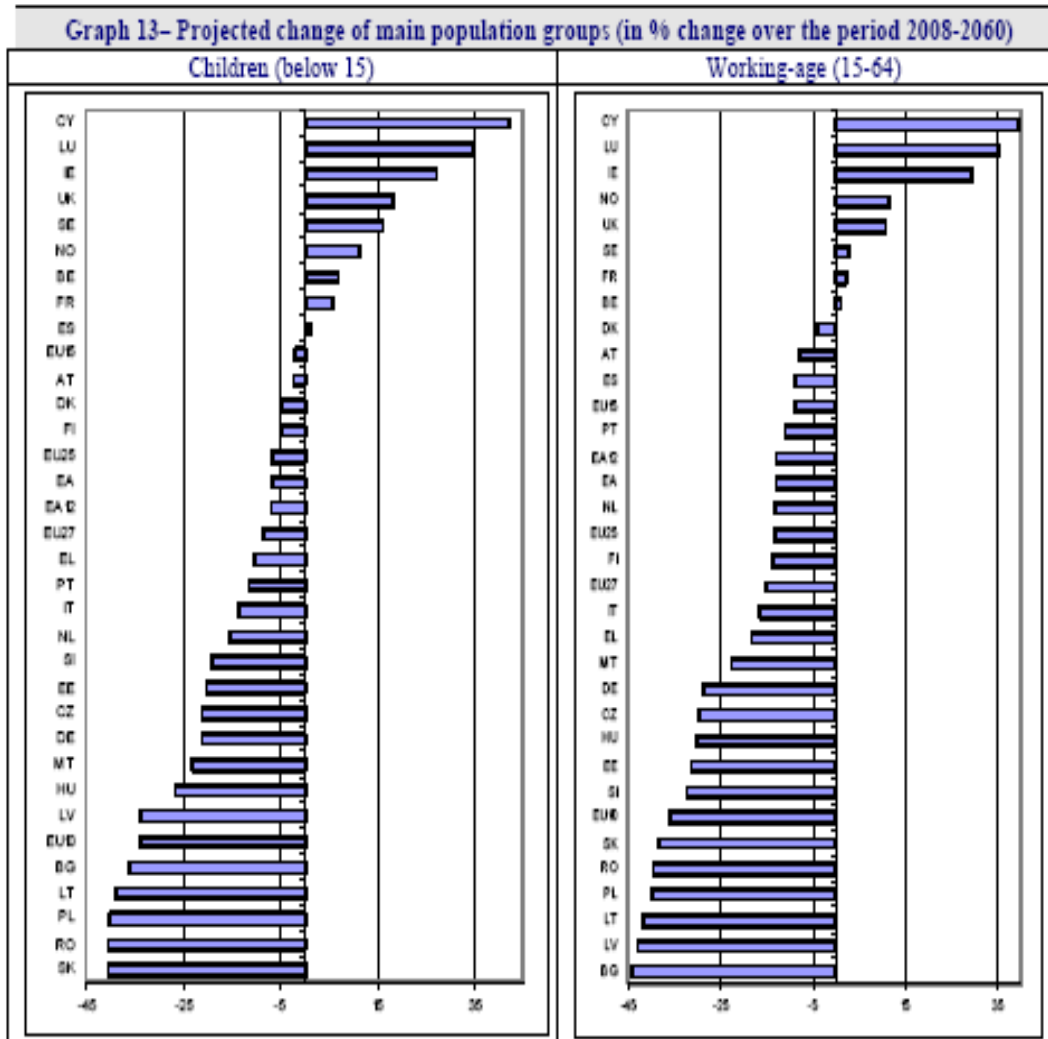
Table 2 - Peaks and troughs for the size of the total population and the working-age population

	Total population (In millions)							Working-age population (In millions)							
	2007 - value	Peak		% change	Trough		% change	2007 - value	Peak		% change	Trough		% change	
		value	year	2007 - peak	value	year	peak - trough		2007 - peak	value	year	2007 - peak	value	year	peak - trough
BE	10.6	12.3	2060	16.2%	10.6	2007	-13.9%	7.0	7.2	2022	3.5%	7.0	2007	-3.4%	
BG	7.7	7.7	2007	0.0%	5.5	2060	-28.6%	5.3	5.3	2007	0.0%	3.0	2060	-44.5%	
CZ	10.3	10.5	2021	2.5%	9.5	2060	-9.8%	7.3	7.4	2008	0.4%	5.2	2060	-29.7%	
DK	5.4	5.9	2060	8.7%	5.4	2007	-8.0%	3.6	3.6	2009	0.4%	3.4	2041	-5.4%	
DE	82.3	82.3	2007	0.0%	70.8	2060	-14.0%	54.6	54.6	2007	0.0%	38.9	2060	-28.7%	
EE	1.3	1.3	2007	0.0%	1.1	2060	-15.6%	0.9	0.9	2007	0.0%	0.6	2060	-31.4%	
IE	4.3	6.8	2060	56.5%	4.3	2007	-36.1%	3.0	3.9	2040	33.0%	3.0	2007	-24.8%	
EL	11.2	11.6	2026	3.6%	11.1	2060	-4.0%	7.5	7.6	2010	0.7%	6.2	2060	-18.4%	
ES	44.5	53.4	2046	20.1%	44.5	2007	-16.7%	30.6	34.2	2025	11.8%	28.4	2060	-17.0%	
FR	61.5	71.8	2060	16.7%	61.5	2007	-14.3%	40.1	41.2	2060	2.7%	40.1	2007	-2.6%	
IT	59.1	62.0	2038	4.9%	59.1	2007	-4.7%	39.0	39.5	2011	1.2%	32.7	2060	-17.1%	
CY	0.8	1.3	2060	69.6%	0.8	2007	-41.0%	0.5	0.8	2060	43.0%	0.5	2007	-30.1%	
LV	2.3	2.3	2007	0.0%	1.7	2060	-26.3%	1.6	1.6	2007	0.0%	0.9	2060	-42.9%	
LT	3.4	3.4	2007	0.0%	2.5	2060	-24.7%	2.3	2.3	2007	0.0%	1.3	2060	-41.9%	
LU	0.5	0.7	2060	53.7%	0.5	2007	-34.9%	0.3	0.4	2060	36.9%	0.3	2007	-27.0%	
HU	10.1	10.1	2007	0.0%	8.7	2060	-13.4%	6.9	6.9	2007	0.0%	4.8	2060	-30.3%	
MT	0.4	0.4	2028	6.2%	0.4	2060	-6.3%	0.3	0.3	2009	1.8%	0.2	2060	-23.0%	
NL	16.4	17.3	2036	5.6%	16.4	2007	-5.3%	11.0	11.1	2011	0.6%	9.6	2060	-13.6%	
AT	8.3	9.1	2046	10.1%	8.3	2007	-9.2%	5.6	5.8	2020	3.3%	5.2	2060	-10.6%	
PL	38.1	38.1	2007	0.0%	31.1	2060	-18.3%	27.0	27.2	2011	1.0%	16.3	2060	-40.0%	
PT	10.6	11.5	2046	8.3%	10.6	2007	-7.6%	7.1	7.3	2022	2.0%	6.3	2060	-12.8%	
RO	21.6	21.6	2007	0.0%	16.9	2060	-21.6%	15.0	15.0	2007	0.0%	9.1	2060	-39.7%	
SI	2.0	2.1	2019	2.4%	1.8	2060	-13.6%	1.4	1.4	2011	0.5%	1.0	2060	-32.5%	
SK	5.4	5.4	2019	0.7%	4.5	2060	-16.3%	3.9	3.9	2011	1.1%	2.4	2060	-38.9%	
FI	5.3	5.6	2031	5.5%	5.3	2007	-5.3%	3.5	3.5	2010	1.0%	3.0	2060	-13.9%	
SE	9.1	10.9	2060	19.3%	9.1	2007	-16.2%	6.0	6.3	2060	5.2%	6.0	2007	-5.0%	
UK	60.9	76.7	2060	26.0%	60.9	2007	-20.6%	40.4	45.0	2060	11.5%	40.4	2007	-10.3%	
NO	4.7	6.0	2060	28.0%	4.7	2007	-22.5%	3.1	3.5	2060	13.1%	3.1	2007	-11.6%	
EA12	314.5	336.9	2038	7.1%	314.5	2007	-6.6%	209.4	212.7	2013	1.6%	183.0	2060	-14.0%	
EA	317.7	340.4	2038	7.1%	317.7	2007	-6.7%	211.6	215.0	2013	1.6%	185.0	2060	-14.0%	
EU27	493.3	520.7	2036	5.6%	493.3	2007	-5.3%	331.9	335.9	2012	1.2%	283.3	2060	-15.6%	
EU16	389.9	425.6	2044	9.1%	389.9	2007	-8.4%	259.4	263.9	2019	1.7%	237.7	2060	-9.5%	
EU10	74.1	74.1	2014	0.1%	62.8	2060	-15.3%	52.2	52.4	2010	0.4%	33.6	2060	-35.9%	
EU26	464.0	494.7	2038	6.6%	464.0	2007	-6.2%	311.5	315.9	2012	1.4%	271.3	2060	-14.1%	

Source: Eurostat, EUROPOP2008.

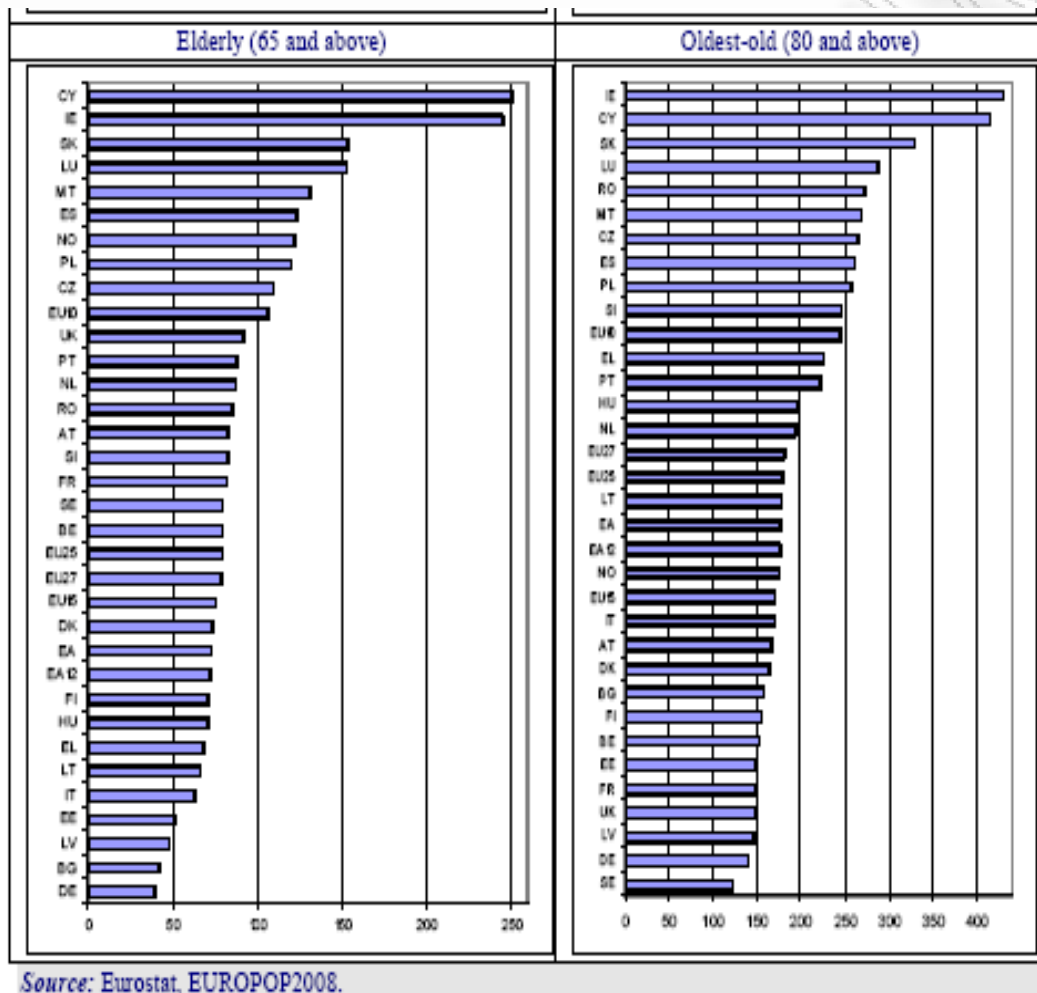
Πηγή: Euro stat, Euro pop 2008

Διάγραμμα 3.9 Εκτιμώμενη αλλαγή στη παιδική και εργασιακή ηλικία του πληθυσμού (% αλλαγή για την περίοδο 2008 – 2060)

Πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

Διάγραμμα 3.10 Εκτιμώμενη αλλαγή στην ηλικία του 65+ και 80+ του πληθυσμού(%αλλαγή για την περίοδο 2008-2060)

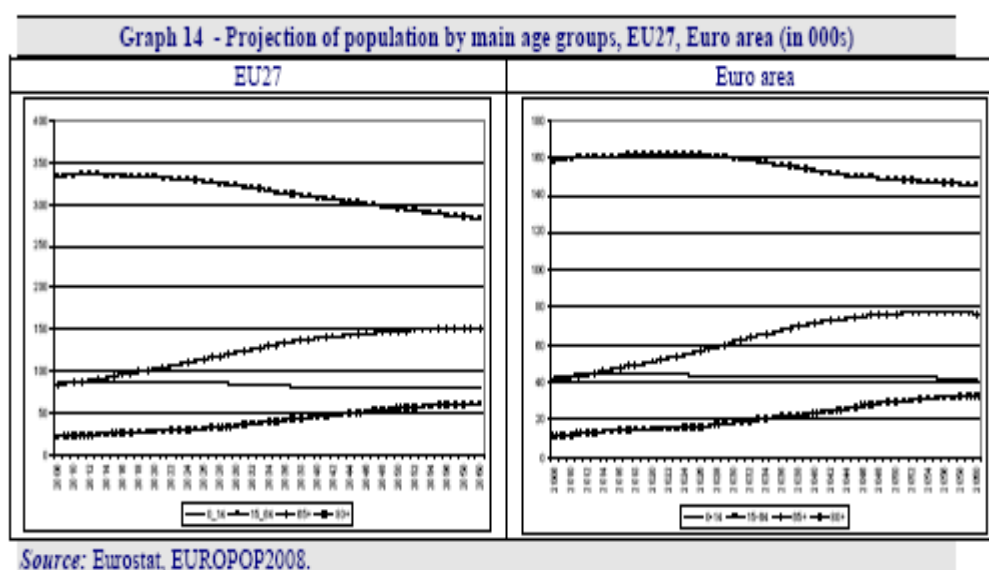
π

πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

Το μέγεθος των αλλαγών στο μερίδιο διαφορετικών ηλικιακών κατηγοριών σύμφωνα με τις προβλέψεις θα κάνει πολύ δύσκολη την αναγνώριση, σύγκριση του πληθυσμού το 2060 σε σχέση με σήμερα. Το 2008 το πλήθος των παιδιών είναι 3,5 φορές μεγαλύτερο από το πλήθος των ηλικιωμένων άνω των 80 ετών. Το 2060 τα παιδιά ακόμα θα ξεπερνάνε σε πλήθος τους ηλικιωμένους άνω των 80 ετών αλλά με πολύ μικρή διαφορά. Το πλήθος των ηλικιωμένων θα

αντιστοιχεί στο 80% του πλήθους των παιδιών. Σήμερα το πλήθος των ανθρώπων πάνω από 65 ετών ήδη ξεπερνάει το πλήθος των παιδιών αλλά είναι σχετικά κοντά ακόμα. Το 2060 ο αριθμός των ηλικιωμένων θα είναι διπλάσιος από τον αριθμό των παιδιών. Ακόμα κάτι αξιοπρόσεκτο στοιχείο της γήρανσης του πληθυσμού είναι η σταδιακή γήρανση των ηλικιωμένων καθώς οι ηλικιωμένοι αυξάνουν γρηγορότερα από κάθε άλλο κομμάτι του ηλικιακού πληθυσμού.

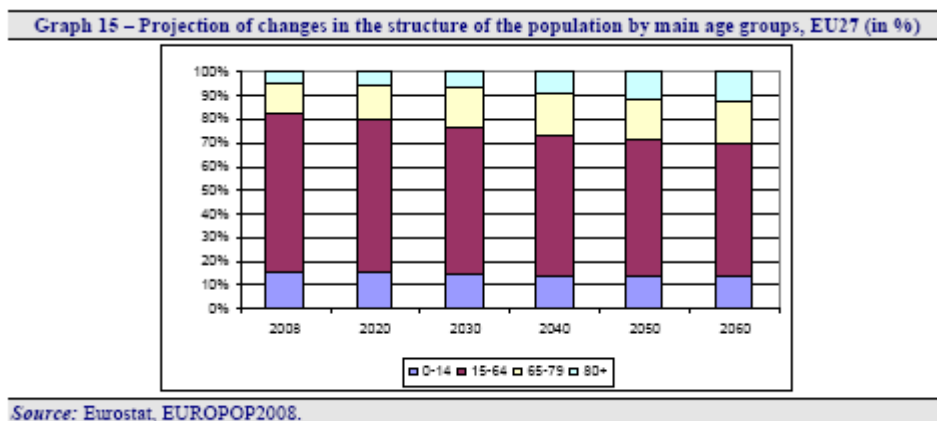
Διάγραμμα 3.11 Εκτίμηση του πληθυσμού σε χιλιάδες

Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Οι αλλαγές αυτές αναπαρίστανται στο μειούμενο μερίδιο του ενεργά ηλικιακού πληθυσμού και στο αυξανόμενο μερίδιο του ηλικιωμένου πληθυσμού. Το ποσοστό των παιδιών κάτω από 15 ετών προβλέπεται να παραμείνει σχεδόν σταθερό μέχρι το 2060 στην E.E27 και στην ευρύτερη περιοχή της Ευρωζώνης. Όσοι είναι 65 ετών και άνω θα αντιστοιχούν σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό το 2060, το 30% του πληθυσμού, και μεταξύ αυτών που είναι άνω των 80 ετών θα αντιστοιχούν στο 12%, πολύ κοντά στο 14% των παιδιών.

Διάγραμμα 3.12 Εκτίμηση των αλλαγών στη δομή του πληθυσμού για τις κύριες ηλικιακές ομάδες, EU27 (%)

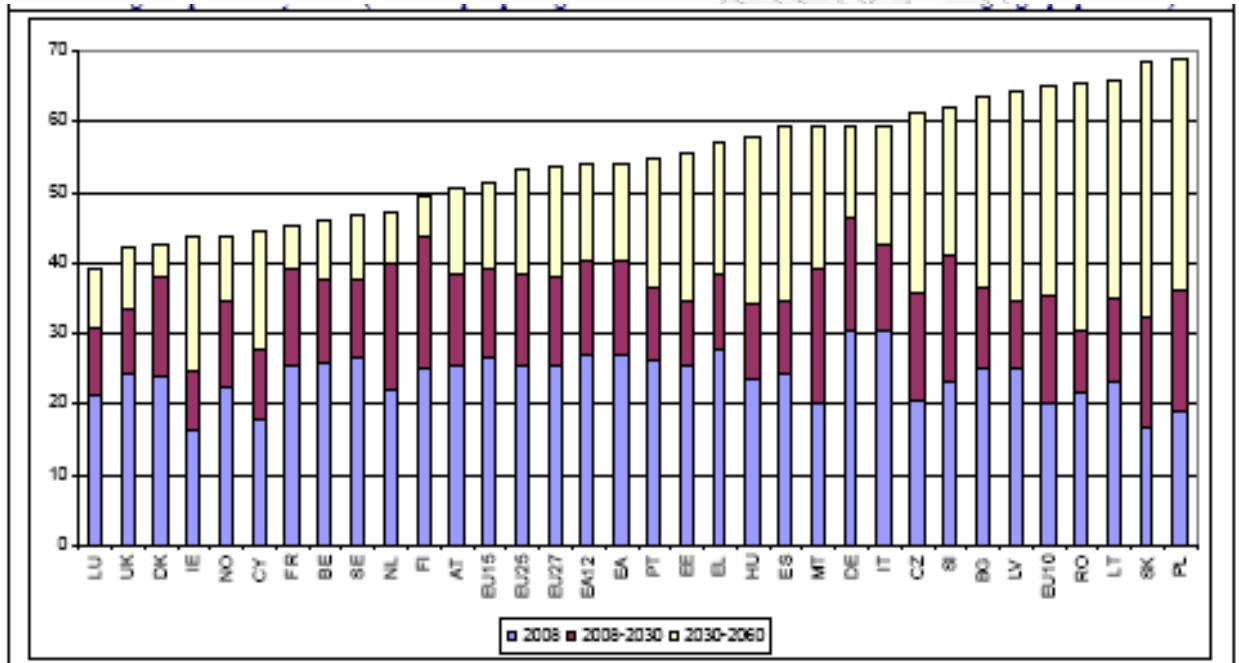
Πηγή: Euro stat, EuroPol 2008

Καθώς η μείωση του ποσοστού που αφορά τον ενεργό πληθυσμό και η αύξηση στο ποσοστό των ηλικιωμένων επηρεάζει το ποσοστό των εξαρτώμενων ανθρώπων σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό. Ο λόγος των ηλικιωμένων που εξαρτώνται ο οποίος υπολογίζεται ως ο λόγος των ανθρώπων άνω των 65 ετών και άνω σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό προβλέπεται ότι θα διπλασιαστεί από το 25,4% στο 53,5% στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την προβλεπόμενη περίοδο. Η μεγαλύτερη αύξηση προβλέπεται ότι θα συμβεί κατά την περίοδο 2012 έως το 2035 όπου θα υπάρχει για κάθε έτος 2% αύξηση. Αυτό σημαίνει ότι η ΕΕ θα μετακινηθεί από τον λόγο των τεσσάρων εργαζόμενων ανθρώπων για κάθε εξαρτώμενο άτομο άνω των 65 ετών στον λόγο 2 προς 1.

Ο λόγος εξάρτησης των ηλικιωμένων που υπολογίζεται ως αριθμός των ατόμων άνω των 80 ετών διαιρεμένο με το πλήθος του ενεργού πληθυσμού αναμένεται να αυξηθεί περισσότερο από τρεις φορές από 6,5% στο 22% για την προβλεπόμενη περίοδο. Η προσθήκη του αριθμού των παιδιών στους υπολογισμούς καταλήγει σε μεγαλύτερη αύξηση στον λόγο των εξαρτώμενων ανθρώπων προς τον ενεργό πληθυσμό. Ο συνολικός λόγος των εξαρτώμενων

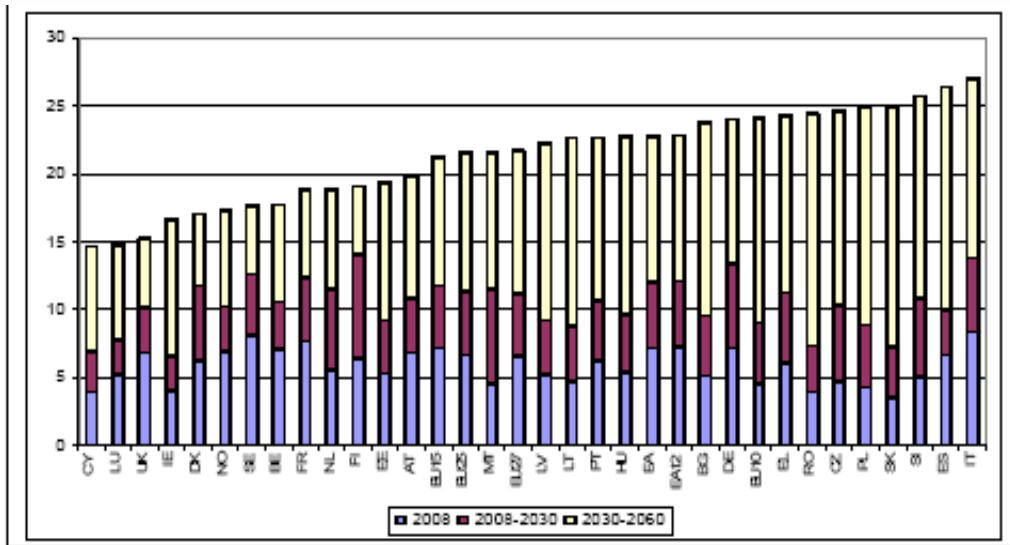
ανθρώπων που περιλαμβάνει τα παιδιά κάτω των 15 ετών και τους ηλικιωμένους άνω των 65 ετών σε σχέση με τον πληθυσμό από 15 έως 64 ετών προβλέπεται ότι θα αυξηθεί κατά 30 μονάδες, από το 48,7% στο 78,5%.

Διάγραμμα 3.13 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)

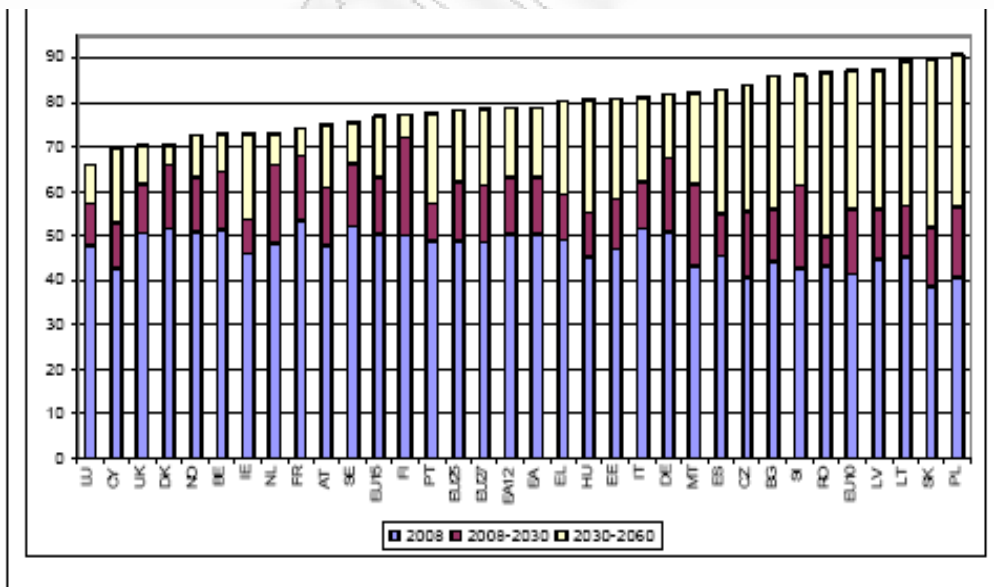
Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Διάγραμμα 3.14 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 80 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)

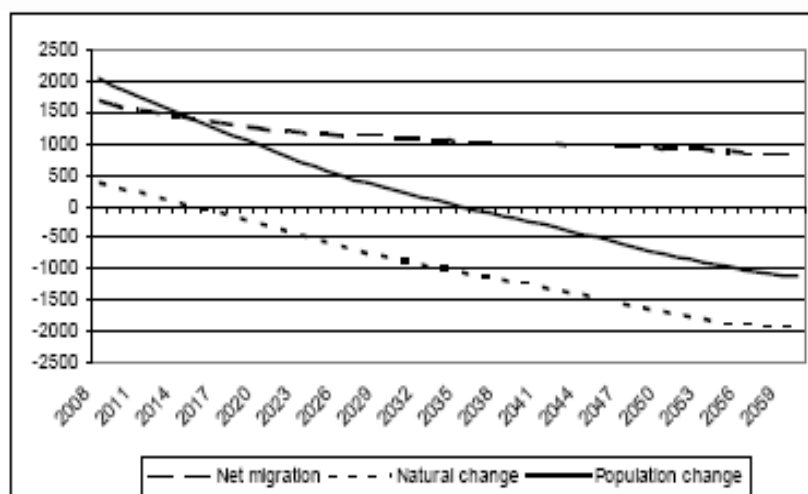
Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Διάγραμμα 3.15 Ο λόγος εξάρτησης των παιδιών κάτω των 15 ετών και των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)

Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Διάγραμμα 3.16 Αλλαγές στο σύνολο του πληθυσμού, φυσική εξέλιξη και καθαρές εισροές λόγω μετανάστευσης (σε χιλιάδες)

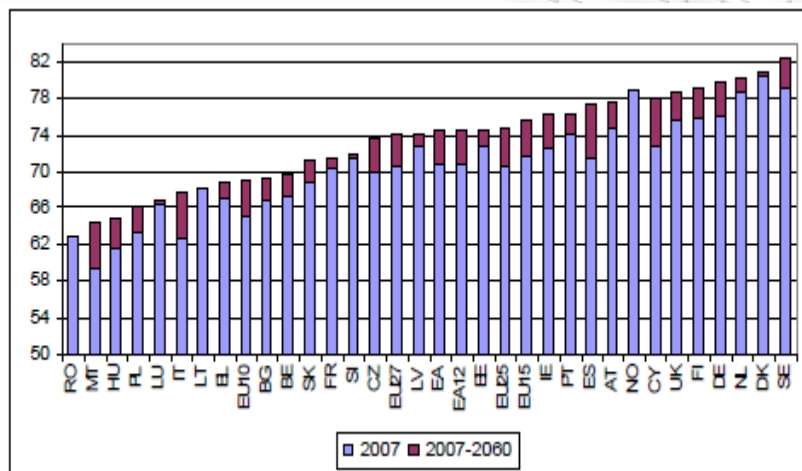
Πηγή: Euro stat, Europol 2008

3.4 Απασχόληση

Για το θέμα της απασχόλησης παρατηρούμε ότι υπάρχει μια ανοδική μετακίνηση των ποσοστών απασχόλησης για τις ηλικιακές ομάδες άνω των 45 κυρίως και κυρίως για τις γυναίκες ενώ για τις νεαρές ηλικίες τα ποσοστά παραμένουν σταθερά ή αυξάνονται ελάχιστα με το πέρασμα του χρόνου. Το συνολικό ποσοστό απασχόλησης για τις ηλικίες από 15 έως 64 ετών στην EU27 αναμένεται να αυξηθεί κατά 3,6 ποσοστιαίες μονάδες για την περίοδο 2007 έως 2060 (από 70,6% το 2007 θα καταλήξει στο 74,1% το 2060). Για την περιοχή της ευρωζώνης μια παρόμοια αύξηση αναμένεται από το 70,8% το 2007 στο 74,5% το 2060. Για την ηλικιακή ομάδα των 15 έως 71 ετών τα τρέχοντα και τα προβλεπόμενα ποσοστά απασχόλησης της αύξησης είναι μικρότερα. Σχεδόν όλη η αύξηση προβλέπεται να πραγματοποιηθεί μέχρι το 2020. Παρόλα αυτά από το 2020 μέχρι το 2060 το συνολικό εργατικό δυναμικό αναμένεται να μειωθεί κατά 13,6% που ισοδυναμεί σε 33 εκατομμύρια άτομα

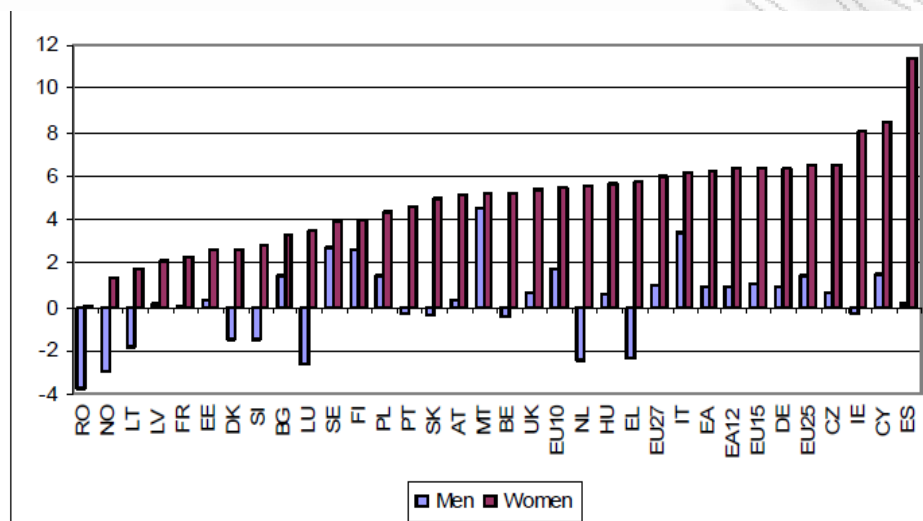
(24,4 εκατομμύρια αν συγκριθεί με το επίπεδο του 2007) στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς η θετική τάση στη γυναικεία απασχόληση αντιστρέφεται ενώ επιπλέον και η ανδρική απασχόληση μειώνεται. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η αναμενόμενη πτώση στο εργατικό δυναμικό μεταξύ του 2020 και του 2060 είναι 12,6% που ισοδυναμεί σε 20,4 εκατομμύρια άτομα (13 εκατομμύρια αν συγκριθεί με το επίπεδο του 2007).

Διάγραμμα 3.17 Ποσοστά απασχόλησης

Πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

Διάγραμμα 3.18 Ποσοστά απασχόλησης ανά φύλο για την περίοδο 2007-2060

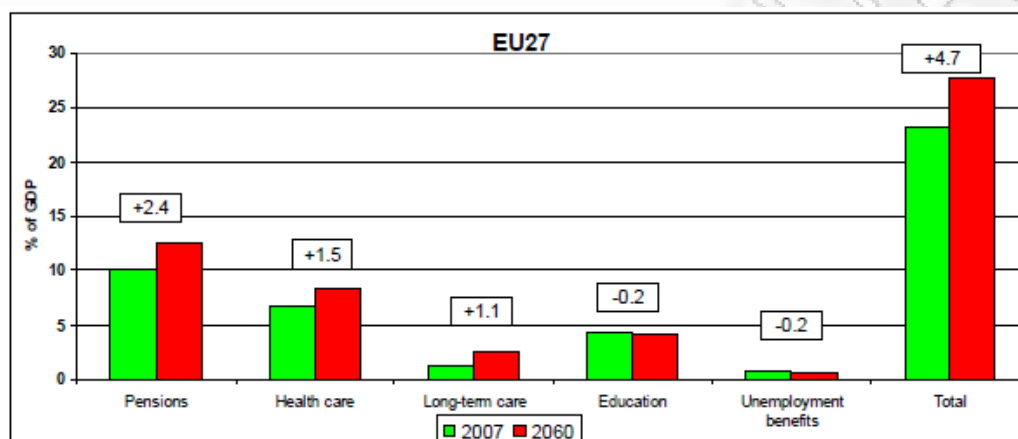
Πηγή: Euro stat, Eurotop 2008

3.5 Η επίδραση της γήρανσης στις δημόσιες δαπάνες

Στο γράφημα 20 παρατηρούμε την αύξηση των δημοσίων δαπανών, συντάξεις, υγεία, μακροπρόθεσμη φροντίδα, εκπαίδευση και επιδόματα ανέργων μεταξύ του 2007 και του 2060. Στην Ευρωπαϊκή ένωση ως σύνολο αλλά και στην ευρωπαϊκή ζώνη το κόστος της γήρανσης είναι 4,75% και 5,25% αντίστοιχα ως ποσοστό του ΑΕΠ για την περίοδο μέχρι το 2060. Η μεγαλύτερη αύξηση σχετίζεται με τις συντάξεις καθώς αυξάνουν κατά 2,5% και 2,75% του ΑΕΠ αντίστοιχα για το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την Ευρωπαϊκή ζώνη. Η υγεία και η μακροπρόθεσμη φροντίδα αυξάνουν κατά 1,5% και 1% του ΑΕΠ αντίστοιχα για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την

ευρωζώνη. Τέλος η εκπαίδευση και τα επιδόματα ανεργίας αναμένεται να μειωθούν κατά 0,25% του ΑΕΠ.

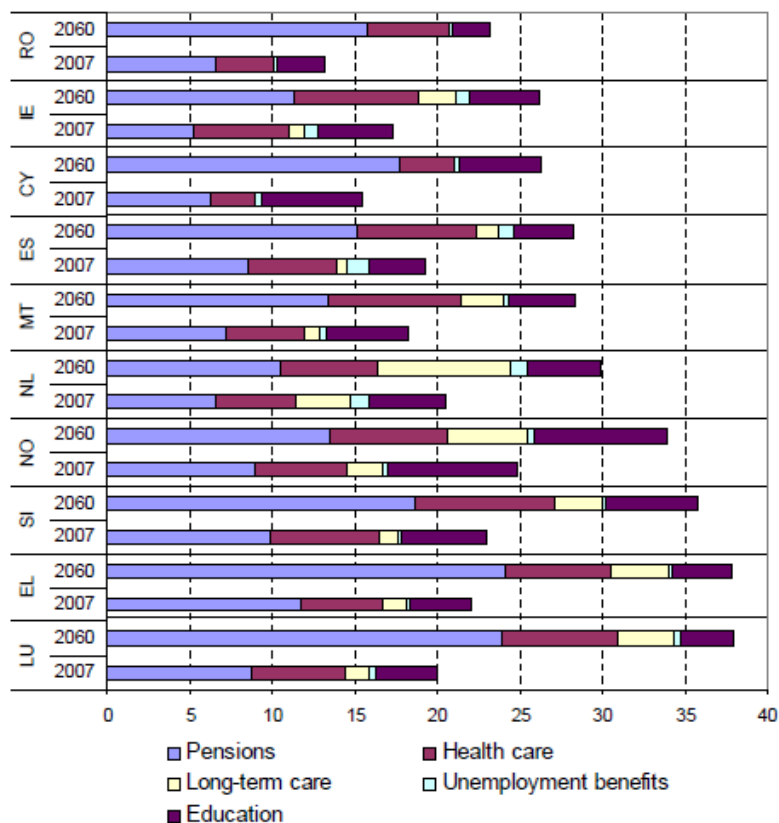
Διάγραμμα 3.19 Το κόστος της γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ, EU27

Πηγή: Euro stat, Eurotop2008

Κάτι που πρέπει να τονιστεί είναι η μεγάλη ποικιλία μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς η επίδραση της γήρανσης είναι διαφορετική από χώρα σε χώρα. Συγκεκριμένα χωρίζονται σε τρεις ομάδες όπως μας φανερώνουν τα επόμενα τρία γραφήματα. Οι διαφορές στα κράτη μέλη αντανακλούν κυρίως τα έξοδα στις συντάξεις. Παρατηρούμε μια αρκετά περιορισμένη αύξηση στα έξοδα των συντάξεων για την Εσθονία και την Λιθουανία (μια μικρή μείωση στην Πολωνία) ενώ αρκετά μεγάλη πάνω από το 10% του ΑΕΠ για την Ελλάδα, την Κύπρο, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα και την Σλοβενία.

Διάγραμμα 3.20 Κράτη μέλη με υψηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ

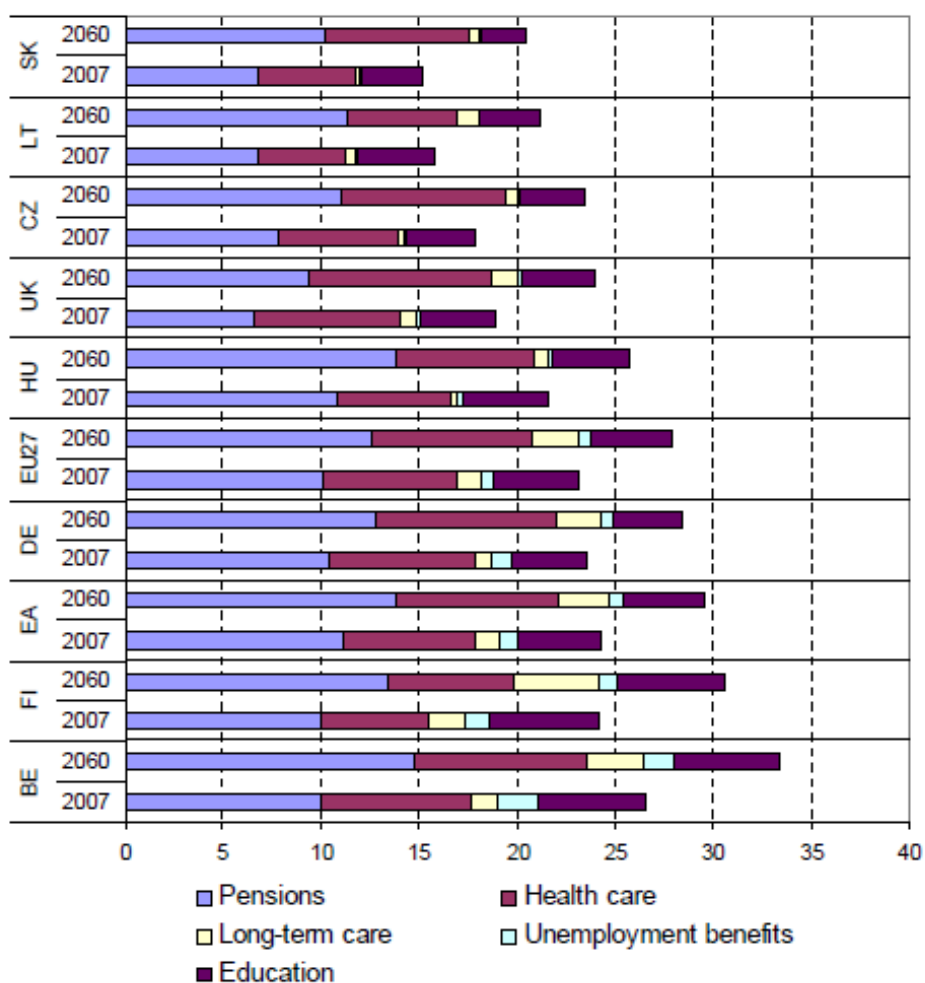

Πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

Από τα παραπάνω διαγράμματα είναι πασιφανής η αύξηση των δαπανών από το φαινόμενο της γήρανση του πληθυσμού. Επίσης γίνεται αντιληπτό ότι δεν αυξάνουν μόνο τα έξοδα για συντάξεις αλλά αυξάνονται και τα έξοδα για περίθαλψη της υγείας και τη μακροχρόνια φροντίδα. Οι δαπάνες για εκπαίδευση και για ανεργία στο σύνολο της Ευρωζώνης φαίνονται να παραμένουν σταθερές. Στην Ελλάδα η αύξηση των δαπανών για συντάξεις είναι πολύ μεγάλη, το θέμα όμως που προκύπτει είναι τι γίνεται με τις δαπάνες της ανεργίας. Η ανεργία στην Ελλάδα τα τελευταία δύο χρόνια αυξάνεται με γοργούς ρυθμούς με αποτέλεσμα και την αύξηση των δαπανών

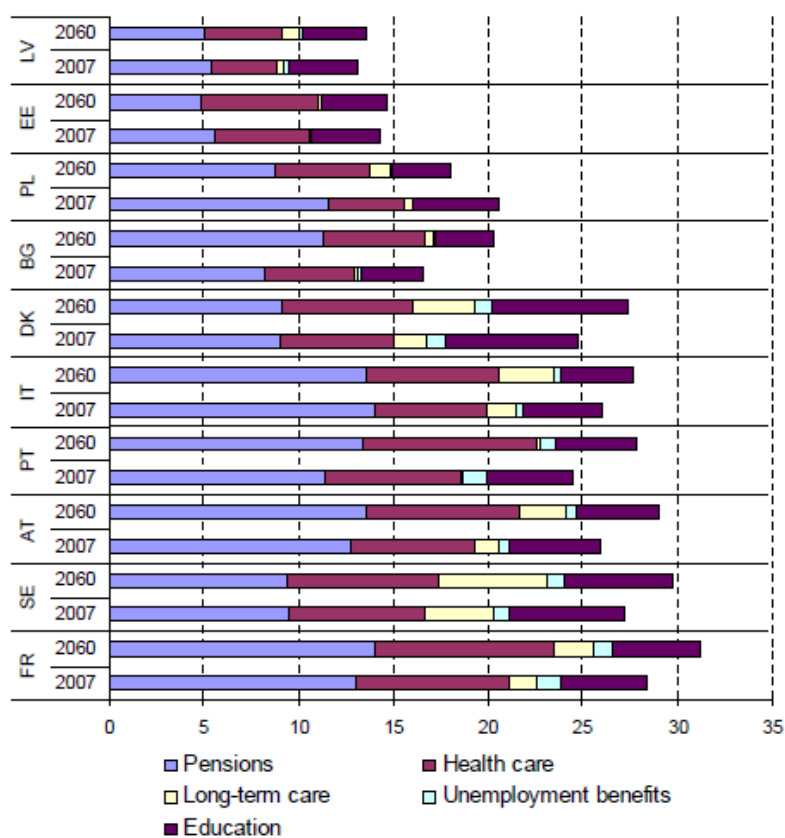
για τους ανέργους. Αν αθροίσουμε όλες αυτές τις δαπάνες μπορούμε να αναρωτηθούμε αν οι Ελληνικές Κυβερνήσεις έχουν υποεκτιμήσει το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού.

Διάγραμμα 3.21 Κράτη μέλη με μεσαίο κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ

Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Διάγραμμα 3.22 Κράτη μέλη με χαμηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ

Πηγή: Euro stat, Euro pol 2008

3.6 Σύγκριση και συσχέτιση Ageing Report 2009 και 2012.

Στο σημείο αυτό θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε αν υπάρχουν κοινά στοιχεία ή διαφορές στις δύο αυτές έρευνες. Θα πρέπει να διευκρινιστεί ξανά ότι η έρευνα του Ageing Report 2012 βρίσκεται σε προπαρασκευαστικό στάδιο,. Η ολοκλήρωση της έρευνας επρόκειτο να πραγματοποιηθεί στους

επόμενους προσεχούς μήνες . Πρώτα απ' όλα θα ξεκινήσουμε με τους πίνακες που έχουν εκτιμηθεί και στις δύο έρευνες όπως είναι το συνολικό ποσό προβλεπόμενης συσσωρευτικής μετανάστευσης της κάθε χώρας ,το εργατικό δυναμικό της ηλικιακής κλάσης από 15 ετών έως 64 για τη χρονολογική περίοδο από το 2010 έως το 2060,την ηλικιακή κλάση της ηλικίας από 15 έως 64 και 65 και πάνω ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού. Επίσης θα συγκρίνουμε το πίνακα εξάρτησης των ηλικιωμένων από 65 ετών και πάνω ως προς το ποσοστό του εργατικού δυναμικού δηλαδή της ηλικιακής κλάσης 15 ετών έως 64,επίσης θα εξετάσουμε τους δείκτες γονιμότητας για κάθε γυναίκα της κάθε χώρας .Τέλος θα μελετήσουμε το αναμενόμενο όριο προσδόκιμο ζωής κατά τη χρονική στιγμή της γέννησης για άντρες και για γυναίκες και τη καθαρή μετανάστευση των Ευρωπαϊκών χωρών για το διάστημα 2010 έως 2060.

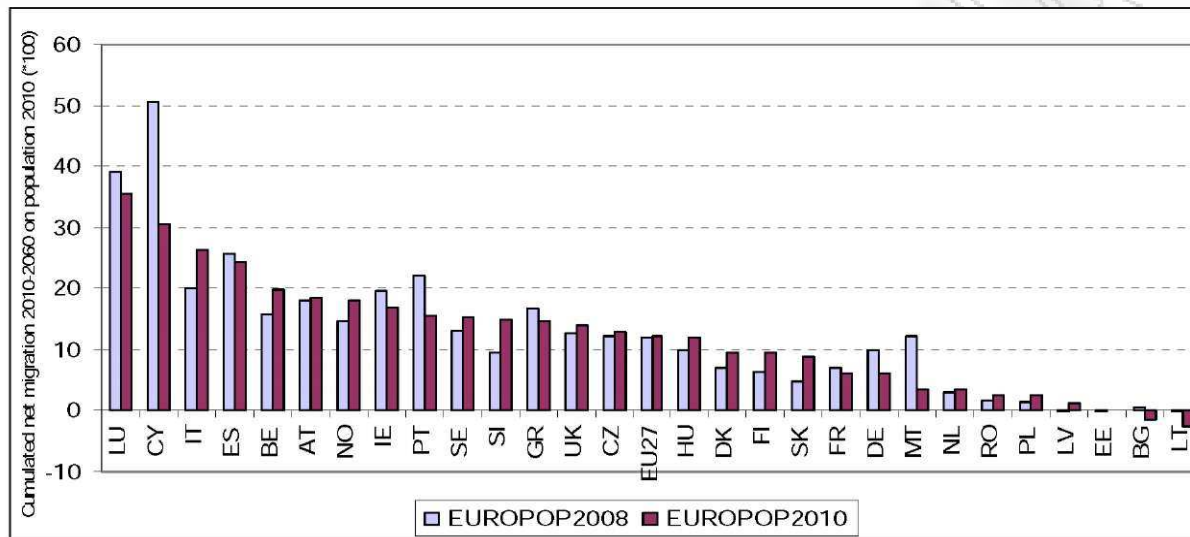
Πίνακας 3.2 Διαφορά της προβλεπόμενη συσσωρευτικής μετανάστευση EYROPPOP 2010-EUROPOP 2008

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of total population EUROPOP2008
BE	98	303	487	708	949	1166	9.5
BG	-20	-93	-164	-111	-42	27	0.5
CZ	132	281	415	579	770	938	9.9
DK	32	68	93	113	145	162	2.7
DE	-480	-1467	-2412	-3189	-3907	-4609	-6.5
EE	6	11	10	20	30	38	3.4
IE	-136	-565	-582	-439	-304	-192	-2.8
GR	14	-24	7	64	121	159	1.4
ES	-595	-3032	-2608	-1499	-535	323	0.6
FR	2301	2351	2432	2356	2173	1947	2.7
IT	485	1549	2695	3732	4651	5534	9.3
CY	-14	-64	-95	-128	-159	-184	-13.9
LV	-5	-16	-17	-9	-12	-18	-1.0
LT	-17	-46	-46	4	69	121	4.8
LU	12	25	22	15	8	-3	-0.4
HU	-15	1	40	78	101	125	1.4
MT	-1	-11	-15	-17	-18	-18	-4.4
NL	113	345	381	384	433	461	2.8
AT	-21	-118	-129	-142	-162	-174	-1.9
PL	96	420	523	818	1185	1468	4.7
PT	-80	-376	-536	-689	-864	-1018	-9.0
RO	109	142	158	233	282	318	1.9
SI	20	86	131	182	235	276	15.5
SK	27	148	243	346	459	556	12.2
FI	26	85	138	206	279	344	6.4
SE	76	248	326	444	576	662	6.1
UK	238	821	1157	1588	2038	2366	3.1
NO	71	224	299	380	481	560	9.3
EU27	2403	1075	2655	5647	8500	10776	2.1
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	1739	-923	-105	1508	2843	3938	1.2
EU15	2085	215	1471	3652	5602	7127	1.7
EU10	229	811	1190	1873	2659	3303	5.3
EU25	2314	1026	2661	5525	8260	10431	2.2

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, EuroPOP 2008,2010

Διάγραμμα 3.23 Διαφορά της προβλεπόμενης συσσωρευτικής μετανάστευση EYROPOP2010-EUROPOP2008

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 data.

Πηγή: Eurostat, Europop 2008,2010

**Πίνακας 3.3 Διαφορά στο εργατικό δυναμικό
(EUROPOP2010-EUROPOP2008). Ηλικίας (15-64)**

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of working-age population EUROPOP2008
BE	53	144	278	433	559	718	10.1
BG	-42	-155	-213	-185	-90	41	1.4
CZ	75	115	243	357	504	664	12.8
DK	17	39	68	95	82	77	2.2
DE	-325	-1289	-1880	-2218	-2639	-2674	-6.9
EE	1	-4	-4	-1	5	19	3.0
IE	-137	-489	-457	-419	-246	34	0.9
GR	-21	-56	-11	-8	1	70	1.1
ES	-530	-2193	-1869	-1116	39	754	2.7
FR	1456	1401	1366	1332	1156	869	2.1
IT	349	1094	1729	2449	3118	3537	10.8
CY	-13	-56	-78	-94	-109	-122	-15.8
LV	-6	-16	-18	-28	-29	-24	-2.6
LT	-23	-83	-63	-10	43	122	9.1
LU	11	21	19	12	-3	-15	-3.3
HU	-3	25	66	59	88	75	1.6
MT	-2	-11	-10	-9	-7	-6	-2.9
NL	56	112	120	163	140	183	1.9
AT	-6	-89	-111	-103	-89	-90	-1.7
PL	25	-27	297	493	694	1070	6.6
PT	-60	-221	-353	-486	-545	-613	-9.7
RO	70	32	103	72	108	188	2.1
SI	12	43	84	119	143	170	17.8
SK	11	51	138	213	282	364	15.2
FI	8	46	94	145	182	222	7.3
SE	32	117	170	254	302	373	6.0
UK	2	-116	-22	117	317	1076	2.4
NO	50	133	187	259	288	329	9.4
EU27	1010	-1566	-317	1637	4006	7084	2.5
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	5694	3116	3370	4396	5419	6403	3.5
EU15	904	-1481	-861	652	2374	4522	1.9
EU10	78	38	655	1099	1614	2332	6.9
EU25	982	-1443	-206	1750	3988	6854	2.5

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, EuroPOP 2008, 2010

Πίνακας 3.4 Διαφορά του συνολικό ποσού του πληθυσμού 0-14(EUROPOP2010-EUROPOP2008)

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of 0-14 population EUROPOP2008
BE	30	121	147	188	249	274	14.2
BG	13	31	19	46	65	66	10.0
CZ	40	154	167	201	252	250	21.4
DK	0	23	15	-2	13	15	1.6
DE	-75	-173	-464	-474	-468	-632	-7.1
EE	3	5	2	7	11	11	6.7
IE	11	-63	-121	12	66	36	3.2
GR	9	45	48	66	81	87	6.1
ES	-90	-785	-636	-169	-113	-49	-0.7
FR	477	384	379	253	138	97	0.8
IT	91	279	541	667	736	883	12.2
CY	-4	-13	-17	-22	-27	-29	-14.9
LV	3	-10	-16	-5	-8	-9	-4.2
LT	6	40	23	34	59	51	16.0
LU	1	3	-1	-6	-6	-8	-6.7
HU	-15	-41	-23	-12	-21	-14	-1.2
MT	0	0	-2	-1	-1	-1	-1.5
NL	20	143	135	93	142	160	6.4
AT	-17	-52	-47	-40	-47	-49	-3.9
PL	66	370	252	333	466	388	11.0
PT	-30	-152	-165	-161	-199	-211	-14.6
RO	27	41	28	66	59	51	2.6
SI	8	34	34	41	54	53	23.2
SK	11	77	84	96	123	124	24.5
FI	3	28	34	48	67	69	8.2
SE	20	94	89	102	151	145	8.1
UK	101	457	358	587	871	845	6.7
NO	12	75	83	77	113	119	11.8
EU27	708	1040	864	1949	2713	2602	3.7
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	1466	875	814	1328	1501	1457	3.2
EU15	551	351	313	1165	1681	1662	2.7
EU10	116	616	504	672	909	823	11.0
EU25	668	967	817	1837	2590	2485	3.6

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop 2008,2010

Πίνακας 3.5 Διαφορά του συνόλου πληθυσμού 65 και πάνω (EUROPOP2010-EUROPOP2008)

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of 65+ population EUROPOP2008
BE	15	39	62	87	141	174	5.3
BG	9	31	30	28	-17	-80	-4.3
CZ	17	13	4	22	14	25	0.8
DK	16	6	10	19	50	70	4.7
DE	-80	-4	-68	-496	-799	-1303	-5.7
EE	2	9	11	13	14	9	2.5
IE	-9	-13	-4	-32	-124	-262	-15.4
GR	26	-13	-30	7	39	2	0.1
ES	26	-53	-103	-215	-461	-382	-2.3
FR	368	567	687	770	880	981	5.3
IT	44	177	425	616	797	1114	5.7
CY	3	5	1	-11	-24	-32	-9.4
LV	-1	10	18	23	24	15	2.5
LT	0	-3	-6	-19	-32	-51	-5.8
LU	0	2	4	9	17	20	11.7
HU	3	17	-2	32	34	64	2.3
MT	1	-1	-3	-7	-10	-11	-8.1
NL	37	89	126	128	151	118	2.6
AT	2	23	29	1	-26	-35	-1.3
PL	4	77	-26	-9	26	10	0.1
PT	10	-4	-18	-42	-120	-194	-5.6
RO	12	68	28	95	115	79	1.3
SI	0	9	14	23	38	53	8.9
SK	5	21	21	37	53	68	4.1
FI	15	12	10	12	30	52	3.5
SE	25	38	67	87	123	144	5.0
UK	135	480	820	884	849	444	2.3
NO	9	16	29	45	80	112	7.3
EU27	685	1601	2108	2062	1781	1091	0.7
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	1353	1989	2563	2487	2452	2352	2.4
EU15	630	1345	2018	1835	1546	943	0.8
EU10	34	157	31	103	136	149	0.7
EU25	664	1502	2050	1938	1682	1092	0.8

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

Πίνακας 3.6 Διαφορά του δείκτη εξάρτησης 65 και άνω /15-64(EUROPOP2010-2008)

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2010-2060
BE	0.0	-0.1	-0.6	-1.3	-1.4	-2.0	-2.0
BG	0.4	1.7	2.6	2.9	1.0	-3.5	-3.9
CZ	0.0	-0.3	-1.2	-2.0	-4.3	-6.6	-6.6
DK	0.3	-0.2	-0.4	-0.6	0.5	1.1	0.7
DE	0.0	0.9	1.7	1.7	1.8	0.8	0.7
EE	0.2	1.2	1.6	1.8	1.7	-0.2	-0.4
IE	0.5	2.8	3.2	2.7	-0.7	-7.0	-7.5
GR	0.4	0.1	-0.4	0.2	0.6	-0.6	-1.0
ES	0.5	1.7	1.7	1.0	-1.7	-2.8	-3.3
FR	0.0	0.3	0.4	0.4	0.9	1.4	1.4
IT	-0.2	-0.5	-0.8	-1.9	-2.8	-2.7	-2.6
CY	0.9	2.9	3.5	2.6	2.6	3.4	2.5
LV	0.0	1.0	1.9	3.0	3.9	3.4	3.4
LT	0.2	0.9	0.9	-0.8	-3.3	-9.0	-9.2
LU	-0.7	-0.9	-0.4	1.0	4.3	6.1	6.7
HU	0.1	0.1	-0.4	0.1	-0.2	0.4	0.4
MT	0.6	0.9	0.2	-1.3	-2.9	-3.2	-3.8
NL	0.2	0.5	0.7	0.5	0.9	0.3	0.1
AT	0.1	0.9	1.3	0.9	0.3	0.2	0.1
PL	0.0	0.3	-0.6	-0.9	-1.8	-4.2	-4.2
PT	0.4	0.9	1.6	2.7	2.8	2.5	2.1
RO	0.0	0.4	0.0	0.5	0.5	-0.5	-0.5
SI	-0.2	-0.3	-1.5	-2.8	-4.0	-4.7	-4.6
SK	0.1	0.2	-0.6	-1.4	-3.4	-6.6	-6.7
FI	0.4	-0.2	-0.9	-1.6	-1.7	-1.8	-2.1
SE	0.3	0.0	0.1	-0.3	-0.1	-0.5	-0.7
UK	0.3	1.2	1.9	1.9	1.6	0.0	-0.3
NO	-0.1	-0.6	-1.0	-1.6	-1.1	-0.8	-0.8
EU27	0.1	0.6	0.7	0.4	-0.1	-0.9	-1.1
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	-0.1	0.5	0.6	0.2	-0.2	-0.6	-0.5
EU15	0.1	0.7	0.9	0.6	0.2	-0.6	-0.7
EU10	0.0	0.3	-0.4	-0.8	-1.9	-3.8	-3.8
EU25	0.1	0.6	0.7	0.4	-0.1	-0.9	-1.0

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

**Πίνακας 3.7 Διαφορά του δείκτη Γονιμότητας
(EUROPOP2010-EUROPOP2008)**

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	change 2010 2060
BE	0.08	0.08	0.07	0.06	0.06	0.05	-0.03
BG	0.17	0.16	0.14	0.14	0.13	0.12	-0.06
CZ	0.15	0.14	0.14	0.12	0.11	0.10	-0.05
DK	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01	0.00
DE	0.01	0.02	0.01	0.02	0.01	0.01	-0.01
EE	0.07	0.07	0.06	0.05	0.05	0.04	-0.03
IE	0.17	0.15	0.15	0.13	0.12	0.11	-0.06
GR	0.11	0.10	0.09	0.08	0.08	0.07	-0.04
ES	0.01	0.00	0.00	0.01	0.01	0.00	-0.01
FR	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.00
IT	0.03	0.03	0.02	0.02	0.02	0.02	-0.01
CY	0.04	0.03	0.03	0.03	0.03	0.02	-0.01
LV	-0.05	-0.05	-0.04	-0.04	-0.03	-0.03	0.01
LT	0.20	0.18	0.16	0.14	0.12	0.12	-0.08
LU	-0.06	-0.06	-0.05	-0.05	-0.05	-0.04	0.02
HU	-0.03	-0.03	-0.02	-0.02	-0.03	-0.02	0.01
MT	0.05	0.05	0.04	0.04	0.04	0.04	-0.01
NL	0.07	0.06	0.06	0.05	0.05	0.04	-0.03
AT	-0.03	-0.02	-0.02	-0.02	-0.02	-0.01	0.01
PL	0.12	0.11	0.10	0.10	0.09	0.07	-0.05
PT	-0.05	-0.04	-0.04	-0.03	-0.04	-0.03	0.02
RO	0.05	0.04	0.04	0.04	0.03	0.03	-0.02
SI	0.21	0.19	0.18	0.16	0.15	0.13	-0.08
SK	0.15	0.14	0.14	0.13	0.11	0.10	-0.05
FI	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.00
SE	0.09	0.08	0.07	0.07	0.06	0.05	-0.03
UK	0.10	0.09	0.09	0.08	0.07	0.07	-0.03
NO	0.10	0.09	0.09	0.08	0.07	0.06	-0.04
EU27	0.05	0.05	0.05	0.04	0.04	0.03	-0.02
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	0.03	0.03	0.02	0.03	0.02	0.02	-0.01
EU15	0.04	0.04	0.04	0.04	0.03	0.03	-0.01
EU10	0.11	0.10	0.09	0.08	0.08	0.06	-0.04
EU25	0.05	0.05	0.04	0.04	0.04	0.03	-0.02

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

Πίνακας 3.8 Διαφορά στο προσδόκιμο όριο ζωής κατά τη στιγμή της γέννησης (EUROPOP2010 – EUROPOP2008)

	Males							Females						
	2010	2020	2030	2040	2050	2060	change 2010-2060	2010	2020	2030	2040	2050	2060	change 2010-2060
BE	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1
BG	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.3	0.3	0.2	0.2	0.1	0.1	-0.2
CZ	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
DK	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	-0.1	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.2
DE	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	-0.1	-0.1	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	0.0
EE	1.2	1.1	1.0	0.9	0.8	0.8	-0.4	1.0	0.8	0.7	0.6	0.5	0.4	-0.5
IE	-0.9	-0.8	-0.8	-0.8	-0.7	-0.7	0.2	-0.2	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.1
GR	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	-0.1	-0.1	-0.2	-0.3	-0.3	-0.4	-0.3
ES	0.9	0.8	0.7	0.6	0.5	0.5	-0.4	0.5	0.5	0.4	0.4	0.3	0.3	-0.2
FR	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
IT	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	0.1
CY	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.2	0.8	0.7	0.6	0.5	0.4	0.3	-0.5
LV	1.7	1.4	1.2	1.0	0.8	0.6	-1.1	0.8	0.7	0.6	0.5	0.5	0.4	-0.4
LT	1.2	0.9	0.7	0.5	0.4	0.2	-1.0	0.8	0.6	0.5	0.4	0.3	0.2	-0.6
LU	1.1	0.9	0.7	0.6	0.5	0.4	-0.7	1.3	1.3	1.2	1.1	1.1	1.0	-0.4
HU	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1
MT	1.2	1.0	0.9	0.8	0.7	0.6	-0.7	0.9	0.8	0.6	0.5	0.4	0.3	-0.6
NL	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.2	-0.2	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	-0.1
AT	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	0.1	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	0.1
PL	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.1	0.0	-0.2	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	0.1
PT	0.4	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	0.0
RO	-0.3	-0.3	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	0.2	0.4	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	-0.2
SI	0.7	0.6	0.5	0.4	0.3	0.2	-0.5	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1
SK	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
FI	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.1
SE	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
UK	0.6	0.5	0.4	0.3	0.3	0.2	-0.4	0.5	0.5	0.4	0.3	0.2	0.2	-0.4
NO	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
EU27	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1
EA	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EA12	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	0.0
EU15	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	-0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1
EU10	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
EU25	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

**Πίνακας 3.9 Διαφορά καθαρή μετανάστευση
(EUROPOP2010-EUROPOP2008)**

	Net migration ('000)							Diff. in cum. net migr. (2010-2060) in % of total pop. in 2060 in EUROPOP2010
	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2010-2060	
BE	14	10	11	12	10	9	467	3.5
BG	-10	-15	-3	3	2	2	-153	-2.8
CZ	5	4	3	3	2	2	102	1.0
DK	2	3	3	3	3	3	139	2.3
DE	-106	-59	-54	-49	-48	-44	-3209	-4.9
EE	0	-1	0	1	0	0	3	0.3
IE	-75	1	12	13	10	7	-111	-1.7
GR	-13	-1	-1	-1	-1	-1	-208	-1.8
ES	-461	4	93	99	75	55	-414	-0.8
FR	-26	0	0	0	1	0	-328	-0.4
IT	105	103	90	83	76	70	3944	6.1
CY	-7	-3	-2	-2	-2	-2	-155	-13.6
LV	-3	0	1	1	1	1	30	1.8
LT	-11	-5	-1	1	1	1	-80	-3.0
LU	2	0	0	0	0	0	-9	-1.2
HU	3	5	5	4	4	4	185	2.1
MT	-2	-1	-1	0	0	0	-36	-9.4
NL	28	-1	-2	-1	-1	-2	58	0.3
AT	-14	5	4	4	3	3	41	0.5
PL	27	-1	5	9	8	6	412	1.3
PT	-33	-11	-9	-8	-8	-7	-678	-6.6
RO	5	2	4	5	4	4	207	1.2
SI	6	2	2	2	2	2	111	5.4
SK	7	5	4	4	4	3	219	4.3
FI	5	4	4	4	3	3	173	3.0
SE	18	1	6	7	5	4	226	2.0
UK	14	27	27	25	22	20	831	1.1
NO	16	2	4	4	3	2	189	2.9
EU27	-520	80	202	221	177	142	1767	0.3
EA	:	:	:	:	:	:	:	:
EA12	-564	64	157	166	130	100	-274	-0.1
EU15	-540	87	185	190	150	119	922	0.2
EU10	25	6	16	23	20	17	791	1.2
EU25	-515	93	201	213	170	136	1713	0.3

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

Συνοψίζοντας μπορούμε να πούμε ότι και δύο προβολές του Ageing Report του 2009 και 2012 μπορεί να έχουν σε κάποιες προβολές διαφορές αλλά είναι μηδαμινές αφού στο μέσο όρο των 27 χωρών όπως μπορούμε να δούμε από τους παραπάνω πίνακες δεν έχουν ουσιαστικές και μεγάλες αποκλίσεις. Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερες προβολές και αναλογιστικές μελέτες

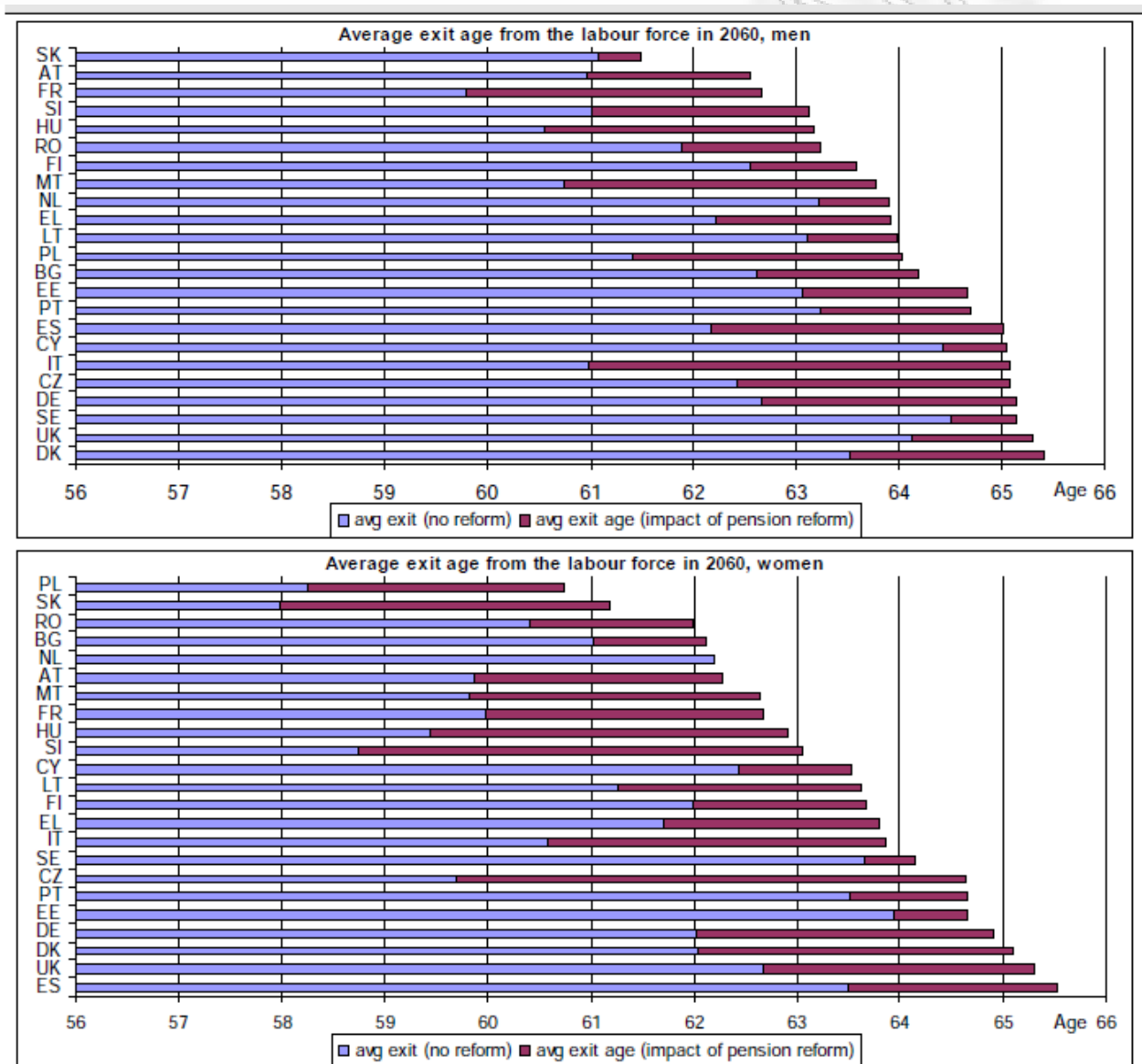
αναδεικνύουν το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού όλο και εντονότερα και τις επιπτώσεις που θα δημιουργήσουν στα ασφαλιστικά ταμεία αν δεν παρθούν κάποια αναγκαία μέτρα και μεταρρυθμίσεις όπως είναι η αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης, αφού μπορεί να αλλάξει ο οικονομικός και ο ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης . Από το 2000 και μετά , κάποιες χώρες ξεκίνησαν να αναθεωρούν τα συνταξιοδοτικά συστήματα τους με διάφορες μεταρρυθμίσεις και κάποιες άλλες χώρες όπως και η Ελλάδα άρχισαν να μπουν σε αυτή τη διαδικασία θεωρώντας ότι υπάρχει ακόμα χρόνος για να επανεξετάσουν το συγκεκριμένο θέμα. Ο παρακάτω πίνακας που υπάρχει στο Ageing Report 2012 μας δείχνει για κάθε χώρα από τις 22 τη μεταβολή στα όρια συνταξιοδότησης.

Όσον αφορά τις διαφορές μεταξύ των δύο προβολών που αξίζει να αναφερθούμε αναλυτικά έχουμε για τους άνδρες των 22 χωρών που έχουν προβεί σε μεταρρυθμίσεις διαπιστώνουμε ότι υπάρχουν αρκετές αλλαγές ως προς το προβλεπόμενο όριο εξόδου από την αγορά εργασίας τη χρονική στιγμή του 2060. Οι χώρες οι οποίες φθάνουν το όριο εξόδου στα 65 είναι η Ιταλία, η Κύπρος, η Τσέχικη Δημοκρατία, η Σουηδία, η Γερμανία, η Ισπανία , το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Δανία. Χώρες που προσεγγίζουν τα 64 έτη είναι η Πορτογαλία, η Εσθονία και η Βουλγαρία. Χώρες που βρίσκονται μεταξύ των 63 και 64 ετών είναι η Σλοβενία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία , η Φιλανδία , η Μάλτα, η Ολλανδία, η Ελλάδα και η Λετονία. Οι χώρες που έχει μεταφερθεί το όριο συνταξιοδότησης μεταξύ των 62 και 63 είναι η Γαλλία και η Αυστρία. Τέλος η χώρα που είναι μεταξύ 61 και 62 είναι η Σλοβακία .Όσον αφορά τη μετατόπιση του ορίου συνταξιοδότησης για τις γυναίκες στις 22 χώρες που έχουν προβεί σε μεταρρυθμίσεις παρατηρούμε στο παρακάτω πίνακα ότι οι χώρες που έχουν μεταφέρει το όριο πάνω από την ηλικία των 65 είναι η Ισπανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ισπανία. Οι χώρες που είναι μεταξύ των 64 και 65 είναι η Πορτογαλία, η Γερμανία, η Εσθονία, η Σουηδία και η Τσέχικη Δημοκρατία. Οι χώρες που βρίσκονται μεταξύ των 63 και 64 είναι η Σλοβενία, η Κύπρος, η Λετονία ,η Φιλανδία ,η Ελλάδα και η Ιταλία. Οι χώρες που είναι μεταξύ των 62 και 63 είναι η Ρουμανία, η Βουλγαρία, η Ολλανδία, η

Αυστρία ,η Μάλτα, η Γαλλία και η Ουγγαρία. Οι χώρες που βρίσκονται κάτω από τα 62 έτη είναι η Πολωνία και η Σλοβακία. Αναλυτικότερα στο παρακάτω πίνακα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

Διάγραμμα 3.24 Διαφορά στο όριο εξόδου από την αγορά εργασίας μετά τις μεταρρυθμίσεις για άντρες και γυναίκες.

Source: Commission services, EPC.

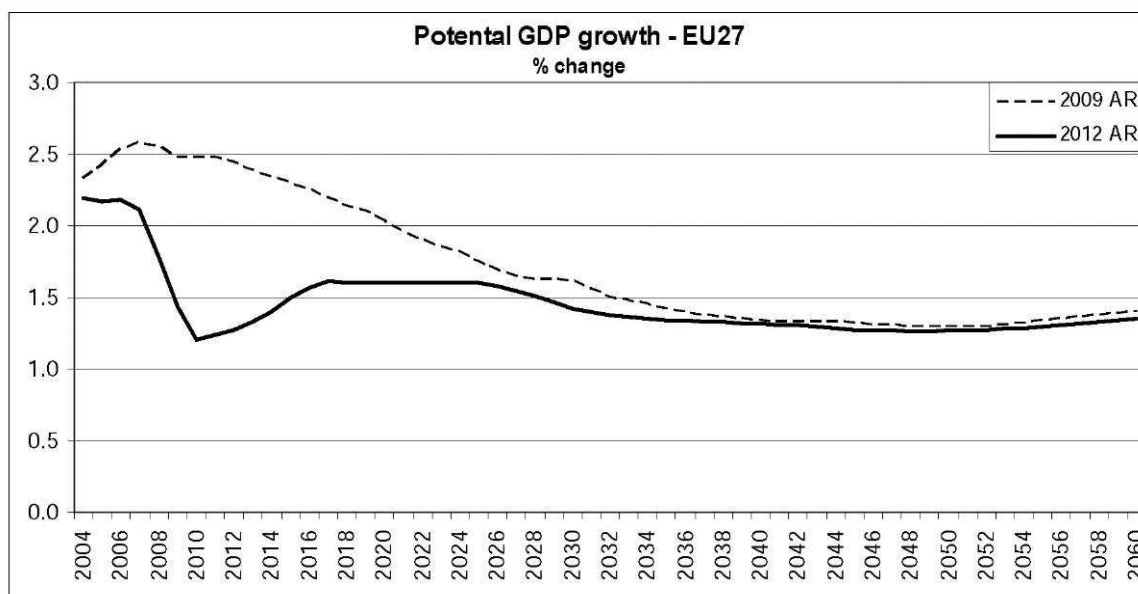
Πηγή: EPC

Σημαντικό ρόλο στις αλλαγές αυτές που αφορά το όριο εξόδου από την αγορά εργασίας έχει διαδραματίσει η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού όπως αναφέραμε

λεπτομερώς στο προηγούμενο κεφάλαιο αλλά και στις μεταρρυθμίσεις που έχουν προβεί στο σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Στην Ελλάδα μετά τη ψήφιση του νόμου 3863/10 τον Ιούλιο του 2010 είναι πρωτοφανής η αύξηση του ορίου εξόδου. Το θέμα που αναδύεται είναι κατά πόσο μπορούν να πραγματοποιηθούν οι μεταρρυθμίσεις αυτές και αν τα αποτελέσματα από αυτές τις μεταρρυθμίσεις θα είναι τα αναμενόμενα των προβολών. Η πιστή τήρηση των μεταρρυθμίσεων αλλά και η συνεχής προσαρμογή της δομής του ασφαλιστικού συστήματος θα πρέπει να είναι αναγκαία έτσι ώστε αυτές οι προβολές να μην μείνουν ευσεβείς πόθοι..

Κατά τη διάρκεια μεταξύ του 2008 και 2011 υπήρξαν κάποιες αλλαγές στα κοινωνικά-πολιτικά συστήματα της Ευρωζώνης και γενικότερα της Παγκόσμιας Οικονομίας. Δημιουργήθηκε μία κρίση από τη κατάρρευση του τεράστιου επενδυτικού οίκου Lehman Brothers και η κρίση από τη κατάρρευση αυτή μεταδόθηκε σε όλη τη Παγκόσμια Οικονομία. Τα θέματα πλέον που απασχολούν όλους τους Παγκόσμιους Μηχανισμούς είναι η διατήρηση του χρέους της κάθε χώρας σε διαχειρίσιμα επίπεδα . Όσον αφορά την ευρύτερη περιοχή της Ευρωζώνης οι Ευρωπαϊκοί Μηχανισμοί έκριναν πως προς το παρόν τρεις χώρες πρέπει να μπουν κάτω από την επιτήρηση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου Στήριξης για να μπορέσουν να διατηρήσουν το χρέος. Οι τρεις αυτές χώρες είναι η Ελλάδα, η Πορτογαλία και η Ιρλανδία. Αυτός είναι και ο κύριος λόγος που υπάρχει μία διαφορά μεταξύ των δύο προβολών του Ageing Report του 2009 και 2012 ως προς την ανάπτυξη του ΑΕΠ. Ο πίνακας που ακολουθεί διατυπώνει το μέσο όρο της πορείας του ΑΕΠ για το σύνολο των 27 χωρών.

Διάγραμμα 3.25 Πρόβλεψη για την αύξηση του ΑΕΠ των 27

Source: Commission services, EPC.

Παρατηρούμε μία πολύ σημαντική απόκλιση των καμπυλών από το 2008 και μετά, οι καμπύλες αυτές αρχίζουν να τέμνουν από το 2040 και μετά. Ο βασικότερος λόγος αυτής της απόκλισης είναι ο λόγος που αναφέραμε λίγο πιο πάνω. Το διάγραμμα αυτό μπορούμε να πούμε ότι είναι αρκετά αισιόδοξο και η εκτίμηση που μπορούμε να κάνουμε είναι ότι η ύφεση θα είναι μεγαλύτερη από ό,τι φαίνεται διότι τη χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκε η ανάλυση δε συμπεριλαμβάνει το σύνολο της ύφεσης. Όποτε τα αποτελέσματα θα είναι σίγουρα πιο επίπονα. Με την πτώση του ΑΕΠ θα αναμένουμε και λιγότερα έσοδα για κάθε χώρα στο Κρατικό Προϋπολογισμό, οι δαπάνες όπως δείξαμε σε πιο πάνω διαγράμματα αυξάνονται με ταχύτατους ρυθμούς με αποτέλεσμα το χρέος και το αφανές χρέος να διογκώνονται σε υψηλά επίπεδα.

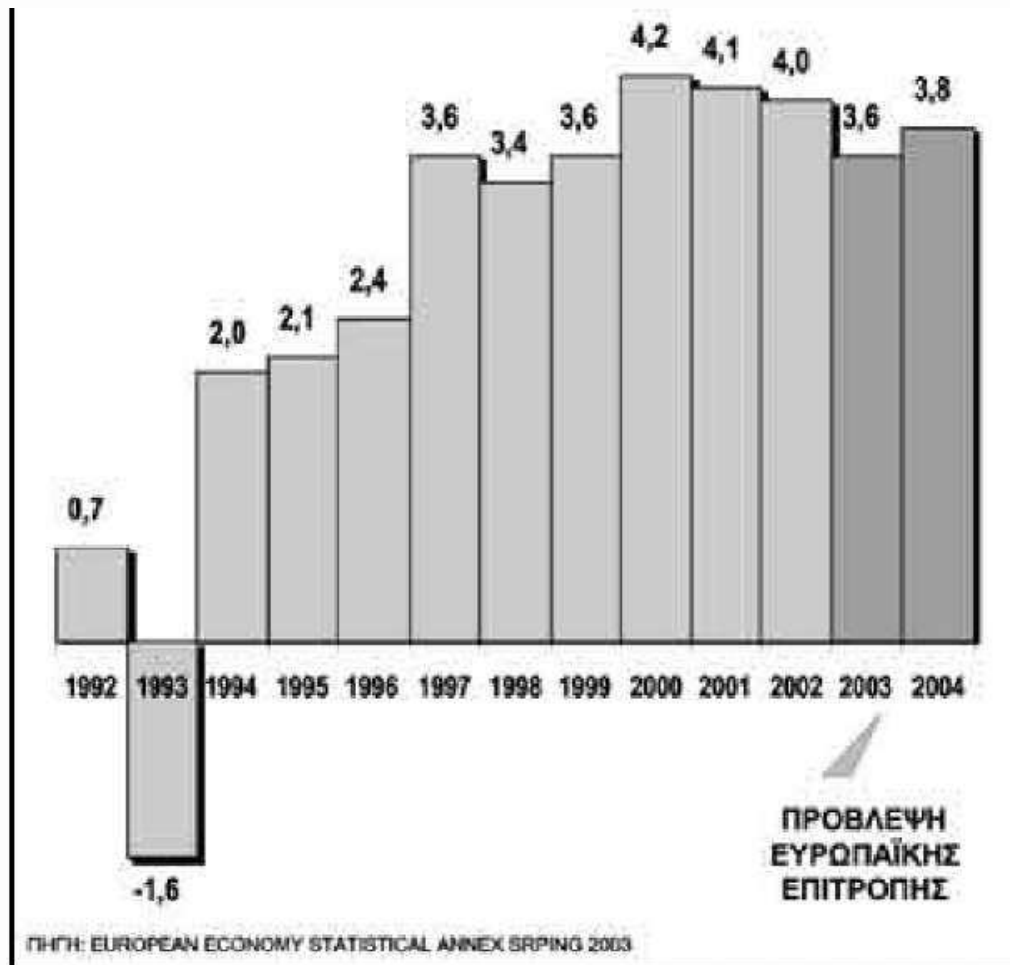
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Δαπάνες Προβολών ΙΝΕ ΓΣΕΕ 2003-2007

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα νέα κράτη μέλη αποτελεί νέα πρόκληση για την Ελληνική οικονομία αλλά και την επιλογή μιας μακράς ανάπτυξης για ολόκληρη την Ευρωζώνη. Απαιτείται να είναι πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά συντεταγμένα προκειμένου να μην τεθεί σε κίνδυνο το κοινωνικό κεκτημένο και το Ευρωπαϊκό μοντέλο, υπομονεύοντας την αλληλεγγύη και τη συνοχή στο εσωτερικό της ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό έχουν πραγματοποιηθεί οι έρευνες που θα ασχοληθούμε σε αυτό το σημείο του ΙΝΕ ΓΣΕΕ (2003,2007) όπου η βασική και η κεντρική επιδίωξη αφορά την ελληνική οικονομία. Αναφέροντας τις βασικές εξελίξεις που συντελούνται τα τελευταία χρόνια αλλά και τις πιθανές εξελίξεις των επόμενων χρόνων.

Στο σημείο αυτό θα δούμε τι απεικονίζουν οι παρακάτω πίνακες στην έρευνα που έγινε το 2003 για του ΙΝΕ-ΓΣΕΕ και ποιες θα είναι οι εξελίξεις και προοπτικές της Ελληνικής οικονομίας. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται είναι διαφορετική από τις προβολές της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφού η συγκεκριμένη προβολή ασχολείται με τις εισφορές της χώρας και όχι με τις δαπάνες. Επίσης οι αναλογιστές κάνουν διάφορες υποθέσεις με την αύξηση του ΑΕΠ για να μελετήσουν μέχρι ποια χρονική περίοδο μπορεί να αντέξει το Ελληνικό σύστημα ασφάλισης

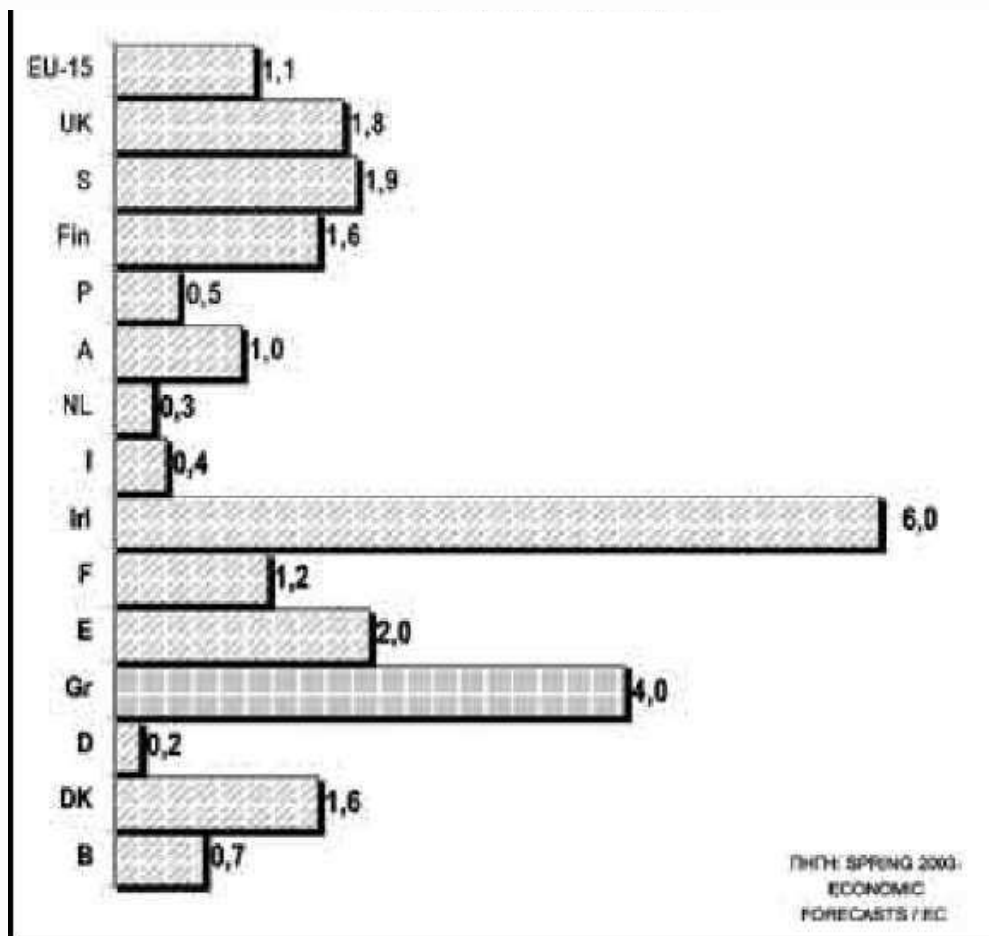
Στο παρακάτω πίνακα παρατηρούμε το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ στην Ελλάδα έως το 2002 και προβλέπει τι θα γίνει το 2003 και 2004. Απο το 1994 και για τα επόμενα 9 χρόνια η αύξηση του ΑΕΠ είναι συνεχόμενη και με σταθερές αυξητικές τάσεις όπως παρατηρούμε ακριβώς από κάτω.

Διάγραμμα 4.1 Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ στην Ελλάδα(%)1992-2002 και πρόβλεψη για το 2003-2004

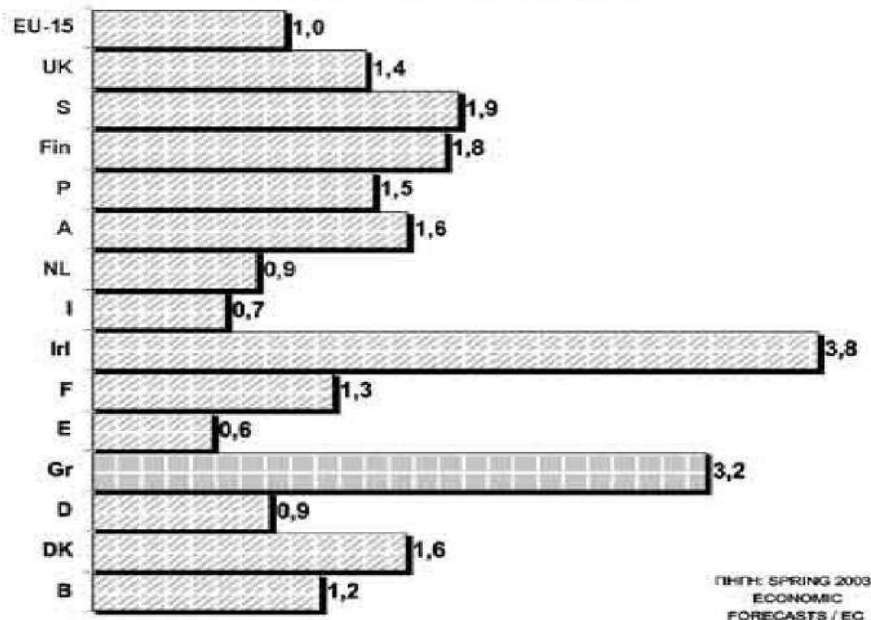
Στη συνέχεια βλέπουμε την αύξηση του ΑΕΠ για το έτος 2002 της Ελλάδος σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ΟΝΕ. Η Ελλάδα κατέχει τη δεύτερη θέση με ρυθμό ανάπτυξης 4% και είναι πίσω από την Ιρλανδία η οποία έχει 6% ρυθμό ανάπτυξης.

Διάγραμμα 4.2 Η αύξηση του ΑΕΠ κατά το 2002.Ετήσιος ρυθμός μεταβολής %

Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει την πραγματική αύξηση της παραγωγικότητας της Ελλάδος σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες της ΟΝΕ. Η Ελλάδα και σε αυτό το πίνακα κατέχει τη δεύτερη θέση με ετήσιο ποσοστό 3,2%. Η Ιρλανδία έχει το μεγαλύτερο ποσοστό με ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 3,8%

Διάγραμμα 4.3 Η αύξηση της παραγωγικότητας 1996-2002. Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής %

Η άνοδος του ΑΕΠ των ετών 1996 έως και 2003 σηματοδοτεί πιθανότατα μία μονιμότερη αλλαγή στους ρυθμούς ανάπτυξης της παραγωγικότητας και συνεχώς συγκλίνει τη ψαλίδα σε σχέση με τις Βόρειες αναπτυγμένες χώρες της Ευρώπης σύμφωνα με τους παραπάνω πίνακες . Αυτό που ισχυρε το 2003,τη χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκε η έρευνα δεν ισχύει στη σημερινή περίοδο. Η χώρα μας διανύει το τρίτο συνεχόμενο έτος ύφεσης με πολύ σημαντική πτώση του ΑΕΠ

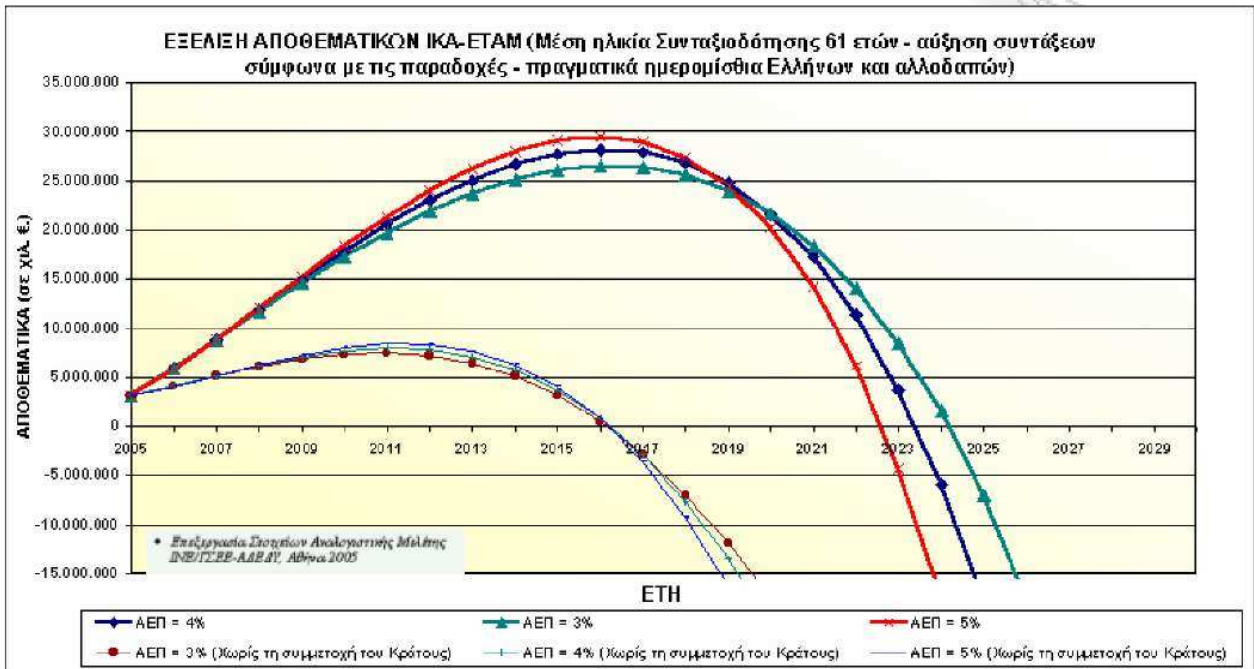
Στο σημείο αυτό προσπαθήσουμε να ερμηνεύσουμε την αναμενόμενη εξέλιξη της οικονομικής βιωσιμότητας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ όπως αποδίδουν τα παρακάτω διαγράμματα. Η μελέτη πραγματοποιήθηκε το 2007 για το λογαριασμό της ΙΝΕ-ΓΣΕΕ . Με βασική προϋπόθεση την επακριβή εφαρμογή και τήρηση των

ρυθμίσεων του Ν. 3029/2002 και κυρίως των αναφερομένων στην ετήσια χρηματοδότηση (1% του ΑΕΠ) του Ιδρύματος, με δεδομένη εισπραξιμότητα 100% των ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων και εργοδοτών..

Αναλυτικότερα, κατά τη διενέργεια των αναλογιστικών αυτών προσεγγίσεων, έχουν συνδυασθεί ποικίλα σενάρια:

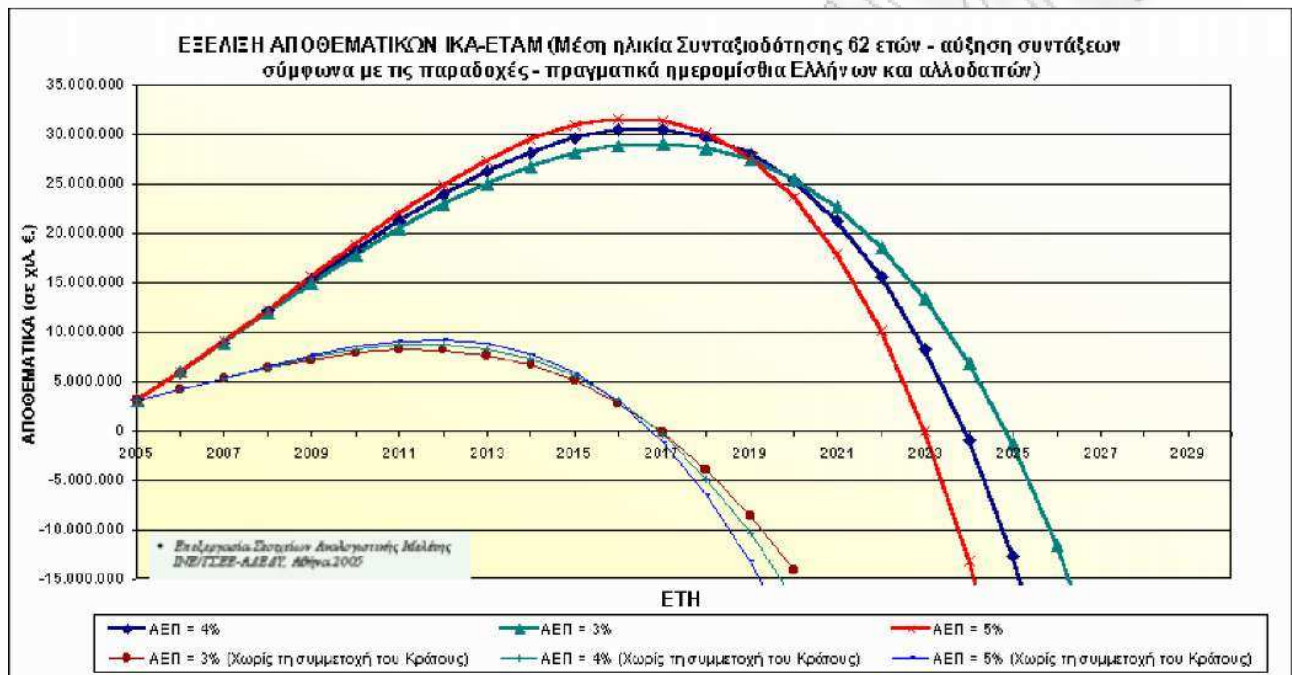
- εναλλακτικών ετήσιων ρυθμών ανάπτυξης (αυξήσεων του ΑΕΠ) 3% η 4% η 5%,
- εναλλακτικών τρόπων χρηματοδότησης (με η χωρίς τη συμμετοχή του Κράτους),
- εναλλακτικών ηλικιών συνταξιοδότησης 61, 62, 63, 64 ή 65 έτη ηλικίας.

Διάγραμμα 4.4 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 61 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.

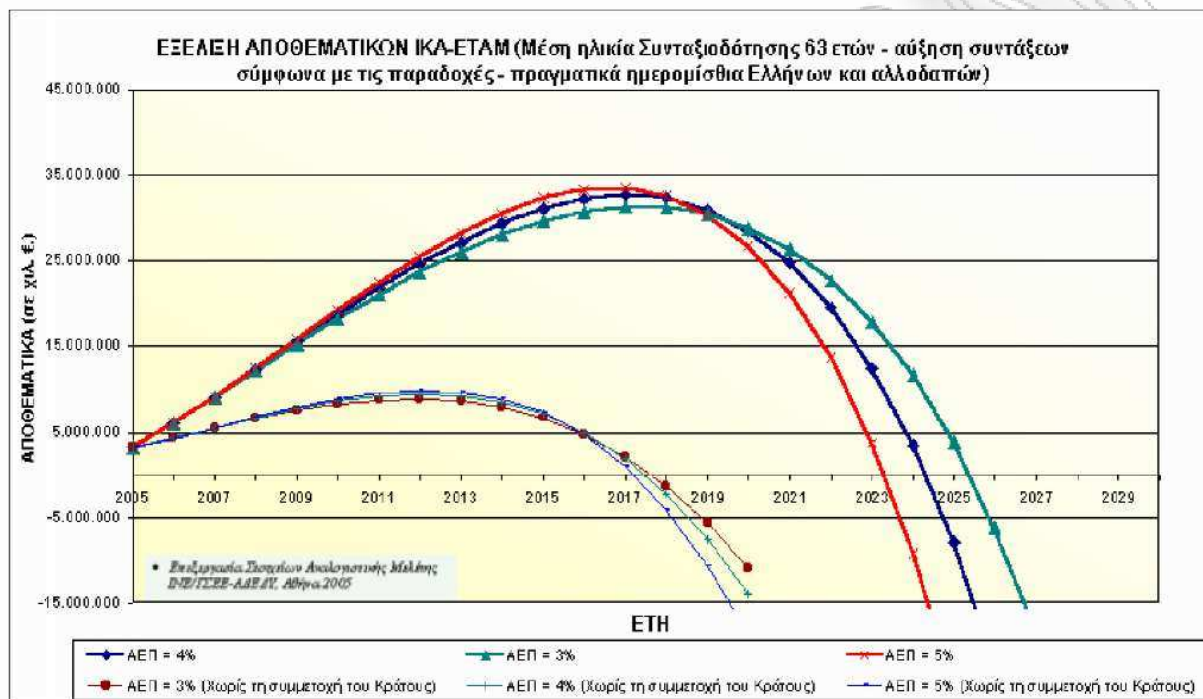
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 61^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το έτος 2024 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το 2023 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2022, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπρακτική ικανότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.5 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 62 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.

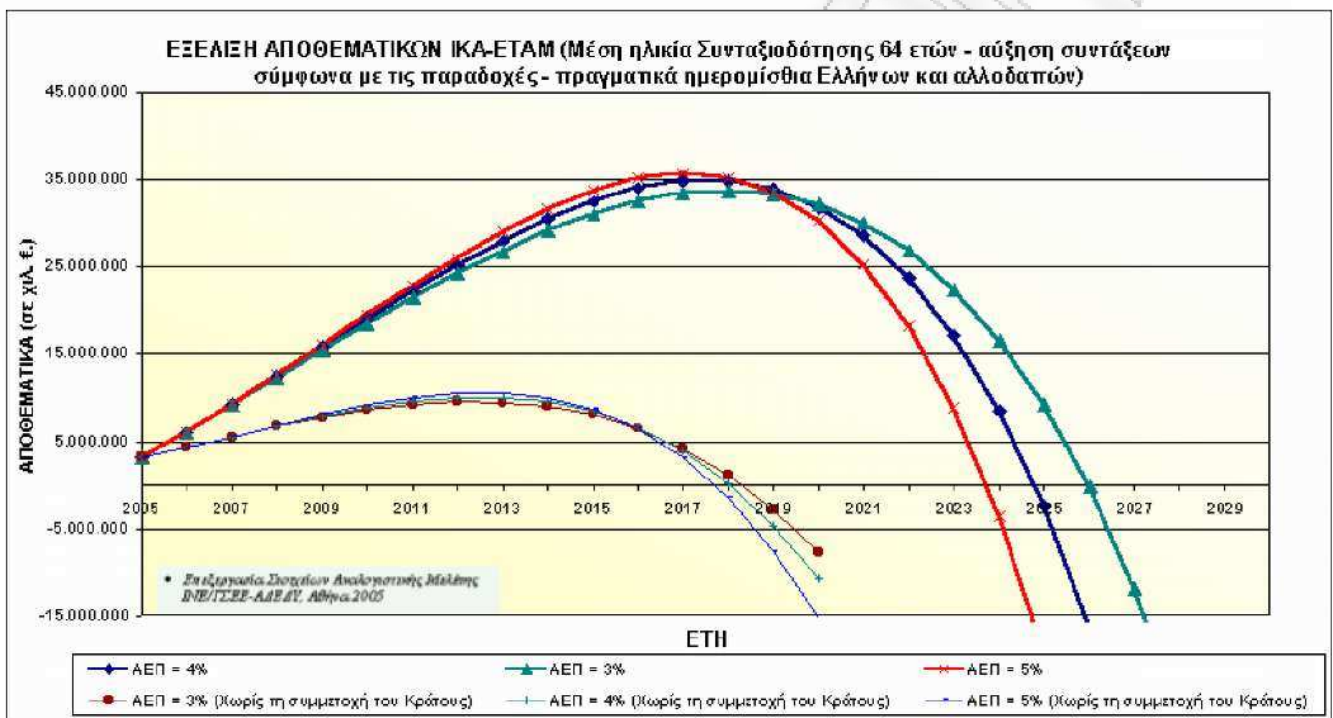
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 62^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το έτος 2025 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το 2024 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει μέχρι το 2023, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπρακτική ικανότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.6 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 63 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών).

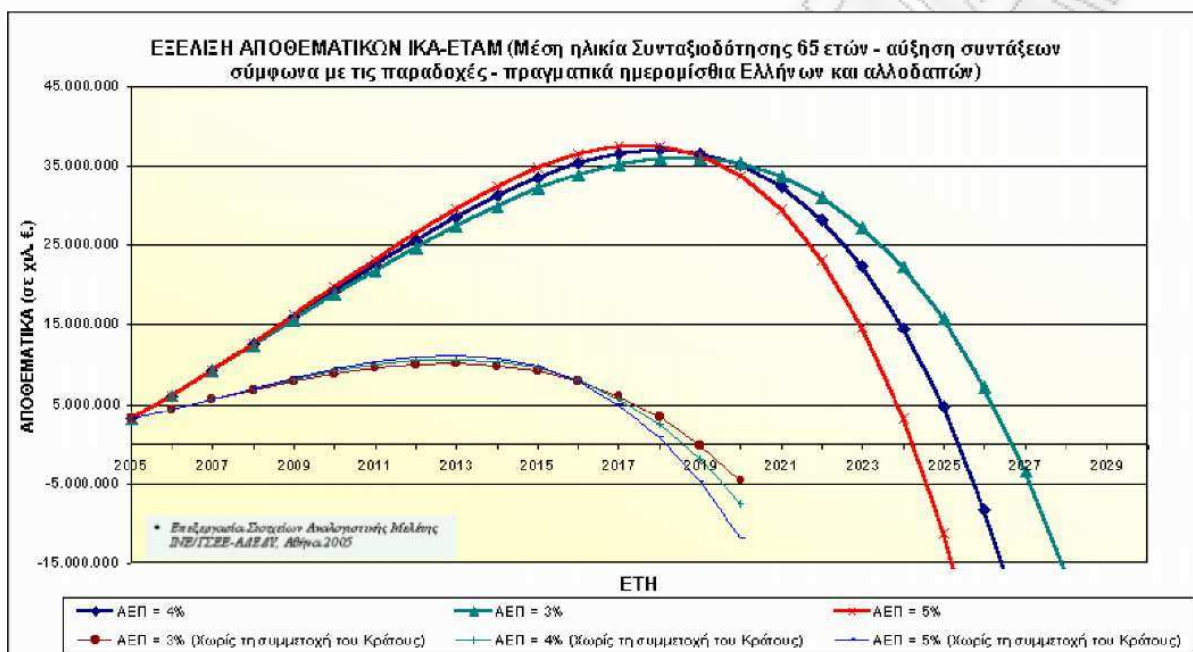
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 63^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο μετά το έτος 2025 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο μετά το έτος 2024 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2023, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπρακτική ικανότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.7 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 64 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.

Με ηλικία συνταξιοδότησης το 64^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το έτος 2026 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο πριν από το έτος 2025 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2023, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπραξιμότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.8 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 65 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών)

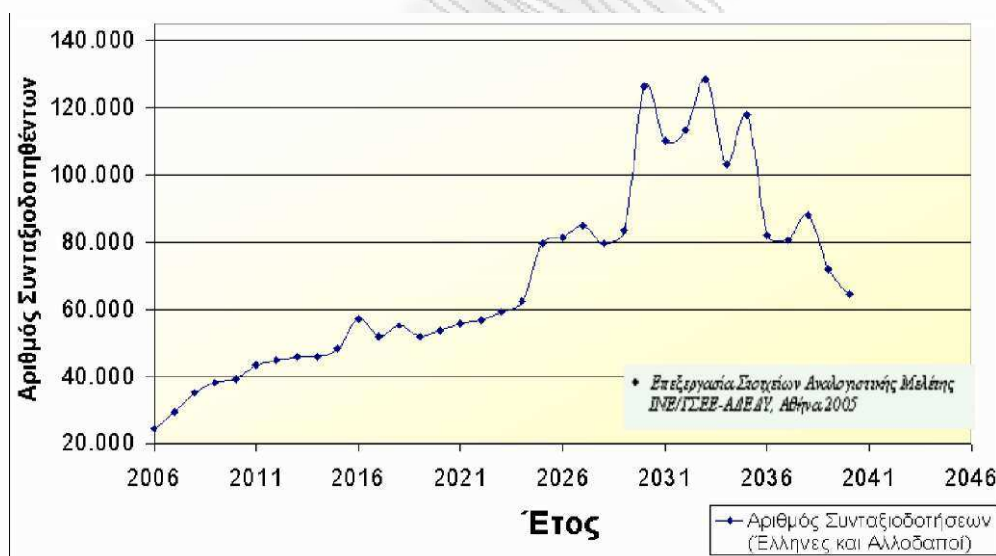
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 65^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πριν από το έτος 2024 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο μετά το έτος 2025 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2024, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπραξιμότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Η αναλογιστική μελέτη που πραγματοποιήθηκε αφορά τα έσοδα του ασφαλιστικού συστήματος και μέχρι ποια χρονιά μπορεί να αντέξει το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Παρατηρούμε ότι παρόλο που συνεχώς αυξάνει το ΑΕΠ με βάση την υπόθεση των αναλογιστών, συμπεραίνουμε ότι όσο πιο μεγάλη η αύξηση του ΑΕΠ τόσο πιο λίγο μπορεί να αντέξει το

σύστημα. Αυτό γίνεται διότι οι εισφορές που έχουν συσσωρευτεί όλα τα χρόνια του εργασιμου βίου είναι πολύ λιγότερα από τα έξοδα για συντάξεις. Ο νόμος του 1992 που αφορούσε τα άτομα που αποχωρούσαν από την αγορά εργασίας, προέβλεπε τη δυνατότητα να λαμβάνουν σύνταξη το μέσο όρο των τελευταίων τριών ετών. Εφόσον υπάρχει αύξηση του ΑΕΠ, σηματοδοτεί και αύξηση της παραγωγικότητας με αποτέλεσμα αύξηση των μισθών.

Το παρακάτω διάγραμμα μας δείχνει τον αριθμο των συνταξιοδοτήσεων ανά έτος που βοηθάει την αναλογιστική μελέτη που πραγματοποιήθηκε.

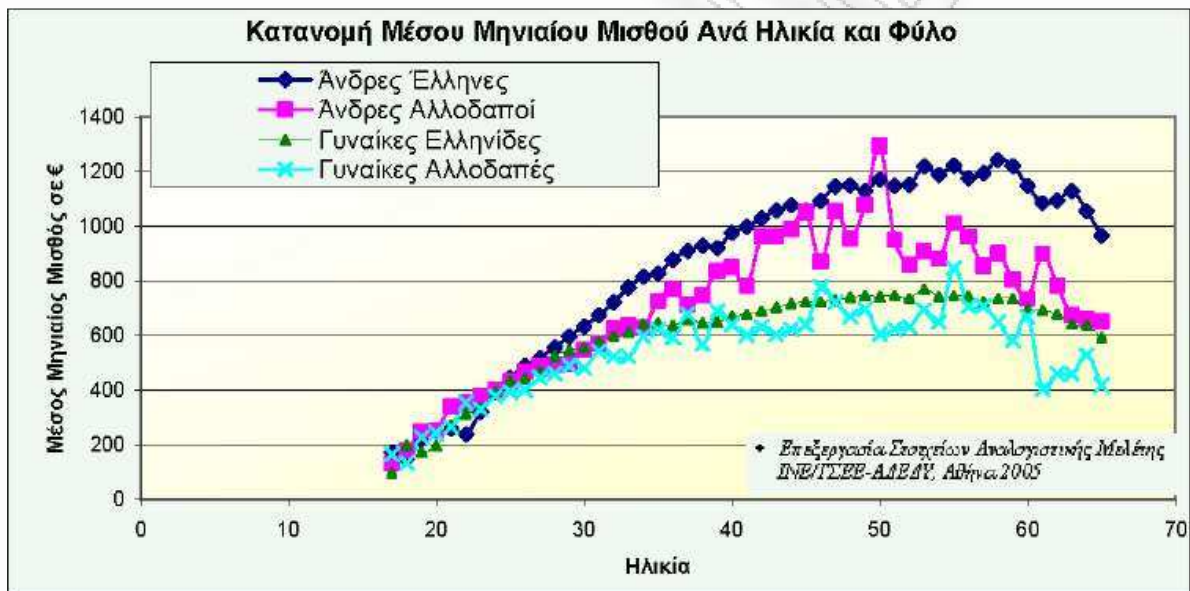
Διάγραμμα 4.9 Αριθμός συνταξιοδοτήσεων Ανά έτος

Πηγή : ΙΝΕ ΓΣΕΕ

Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει τη πορεία των μισθών των ατόμων που είναι ασφαλισμένοι στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης. Η πορεία όλων των παρακάτω ομάδων είναι ανοδική.

Διάγραμμα 4.10 Κατανομή Μέσου Μηνιαίου Μισθού Ανά Ηλικία και Φύλο

Πηγή : INE ΓΣΕΕ

5A

Γνωρίζουμε ότι η αύξηση της απασχόλησης και ο περιορισμός της ανασφάλιστης εργασίας ενισχύουν την οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος ασφάλισης, στη συγκεκριμένη περίπτωση της κοινωνικής ασφάλισης αφού το Ελληνικό σύστημα όπως αναφέραμε πιο πάνω είναι διανεμητικό. Δηλαδή αυξάνουν τις εισφορές και τις εισροές του ενώ παράλληλα βελτιώνουν τη σχέση εργαζομένων προς συνταξιούχους. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι η βελτίωση των μισθών και των αμοιβών

οι οποίοι οδηγούν σε βελτιώσεις των ετήσιων εισροών του συστήματος. Οι γενικές αυτές αρχές ισχύουν, απολύτως, σε οποιοδήποτε σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, υπό την προϋπόθεση, ότι το σύστημα αυτό έχει δομηθεί σωστά.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΡΟΒΟΛΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΙΝΕ ΓΣΕΕ (2003,2007) ΚΑΙ ΤΩΝ AGEING REPORT (2009,2012)

Οι προβολές του ΙΝΕ ΓΣΕΕ έχουν πραγματοποιηθεί σε προγενέστερα χρόνια απ' ότι οι προβολές του Ageing Report . Ένα κοινό σημείο σε αυτές τις προβολές είναι η μεταβολή του δημογραφικού δείκτη εξάρτησης από το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού με αποτέλεσμα την συνεχή αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων.

Οι προβολές αυτές διαφέρουν ως προς τη μεθοδολογία της ανάλυσης τους.Οι προβολές της Ευρωπαϊκής Ένωσης μελετούν και εξετάζουν τις προβολές των δαπανών ενώ του ΙΝΕ ΓΣΕΕ μελετούν τα έσοδα στο σύστημα ασφάλισης.Μία μεγάλη διαφορά που παρατηρούμε είναι ότι οι έρευνες του ΙΝΕ ΓΣΕΕ με βάση την ανάπτυξη του ΑΕΠ της Ελληνικής Οικονομίας που είχε ήδη πραγματοποιηθεί τα προηγούμενα χρόνια , έδειξαν ότι η ανάπτυξη του ΑΕΠ θα συνεχιζόταν και τα επόμενα χρόνια αλλά ίσως με μικρότερο ρυθμό ανάπτυξης.Επίσης οι προβολές του Ageing Report του 2009 έδειχναν ακριβώς το ίδιο γεγονός,δηλαδή μικρή αύξηση του ΑΕΠ της Ελληνικής Οικονομίας.Η κρίση όμως που έχει δημιουργηθεί στην ευρύτετη περιοχή της Ευρωζώνης έχει αλλάξει αρκετά τους ρυθμούς ανάπτυξης αρκετών χωρών συμπεριλαμβάνοντας και την Ελλάδα.Η προπαρασκευαστική έρευνα του Ageing Report του 2012 αφού είναι και η πιο πρόσφατη αποτυπώνει αυτή την ύφεση όχι μόνο του Ελληνικού Κράτους αλλά στο μέσο όρο του συνόλου της Ευρωζώνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 . Συμπεράσματα

Όλο και περισσότερες έρευνες , μελέτες και δαπάνες προβολών από διάφορους Παγκόσμιους Οργανισμούς δείχνουν πόσο σημαντικό είναι το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Οι τάσεις αύξησης των ηλικιωμένων δημιουργείται κυρίως από τρεις παράγοντες που αποτελούν και την κινητήρια δύναμη των προβολών (Προσδόκιμο επιβίωσης, Γονιμότητα και Μετανάστευση) . Οι προβολές που χρησιμοποιήθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια είχαν ως στόχο να μελετήσουμε και να αναλύσουμε το πρόβλημα που δημιουργείται από το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Οι έρευνες αυτές έγιναν σε προγενέστερα χρόνια, οπότε τα συμπεράσματα που προσπαθήσαμε να εξάγουμε είναι πολύ πιθανό να περιέχουν και αρκετή ποσότητα αισιοδοξία αφού τα τελευταία δύο έτη παρατηρείται μία ύφεση της Παγκόσμιας Οικονομίας.

Οι δημογραφικές εξελίξεις δηλαδή μεγαλύτερη διάρκεια ζωής σε συνδυασμό με το χαμηλό δείκτη γονιμότητας θα οδηγήσουν σε σημαντική άνοδο του δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων (το ποσοστό των ατόμων άνω των 65 ετών ως προς τον πληθυσμό σε ηλικία απασχόλησης) σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εξέλιξη αυτή θα αυξήσει σημαντικά τις δαπάνες για συντάξεις και υγεία και θα περιορίσει τον αριθμό εκείνων που καταβάλλουν εισφορές. Ο βαθμός στον οποίο οι συνέπειες αυτές θα επηρεάσουν το βιοτικό επίπεδο στις επιμέρους χώρες θα εξαρτηθεί τόσο από τις αρχικές δημοσιονομικές τους επιδόσεις όσο και από τις προσπάθειες που γίνονται για την ενίσχυση του ρυθμού ανάπτυξης, την αύξηση του ποσοστού απασχόλησης του πληθυσμού, καθώς και για τον εξορθολογισμό των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Στην Ελλάδα οι συνέπειες της γήρανσης του πληθυσμού θα είναι εντονότερες, μεταξύ άλλων και επειδή ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ βρίσκεται σήμερα σε πολύ υψηλό επίπεδο

Οι δημογραφικές εξελίξεις καθορίζουν μια σειρά οικονομικών χαρακτηριστικών του πληθυσμού, όπως το μέγεθος της αγοράς εργασίας του μέλλοντος που έχει σχέση με το ύψος χρηματοδότησης των ασφαλιστικών συστημάτων και ο αριθμός μελλοντικών συνταξιούχων που έχει άμεση σχέση με το ύψος της δαπάνης για την κάλυψη των συνταξιοδοτικών παροχών, αλλά και άλλων που συνδέονται με τη γήρανση, όπως παροχών υγείας και φροντίδας. Με δεδομένο το φαινόμενο της γήρανση του πληθυσμού, θα πρέπει να εξετάσουμε τις διάφορες επιπτώσεις στα δημοσιονομικά-μακροοικονομικά μεγέθη από τις οποίες θα εξαρτηθεί σε ποιο βαθμό και με ποιο τρόπο θα ανταποκριθεί ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας στην αυξημένη ζήτηση για παροχές. Επίσης σε ποιο βαθμό θα μπορέσει να καλύψει τις ανάγκες των συνταξιούχων.

Η γήρανση του πληθυσμού δημιουργεί ή μάλλον καλυτέρα διογκώνει τα προβλήματα στα διάφορα συστήματα ασφάλισης είτε αυτά είναι δημόσια είτε αυτά είναι ιδιωτικά. Στο κεφάλαιο 1 γίνεται εκτενέστερη αναφορά για τις δομές και τις διαφορές μεταξύ της κοινωνικής και της ιδιωτικής ασφάλισης. Σε πρώτη ματιά μπορούμε να πούμε ότι η ιδιωτική ασφάλιση φαίνεται να αντιδρά καλύτερα στο φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού σε μικροοικονομικό επίπεδο αλλά δεν ισχύει το ίδιο σε μακροχρόνιο επίπεδο αφού ο βασικός της άξονας είναι η κεφαλαιοποίηση των εισφορών /ασφαλιστρών για την πληρωμή της σύνταξης όταν φτάσουν στο έτος συνταξιοδότησης. Αντιθέτως μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι η γήρανση του πληθυσμού επηρεάζει σε πολύ μεγάλο βαθμό την κοινωνική ασφάλιση αφού υπάρχει σχέση αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών. Σε αυτό λοιπόν το σημείο δίνεται η απάντηση στο ερώτημα που θέσαμε παραπάνω, δηλαδή να υπάρξει μία μετατόπιση από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα.

Το μεγάλο ζήτημα λοιπόν που δημιουργείται είναι αν πρέπει να υπάρξει μία πλήρη μετατόπιση του συστήματος :

Στο σημείο αυτό θα χρησιμοποιήσουμε κάποιους μύθους που έχει παραθέσει ο Nicholas Barr στο βιβλίο του *The Welfare State As Piggy Bank* (2001) που

προσπαθεί εμμέσως να απαντήσει στο πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού αν συνίσταται στην μετατροπή του υπάρχοντος κρατικού-διανεμητικού συστήματος συντάξεων σε ιδιωτικό-κεφαλαιοποιητικό.

Ο Nicholas Barr αναφέρει ότι αν ένα σύστημα έχει επιβλαβείς επιπτώσεις στα κίνητρα εργασίας ή αντίστοιχα προσφέρει κίνητρα για πρόωμη συνταξιοδότηση δεν έχει σχέση με την κεφαλαιοποίηση. Το Σουηδικό σύστημα το οποίο είναι διανεμητικό διατηρεί όλα τα κίνητρα για παραμονή εργασίας και αντιθέτως υπάρχουν πολλά κεφαλαιοποιητικά συστήματα τα οποία εμπεριέχουν κίνητρα πρόωρης συνταξιοδότησης. Άρα σημασία έχει πως λειτουργεί το σύστημα και τι πιστεύουν οι ασφαλισμένοι, δηλαδή πως ανταποκρίνεται στους ασφαλισμένους το κάθε σύστημα είτε αυτό είναι διανεμητικό είτε κεφαλαιοποιητικό. Βασικός στόχος κάθε συστήματος είναι να δώσει σημασία στην οικονομική ευημερία δηλαδή ότι είναι πιθανό η περισσότερη εργασία να αποτιμάται σε όρους ευημερίας .

Επίσης ο ίδιος συγγραφέας αναφέρει ότι πολλά ιδιωτικά συστήματα συντάξεων έχουν καταστραφεί από κυβερνητικές πράξεις ή πολιτικών αδρανειών (π.χ. τα αποτελέσματα του υπερπληθωρισμού στη Λατινική Αμερική αλλά και στην Ευρώπη πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο). Οι πολιτικοί δεν είναι οι μόνοι που προσφέρουν υποσχέσεις που δεν μπορούν να εκπληρώσουν. Σε κάθε σύστημα λοιπόν είτε αυτό είναι διανεμητικό είτε κεφαλαιοποιητικό ο ρόλος του κράτους είναι εξαιρετικά σημαντικός για την εξασφάλιση της μακροοικονομικής σταθερότητας. Η αλλαγή του συστήματος δεν είναι πανάκεια.

Η γήρανση του πληθυσμού είτε σε κεφαλαιοποιητικά είτε σε διανεμητικά συστήματα μειώνει αναποφευκτα το ρυθμό αύξησης του πληθυσμού και επομένως θέτει σε αμφιβολία τη γενική ανάπτυξη. Γίνεται αντιληπτό ότι τα συστήματα ασφάλισης θα πρέπει να προσαρμοστούν για να ανατραπούν οι αρνητικές συνέπειες του φαινομένου της γήρανσης του πληθυσμού.

Η αντιμετώπιση της γήρανσης του πληθυσμού για τη διατήρηση των δαπανών της κάθε χώρας προϋποθέτει μία σειρά μεταρρυθμίσεων και τη πιστή τήρηση τους. Οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες περιλαμβάνουν την εισαγωγή στα συστήματα στοιχείων κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα, τον περιορισμό της πρόωρης συνταξιοδότησης, την αύξηση του αριθμού των ετών για τον υπολογισμό των συντάξιμων αποδοχών επί των οποίων υπολογίζεται το ποσοστό αναπλήρωσης και τις μεταβολές στον τρόπο αναπροσαρμογής των συντάξεων. Οι μεταρρυθμίσεις είναι συνήθως δυσκολότερες σε χώρες όπου οι παράμετροι των συστημάτων συνταξιοδότησης θεσπίστηκαν σε εποχές που το προσδόκιμο ζωής ήταν πολύ χαμηλότερο. Η μετάβαση ενός μέρους ασφάλισης από τα διανεμητικά στα κεφαλαιοποιητικά σε συνδυασμό με τις απαραίτητες και αναγκαίες μεταρρυθμίσεις θα συμβάλουν στις προσπάθειες των χωρών για τη διατήρηση του χρέους σε διαχειρίσιμα επίπεδα.

Συνοψίζοντας, όλες αυτές οι προσαρμογές αφορούν τη συμμετοχή του εργατικού δυναμικού, δηλαδή να δουλεύουν όσο το δυνατόν περισσότεροι από το ποσοστό του πληθυσμού και να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στη παραγωγικότητα.

Κρίσιμη Ερώτηση « Πως ανταποκρινόμαστε στις προκλήσεις της γήρανσης του πληθυσμού»

Από μακροοικονομική σκοπιά της θεωρίας και της ανάλυσης παρατηρούμε ότι το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού δεν είναι καθόλου ένα ζήτημα αμελητέο και θα υπάρξει ουσιαστικό πρόβλημα στην καταβολή των συντάξεων στις επόμενες γενιές αν δεν παρθούν γενναίες αποφάσεις. Η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών μας αποτελεί έναν από τους βασικούς παράγοντες της στρατηγικής μας για την έξοδο από την κρίση. Πρέπει να χαραχθούν σαφείς στρατηγικές για την περίοδο που θα ακολουθήσει την κρίση, θα πρέπει να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα των μέτρων στήριξης βραχυπρόθεσμα έτσι ώστε να δημιουργηθούν οι συνθήκες

για μια βιώσιμη και ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη στο μέλλον . Το θέμα αυτό από μικροοικονομική πλευράς δημιουργεί ένα «**παράθυρο ευκαιρίας**» για παρεμβάσεις σε βραχυπρόθεσμο χρόνο, όπου είναι απαραίτητο να γίνουν άμεσα κάποιες προσαρμογές και κάποιες μεταρρυθμίσεις. Όπως

- **Περισσότεροι εργαζόμενοι**

Αυτό που απαιτείται είναι περισσότεροι εργαζόμενοι αφού η δημογραφία επηρεάζει άμεσα το δείκτη εξάρτησης. Ο οικονομικός δείκτης εξαρτάται από τον τρόπο λειτουργίας της αγοράς εργασίας. Οπότε μία αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας μπορεί εύκολα να αντισταθμίσει δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις.

- **Μεγαλύτεροι σε ηλικία εργαζόμενοι**

Έχει παρατηρηθεί ότι η μέση ηλικίας αποχώρησης από την εργασία μειώνεται συστηματικά από τις αρχές της δεκαετίας του '80, παρόλο που υπάρχουν μικρές αυξήσεις των ελάχιστων ορίων συνταξιοδότησης της περιόδου 1990-92. Η μείωση της μέσης ηλικίας αποχώρησης από την εργασία οφείλεται τόσο σε παράγοντες προσφοράς (όρια ηλικίας , έλλειψη σταδιακής συνταξιοδότησης) αλλά και της ζήτησης εργασίας .

- **Μετανάστες**

Το μεγάλο κύμα μετανάστευσης έπαιξε σημαντικό ρόλο στις δεκαετίες που πέρασαν. Το μεταναστευτικό απόθεμα των γειτονικών χωρών περιορίζεται με αποτέλεσμα να γίνονται εμφανή τα όρια αξιοποίησης αυτού του παράγοντα ως στρατηγική επίλυση του ασφαλιστικού.

- **Μεγαλύτερη παραγωγικότητα**

Στο συγκεκριμένο στάδιο θα εξετάσουμε πως από τους λιγότερους αυριανούς εργαζόμενους θα είναι σε θέση να αυξήσουν τη παραγωγικότητα τους έτσι ώστε να μπορέσουν να στηρίξουν τους πολυπληθέστερους συνταξιούχους. Ένας τρόπος είναι η αύξηση του παραγωγικού κεφαλαίου κατά κεφαλή εργαζομένου μέσω επενδύσεων. Θα μπορούσαμε να πούμε μία τάση προς αποταμίευση. Ένας άλλος τρόπος είναι η αύξηση του ανθρώπινου κεφαλαίου μέσω της αναδιάρθρωσης και της συνεχώς εκπαίδευσης έτσι ώστε η αναδιάρθρωση της εκπαίδευσης να έχει άμεση σχέση με την αύξηση της παραγωγής. Οι εργαζόμενοι πρέπει να εκπαιδεύονται καθ' όλη τη διάρκεια του εργασιακού βίου. Εδώ τίθεται μια μικρή παραβολή που έχει να κάνει σχέση με το πως δουλεύουμε και όχι με το πόσο. Τέλος τα συστήματα ασφάλισης πρέπει να ενισχύουν τη προσαρμοστικότητα που έχει άμεση σχέση με την αύξηση της παραγωγής των εργαζομένων.

- **Καλύτερη κατανομή των βαρών**

Έχει παρατηρηθεί ότι τα διάφορα συνταξιοδοτικά συστήματα έχουν διάφορες ανισότητες μεταξύ των ατόμων που είναι ασφαλισμένα σε ένα οργανωμένο κοινωνικό σύστημα. Μία εμφανή ανισότητα για παράδειγμα είναι η πρόωρη συνταξιοδότηση ορισμένων κοινωνικών ομάδων. Το αποτέλεσμα αυτής της ανισότητας είναι παρά πολύ αρνητική αφού αυξάνει τα έξοδα ενός συνταξιοδοτικού συστήματος εις βάρος των παραγωγικών μονάδων. Οπότε απαιτείται μία βελτίωση της κατανομής των βαρών με αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγής. .

Η αναβολή της εφαρμογής πολιτικών μεταρρυθμίσεων όπως η διασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, η εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών, η ενίσχυση της απασχόλησης για την αντιμετώπιση των

συνεπειών της γήρανσης του πληθυσμού μεταθέτει και επιδεινώνει το πρόβλημα που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν οι επόμενες γενεές.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αθανασίου , Λ , Ζέρβου , Φ , Κώτση , Α ,(2009), *Οικονομική και δημογραφική βιωσιμότητα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος*.Εκθέσεις 57.

Ζέρβου, Φ , (2009) , *Η Εξέλιξη και προβληματισμός για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος* ,Εκθέσεις 58

Καραβίτης , Ν , (2011), *Μελέτη : Συντάξεις πέρα απο το πρώτο πυλώνα*,ΙΟΒΕ

Λυμπεράκη, Α., Τήνιος, Π. και Φιλαλήθης, Α. (2009), *ΖΩΗ 50, Υγεία, Γήρανση και Συνταξιοδότηση στην Ελλάδα και την Ευρώπη*, Κριτική

Τήνιος, Π. (2010), *Ασφαλιστικό, Μία μέθοδος ανάγνωσης*, Κριτική

Τήνιος, Π. (2003), *Ανάπτυξη με Αλληλεγγύη, Ένα πλαίσιο για τις Συντάξεις του νέου αιώνα*, Αθήνα: Παπαζήσης.

ΙΝΕ , ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ , (2003) , *Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση*.

ΙΝΕ , ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ , (2007) , *Αναλογιτική Μελέτη ΙΚΑ-ΕΤΑΜ*.

Barr (2001), *the Welfare State as Piggy Bank: Information, Risk, Uncertainty and the Role of the State*,Oxford.

EUROPEAN COMMISSION, THE AGEING REPORT, (2009), *Economic and budgetary projections for the EU-27 member States (2008-2060)*

EUROPEAN COMMISSION , THE AGEING REPORT , (2012) , *Underlying Assumptions and Projection Methodologies*.

IMF (2010) ,GREECE : Stand- By Arrangement – Review Under the Emergency Financing Mechanism , IMF Country Report No 10/217

www.capital.gr/stoupas/Article.aspx?id=961897

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ & ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ & ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΚΙΝΔΥΝΟΥ**

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ ΚΑΙ
ΓΗΡΑΝΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ. ΣΕ ΠΟΙΟ ΒΑΘΜΟ ΚΑΙ ΜΕ ΠΟΙΟΥΣ
ΤΡΟΠΟΥΣ ΘΑ ΣΥΝΕΙΣΦΕΡΕ ΜΙΑ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΑΜΙΓΩΣ
ΚΡΑΤΙΚΟ ΠΡΟΣ ΜΕΙΚΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΗΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΕ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Α) ΠΡΟΒΟΛΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ

Β) ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΠΛΑΤΩΝ ΤΗΝΙΟΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Δ. ΚΩΝ/ΝΟΣ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2011

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη παρούσα μελέτη εξετάζουμε το μακροοικονομικό θέμα του συστήματος συντάξεων και της γήρανσης του πληθυσμού. Στόχος μας είναι να εξετάσουμε το σύστημα των συντάξεων στην Ελλάδα σε πρώτη φάση και έπειτα σε ένα γενικότερο Ευρωπαϊκό και Παγκόσμιο πλαίσιο. Επιπλέον μελετάμε την επίδραση της γήρανσης ή της αύξησης του προσδόκιμου ορίου ζωής στο συνταξιοδοτικό σύστημα, αν δημιουργεί ελλείμματα; Ποια είναι η δημοσιονομική οπτική της επίδρασης της γήρανσης του πληθυσμού στο συνταξιοδοτικό σύστημα; Και πως θα συνείσφερε μετατόπιση του από το αμιγώς κρατικό προς μεικτά συστήματα ασφάλισης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Πυλώνες Ασφάλισης – θεωρητική προσέγγιση.....	10
1.1.1 Τι είναι Ασφάλιση ;Δομή και διάρθρωση του ασφαλιστικού συστήματος.....	10
1.1.2 Θεωρία Κοινωνικής-Ιδιωτικής Ασφάλισης , διάκριση μεταξύ συστημάτων Ασφάλισης και η κύρια διάκριση στους Βασικούς Πυλώνες.....	11
1.2.1 Γήρανση του πληθυσμού	15
1.2.2 Τα προβλήματα που δημιουργεί η γήρανση του πληθυσμού στο σύστημα ασφάλισης με αποτέλεσμα την αύξηση του χρέους και κυρίως του αφανούς χρέους.....	17
1.3 Αφανές χρέος	24
1.4 Θα συνείφερε μία μετατόπιση του συνταξιοδοτικού συστήματος από αμιγώς κρατικό σε ιδιωτικό σύστημα ασφάλισης;	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 . Το Ελληνικό σύστημα ασφάλισης και οι προοπτικές του.	28
2.1 Ελληνικό σύστημα Ασφάλισης και Συνταξιοδότησης.....	28
2.2 Ο κατακερματισμός του συστήματος.....	30
2.3.1 Η γήρανση του πληθυσμού και η απήχηση στον Ελλαδικό χώρο.	36
2.3.2 Ο ρόλος του δεύτερου και του τρίτου πυλώνα.	40
2.4.1 Δημόσιο Χρέος	43
2.4.2 Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΒΟΛΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (2009,2012).ΑΠΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.....	50
3.1 Πρόβλεψη πληθυσμού.....	51
3.1.1. Γονιμότητα.....	52
3.2 Προσδόκιμο ζωής.....	57
3.3 Μετανάστευση	61
3.4 Απασχόληση	75
3.5 Η επίδραση της γήρανσης στις δημόσιες δαπάνες	77
3.6 Σύγκριση και συσχέτιση Ageing Report 2009 και 2012	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Δαπάνες Προβολών ΙΝΕ ΓΣΕΕ 2003-2007.....	97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 . Συμπεράσματα.....	110
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	117

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ-ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

A. Πίνακες

Πίνακας 1.1 Προσδόκιμο επιβίωσης στην ηλικία των 65 ετών 1960-2007, Ελλάδα και διεθνείς συγκρίσεις	18
Πίνακας 1.2 Δημογραφικός δείκτης εξάρτησης - 2007-2060 (Άτομα 65±/άτομα 15-64)19	19
Πίνακας 1.3 Ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης, 2007-2060 (Σχέση ασφαλισμένου/συνταξιούχου)	21
Πίνακας 1.4 Δαπάνες για συντάξεις δημόσιου συστήματος 2007-2060: Συντονισμένη προβολή (Ποσοστά του ΑΕΠ)	23
Πίνακας 2.1 Το Ελληνικό σύστημα συντάξεων	33
Πίνακας 2.2 Δαπάνες για συντάξεις δημοσίου συστήματος 2007-2060 (Ποσοστά του ΑΕΠ)	42
Πίνακας 3.1	68
Κορύφωση του συνολικού και του εργάσιμου ηλικιακού πληθυσμού	68
Πίνακας 3.2 Διαφορά της προβλεπόμενη συσσωρευτικής μετανάστευση EUROPOP 2010-EUROPOP 2008	83
Πίνακας 3.3 Διαφορά στο εργατικό δυναμικό (EUROPOP2010-EUROPOP2008). Ηλικίας (15-64)	85
Πίνακας 3.4 Διαφορά του συνολικού ποσού του πληθυσμού 0-14 (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	86
Πίνακας 3.5 Διαφορά του συνόλου πληθυσμού 65 και πάνω (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	87
Πίνακας 3.6 Διαφορά του δείκτη εξάρτησης 65 και άνω /15-64 (EUROPOP2010-2008)	88
Πίνακας 3.7 Διαφορά του δείκτη Γονιμότητας (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	89
Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010	89
Πίνακας 3.8 Διαφορά στο προσδόκιμο όριο ζωής κατά τη στιγμή της γέννησης (EUROPOP2010 – EUROPOP2008)	90
Πίνακας 3.9 Διαφορά καθαρής μετανάστευση (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	91

B. Διαγράμματα

Διάγραμμα 2.1 Εξέλιξη των γεννήσεων 1921-1991	38
Διάγραμμα 2.2 Μετανάστευση και παλιννόστηση 1946-57	39

Διάγραμμα 2.3 Ποσοστό συνταξιούχων σε σχέση με τα άτομα ηλικίας 15-64.....	40
Διάγραμμα 2.4 Ποσοστά Πυλώνων.....	41
Διάγραμμα 2.5 Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους	45
Διάγραμμα 3.1 Πρόβλεψη των δεικτών γονιμότητας, αριθμός γεννήσεων ανά γυναίκα.....	55
Διάγραμμα 3.2 Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τους άνδρες	59
Διάγραμμα 3.3.....	59
Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τις γυναίκες.....	59
Διάγραμμα 3.4 Προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τους άνδρες ..	60
Διάγραμμα 3.5 Προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τις γυναίκες...	61
Διάγραμμα 3.6 Σωρευτική Προβλεπόμενη μετανάστευση ως % 2008-2060	63
Διάγραμμα 3.7 Πρόβλεψη για το σύνολο του πληθυσμού σε απόλυτες και ποσοστιαίες μεταβολές για την περίοδο 2008-2060.....	65
Διάγραμμα 3.8 Πληθυσμιακές πυραμίδες (σε χιλιάδες) για τα έτη 2008 έως 2060, EU27	67
Διάγραμμα 3.9 Εκτιμώμενη αλλαγή στη παιδική και εργασιακή ηλικία του πληθυσμού (% αλλαγή για την περίοδο 2008 – 2060)	69
Διάγραμμα 3.10 Εκτιμώμενη αλλαγή στην ηλικία του 65+ και 80+ του πληθυσμού(%αλλαγή για την περίοδο 2008-2060).....	70
Διάγραμμα 3.11 Εκτίμηση του πληθυσμού σε χιλιάδες.....	71
Διάγραμμα 3.12 Εκτίμηση των αλλαγών στη δομή του πληθυσμού για τις κύριες ηλικιακές ομάδες, EU27 (%).....	72
Διάγραμμα 3.13 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%).....	73
Διάγραμμα 3.14 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 80 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%).....	74
Διάγραμμα 3.15 Ο λόγος εξάρτησης των παιδιών κάτω των 15 ετών και των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)	74
Διάγραμμα 3.16 Αλλαγές στο σύνολο του πληθυσμού, φυσική εξέλιξη και καθαρές εισροές λόγω μετανάστευσης (σε χιλιάδες)	75
Διάγραμμα 3.17 Ποσοστά απασχόλησης.....	76

Διάγραμμα 3.18 Ποσοστά απασχόλησης ανά φύλο για την περίοδο 2007-2060.....	77
Διάγραμμα 3.19 Το κόστος της γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ, EU27	78
Διάγραμμα 3.20 Κράτη μέλη με υψηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ	79
Διάγραμμα 3.21 Κράτη μέλη με μεσαίο κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ.....	80
Διάγραμμα 3.22 Κράτη μέλη με χαμηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ....	81
Διάγραμμα 3.23 Διαφορά της προβλεπόμενης συσσωρευτικής μετανάστευση ΕΥΡΟΡΟΡ2010-ΕΥΡΟΡΟΡ2008	84
Διάγραμμα 3.24 Διαφορά στο όριο εξόδου από την αγορά εργασίας μετά τις μεταρρυθμίσεις για άντρες και γυναίκες.....	94
Διάγραμμα 3.25 Πρόβλεψη για την αύξηση του ΑΕΠ των 27.....	96
Διάγραμμα 4.1 Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ στην Ελλάδα(%)1992-2002 και πρόβλεψη για το 2003-2004	98
Διάγραμμα 4.2 Η αύξηση του ΑΕΠ κατά το 2002.Ετήσιος ρυθμός μεταβολής %	99
Διάγραμμα 4.3 Η αύξηση της παραγωγικότητας 1996-2002.Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής %.....	100
Διάγραμμα 4.4 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 61 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	102
Διάγραμμα 4.5 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 62 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	103
Διάγραμμα 4.6 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 63 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	104
Διάγραμμα 4.7 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 64 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	105
Διάγραμμα 4.8 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 65 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών	106
Διάγραμμα 4.9 Αριθμός συνταξιοδοτήσεων Ανά έτος	107
Διάγραμμα 4.10 Κατανομή Μέσου Μηνιαίου Μισθού Ανά Ηλικία και Φύλο	108

Γ. ΣΧΗΜΑΤΑ

Σχήμα 1.1 Είδη συνταξιοδοτικής κάλυψη και πυλώνες..... 14

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις μέρες μας ο κόσμος οδηγείται προς ένα πρωτοφανές , παγκόσμιο , χάσμα γενεών όπου η μέση ηλικία έχει μία συνεχή αυξητική τάση κυρίως στις αναπτυγμένες χώρες, γεγονός που ανατρέπει τη συνολική εικόνα ολόκληρου του πλανήτη όπως ήδη ξέραμε μέχρι σήμερα . Δημιουργεί τεράστιες πιέσεις στην παγκόσμια οικονομία και επιβάλλει νέα δεδομένα στο γεωπολιτικό χάρτη . Στον ανεπτυγμένο κόσμο οι γεννήσεις είναι λιγότερες σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια , οι άνθρωποι ζουν περισσότερα χρόνια αφού έχει αυξηθεί σημαντικά το προσδόκιμο όριο ζωής και τα προγράμματα κοινωνικής προστασίας που έχουν σχεδιαστεί στο παρελθόν έχουν άλλα δεδομένα με άλλη πληθυσμιακή κάλυψη και οικονομική κατανομή με αποτέλεσμα να αδυνατούν σήμερα να στηρίξουν τις ανάγκες της κοινωνίας.

Όλο και περισσότερες έρευνες μελέτες και δαπάνες προβολών από διάφορους Παγκόσμιους Οργανισμούς δείχνουν πόσο σημαντικό είναι το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού . Οι τάσεις αύξησης των ηλικιωμένων δημιουργείται κυρίως από τρεις παράγοντες που αποτελούν και την κινητήρια δύναμη των προβολών (Προσδόκιμο επιβίωσης , Γονιμότητα και Μετανάστευση) . Στην παρούσα εργασία επιχειρείται μία συστηματική εξέταση των μακροχρόνιων προοπτικών για βασικές κοινωνικοασφαλιστικές παραμέτρους , όπως το εργατικό δυναμικό και οι συνταξιούχοι . Με βάση τις

εναλλακτικές υποθέσεις για τις πιθανές εξελίξεις στα σχετικά μεγέθη , προκύπτει το συμπέρασμα ότι η σχέση εργαζομένων προς συνταξιούχους με βεβαιότητα θα τείνει να μεταβληθεί επί το δυσμενέστερον.

Ο βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατεπέκταση της Παγκόσμιας Οικονομίας είναι η διαφύλαξη της διατήρησης των δημόσιων οικονομικών . Το βιοτικό επίπεδο θα επηρεαστεί από την συνεχόμενη αύξηση των ηλικιωμένων γι αυτό και η διατήρηση του προϋποθέτει κάποιες αναγκαίες μεταρρυθμίσεις . Θα πρέπει να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη διατήρηση των δημόσιων οικονομικών σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνυπολογίζοντας την βαθύτατη ύφεση που χαρακτηρίζει τις περισσότερες χώρες τα τελευταία χρόνια.

Στο κεφάλαιο ένα δίνουμε μία θεωρητική προσέγγιση για τον ορισμό της ασφάλισης , της κοινωνικής και ιδιωτικής , μία προσέγγιση για τη γήρανση του πληθυσμού και το αφανές χρέος που δημιουργεί . Στο κεφάλαιο δύο προσπαθούμε να μελετήσουμε την απήχηση που έχει στο Ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού και την σχέση σύνδεσης του Αφανούς με το Δημόσιο Ελληνικό χρέος . Στο κεφάλαιο τρία παρουσιάζουμε και αναλύουμε τις δαπάνες προβόλων που έχουν πραγματοποιηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση . Στο κεφάλαιο τέσσερα θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε και να εξηγήσουμε τις προβολές του ΙΝΕ ΓΣΕΕ από την πλευρά των εισφορών και πόσο μπορεί να αντέξει το σύστημα ασφάλισης με ορισμένες υποθέσεις . Στο κεφάλαιο πέντε θα αναφέρουμε τα συμπεράσματα μας , για το πώς ανταποκρινόμαστε στις προκλήσεις της γήρανσης του πληθυσμού και αν θα μας συνείσφερε μία πλήρη μετατόπιση του ασφαλιστικού συστήματος από τα αμιγώς κρατικά σε κεφαλαιοποιητικά . Τέλος θα αναφέρουμε κάποιες αναγκαίες μεταρρυθμίσεις που θα δίνουν κίνητρα για εργασία ανεξαρτήτως του συστήματος που έχει η κάθε χώρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Πυλώνες Ασφάλισης – θεωρητική προσέγγιση

1.1.1 Τι είναι Ασφάλιση ;Δομή και διάρθρωση του ασφαλιστικού συστήματος

Η έννοια της ασφάλισης είναι πάρα πολύ σημαντική και υψίστης σημασίας, αφού δίνεται η δυνατότητα σε ένα άτομο ή σε ένα νοικοκυριό να έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει διάφορους κινδύνους που μπορούν να παρουσιαστούν σε βραχυπρόθεσμους αλλά κυρίως σε μεταγενέστερους χρόνους. Η αβεβαιότητα αυτή έχει οδηγήσει τους ανθρώπους να κατευθύνονται σε ένα οργανωμένο σύστημα ασφάλισης. Τέτοιοι κίνδυνοι μπορεί να είναι η παύση εργασίας λόγω γήρατος, απόλυσης, ασθένειας ή αναπηρίας, ο θάνατος, η ασθένεια ή ο τραυματισμός, η απώλεια προσωπικών περιουσιακών στοιχείων (π.χ. λόγω κλοπής ή πυρκαγιάς), ή γενικά η εμφάνιση αστικών ευθυνών απέναντι σε τρίτους. Η ανάγκη για μείωση των μελλοντικών κινδύνων εμφανίζεται συγχρόνως για τα μέλη μίας κοινωνίας, αν και οι κίνδυνοι δεν γίνονται πραγματικότητα για όλους, ή με την ίδια συχνότητα ή την ίδια στιγμή. Σε συλλογικό επίπεδο μπορούμε να αντιληφθούμε την αβεβαιότητα ως μια εξωτερική κοινωνική επιβάρυνση, την οποία, με τη δημιουργία ενός ασφαλιστικού συστήματος, τα άτομα περιορίζουν μέσω της εσωτερικοποίησης της.

Η βασική δομή ενός ασφαλιστικού συστήματος για παροχή συντάξεων περιλαμβάνει πολλά και διάφορα χαρακτηριστικά, τα οποία διαμορφώνουν τη συνολική του εικόνα. Κεντρικός ρόλος σε όλα τα ασφαλιστικά συστήματα μπορούμε να πούμε ότι είναι η διοίκηση του συστήματος, η οποία λαμβάνει τις αποφάσεις σχετικά με τους όρους που συμμετέχουν σε αυτό οι ασφαλισμένοι και οι δικαιούχοι, οι οποίοι πληρώνουν εισφορές/ασφάλιστρα και λαμβάνουν παροχές. Τα χρήματα αυτά που συσσωρεύονται από τα ασφάλιστρα/εισφορές η κεντρική διοίκηση τα αναθέτει σε έναν ειδικό χειριστή ο οποίος μπορεί να λειτουργεί είτε εσωτερικά στο φορέα ή να είναι εξωτερικός (outsourcing).

1.1.2 Θεωρία Κοινωνικής-Ιδιωτικής Ασφάλισης , διάκριση μεταξύ συστημάτων Ασφάλισης και η κύρια διάκριση στους Βασικούς Πυλώνες.

Η ασφάλιση διαχωρίζεται κυρίως σε δύο μορφές ,την ιδιωτική και την κοινωνική . Για τον ασφαλισμένο η ιδιωτική και η κοινωνική ασφάλιση αποτελούν την ίδια λειτουργία ,δηλαδή πληρώνει εισφορές/ασφάλιστρα για να έχει το δικαίωμα στο άμεσο μέλλον να εισπράξει τη σύνταξη του .Όταν θα φτάσει στο χρονικό σημείο της συνταξιοδότησης θα πρέπει να έχει τουλάχιστον μία κύρια πηγή χρηματοδότησης για την κάλυψη των αναγκών του.

Η ιδιωτική ασφάλιση αν ακολουθεί τη κεφαλαιοποιητική σχέση λειτουργεί όπως η ατομική αποταμίευση .Η πληρωμή των συντάξεων βασίζεται στην απόδοση του κεφαλαίου που δημιουργείται από τις εισφορές που έχουν δημιουργηθεί από τα εργασιακά χρόνια .Η ιδιωτική ασφάλιση είναι αυστηρώς ανταποδοτική, ενώ το ύψος των συντάξεων τίθεται σε κίνδυνο από παράγοντες που μειώνουν την απόδοση του κεφαλαίου ,το πληθωρισμό και την απόδοση της οικονομίας(συμπεριλαμβανόμενης εμμέσως και της δημογραφίας).

Η κοινωνική ασφάλιση που ακολουθεί το διανεμητικό τρόπο έχει ως βάση την αλληλεγγύη των γενεών .Η πληρωμή των εκάστοτε συνταξιούχων γίνεται από τις εισφορές των εκάστοτε εργαζομένων .Μπορούμε λοιπόν να καταλάβουμε ότι ο τρόπος σύνδεσης τους είναι έμμεσος .Αφού υπάρχει η σύνδεση αυτή μεταξύ των γενεών είναι ορατός ο κίνδυνος που δημιουργείται στην αποπληρωμή των συντάξεων .Τα έσοδα λοιπόν εξαρτώνται από τον αριθμό των εργαζομένων και το ποσό των εισφορών που καταβάλουν κατά την εργασιακή τους εποχή . Αντιθέτως τα έξοδα έχουν άμεση σχέση με τον αριθμό των συνταξιούχων για τη καταβολή των συντάξεων και των κοινωνικών παροχών . Ο κίνδυνος αυτός δημιουργείται όταν υπάρχει ανισότητα μεταξύ των εσόδων και των εξόδων . Όταν το αθροισμάτων εξόδων είναι μεγαλύτερο από το άθροισμα των εσόδων υπάρχει ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα.

Τα είδη των συντάξεων κατατάσσονται συνήθως σε τρεις πυλώνες , αφού σε συστήματα πολλαπλών πυλώνων το εισόδημα κάποιου που έχει αποχωρήσει από την εργασία μπορεί να περιέχει όλων των ειδών τις συντάξεις . Η διάκριση των πυλώνων έχει ως εξής : (Τήνιος (2010),Καραβίτης (2011),)

- **1^{ος} πυλώνας: Δημόσιες συντάξεις**

Συνήθως αναφέρεται ως σύστημα δημόσιας κοινωνικής ασφάλισης. Χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι οι συντάξεις χρηματοδοτούνται από εισφορές που πληρώνονται στην ίδια χρονική περίοδο. Πρόκειται, δηλαδή, για ένα διανεμητικό σύστημα (unfunded ή pay-as-you-go system-PAYG), με την έννοια ότι η παρούσα γενεά εργαζομένων χρηματοδοτεί παρελθούσες γενεές (αλληλεγγύη γενεών). Η συμμετοχή στο σύστημα κατά κανόνα είναι υποχρεωτική, συνήθως μέσω της νομοθεσίας. Οι εισφορές είναι συνήθως συνάρτηση του ύψους των αποδοχών. Οι παροχές του συστήματος, οι οποίες έχουν τη μορφή τακτικών καταβολών σύνταξης ή/και εφ' άπαξ πληρωμής, είναι εγγυημένες από το δημόσιο και συνήθως προκαθορισμένες, υπό την έννοια ότι ορίζεται κάποιο ποσό είτε ως απόλυτο μέγεθος, είτε σε σχέση με κάποιο μέγεθος αναφοράς (για παράδειγμα, οι αποδοχές, τα έτη ασφάλισης κ.α.

- **2^{ος} πυλώνας: Συλλογικές (επαγγελματικές) συντάξεις**

Ο δεύτερος πυλώνας περιλαμβάνει κυρίως συλλογικά συνταξιοδοτικά σχήματα, τα οποία απευθύνονται σε επαγγελματικές τάξεις ή ομάδες εργαζομένων με κοινά χαρακτηριστικά (π.χ. απασχολούνται στον ίδιο φορέα ή στην ίδια επιχείρηση). Υπ' αυτή την έννοια την έννοια, Επαγγελματικά Ταμεία μπορούν να συσταθούν από επαγγελματικές ή συνδικαλιστικές ενώσεις ή/και εργοδότες, μεμονωμένους ή σε ομάδες (π.χ. σε κλαδικό επίπεδο). Στα Επαγγελματικά Ταμεία η συμμετοχή μπορεί να είναι υποχρεωτική ή προαιρετική με προκαθορισμένες είτε τις παροχές , είτε τις εισφορές .Όσον αφορά το ύψος τους κατά κανόνα δεν είναι εγγυημένο και συνήθως εξαρτάται από την απόδοση των επενδυμένων κεφαλαίων . Η διοίκηση και η διαχείριση

του Ταμείου μπορεί να ασκείται από αυτόνομα ιδιωτικά ασφαλιστικά ταμεία, ασφαλιστικές εταιρείες ή τις επιχειρήσεις που χρηματοδοτούν το Ταμείο. Συνοξίζοντας η χρηματοδότηση θα μπορούσαμε να πούμε ότι γίνεται με κεφαλαιοποιητικό σύστημα.

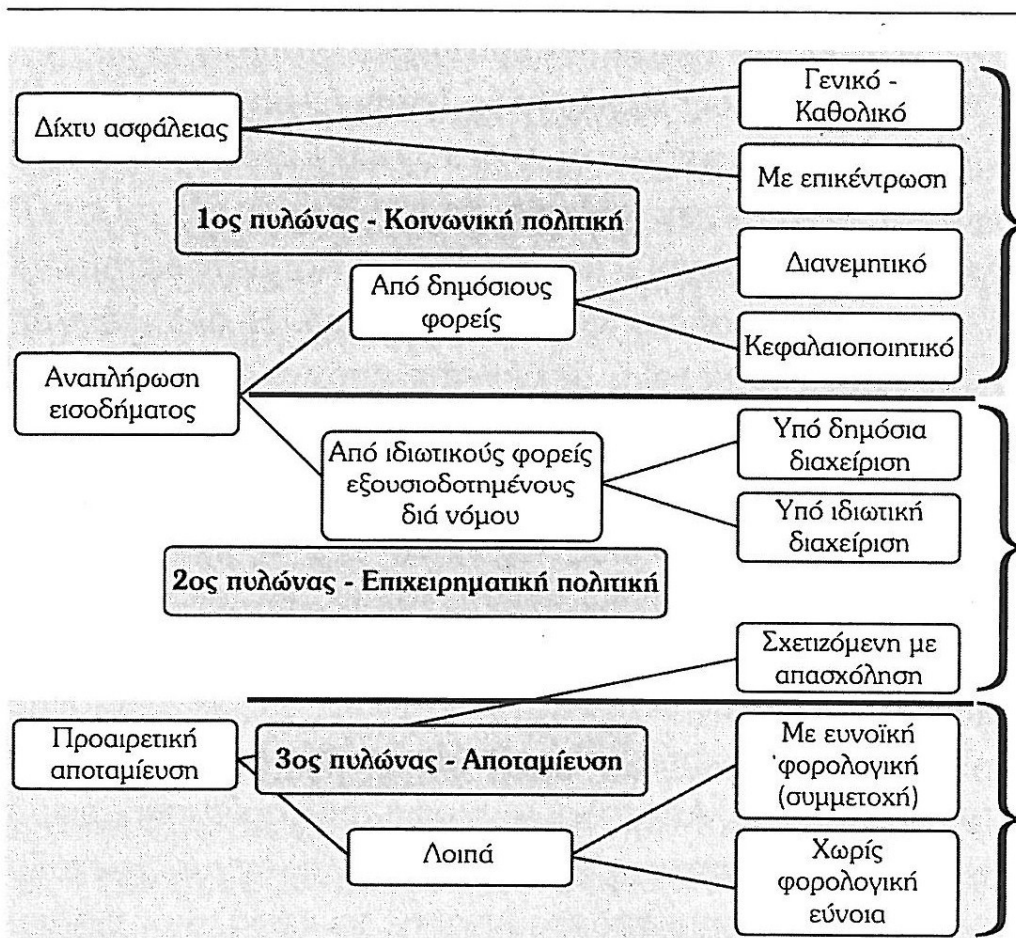
- **3^{ος} πυλώνας: Ατομικές συντάξεις**

Στον τρίτο πυλώνα συνήθως εντάσσονται ατομικά μακροπρόθεσμα αποταμιευτικά προγράμματα με σκοπό την παροχή σύνταξης στο μέλλον. Οι παροχές του συστήματος αυτού δεν εξαρτώνται από παραμέτρους της απασχόλησης . Δηλαδή θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελούν μορφή αποταμιεύσης , αφού δεν περιέχεται η έννοια της αλληλεγγύης μεταξύ ατόμων και η χρηματοδότησης γίνονται με τη μορφή της κεφαλαιοποίησης.

Η κατηγοριοποίηση των συντάξεων δεν είναι ποτέ μία απλή μέθοδος , αφού η Παγκόσμια Τράπεζα έχει κάποιες διαφορές από την κατηγοριοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Τα Ελληνικά κλαδικά Ταμεία κύριας και επικουρικής ασφάλισης έχουν στοιχεία τόσο του πρώτου όσο και του δεύτερου πυλώνα . Αρκετές φορές η κατηγοριοποίηση γίνεται με βάση του τρόπου χρηματοδότησης και αρκετά συχνά παρατηρούμε διαφωνίες για το που κατατάσσεται το κάθε συγκεκριμένο σύστημα . Στο παρακάτω σχήμα μπορούμε να το δούμε πιο αναλυτικά.

Σχήμα 1.1 Είδη συνταξιοτικής κάλυψη και πυλώνες

Είδη συνταξιοδοτικής κάλυψης και πυλώνες

Πηγή: Προσαρμοσμένο από Bateman κ.ά. (2001), σελ. 8.

Διανεμητικά και κεφαλαιοποιητικά συνταξιοδοτικά συστήματα

Συνοψίζοντας τα όσα αναφέρθηκαν η κατηγοριοποίηση των συντάξεων σε πυλώνες δεν είναι ποτέ μία απλή μέθοδος. Τα συστήματα ιδιωτικής ασφάλισης λειτουργούν ως κεφαλαιοποιητικά συστήματα σχηματίζοντας αποθεματικά από τις εισφορές των ασφαλισμένων, οι οποίες θα χρηματοδοτήσουν αργότερα τις συντάξεις. Στα συνταξιοδοτικά διανεμητικά συστήματα οι συντάξεις χρηματοδοτούνται από τις εισφορές των εργαζομένων και συμβάλουν στη

μεταφορά της αγοραστικής δύναμης από τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό προς τα μη οικονομικά ενεργό λόγω ηλικίας , αναπηρίας ή ασθένειας . Τα διανεμητικά συστήματα μπορούμε να πούμε ότι λειτουργούν με βάση την αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών , που σημαίνει ότι οι συντάξεις της παρούσας γενιάς εργαζομένων , όταν θα αποχωρήσουν από την αγορά εργασίας , θα χρηματοδοτηθούν από τις εισφορές της επόμενης γενιάς.

1.2.1 Γήρανση του πληθυσμού

Οι τάσεις αύξησης του σχετικού βάρους των ηλικιωμένων δημιουργείται κυρίως από τρεις παράγοντες που αποτελούν και την κινητήρια δύναμη των προβολών (Προσδόκιμο επιβίωσης , Γονιμότητα και Μετανάστευση) . (Τήνιος(2010),(2003)

Αναλυτικά έχουμε:

1) Προσδόκιμο Επιβίωσης

Αναμένεται να συνεχιστεί την αυξητική του τάση, δηλαδή όλο και περισσότεροι θα ζουν περισσότερα χρόνια , όχι λόγω της μείωσης της θνησιμότητας αλλά λόγω της επιμήκυνσης της ζωής τους . Αυτή η τάση θα συνεχιστεί ίσως με μικρότερη ταχύτητα από ότι ήταν τα τελευταία χρόνια αν και κάποιοι αναλυτές πιστεύουν ότι θα συνεχιστεί με την ίδια ή και ίσως με μεγάλη ταχύτητα λόγω της τρομερής ανάπτυξης της βιοιατρικής.

2) Γονιμότητα

Κύρια επίδραση στην δημογραφία άσκησε η απότομη πτώση στις γεννήσεις μετά το 1980.Τη περίοδο αυτή ο συγκεκριμένος δείκτης βρίσκεται σε πάρα πολύ χαμηλά επίπεδα από αυτά που απαιτούνται για την αναπλήρωση του

πληθυσμού. Η πτώση αυτή οδηγεί σε παρεπόμενες εξελίξεις στην αγορά εργασίας μετά την δεκαετία του 2000 , αφού τα άτομα που γεννήθηκαν μετά τη μεταστροφή της γεννητικότητας θα αρχίσουν να εισέρχονται στην αγορά εργασίας μετά το 2010.

3) Μετανάστευση

Η μετανάστευση εκτός της άμεσης επίπτωσης στο πληθυσμό επηρεάζει και την ηλικιακή του δομή και επομένως την δύναμη του για την αύξηση . Η πρόβλεψη για το δημογραφικό θέμα της μετανάστευσης είναι αβέβαιη και αρκετά απροσδιόριστη γιατί εξαρτάται από κοινωνικούς και πολιτικούς παράγοντες.

Το πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού δεν είναι μόνο Ελληνικό ή μόνο Ευρωπαϊκό αλλά είναι ένα πρόβλημα παγκόσμιας εμβέλειας . Σε όλες τις αναπτυγμένες χώρες από καιρό ήταν γνωστό ότι από το 2000 και μετά θα έπρεπε να αναμένονται δυσμενείς εξελίξεις . Σημαντικός παράγοντας που συνέβαλε στη γήρανση του πληθυσμού είναι το γνωστό σε όλους μας baby-boom δηλαδή η αυξημένη τάση για γέννηση των παιδιών . Η τάση αυτή δημιουργήθηκε αμέσως μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και μετά τη παύση του πολέμου της Κορέας . Η γενιά του Baby boom πλησίασε στη συνταξιοδότηση από το 2000 και μετά . Η δημογραφική μεταβολή αυτή μειώνει συνεχώς το κλάσμα των εργαζόμενων με των συνταξιούχων αφού ο παρανομαστής όλο και συνεχώς αυξάνεται . Αντίθετα ο αριθμητής έχει τάσεις καθοδικές αφού η μείωση της γονιμότητας από το 80 και μετά μειώνει όλο και περισσότερο τον αριθμό του παρανομαστή . Συνοψίζοντας όλες οι χώρες αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα αλλά με διαφορετική τάση.

1.2.2 Τα προβλήματα που δημιουργεί η γήρανση του πληθυσμού στο σύστημα ασφάλισης με αποτέλεσμα την αύξηση του χρέους και κυρίως του αφανούς χρέους

Στο σημείο αυτό θα προσπαθήσουμε να δείξουμε τα διάφορα προβλήματα που δημιουργεί το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού . Θα χρησιμοποιήσουμε κάποιους δείκτες για να μας βοηθήσουν στην ανάλυση τους.

Η αύξηση του προσδόκιμου ορίου ζωής συνεπάγεται άμεσα ότι οι συνταξιούχοι θα βρίσκονται περισσότερα χρόνια στην ηλικία της απολαβής της συντάξης.Ο παρακάτω πίνακας μας δείχνει για άτομα που είναι ήδη στα 65 χρόνια ζωής πόσα χρόνια έχουν ακόμα για να ζήσουν. Γίνετε αντιληπτό από το 1960 και μετά η τάση είναι συνεχώς ανοδική .Οι ηλικιωμένοι θα ζουν όλο και περισσότερα χρόνια . Άντρες και γυναίκες έχουν αυξητικές τάσεις , όπως και το σύνολο των χωρών φαίνεται να εμφανίζει ανοδικές τάσεις με πρωτοποριακή πρωτιά τη χώρα της Ιαπωνίας . Οι γυναίκες της Ιαπωνίας με βάση τη συγκεκριμένη προβολή μπορούν να ζήσουν τέσσερα χρόνια περισσότερα από τις γυναίκες της Ελλάδος . Παρότι που υπάρχει αύξηση πέντε ετών στις Ελληνίδες μπορούμε να υποθέσουμε ότι η αύξηση αυτή μπορεί να είναι και μεγαλύτερη αφού βιολογικά αυτό μπορεί να υποστηριχθεί , το ίδιο μπορεί να ισχύει και για τις υπόλοιπες χώρες . Όποτε καταλαβαίνουμε ότι αν δεν υπάρχει κάποια μεταρρύθμιση για αλλαγή του ορίου συνταξιοδότησης αυτό σημαίνει ότι τα έξοδα στο Κρατικό προϋπολογισμό θα αυξάνονται συνεχώς.

Πίνακας 1.1 Προσδόκιμο επιβίωσης στην ηλικία των 65 ετών 1960-2007, Ελλάδα και διεθνείς συγκρίσεις

	Ανδρες				Γυναίκες			
	1960	1970	1990	2007	1960	1970	1990	2007
Ελλάδα	13,4	13,9	15,7	17,4	14,6	15,2	18,0	19,6
ΗΠΑ*	12,8	13,1	15,1	17,0	15,8	17,0	18,9	20,3
Ιταλία*	13,4	13,3	15,1	17,9	15,3	16,1	18,8	21,8
Γαλλία*	12,5	13,0	15,5	18,0	15,6	16,8	19,8	22,3
Ισπανία	13,2	13,3	15,4	17,8	15,3	16,0	19,0	22,0
Ιαπωνία	11,6	12,5	16,2	18,6	14,1	15,3	20,0	23,6

Πηγή: EPC, Health data (2009)

Στο παρακάτω πίνακα θέλουμε να δείξουμε την αναλογία που ισχύει ως εξέλιξης του δημογραφικού φαινομένου της γήρανσης του πληθυσμού . Ο λόγος είναι ως εξής : στον αριθμητή του κλάσματος βρίσκονται άτομα ηλικίας 65+ και στο παρονομαστή βρίσκονται άτομα ηλικίας από 15 έως 64 ετών . Πρέπει να αναφερθεί ότι οι συγκεκριμένες προβολές έγιναν μέσα στα πλαίσια της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού . Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού δρομολογήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken το Δεκέμβριο του 2001 και κατέληξε σε κοινά συμφωνημένους βασικούς στόχους τους οποίους πρέπει να εξυπηρετούν και να συμβιβάσουν τα συστήματα συντάξεων , είτε κρατικά είτε ιδιωτικά όλων των Κρατών Μελών . Η κάθε Κυβέρνηση της κάθε

χώρας είναι υπεύθυνη για τη διατήρηση του χρέους των συνταξιοδοτικών συστημάτων και η ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών μεταξύ των μελών θα συνείσφερε σε μία πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση των δυσκολιών . Στο παρακάτω πίνακα μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι το πρόβλημα αυτό το έχουν όλες οι Ευρωπαϊκές χώρες με λίγο διαφορετική τάση . Η Ελλάδα μαζί με την Ισπανία φαίνονται να κατέχουν πρωταρχικές θέσεις . Το μέσο όρο της Ευρώπης των 27 μελών είναι στο 53%,το μέσο όρο της Ευρώπης των 15 είναι στο 51% ενώ Ελλάδα βρίσκεται στο 57%

Πίνακας 1.2 Δημογραφικός δείκτης εξάρτησης - 2007-2060 (Άτομα 65±/άτομα 15-64)

	2007	2010	2015	2020	2030	2040	2050	2060
Ισπανία	30%	31%	32%	35%	46%	55%	56%	59%
Βέλγιο	30%	31%	34%	35%	42%	54%	59%	59%
Δανία	26%	26%	28%	31%	38%	42%	44%	46%
Γερμανία	26%	27%	29%	31%	37%	45%	53%	55%
Ιρλανδία	26%	28%	32%	34%	37%	41%	42%	47%
Γαλλία	25%	26%	29%	33%	39%	44%	45%	45%
Ιταλία	25%	26%	27%	29%	38%	46%	48%	51%
Κύπρος	25%	26%	32%	37%	44%	45%	47%	49%
Κάτω Χώρες	24%	24%	26%	27%	34%	46%	59%	59%
Αυστρία	24%	25%	27%	29%	33%	37%	38%	42%
Πορτογαλία	23%	25%	29%	32%	38%	43%	41%	43%
Φινλανδία	21%	23%	27%	31%	40%	47%	46%	47%
Σουηδία	18%	18%	20%	22%	27%	31%	38%	44%
Μ. Βρετανία	16%	17%	18%	20%	25%	31%	40%	44%
Ελλάδα	28%	28%	31%	33%	38%	48%	57%	57%
Ευ27	25%	26%	28%	31%	38%	45%	50%	53%
Ευ15	26%	27%	30%	32%	39%	46%	50%	51%

Πηγή: EPC (2009).

Όσον αφορά τον Οικονομικό Δείκτη Εξάρτησης δηλαδή ένα μέσο που δείχνει την λειτουργία της οικονομίας είναι η σχέση των ατόμων 65+ στον αριθμητή και των απασχολούμενων μεταξύ της ηλικίας 15-64 στο παρανομαστή . Ο δείκτης αυτός είναι υψίστης σημασίας αφού από ο τρόπος λειτουργίας της αγοράς εργασίας καθορίζει το ποσοστό των ατόμων που είναι στο παρανομαστή ή στον αριθμητή. Για κάθε χώρα τα αποτελέσματα αυτά έχουν μεγάλη διαφορά από τον δημογραφικό δείκτη εξάρτησης αφού είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα κίνητρα για τη παραμονή εργασίας σε κάθε χώρα είναι πολύ διαφορετικά . Επίσης κάποια άλλα χαρακτηριστικά που καθορίζουν αυτόν το δείκτη είναι οι γυναίκες αφού η διαφορά στο ποσοστό συμμετοχής τους στην απασχόληση έχει τη μεγαλύτερη διακύμανση στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Έχει παρατηρηθεί στις χώρες της Ε.Ε η καθυστέρηση των νέων εργαζομένων στην αγορά εργασίας είτε επειδή οι ίδιοι επιθυμούν να παραμείνουν για περισσότερα χρόνια στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είτε επειδή υπάρχουν κάποιες δυσλειτουργίες της αγοράς εργασίας (ανεργία νέων).

Στο παρακάτω πίνακα θα δούμε πως η πορεία του πληθυσμού μεταβάλλει τη κατάσταση στο δείκτη εξάρτησης του ασφαλιστικού συστήματος, δηλαδή τη σχέση μεταξύ ασφαλισμένων και συνταξιούχων. Δηλαδή πόσοι ασφαλισμένοι χρειάζονται για έναν συνταξιούχο. Τα αποτελέσματα από αυτά που μπορούμε να διαπιστώσουμε είναι οδυνηρά κυρίως μετά το 2020 για το σύνολο των χωρών εκτός από τις Βόρειες χώρες(Δανία, Ιρλανδία, Σουηδία) και τις κάτω Χώρες. Η Ελλάδα φαίνεται να είναι στη πιο δυσμενή θέση αφού για κάθε ένα συνταξιούχο θα χρειάζεται έναν ασφαλισμένο

**Πίνακας 1.3 Ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης, 2007-2060
(Σχέση ασφαλισμένου/συνταξιούχου)**

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Ιταλία	67%	65%	66%	76%	90%	94%	95%
Γερμανία	62%	62%	64%	76%	85%	88%	91%
Βέλγιο	58%	58%	65%	76%	83%	87%	90%
Κύπρος	30%	32%	40%	51%	59%	73%	86%
Γαλλία	55%	58%	64%	73%	78%	79%	80%
Φινλανδία	56%	57%	66%	74%	74%	75%	78%
Ισπανία	38%	37%	39%	47%	61%	75%	77%
Σουηδία	39%	40%	48%	54%	59%	60%	65%
Ιρλανδία	28%	28%	30%	35%	41%	50%	53%
Δανία	47%	49%	57%	57%	57%	53%	50%
Κάτω Χώρες	30%	30%	35%	39%	42%	41%	42%
Ελλάδα	57%	56%	59%	70%	86%	99%	102%

Πηγή: EPC (2009).

Ο ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης προκύπτει λοιπόν από το πως το ασφαλιστικό σύστημα και η ασφαλιστική νομοθεσία της κάθε χώρας επηρεάζουν την αγορά εργασίας. Δηλαδή πόσοι από τους εργαζομένους είναι ασφαλισμένοι και πληρώνουν εισφορές και πόσοι από τους μη οικονομικά ενεργούς δικαιούνται συνδρομή μέσω των συντάξεων. Η αντιστοίχιση των

δικαιωμάτων σε εργαζομένους στα περισσότερα συστήματα είναι μία σχετικά απλή διαδικασία. Στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης αυτό δεν ισχύει.

Στο παρακάτω πίνακα βλέπουμε τις δαπάνες των χωρών ως προϊόν. Οι δαπάνες έχουν αυξητική τάση για όλες τις χώρες με τη διαφορά ότι κάποιες έχουν μεγάλες τάσεις και άλλες λιγότερες. Με εξαίρεση τη Σουηδία η οποία φαίνεται να ελέγχει το ποσοστό των δαπανών. Η Ελλάδα και σε αυτό το πίνακα έχει το μεγαλύτερο ποσοστό σε αντίθεση με άλλες χώρες που έχουν το ίδιο πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού. Εκτός όμως από τις δαπάνες για συντάξεις της κάθε χώρας είναι πολύ σημαντικό να δούμε τι γίνεται με τη πορεία του ΑΕΠ της κάθε χώρας. Έχει μεγάλη σημασία αν το ΑΕΠ αυξάνει, παραμένει σταθερό ή να έχει τάσεις για μείωση. Το ΑΕΠ έχει άμεση σχέση με τη παραγωγικότητα, οπότε μπορούμε να καταλάβουμε και να υποθέσουμε ότι όσο αυξάνει το ΑΕΠ της κάθε χώρας, θα αυξάνουν και τα έσοδα. Στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο στην Ελλάδα βλέπουμε μέσω των προβολών να αυξάνουν σημαντικά τα έξοδα και από την άλλη πλευρά η χώρα να έχει για τρίτη συνεχόμενη χρονιά μία πολύ σημαντική πτώση στο ΑΕΠ. Το γεγονός αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη διόγκωση του προβλήματος. Το ίδιο παράδειγμα που αναφέραμε για την Ελλάδα είναι πιθανόν να συμβαίνει και με άλλες χώρες.

**Πίνακας 1.4 Δαπάνες για συντάξεις δημόσιου συστήματος
2007-2060: Συντονισμένη προβολή (Ποσοστά του ΑΕΠ)**

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Μεταβολή 2000-2050
Ισπανία	8,4	8,9	9,5	10,8	13,2	15,5	15,1	7,1
Κύπρος	6,3	6,9	8,9	10,8	12,8	15,5	17,7	9,2
Βέλγιο	10	10,3	11,8	13,9	14,6	14,7	14,7	4,7
Ιταλία	14	14	14,1	14,8	15,6	14,7	13,6	0,7
Γαλλία	13	13,5	13,6	14,2	14,4	14,2	14	1,2
Αυστρία	12,8	12,7	13	13,8	13,9	14	13,6	1,2
Πορτογαλία	11,4	11,9	12,4	12,6	12,5	13,3	13,4	1,9
Φινλανδία	10	10,7	12,6	13,9	13,6	13,3	13,4	3,3
Γερμανία	10,4	10,2	10,5	11,5	12,1	12,3	12,8	1,9
Ιρλανδία	5,2	5,5	6,4	7,5	8,7	10,5	11,3	5,3
Ολλανδία	6,6	6,5	7,8	9,3	10,3	10,3	10,5	3,7
Δανία	9,1	9,4	10,6	10,6	10,4	9,6	9,2	0,5
Σουηδία	9,5	9,6	9,4	9,5	9,4	9	9,4	-0,5
Μ. Βρετανία	6,6	6,7	6,9	7,6	8	8,1	9,3	1,5
ΕΛΛΑΔΑ	11,7	11,6	13,2	17,1	21,4	24	24,1	12,3

Πηγή: OECD (2009, 2001).

Σε αυτό το σημείο πρέπει να κάνουμε μία αναφορά ότι από μακροοικονομική σκοπιά, θεωρούμε ότι οι συντελεστές μεταβλητότητας παραμένουν σταθεροί όπως η ηλικία συνταξιοδότησης . Οι διάφορες μεταβλητές μπορούν να

αλλάξουν μελλοντικά με την προϋπόθεση ότι οι αλλαγές αυτές θεωρούνται νομοθετημένες. Η διαφορά στο παραπάνω πίνακα είναι εντυπωσιακή στο ότι κάποιες χώρες όπως η Ιταλία, η Γαλλία που αντιμετωπίζουν σε ίδια επίπεδα το πρόβλημα της γήρανση του πληθυσμού φαίνεται να ελεγχούν σε καλύτερα επίπεδα τα έξοδα για δαπάνες γιατί από το 2000 και μετά έχουν πάρει κάποια αναγκαία μέτρα για μεταρρυθμίσεις όπως η αύξηση του ορίου συνταξιοδότησης, εξίσωση στα όρια συνταξιοδότησης μεταξύ ανδρών-γυναικών και σε εξορθολογισμό μεταξύ διαφόρων κλάσεων των διαφόρων κοινωνικών ομάδων.

1.3 Αφανές χρέος

Με τον όρο αφανές χρέος εννοούμε μαθηματικά την διαφορά που υπάρχει μεταξύ εσόδων και εξόδων, για να το υπολογίσουμε όμως σε κάθε χρονική περίοδο θα πρέπει να υπολογίζουμε τη διαφορά των αναμενόμενων εσόδων και εξόδων στο μέλλον στη βάση των σημερινών συντάξεων και εισφορών. Οπότε για κάθε χρόνο σημειώνουμε τη διαφορά (το τρέχον έλλειμμα κάθε χρόνο). Το ποσό αυτό χρειάζεται μία αναγωγή στο παρόντα χρόνο έτσι ώστε να υπολογιστεί σε παρούσα αξία. (Τήνιος (2010),)

Στο σημείο αυτό θα εξετάσουμε πως σχετίζεται το αφάνες χρέος με το κανονικό δημόσιο χρέος

Στη παραπάνω ενότητα είδαμε ότι η αύξηση της γήρανσης του πληθυσμού αυξάνει σε μεγάλο βαθμό τις συνολικές δαπάνες για τη πληρωμή των συνταξιούχων, οπότε καταλαβαίνουμε πόσο σημαντική είναι η επιβάρυνση του αφανούς χρέους σε ένα σύστημα ασφάλισης. Εδώ αυτό πρέπει να πούμε ότι το αφανές χρέος δε προσμετράται στο Δημόσιο χρέος που εμφανίζει η κάθε χώρα ξεχωριστά. Στο σημείο αυτό είναι πρέπει να τονίσουμε πόσο επικίνδυνο και λεπτό ζήτημα είναι η μέτρηση του αφανούς χρέους. Οι μετρήσεις αυτές δεν είναι συγκεκριμένες και απολύτως τεκμηριωμένες αφού κάνουμε μια σειρά υποθέσεις για το μέλλον. Ορισμένες εκτιμήσεις μπορούμε να πούμε ότι είναι

σχεδόν ασφαλείς όπως είναι οι δημογραφικές αναλύσεις, από την άλλη πλευρά όμως υπάρχει αρκετή αβεβαιότητα για την πρόβλεψη του ρυθμού ανάπτυξης του ΑΕΠ , για το ποσοστό ανεργίας των μελλοντικών ετών κ.λπ. Μπορούμε δηλαδή να τις χαρακτηρίσουμε κάπως παρακινδυνευμένες.

Η φύση του αφανούς χρέους σε κεφαλαιοποιητικά συστήματα μπορούμε να πούμε ότι όταν έχουμε ένα ισορροπημένο κεφαλαιοποιητικό σύστημα η παρούσα αξία της διαφοράς πληρωμών και εισπράξεων είναι μηδέν. Όλα αυτά προκύπτουν ότι δεν υπάρχει σχέση αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών.

Αν κάνουμε αντίστοιχο υπολογισμό σε διανεμητικά συστήματα θα μπορούσαμε να πούμε ότι υποχρεώσεις είναι οι μελλοντικές υπεσχημένες συντάξεις, και τα έσοδα προκύπτουν από την επιβάρυνση για την χρηματοδότησή τους.(Ασφάλιστρα-Εισφορές). Εδώ τον ρόλο του ενεργητικού παίζει η δυνατότητα που έχει το Κράτος να επιβάλλει φορολογία (και εισφορές) για να χρηματοδοτεί τις υποχρεώσεις του. Αν η μελλοντική φοροδοτική ικανότητα αρκεί για να καλύψει τις υποχρεώσεις του κράτους, τότε το ενεργητικό θα ισούται με το παθητικό και η καθαρή παρούσα αξία των υποχρεώσεων θα είναι μηδέν. Όμως, η κυβέρνηση έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει και τις μελλοντικές πληρωμές (π.χ. αλλάζοντας την αναπροσαρμογή των συντάξεων)

Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι η βιωσιμότητα ενός διανεμητικού συστήματος είναι ένα πολιτικό ζήτημα που αναφέρεται στο κατά πόσον το εκλογικό σώμα θεωρεί ότι οι υποσχέσεις που χορηγούνται δικαιολογούν την επιπλέον φορολογία που απαιτείται για να χρηματοδοτηθούν. Η παρούσα πρακτική που αναφέραμε ακριβώς από πάνω είναι να μην συνυπολογίζεται το αφανές χρέος μαζί με το Δημόσιο χρέος . Αυτό ισοδυναμεί με το να θεωρείται εξ ορισμού η παρούσα αξία του ίση με μηδέν (δηλαδή θεωρείται ότι η δυνατότητα επιβολής φορολογίας επαρκεί πάντοτε για να χρηματοδοτηθούν οι σημερινές συνταξιοδοτικές υποσχέσεις).

Ένα τεράστιο ερωτηματικό δημιουργείται λοιπόν από τη μέτρηση του αφανούς χρέους και για τη πιθανή μελλοντική αύξηση της φορολογίας για την κάλυψη αυτής της πιθανής ανισότητας. Η κάθε Κυβέρνηση όπως ήδη έχουμε αναφέρει μπορεί να αυξήσει τη φορολογία αλλά πρέπει να συμπεριλάβουμε ότι δεν έχει την απεριόριστη δυνατότητα για πολύ μεγάλες αυξήσεις και ειδικά όταν μια Χώρα έχει ήδη παρά πολύ υψηλούς φόρους όπως στη συγκεκριμένη περίπτωση της Ελλάδας όπου πολύ δύσκολα το σύνολο της κοινωνίας μπορεί να αντέξει μία ενδεχόμενη αύξηση της φορολογίας. Άρα αν το αφανές χρέος μιας χώρας υπολογίζεται σε ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από το ποσοστό του ΑΕΠ π.χ 200% , το χρέος που αντιστοιχεί στο εμφανές χρέος είναι μόνο τμήμα αυτού. Δηλαδή το τμήμα που απαιτεί αύξηση της φορολογίας πέραν του ανεκτού. Αν θεωρηθεί ότι το ίδιο ποσοστό φορολογίας με το σημερινό είναι το μέγιστο ανεκτό, τότε από το αφανές χρέος θα έπρεπε να αφαιρεθεί το τμήμα που αντιστοιχεί στη μελλοντική αύξηση του ΑΕΠ.(Τήνιος (2010)Barr (2001),)

Στα διανεμητικά συστήματα θα πρέπει να επεμβαίνει η εκάστοτε Κυβέρνηση με μεταρρυθμίσεις έτσι ώστε να μειώνει τη συσσώρευση του χρέους σε επίπεδα ελεγχόμενα. Τέλος θα μπορούσαμε επίσης να αναφέρουμε ότι ο σκοπός της κάθε Κυβέρνησης είναι η εξασφάλιση της δικαιοσύνη μεταξύ γενεών και συνεπώς να εξισορροπούν την φορολογική επιβάρυνση μεταξύ ανάμεσα τους.

1.4 Θα συνείσφερε μία μετατόπιση του συνταξιοδοτικού συστήματος από αμιγώς κρατικό σε ιδιωτικό σύστημα ασφάλισης;

Στο κεφάλαιο αυτό είδαμε πόσο τεράστιες και πολύπλοκες είναι οι προσκλήσεις που δημιουργούνται από το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Αναλύσαμε σε θεωρητικό επίπεδο τις διαφορές μεταξύ των συνταξιοδοτικών συστημάτων και πως αντιδρούν στο δημογραφικό πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού..

Το ερώτημα που δημιουργείται είναι ότι οι περισσότερες χώρες που έχουν ήδη ένα τεράστιο Δημόσιο Χρέος θα τους συνείσφερε μία μετατόπιση και πως θα γινόταν αυτό; Θα ήτανε καλύτερα τα πράγματα ή θα δημιουργούσε διάφορες παρενέργειες.

Σε πρώτη φάση θα εξετάσουμε τη περίπτωση μιας πλήρους μετατόπισης από κρατικό σύστημα σε κεφαλαιοποιητικό . Κατά τη περίοδο της μετάβασης οι εργαζόμενοι πρέπει να πληρώσουν για τις δικές τους συντάξεις και αυτές της προηγούμενης γενιάς. Άρα στην αρχή η δημόσια δαπάνη αυξάνει. Αν ιδιωτικοποιηθεί ένα δημόσιο διανεμητικό σύστημα, η πρώτη γενιά πρέπει να πληρώνει για το σύστημα δύο φορές. Με δεδομένο ότι τμήμα της δαπάνης αυτής θα μεταβιβαστεί στον φορολογούμενο, σε περίπτωση μετάβασης σε κεφαλαιοποιητικό από διανεμητικό σύστημα, στην μεταβατική περίοδο η ανάγκη δανεισμού του δημοσίου θα είναι μεγαλύτερη. Όσο λιγότερο βιώσιμο είναι το παλαιό διανεμητικό σύστημα, τόσο μεγαλύτερη και αυτή η ανάγκη για δανεισμό. (Barr(2001),)

Αυτό δημιουργεί τεράστιες ανισότητες μεταξύ των γενεών και πρέπει να θυμόμαστε ότι στόχος της κάθε Κυβέρνησης είναι να διατηρεί τις ισότητες μεταξύ των γενεών ως προς τα φορολογικά θέματα.

Στο διανεμητικό σύστημα η πολιτική παρέμβαση είναι πιο εύκολη, θα πρέπει λοιπόν σε πρώτη φάση να κάνει τις αναγκαίες αλλαγές για τη διαχείριση του αφανούς χρέους και να μετατοπίζει την ασφάλιση προς μεικτά συστήματα ασφάλισης περιλαμβανομένου και της ιδιωτικής με τρόπο ομαλό έτσι ώστε να διατηρεί τις ισορροπίες μεταξύ των γενεών .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 . Το Ελληνικό σύστημα ασφάλισης και οι προοπτικές του.

2.1 Ελληνικό σύστημα Ασφάλισης και Συνταξιοδότησης.

Ο θεσμός της κοινωνικής προστασίας εμφανίστηκε στη χώρα μας με τη μορφή της κοινωνικής πρόνοιας στα επιζώντα μέλη των οικογενειών των εργαζομένων και μετεξελίχτηκε στη μορφή της κοινωνικής ασφάλισης με την κάλυψη των κινδύνων γήρατος , αναπηρίας και θανάτου . Μέχρι το τέλος το Β Παγκοσμίου Πολέμου η εξέλιξη του τομέα της κοινωνικής ασφάλισης και των συντάξεων ήταν περιορισμένη και περιλάμβανε την προσπάθεια των εργατικών και επαγγελματικών ενώσεων να αναπτύξουν αυτόνομα , αυτοδιοικούμενα και αυτοχρηματοδοτούμενα ασφαλιστικά ταμεία.

Το συνταξιοδοτικό σύστημα αναπτύχθηκε σε μία σχετική μεγάλη χρονική περίοδο , κάτω από την επίδραση οικονομικών , πολιτικών , ιστορικών και κοινωνικών συγκυριών καλύπτοντας σταδιακά σχετικά το σύνολο του πληθυσμού . Στην αρχή τα επικίνδυνα επαγγέλματα όπως ναυτικούς και μετά από λίγα χρόνια τους δημόσιους υπαλλήλους και τους αυτοαπασχολούμενους

Τα πρωταρχικά βήματα για την εξέλιξη του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης για παροχή της κύριας σύνταξης ήταν μετά τη ψήφιση του νόμου 1846/51 για τη σύσταση και τη λειτουργία του ΙΚΑ . Οι κύριοι κλάδοι ήταν οι κλάδοι συντάξεων και ασθένειας που κάλυψε ασφαλιστικά τους εργαζόμενους των αστικών κέντρων ή και άλλων περιοχών στις οποίες υπήρχαν μονάδες βιομηχανίας , βιοτεχνίας , και διάφορες επαγγελματικές ομάδες ανεξάρτητα από το τόπο απασχόλησης τους. Στη συνέχεια μετά τη ψήφιση του νόμου 4169/61 ιδρύθηκε ο ΟΓΑ ο οποίος κάλυψε ασφαλιστικά όλον το αγροτικό

πληθυσμό. Ο ΟΓΑ μετά το νόμο 1296/82 κάλυψε και όλους τους ηλικιωμένους άνω των 65 ετών με ανεπαρκές εισόδημα ,εάν δεν είχαν αποκτήσει ασφαλιστικά δικαιώματα.(Ζερβού (2009),)

Μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του 70' τα μέτρα τα οποία είχαν παρθεί δεν έδιναν τη δυνατότητα κάλυψης ολόκληρου του πληθυσμού , ακόμη και ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού που ήταν ασφαλισμένο είχε περιορισμένο επίπεδο ασφάλισης και οι συντάξεις της πλειοψηφίας των συνταξιούχων παρέμεναν σε χαμηλά επίπεδα. Στη συνέχεια το ΙΚΑ επεκτείνεται σε όλη τη χώρα και καλύπτει ασφαλιστικά για κύρια σύνταξη όλους του μισθωτούς και ημερομισθίους του μη αγροτικού τομέα . Επίσης κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 80' δίνονται αρκετά μεγάλες αυξήσεις στις συντάξεις που είχε ως αποτέλεσμα να μειώσει δραστικά το ποσοστό φτώχειας των ηλικιωμένων .

Τα πρώτα μελανά σημάδια κάνουν την εμφάνιση τους για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος από την ποσοτική και ποιοτική επέκταση του ασφαλιστικού φορέα. Γι αυτό οι πρώτες θεσμικές παρεμβάσεις της δεκαετίας του 90' επικεντρώθηκαν σε ζητήματα χρηματοδότησης και προϋποθέσεων χορήγησης συνταξιοδοτικών παροχών καθώς και της οργάνωσης του συστήματος. Για τη τόνωση της βιωσιμότητας του συστήματος ψηφίστηκαν δύο ασφαλιστικοί νόμοι (Ν.1902/90 και Ν.2084/92) με πολύ σημαντικούς περιορισμούς στα ασφαλιστικά δικαιώματα και τις αυξήσεις των εισφορών.

Με το Νόμο 2084/92 οδηγήθηκε στη δημιουργία ενός νέου συστήματος ασφάλισης , λιγότερου γενναιόδωρου αφού υπήρξε τριμερής χρηματοδότησης για κύρια σύνταξη και ασθένειας , με συμμετοχή των εργαζομένων ,των εργοδοτών και του Κράτους, κατ αναλογία 2/9 ,4/9 ,3/9,αντίστοιχα.Το νέο σύστημα ασφάλισης καλύπτει ομοιόμορφα ενιαίες προϋποθέσεις σχετικά με την ηλικία συνταξιοδότησης, τα ποσοστά αναπλήρωσης ,τις κατώτερες συντάξεις και τη επιβολή εισφορών.(Τήνιος(2010),)

Παράλληλα με την ασφάλιση για κύρια σύνταξη αναπτύχθηκε και η επικουρική ασφάλιση με τη χορήγηση προσθέτων περιοδικών παροχών

συντάξεων .Δικαίωμα για επικουρική σύνταξη έχουν οι απασχολούμενοι με σχέση εξαρτημένης εργασίας και ένα σχετικό μικρό ποσοστό των αυτοτελών απασχολούμενων. Η επικουρική ασφάλιση αναπτύχθηκε , όπως και η ασφάλιση για κύρια σύνταξη ,σταδιακά , μέσα από ένα μεγάλο αριθμό ασφαλιστικών φορέων χωρίς ενιαίους κανόνες και προϋποθέσεις και με το δικό του καταστατικό το κάθε ταμείο. Αποφασιστικό βήμα για την έναρξη της επικουρικής ασφάλισης ήταν η ίδρυση του TEAM (N.997/79).

Συνοψίζοντας το Ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα είναι δημόσιο ως προς τη διαχείριση , αναγκαστικό ως προς τη νομική του μορφή , ορισμένων παροχών ως προς τη δομή και ασφαρίζει κυρίως την εργασία . Ο κεντρικός άξονας λειτουργεί με βάση το διανεμητικό σύστημα (pay as you go) , με αυτόνομους και αυτοδιοικούμενους ασφαλιστικούς φορείς υπό την εποπτεία κυρίως του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας . Το Ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα χαρακτηρίζεται από την αλληλεγγύη μεταξύ των ατόμων μιας γενιάς αλλά και μεταξύ των γενεών ,από την πολυδιάσπαση και τον κατακερματισμό τόσο στο οργανωτικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο παροχών.

2.2 Ο κατακερματισμός του συστήματος.

Το δημόσιο σύστημα συντάξεων στην Ελλάδα αναπτύχθηκε με τρόπο αποσπασματικό , ένας πολύ σημαντικός παράγοντας ήταν η πίεση των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εργαζομένων η οποία είχε ως αποτέλεσμα την κατακερματισμό του συστήματος. Ο κατακερματισμός αυτός γίνεται εμφανής σε διαστάσεις όπου θα αναπτυχθούν ακριβώς από κάτω.(Τήνιος(2003),(2010),)

- Η πρώτη διάσταση θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι η κλαδική διάσταση που αφορά επαγγελματικούς κλάδους. Υπάρχει πληθώρα φορέων (Ασφαλιστικών Ταμείων) που χορηγούν συντάξεις ανά τομέα απασχόλησης ή επάγγελμα. Έχει διαπιστωθεί ότι ακόμα και εντός

ταμείου υπάρχουν κλαδικές διαφοροποιήσεις όσον αφορά τις εισφορές και τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα.

- Μία άλλη διάσταση θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι η διαφοροποίηση ανάλογα με το επίπεδο ή την βαθμίδα προστασίας. Το σύστημα διαθέτει τρεις βαθμίδες παροχών που αποτελούνται από την κύρια σύνταξη ,τη επικουρική και το εφ' άπαξ .Η κύρια σύνταξη και η επικουρική λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο και η καταβολή τους γίνεται ανά μήνα, δηλαδή είναι η κύρια πηγή αμοιβής των συνταξιούχων. Το εφάπαξ καταβάλλεται μία φορά , ακριβώς στη χρονική περίοδο τη στιγμή της συνταξιοδότησης. Η διαφοροποίηση των τριών παροχών αυτών είναι ότι οι πληρωμές γίνονται σχεδόν πάντα σε διαφορετικούς λογαριασμούς από διαφορετικούς φορείς.
- Επίσης μία πολύ εμφανής διάσταση είναι η διαφοροποίηση ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα ή κλάση των δικαιούχων. Υπάρχουν πάρα πολλές διαφορές μεταξύ των διάφορων ασφαλιστικών ταμείων ,αυτό όμως που μας κάνει πραγματικά εντύπωση είναι η διαφοροποίηση της κλάσης μεταξύ των δικαιούχων που ανήκουν στον ίδιο ασφαλιστικό φορέα. Η κυριότερη διαφοροποίηση αυτού του είδους είναι αυτή του «νέου συστήματος » δηλαδή αυτού που ασφαλίστηκαν για πρώτη φορά μετά το 1993.
- Μία πολύ σημαντική διάσταση είναι η διαφοροποίηση μεταξύ φύλων . Στα περισσότερα ταμεία δεσπόζει μία υπερπροστασία των γυναικών που έχει ως αποτέλεσμα να διατηρεί ανισότητες μεταξύ των ασφαλισμένων.
- Τέλος , μία εξίσου σημαντική διάσταση είναι η διαφοροποίηση που οφείλεται στο ότι πολλά ταμεία συντάξεων χορηγούν παροχές υγείας σε

χρήμα και σε είδος. Οι παροχές αυτές έχουν σαν αποτέλεσμα την αύξηση των δαπανών των ασφαλιστικών ταμείων.

Ο παρακάτω πίνακας σκιαγραφεί τη δομή του συστήματος ανά κλάδο εργαζομένων , ηλικιακή ομάδα και επίπεδο προστασίας και μέθοδος χρηματοδότησης. Διακρίνονται έξι μεγάλοι κλάδοι δικαιούχων αγρότες (και ανασφάλιστοι) ,Δημόσιοι Υπάλληλοι ,Μισθωτοί ιδιωτικού τομέα, μισθωτοί Δέκο, αυτοαπασχολούμενοι και ελεύθεροι επαγγελματίες.

Πίνακας 2.1 Το Ελληνικό σύστημα συντάξεων

Κατηγορία πληθυσμού	Βαθμίδες προστασίας	Οργάνωση*	Πηγή χρηματοδότησης
1. Ανασφάλιστοι άνω των 65	Καθολική σύνταξη (θα αποσυρθεί σταδιακά για τους αγρότες)	ΟΓΑ	Κρατική επιχορήγηση (κάλυψη εσόδων)
Αγρότες	Εισφορές, κρατική συμμετοχή (Κύρια σύνταξη ΟΓΑ 1997)		Εισφορές, κρατική συμμετοχή (% εισφορών), επιχορήγηση
2. (Α) Δημόσιοι Υπάλληλοι	Κύρια, επικουρική (συχνά διπλή), και εφάπαξ	Υπ. Οικονομικών	Κρατικός Προϋπολογισμός
Στρατιωτικοί		α) ΤΕΑΔΥ β) Μετοχικά Ταμεία	Εισφορές Κοινωνικοί πόροι
(Β) Ειδικό καθεστώς ΙΚΑ (π.χ. ΕΟΤ)	Κύρια, επικουρική, εφάπαξ	ΙΚΑ για την κύρια	Εισφορές + τριμερής χρηματοδότηση + χρηματοδότηση ελλειμμάτων
3. Εργαζόμενοι ιδιωτικού τομέα (Α) ΙΚΑ:			
(i)	Κύρια	ΙΚΑ	Εισφορές + τριμερής χρηματοδότηση + χρηματοδότηση ελλειμμάτων
(ii)	Κύρια + επικουρική	ΙΚΑ + ΤΕΑΜ ΙΚΑ + άλλο επικουρικό	Εισφορές Εισφορές + Κοινωνικοί πόροι
(iii)	Κύρια + επικουρική + εφάπαξ	+ Ταμεία Πρόνοιας	Εισφορές
(Β) Ναυτικοί	Κύρια + επικουρική + εφάπαξ	NAT, ΚΑΑΝ κλπ.	Εισφορές + Επιχορήγηση + Κοινωνικοί πόροι
4. Εργαζόμενοι δημοσίου τομέα (δημόσιες επιχειρήσεις, ΔΕΗ, Τράπεζες)	Κύρια + επικουρική + εφάπαξ	"Ειδικά Ταμεία" (για κάθε επιχείρηση) ΙΚΑ + Ειδικά Ταμεία για επικουρική ΟΑΠ- ΔΕΗ	Εισφορές (μεγαλύτερο μέρος από τον εργοδότη) Χρηματοδότηση ελλειμμάτων από τον εργοδότη
5. Αυτοαπασχολούμενοι	Κύρια Κύρια + επικουρική	ΟΑΕΕ (πρώην ΤΕΒΕ, ΤΑΕ, ΤΣΑ) Όπως ανωτέρω + επικουρικό Ταμείο	Εισφορές (ευρώ ανά κλάση), Επιχορηγήσεις από Δημόσιο - Κοινωνικοί πόροι
6. Ελεύθεροι επαγγελματίες	Κύρια	Νομικοί, Υγειονομικοί, Μηχανικοί	Κοινωνικοί πόροι,
(Α) Αυτοαπασχολούμενοι	Κύρια + επικουρική	Όπως παραπάνω + τοπικά Ταμεία δικηγόρων	Εισφορές, Πρόσοδοι περιουσίας
(Β) Μισθωτοί	Συχνά 2 βασικές συντάξεις		

ΕΚΑΣ (Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων). Καταβάλλεται μετά από έλεγχο πόρων σε όλους τους χαμηλοσυνταξιούχους πλην ΟΓΑ, ηλικίας μεγαλύτερης από τα όρια του ΙΚΑ.

Τμητικές συντάξεις πολεμικές, Εθνικής Αντίστασης, Τοπικής Αυτοδιοίκησης, προσωπικές κλπ.

* Το σύστημα έχει αυτή την οργάνωση μέχρι πριν την εφαρμογή του Νόμου 3655/08.

** Το % αναπλήρωσης άλλαξε και έγινε 70% με το Νόμο 3029/2002.

Πηγή: Τήνιος Πλάτων, 2003, σελίδες 31-32.

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΝΕΟΕΙΣΡΧΟΜΕΝΩΝ (ΝΟΜΟΣ 2084/92):
Κοινό όριο ηλικίας (65), εισφορές όπως του ΙΚΑ, τριμερής χρηματοδότηση, μέγιστη αναπλήρωση 60%* Βασική, 20% επικουρική.
Συμμετοχή σε Κρατικά Ταμεία (δεν τηρούνται ξεχωριστοί λογαριασμοί)

Το ασφαλιστικό σύστημα λόγω της πολυνομίας και του κατακερματισμού όπως διαπιστώσαμε από το πιο πάνω πίνακα έχει ως αποτέλεσμα να λειτουργεί με ανισότητες και να αντιμετωπίζει όμοιες περιπτώσεις πολιτών με διαφορετικό τρόπο . Η κοινωνική ασφάλιση παρέχεται από μία πληθώρα φορέων κύριας και επικουρικής ασφάλισης Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται διότι παρά την απαγόρευση ίδρυσης ταμείων κύριας ασφάλισης μετά την ίδρυση του ΙΚΑ (ΑΝ 1846/51), συνεχίσθηκε η ίδρυση νέων ταμείων κυρίας ασφάλισης .Το ΙΚΑ ιδρύθηκε το 1936 και είναι ο μεγαλύτερος φορέας που παρέχει συντάξεις και ασφαρίζει κυρίως τους μισθωτούς στον ιδιωτικό τομέα , καταβάλλει πάνω από το ένα τρίτο του συνόλου των συνταξιοδοτικών παροχών. Στο εσωτερικό του ΙΚΑ όμως συνυπάρχουν πάνω από 600 καθεστάτα συνταξιοδότησης .

Ο κατακερματισμός του Ελληνικού συστήματος δημιουργεί επίσης εμπόδια στη μέτρηση του ασφαλιστικού δείκτη εξάρτησης. Στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης η μετατροπή της εργασιακής πορείας σε ασφαλιστικό δικαίωμα δημιουργεί πολλές φορές διπλογραφίας. Η κύρια αιτία είναι ότι ένας ασφαλισμένος έχει πολλαπλές συντάξεις όπως είναι η κύρια , η επικουρική ή πολλαπλά ασφαλιστικά δικαιώματα π.χ (σύνταξη χηρείας , σύνταξη από ίδιο δικαίωμα , άλλες πολλαπλές συντάξεις). Επίσης λόγω του κατακερματισμού και της πολυπλοκότητας του συστήματος δημιουργείται μία ανισότητα στην ασφαλιστική παρουσία, δηλαδή κάποιοι πληρώνουν πολύ υψηλές εισφορές ως ποσοστό του εισοδήματος και κάποιοι άλλοι ασφαρίζονται με προαιρετικές ασφαλιστικές κλάσεις.

Επίσης είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί ότι ένα άλλο πρόβλημα που δημιουργείται στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης λόγω του κατακερματισμού των ταμείων είναι ότι η επικουρική σύνταξη μπορεί να θεωρείται διαφορετική

από την κύρια σύνταξη αλλά ο τρόπος λειτουργίας έχει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τη κύρια.

Όλα τα επικουρικά Ταμεία χρηματοδοτούνται με τρόπο διανεμητικό, δηλαδή ανήκουν και αυτά στο πρώτο πυλώνα κοινωνικής ασφάλισης με τη μόνη διαφορά από τα κύρια Ταμεία να έχουν μεγαλύτερη περιουσία και λιγότερα συσσωρευμένα ελλείμματα λόγω της νεότερης δημιουργίας τους. Ένα άλλο κοινό χαρακτηριστικό είναι η υποχρεωτική τους ασφάλιση όπως δηλαδή αρμόζει στα διανεμητικά συστήματα. Οι παροχές καθορίζονται διά νόμου με βάση τα ποσοστά αναπλήρωσης της συνταξιοδοτικής βάσης, δηλαδή όταν κάποιος συνταξιοδοτείται λαμβάνει δύο συντάξεις. Ο τρόπος υπολογισμού είναι ως ποσοστό του τελευταίου μισθού ή το μέσο όρο των τελευταίων μισθών.

Συμπεραίνοντας οι επικουρικές συντάξεις έχουν τόσα κοινά χαρακτηριστικά με τις κύριες συντάξεις έτσι ώστε να μην μπορούν να παίξουν διακριτό ρόλο στο συνολικό οικοδόμημα της κοινωνικής προστασίας. Είναι προφανές ότι μεγαλώνουν τη παθολογία του συστήματος και επιδεινώνουν τις επιπτώσεις του κατακερματισμού.

Στη διοίκηση των ασφαλιστικών φορέων μετέχουν εκπρόσωποι των εργοδοτών, των εργαζομένων και του κράτους. Με αποτέλεσμα να μην υπάρχει σε επιθυμητό βαθμό η αυτονομία, η αυτοδιοίκηση και η αυτοχρηματοδότηση των ασφαλιστικών ταμείων. Ο κατακερματισμός καθιστά το σύστημα συντάξεων αδιαφανές και ευάλωτο σε πολιτικές παρεμβάσεις δια μέσου αφανών έμμεσων επιδοτήσεων, η πιο σημαντική είναι αυτή μεταξύ περίθαλψης και συντάξεων.

Ο κατακερματισμός του Ελληνικού συστήματος όπως ακριβώς εξηγήσαμε πιο πάνω σε συνδυασμό με την έλλειψη κινήτρων για παραμονή εργασίας δημιουργεί τεράστια αγκάθια στη λύση του ασφαλιστικού προβλήματος. Οι ασφαλισμένοι του Ελληνικού συστήματος αφού δεν έχουν αυτά τα κίνητρα προσπαθούν συνεχώς να βρίσκουν τα μονοπάτια για την έξοδο τους από το

εργασιακό περιβάλλον. όταν προστεθεί και η απουσία του κοινωνικού κράτους τότε δημιουργούνται τα διοικητικά προβλήματα του συστήματος. Η κοινωνική πολιτική προϋποθέτει την αποτελεσματική παραγωγή , αξιολόγηση και αξιοποίηση προσωπικών πληροφοριών για την ευημερία των πολιτών. Οι ελλείψεις στη διοικητική ικανότητα γίνονται αισθητές στους παρακάτω τομείς.

- Υπάρχει υψηλό κόστος διοίκησης του συστήματος. Συμπεριλαμβάνεται η αδυναμία προγραμματισμού και η έλλειψη προσαρμοστικότητας.
- Η εκτεταμένη εισφοροδιαφυγή μεγάλης κλίμακας δίνει απλόχερα κίνητρα στη γκρίζα οικονομία και αντικίνητρα στην ανάπτυξη.
- Οι αδυναμίες στη διοίκηση δυσχεραίνουν τη χάραξη κοινωνικής πολιτικής. Η μη λειτουργία Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης σημαίνει ότι τα στοιχειώδη στοιχεία όπως το ύψος των αποδοχών , η μέση σύνταξη δεν είναι ακόμα γνωστά

Οι διοικητικές αυτές αδυναμίες ευθύνονται και για το χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης , την απουσία πληροφόρησης , τη γραφειοκρατία και την αδιαφάνεια

2.3.1 Η γήρανση του πληθυσμού και η απήχηση στον Ελλαδικό χώρο.

Το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού όπως αναφέραμε πιο πάνω είναι αιτία του προσδόκιμο επιβίωσης, της γονιμότητας και της μετανάστευσης. Το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Ελλάδα είναι ακριβώς το ίδιο που αντιμετωπίζει όλος ο αναπτυγμένος κόσμος. Στην Ελλάδα λοιπόν αντιμετωπίζουμε το ίδιο φαινόμενο με κάποιες μικρές διαφορές και με διαφορετικές τάσεις.

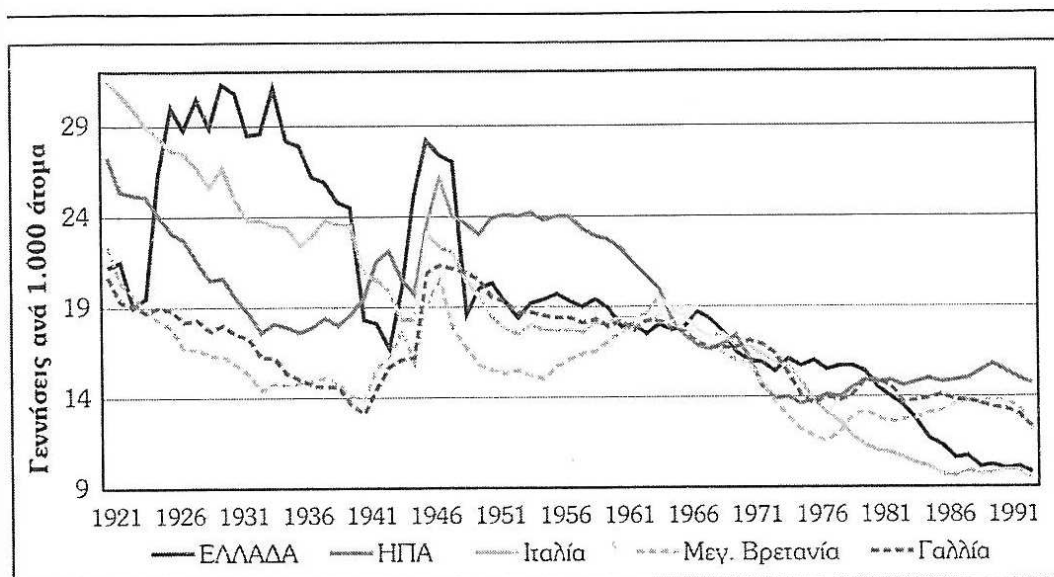
Όσον αφορά το αίτιο του προσδόκιμου επιβίωσης ένας πολύ σημαντικός παράγοντας είναι η επιμήκυνση της ζωής. Η μείωση της θνησιμότητας των παιδιών σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια , η πρόοδος της ιατρικής και της

βιολογίας και οι βελτιώσεις των συνθηκών ζωής από την εκπληκτική ανάπτυξη της τεχνολογίας οδήγησαν σε σημαντικές αυξήσεις του ορίου ζωής.

Όσον αφορά τη γονιμότητα παρατηρούμε στο παρακάτω πίνακα ότι υπάρχουν διάφορες διακυμάνσεις κατά την εξέλιξη των γεννήσεων από το 1921 έως το 1993. Οι τάσεις αυτές είναι διαφορετικές από χώρα σε χώρα. Στην Ελλάδα οι αυξομειώσεις είναι πολύ πιο έντονες από τις υπόλοιπες χώρες. Την εξέλιξη αυτή μπορούμε να τη χωρίσουμε σε τρεις περιόδους. (Τήνιος (2010),)

- Ο μεσοπόλεμος: Στη περίοδο αυτή υπάρχουν πολύ υψηλές γεννήσεις κυρίως για δύο λόγους. Τη Μικρασιατική καταστροφή και την ανακοπή του μεγάλου μεταναστευτικού ρεύματος που κυριαρχούσε πριν από το 1920.
- Μετά το 1945 χαρακτηρίζεται η περίοδος των υψηλών γεννήσεων, φαίνεται χαρακτηριστικά στο σχεδιάγραμμα ότι οι γεννήσεις είναι πολύ υψηλότερες από τη προηγούμενη περίοδο.
- Η τρίτη περίοδος χαρακτηρίζεται ως η περίοδος της χαμηλής γεννητικότητας, στην Ελλάδα αυτό βέβαια παρατηρείται με λίγο καθυστέρηση ως προς τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Η τάση αυτή ξεκινάει από το 1970 και μετά ακολουθεί ραγδαία πτώση το 1980.

Διάγραμμα 2.1 Εξέλιξη των γεννήσεων 1921-1991

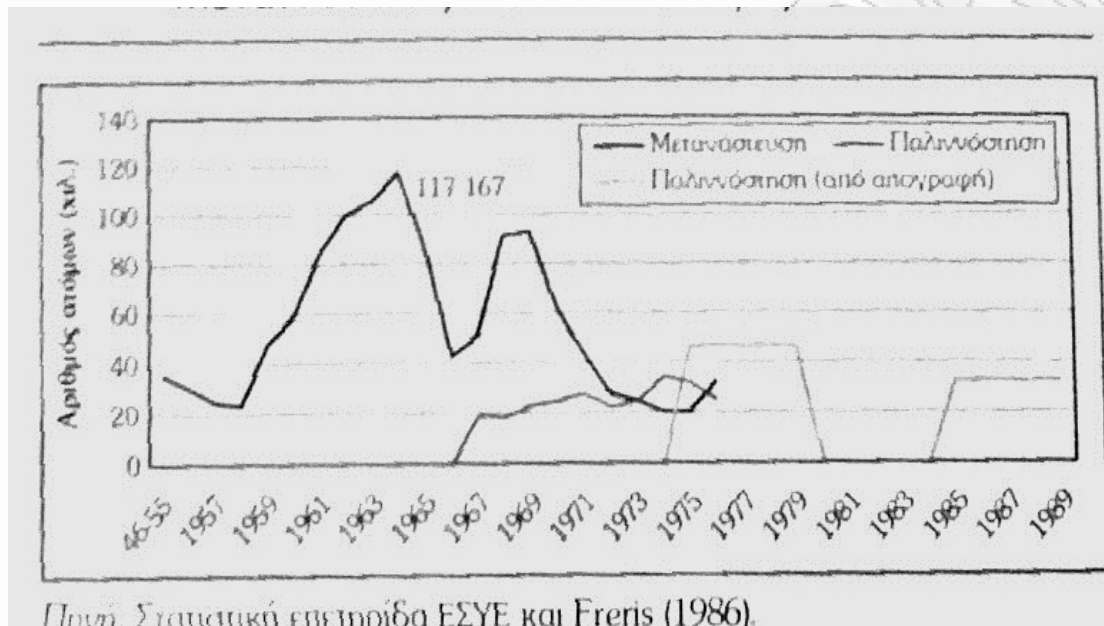
Πηγή: Mitchell (1998).

Όσον αφορά τη μετανάστευση μπορούμε να παρατηρήσουμε στο παρακάτω διάγραμμα την ιδιορρυθμία της τη χρονική περίοδο από το 1950 έως το 2008. Στη διάρκεια της πρώτης περιόδου η Ελλάδα ήταν μία χώρα αποστολής μεταναστών ενώ στη δεύτερη περίοδο το φαινόμενο αυτό αντιστράφηκε και η Ελλάδα μετατράπηκε σε χώρα μετανάστευσης άλλων. Από το παρακάτω πίνακα παρατηρούμε ότι στη χρονική περίοδο 1945 έως 1965 μετανάστευσαν από την Ελλάδα περίπου 89.000 άτομα. Ο αριθμός αυτός αυξάνεται μετά το 1959 και κορυφώθηκε το 1965 όταν μεταναστεύσανε περίπου 120.000 άτομα.

Η πρώτη παλιννόστηση αρχίζει από το 1975 έως το 1979, 40.000 κάθε έτος και στο έτος 1975 είναι ο πρώτος χρόνος εισροής μεταναστών στην Ελλάδα. Το δεύτερο κύμα μεταναστών ξεκινάει από τα τέλη του 1980 οι γνωστοί σε

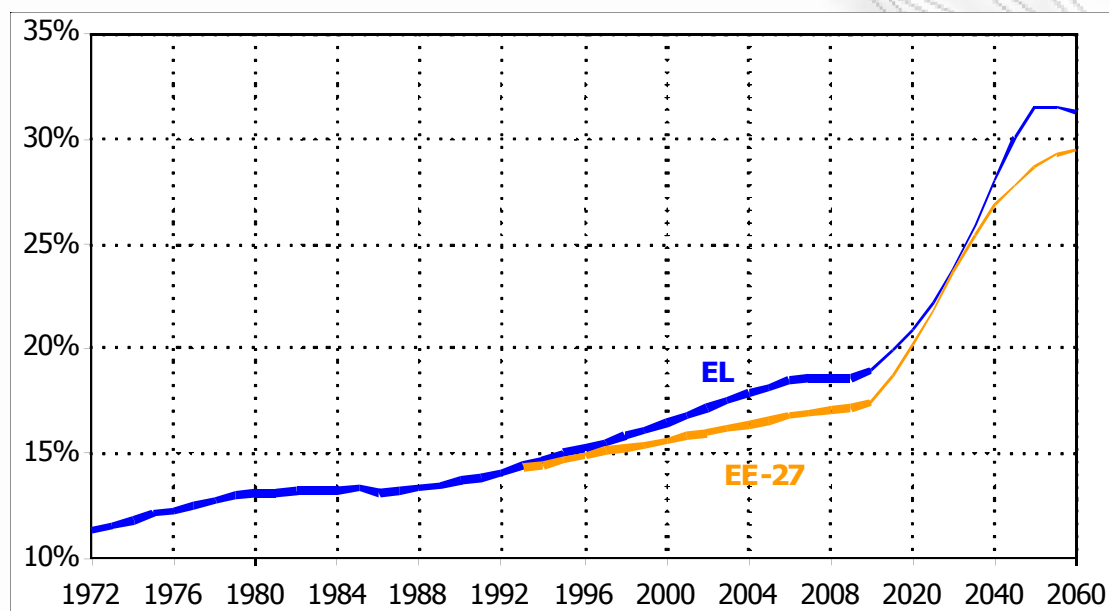
όλες τις αναπτυγμένες χώρες « οικονομικοί μετανάστες».Ο αριθμός αυτός υπολογίζεται επισήμως στις 30.000 για κάθε ένα έτος .Ο αριθμός αυτός είναι πολύ μεγαλύτερος γιατί δεν συνυπολογίζεται ο αριθμός των παράνομων μεταναστών.

Διάγραμμα 2.2 Μετανάστευση και παλιννόστηση 1946-57

Όλοι αυτοί οι παράγοντες έχουν ως αποτέλεσμα να αυξάνουν το ποσοστό των ανθρώπων που είναι πάνω από 65 ετών ωε προς το ποσοστό ηλικίας μεταξύ 15 έως 64 όπως δείχνει το παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 2.3 Ποσοστό συνταξιούχων σε σχέση με τα άτομα ηλικίας 15-64

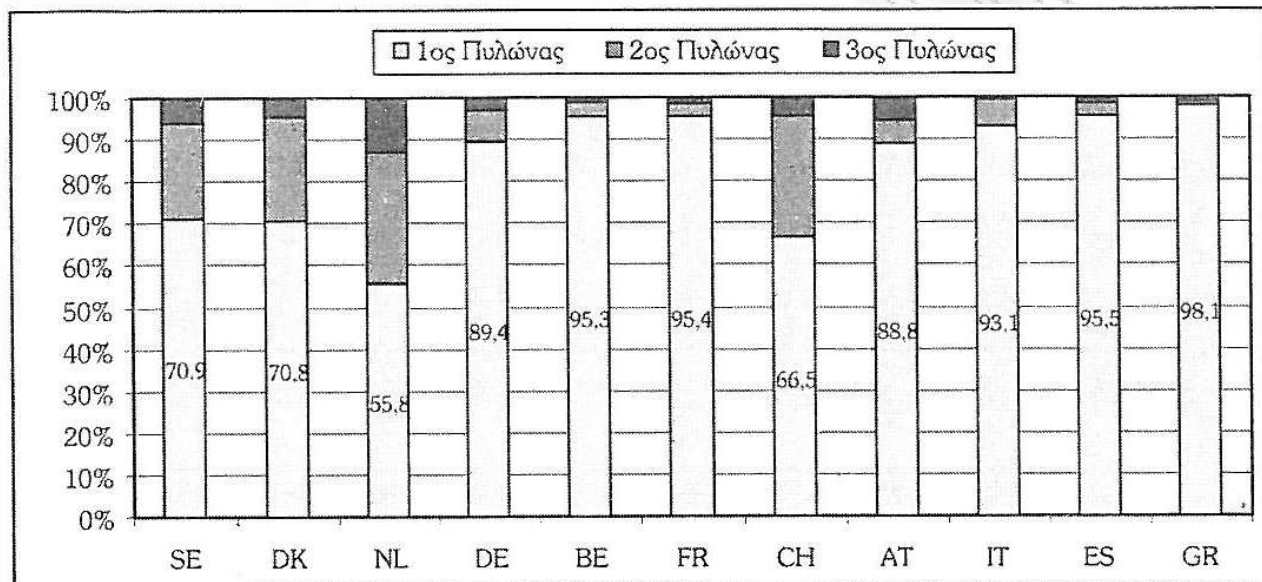

Πηγή: Καραβίτης 2011

2.3.2 Ο ρόλος του δεύτερου και του τρίτου πυλώνα.

Το ελληνικό σύστημα ασφάλισης εκτός απ' ότι είναι κατακερματισμένο όπως αναφέραμε στο κεφάλαιο 2.2 εξαιτίας του γεγονότος ότι οι συντάξεις διατίθενται από πανσπερμία φορέων είναι και μονολιθικό. Το σύστημα είναι μονολιθικό αφού όπως παρατηρούμε στο ακριβώς από κάτω διάγραμμα μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι το ποσοστό υπερβαίνει το 98% από συντάξεις του πρώτου πυλώνα, δηλαδή τις συντάξεις που εκ του νόμου είναι υποχρεωτικές.

Διάγραμμα 2.4 Ποσοστά Πυλώνων

Πηγή: Ζωή 50+, σελ. 73, από στοιχεία SHARE 2004.

Ο προβληματισμός για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος που αναπτύσσεται στο συγκεκριμένο κεφάλαιο καθώς και το ερώτημα πως θα καλυφθεί το κόστος λόγω της αλλαγής του των δημογραφικών και εργασιακών δεδομένων είναι αυτό που μας απασχολεί έτσι ώστε να μην επιβαρυνθούν δυσανάλογα οι μελλοντικές γενεές από τη συνεχή αύξηση του αφανούς χρέους. Στο παρακάτω πίνακα μπορούμε να διαπιστώσουμε πόσο ανοδική είναι η αύξηση των δαπανών από τις κρατικές συντάξεις.

Πίνακας 2.2 Δαπάνες για συντάξεις δημοσίου συστήματος 2007-2060 (Ποσοστά του ΑΕΠ)

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Μεταβολή 2000-2050
Ισπανία	8,4	8,9	9,5	10,8	13,2	15,5	15,1	7,1
Κύπρος	6,3	6,9	8,9	10,8	12,8	15,5	17,7	9,2
Βέλγιο	10	10,3	11,8	13,9	14,6	14,7	14,7	4,7
Ιταλία	14	14	14,1	14,8	15,6	14,7	13,6	0,7
Γαλλία	13	13,5	13,6	14,2	14,4	14,2	14	1,2
Αυστρία	12,8	12,7	13	13,8	13,9	14	13,6	1,2
Πορτογαλία	11,4	11,9	12,4	12,6	12,5	13,3	13,4	1,9
Φινλανδία	10	10,7	12,6	13,9	13,6	13,3	13,4	3,3
Γερμανία	10,4	10,2	10,5	11,5	12,1	12,3	12,8	1,9
Ιρλανδία	5,2	5,5	6,4	7,5	8,7	10,5	11,3	5,3
Ολλανδία	6,6	6,5	7,8	9,3	10,3	10,3	10,5	3,7
Δανία	9,1	9,4	10,6	10,6	10,4	9,6	9,2	0,5
Σουηδία	9,5	9,6	9,4	9,5	9,4	9	9,4	-0,5
Μ. Βρετανία	6,6	6,7	6,9	7,6	8	8,1	9,3	1,5
ΕΛΛΑΔΑ	11,7	11,6	13,2	17,1	21,4	24	24,1	12,3

ΠΗΓΗ : EPC (2009,2001)

Η Ελλάδα έχει την μεγαλύτερη αύξηση στις δαπάνες για τις κρατικές συντάξεις. Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι η βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος είναι ένα σύνθετο πρόβλημα. Χρειάζεται μία σφαιρική μακροχρόνια προσέγγιση η οποία θα απαιτεί μία αναδιάρθρωση του συνταξιοδοτικού συστήματος έτσι ώστε να διαμορφωθεί μία ολοκληρωμένη πρόταση για την επάρκεια των συντάξεων.

Μία λύση αυτού του προβλήματος θα μπορούσε να ήταν μία μετατόπιση του συστήματος ασφάλισης προς τα μεικτά συστήματα συνταξιοδότησης. Ο

δεύτερος και ο τρίτος πυλώνας όπως είδαμε πιο πάνω αντιπροσωπεύουν το 1,9% των ασφαλισμένων. Ποσοστό πάρα πολύ μικρό, σχεδόν μηδαμινό. Οπότε εδώ μπορούμε να πούμε ότι δημιουργείται ένα τεράστιο κίνητρο για αλλαγές και προσαρμογές που θα έχει ως αποτέλεσμα να μετατοπισθεί ένα ποσοστό των δαπανών προς τους συμπληρωματικούς πυλώνες. Πρέπει να υπάρξει μία υπάρξει συμπληρωματική αποταμίευση για τις συντάξεις, μία αποταμίευση που θα προκύψει μόνο εάν θεσμοθετηθεί ο ρόλος της Ιδιωτικής Ασφάλισης και δοθούν συγκεκριμένα φορολογικά κίνητρα στο 2ο και 3ο Πυλώνα, αλλιώς οι επόμενες γενιές θα έχουν να αντιμετωπίσουν σοβαρότατο πρόβλημα επιβίωσης με αντίκτυπο στα δημοσιονομικά ελλείμματα.

2.4.1 Δημόσιο Χρέος

Ορισμός

Δημόσιο Χρέος είναι το σύνολο της οφειλής σε χρηματικές μονάδες του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Δηλαδή Κράτος, ΟΤΑ, Κοιν.Ασφ., ΝΠΔΔ εκτός από ΔΕΚΟ. Υπό την έννοια ευρύτερος δημόσιος τομέας συμπεριλαμβάνονται όλα τα επίπεδα δημόσιας διοίκησης. Το δημόσιο χρέος αυξάνεται από έτος σε έτος κατά το πόσο που ο ετήσιος κρατικός προϋπολογισμός παρουσιάζει έλλειμμα, ή αντιστρόφως μειώνεται κατά το ποσό που παρουσιάζει πλεόνασμα. Είναι η διαφορά που δημιουργείται από τα έσοδα και τα έξοδα του κάθε Κράτους. Έσοδα θεωρούνται οι φόροι από τους πολίτες μίας Χώρας και έξοδα θεωρούνται π.χ οι δημόσιες δαπάνες, η καταβολή των μισθών και των συντάξεων κ.α. Καθώς η εκάστοτε κυβέρνηση αντλεί τα έσοδά της από το μεγαλύτερο μέρος των πολιτών του κράτους, δηλαδή των φορολογούμενων, το δημόσιο χρέος έμμεσα είναι χρέος των φορολογούμενων.

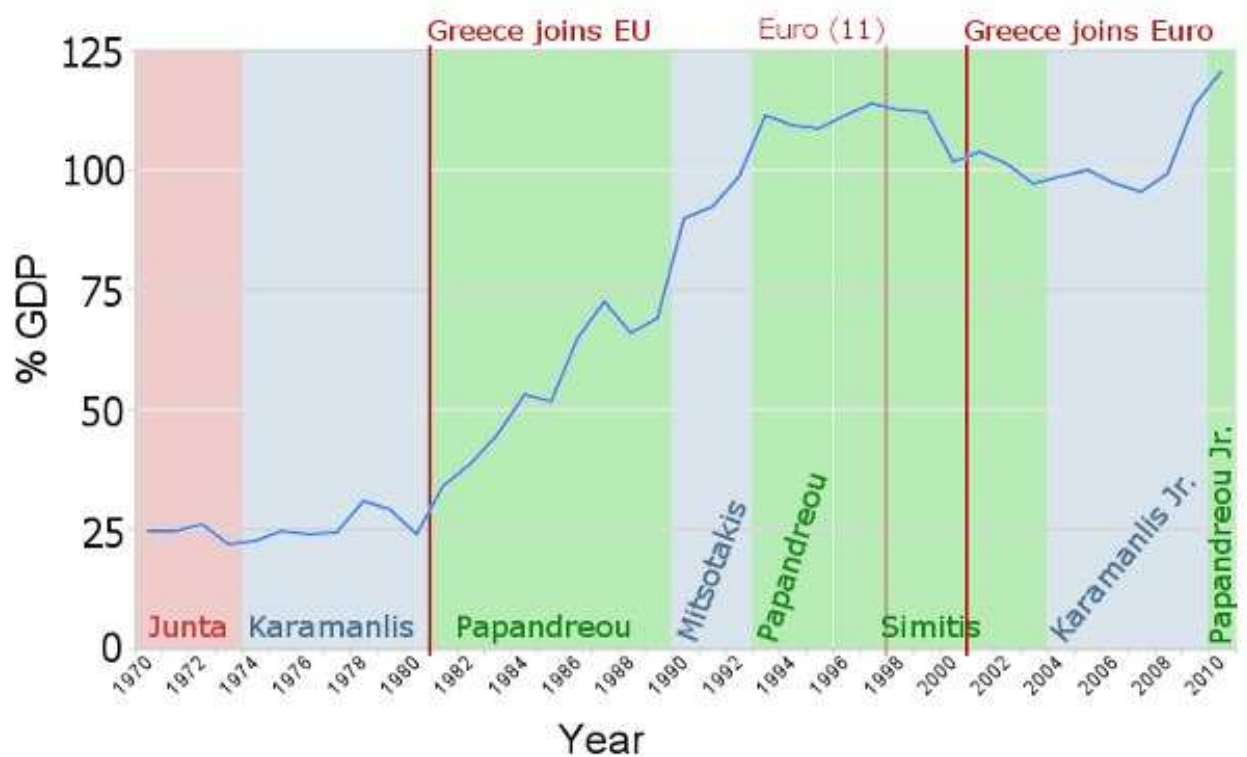
Η μέτρηση του δημόσιου χρέους μετριέται επί το ποσοστό του ΑΕΠ, στον αριθμητή βρίσκεται πάντα το συνολικό ποσό του χρέους και στο παρανομαστή το συνολικό ποσό του μεγέθους του ΑΕΠ. Όσο μεγαλώνει το ποσό του ΑΕΠ

μειώνει το ποσοστό του χρέους άσχετα αν το χρέος σαν ποσό δεν έχει μειωθεί. Οπότε καταλαβαίνουμε πόσο σημαντικό είναι να υπάρχει μια συνεχόμενη αύξηση του ΑΕΠ από χρόνο σε χρόνο.

Οι κυβερνήσεις των χωρών δανείζονται από τις χρηματαγορές και τις κεφαλαιαγορές με σκοπό να καλύψουν τις τρέχουσες ανάγκες που έχουν κάθε συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Ο τρόπος δανεισμού γίνεται μέσω των ομολόγων ,όταν πρόκειται η επιστροφή του κεφαλαίου να είναι μεγαλύτερη του έτους και με έντοκα γραμματεία όταν η επιστροφή του ανάλογου ποσού είναι να επιστραφεί σε λιγότερο από ένα έτος. Μία χώρα για να ενταχθεί στην ONE θα πρέπει να έχει ποσοστό χρέους κάτω του 60% του ΑΕΠ σύμφωνα με τη συνθήκη του Μάαστριχ το 1992.Ο κανόνας αυτός παρακάμφθηκε για να ενταχθεί στην ONE η Ιταλία και το Βέλγιο που είχαν μεγαλύτερο ποσοστό χρέους από αυτό που όριζε η συνθήκη. Η Ελλάδα χάρις σε αυτή τη ρύθμιση εντάχθηκε στην ONE αν και κάποιοι πιστεύουν ότι τροποποιήθηκαν κάποια στοιχεία για την ένταξη της.(Σημ.Τήνιος(2011),)

Στο παρακάτω διάγραμμα βλέπουμε την εξέλιξη του δημόσιου χρέους από το 1970 έως το 2010.

Διάγραμμα 2.5 Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους

Πηγή: <http://www.capital.gr/stoupas/Article.aspx?id=961897>

Παρατηρούμε ότι από το 1970 έως το 1998 η τάση του ποσοστού του χρέους ως προς το ποσοστό του ΑΕΠ είναι ανοδική, όμως το ανώτατο ποσό του χρέους είναι περίπου λίγο πάνω από το 100%, από το 1998 έως το 2007 παρατηρούμε ότι το ποσοστό του χρέους έχει μία ελαφριά καθοδική τάση που έχει ως αποτέλεσμα να πέφτει και κάτω από το ποσοστό του 100%. Από το

2008 και μετά παρατηρούμε μία αλματώδη αύξηση του χρέους. Οι κυριότεροι λόγοι της τελευταίας αύξησης είναι ότι υπήρχε πτώση του ποσοστού του ΑΕΠ ,υψηλά πραγματικά επιτόκια αφού η ύφεση μείωσε το πληθωρισμό και τέλος η μεγάλη αύξηση του ελλείμματος της Κυβέρνησης.

Ένας πολύ σημαντικός παράγοντας είναι η αύξηση των spreads (επιτοκίων) στα Ελληνικά ομόλογα σε σχέση με τα επιτόκια δανεισμού των Γερμανικών ομολόγων. Ως βασική μέτρηση των επιτοκίων δανεισμού στην ΟΝΕ είναι τα επιτόκια των Γερμανικών ομολόγων δεκαετής λήξης . Η Γερμανική Κυβέρνηση δανείζεται στα 10ετή ομόλογα με επιτόκιο 3% περίπου, οπότε όταν λέμε ότι τα επιτόκια δανεισμού των Ελληνικών ομολόγων είναι 300 μονάδες βάσης εννοούμε ότι η Ελληνική κυβέρνηση δανείζεται με 6%. Η Ελληνική Κυβέρνηση το 2008 δανειζόταν με 230-280 μονάδες βάσης και τις σημερινές μέρες θα δανειζόταν με 24% αφού το spreads των Ελληνικών ομολόγων είναι περίπου στις 2.100 μονάδες βάσης. Από το Μάρτη του 2009 η Ελληνική Κυβέρνηση βρίσκεται υπό την εποπτεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου όπου και δανείζεται από αυτό αφού θεωρητικά έχει αποκλειστεί από τις αγορές λόγω του υψηλού επιτοκίου δανεισμού.

Το Ελληνικό Δημόσιο Χρέος παρουσιάζει μία δυναμική αφού το ποσοστό του χρέους ως προς του ΑΕΠ είναι περίπου στο 158% κατά το έτος 2011 , ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από τη συνθήκη που ορίζει το Μάαστριχ. Το ποσοστό αυτό μπορεί να μειωθεί αν η ανάπτυξη είναι ταχύτερη και αν μειωθούν οι περιττές δημόσιες δαπάνες.

2.4.2 Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού.

Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού αποφασίστηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισαβόνα το 2000 και περιλαμβάνει τον καθορισμό κοινών γενικών στόχων και τη μετατροπή τους σε εθνικές στρατηγικές .Επίσης καθορίζει την αξιολόγηση τους αυτών των σχεδίων και στρατηγικών με άλλες κοινές εκθέσεις της Επιτροπής και του Συμβουλίου. Στο πλαίσιο της διαδικασίας

ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ των Κρατών μελών περιλαμβάνει και η περιοδική παρακολούθηση των παραμέτρων και μεγεθών των ασφαλιστικών συστημάτων με βάση κοινά καθορισμένους δείκτες. Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού δρομολογήθηκε τελικά από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken το Δεκέμβριο του 2001 και κατέληξε σε τρεις κοινά συμφωνημένους βασικούς στόχους τους οποίους πρέπει να εξυπηρετούν και να συμβιβάσουν τα συστήματα συντάξεων , κρατικά και ιδιωτικά , των Κρατών μελών. Οι τρεις βασικοί σκοποί περιγράφονται ακριβώς από κάτω :

- **Επάρκεια των συντάξεων.** Προϋποθέτει την εξασφάλιση επαρκών εισοδημάτων συνταξιοδότησης για όλους και τη πρόσβαση τους σε ένα σύστημα συντάξεων που θα επιτρέπουν στους ανθρώπους μετά το έτος της συνταξιοδότησης τους να διατηρήσουν το βιοτικό τους επίπεδο σ' ένα λογικό βαθμό για την εξυπηρέτηση των φυσικών και προσωπικών τους αναγκών.
- **Οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος.** Σκοπός εδώ είναι να εξασφαλίσει την οικονομική βιωσιμότητα των δημόσιων και ιδιωτικών συνταξιοδοτικών προγραμμάτων .Να ισχυροποιηθεί το συνταξιοδοτικό σύστημα έτσι ώστε να είναι ικανό να ανταπεξέλθει σε διάφορες δημογραφικές και οικονομικές προκλήσεις του μέλλοντος,όπως είναι η γήρανση του πληθυσμού.
- **Διαφάνεια του συστήματος.** Προϋποθέτει την εξασφάλιση ότι τα συνταξιοδοτικά συστήματα χαρακτηρίζονται από διαφάνεια, δηλαδή ότι είναι καλά προσαρμοσμένα στις ανάγκες και τις προσδοκίες των γυναικών και των ανδρών και στις απαιτήσεις των σύγχρονων κοινωνιών .

Οι τρεις βασικοί σκοποί της Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού πρέπει να αναπτύσσονται σε ένα πλαίσιο αλληλεγγύης και δικαιοσύνης μεταξύ εντός των γενεών .(Τήνιος (2010), Ζέρβου (2009),)

Από το 2.000 και μετά την απόφαση της Ανοιχτής Μεθόδους Συντονισμού αρκετές χώρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση δουλεύοντας στα πλαίσια αυτής της μεθόδου αποφάσισαν να προβούν σε διάφορες μεταρρυθμίσεις για τη καλύτερη λειτουργία του ασφαλιστικού συστήματος. Οι αλλαγές αυτές αφορούσαν τη δομή του κάθε συστήματος , αυξάνοντας το όριο εξόδου από την αγορά εργασίας δίνοντας διάφορα κίνητρα για την παραμονή τους στον εργασιακό χώρο. Στην Ελλάδα το σύστημα άλλαξε με τον Ν.3863/10. Ο νόμος αυτός ήταν ένα από τα πρώτα μέτρα που προέβλεπε το Μνημόνιο σε συνεργασία με την Ελληνική Κυβέρνηση που ψηφίστηκε τον Ιούλιο του 2010. Ο βασικός στόχος του συγκεκριμένου νόμου είναι η μακροχρόνια βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος, με βασική προτεραιότητα την αύξηση της συμμετοχής του ποσοστού στην αγορά εργασίας. Το επιθυμητό αποτέλεσμα θα είναι η μείωση των δαπανών για συντάξεις. Κάποιες σημαντικές αλλαγές αυτής της μεταρρύθμισης αφορούν:

- **Ηλικία συνταξιοδότησης.** Πλέον απαιτούνται 40 χρόνια εισφοράς για πλήρη σύνταξη και η ελάχιστη ηλικία για να συνταξιοδοτηθεί κάποιος είναι τα 60 έτη σε αντίθεση με το παλαιό σύστημα που μπορούσε κάποιος να αποσυρθεί πολύ νωρίτερα από αυτή την ηλικία.
- **Ποσοστά αναπλήρωσης.** Δημιουργούνται κίνητρα παραμονής στην εργασία επειδή η αναπλήρωση αυξάνεται αναλογικά με τον εργασιακό βίο κάθε ασφαλισμένου και προτείνονται νέα σχήματα ποσοστών αναπλήρωσης μειωμένα βέβαια σε

σύγκριση με τα παλαιά που θα ισχύουν για όλους τους εργαζομένους για κάθε ταμείο.

- **Βαρέα και Ανθυγιεινά Επαγγέλματα.** Ο νέος νόμος ζητάει την επανεξέταση των προϋποθέσεων για την συγκεκριμένη κατηγορία ασφάλισης για να μειωθούν οι περιπτώσεις που ανήκουν σε αυτήν.
- **Υπολογισμός ασφαλιστέου εισοδήματος.** Πλέον το πόσο της σύνταξης που λαμβάνει κάποιος θα εξαρτάται από όλο το μήκος της εργασιακής ζωής του και όχι τα καλύτερα 5 χρόνια από τα τελευταία 10 αντίστοιχα.
- **Απλούστευση.** Η καινούρια μεταρρύθμιση προχώρησε σε ενσωμάτωση δεκατριών ασφαλιστικών ταμείων σε τρία. Συγκεκριμένα για αυτούς που εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα, τους αυτοτελούς απασχολούμενους και τις λοιπές κατηγορίες εργαζομένων τους ενσωμάτωσε σε ένα ασφαλιστικό ταμείο.
- **Τιμαριθμοποίηση συντάξεων.** Θα αναπροσαρμόζονται οι συντάξεις με το νέο νόμο σύμφωνα με τον πληθωρισμό και όχι βάσει της εξέλιξης των μισθών όπως γίνεται σήμερα.
- **Δικλίδα ασφαλείας.** Εάν δεν καταφέρουν όλες αυτές οι αλλαγές την επίτευξη του στόχου ώστε να μειώσουν τις μονάδες των συνταξιοδοτικών δαπανών στο επιθυμητό αποτέλεσμα τότε θα υπάρξει Υπουργική Απόφαση για επιπλέον διορθωτικές κινήσεις στην βασική και επικουρική σύνταξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΒΟΛΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (2009,2012).ΑΠΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.

Στο κεφάλαιο αυτό ασχολούμαστε με θέματα που αφορούν την πρόβλεψη του πληθυσμού, την γονιμότητα, το προσδόκιμο ζωής, την μετανάστευση και την απασχόληση, δηλαδή όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν τις συντάξεις .Η γήρανση του πληθυσμού είναι ένα από τα δημογραφικά φαινόμενα που μας απασχολεί τα τελευταία έτη και εμείς θα προσπαθήσουμε να μελετήσουμε και να ερμηνεύσουμε τα αποτελέσματα αυτού του φαινομένου και πως επηρεάζουν τα συνταξιοδοτικά συστήματα των διαφόρων χωρών μέσω των παρακάτω προβολών. Σε πρώτη φάση θα προσπαθήσουμε να εξηγήσουμε τις προβολές 2009 για όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν τις συντάξεις και σε δεύτερη φάση θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε αν υπάρχουν διαφορές μεταξύ των προβολών του 2009 και του 2012.Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι οι προβολές του 2012 της Ευρωπαϊκής Ένωσης βρίσκονται σε προπαρασκευαστικό στάδιο. Τέλος πρέπει να αναφερθεί ότι και στις δύο προβολές η ανάλυση τους αφορά τις δαπάνες προβολών και όχι των εισφορών.

3.1 Πρόβλεψη πληθυσμού

Η πρόβλεψη του πληθυσμού για τα επόμενα 50 χρόνια είναι ένα από τα δυσκολότερα καθήκοντα που μπορεί κάποιος να αναλάβει . Ως προς τους δημογραφικούς παράγοντες θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι υπόκεινται σε πολύ μικρή μεταβλητότητα ίσως και μηδαμινή έναντι των οικονομικών παραγόντων για το ίδιο χρονικό διάστημα. Στις δαπάνες προβολών μπορούμε να θεωρήσουμε ότι οι μεταβλητές παραμένουν σταθερές για την μακροοικονομική ανάλυση που πραγματοποιείται. Η πρόβλεψη του πληθυσμού που ονομάζεται EUROPOP 2008 και EUROPOP 2010 πραγματοποιείται για 27 ευρωπαϊκές χώρες βασιζόμενη σε υποθέσεις για μελλοντικές τάσεις στην γονιμότητα, το προσδόκιμο όριο ζωής και την μετανάστευση (Ageing Report, 2009,2012).

Στο σημείο αυτό θα μελετήσουμε τις δαπάνες προβολών από το Ageing Report του 2009 και του 2012 να δούμε αν έχουμε ομοιότητες , αν έχουν διαφορές και στο τέλος να προσπαθήσουμε να συγκρίνουμε τα αποτελέσματα τους. Θα εξετάσουμε τις σχέσεις εξαρτήσεων των διαφόρων ηλικιακών κλάσεων, το ποσοστό της καθαρής μετανάστευσης , του προσδόκιμου ορίου ζωής.

Ένας βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η διαφύλαξη της διατηρησιμότητας των δημόσιων οικονομικών . Για την επίτευξη αυτού του στόχου πρέπει να αξιοποιηθούν στο μέγιστο βαθμό οι διάφορες αναλύσεις και προβολές που αφορούν τις μελλοντικές προκλήσεις στη δημοσιονομική πολιτική. Η μελέτη του φαινομένου της γήρανσης του πληθυσμού είναι μία

από τις βασικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μέσα από αυτές τις αναλύσεις και προβολές προσπαθεί να δώσει έμφαση στις συνέπειες αυτού του φαινομένου. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής ανησυχούν για το πως το βιοτικό επίπεδο θα επηρεαστεί από την συνεχόμενη αύξηση των ηλικιωμένων. Η σοβαρότητα λοιπόν του προβλήματος εξαρτάται από τη κάθε χώρα ξεχωριστά για το πως μπορούν να ανταποκριθούν σε αυτές τις δημογραφικές προκλήσεις. Πρέπει να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνυπολογίζοντας την βαθύτατη ύφεση που χαρακτηρίζει τις περισσότερες χώρες τα τελευταία χρόνια.

3.1.1. Γονιμότητα

Η γονιμότητα έχει μειωθεί απότομα τις τελευταίες δεκαετίες. Ο συνολικός δείκτης γονιμότητας για την Ευρωπαϊκή Ένωση ή ο μέσος αριθμός γεννήσεων ανά γυναίκα έχει πέσει από το υψηλό των 2,5 γεννήσεων ανά γυναίκα (baby boom) στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1960 (η κορύφωση αυτή βέβαια στη δεκαετία του 50 και του 60 δεν μπορεί να θεωρηθεί κάτι το συνηθισμένο, δεν είναι στην ουσία προπομπός για το κοντινό μέλλον) κάτω από το επίπεδο αναπλήρωσης των 2,1 γεννήσεων ανά γυναίκα που χρειάζεται έτσι ώστε κάθε γενιά να αναπληρώνει πλήρως τον εαυτό της (Ageing Report, 2009). Τα χαμηλά αυτά επίπεδα γονιμότητας για δεκαετίες έχουν προκαλέσει την γήρανση του πληθυσμού καθώς μικρότερος αριθμός γεννήσεων σημαίνει μειωμένος αριθμός παιδιών και ενηλίκων παραγωγικής ηλικίας. Φυσικά εδώ πρέπει να τονίσουμε ότι υπάρχει αύξηση του προσδόκιμου ζωής όπως θα

δούμε στην επόμενη ενότητα που έχει ως αποτέλεσμα την μακροβιότητα του πληθυσμού.

Μάλιστα οι συνολικοί δείκτες γονιμότητας είναι πιο κάτω από το όριο αναπλήρωσης σε όλα τα κράτη – μέλη αλλά ο ρυθμός μείωσης διαφέρει από χώρα σε χώρα. Για παράδειγμα σε μερικές χώρες η μείωση αυτή του δείκτη γονιμότητα παρουσιάστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1960 ενώ σε άλλες πραγματοποιήθηκε στη δεκαετία του 90 και το 2000. Η αναβολή της γέννησης του πρώτου παιδιού είναι υπεύθυνη για την συνολική μείωση του δείκτη γονιμότητας στο μεγαλύτερο βαθμό. Συνοδεύεται όμως από την αύξηση του μεριδίου των παιδιών χωρίς αδέρφια και από υψηλότερο ποσοστό γυναικών στην ηλικία των 30 και 40 χωρίς παιδιά.

Σε μερικά κράτη – μέλη ο δείκτης γονιμότητας είναι πάνω από 1,8 όπως στην Δανία, την Γαλλία, την Ιρλανδία, την Φιλανδία, την Σουηδία και την Βρετανία. Στην αντίθετη όχθη βρίσκονται κράτη με πολύ χαμηλό δείκτη γονιμότητας, κάτω από 1,4 ανά γυναίκα. Μερικά από αυτά τα κράτη είναι η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Γερμανία, η Εσθονία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Αυστρία, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Σλοβενία και η Σλοβακία. Επιπλέον πρόσφατες τάσεις για τον δείκτη γονιμότητας από το 2000 διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών.

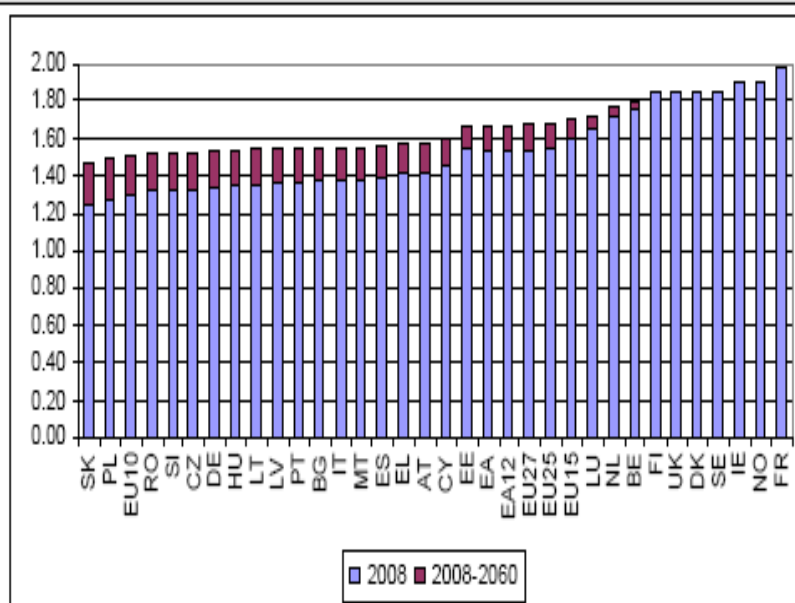
Επιπλέον ο δείκτης γονιμότητας παρουσιάζει διαφορετικές τάσεις μεταξύ των μελών χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με το 2000. Για παράδειγμα ο δείκτης γονιμότητας έχει φθίνουσα πορεία στην Γερμανία, την Κύπρο, την

Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα, την Πολωνία, την Πορτογαλία, την Ρουμανία και την Σλοβακία. Από την άλλη υπάρχουν πρόσφατες αυξήσεις στο δείκτη γονιμότητας σε ένα μεγάλο πλήθος χωρών όπως η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Δανία, η Εσθονία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Γαλλία, η Φιλανδία, η Σουηδία και η Βρετανία.

Στην πραγματικότητα υπάρχουν πολλοί παράγοντες που θα διαμορφώσουν τις μελλοντικές τάσεις στο δείκτη γονιμότητας. Για παράδειγμα η τάση για το ιδανικό πλήθος της οικογένειας και η δύναμη της επιθυμίας για την απόκτηση παιδιών σε σχέση με άλλους στόχους στη ζωή, η τάση στην εκπαίδευση και στην εργασία, οι κυβερνητικές πολιτικές και οι μακροπρόθεσμες συνθήκες όπως οι εγκαταστάσεις για τα παιδιά, η στέγαση, η σταθερότητα των συντρόφων και οι βιομετρικές συνθήκες θα παίξουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του.

Ας προχωρήσουμε πλέον σε μερικές υποθέσεις που διατυπώνονται στην μελέτη EUROPOP2008 σε σχέση με τον δείκτη γονιμότητας. Έτσι λοιπόν η ευρωπαϊκή στατιστική υπηρεσία υποθέτει / ελπίζει ότι η αναβολή για την γέννηση του πρώτου παιδιού θα μειωθεί με αποτέλεσμα ο δείκτης γονιμότητας να αρχίσει να αυξάνεται. Μέχρι το 2060 εκτιμάται μια μετριοπαθής ανάταση του δείκτη γονιμότητας θα λάβει μέρος. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση ο δείκτης γονιμότητας θα αυξηθεί από τις 1,54 γεννήσεις ανά γυναίκα το 2008 σε 1,60 γεννήσεις το 2030 και περαιτέρω ακόμα το 2060, κοντά στο 1,64. Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα στο παρακάτω γράφημα.

Διάγραμμα 3.1 Πρόβλεψη των δεικτών γονιμότητας, αριθμός γεννήσεων ανά γυναίκα

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση , EUROPOP 2008

Είναι ξεκάθαρο ότι στο μεγαλύτερο πλήθος των χωρών υπάρχει αύξηση του δείκτη γονιμότητας ενώ στις υπόλοιπες υπάρχει σταθερότητα.

Στην ευρύτερη ευρωπαϊκή περιοχή μια παρόμοια αύξηση λαμβάνει μέρος, από 1,55 γεννήσεις το 2008 θα φθάσουν στις 1,67 γεννήσεις το 2060. Σύμφωνα με αυτή την πρόβλεψη ο συνολικός δείκτης γονιμότητας θα αυξηθεί σε όλα τα κράτη μέλη με την εξαίρεση της Ιρλανδίας και της Γαλλίας στις οποίες θα

μειωθεί αλλά θα παραμείνει πάνω από 1,85 ενώ στην Δανία, την Φιλανδία, την Σουηδία και την Βρετανία θα παραμείνει σταθερός. Επομένως ο συνολικός δείκτης γονιμότητας θα παραμείνει κάτω από το όριο αναπλήρωσης σε όλες τις χώρες για την περίοδο μέχρι το 2060 καθώς η ανοδική πορεία που υποθέτουμε είναι συντηρητική. Όσον αφορά τις μεγαλύτερες αυξήσεις στο δείκτη γονιμότητας προβλέπονται να πραγματοποιηθούν στην Σλοβακία, την Πολωνία, την Ρουμανία και την Σλοβενία οι οποίες έχουν τους χαμηλότερους δείκτες στην Ευρωπαϊκή Ένωση για το 2008. Η αύξηση προβλέπεται να πραγματοποιηθεί βαθμιαία με ρυθμούς σε αυτές τις χώρες που προσεγγίζουν τον μέσο όρο της Ε.Ε. για το έτος 2060.

Όσον αφορά το EUROPOP2010 που ακολουθεί ακριβώς από κάτω παρατηρούμε ότι οι ομοιότητες είναι πάρα πολλές ως προς το δείκτη γονιμότητας της κάθε γυναίκας στη κάθε χώρα. Η μέση αύξηση στην Ευρωπαϊκή ζώνη είναι 0,12 ενώ στις 27 χώρες της Ευρωζώνης είναι 0,11. Οι χώρες που θα φτάσουν να έχουν πάνω από 1,80 δείκτη γονιμότητας είναι οι ίδιες που ήταν και το 2008 στην αντίστοιχη πρόβλεψη. Δηλαδή είναι η Σουηδία, η Γαλλία, η Ιρλανδία, η Αγγλία, η Δανία και η Φιλανδία.

Η ελαφρώς ανάπτυξη της γονιμότητας επιδεινώνει τη κατάσταση διότι θα αυξηθεί το ποσοστό της ηλικιακής κλάσης κάτω των 25 ετών δηλαδή μέχρι την ηλικία εισαγωγής στο εργασιακό περιβάλλον.

3.2 Προσδόκιμο ζωής

Ένα άλλος σημαντικός τομέας είναι το προσδόκιμο όριο ζωής το οποίο εξετάζουμε στην παρούσα ενότητα. Για πολύ μεγάλες χρονικές περιόδους το προσδόκιμο όριο ζωής έχει αυξηθεί στις περισσότερες αναπτυγμένες χώρες. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής σε όλα τα κράτη μέλη και ειδικότερα στις γυναίκες. Οι αυξήσεις αυτές είναι περισσότερο εμφανείς στην ευρύτερη ευρωπαϊκή περιοχή. Το αποτέλεσμα των αυξήσεων αυτών είναι η αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων ανθρώπων σε σχέση με τα παιδιά ή των ενηλίκων που βρίσκονται στην παραγωγική τους ηλικία. Μάλιστα το ποσοστό αυτό αυξάνει ακόμα περισσότερο και από την σημαντική μείωση της γονιμότητας κατά την διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών. Εδώ πρέπει να τονίσουμε ότι υπάρχουν δείκτες για το προσδόκιμο όριο ζωής. Ο ένας αφορά το προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση του ατόμου και ο άλλος αφορά το προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών.

Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι μεταξύ των χωρών η αύξηση του προσδόκιμου ορίου ζωής διαφοροποιείται μεταξύ του 1980 και του 2000. Οι γυναίκες έχουν κερδίσει πάνω από 5 έτη στην Γερμανία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα, την Αυστρία και την Πορτογαλία. Μικρότερες αυξήσεις κάτω από τα 2,5 έτη παρατηρήθηκαν στην Βουλγαρία, την Δανία, την Εσθονία, την Λιθουανία και την Ολλανδία. Για την ίδια περίοδο το προσδόκιμο όριο ζωής για τους άνδρες έχει αυξηθεί κατά 5 έτη τουλάχιστον στην Γερμανία, την Γαλλία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα, την Αυστρία, την Πορτογαλία, την Φιλανδία και την Βρετανία ενώ αυξήσεις κάτω από τα δύο έτη πραγματοποιήθηκαν στην Βουλγαρία, την Εσθονία, την Ελλάδα, την Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Ρουμανία και την Σλοβακία.

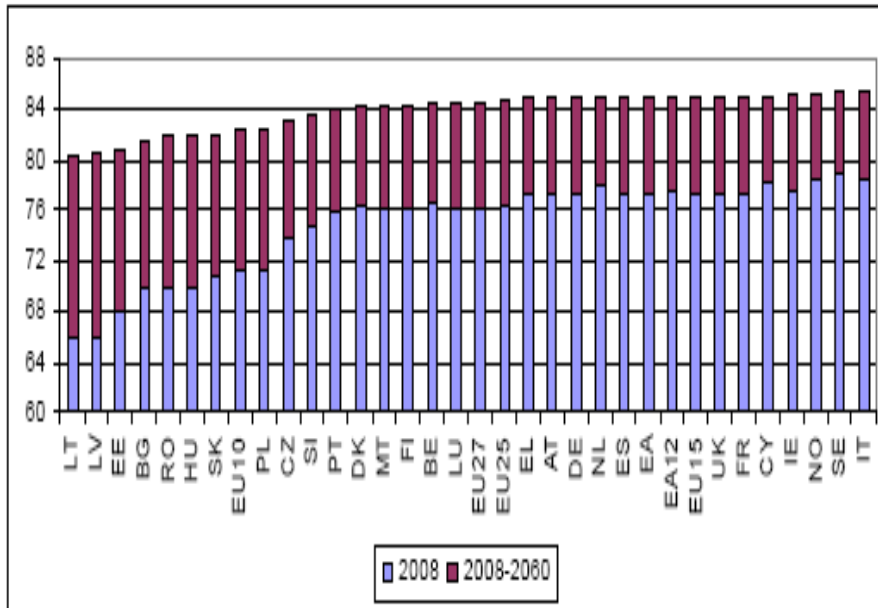
Το 2006 το προσδόκιμο όριο ζωής για τις γυναίκες κινείται από τα 76,2 έτη στη Ρουμανία μέχρι τα 84,4 έτη στην Ισπανία και την Γαλλία ενώ για τους άνδρες κινείται από τα 65,3 έτη στην Λιθουανία μέχρι τα 78,8 έτη στην Κύπρο και την Σουηδία. Σε αντίθεση με παλιότερες προβλέψεις η μελέτη του

EUROP2008 υποθέτει αύξηση στο προσδόκιμο όριο ζωής όπου οι βελτιώσεις στην θνησιμότητα προέρχονται από τις μεγαλύτερες ηλικίες.

Κάποιες σημαντικές αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής μπορεί να διατηρηθούν για την περίοδο πρόβλεψης παρόλο τον μεγάλο βαθμό διαφοροποίησης μεταξύ των κρατών – μελών. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το προσδόκιμο όριο ζωής για τους άνδρες θα αυξηθεί κατά 8,4 έτη για την προβλεπόμενη περίοδο, από τα 76 το 2008 θα πάει στα 84,5 έτη το 2060. Για τις γυναίκες η αύξηση αυτή θα είναι κατά 6,9 έτη, από τα 82 έτη το 2008 θα φθάσει τα 89 έτη το 2060. Φαίνεται ότι υπάρχει μια συνέχεια στη προσέγγιση του προσδόκιμου ορίου ζωής μεταξύ των δύο φύλων.

Οι μεγαλύτερες αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση και για τα δύο φύλα προβλέπεται ότι θα πραγματοποιηθεί στα νέα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το προσδόκιμο όριο ζωής το 2008 έχει την χαμηλότερη τιμή στην Εσθονία, την Λιθουανία, την Πολωνία, την Σλοβακία, την Πολωνία, την Βουλγαρία και την Ρουμανία και κινείται από τα 66 έως τα 71 έτη. Μερικές πολύ μεγάλες αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής συμβαίνουν σε κάποιες από τις χώρες αυτές με αύξηση από 12 έως τα 14,5 έτη, την μεγαλύτερη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρόλα αυτά μέχρι το 2060 το προσδόκιμο όριο ζωής σε όλα τα νέα μέλη και ειδικότερα για τους άνδρες θα παραμείνουν χαμηλότερα του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την εξαίρεση της Κύπρου.

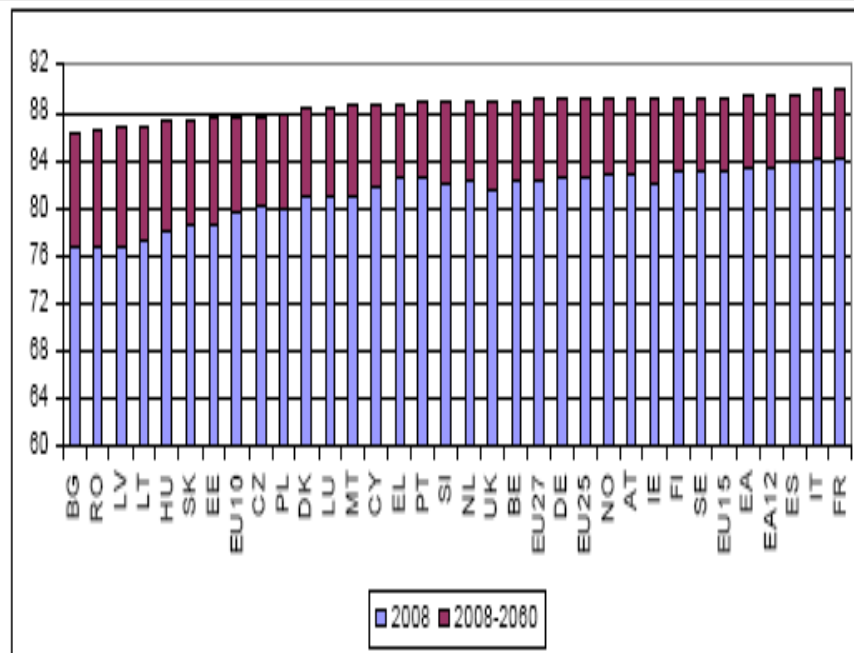
Διάγραμμα 3.2 Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τους άνδρες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση-EUROPOP2008

Διάγραμμα 3.3

Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τις γυναίκες

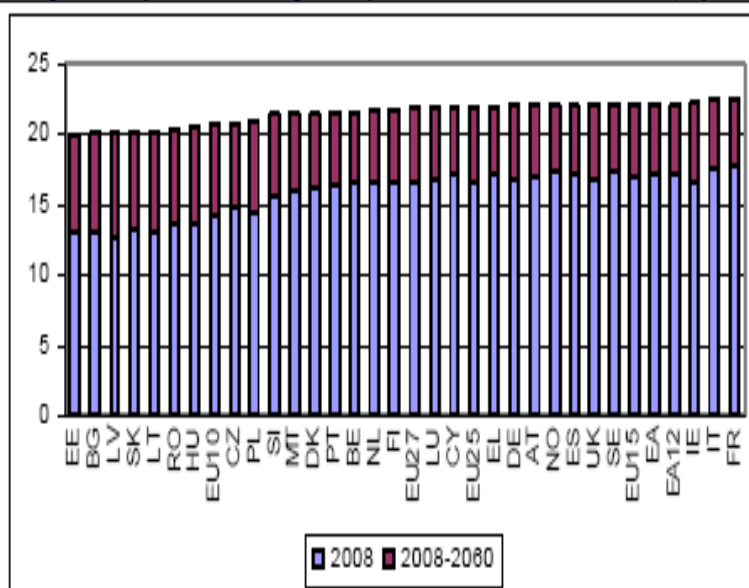

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση –EUROPOP2008

Παρατηρούμε ότι η μεταβλητότητα του προσδόκιμου ορίου ζωής για τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμπίπτει κατά την διάρκεια του χρόνου από 13,1 έτη το 2008 κατά την γέννηση για τους άνδρες (Σουηδία 79 έτη και Λιθουανία 65 έτη) σε 5 έτη το 2060 (85,5 έτη στην Ιταλία με 80,4 έτη στην Λιθουανία). Για τις γυναίκες η μείωση της διαφοράς στο προσδόκιμο όριο ζωής είναι μικρότερη, από 7,7 έτη το 2008 (84,3 έτη στη Γαλλία και 76,6 έτη στη Ρουμανία) σε 4,1 έτη το 2060 (90,1 έτη στη Γαλλία και 86,5 έτη στη Βουλγαρία).

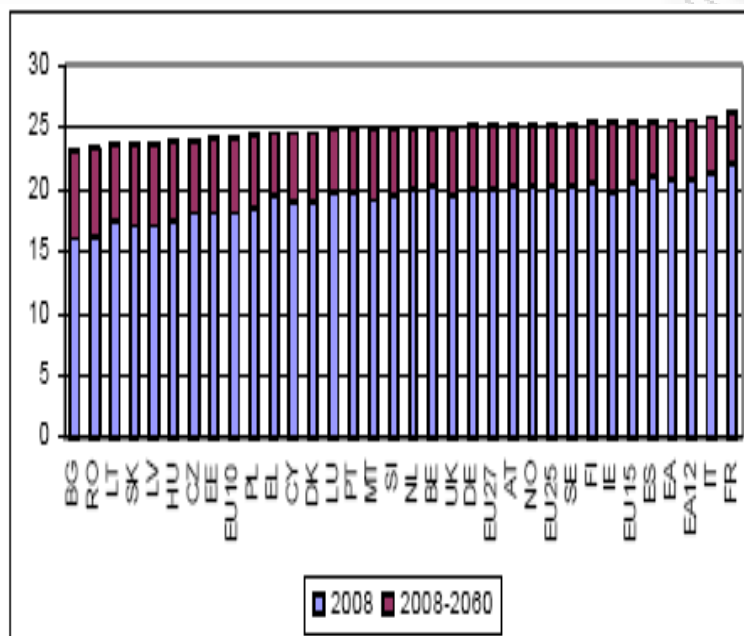
Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το προσδόκιμο όριο ζωής των 65 ετών αναμένεται να αυξηθεί κατά 5,5 έτη για τους άνδρες και κατά 5 έτη για τις γυναίκες για τη προβλεπόμενη περίοδο. Το 2060 το προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών θα φθάσει τα 21,8 έτη για τους άνδρες και τα 25,1 έτη για τις γυναίκες σύμφωνα με την πρόβλεψη. Η διαφορά στο προσδόκιμο όριο ζωής μεταξύ ανδρών και γυναικών το 2060 αναμένεται να είναι 3,3 έτη, μικρότερη των 4,5 ετών για το προσδόκιμο όριο ζωής στη γέννηση.

Διάγραμμα 3.4 Προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τους άνδρες

Πηγή : Ευρωπαϊκή Ένωση- EUROPOP 2008

Διάγραμμα 3.5 Προσδόκιο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τις γυναίκες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση

3.3 Μετανάστευση

Όσον αφορά το θέμα της μετανάστευσης οι Ευρωπαϊκές χώρες έχουν γίνει σταδιακά τόποι προορισμού μεταναστών. Πρόσφατα οι νότια Ευρωπαϊκές χώρες έγιναν ξεκάθαρα χώρες υποδοχής μεταναστών ενώ οι χώρες της κεντρικής και της ανατολικής Ευρώπης είναι σήμερα χώρες υποδοχής αλλά και προέλευσης των μεταναστών..

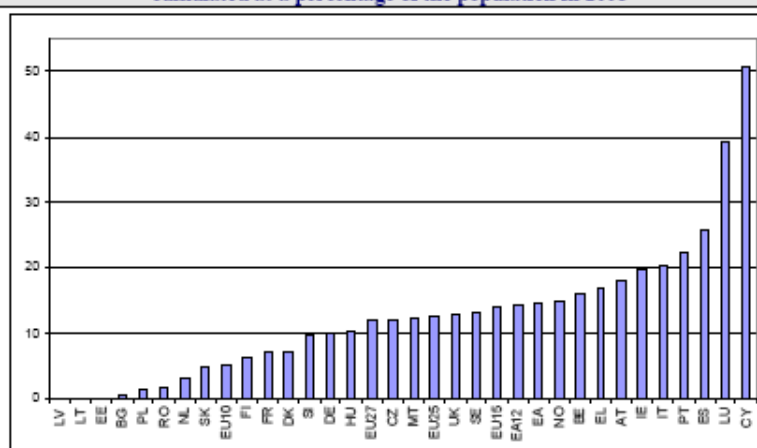
Όσον αφορά την μεταβλητότητα των καθαρών εισροών για τους μετανάστες ανάμεσα στις χώρες αυτή είναι τεράστια. Παραδοσιακά η Γερμανία, η Γαλλία και η Βρετανία καταγράφουν το μεγαλύτερο πλήθος αφίξεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά υπάρχει μια πρόσφατη μεγάλη αύξηση στην Ιταλία, την Ισπανία

και την Ιρλανδία οι οποίες από χώρες προέλευσης των μεταναστών έχουν γίνει χώρες υποδοχής των μεταναστών. Οι μελλοντικές τάσεις στην μετανάστευση είναι ίσως το δυσκολότερο που μπορεί να προβλεφθεί καθώς εξαρτώνται από μελλοντικά γεγονότα σε όλο τον κόσμο όπως οι οικονομικοί, κοινωνικοί, οικογενειακοί και πολιτικοί παράγοντες. Στην πραγματικότητα οι δυνάμεις που επηρεάζουν την μετανάστευση μπορεί να αναγνωριστούν ως εξής: αλλαγές στις χώρες προέλευσης των μεταναστών, οι τάσεις που επικρατούν για την εικόνα των χωρών υποδοχής, κόστη μετανάστευσης και η δυνατότητα ελέγχου μη καταγεγραμμένων μεταναστών.

Κάποιες υποθέσεις που πρέπει να ειπωθούν σε σχέση με την μετανάστευση είναι οι παρακάτω: για την περίοδο πρόβλεψης οι ετήσιες καθαρές εισροές προστίθενται στο αθροιστικό μεταναστευτικό πλήθος των 59 εκατομμυρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για όλη την περίοδο πρόβλεψης ενώ ο κύριος όγκος των μεταναστών συγκεντρώνεται στην Ευρωπαϊκή ζώνη είναι 46,2 εκατομμύρια άνθρωποι. Η αυξανόμενη τάση αναμένεται να εξασθενήσει κατά την περίοδο πρόβλεψης από το 1.680.000 ανθρώπους το 2008 (ισοδυναμεί με το 0,33% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης) σε 980.000 ανθρώπους το 2020 και έπειτα σε 800.00 άτομα το 2060 (το 0,16% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Οι καθαρές μεταναστευτικές εισροές προβλέπεται να συγκεντρωθούν σε μερικές χώρες προορισμού όπως η Ιταλία (12 εκατομμύρια αθροιστικά μέχρι το 2060), η Ισπανία (11,6 εκατομμύρια), η Γερμανία (8,2 εκατομμύρια) και η Βρετανία (7,8 εκατομμύρια). Ποσοστιαία οι αθροιστικές καθαρές εισροές αντιστοιχούν στο 12% του συνολικού πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το έτος 2008 και πάνω από το 20% για κράτη μέλη όπως η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Ισπανία, το Λουξεμβούργο και η Κύπρος. Για τις περισσότερες χώρες που έχουν την εμπειρία των εκροών τώρα, δηλαδή είναι χώρες από όπου φεύγουν οι μετανάστες (η Εσθονία, η Λιθουανία, η Πολωνία, η Βουλγαρία και η Ρουμανία) προβλέπεται ότι αυτό πρόκειται να αλλάξει τις επόμενες δεκαετίες.

Διάγραμμα 3.6 Σωρευτική Προβλεπόμενη μετανάστευση ως % 2008-2060

Graph 10- Projection of net migration flows in EUROPOP2008 over the period 2008-2060, cumulated as a percentage of the population in 2008

Source: Eurostat, EUROPOP2008.

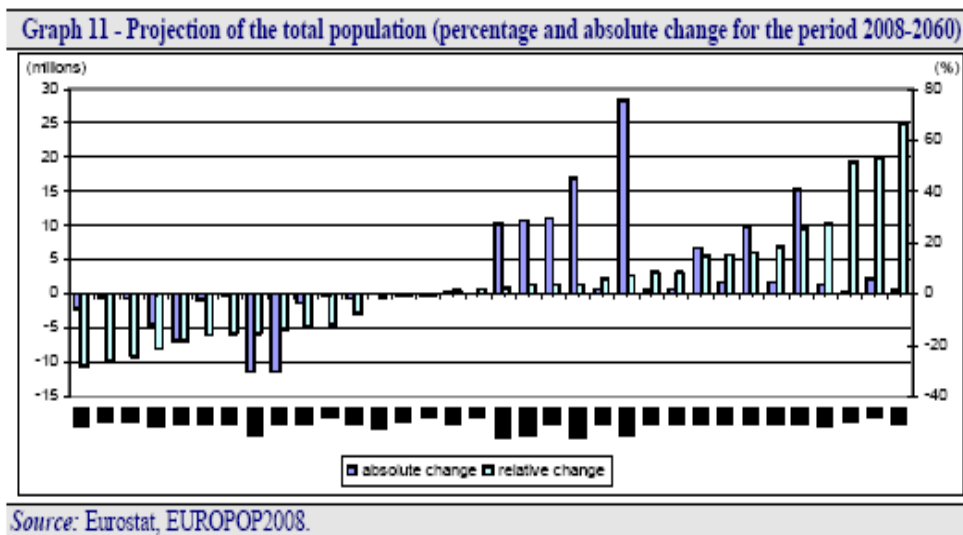
Σύμφωνα με την πληθυσμιακή πρόβλεψη για την Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολο της ο πληθυσμός της θα είναι ελαφρώς μεγαλύτερος το 2060 από ότι είναι τώρα αλλά σημαντικά γερασμένος. Ο συνολικός πληθυσμός προβλέπεται ότι θα αυξηθεί από 495,4 εκατομμύρια το 2008 κατά 5% το 2035, δηλαδή θα είναι 520,1 εκατομμύρια. Από εκεί και ύστερα ο πληθυσμός θα μειωθεί κατά 3% περίπου. Ταυτόχρονα οι μισές περίπου χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα εμφανίζουν αύξηση για την προβλεπόμενη περίοδο ενώ ο πληθυσμός για τις άλλες μισές θα μειώνεται από 13% έως 25% με την εξαίρεση της Ελλάδας, της Ιταλίας και της Μάλτας με μειώσεις στο σύνολο του πληθυσμού κατά 1% περίπου.

Όμως μια πιο σημαντική εξέλιξη από τον πληθυσμιακό όγκο είναι η εξέλιξη στην ηλικιακή κατανομή. Το κυριότερο χαρακτηριστικό του πληθυσμού για

την προβλεπόμενη περίοδο είναι η γήρανση του. Εμφανίζεται ξεκάθαρα στα παρακάτω γραφήματα τύπου πυραμίδας. Οι ηλικιωμένοι άνθρωποι θα αντιστοιχούν σε ένα μεγάλο μερίδιο του πληθυσμού σύμφωνα με τις προβλέψεις. Αυτό οφείλεται στο ότι το προσδόκιμο ζωής αναμένεται να διατηρηθεί αλλά και να αυξηθεί κατά την προβλεπόμενη περίοδο. Έτσι καθώς οι ηλικιωμένοι γίνονται περισσότεροι το πάνω μέρος της πυραμίδας γίνεται μεγαλύτερο. Την ίδια στιγμή η βάση της ηλικιακής πυραμίδας γίνεται μικρότερη λόγω των χαμηλών ρυθμών γεννήσεων που οδηγεί το μερίδιο των νέων ηλικιών σε συρρίκνωση. Συνέπεια αυτών είναι η ηλικιακή πυραμίδα βαθμιαία αλλάζει από πυραμίδα σε ορθογώνιο.

Μια άλλη ένδειξη της γήρανσης του πληθυσμού είναι η αλλαγή στη προβλεπόμενη ηλικιακή διάμεσο. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η ηλικιακή διάμεσος θα αυξηθεί από τα 40,4 έτη το 2008 στα 47,9 έτη το 2060. Η διαδικασία γήρανσης μπορεί να χαρακτηριστεί ως γήρανση από την κορυφή της πυραμίδας καθώς καταλήγει σε αυξημένες προβλέψεις για την διάρκεια ζωής παρόλο την πρόβλεψη για καθαρές εισροές μεταναστών και κάποια μείωση της γονιμότητας.

Διάγραμμα 3.7 Πρόβλεψη για το σύνολο του πληθυσμού σε απόλυτες και ποσοστιαίες μεταβολές για την περίοδο 2008-2060

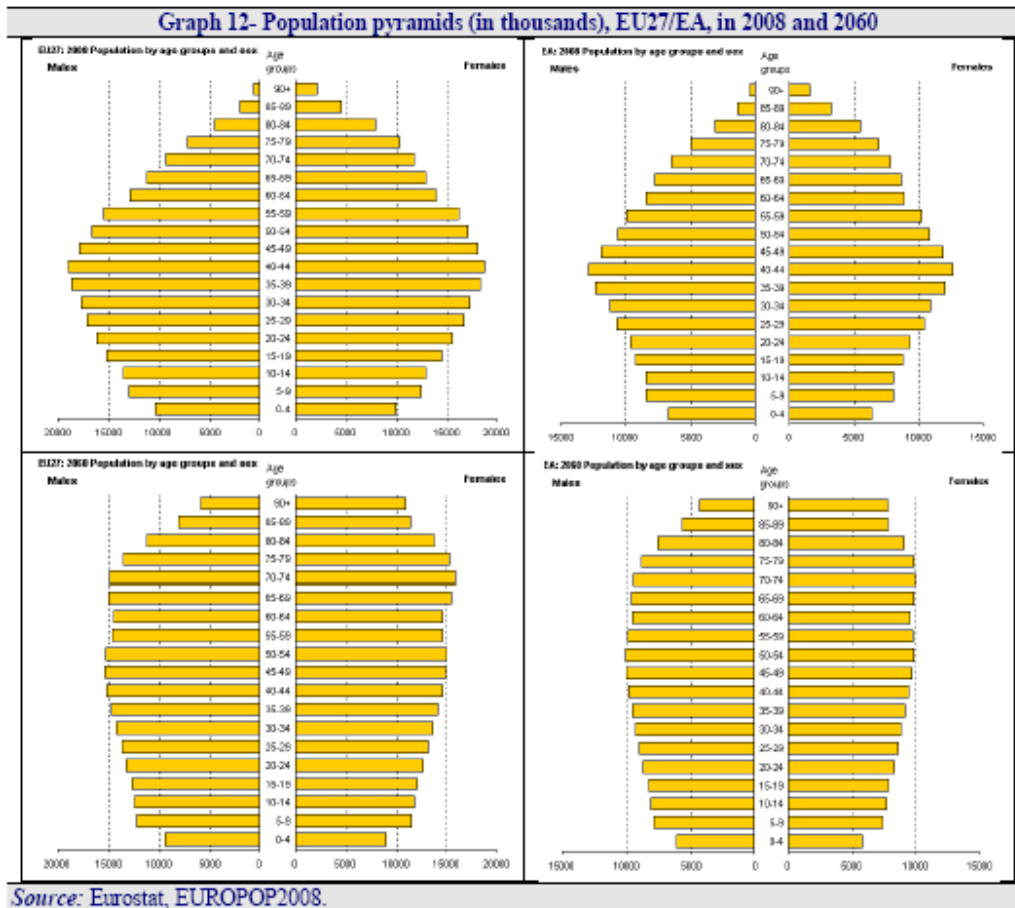

Σύμφωνα με την πρόβλεψη ο αριθμός των παιδιών θα μειωθεί βαθμιαία από το 2020 και μετά. Ο ενεργός πληθυσμός θα φθάσει στο μέγιστο του το 2020 και αναμένεται να μειωθεί σταθερά από εκεί και πέρα. Θα μειωθεί κατά 15% στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την προβλεπόμενη περίοδο. Παρόλα αυτά όμως ο ενεργός πληθυσμός προβλέπεται να αυξηθεί σε 7 μέλη της Ευρωπαϊκής

Ένωσης (Βέλγιο, Ιρλανδία, Γαλλία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Σουηδία και η Βρετανία).

Ο μεγαλύτερα ηλικιακά πληθυσμός, πάνω από τα 65 έτη θα αυξηθεί σημαντικά κατά την προβλεπόμενη περίοδο. Το πλήθος τους σχεδόν θα διπλασιαστεί, από τα 85 εκατομμύρια το 2008 θα φθάσει τα 151 εκατομμύρια το 2060 στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όσον αφορά τον αριθμό των ατόμων σε πολύ μεγάλη ηλικία, άνω των 80 ετών και πάνω αναμένεται να αυξηθεί ακόμα περισσότερο, από τα 22 εκατομμύρια το 2008 θα φθάσει τα 61 εκατομμύρια το 2060 στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σχεδόν θα τριπλασιαστεί κατά την προβλεπόμενη περίοδο.

Διάγραμμα 3.8 Πληθυσμιακές πυραμίδες (σε χιλιάδες) για τα έτη 2008 έως 2060, EU27

Πίνακας 3.1

Κορύφωση του συνολικού και του εργάσιμου ηλικιακού πληθυσμού

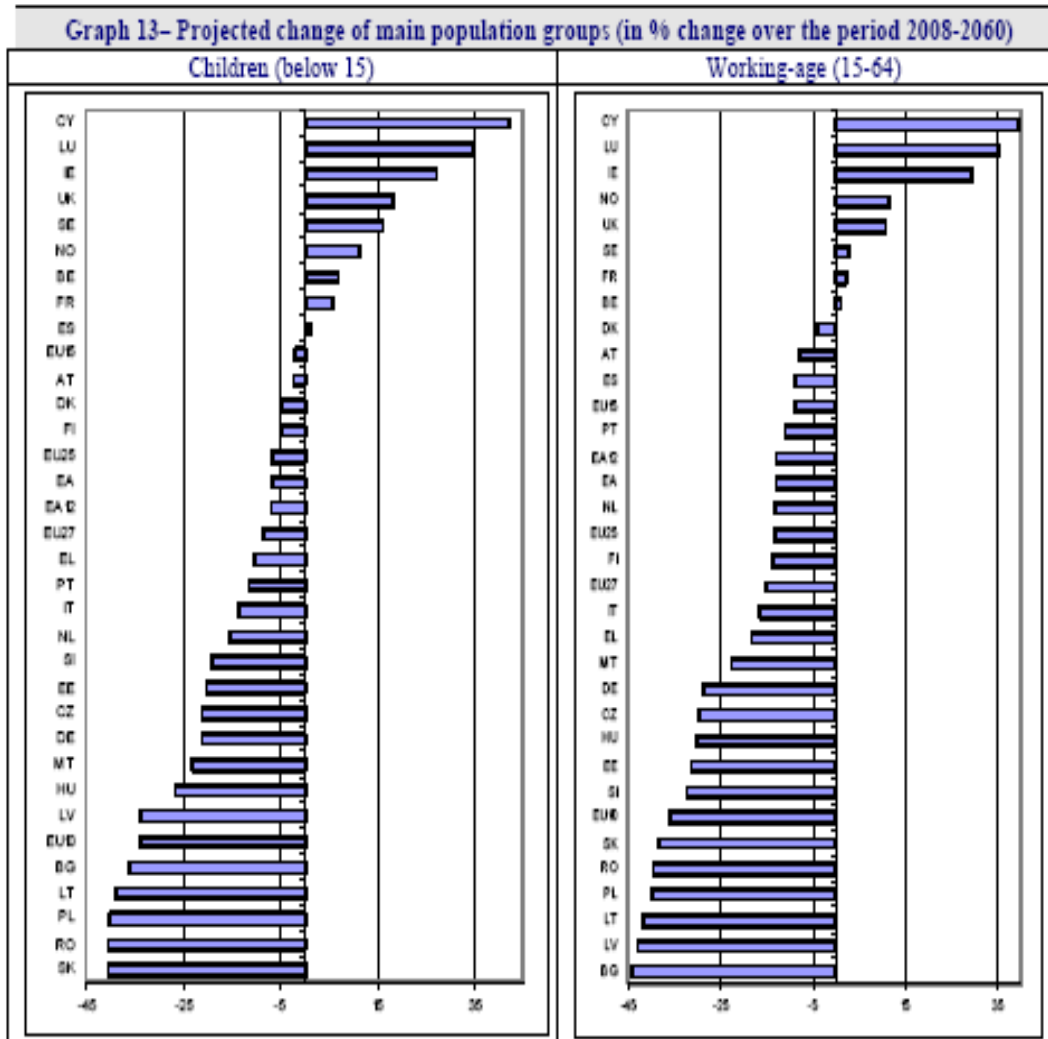
Table 2 - Peaks and troughs for the size of the total population and the working-age population

	Total population (In millions)							Working-age population (In millions)						
	2007 - value	Peak		% change	Trough		% change	2007 - value	Peak		% change	Trough		% change
		value	year	2007 - peak	value	year	peak - trough		2007 - peak	value	year	peak - trough		
BE	10.6	12.3	2060	16.2%	10.6	2007	-13.9%	7.0	7.2	2022	3.5%	7.0	2007	-3.4%
BG	7.7	7.7	2007	0.0%	5.5	2060	-28.6%	5.3	5.3	2007	0.0%	3.0	2060	-44.5%
CZ	10.3	10.5	2021	2.5%	9.5	2060	-9.8%	7.3	7.4	2008	0.4%	5.2	2060	-29.7%
DK	5.4	5.9	2060	8.7%	5.4	2007	-8.0%	3.6	3.6	2009	0.4%	3.4	2041	-5.4%
DE	82.3	82.3	2007	0.0%	70.8	2060	-14.0%	54.6	54.6	2007	0.0%	38.9	2060	-28.7%
EE	1.3	1.3	2007	0.0%	1.1	2060	-15.6%	0.9	0.9	2007	0.0%	0.6	2060	-31.4%
IE	4.3	6.8	2060	56.5%	4.3	2007	-36.1%	3.0	3.9	2040	33.0%	3.0	2007	-24.8%
EL	11.2	11.6	2026	3.6%	11.1	2060	-4.0%	7.5	7.6	2010	0.7%	6.2	2060	-18.4%
ES	44.5	53.4	2046	20.1%	44.5	2007	-16.7%	30.6	34.2	2025	11.8%	28.4	2060	-17.0%
FR	61.5	71.8	2060	16.7%	61.5	2007	-14.3%	40.1	41.2	2060	2.7%	40.1	2007	-2.6%
IT	59.1	62.0	2038	4.9%	59.1	2007	-4.7%	39.0	39.5	2011	1.2%	32.7	2060	-17.1%
CY	0.8	1.3	2060	69.6%	0.8	2007	-41.0%	0.5	0.8	2060	43.0%	0.5	2007	-30.1%
LV	2.3	2.3	2007	0.0%	1.7	2060	-26.3%	1.6	1.6	2007	0.0%	0.9	2060	-42.9%
LT	3.4	3.4	2007	0.0%	2.5	2060	-24.7%	2.3	2.3	2007	0.0%	1.3	2060	-41.9%
LU	0.5	0.7	2060	53.7%	0.5	2007	-34.9%	0.3	0.4	2060	36.9%	0.3	2007	-27.0%
HU	10.1	10.1	2007	0.0%	8.7	2060	-13.4%	6.9	6.9	2007	0.0%	4.8	2060	-30.3%
MT	0.4	0.4	2028	6.2%	0.4	2060	-6.3%	0.3	0.3	2009	1.8%	0.2	2060	-23.0%
NL	16.4	17.3	2036	5.6%	16.4	2007	-5.3%	11.0	11.1	2011	0.6%	9.6	2060	-13.6%
AT	8.3	9.1	2046	10.1%	8.3	2007	-9.2%	5.6	5.8	2020	3.3%	5.2	2060	-10.6%
PL	38.1	38.1	2007	0.0%	31.1	2060	-18.3%	27.0	27.2	2011	1.0%	16.3	2060	-40.0%
PT	10.6	11.5	2046	8.3%	10.6	2007	-7.6%	7.1	7.3	2022	2.0%	6.3	2060	-12.8%
RO	21.6	21.6	2007	0.0%	16.9	2060	-21.5%	15.0	15.0	2007	0.0%	9.1	2060	-39.7%
SI	2.0	2.1	2019	2.4%	1.8	2060	-13.6%	1.4	1.4	2011	0.5%	1.0	2060	-32.5%
SK	5.4	5.4	2019	0.7%	4.5	2060	-16.3%	3.9	3.9	2011	1.1%	2.4	2060	-38.9%
FI	5.3	5.6	2031	5.5%	5.3	2007	-5.3%	3.5	3.5	2010	1.0%	3.0	2060	-13.9%
SE	9.1	10.9	2060	19.3%	9.1	2007	-16.2%	6.0	6.3	2060	5.2%	6.0	2007	-5.0%
UK	60.9	76.7	2060	26.0%	60.9	2007	-20.6%	40.4	45.0	2060	11.5%	40.4	2007	-10.3%
NO	4.7	6.0	2060	29.0%	4.7	2007	-22.5%	3.1	3.5	2060	13.1%	3.1	2007	-11.6%
EA12	314.5	336.9	2038	7.1%	314.5	2007	-6.6%	209.4	212.7	2013	1.6%	183.0	2060	-14.0%
EA	317.7	340.4	2038	7.1%	317.7	2007	-6.7%	211.6	215.0	2013	1.6%	185.0	2060	-14.0%
EU27	493.3	520.7	2036	5.6%	493.3	2007	-5.3%	331.9	335.9	2012	1.2%	283.3	2060	-15.6%
EU16	389.9	425.6	2044	9.1%	389.9	2007	-8.4%	259.4	263.9	2019	1.7%	237.7	2060	-9.5%
EU10	74.1	74.1	2014	0.1%	62.8	2060	-15.3%	52.2	52.4	2010	0.4%	33.6	2060	-35.9%
EU26	464.0	494.7	2038	6.6%	464.0	2007	-6.2%	311.5	315.9	2012	1.4%	271.3	2060	-14.1%

Source: Eurostat, EUROPOP2008.

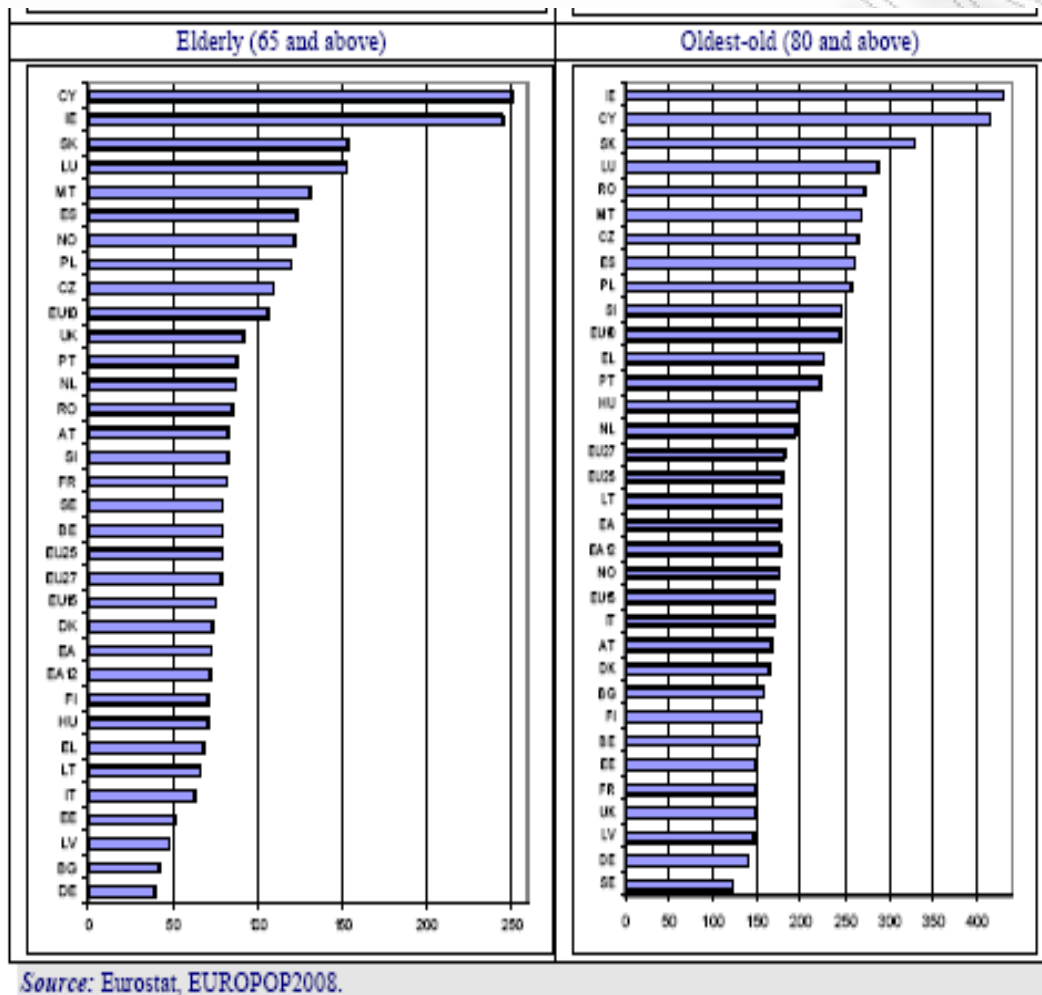
Πηγή: Euro stat, Euro pop 2008

Διάγραμμα 3.9 Εκτιμώμενη αλλαγή στη παιδική και εργασιακή ηλικία του πληθυσμού (% αλλαγή για την περίοδο 2008 – 2060)

Πηγή: Euro stat, Euroop 2008

Διάγραμμα 3.10 Εκτιμώμενη αλλαγή στην ηλικία του 65+ και 80+ του πληθυσμού(%αλλαγή για την περίοδο 2008-2060)

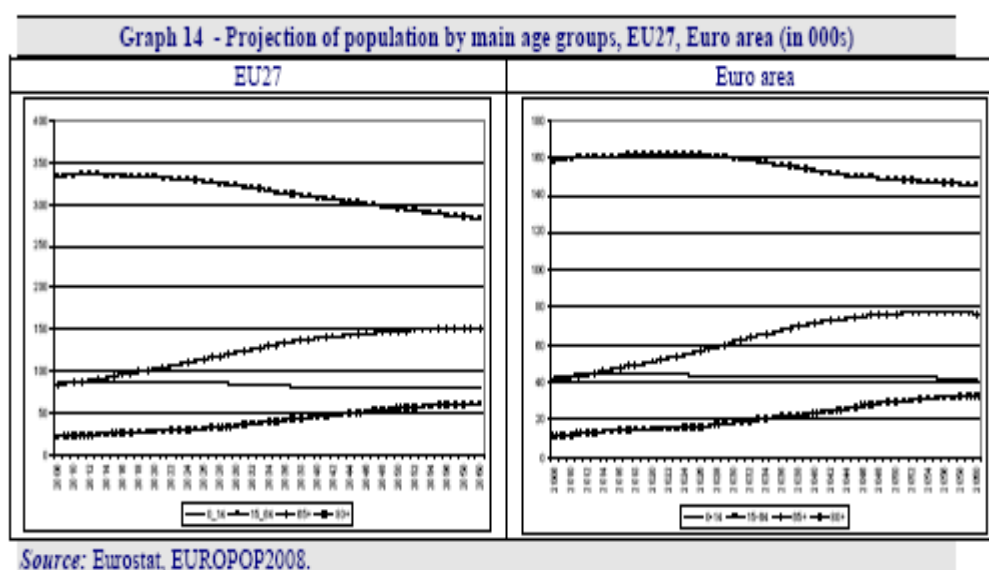
π

πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

Το μέγεθος των αλλαγών στο μερίδιο διαφορετικών ηλικιακών κατηγοριών σύμφωνα με τις προβλέψεις θα κάνει πολύ δύσκολη την αναγνώριση, σύγκριση του πληθυσμού το 2060 σε σχέση με σήμερα. Το 2008 το πλήθος των παιδιών είναι 3,5 φορές μεγαλύτερο από το πλήθος των ηλικιωμένων άνω των 80 ετών. Το 2060 τα παιδιά ακόμα θα ξεπερνάνε σε πλήθος τους ηλικιωμένους άνω των 80 ετών αλλά με πολύ μικρή διαφορά. Το πλήθος των ηλικιωμένων θα

αντιστοιχεί στο 80% του πλήθους των παιδιών. Σήμερα το πλήθος των ανθρώπων πάνω από 65 ετών ήδη ξεπερνάει το πλήθος των παιδιών αλλά είναι σχετικά κοντά ακόμα. Το 2060 ο αριθμός των ηλικιωμένων θα είναι διπλάσιος από τον αριθμό των παιδιών. Ακόμα κάτι αξιοπρόσεκτο στοιχείο της γήρανσης του πληθυσμού είναι η σταδιακή γήρανση των ηλικιωμένων καθώς οι ηλικιωμένοι αυξάνουν γρηγορότερα από κάθε άλλο κομμάτι του ηλικιακού πληθυσμού.

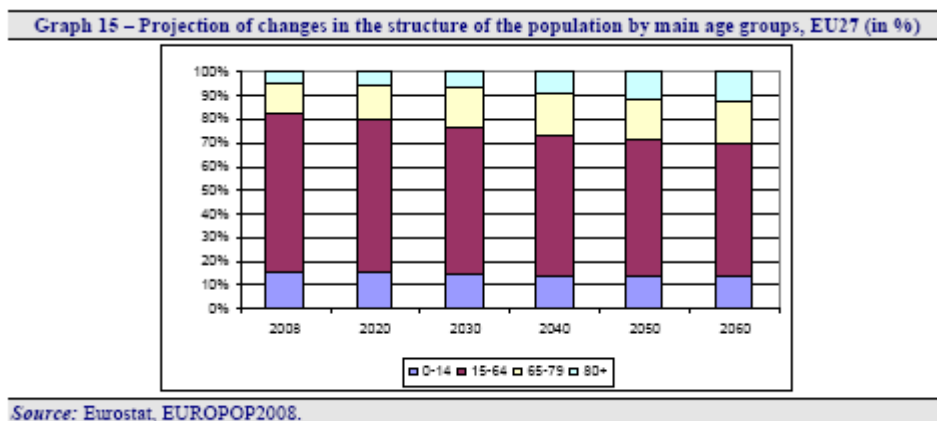
Διάγραμμα 3.11 Εκτίμηση του πληθυσμού σε χιλιάδες

Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Οι αλλαγές αυτές αναπαρίστανται στο μειούμενο μερίδιο του ενεργά ηλικιακού πληθυσμού και στο αυξανόμενο μερίδιο του ηλικιωμένου πληθυσμού. Το ποσοστό των παιδιών κάτω από 15 ετών προβλέπεται να παραμείνει σχεδόν σταθερό μέχρι το 2060 στην E.E27 και στην ευρύτερη περιοχή της Ευρωζώνης. Όσοι είναι 65 ετών και άνω θα αντιστοιχούν σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό το 2060, το 30% του πληθυσμού, και μεταξύ αυτών που είναι άνω των 80 ετών θα αντιστοιχούν στο 12%, πολύ κοντά στο 14% των παιδιών.

Διάγραμμα 3.12 Εκτίμηση των αλλαγών στη δομή του πληθυσμού για τις κύριες ηλικιακές ομάδες, EU27 (%)

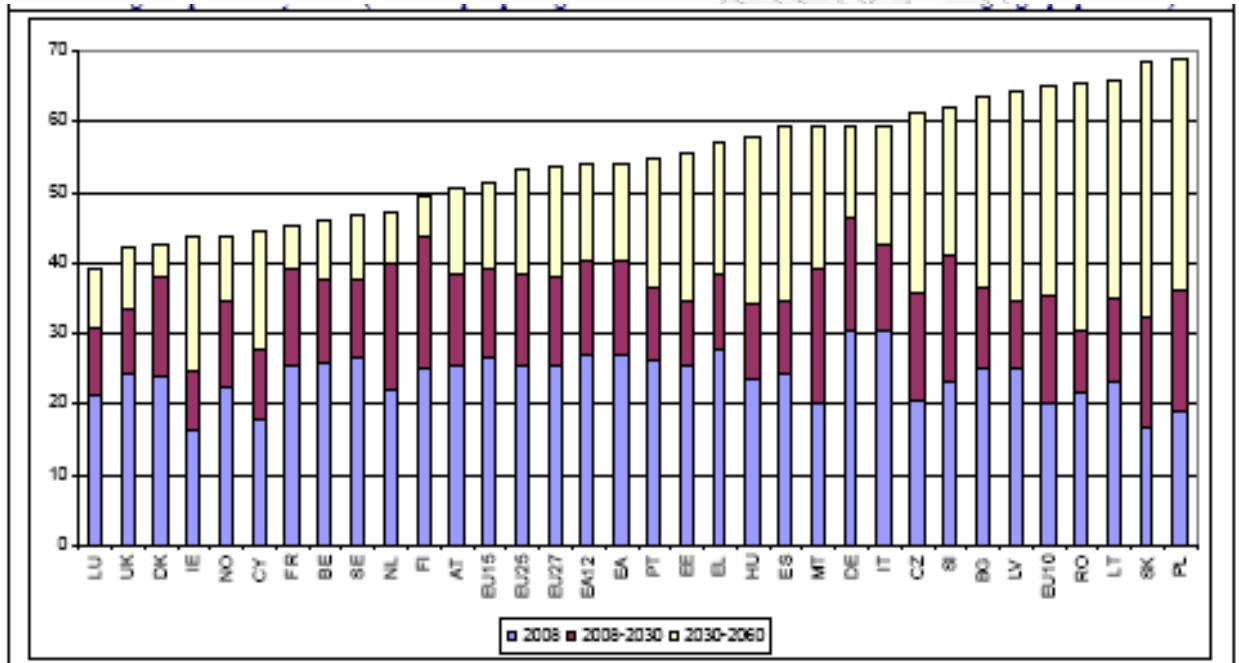
Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Καθώς η μείωση του ποσοστού που αφορά τον ενεργό πληθυσμό και η αύξηση στο ποσοστό των ηλικιωμένων επηρεάζει το ποσοστό των εξαρτώμενων ανθρώπων σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό. Ο λόγος των ηλικιωμένων που εξαρτώνται ο οποίος υπολογίζεται ως ο λόγος των ανθρώπων άνω των 65 ετών και άνω σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό προβλέπεται ότι θα διπλασιαστεί από το 25,4% στο 53,5% στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την προβλεπόμενη περίοδο. Η μεγαλύτερη αύξηση προβλέπεται ότι θα συμβεί κατά την περίοδο 2012 έως το 2035 όπου θα υπάρχει για κάθε έτος 2% αύξηση. Αυτό σημαίνει ότι η ΕΕ θα μετακινηθεί από τον λόγο των τεσσάρων εργαζόμενων ανθρώπων για κάθε εξαρτώμενο άτομο άνω των 65 ετών στον λόγο 2 προς 1.

Ο λόγος εξάρτησης των ηλικιωμένων που υπολογίζεται ως αριθμός των ατόμων άνω των 80 ετών διαιρεμένο με το πλήθος του ενεργού πληθυσμού αναμένεται να αυξηθεί περισσότερο από τρεις φορές από 6,5% στο 22% για την προβλεπόμενη περίοδο. Η προσθήκη του αριθμού των παιδιών στους υπολογισμούς καταλήγει σε μεγαλύτερη αύξηση στον λόγο των εξαρτώμενων ανθρώπων προς τον ενεργό πληθυσμό. Ο συνολικός λόγος των εξαρτώμενων

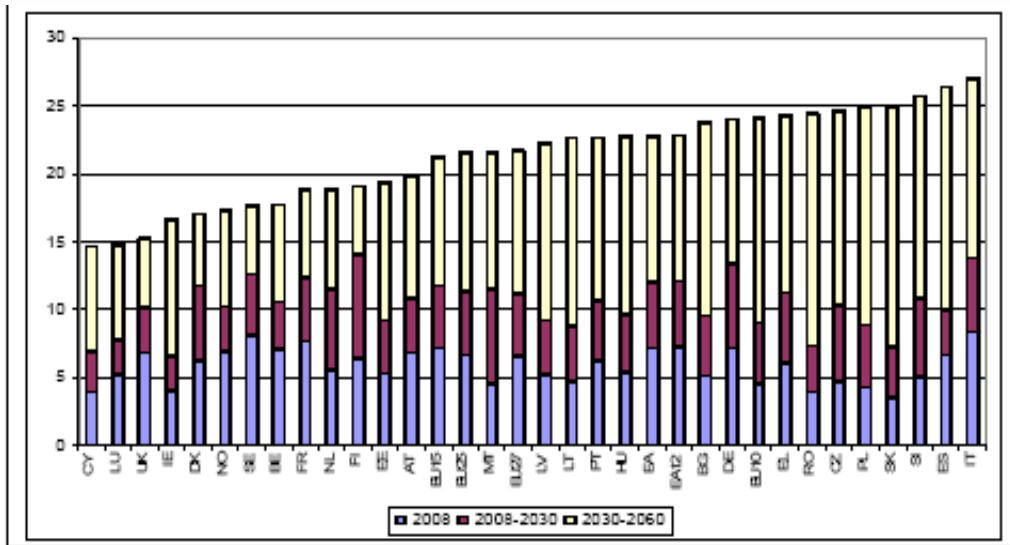
ανθρώπων που περιλαμβάνει τα παιδιά κάτω των 15 ετών και τους ηλικιωμένους άνω των 65 ετών σε σχέση με τον πληθυσμό από 15 έως 64 ετών προβλέπεται ότι θα αυξηθεί κατά 30 μονάδες, από το 48,7% στο 78,5%.

Διάγραμμα 3.13 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)

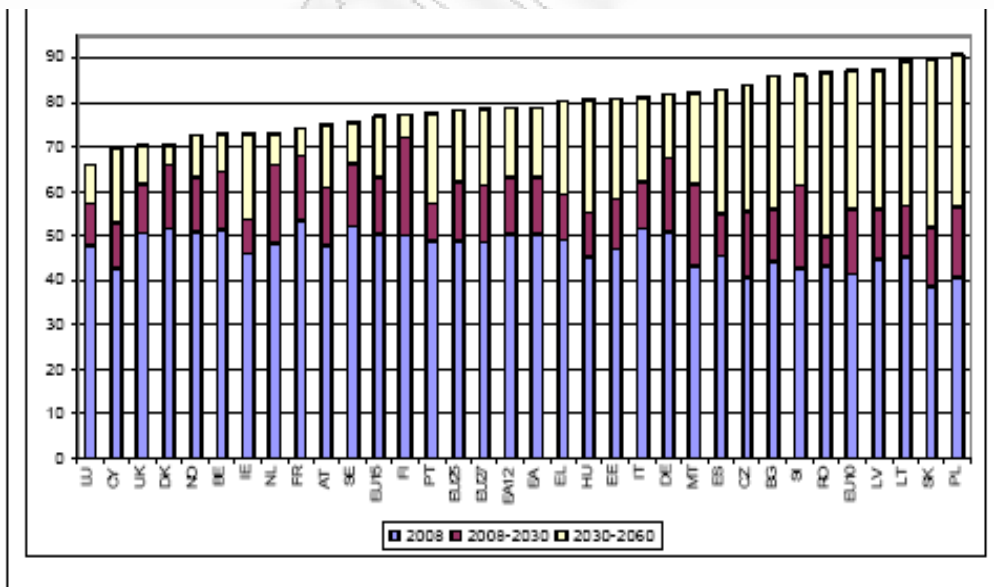
Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Διάγραμμα 3.14 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 80 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)

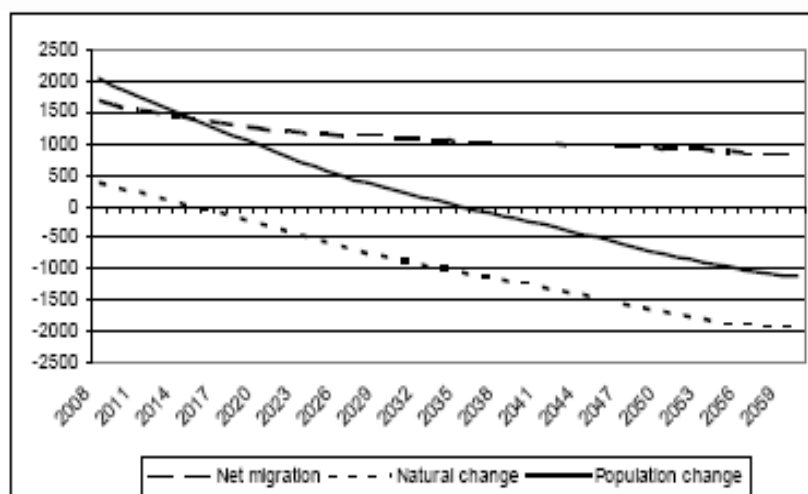
Πηγή: Euro stat, EuroPol 2008

Διάγραμμα 3.15 Ο λόγος εξάρτησης των παιδιών κάτω των 15 ετών και των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)

Πηγή: Euro stat, EuroPol 2008

Διάγραμμα 3.16 Αλλαγές στο σύνολο του πληθυσμού, φυσική εξέλιξη και καθαρές εισροές λόγω μετανάστευσης (σε χιλιάδες)

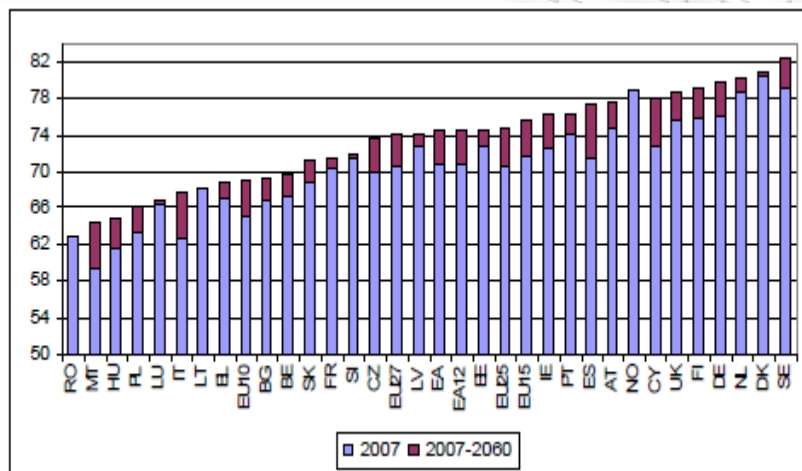
Πηγή: Euro stat, Europol 2008

3.4 Απασχόληση

Για το θέμα της απασχόλησης παρατηρούμε ότι υπάρχει μια ανοδική μετακίνηση των ποσοστών απασχόλησης για τις ηλικιακές ομάδες άνω των 45 κυρίως και κυρίως για τις γυναίκες ενώ για τις νεαρές ηλικίες τα ποσοστά παραμένουν σταθερά ή αυξάνονται ελάχιστα με το πέρασμα του χρόνου. Το συνολικό ποσοστό απασχόλησης για τις ηλικίες από 15 έως 64 ετών στην EU27 αναμένεται να αυξηθεί κατά 3,6 ποσοστιαίες μονάδες για την περίοδο 2007 έως 2060 (από 70,6% το 2007 θα καταλήξει στο 74,1% το 2060). Για την περιοχή της ευρωζώνης μια παρόμοια αύξηση αναμένεται από το 70,8% το 2007 στο 74,5% το 2060. Για την ηλικιακή ομάδα των 15 έως 71 ετών τα τρέχοντα και τα προβλεπόμενα ποσοστά απασχόλησης της αύξησης είναι μικρότερα. Σχεδόν όλη η αύξηση προβλέπεται να πραγματοποιηθεί μέχρι το 2020. Παρόλα αυτά από το 2020 μέχρι το 2060 το συνολικό εργατικό δυναμικό αναμένεται να μειωθεί κατά 13,6% που ισοδυναμεί σε 33 εκατομμύρια άτομα

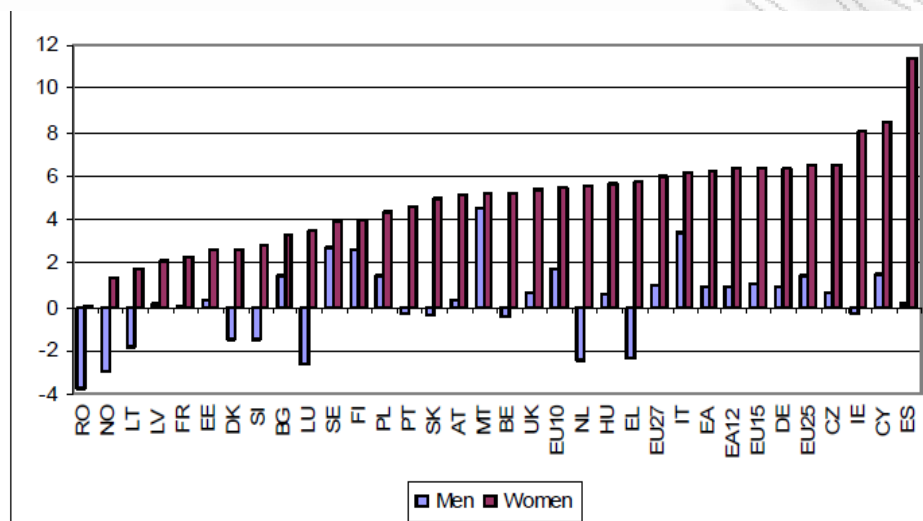
(24,4 εκατομμύρια αν συγκριθεί με το επίπεδο του 2007) στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς η θετική τάση στη γυναικεία απασχόληση αντιστρέφεται ενώ επιπλέον και η ανδρική απασχόληση μειώνεται. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η αναμενόμενη πτώση στο εργατικό δυναμικό μεταξύ του 2020 και του 2060 είναι 12,6% που ισοδυναμεί σε 20,4 εκατομμύρια άτομα (13 εκατομμύρια αν συγκριθεί με το επίπεδο του 2007).

Διάγραμμα 3.17 Ποσοστά απασχόλησης

Πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

Διάγραμμα 3.18 Ποσοστά απασχόλησης ανά φύλο για την περίοδο 2007-2060

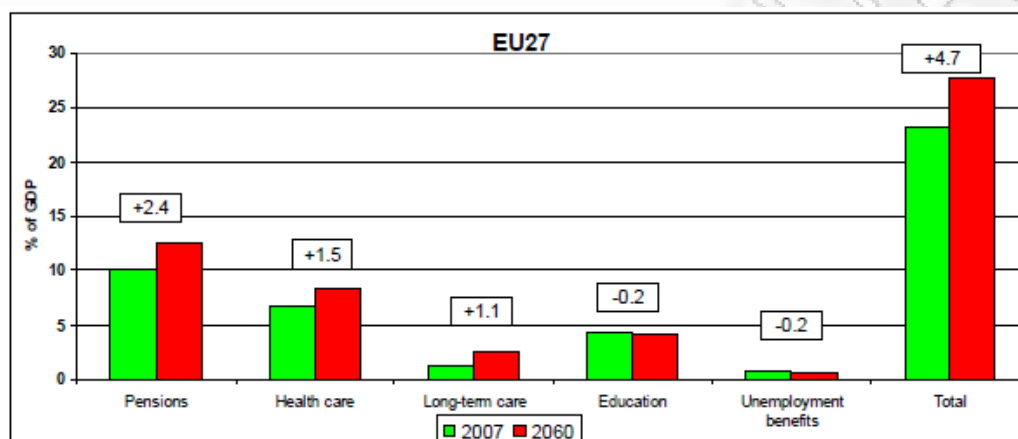
Πηγή: Euro stat, Eurotop 2008

3.5 Η επίδραση της γήρανσης στις δημόσιες δαπάνες

Στο γράφημα 20 παρατηρούμε την αύξηση των δημοσίων δαπανών, συντάξεις, υγεία, μακροπρόθεσμη φροντίδα, εκπαίδευση και επιδόματα ανέργων μεταξύ του 2007 και του 2060. Στην Ευρωπαϊκή ένωση ως σύνολο αλλά και στην ευρωπαϊκή ζώνη το κόστος της γήρανσης είναι 4,75% και 5,25% αντίστοιχα ως ποσοστό του ΑΕΠ για την περίοδο μέχρι το 2060. Η μεγαλύτερη αύξηση σχετίζεται με τις συντάξεις καθώς αυξάνουν κατά 2,5% και 2,75% του ΑΕΠ αντίστοιχα για το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την Ευρωπαϊκή ζώνη. Η υγεία και η μακροπρόθεσμη φροντίδα αυξάνουν κατά 1,5% και 1% του ΑΕΠ αντίστοιχα για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την

ευρωζώνη. Τέλος η εκπαίδευση και τα επιδόματα ανεργίας αναμένεται να μειωθούν κατά 0,25% του ΑΕΠ.

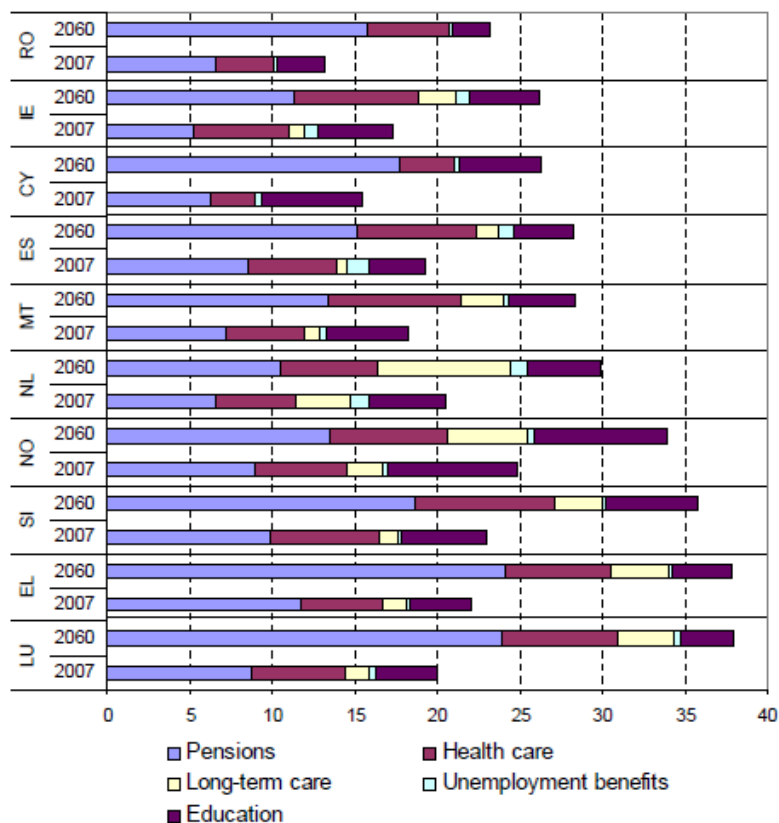
Διάγραμμα 3.19 Το κόστος της γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ, EU27

Πηγή: Euro stat, Europop2008

Κάτι που πρέπει να τονιστεί είναι η μεγάλη ποικιλία μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς η επίδραση της γήρανσης είναι διαφορετική από χώρα σε χώρα. Συγκεκριμένα χωρίζονται σε τρεις ομάδες όπως μας φανερώνουν τα επόμενα τρία γραφήματα. Οι διαφορές στα κράτη μέλη αντανακλούν κυρίως τα έξοδα στις συντάξεις. Παρατηρούμε μια αρκετά περιορισμένη αύξηση στα έξοδα των συντάξεων για την Εσθονία και την Λιθουανία (μια μικρή μείωση στην Πολωνία) ενώ αρκετά μεγάλη πάνω από το 10% του ΑΕΠ για την Ελλάδα, την Κύπρο, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα και την Σλοβενία.

Διάγραμμα 3.20 Κράτη μέλη με υψηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ

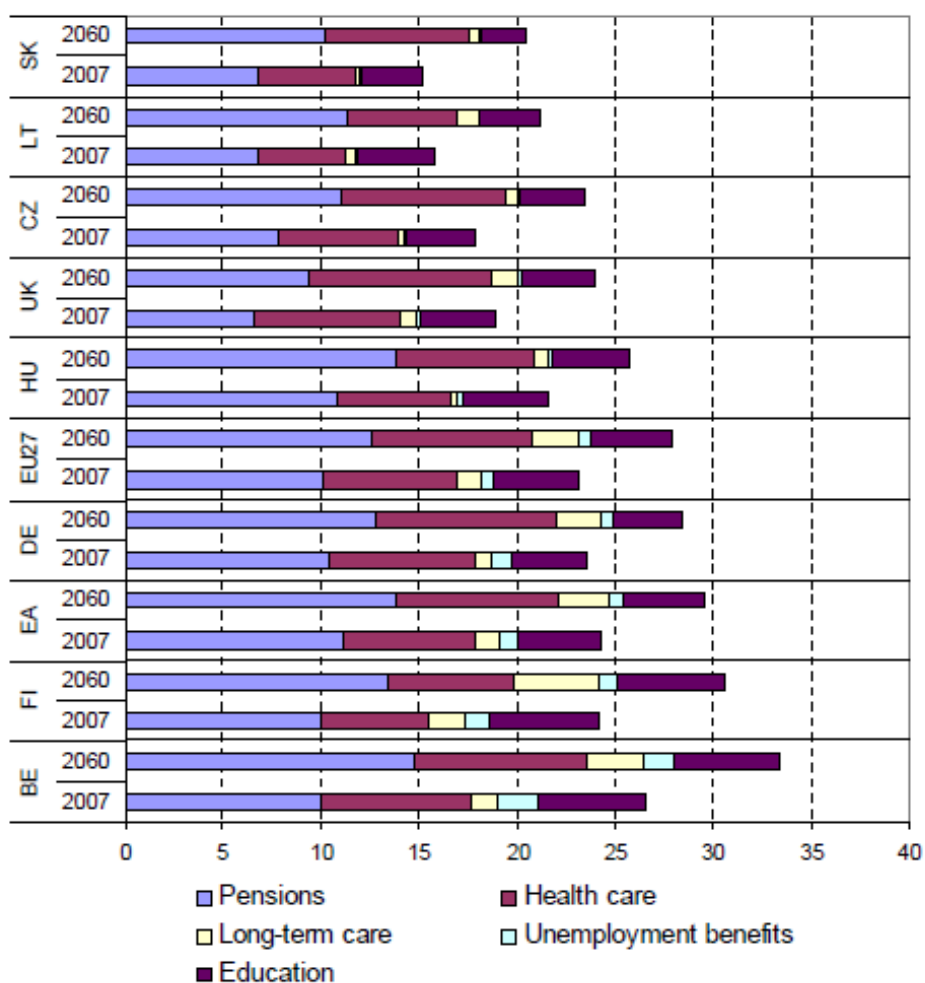

Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Από τα παραπάνω διαγράμματα είναι πασιφανής η αύξηση των δαπανών από το φαινόμενο της γήρανση του πληθυσμού. Επίσης γίνεται αντιληπτό ότι δεν αυξάνουν μόνο τα έξοδα για συντάξεις αλλά αυξάνονται και τα έξοδα για περίθαλψη της υγείας και τη μακροχρόνια φροντίδα .Οι δαπάνες για εκπαίδευση και για ανεργία στο σύνολο της Ευρωζώνης φαίνονται να παραμένουν σταθερές. Στην Ελλάδα η αύξηση των δαπανών για συντάξεις είναι πολύ μεγάλη , το θέμα όμως που προκύπτει είναι τι γίνεται με τις δαπάνες της ανεργίας. Η ανεργία στην Ελλάδα τα τελευταία δύο χρόνια αυξάνεται με γοργούς ρυθμούς με αποτέλεσμα και την αύξηση των δαπανών

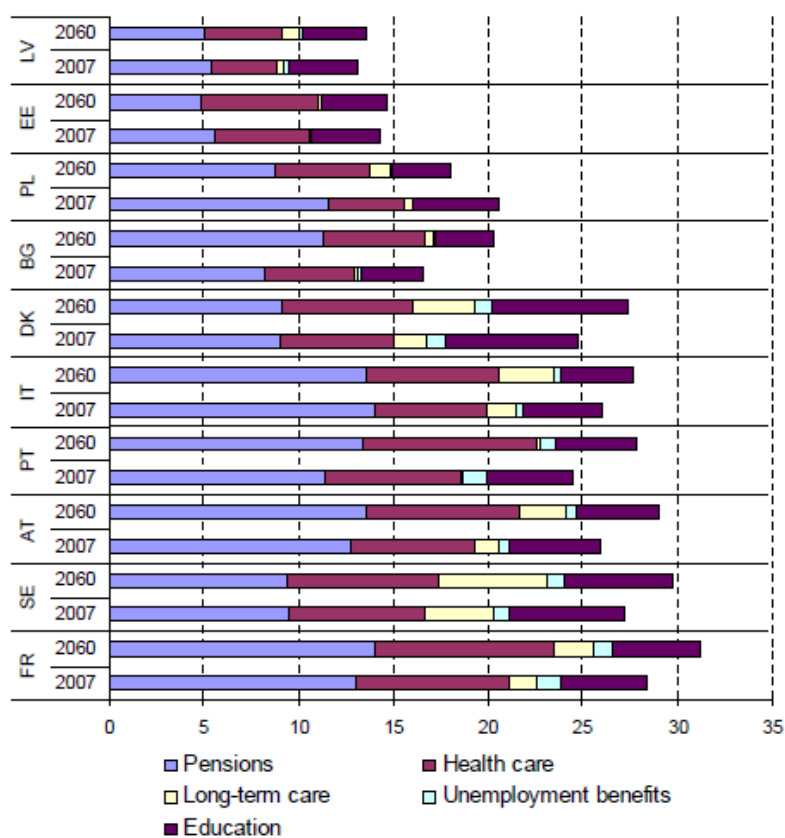
για τους ανέργους. Αν αθροίσουμε όλες αυτές τις δαπάνες μπορούμε να αναρωτηθούμε αν οι Ελληνικές Κυβερνήσεις έχουν υποεκτιμήσει το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού.

Διάγραμμα 3.21 Κράτη μέλη με μεσαίο κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ

Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Διάγραμμα 3.22 Κράτη μέλη με χαμηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ

Πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

3.6 Σύγκριση και συσχέτιση Ageing Report 2009 και 2012.

Στο σημείο αυτό θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε αν υπάρχουν κοινά στοιχεία ή διαφορές στις δύο αυτές έρευνες. Θα πρέπει να διευκρινιστεί ξανά ότι η έρευνα του Ageing Report 2012 βρίσκεται σε προπαρασκευαστικό στάδιο. Η ολοκλήρωση της έρευνας επρόκειτο να πραγματοποιηθεί στους

επόμενους προσεχούς μήνες . Πρώτα απ' όλα θα ξεκινήσουμε με τους πίνακες που έχουν εκτιμηθεί και στις δύο έρευνες όπως είναι το συνολικό ποσό προβλεπόμενης συσσωρευτικής μετανάστευσης της κάθε χώρας ,το εργατικό δυναμικό της ηλικιακής κλάσης από 15 ετών έως 64 για τη χρονολογική περίοδο από το 2010 έως το 2060,την ηλικιακή κλάση της ηλικίας από 15 έως 64 και 65 και πάνω ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού. Επίσης θα συγκρίνουμε το πίνακα εξάρτησης των ηλικιωμένων από 65 ετών και πάνω ως προς το ποσοστό του εργατικού δυναμικού δηλαδή της ηλικιακής κλάσης 15 ετών έως 64,επίσης θα εξετάσουμε τους δείκτες γονιμότητας για κάθε γυναίκα της κάθε χώρας .Τέλος θα μελετήσουμε το αναμενόμενο όριο προσδόκιμο ζωής κατά τη χρονική στιγμή της γέννησης για άντρες και για γυναίκες και τη καθαρή μετανάστευση των Ευρωπαϊκών χωρών για το διάστημα 2010 έως 2060.

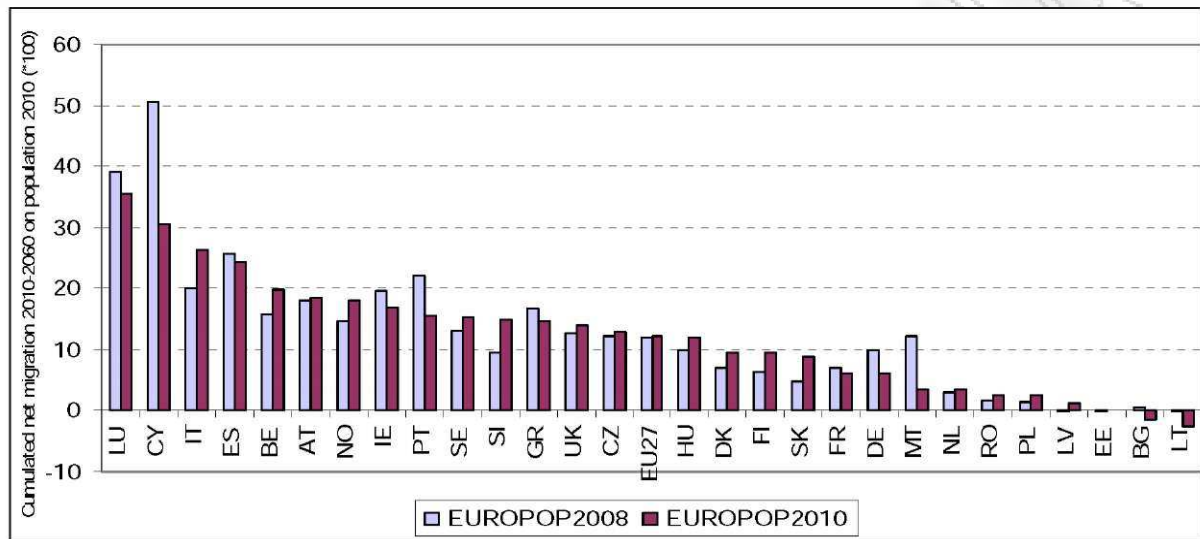
Πίνακας 3.2 Διαφορά της προβλεπόμενη συσσωρευτικής μετανάστευση EYROPPOP 2010-EUROPOP 2008

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of total population EUROPOP2008
BE	98	303	487	708	949	1166	9.5
BG	-20	-93	-164	-111	-42	27	0.5
CZ	132	281	415	579	770	938	9.9
DK	32	68	93	113	145	162	2.7
DE	-480	-1467	-2412	-3189	-3907	-4609	-6.5
EE	6	11	10	20	30	38	3.4
IE	-136	-565	-582	-439	-304	-192	-2.8
GR	14	-24	7	64	121	159	1.4
ES	-595	-3032	-2608	-1499	-535	323	0.6
FR	2301	2351	2432	2356	2173	1947	2.7
IT	485	1549	2695	3732	4651	5534	9.3
CY	-14	-64	-95	-128	-159	-184	-13.9
LV	-5	-16	-17	-9	-12	-18	-1.0
LT	-17	-46	-46	4	69	121	4.8
LU	12	25	22	15	8	-3	-0.4
HU	-15	1	40	78	101	125	1.4
MT	-1	-11	-15	-17	-18	-18	-4.4
NL	113	345	381	384	433	461	2.8
AT	-21	-118	-129	-142	-162	-174	-1.9
PL	96	420	523	818	1185	1468	4.7
PT	-80	-376	-536	-689	-864	-1018	-9.0
RO	109	142	158	233	282	318	1.9
SI	20	86	131	182	235	276	15.5
SK	27	148	243	346	459	556	12.2
FI	26	85	138	206	279	344	6.4
SE	76	248	326	444	576	662	6.1
UK	238	821	1157	1588	2038	2366	3.1
NO	71	224	299	380	481	560	9.3
EU27	2403	1075	2655	5647	8500	10776	2.1
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	1739	-923	-105	1508	2843	3938	1.2
EU15	2085	215	1471	3652	5602	7127	1.7
EU10	229	811	1190	1873	2659	3303	5.3
EU25	2314	1026	2661	5525	8260	10431	2.2

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, EuroPOP 2008,2010

Διάγραμμα 3.23 Διαφορά της προβλεπόμενης συσσωρευτικής μετανάστευση EYROPOP2010-EUROPOP2008

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 data.

Πηγή: Eurostat, Europop 2008,2010

**Πίνακας 3.3 Διαφορά στο εργατικό δυναμικό
(EUROPOP2010-EUROPOP2008). Ηλικίας (15-64)**

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of working-age population EUROPOP2008
BE	53	144	278	433	559	718	10.1
BG	-42	-155	-213	-185	-90	41	1.4
CZ	75	115	243	357	504	664	12.8
DK	17	39	68	95	82	77	2.2
DE	-325	-1289	-1880	-2218	-2639	-2674	-6.9
EE	1	-4	-4	-1	5	19	3.0
IE	-137	-489	-457	-419	-246	34	0.9
GR	-21	-56	-11	-8	1	70	1.1
ES	-530	-2193	-1869	-1116	39	754	2.7
FR	1456	1401	1366	1332	1156	869	2.1
IT	349	1094	1729	2449	3118	3537	10.8
CY	-13	-56	-78	-94	-109	-122	-15.8
LV	-6	-16	-18	-28	-29	-24	-2.6
LT	-23	-83	-63	-10	43	122	9.1
LU	11	21	19	12	-3	-15	-3.3
HU	-3	25	66	59	88	75	1.6
MT	-2	-11	-10	-9	-7	-6	-2.9
NL	56	112	120	163	140	183	1.9
AT	-6	-89	-111	-103	-89	-90	-1.7
PL	25	-27	297	493	694	1070	6.6
PT	-60	-221	-353	-486	-545	-613	-9.7
RO	70	32	103	72	108	188	2.1
SI	12	43	84	119	143	170	17.8
SK	11	51	138	213	282	364	15.2
FI	8	46	94	145	182	222	7.3
SE	32	117	170	254	302	373	6.0
UK	2	-116	-22	117	317	1076	2.4
NO	50	133	187	259	288	329	9.4
EU27	1010	-1566	-317	1637	4006	7084	2.5
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	5694	3116	3370	4396	5419	6403	3.5
EU15	904	-1481	-861	652	2374	4522	1.9
EU10	78	38	655	1099	1614	2332	6.9
EU25	982	-1443	-206	1750	3988	6854	2.5

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop 2008,2010

Πίνακας 3.4 Διαφορά του συνολικό ποσού του πληθυσμού 0-14(EUROPOP2010-EUROPOP2008)

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of 0-14 population EUROPOP2008
BE	30	121	147	188	249	274	14.2
BG	13	31	19	46	65	66	10.0
CZ	40	154	167	201	252	250	21.4
DK	0	23	15	-2	13	15	1.6
DE	-75	-173	-464	-474	-468	-632	-7.1
EE	3	5	2	7	11	11	6.7
IE	11	-63	-121	12	66	36	3.2
GR	9	45	48	66	81	87	6.1
ES	-90	-785	-636	-169	-113	-49	-0.7
FR	477	384	379	253	138	97	0.8
IT	91	279	541	667	736	883	12.2
CY	-4	-13	-17	-22	-27	-29	-14.9
LV	3	-10	-16	-5	-8	-9	-4.2
LT	6	40	23	34	59	51	16.0
LU	1	3	-1	-6	-6	-8	-6.7
HU	-15	-41	-23	-12	-21	-14	-1.2
MT	0	0	-2	-1	-1	-1	-1.5
NL	20	143	135	93	142	160	6.4
AT	-17	-52	-47	-40	-47	-49	-3.9
PL	66	370	252	333	466	388	11.0
PT	-30	-152	-165	-161	-199	-211	-14.6
RO	27	41	28	66	59	51	2.6
SI	8	34	34	41	54	53	23.2
SK	11	77	84	96	123	124	24.5
FI	3	28	34	48	67	69	8.2
SE	20	94	89	102	151	145	8.1
UK	101	457	358	587	871	845	6.7
NO	12	75	83	77	113	119	11.8
EU27	708	1040	864	1949	2713	2602	3.7
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	1466	875	814	1328	1501	1457	3.2
EU15	551	351	313	1165	1681	1662	2.7
EU10	116	616	504	672	909	823	11.0
EU25	668	967	817	1837	2590	2485	3.6

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop 2008,2010

Πίνακας 3.5 Διαφορά του συνόλου πληθυσμού 65 και πάνω (EUROPOP2010-EUROPOP2008)

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of 65+ population EUROPOP2008
BE	15	39	62	87	141	174	5.3
BG	9	31	30	28	-17	-80	-4.3
CZ	17	13	4	22	14	25	0.8
DK	16	6	10	19	50	70	4.7
DE	-80	-4	-68	-496	-799	-1303	-5.7
EE	2	9	11	13	14	9	2.5
IE	-9	-13	-4	-32	-124	-262	-15.4
GR	26	-13	-30	7	39	2	0.1
ES	26	-53	-103	-215	-461	-382	-2.3
FR	368	567	687	770	880	981	5.3
IT	44	177	425	616	797	1114	5.7
CY	3	5	1	-11	-24	-32	-9.4
LV	-1	10	18	23	24	15	2.5
LT	0	-3	-6	-19	-32	-51	-5.8
LU	0	2	4	9	17	20	11.7
HU	3	17	-2	32	34	64	2.3
MT	1	-1	-3	-7	-10	-11	-8.1
NL	37	89	126	128	151	118	2.6
AT	2	23	29	1	-26	-35	-1.3
PL	4	77	-26	-9	26	10	0.1
PT	10	-4	-18	-42	-120	-194	-5.6
RO	12	68	28	95	115	79	1.3
SI	0	9	14	23	38	53	8.9
SK	5	21	21	37	53	68	4.1
FI	15	12	10	12	30	52	3.5
SE	25	38	67	87	123	144	5.0
UK	135	480	820	884	849	444	2.3
NO	9	16	29	45	80	112	7.3
EU27	685	1601	2108	2062	1781	1091	0.7
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	1353	1989	2563	2487	2452	2352	2.4
EU15	630	1345	2018	1835	1546	943	0.8
EU10	34	157	31	103	136	149	0.7
EU25	664	1502	2050	1938	1682	1092	0.8

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

Πίνακας 3.6 Διαφορά του δείκτη εξάρτησης 65 και άνω /15-64(EUROPOP2010-2008)

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2010-2060
BE	0.0	-0.1	-0.6	-1.3	-1.4	-2.0	-2.0
BG	0.4	1.7	2.6	2.9	1.0	-3.5	-3.9
CZ	0.0	-0.3	-1.2	-2.0	-4.3	-6.6	-6.6
DK	0.3	-0.2	-0.4	-0.6	0.5	1.1	0.7
DE	0.0	0.9	1.7	1.7	1.8	0.8	0.7
EE	0.2	1.2	1.6	1.8	1.7	-0.2	-0.4
IE	0.5	2.8	3.2	2.7	-0.7	-7.0	-7.5
GR	0.4	0.1	-0.4	0.2	0.6	-0.6	-1.0
ES	0.5	1.7	1.7	1.0	-1.7	-2.8	-3.3
FR	0.0	0.3	0.4	0.4	0.9	1.4	1.4
IT	-0.2	-0.5	-0.8	-1.9	-2.8	-2.7	-2.6
CY	0.9	2.9	3.5	2.6	2.6	3.4	2.5
LV	0.0	1.0	1.9	3.0	3.9	3.4	3.4
LT	0.2	0.9	0.9	-0.8	-3.3	-9.0	-9.2
LU	-0.7	-0.9	-0.4	1.0	4.3	6.1	6.7
HU	0.1	0.1	-0.4	0.1	-0.2	0.4	0.4
MT	0.6	0.9	0.2	-1.3	-2.9	-3.2	-3.8
NL	0.2	0.5	0.7	0.5	0.9	0.3	0.1
AT	0.1	0.9	1.3	0.9	0.3	0.2	0.1
PL	0.0	0.3	-0.6	-0.9	-1.8	-4.2	-4.2
PT	0.4	0.9	1.6	2.7	2.8	2.5	2.1
RO	0.0	0.4	0.0	0.5	0.5	-0.5	-0.5
SI	-0.2	-0.3	-1.5	-2.8	-4.0	-4.7	-4.6
SK	0.1	0.2	-0.6	-1.4	-3.4	-6.6	-6.7
FI	0.4	-0.2	-0.9	-1.6	-1.7	-1.8	-2.1
SE	0.3	0.0	0.1	-0.3	-0.1	-0.5	-0.7
UK	0.3	1.2	1.9	1.9	1.6	0.0	-0.3
NO	-0.1	-0.6	-1.0	-1.6	-1.1	-0.8	-0.8
EU27	0.1	0.6	0.7	0.4	-0.1	-0.9	-1.1
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	-0.1	0.5	0.6	0.2	-0.2	-0.6	-0.5
EU15	0.1	0.7	0.9	0.6	0.2	-0.6	-0.7
EU10	0.0	0.3	-0.4	-0.8	-1.9	-3.8	-3.8
EU25	0.1	0.6	0.7	0.4	-0.1	-0.9	-1.0

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

**Πίνακας 3.7 Διαφορά του δείκτη Γονιμότητας
(EUROPOP2010-EUROPOP2008)**

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	change 2010 2060
BE	0.08	0.08	0.07	0.06	0.06	0.05	-0.03
BG	0.17	0.16	0.14	0.14	0.13	0.12	-0.06
CZ	0.15	0.14	0.14	0.12	0.11	0.10	-0.05
DK	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01	0.00
DE	0.01	0.02	0.01	0.02	0.01	0.01	-0.01
EE	0.07	0.07	0.06	0.05	0.05	0.04	-0.03
IE	0.17	0.15	0.15	0.13	0.12	0.11	-0.06
GR	0.11	0.10	0.09	0.08	0.08	0.07	-0.04
ES	0.01	0.00	0.00	0.01	0.01	0.00	-0.01
FR	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.00
IT	0.03	0.03	0.02	0.02	0.02	0.02	-0.01
CY	0.04	0.03	0.03	0.03	0.03	0.02	-0.01
LV	-0.05	-0.05	-0.04	-0.04	-0.03	-0.03	0.01
LT	0.20	0.18	0.16	0.14	0.12	0.12	-0.08
LU	-0.06	-0.06	-0.05	-0.05	-0.05	-0.04	0.02
HU	-0.03	-0.03	-0.02	-0.02	-0.03	-0.02	0.01
MT	0.05	0.05	0.04	0.04	0.04	0.04	-0.01
NL	0.07	0.06	0.06	0.05	0.05	0.04	-0.03
AT	-0.03	-0.02	-0.02	-0.02	-0.02	-0.01	0.01
PL	0.12	0.11	0.10	0.10	0.09	0.07	-0.05
PT	-0.05	-0.04	-0.04	-0.03	-0.04	-0.03	0.02
RO	0.05	0.04	0.04	0.04	0.03	0.03	-0.02
SI	0.21	0.19	0.18	0.16	0.15	0.13	-0.08
SK	0.15	0.14	0.14	0.13	0.11	0.10	-0.05
FI	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.00
SE	0.09	0.08	0.07	0.07	0.06	0.05	-0.03
UK	0.10	0.09	0.09	0.08	0.07	0.07	-0.03
NO	0.10	0.09	0.09	0.08	0.07	0.06	-0.04
EU27	0.05	0.05	0.05	0.04	0.04	0.03	-0.02
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	0.03	0.03	0.02	0.03	0.02	0.02	-0.01
EU15	0.04	0.04	0.04	0.04	0.03	0.03	-0.01
EU10	0.11	0.10	0.09	0.08	0.08	0.06	-0.04
EU25	0.05	0.05	0.04	0.04	0.04	0.03	-0.02

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

Πίνακας 3.8 Διαφορά στο προσδόκιμο όριο ζωής κατά τη στιγμή της γέννησης (EUROPOP2010 – EUROPOP2008)

	Males							Females						
	2010	2020	2030	2040	2050	2060	change 2010-2060	2010	2020	2030	2040	2050	2060	change 2010-2060
BE	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1
BG	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.3	0.3	0.2	0.2	0.1	0.1	-0.2
CZ	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
DK	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	-0.1	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.2
DE	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	-0.1	-0.1	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	0.0
EE	1.2	1.1	1.0	0.9	0.8	0.8	-0.4	1.0	0.8	0.7	0.6	0.5	0.4	-0.5
IE	-0.9	-0.8	-0.8	-0.8	-0.7	-0.7	0.2	-0.2	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.1
GR	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	-0.1	-0.1	-0.2	-0.3	-0.3	-0.4	-0.3
ES	0.9	0.8	0.7	0.6	0.5	0.5	-0.4	0.5	0.5	0.4	0.4	0.3	0.3	-0.2
FR	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
IT	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	0.1
CY	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.2	0.8	0.7	0.6	0.5	0.4	0.3	-0.5
LV	1.7	1.4	1.2	1.0	0.8	0.6	-1.1	0.8	0.7	0.6	0.5	0.5	0.4	-0.4
LT	1.2	0.9	0.7	0.5	0.4	0.2	-1.0	0.8	0.6	0.5	0.4	0.3	0.2	-0.6
LU	1.1	0.9	0.7	0.6	0.5	0.4	-0.7	1.3	1.3	1.2	1.1	1.1	1.0	-0.4
HU	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1
MT	1.2	1.0	0.9	0.8	0.7	0.6	-0.7	0.9	0.8	0.6	0.5	0.4	0.3	-0.6
NL	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.2	-0.2	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	-0.1
AT	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	0.1	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	0.1
PL	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.1	0.0	-0.2	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	0.1
PT	0.4	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	0.0
RO	-0.3	-0.3	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	0.2	0.4	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	-0.2
SI	0.7	0.6	0.5	0.4	0.3	0.2	-0.5	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1
SK	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
FI	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.1
SE	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
UK	0.6	0.5	0.4	0.3	0.3	0.2	-0.4	0.5	0.5	0.4	0.3	0.2	0.2	-0.4
NO	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
EU27	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1
EA	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EA12	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	0.0
EU15	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	-0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1
EU10	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
EU25	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

**Πίνακας 3.9 Διαφορά καθαρή μετανάστευση
(EUROPOP2010-EUROPOP2008)**

	Net migration ('000)							Diff. in cum. net migr. (2010-2060) in % of total pop. in 2060 in EUROPOP2010
	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2010-2060	
BE	14	10	11	12	10	9	467	3.5
BG	-10	-15	-3	3	2	2	-153	-2.8
CZ	5	4	3	3	2	2	102	1.0
DK	2	3	3	3	3	3	139	2.3
DE	-106	-59	-54	-49	-48	-44	-3209	-4.9
EE	0	-1	0	1	0	0	3	0.3
IE	-75	1	12	13	10	7	-111	-1.7
GR	-13	-1	-1	-1	-1	-1	-208	-1.8
ES	-461	4	93	99	75	55	-414	-0.8
FR	-26	0	0	0	1	0	-328	-0.4
IT	105	103	90	83	76	70	3944	6.1
CY	-7	-3	-2	-2	-2	-2	-155	-13.6
LV	-3	0	1	1	1	1	30	1.8
LT	-11	-5	-1	1	1	1	-80	-3.0
LU	2	0	0	0	0	0	-9	-1.2
HU	3	5	5	4	4	4	185	2.1
MT	-2	-1	-1	0	0	0	-36	-9.4
NL	28	-1	-2	-1	-1	-2	58	0.3
AT	-14	5	4	4	3	3	41	0.5
PL	27	-1	5	9	8	6	412	1.3
PT	-33	-11	-9	-8	-8	-7	-678	-6.6
RO	5	2	4	5	4	4	207	1.2
SI	6	2	2	2	2	2	111	5.4
SK	7	5	4	4	4	3	219	4.3
FI	5	4	4	4	3	3	173	3.0
SE	18	1	6	7	5	4	226	2.0
UK	14	27	27	25	22	20	831	1.1
NO	16	2	4	4	3	2	189	2.9
EU27	-520	80	202	221	177	142	1767	0.3
EA	:	:	:	:	:	:	:	:
EA12	-564	64	157	166	130	100	-274	-0.1
EU15	-540	87	185	190	150	119	922	0.2
EU10	25	6	16	23	20	17	791	1.2
EU25	-515	93	201	213	170	136	1713	0.3

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

Συνοψίζοντας μπορούμε να πούμε ότι και δύο προβολές του Ageing Report του 2009 και 2012 μπορεί να έχουν σε κάποιες προβολές διαφορές αλλά είναι μηδαμινές αφού στο μέσο όρο των 27 χωρών όπως μπορούμε να δούμε από τους παραπάνω πίνακες δεν έχουν ουσιαστικές και μεγάλες αποκλίσεις. Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερες προβολές και αναλογιστικές μελέτες

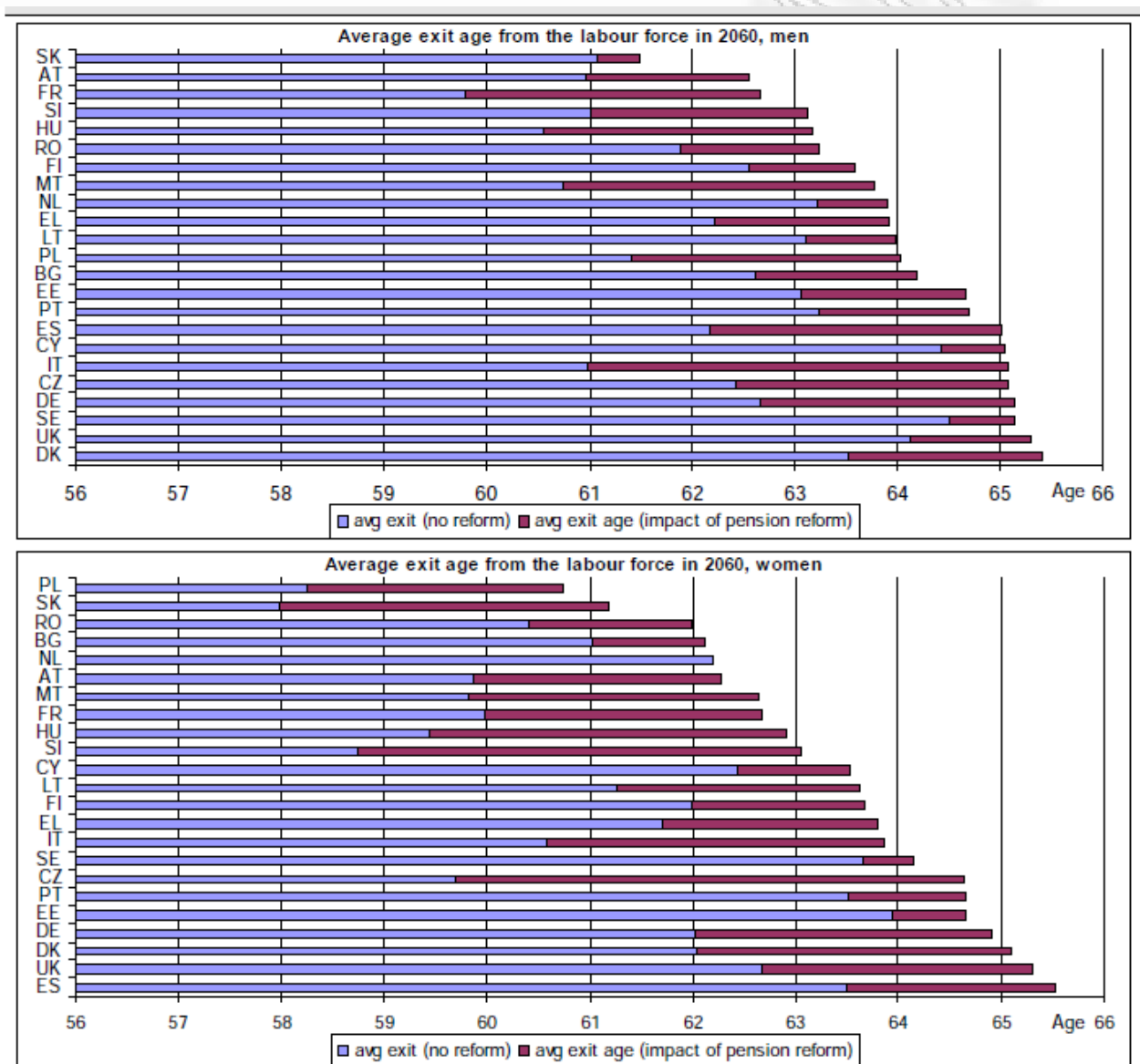
αναδεικνύουν το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού όλο και εντονότερα και τις επιπτώσεις που θα δημιουργήσουν στα ασφαλιστικά ταμεία αν δεν παρθούν κάποια αναγκαία μέτρα και μεταρρυθμίσεις όπως είναι η αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης, αφού μπορεί να αλλάξει ο οικονομικός και ο ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης . Από το 2000 και μετά , κάποιες χώρες ξεκίνησαν να αναθεωρούν τα συνταξιοδοτικά συστήματα τους με διάφορες μεταρρυθμίσεις και κάποιες άλλες χώρες όπως και η Ελλάδα άρχισαν να μπουν σε αυτή τη διαδικασία θεωρώντας ότι υπάρχει ακόμα χρόνος για να επανεξετάσουν το συγκεκριμένο θέμα. Ο παρακάτω πίνακας που υπάρχει στο Ageing Report 2012 μας δείχνει για κάθε χώρα από τις 22 τη μεταβολή στα όρια συνταξιοδότησης.

Όσον αφορά τις διαφορές μεταξύ των δύο προβολών που αξίζει να αναφερθούμε αναλυτικά έχουμε για τους άνδρες των 22 χωρών που έχουν προβεί σε μεταρρυθμίσεις διαπιστώνουμε ότι υπάρχουν αρκετές αλλαγές ως προς το προβλεπόμενο όριο εξόδου από την αγορά εργασίας τη χρονική στιγμή του 2060. Οι χώρες οι οποίες φθάνουν το όριο εξόδου στα 65 είναι η Ιταλία, η Κύπρος, η Τσέχικη Δημοκρατία, η Σουηδία, η Γερμανία, η Ισπανία , το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Δανία. Χώρες που προσεγγίζουν τα 64 έτη είναι η Πορτογαλία, η Εσθονία και η Βουλγαρία. Χώρες που βρίσκονται μεταξύ των 63 και 64 ετών είναι η Σλοβενία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία , η Φιλανδία , η Μάλτα, η Ολλανδία, η Ελλάδα και η Λετονία. Οι χώρες που έχει μεταφερθεί το όριο συνταξιοδότησης μεταξύ των 62 και 63 είναι η Γαλλία και η Αυστρία. Τέλος η χώρα που είναι μεταξύ 61 και 62 είναι η Σλοβακία .Όσον αφορά τη μετατόπιση του ορίου συνταξιοδότησης για τις γυναίκες στις 22 χώρες που έχουν προβεί σε μεταρρυθμίσεις παρατηρούμε στο παρακάτω πίνακα ότι οι χώρες που έχουν μεταφέρει το όριο πάνω από την ηλικία των 65 είναι η Ισπανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ισπανία. Οι χώρες που είναι μεταξύ των 64 και 65 είναι η Πορτογαλία, η Γερμανία, η Εσθονία, η Σουηδία και η Τσέχικη Δημοκρατία. Οι χώρες που βρίσκονται μεταξύ των 63 και 64 είναι η Σλοβενία, η Κύπρος, η Λετονία ,η Φιλανδία ,η Ελλάδα και η Ιταλία. Οι χώρες που είναι μεταξύ των 62 και 63 είναι η Ρουμανία, η Βουλγαρία, η Ολλανδία, η

Αυστρία ,η Μάλτα, η Γαλλία και η Ουγγαρία. Οι χώρες που βρίσκονται κάτω από τα 62 έτη είναι η Πολωνία και η Σλοβακία. Αναλυτικότερα στο παρακάτω πίνακα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

Διάγραμμα 3.24 Διαφορά στο όριο εξόδου από την αγορά εργασίας μετά τις μεταρρυθμίσεις για άντρες και γυναίκες.

Source: Commission services, EPC.

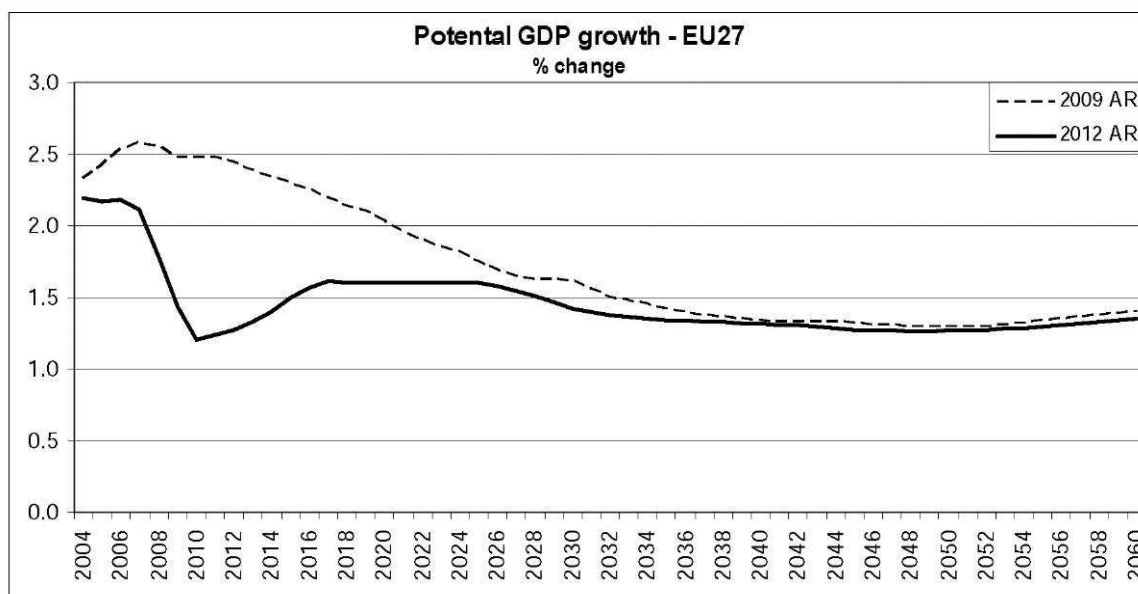
Πηγή: EPC

Σημαντικό ρόλο στις αλλαγές αυτές που αφορά το όριο εξόδου από την αγορά εργασίας έχει διαδραματίσει η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού όπως αναφέραμε

λεπτομερώς στο προηγούμενο κεφάλαιο αλλά και στις μεταρρυθμίσεις που έχουν προβεί στο σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Στην Ελλάδα μετά τη ψήφιση του νόμου 3863/10 τον Ιούλιο του 2010 είναι πρωτοφανής η αύξηση του ορίου εξόδου. Το θέμα που αναδύεται είναι κατά πόσο μπορούν να πραγματοποιηθούν οι μεταρρυθμίσεις αυτές και αν τα αποτελέσματα από αυτές τις μεταρρυθμίσεις θα είναι τα αναμενόμενα των προβολών. Η πιστή τήρηση των μεταρρυθμίσεων αλλά και η συνεχής προσαρμογή της δομής του ασφαλιστικού συστήματος θα πρέπει να είναι αναγκαία έτσι ώστε αυτές οι προβολές να μην μείνουν ευσεβείς πόθοι..

Κατά τη διάρκεια μεταξύ του 2008 και 2011 υπήρξαν κάποιες αλλαγές στα κοινωνικά-πολιτικά συστήματα της Ευρωζώνης και γενικότερα της Παγκόσμιας Οικονομίας. Δημιουργήθηκε μία κρίση από τη κατάρρευση του τεράστιου επενδυτικού οίκου Lehman Brothers και η κρίση από τη κατάρρευση αυτή μεταδόθηκε σε όλη τη Παγκόσμια Οικονομία. Τα θέματα πλέον που απασχολούν όλους τους Παγκόσμιους Μηχανισμούς είναι η διατήρηση του χρέους της κάθε χώρας σε διαχειρίσιμα επίπεδα . Όσον αφορά την ευρύτερη περιοχή της Ευρωζώνης οι Ευρωπαϊκοί Μηχανισμοί έκριναν πως προς το παρόν τρεις χώρες πρέπει να μπουν κάτω από την επιτήρηση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου Στήριξης για να μπορέσουν να διατηρήσουν το χρέος. Οι τρεις αυτές χώρες είναι η Ελλάδα, η Πορτογαλία και η Ιρλανδία. Αυτός είναι και ο κύριος λόγος που υπάρχει μία διαφορά μεταξύ των δύο προβολών του Ageing Report του 2009 και 2012 ως προς την ανάπτυξη του ΑΕΠ. Ο πίνακας που ακολουθεί διατυπώνει το μέσο όρο της πορείας του ΑΕΠ για το σύνολο των 27 χωρών.

Διάγραμμα 3.25 Πρόβλεψη για την αύξηση του ΑΕΠ των 27

Source: Commission services, EPC.

Παρατηρούμε μία πολύ σημαντική απόκλιση των καμπυλών από το 2008 και μετά, οι καμπύλες αυτές αρχίζουν να τέμνουν από το 2040 και μετά. Ο βασικότερος λόγος αυτής της απόκλισης είναι ο λόγος που αναφέραμε λίγο πιο πάνω. Το διάγραμμα αυτό μπορούμε να πούμε ότι είναι αρκετά αισιόδοξο και η εκτίμηση που μπορούμε να κάνουμε είναι ότι η ύφεση θα είναι μεγαλύτερη από ό,τι φαίνεται διότι τη χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκε η ανάλυση δε συμπεριλαμβάνει το σύνολο της ύφεσης. Όποτε τα αποτελέσματα θα είναι σίγουρα πιο επίπονα. Με την πτώση του ΑΕΠ θα αναμένουμε και λιγότερα έσοδα για κάθε χώρα στο Κρατικό Προϋπολογισμό, οι δαπάνες όπως δείξαμε σε πιο πάνω διαγράμματα αυξάνονται με ταχύτατους ρυθμούς με αποτέλεσμα το χρέος και το αφανές χρέος να διογκώνονται σε υψηλά επίπεδα.

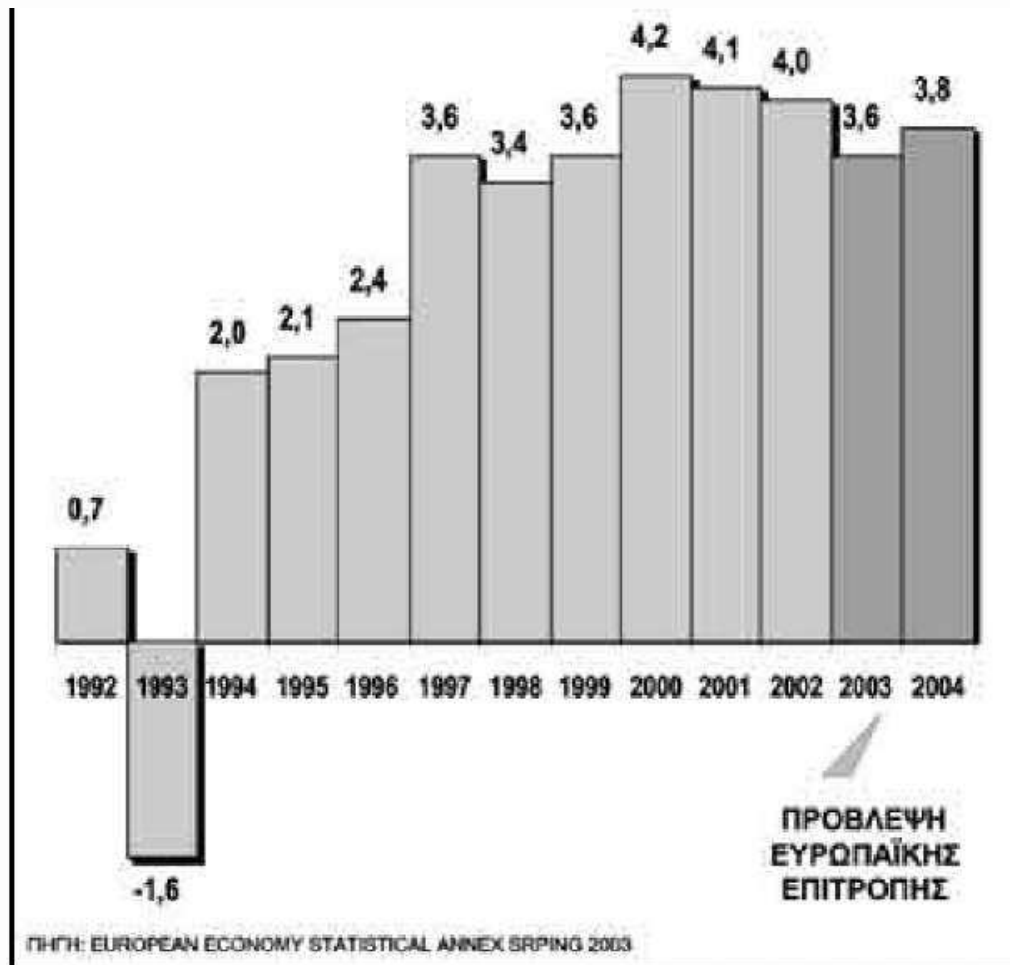
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Δαπάνες Προβολών ΙΝΕ ΓΣΕΕ 2003-2007

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα νέα κράτη μέλη αποτελεί νέα πρόκληση για την Ελληνική οικονομία αλλά και την επιλογή μιας μακράς ανάπτυξης για ολόκληρη την Ευρωζώνη. Απαιτείται να είναι πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά συντεταγμένα προκειμένου να μην τεθεί σε κίνδυνο το κοινωνικό κεκτημένο και το Ευρωπαϊκό μοντέλο, υπομονεύοντας την αλληλεγγύη και τη συνοχή στο εσωτερικό της ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό έχουν πραγματοποιηθεί οι έρευνες που θα ασχοληθούμε σε αυτό το σημείο του ΙΝΕ ΓΣΕΕ (2003,2007) όπου η βασική και η κεντρική επιδίωξη αφορά την ελληνική οικονομία. Αναφέροντας τις βασικές εξελίξεις που συντελούνται τα τελευταία χρόνια αλλά και τις πιθανές εξελίξεις των επόμενων χρόνων.

Στο σημείο αυτό θα δούμε τι απεικονίζουν οι παρακάτω πίνακες στην έρευνα που έγινε το 2003 για του ΙΝΕ-ΓΣΕΕ και ποιες θα είναι οι εξελίξεις και προοπτικές της Ελληνικής οικονομίας. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται είναι διαφορετική από τις προβολές της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφού η συγκεκριμένη προβολή ασχολείται με τις εισφορές της χώρας και όχι με τις δαπάνες. Επίσης οι αναλογιστές κάνουν διάφορες υποθέσεις με την αύξηση του ΑΕΠ για να μελετήσουν μέχρι ποια χρονική περίοδο μπορεί να αντέξει το Ελληνικό σύστημα ασφάλισης

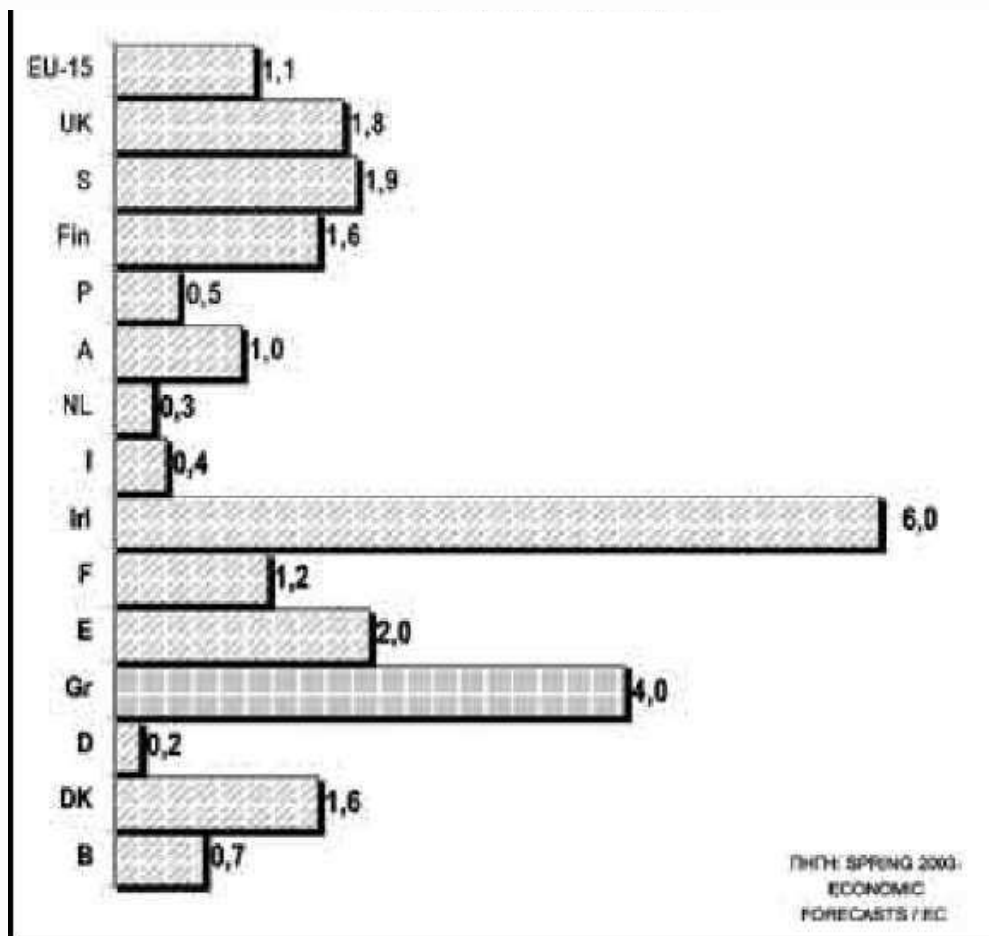
Στο παρακάτω πίνακα παρατηρούμε το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ στην Ελλάδα έως το 2002 και προβλέπει τι θα γίνει το 2003 και 2004. Απο το 1994 και για τα επόμενα 9 χρόνια η αύξηση του ΑΕΠ είναι συνεχόμενη και με σταθερές αυξητικές τάσεις όπως παρατηρούμε ακριβώς από κάτω.

Διάγραμμα 4.1 Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ στην Ελλάδα(%)1992-2002 και πρόβλεψη για το 2003-2004

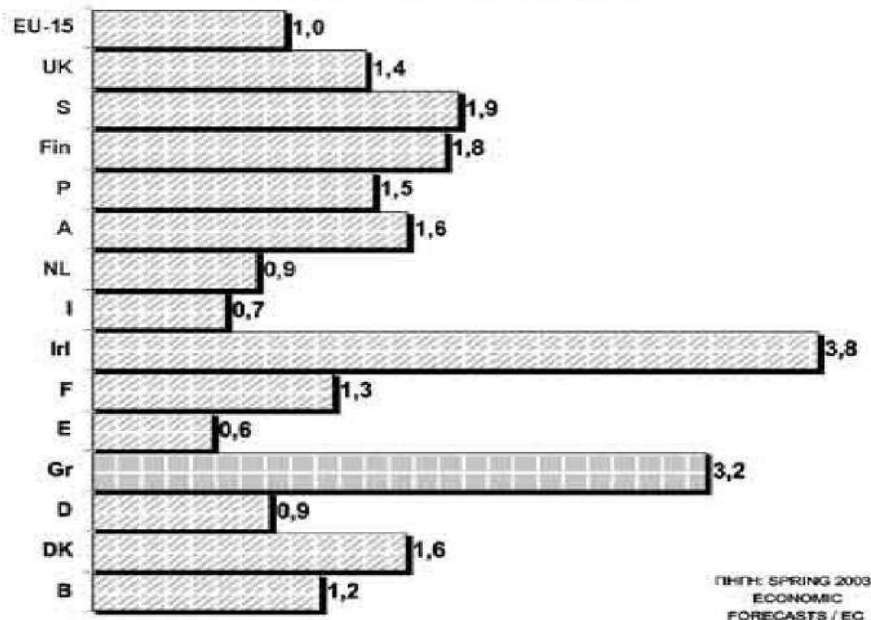
Στη συνέχεια βλέπουμε την αύξηση του ΑΕΠ για το έτος 2002 της Ελλάδος σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ΟΝΕ. Η Ελλάδα κατέχει τη δεύτερη θέση με ρυθμό ανάπτυξης 4% και είναι πίσω από την Ιρλανδία η οποία έχει 6% ρυθμό ανάπτυξης.

Διάγραμμα 4.2 Η αύξηση του ΑΕΠ κατά το 2002.Ετήσιος ρυθμός μεταβολής %

Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει την πραγματική αύξηση της παραγωγικότητας της Ελλάδος σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες της ΟΝΕ. Η Ελλάδα και σε αυτό το πίνακα κατέχει τη δεύτερη θέση με ετήσιο ποσοστό 3,2%. Η Ιρλανδία έχει το μεγαλύτερο ποσοστό με ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 3,8%

Διάγραμμα 4.3 Η αύξηση της παραγωγικότητας 1996-2002. Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής %

Η άνοδος του ΑΕΠ των ετών 1996 έως και 2003 σηματοδοτεί πιθανότατα μία μονιμότερη αλλαγή στους ρυθμούς ανάπτυξης της παραγωγικότητας και συνεχώς συγκλίνει τη ψαλίδα σε σχέση με τις Βόρειες αναπτυγμένες χώρες της Ευρώπης σύμφωνα με τους παραπάνω πίνακες . Αυτό που ισχυρε το 2003,τη χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκε η έρευνα δεν ισχύει στη σημερινή περίοδο. Η χώρα μας διανύει το τρίτο συνεχόμενο έτος ύφεσης με πολύ σημαντική πτώση του ΑΕΠ

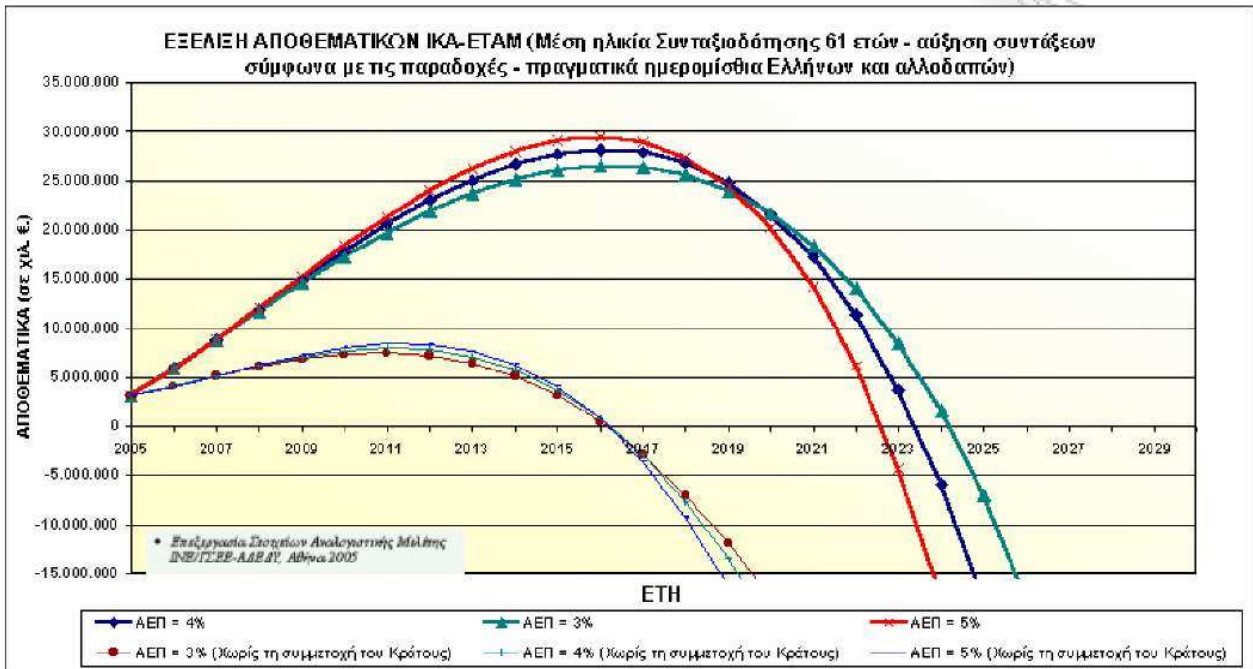
Στο σημείο αυτό προσπαθήσουμε να ερμηνεύσουμε την αναμενόμενη εξέλιξη της οικονομικής βιωσιμότητας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ όπως αποδίδουν τα παρακάτω διαγράμματα. Η μελέτη πραγματοποιήθηκε το 2007 για το λογαριασμό της ΙΝΕ-ΓΣΕΕ . Με βασική προϋπόθεση την επακριβή εφαρμογή και τήρηση των

ρυθμίσεων του Ν. 3029/2002 και κυρίως των αναφερομένων στην ετήσια χρηματοδότηση (1% του ΑΕΠ) του Ιδρύματος, με δεδομένη εισπραξιμότητα 100% των ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων και εργοδοτών..

Αναλυτικότερα, κατά τη διενέργεια των αναλογιστικών αυτών προσεγγίσεων, έχουν συνδυασθεί ποικίλα σενάρια:

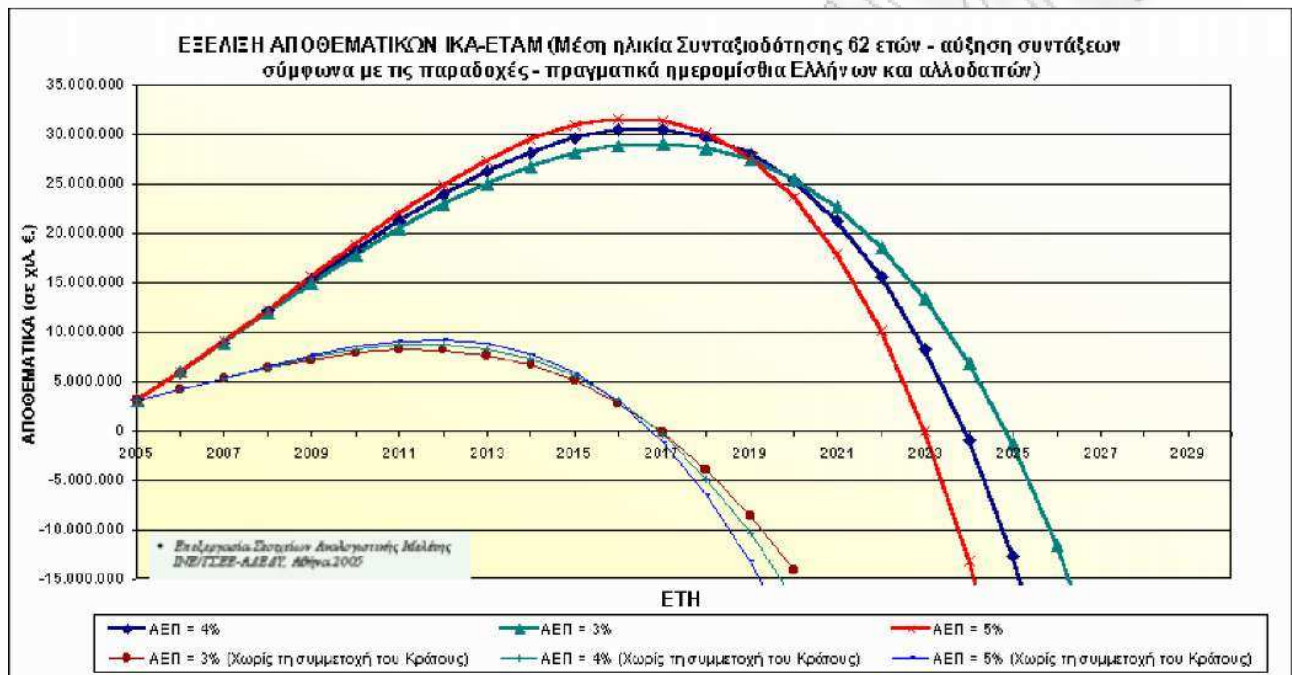
- εναλλακτικών ετήσιων ρυθμών ανάπτυξης (αυξήσεων του ΑΕΠ) 3% η 4% η 5%,
- εναλλακτικών τρόπων χρηματοδότησης (με η χωρίς τη συμμετοχή του Κράτους),
- εναλλακτικών ηλικιών συνταξιοδότησης 61, 62, 63, 64 ή 65 έτη ηλικίας.

Διάγραμμα 4.4 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 61 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.

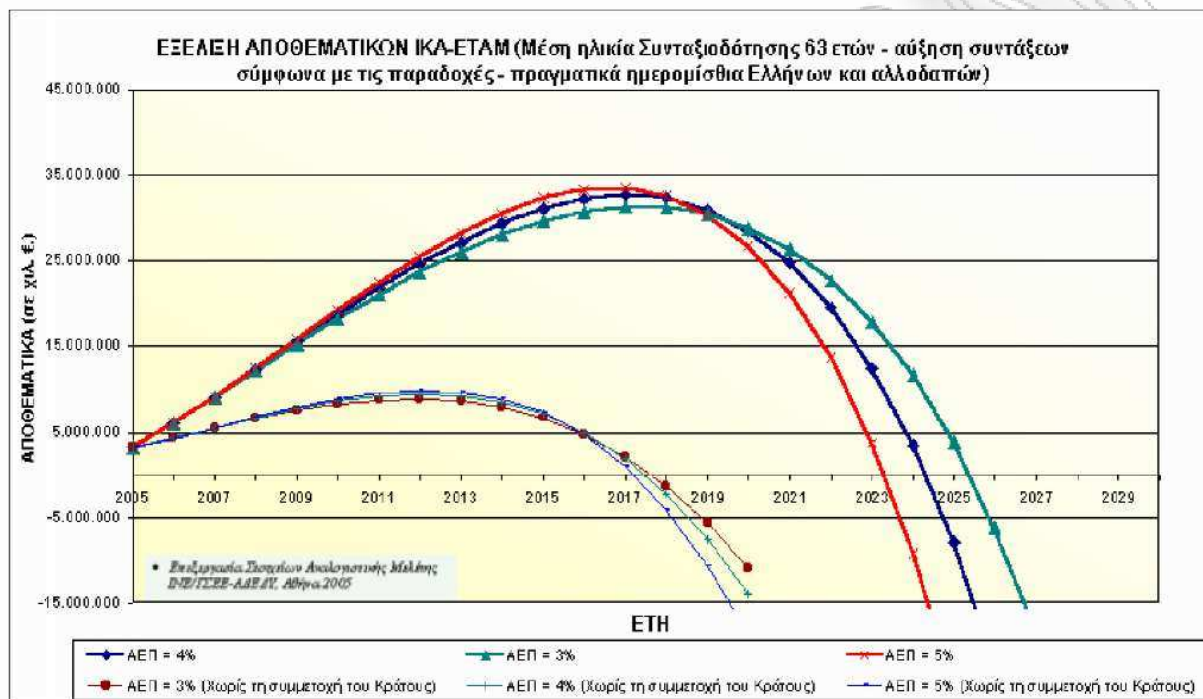
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 61^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το έτος 2024 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το 2023 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2022, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπρακτική ικανότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.5 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 62 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.

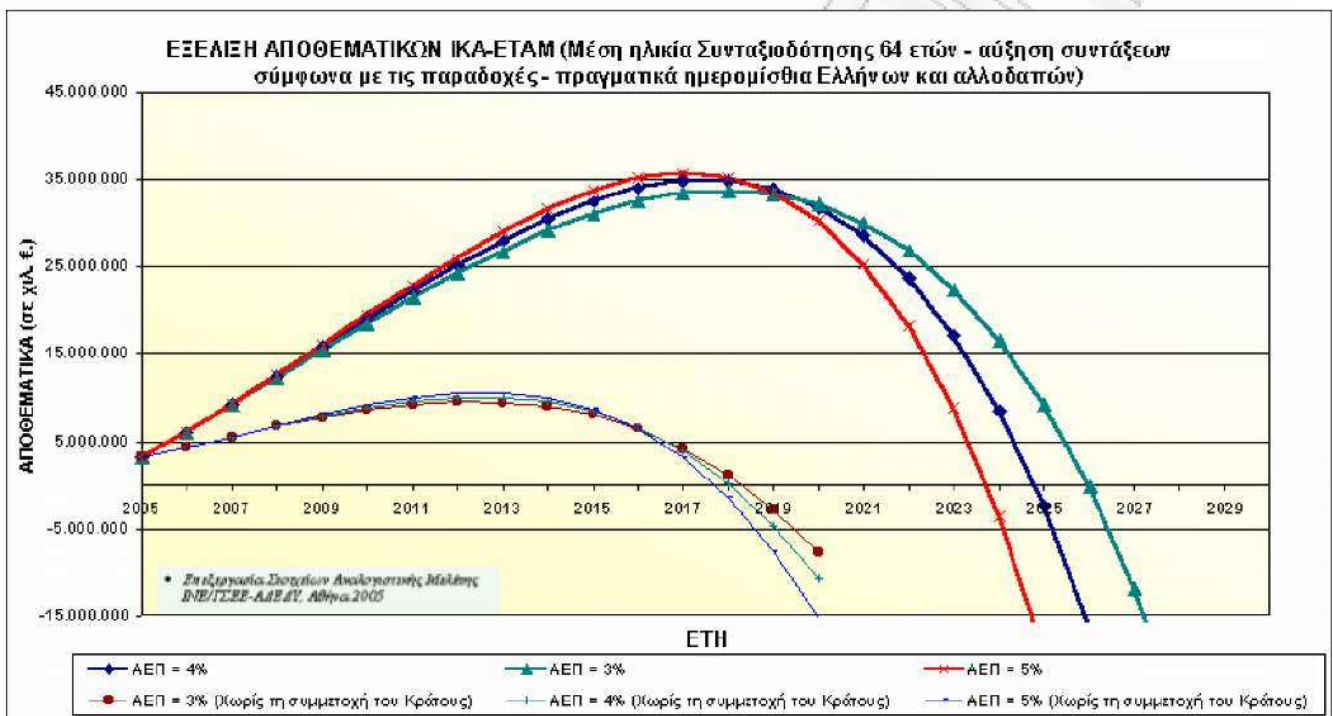
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 62^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το έτος 2025 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το 2024 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει μέχρι το 2023, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπρακτική ικανότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.6 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 63 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.

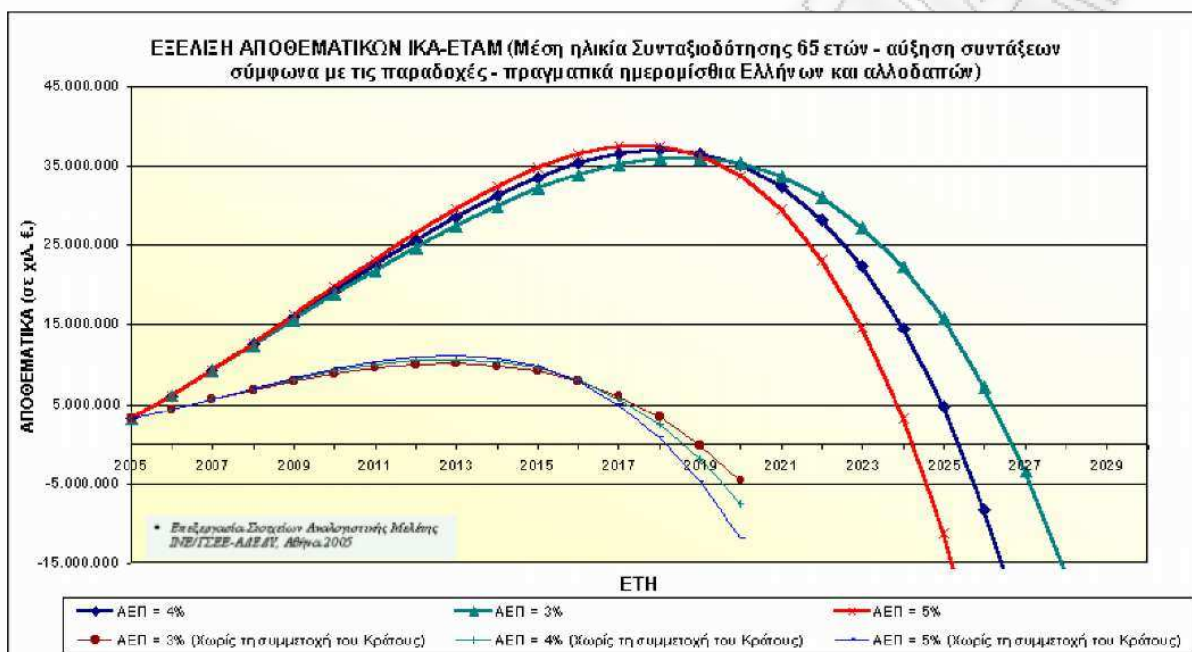
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 63^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο μετά το έτος 2025 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο μετά το έτος 2024 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2023, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπρακτική ικανότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.7 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 64 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.

Με ηλικία συνταξιοδότησης το 64^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το έτος 2026 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο πριν από το έτος 2025 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2023, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπραξιμότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.8 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 65 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών)

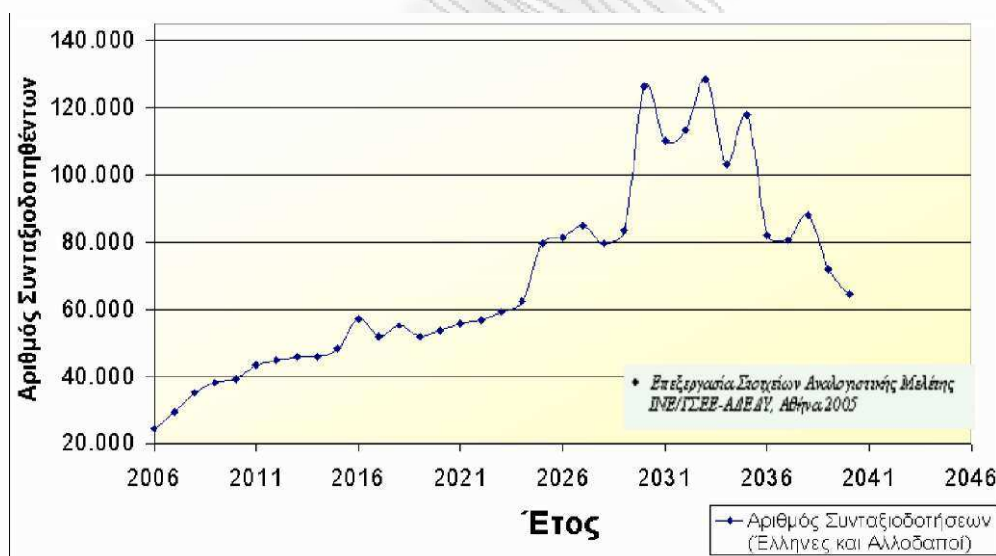
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 65^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πριν από το έτος 2024 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο μετά το έτος 2025 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2024, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπραξιμότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Η αναλογιστική μελέτη που πραγματοποιήθηκε αφορά τα έσοδα του ασφαλιστικού συστήματος και μέχρι ποια χρονιά μπορεί να αντέξει το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Παρατηρούμε ότι παρόλο που συνεχώς αυξάνει το ΑΕΠ με βάση την υπόθεση των αναλογιστών, συμπεραίνουμε ότι όσο πιο μεγάλη η αύξηση του ΑΕΠ τόσο πιο λίγο μπορεί να αντέξει το

σύστημα. Αυτό γίνεται διότι οι εισφορές που έχουν συσσωρευτεί όλα τα χρόνια του εργασιμου βίου είναι πολύ λιγότερα από τα έξοδα για συντάξεις. Ο νόμος του 1992 που αφορούσε τα άτομα που αποχωρούσαν από την αγορά εργασίας, προέβλεπε τη δυνατότητα να λαμβάνουν σύνταξη το μέσο όρο των τελευταίων τριών ετών. Εφόσον υπάρχει αύξηση του ΑΕΠ, σηματοδοτεί και αύξηση της παραγωγικότητας με αποτέλεσμα αύξηση των μισθών.

Το παρακάτω διάγραμμα μας δείχνει τον αριθμο των συνταξιοδοτήσεων ανά έτος που βοηθάει την αναλογιστική μελέτη που πραγματοποιήθηκε.

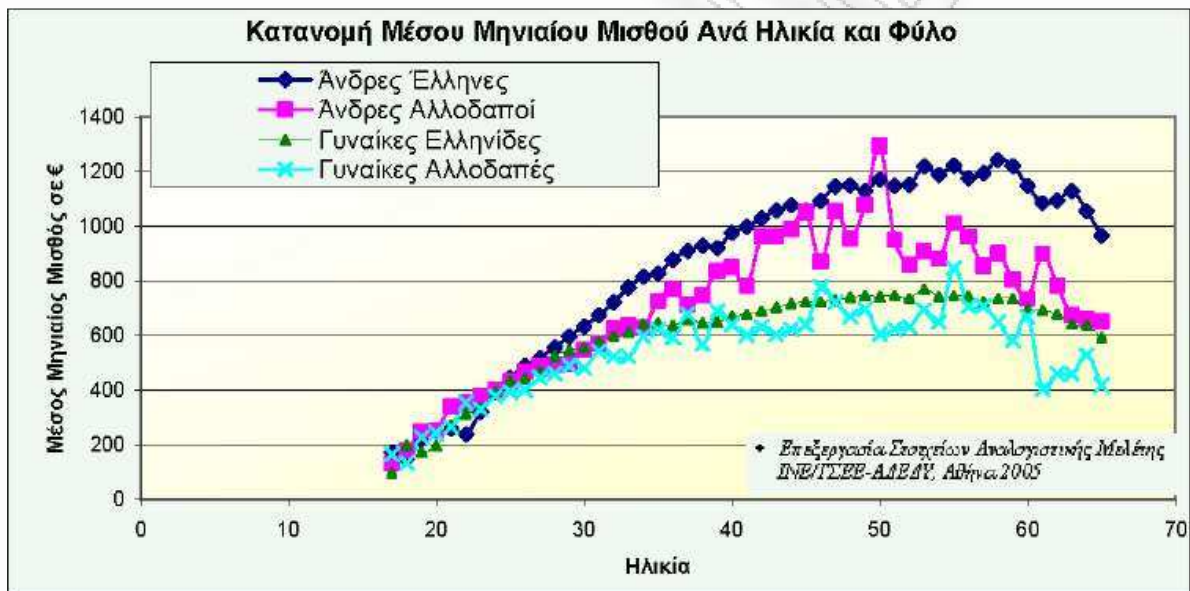
Διάγραμμα 4.9 Αριθμός συνταξιοδοτήσεων Ανά έτος

Πηγή : INE ΓΣΕΕ

Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει τη πορεία των μισθών των ατόμων που είναι ασφαλισμένοι στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης. Η πορεία όλων των παρακάτω ομάδων είναι ανοδική.

Διάγραμμα 4.10 Κατανομή Μέσου Μηνιαίου Μισθού Ανά Ηλικία και Φύλο

Πηγή : INE ΓΣΕΕ

58

Γνωρίζουμε ότι η αύξηση της απασχόλησης και ο περιορισμός της ανασφάλιστης εργασίας ενισχύουν την οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος ασφάλισης, στη συγκεκριμένη περίπτωση της κοινωνικής ασφάλισης αφού το Ελληνικό σύστημα όπως αναφέραμε πιο πάνω είναι διανεμητικό. Δηλαδή αυξάνουν τις εισφορές και τις εισροές του ενώ παράλληλα βελτιώνουν τη σχέση εργαζομένων προς συνταξιούχους. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι η βελτίωση των μισθών και των αμοιβών

οι οποίοι οδηγούν σε βελτιώσεις των ετήσιων εισροών του συστήματος. Οι γενικές αυτές αρχές ισχύουν, απολύτως, σε οποιοδήποτε σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, υπό την προϋπόθεση, ότι το σύστημα αυτό έχει δομηθεί σωστά.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΡΟΒΟΛΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΙΝΕ ΓΣΕΕ (2003,2007) ΚΑΙ ΤΩΝ AGEING REPORT (2009,2012)

Οι προβολές του ΙΝΕ ΓΣΕΕ έχουν πραγματοποιηθεί σε προγενέστερα χρόνια απ' ότι οι προβολές του Ageing Report . Ένα κοινό σημείο σε αυτές τις προβολές είναι η μεταβολή του δημογραφικού δείκτη εξάρτησης από το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού με αποτέλεσμα την συνεχή αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων.

Οι προβολές αυτές διαφέρουν ως προς τη μεθοδολογία της ανάλυσης τους.Οι προβολές της Ευρωπαϊκής Ένωσης μελετούν και εξετάζουν τις προβολές των δαπανών ενώ του ΙΝΕ ΓΣΕΕ μελετούν τα έσοδα στο σύστημα ασφάλισης.Μία μεγάλη διαφορά που παρατηρούμε είναι ότι οι έρευνες του ΙΝΕ ΓΣΕΕ με βάση την ανάπτυξη του ΑΕΠ της Ελληνικής Οικονομίας που είχε ήδη πραγματοποιηθεί τα προηγούμενα χρόνια , έδειξαν ότι η ανάπτυξη του ΑΕΠ θα συνεχιζόταν και τα επόμενα χρόνια αλλά ίσως με μικρότερο ρυθμό ανάπτυξης.Επίσης οι προβολές του Ageing Report του 2009 έδειχναν ακριβώς το ίδιο γεγονός,δηλαδή μικρή αύξηση του ΑΕΠ της Ελληνικής Οικονομίας.Η κρίση όμως που έχει δημιουργηθεί στην ευρύτετη περιοχή της Ευρωζώνης έχει αλλάξει αρκετά τους ρυθμούς ανάπτυξης αρκετών χωρών συμπεριλαμβάνοντας και την Ελλάδα.Η προπαρασκευαστική έρευνα του Ageing Report του 2012 αφού είναι και η πιο πρόσφατη αποτυπώνει αυτή την ύφεση όχι μόνο του Ελληνικού Κράτους αλλά στο μέσο όρο του συνόλου της Ευρωζώνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 . Συμπεράσματα

Όλο και περισσότερες έρευνες , μελέτες και δαπάνες προβολών από διάφορους Παγκόσμιους Οργανισμούς δείχνουν πόσο σημαντικό είναι το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Οι τάσεις αύξησης των ηλικιωμένων δημιουργείται κυρίως από τρεις παράγοντες που αποτελούν και την κινητήρια δύναμη των προβολών (Προσδόκιμο επιβίωσης, Γονιμότητα και Μετανάστευση) . Οι προβολές που χρησιμοποιήθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια είχαν ως στόχο να μελετήσουμε και να αναλύσουμε το πρόβλημα που δημιουργείται από το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Οι έρευνες αυτές έγιναν σε προγενέστερα χρόνια, οπότε τα συμπεράσματα που προσπαθήσαμε να εξάγουμε είναι πολύ πιθανό να περιέχουν και αρκετή ποσότητα αισιοδοξία αφού τα τελευταία δύο έτη παρατηρείται μία ύφεση της Παγκόσμιας Οικονομίας.

Οι δημογραφικές εξελίξεις δηλαδή μεγαλύτερη διάρκεια ζωής σε συνδυασμό με το χαμηλό δείκτη γονιμότητας θα οδηγήσουν σε σημαντική άνοδο του δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων (το ποσοστό των ατόμων άνω των 65 ετών ως προς τον πληθυσμό σε ηλικία απασχόλησης) σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εξέλιξη αυτή θα αυξήσει σημαντικά τις δαπάνες για συντάξεις και υγεία και θα περιορίσει τον αριθμό εκείνων που καταβάλλουν εισφορές. Ο βαθμός στον οποίο οι συνέπειες αυτές θα επηρεάσουν το βιοτικό επίπεδο στις επιμέρους χώρες θα εξαρτηθεί τόσο από τις αρχικές δημοσιονομικές τους επιδόσεις όσο και από τις προσπάθειες που γίνονται για την ενίσχυση του ρυθμού ανάπτυξης, την αύξηση του ποσοστού απασχόλησης του πληθυσμού, καθώς και για τον εξορθολογισμό των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Στην Ελλάδα οι συνέπειες της γήρανσης του πληθυσμού θα είναι εντονότερες, μεταξύ άλλων και επειδή ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ βρίσκεται σήμερα σε πολύ υψηλό επίπεδο

Οι δημογραφικές εξελίξεις καθορίζουν μια σειρά οικονομικών χαρακτηριστικών του πληθυσμού, όπως το μέγεθος της αγοράς εργασίας του μέλλοντος που έχει σχέση με το ύψος χρηματοδότησης των ασφαλιστικών συστημάτων και ο αριθμός μελλοντικών συνταξιούχων που έχει άμεση σχέση με το ύψος της δαπάνης για την κάλυψη των συνταξιοδοτικών παροχών, αλλά και άλλων που συνδέονται με τη γήρανση, όπως παροχών υγείας και φροντίδας. Με δεδομένο το φαινόμενο της γήρανση του πληθυσμού, θα πρέπει να εξετάσουμε τις διάφορες επιπτώσεις στα δημοσιονομικά-μακροοικονομικά μεγέθη από τις οποίες θα εξαρτηθεί σε ποιο βαθμό και με ποιο τρόπο θα ανταποκριθεί ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας στην αυξημένη ζήτηση για παροχές. Επίσης σε ποιο βαθμό θα μπορέσει να καλύψει τις ανάγκες των συνταξιούχων.

Η γήρανση του πληθυσμού δημιουργεί ή μάλλον καλυτέρα διογκώνει τα προβλήματα στα διάφορα συστήματα ασφάλισης είτε αυτά είναι δημόσια είτε αυτά είναι ιδιωτικά. Στο κεφάλαιο 1 γίνεται εκτενέστερη αναφορά για τις δομές και τις διαφορές μεταξύ της κοινωνικής και της ιδιωτικής ασφάλισης. Σε πρώτη ματιά μπορούμε να πούμε ότι η ιδιωτική ασφάλιση φαίνεται να αντιδρά καλύτερα στο φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού σε μικροοικονομικό επίπεδο αλλά δεν ισχύει το ίδιο σε μακροχρόνιο επίπεδο αφού ο βασικός της άξονας είναι η κεφαλαιοποίηση των εισφορών /ασφαλιστρών για την πληρωμή της σύνταξης όταν φτάσουν στο έτος συνταξιοδότησης. Αντιθέτως μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι η γήρανση του πληθυσμού επηρεάζει σε πολύ μεγάλο βαθμό την κοινωνική ασφάλιση αφού υπάρχει σχέση αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών. Σε αυτό λοιπόν το σημείο δίνεται η απάντηση στο ερώτημα που θέσαμε παραπάνω, δηλαδή να υπάρξει μία μετατόπιση από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα.

Το μεγάλο ζήτημα λοιπόν που δημιουργείται είναι αν πρέπει να υπάρξει μία πλήρη μετατόπιση του συστήματος :

Στο σημείο αυτό θα χρησιμοποιήσουμε κάποιους μύθους που έχει παραθέσει ο Nicholas Barr στο βιβλίο του *The Welfare State As Piggy Bank* (2001) που

προσπαθεί εμμέσως να απαντήσει στο πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού αν συνίσταται στην μετατροπή του υπάρχοντος κρατικού-διανεμητικού συστήματος συντάξεων σε ιδιωτικό-κεφαλαιοποιητικό.

Ο Nicholas Barr αναφέρει ότι αν ένα σύστημα έχει επιβλαβείς επιπτώσεις στα κίνητρα εργασίας ή αντίστοιχα προσφέρει κίνητρα για πρόωμη συνταξιοδότηση δεν έχει σχέση με την κεφαλαιοποίηση. Το Σουηδικό σύστημα το οποίο είναι διανεμητικό διατηρεί όλα τα κίνητρα για παραμονή εργασίας και αντιθέτως υπάρχουν πολλά κεφαλαιοποιητικά συστήματα τα οποία εμπεριέχουν κίνητρα πρόωρης συνταξιοδότησης. Άρα σημασία έχει πως λειτουργεί το σύστημα και τι πιστεύουν οι ασφαλισμένοι, δηλαδή πως ανταποκρίνεται στους ασφαλισμένους το κάθε σύστημα είτε αυτό είναι διανεμητικό είτε κεφαλαιοποιητικό. Βασικός στόχος κάθε συστήματος είναι να δώσει σημασία στην οικονομική ευημερία δηλαδή ότι είναι πιθανό η περισσότερη εργασία να αποτιμάται σε όρους ευημερίας .

Επίσης ο ίδιος συγγραφέας αναφέρει ότι πολλά ιδιωτικά συστήματα συντάξεων έχουν καταστραφεί από κυβερνητικές πράξεις ή πολιτικών αδρανειών (π.χ. τα αποτελέσματα του υπερπληθωρισμού στη Λατινική Αμερική αλλά και στην Ευρώπη πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο). Οι πολιτικοί δεν είναι οι μόνοι που προσφέρουν υποσχέσεις που δεν μπορούν να εκπληρώσουν. Σε κάθε σύστημα λοιπόν είτε αυτό είναι διανεμητικό είτε κεφαλαιοποιητικό ο ρόλος του κράτους είναι εξαιρετικά σημαντικός για την εξασφάλιση της μακροοικονομικής σταθερότητας. Η αλλαγή του συστήματος δεν είναι πανάκεια.

Η γήρανση του πληθυσμού είτε σε κεφαλαιοποιητικά είτε σε διανεμητικά συστήματα μειώνει αναποφευκτα το ρυθμό αύξησης του πληθυσμού και επομένως θέτει σε αμφιβολία τη γενική ανάπτυξη. Γίνεται αντιληπτό ότι τα συστήματα ασφάλισης θα πρέπει να προσαρμοστούν για να ανατραπούν οι αρνητικές συνέπειες του φαινομένου της γήρανσης του πληθυσμού.

Η αντιμετώπιση της γήρανσης του πληθυσμού για τη διατήρηση των δαπανών της κάθε χώρας προϋποθέτει μία σειρά μεταρρυθμίσεων και τη πιστή τήρηση τους. Οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες περιλαμβάνουν την εισαγωγή στα συστήματα στοιχείων κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα, τον περιορισμό της πρόωρης συνταξιοδότησης, την αύξηση του αριθμού των ετών για τον υπολογισμό των συντάξιμων αποδοχών επί των οποίων υπολογίζεται το ποσοστό αναπλήρωσης και τις μεταβολές στον τρόπο αναπροσαρμογής των συντάξεων. Οι μεταρρυθμίσεις είναι συνήθως δυσκολότερες σε χώρες όπου οι παράμετροι των συστημάτων συνταξιοδότησης θεσπίστηκαν σε εποχές που το προσδόκιμο ζωής ήταν πολύ χαμηλότερο. Η μετάβαση ενός μέρους ασφάλισης από τα διανεμητικά στα κεφαλαιοποιητικά σε συνδυασμό με τις απαραίτητες και αναγκαίες μεταρρυθμίσεις θα συμβάλουν στις προσπάθειες των χωρών για τη διατήρηση του χρέους σε διαχειρίσιμα επίπεδα.

Συνοψίζοντας , όλες αυτές οι προσαρμογές αφορούν τη συμμετοχή του εργατικού δυναμικού , δηλαδή να δουλεύουν όσο το δυνατόν περισσότεροι από το ποσοστό του πληθυσμού και να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στη παραγωγικότητα.

Κρίσιμη Ερώτηση « Πως ανταποκρινόμαστε στις προκλήσεις της γήρανσης του πληθυσμού»

Από μακροοικονομική σκοπιά της θεωρίας και της ανάλυσης παρατηρούμε ότι το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού δεν είναι καθόλου ένα ζήτημα αμελητέο και θα υπάρξει ουσιαστικό πρόβλημα στην καταβολή των συντάξεων στις επόμενες γενιές αν δεν παρθούν γενναίες αποφάσεις . Η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών μας αποτελεί έναν από τους βασικούς παράγοντες της στρατηγικής μας για την έξοδο από την κρίση . Πρέπει να χαραχθούν σαφείς στρατηγικές για την περίοδο που θα ακολουθήσει την κρίση, θα πρέπει να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα των μέτρων στήριξης βραχυπρόθεσμα έτσι ώστε να δημιουργηθούν οι συνθήκες

για μια βιώσιμη και ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη στο μέλλον . Το θέμα αυτό από μικροοικονομική πλευράς δημιουργεί ένα «**παράθυρο ευκαιρίας**» για παρεμβάσεις σε βραχυπρόθεσμο χρόνο, όπου είναι απαραίτητο να γίνουν άμεσα κάποιες προσαρμογές και κάποιες μεταρρυθμίσεις. Όπως

- **Περισσότεροι εργαζόμενοι**

Αυτό που απαιτείται είναι περισσότεροι εργαζόμενοι αφού η δημογραφία επηρεάζει άμεσα το δείκτη εξάρτησης. Ο οικονομικός δείκτης εξαρτάται από τον τρόπο λειτουργίας της αγοράς εργασίας. Οπότε μία αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας μπορεί εύκολα να αντισταθμίσει δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις.

- **Μεγαλύτεροι σε ηλικία εργαζόμενοι**

Έχει παρατηρηθεί ότι η μέση ηλικίας αποχώρησης από την εργασία μειώνεται συστηματικά από τις αρχές της δεκαετίας του '80, παρόλο που υπάρχουν μικρές αυξήσεις των ελάχιστων ορίων συνταξιοδότησης της περιόδου 1990-92. Η μείωση της μέσης ηλικίας αποχώρησης από την εργασία οφείλεται τόσο σε παράγοντες προσφοράς (όρια ηλικίας , έλλειψη σταδιακής συνταξιοδότησης) αλλά και της ζήτησης εργασίας .

- **Μετανάστες**

Το μεγάλο κύμα μετανάστευσης έπαιξε σημαντικό ρόλο στις δεκαετίες που πέρασαν. Το μεταναστευτικό απόθεμα των γειτονικών χωρών περιορίζεται με αποτέλεσμα να γίνονται εμφανή τα όρια αξιοποίησης αυτού του παράγοντα ως στρατηγική επίλυση του ασφαλιστικού.

- **Μεγαλύτερη παραγωγικότητα**

Στο συγκεκριμένο στάδιο θα εξετάσουμε πως από τους λιγότερους αυριανούς εργαζόμενους θα είναι σε θέση να αυξήσουν τη παραγωγικότητα τους έτσι ώστε να μπορέσουν να στηρίξουν τους πολυπληθέστερους συνταξιούχους. Ένας τρόπος είναι η αύξηση του παραγωγικού κεφαλαίου κατά κεφαλή εργαζομένου μέσω επενδύσεων. Θα μπορούσαμε να πούμε μία τάση προς αποταμίευση. Ένας άλλος τρόπος είναι η αύξηση του ανθρώπινου κεφαλαίου μέσω της αναδιάρθρωσης και της συνεχώς εκπαίδευσης έτσι ώστε η αναδιάρθρωση της εκπαίδευσης να έχει άμεση σχέση με την αύξηση της παραγωγής. Οι εργαζόμενοι πρέπει να εκπαιδεύονται καθ' όλη τη διάρκεια του εργασιακού βίου. Εδώ τίθεται μια μικρή παραβολή που έχει να κάνει σχέση με το πως δουλεύουμε και όχι με το πόσο. Τέλος τα συστήματα ασφάλισης πρέπει να ενισχύουν τη προσαρμοστικότητα που έχει άμεση σχέση με την αύξηση της παραγωγής των εργαζομένων.

- **Καλύτερη κατανομή των βαρών**

Έχει παρατηρηθεί ότι τα διάφορα συνταξιοδοτικά συστήματα έχουν διάφορες ανισότητες μεταξύ των ατόμων που είναι ασφαλισμένα σε ένα οργανωμένο κοινωνικό σύστημα. Μία εμφανή ανισότητα για παράδειγμα είναι η πρόωγη συνταξιοδότηση ορισμένων κοινωνικών ομάδων. Το αποτέλεσμα αυτής της ανισότητας είναι παρά πολύ αρνητική αφού αυξάνει τα έξοδα ενός συνταξιοδοτικού συστήματος εις βάρος των παραγωγικών μονάδων. Οπότε απαιτείται μία βελτίωση της κατανομής των βαρών με αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγής. .

Η αναβολή της εφαρμογής πολιτικών μεταρρυθμίσεων όπως η διασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, η εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών, η ενίσχυση της απασχόλησης για την αντιμετώπιση των

συνεπειών της γήρανσης του πληθυσμού μεταθέτει και επιδεινώνει το πρόβλημα που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν οι επόμενες γενεές.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αθανασίου , Λ , Ζέρβου , Φ , Κώτση , Α ,(2009), *Οικονομική και δημογραφική βιωσιμότητα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος*.Εκθέσεις 57.

Ζέρβου, Φ , (2009) , *Η Εξέλιξη και προβληματισμός για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος* ,Εκθέσεις 58

Καραβίτης , Ν , (2011), *Μελέτη : Συντάξεις πέρα απο το πρώτο πυλώνα*,ΙΟΒΕ

Λυμπεράκη, Α., Τήνιος, Π. και Φιλαλήθης, Α. (2009), *ΖΩΗ 50, Υγεία, Γήρανση και Συνταξιοδότηση στην Ελλάδα και την Ευρώπη*, Κριτική

Τήνιος, Π. (2010), *Ασφαλιστικό, Μία μέθοδος ανάγνωσης*, Κριτική

Τήνιος, Π. (2003), *Ανάπτυξη με Αλληλεγγύη, Ένα πλαίσιο για τις Συντάξεις του νέου αιώνα*, Αθήνα: Παπαζήσης.

ΙΝΕ , ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ , (2003) , *Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση*.

ΙΝΕ , ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ , (2007) , *Αναλογιτική Μελέτη ΙΚΑ-ΕΤΑΜ*.

Barr (2001), *the Welfare State as Piggy Bank: Information, Risk, Uncertainty and the Role of the State*,Oxford.

EUROPEAN COMMISSION, THE AGEING REPORT, (2009), *Economic and budgetary projections for the EU-27 member States (2008-2060)*

EUROPEAN COMMISSION , THE AGEING REPORT , (2012) , *Underlying Assumptions and Projection Methodologies*.

IMF (2010) ,GREECE : Stand- By Arrangement – Review Under the Emergency Financing Mechanism , IMF Country Report No 10/217

www.capital.gr/stoupas/Article.aspx?id=961897

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ & ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ & ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΚΙΝΔΥΝΟΥ**

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ ΚΑΙ
ΓΗΡΑΝΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ. ΣΕ ΠΟΙΟ ΒΑΘΜΟ ΚΑΙ ΜΕ ΠΟΙΟΥΣ
ΤΡΟΠΟΥΣ ΘΑ ΣΥΝΕΙΣΦΕΡΕ ΜΙΑ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΑΜΙΓΩΣ
ΚΡΑΤΙΚΟ ΠΡΟΣ ΜΕΙΚΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΗΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΕ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Α) ΠΡΟΒΟΛΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ

Β) ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΠΛΑΤΩΝ ΤΗΝΙΟΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Δ. ΚΩΝ/ΝΟΣ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2011

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη παρούσα μελέτη εξετάζουμε το μακροοικονομικό θέμα του συστήματος συντάξεων και της γήρανσης του πληθυσμού. Στόχος μας είναι να εξετάσουμε το σύστημα των συντάξεων στην Ελλάδα σε πρώτη φάση και έπειτα σε ένα γενικότερο Ευρωπαϊκό και Παγκόσμιο πλαίσιο. Επιπλέον μελετάμε την επίδραση της γήρανσης ή της αύξησης του προσδόκιμου ορίου ζωής στο συνταξιοδοτικό σύστημα, αν δημιουργεί ελλείμματα; Ποια είναι η δημοσιονομική οπτική της επίδρασης της γήρανσης του πληθυσμού στο συνταξιοδοτικό σύστημα; Και πως θα συνείσφερε μετατόπιση του από το αμιγώς κρατικό προς μεικτά συστήματα ασφάλισης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Πυλώνες Ασφάλισης – θεωρητική προσέγγιση.....	10
1.1.1 Τι είναι Ασφάλιση ;Δομή και διάρθρωση του ασφαλιστικού συστήματος.....	10
1.1.2 Θεωρία Κοινωνικής-Ιδιωτικής Ασφάλισης , διάκριση μεταξύ συστημάτων Ασφάλισης και η κύρια διάκριση στους Βασικούς Πυλώνες.....	11
1.2.1 Γήρανση του πληθυσμού	15
1.2.2 Τα προβλήματα που δημιουργεί η γήρανση του πληθυσμού στο σύστημα ασφάλισης με αποτέλεσμα την αύξηση του χρέους και κυρίως του αφανούς χρέους.....	17
1.3 Αφανές χρέος	24
1.4 Θα συνείσφερε μία μετατόπιση του συνταξιοδοτικού συστήματος από αμιγώς κρατικό σε ιδιωτικό σύστημα ασφάλισης;	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 . Το Ελληνικό σύστημα ασφάλισης και οι προοπτικές του.	28
2.1 Ελληνικό σύστημα Ασφάλισης και Συνταξιοδότησης.....	28
2.2 Ο κατακερματισμός του συστήματος.....	30
2.3.1 Η γήρανση του πληθυσμού και η απήχηση στον Ελλαδικό χώρο.	36
2.3.2 Ο ρόλος του δεύτερου και του τρίτου πυλώνα.	40
2.4.1 Δημόσιο Χρέος	43
2.4.2 Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΒΟΛΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (2009,2012).ΑΠΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.....	50
3.1 Πρόβλεψη πληθυσμού.....	51
3.1.1. Γονιμότητα.....	52
3.2 Προσδόκιμο ζωής.....	57
3.3 Μετανάστευση	61
3.4 Απασχόληση	75
3.5 Η επίδραση της γήρανσης στις δημόσιες δαπάνες	77
3.6 Σύγκριση και συσχέτιση Ageing Report 2009 και 2012	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Δαπάνες Προβολών ΙΝΕ ΓΣΕΕ 2003-2007.....	97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 . Συμπεράσματα.....	110
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	117

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ-ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

A. Πίνακες

Πίνακας 1.1 Προσδόκιμο επιβίωσης στην ηλικία των 65 ετών 1960-2007, Ελλάδα και διεθνείς συγκρίσεις	18
Πίνακας 1.2 Δημογραφικός δείκτης εξάρτησης - 2007-2060 (Άτομα 65±/άτομα 15-64)19	19
Πίνακας 1.3 Ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης, 2007-2060 (Σχέση ασφαλισμένου/συνταξιούχου)	21
Πίνακας 1.4 Δαπάνες για συντάξεις δημόσιου συστήματος 2007-2060: Συντονισμένη προβολή (Ποσοστά του ΑΕΠ)	23
Πίνακας 2.1 Το Ελληνικό σύστημα συντάξεων	33
Πίνακας 2.2 Δαπάνες για συντάξεις δημοσίου συστήματος 2007-2060 (Ποσοστά του ΑΕΠ)	42
Πίνακας 3.1	68
Κορύφωση του συνολικού και του εργάσιμου ηλικιακού πληθυσμού	68
Πίνακας 3.2 Διαφορά της προβλεπόμενη συσσωρευτικής μετανάστευση EUROPOP 2010-EUROPOP 2008	83
Πίνακας 3.3 Διαφορά στο εργατικό δυναμικό (EUROPOP2010-EUROPOP2008). Ηλικίας (15-64)	85
Πίνακας 3.4 Διαφορά του συνολικού ποσού του πληθυσμού 0-14 (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	86
Πίνακας 3.5 Διαφορά του συνόλου πληθυσμού 65 και πάνω (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	87
Πίνακας 3.6 Διαφορά του δείκτη εξάρτησης 65 και άνω /15-64 (EUROPOP2010-2008)	88
Πίνακας 3.7 Διαφορά του δείκτη Γονιμότητας (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	89
Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010	89
Πίνακας 3.8 Διαφορά στο προσδόκιμο όριο ζωής κατά τη στιγμή της γέννησης (EUROPOP2010 – EUROPOP2008)	90
Πίνακας 3.9 Διαφορά καθαρής μετανάστευση (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	91

B. Διαγράμματα

Διάγραμμα 2.1 Εξέλιξη των γεννήσεων 1921-1991	38
Διάγραμμα 2.2 Μετανάστευση και παλιννόστηση 1946-57	39

Διάγραμμα 2.3 Ποσοστό συνταξιούχων σε σχέση με τα άτομα ηλικίας 15-64.....	40
Διάγραμμα 2.4 Ποσοστά Πυλώνων.....	41
Διάγραμμα 2.5 Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους	45
Διάγραμμα 3.1 Πρόβλεψη των δεικτών γονιμότητας, αριθμός γεννήσεων ανά γυναίκα.....	55
Διάγραμμα 3.2 Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τους άνδρες	59
Διάγραμμα 3.3.....	59
Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τις γυναίκες.....	59
Διάγραμμα 3.4 Προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τους άνδρες ..	60
Διάγραμμα 3.5 Προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τις γυναίκες...	61
Διάγραμμα 3.6 Σωρευτική Προβλεπόμενη μετανάστευση ως % 2008-2060	63
Διάγραμμα 3.7 Πρόβλεψη για το σύνολο του πληθυσμού σε απόλυτες και ποσοστιαίες μεταβολές για την περίοδο 2008-2060.....	65
Διάγραμμα 3.8 Πληθυσμιακές πυραμίδες (σε χιλιάδες) για τα έτη 2008 έως 2060, EU27	67
Διάγραμμα 3.9 Εκτιμώμενη αλλαγή στη παιδική και εργασιακή ηλικία του πληθυσμού (% αλλαγή για την περίοδο 2008 – 2060)	69
Διάγραμμα 3.10 Εκτιμώμενη αλλαγή στην ηλικία του 65+ και 80+ του πληθυσμού(%αλλαγή για την περίοδο 2008-2060).....	70
Διάγραμμα 3.11 Εκτίμηση του πληθυσμού σε χιλιάδες.....	71
Διάγραμμα 3.12 Εκτίμηση των αλλαγών στη δομή του πληθυσμού για τις κύριες ηλικιακές ομάδες, EU27 (%).....	72
Διάγραμμα 3.13 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%).....	73
Διάγραμμα 3.14 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 80 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%).....	74
Διάγραμμα 3.15 Ο λόγος εξάρτησης των παιδιών κάτω των 15 ετών και των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)	74
Διάγραμμα 3.16 Αλλαγές στο σύνολο του πληθυσμού, φυσική εξέλιξη και καθαρές εισροές λόγω μετανάστευσης (σε χιλιάδες)	75
Διάγραμμα 3.17 Ποσοστά απασχόλησης.....	76

Διάγραμμα 3.18 Ποσοστά απασχόλησης ανά φύλο για την περίοδο 2007-2060.....	77
Διάγραμμα 3.19 Το κόστος της γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ, EU27	78
Διάγραμμα 3.20 Κράτη μέλη με υψηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ	79
Διάγραμμα 3.21 Κράτη μέλη με μεσαίο κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ.....	80
Διάγραμμα 3.22 Κράτη μέλη με χαμηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ....	81
Διάγραμμα 3.23 Διαφορά της προβλεπόμενης συσσωρευτικής μετανάστευση ΕΥΡΟΡΟΡ2010-ΕΥΡΟΡΟΡ2008	84
Διάγραμμα 3.24 Διαφορά στο όριο εξόδου από την αγορά εργασίας μετά τις μεταρρυθμίσεις για άντρες και γυναίκες.....	94
Διάγραμμα 3.25 Πρόβλεψη για την αύξηση του ΑΕΠ των 27.....	96
Διάγραμμα 4.1 Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ στην Ελλάδα(%)1992-2002 και πρόβλεψη για το 2003-2004	98
Διάγραμμα 4.2 Η αύξηση του ΑΕΠ κατά το 2002.Ετήσιος ρυθμός μεταβολής %	99
Διάγραμμα 4.3 Η αύξηση της παραγωγικότητας 1996-2002.Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής %.....	100
Διάγραμμα 4.4 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 61 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	102
Διάγραμμα 4.5 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 62 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	103
Διάγραμμα 4.6 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 63 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	104
Διάγραμμα 4.7 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 64 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	105
Διάγραμμα 4.8 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 65 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών	106
Διάγραμμα 4.9 Αριθμός συνταξιοδοτήσεων Ανά έτος	107
Διάγραμμα 4.10 Κατανομή Μέσου Μηνιαίου Μισθού Ανά Ηλικία και Φύλο	108

Γ. ΣΧΗΜΑΤΑ

Σχήμα 1.1 Είδη συνταξιοδοτικής κάλυψη και πυλώνες..... 14

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις μέρες μας ο κόσμος οδηγείται προς ένα πρωτοφανές , παγκόσμιο , χάσμα γενεών όπου η μέση ηλικία έχει μία συνεχή αυξητική τάση κυρίως στις αναπτυγμένες χώρες, γεγονός που ανατρέπει τη συνολική εικόνα ολόκληρου του πλανήτη όπως ήδη ξέραμε μέχρι σήμερα . Δημιουργεί τεράστιες πιέσεις στην παγκόσμια οικονομία και επιβάλλει νέα δεδομένα στο γεωπολιτικό χάρτη . Στον ανεπτυγμένο κόσμο οι γεννήσεις είναι λιγότερες σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια , οι άνθρωποι ζουν περισσότερα χρόνια αφού έχει αυξηθεί σημαντικά το προσδόκιμο όριο ζωής και τα προγράμματα κοινωνικής προστασίας που έχουν σχεδιαστεί στο παρελθόν έχουν άλλα δεδομένα με άλλη πληθυσμιακή κάλυψη και οικονομική κατανομή με αποτέλεσμα να αδυνατούν σήμερα να στηρίξουν τις ανάγκες της κοινωνίας.

Όλο και περισσότερες έρευνες μελέτες και δαπάνες προβολών από διάφορους Παγκόσμιους Οργανισμούς δείχνουν πόσο σημαντικό είναι το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού . Οι τάσεις αύξησης των ηλικιωμένων δημιουργείται κυρίως από τρεις παράγοντες που αποτελούν και την κινητήρια δύναμη των προβολών (Προσδόκιμο επιβίωσης , Γονιμότητα και Μετανάστευση) . Στην παρούσα εργασία επιχειρείται μία συστηματική εξέταση των μακροχρόνιων προοπτικών για βασικές κοινωνικοασφαλιστικές παραμέτρους , όπως το εργατικό δυναμικό και οι συνταξιούχοι . Με βάση τις

εναλλακτικές υποθέσεις για τις πιθανές εξελίξεις στα σχετικά μεγέθη , προκύπτει το συμπέρασμα ότι η σχέση εργαζομένων προς συνταξιούχους με βεβαιότητα θα τείνει να μεταβληθεί επί το δυσμενέστερον.

Ο βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατεπέκταση της Παγκόσμιας Οικονομίας είναι η διαφύλαξη της διατήρησης των δημόσιων οικονομικών . Το βιοτικό επίπεδο θα επηρεαστεί από την συνεχόμενη αύξηση των ηλικιωμένων γι αυτό και η διατήρηση του προϋποθέτει κάποιες αναγκαίες μεταρρυθμίσεις . Θα πρέπει να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη διατήρηση των δημόσιων οικονομικών σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνυπολογίζοντας την βαθύτατη ύφεση που χαρακτηρίζει τις περισσότερες χώρες τα τελευταία χρόνια.

Στο κεφάλαιο ένα δίνουμε μία θεωρητική προσέγγιση για τον ορισμό της ασφάλισης , της κοινωνικής και ιδιωτικής , μία προσέγγιση για τη γήρανση του πληθυσμού και το αφανές χρέος που δημιουργεί . Στο κεφάλαιο δύο προσπαθούμε να μελετήσουμε την απήχηση που έχει στο Ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού και την σχέση σύνδεσης του Αφανούς με το Δημόσιο Ελληνικό χρέος . Στο κεφάλαιο τρία παρουσιάζουμε και αναλύουμε τις δαπάνες προβόλων που έχουν πραγματοποιηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση . Στο κεφάλαιο τέσσερα θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε και να εξηγήσουμε τις προβολές του ΙΝΕ ΓΣΕΕ από την πλευρά των εισφορών και πόσο μπορεί να αντέξει το σύστημα ασφάλισης με ορισμένες υποθέσεις . Στο κεφάλαιο πέντε θα αναφέρουμε τα συμπεράσματα μας , για το πώς ανταποκρινόμαστε στις προκλήσεις της γήρανσης του πληθυσμού και αν θα μας συνείσφερε μία πλήρη μετατόπιση του ασφαλιστικού συστήματος από τα αμιγώς κρατικά σε κεφαλαιοποιητικά . Τέλος θα αναφέρουμε κάποιες αναγκαίες μεταρρυθμίσεις που θα δίνουν κίνητρα για εργασία ανεξαρτήτως του συστήματος που έχει η κάθε χώρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Πυλώνες Ασφάλισης – θεωρητική προσέγγιση

1.1.1 Τι είναι Ασφάλιση ;Δομή και διάρθρωση του ασφαλιστικού συστήματος

Η έννοια της ασφάλισης είναι πάρα πολύ σημαντική και υψίστης σημασίας, αφού δίνεται η δυνατότητα σε ένα άτομο ή σε ένα νοικοκυριό να έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει διάφορους κινδύνους που μπορούν να παρουσιαστούν σε βραχυπρόθεσμους αλλά κυρίως σε μεταγενέστερους χρόνους. Η αβεβαιότητα αυτή έχει οδηγήσει τους ανθρώπους να κατευθύνονται σε ένα οργανωμένο σύστημα ασφάλισης. Τέτοιοι κίνδυνοι μπορεί να είναι η παύση εργασίας λόγω γήρατος, απόλυσης, ασθένειας ή αναπηρίας, ο θάνατος, η ασθένεια ή ο τραυματισμός, η απώλεια προσωπικών περιουσιακών στοιχείων (π.χ. λόγω κλοπής ή πυρκαγιάς), ή γενικά η εμφάνιση αστικών ευθυνών απέναντι σε τρίτους. Η ανάγκη για μείωση των μελλοντικών κινδύνων εμφανίζεται συγχρόνως για τα μέλη μίας κοινωνίας, αν και οι κίνδυνοι δεν γίνονται πραγματικότητα για όλους, ή με την ίδια συχνότητα ή την ίδια στιγμή. Σε συλλογικό επίπεδο μπορούμε να αντιληφθούμε την αβεβαιότητα ως μια εξωτερική κοινωνική επιβάρυνση, την οποία, με τη δημιουργία ενός ασφαλιστικού συστήματος, τα άτομα περιορίζουν μέσω της εσωτερικοποίησης της.

Η βασική δομή ενός ασφαλιστικού συστήματος για παροχή συντάξεων περιλαμβάνει πολλά και διάφορα χαρακτηριστικά, τα οποία διαμορφώνουν τη συνολική του εικόνα. Κεντρικός ρόλος σε όλα τα ασφαλιστικά συστήματα μπορούμε να πούμε ότι είναι η διοίκηση του συστήματος, η οποία λαμβάνει τις αποφάσεις σχετικά με τους όρους που συμμετέχουν σε αυτό οι ασφαλισμένοι και οι δικαιούχοι, οι οποίοι πληρώνουν εισφορές/ασφάλιστρα και λαμβάνουν παροχές. Τα χρήματα αυτά που συσσωρεύονται από τα ασφάλιστρα/εισφορές η κεντρική διοίκηση τα αναθέτει σε έναν ειδικό χειριστή ο οποίος μπορεί να λειτουργεί είτε εσωτερικά στο φορέα ή να είναι εξωτερικός (outsourcing).

1.1.2 Θεωρία Κοινωνικής-Ιδιωτικής Ασφάλισης , διάκριση μεταξύ συστημάτων Ασφάλισης και η κύρια διάκριση στους Βασικούς Πυλώνες.

Η ασφάλιση διαχωρίζεται κυρίως σε δύο μορφές ,την ιδιωτική και την κοινωνική . Για τον ασφαλισμένο η ιδιωτική και η κοινωνική ασφάλιση αποτελούν την ίδια λειτουργία ,δηλαδή πληρώνει εισφορές/ασφάλιστρα για να έχει το δικαίωμα στο άμεσο μέλλον να εισπράξει τη σύνταξη του .Όταν θα φτάσει στο χρονικό σημείο της συνταξιοδότησης θα πρέπει να έχει τουλάχιστον μία κύρια πηγή χρηματοδότησης για την κάλυψη των αναγκών του.

Η ιδιωτική ασφάλιση αν ακολουθεί τη κεφαλαιοποιητική σχέση λειτουργεί όπως η ατομική αποταμίευση .Η πληρωμή των συντάξεων βασίζεται στην απόδοση του κεφαλαίου που δημιουργείται από τις εισφορές που έχουν δημιουργηθεί από τα εργασιακά χρόνια .Η ιδιωτική ασφάλιση είναι αυστηρώς ανταποδοτική, ενώ το ύψος των συντάξεων τίθεται σε κίνδυνο από παράγοντες που μειώνουν την απόδοση του κεφαλαίου ,το πληθωρισμό και την απόδοση της οικονομίας(συμπεριλαμβανόμενης εμμέσως και της δημογραφίας).

Η κοινωνική ασφάλιση που ακολουθεί το διανεμητικό τρόπο έχει ως βάση την αλληλεγγύη των γενεών .Η πληρωμή των εκάστοτε συνταξιούχων γίνεται από τις εισφορές των εκάστοτε εργαζομένων .Μπορούμε λοιπόν να καταλάβουμε ότι ο τρόπος σύνδεσης τους είναι έμμεσος .Αφού υπάρχει η σύνδεση αυτή μεταξύ των γενεών είναι ορατός ο κίνδυνος που δημιουργείται στην αποπληρωμή των συντάξεων .Τα έσοδα λοιπόν εξαρτώνται από τον αριθμό των εργαζομένων και το ποσό των εισφορών που καταβάλουν κατά την εργασιακή τους εποχή . Αντιθέτως τα έξοδα έχουν άμεση σχέση με τον αριθμό των συνταξιούχων για τη καταβολή των συντάξεων και των κοινωνικών παροχών . Ο κίνδυνος αυτός δημιουργείται όταν υπάρχει ανισότητα μεταξύ των εσόδων και των εξόδων . Όταν το αθροισμάτων εξόδων είναι μεγαλύτερο από το άθροισμα των εσόδων υπάρχει ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα.

Τα είδη των συντάξεων κατατάσσονται συνήθως σε τρεις πυλώνες , αφού σε συστήματα πολλαπλών πυλώνων το εισόδημα κάποιου που έχει αποχωρήσει από την εργασία μπορεί να περιέχει όλων των ειδών τις συντάξεις . Η διάκριση των πυλώνων έχει ως εξής : (Τήνιος (2010),Καραβίτης (2011),)

- **1^{ος} πυλώνας: Δημόσιες συντάξεις**

Συνήθως αναφέρεται ως σύστημα δημόσιας κοινωνικής ασφάλισης. Χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι οι συντάξεις χρηματοδοτούνται από εισφορές που πληρώνονται στην ίδια χρονική περίοδο. Πρόκειται, δηλαδή, για ένα διανεμητικό σύστημα (unfunded ή pay-as-you-go system-PAYG), με την έννοια ότι η παρούσα γενεά εργαζομένων χρηματοδοτεί παρελθούσες γενεές (αλληλεγγύη γενεών). Η συμμετοχή στο σύστημα κατά κανόνα είναι υποχρεωτική, συνήθως μέσω της νομοθεσίας. Οι εισφορές είναι συνήθως συνάρτηση του ύψους των αποδοχών. Οι παροχές του συστήματος, οι οποίες έχουν τη μορφή τακτικών καταβολών σύνταξης ή/και εφ' άπαξ πληρωμής, είναι εγγυημένες από το δημόσιο και συνήθως προκαθορισμένες, υπό την έννοια ότι ορίζεται κάποιο ποσό είτε ως απόλυτο μέγεθος, είτε σε σχέση με κάποιο μέγεθος αναφοράς (για παράδειγμα, οι αποδοχές, τα έτη ασφάλισης κ.α.

- **2^{ος} πυλώνας: Συλλογικές (επαγγελματικές) συντάξεις**

Ο δεύτερος πυλώνας περιλαμβάνει κυρίως συλλογικά συνταξιοδοτικά σχήματα, τα οποία απευθύνονται σε επαγγελματικές τάξεις ή ομάδες εργαζομένων με κοινά χαρακτηριστικά (π.χ. απασχολούνται στον ίδιο φορέα ή στην ίδια επιχείρηση). Υπ' αυτή την έννοια την έννοια, Επαγγελματικά Ταμεία μπορούν να συσταθούν από επαγγελματικές ή συνδικαλιστικές ενώσεις ή/και εργοδότες, μεμονωμένους ή σε ομάδες (π.χ. σε κλαδικό επίπεδο). Στα Επαγγελματικά Ταμεία η συμμετοχή μπορεί να είναι υποχρεωτική ή προαιρετική με προκαθορισμένες είτε τις παροχές , είτε τις εισφορές .Όσον αφορά το ύψος τους κατά κανόνα δεν είναι εγγυημένο και συνήθως εξαρτάται από την απόδοση των επενδυμένων κεφαλαίων . Η διοίκηση και η διαχείριση

του Ταμείου μπορεί να ασκείται από αυτόνομα ιδιωτικά ασφαλιστικά ταμεία, ασφαλιστικές εταιρείες ή τις επιχειρήσεις που χρηματοδοτούν το Ταμείο. Συνοξίζοντας η χρηματοδότηση θα μπορούσαμε να πούμε ότι γίνεται με κεφαλαιοποιητικό σύστημα.

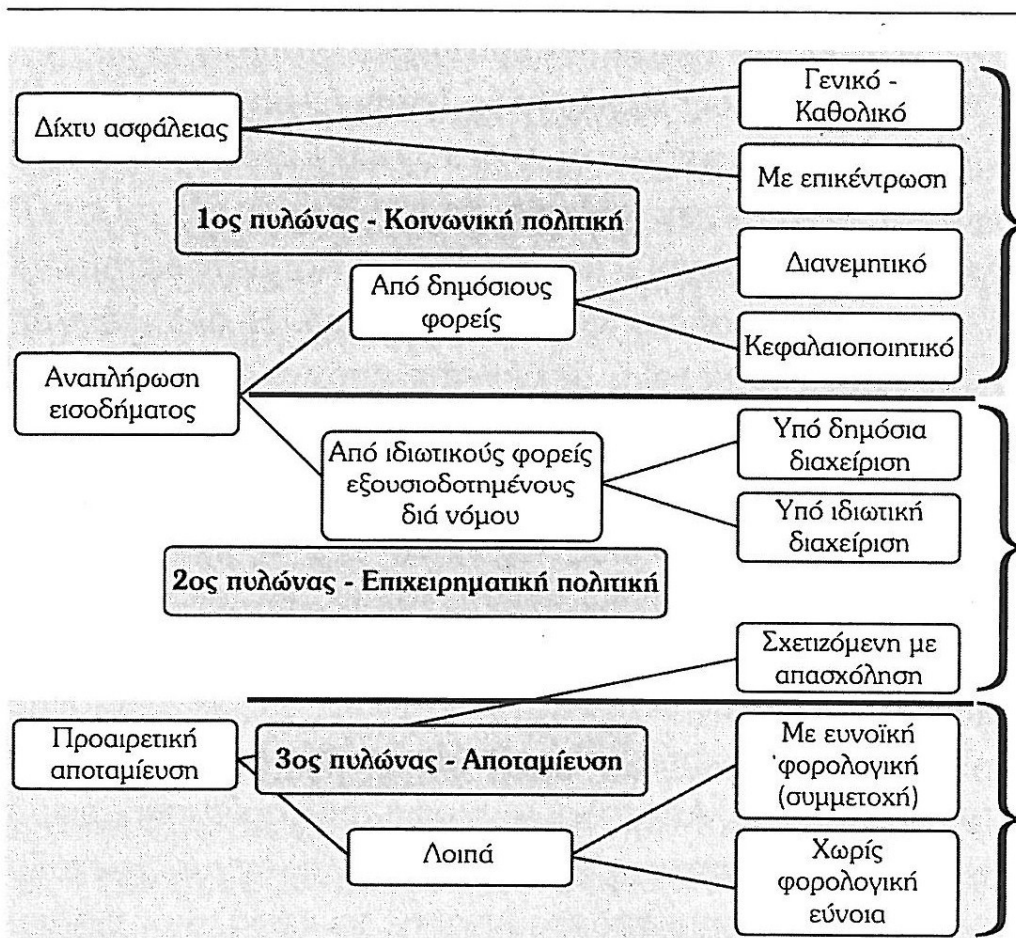
- **3^{ος} πυλώνας: Ατομικές συντάξεις**

Στον τρίτο πυλώνα συνήθως εντάσσονται ατομικά μακροπρόθεσμα αποταμιευτικά προγράμματα με σκοπό την παροχή σύνταξης στο μέλλον. Οι παροχές του συστήματος αυτού δεν εξαρτώνται από παραμέτρους της απασχόλησης . Δηλαδή θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελούν μορφή αποταμιεύσης , αφού δεν περιέχεται η έννοια της αλληλεγγύης μεταξύ ατόμων και η χρηματοδότησης γίνονται με τη μορφή της κεφαλαιοποίησης.

Η κατηγοριοποίηση των συντάξεων δεν είναι ποτέ μία απλή μέθοδος , αφού η Παγκόσμια Τράπεζα έχει κάποιες διαφορές από την κατηγοριοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Τα Ελληνικά κλαδικά Ταμεία κύριας και επικουρικής ασφάλισης έχουν στοιχεία τόσο του πρώτου όσο και του δεύτερου πυλώνα . Αρκετές φορές η κατηγοριοποίηση γίνεται με βάση του τρόπου χρηματοδότησης και αρκετά συχνά παρατηρούμε διαφωνίες για το που κατατάσσεται το κάθε συγκεκριμένο σύστημα . Στο παρακάτω σχήμα μπορούμε να το δούμε πιο αναλυτικά.

Σχήμα 1.1 Είδη συνταξιοτικής κάλυψη και πυλώνες

Είδη συνταξιοδοτικής κάλυψης και πυλώνες

Πηγή: Προσαρμοσμένο από Bateman κ.ά. (2001), σελ. 8.

Διανεμητικά και κεφαλαιοποιητικά συνταξιοδοτικά συστήματα

Συνοψίζοντας τα όσα αναφέρθηκαν η κατηγοριοποίηση των συντάξεων σε πυλώνες δεν είναι ποτέ μία απλή μέθοδος. Τα συστήματα ιδιωτικής ασφάλισης λειτουργούν ως κεφαλαιοποιητικά συστήματα σχηματίζοντας αποθεματικά από τις εισφορές των ασφαλισμένων, οι οποίες θα χρηματοδοτήσουν αργότερα τις συντάξεις. Στα συνταξιοδοτικά διανεμητικά συστήματα οι συντάξεις χρηματοδοτούνται από τις εισφορές των εργαζομένων και συμβάλουν στη

μεταφορά της αγοραστικής δύναμης από τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό προς τα μη οικονομικά ενεργό λόγω ηλικίας , αναπηρίας ή ασθένειας . Τα διανεμητικά συστήματα μπορούμε να πούμε ότι λειτουργούν με βάση την αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών , που σημαίνει ότι οι συντάξεις της παρούσας γενιάς εργαζομένων , όταν θα αποχωρήσουν από την αγορά εργασίας , θα χρηματοδοτηθούν από τις εισφορές της επόμενης γενιάς.

1.2.1 Γήρανση του πληθυσμού

Οι τάσεις αύξησης του σχετικού βάρους των ηλικιωμένων δημιουργείται κυρίως από τρεις παράγοντες που αποτελούν και την κινητήρια δύναμη των προβολών (Προσδόκιμο επιβίωσης , Γονιμότητα και Μετανάστευση) . (Τήνιος(2010),(2003)

Αναλυτικά έχουμε:

1) Προσδόκιμο Επιβίωσης

Αναμένεται να συνεχιστεί την αυξητική του τάση, δηλαδή όλο και περισσότεροι θα ζουν περισσότερα χρόνια , όχι λόγω της μείωσης της θνησιμότητας αλλά λόγω της επιμήκυνσης της ζωής τους . Αυτή η τάση θα συνεχιστεί ίσως με μικρότερη ταχύτητα από ότι ήταν τα τελευταία χρόνια αν και κάποιοι αναλυτές πιστεύουν ότι θα συνεχιστεί με την ίδια ή και ίσως με μεγάλη ταχύτητα λόγω της τρομερής ανάπτυξης της βιοιατρικής.

2) Γονιμότητα

Κύρια επίδραση στην δημογραφία άσκησε η απότομη πτώση στις γεννήσεις μετά το 1980.Τη περίοδο αυτή ο συγκεκριμένος δείκτης βρίσκεται σε πάρα πολύ χαμηλά επίπεδα από αυτά που απαιτούνται για την αναπλήρωση του

πληθυσμού. Η πτώση αυτή οδηγεί σε παρεπόμενες εξελίξεις στην αγορά εργασίας μετά την δεκαετία του 2000 , αφού τα άτομα που γεννήθηκαν μετά τη μεταστροφή της γεννητικότητας θα αρχίσουν να εισέρχονται στην αγορά εργασίας μετά το 2010.

3) Μετανάστευση

Η μετανάστευση εκτός της άμεσης επίπτωσης στο πληθυσμό επηρεάζει και την ηλικιακή του δομή και επομένως την δύναμη του για την αύξηση . Η πρόβλεψη για το δημογραφικό θέμα της μετανάστευσης είναι αβέβαιη και αρκετά απροσδιόριστη γιατί εξαρτάται από κοινωνικούς και πολιτικούς παράγοντες.

Το πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού δεν είναι μόνο Ελληνικό ή μόνο Ευρωπαϊκό αλλά είναι ένα πρόβλημα παγκόσμιας εμβέλειας . Σε όλες τις αναπτυγμένες χώρες από καιρό ήταν γνωστό ότι από το 2000 και μετά θα έπρεπε να αναμένονται δυσμενείς εξελίξεις . Σημαντικός παράγοντας που συνέβαλε στη γήρανση του πληθυσμού είναι το γνωστό σε όλους μας baby-boom δηλαδή η αυξημένη τάση για γέννηση των παιδιών . Η τάση αυτή δημιουργήθηκε αμέσως μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και μετά τη παύση του πολέμου της Κορέας . Η γενιά του Baby boom πλησίασε στη συνταξιοδότηση από το 2000 και μετά . Η δημογραφική μεταβολή αυτή μειώνει συνεχώς το κλάσμα των εργαζόμενων με των συνταξιούχων αφού ο παρανομαστής όλο και συνεχώς αυξάνεται . Αντίθετα ο αριθμητής έχει τάσεις καθοδικές αφού η μείωση της γονιμότητας από το 80 και μετά μειώνει όλο και περισσότερο τον αριθμό του παρανομαστή . Συνοψίζοντας όλες οι χώρες αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα αλλά με διαφορετική τάση.

1.2.2 Τα προβλήματα που δημιουργεί η γήρανση του πληθυσμού στο σύστημα ασφάλισης με αποτέλεσμα την αύξηση του χρέους και κυρίως του αφανούς χρέους

Στο σημείο αυτό θα προσπαθήσουμε να δείξουμε τα διάφορα προβλήματα που δημιουργεί το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού . Θα χρησιμοποιήσουμε κάποιους δείκτες για να μας βοηθήσουν στην ανάλυση τους.

Η αύξηση του προσδόκιμου ορίου ζωής συνεπάγεται άμεσα ότι οι συνταξιούχοι θα βρίσκονται περισσότερα χρόνια στην ηλικία της απολαβής της συντάξης.Ο παρακάτω πίνακας μας δείχνει για άτομα που είναι ήδη στα 65 χρόνια ζωής πόσα χρόνια έχουν ακόμα για να ζήσουν. Γίνετε αντιληπτό από το 1960 και μετά η τάση είναι συνεχώς ανοδική .Οι ηλικιωμένοι θα ζουν όλο και περισσότερα χρόνια . Άντρες και γυναίκες έχουν αυξητικές τάσεις , όπως και το σύνολο των χωρών φαίνεται να εμφανίζει ανοδικές τάσεις με πρωτοποριακή πρωτιά τη χώρα της Ιαπωνίας . Οι γυναίκες της Ιαπωνίας με βάση τη συγκεκριμένη προβολή μπορούν να ζήσουν τέσσερα χρόνια περισσότερα από τις γυναίκες της Ελλάδος . Παρότι που υπάρχει αύξηση πέντε ετών στις Ελληνίδες μπορούμε να υποθέσουμε ότι η αύξηση αυτή μπορεί να είναι και μεγαλύτερη αφού βιολογικά αυτό μπορεί να υποστηριχθεί , το ίδιο μπορεί να ισχύει και για τις υπόλοιπες χώρες . Όποτε καταλαβαίνουμε ότι αν δεν υπάρχει κάποια μεταρρύθμιση για αλλαγή του ορίου συνταξιοδότησης αυτό σημαίνει ότι τα έξοδα στο Κρατικό προϋπολογισμό θα αυξάνονται συνεχώς.

Πίνακας 1.1 Προσδόκιμο επιβίωσης στην ηλικία των 65 ετών 1960-2007, Ελλάδα και διεθνείς συγκρίσεις

	Ανδρες				Γυναίκες			
	1960	1970	1990	2007	1960	1970	1990	2007
Ελλάδα	13,4	13,9	15,7	17,4	14,6	15,2	18,0	19,6
ΗΠΑ*	12,8	13,1	15,1	17,0	15,8	17,0	18,9	20,3
Ιταλία*	13,4	13,3	15,1	17,9	15,3	16,1	18,8	21,8
Γαλλία*	12,5	13,0	15,5	18,0	15,6	16,8	19,8	22,3
Ισπανία	13,2	13,3	15,4	17,8	15,3	16,0	19,0	22,0
Ιαπωνία	11,6	12,5	16,2	18,6	14,1	15,3	20,0	23,6

Πηγή: EPC, Health data (2009)

Στο παρακάτω πίνακα θέλουμε να δείξουμε την αναλογία που ισχύει ως εξέλιξης του δημογραφικού φαινομένου της γήρανσης του πληθυσμού . Ο λόγος είναι ως εξής : στον αριθμητή του κλάσματος βρίσκονται άτομα ηλικίας 65+ και στο παρονομαστή βρίσκονται άτομα ηλικίας από 15 έως 64 ετών . Πρέπει να αναφερθεί ότι οι συγκεκριμένες προβολές έγιναν μέσα στα πλαίσια της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού . Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού δρομολογήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken το Δεκέμβριο του 2001 και κατέληξε σε κοινά συμφωνημένους βασικούς στόχους τους οποίους πρέπει να εξυπηρετούν και να συμβιβάσουν τα συστήματα συντάξεων , είτε κρατικά είτε ιδιωτικά όλων των Κρατών Μελών . Η κάθε Κυβέρνηση της κάθε

χώρας είναι υπεύθυνη για τη διατήρηση του χρέους των συνταξιοδοτικών συστημάτων και η ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών μεταξύ των μελών θα συνείσφερε σε μία πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση των δυσκολιών . Στο παρακάτω πίνακα μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι το πρόβλημα αυτό το έχουν όλες οι Ευρωπαϊκές χώρες με λίγο διαφορετική τάση . Η Ελλάδα μαζί με την Ισπανία φαίνονται να κατέχουν πρωταρχικές θέσεις . Το μέσο όρο της Ευρώπης των 27 μελών είναι στο 53%,το μέσο όρο της Ευρώπης των 15 είναι στο 51% ενώ Ελλάδα βρίσκεται στο 57%

Πίνακας 1.2 Δημογραφικός δείκτης εξάρτησης - 2007-2060 (Άτομα 65±/άτομα 15-64)

	2007	2010	2015	2020	2030	2040	2050	2060
Ισπανία	30%	31%	32%	35%	46%	55%	56%	59%
Βέλγιο	30%	31%	34%	35%	42%	54%	59%	59%
Δανία	26%	26%	28%	31%	38%	42%	44%	46%
Γερμανία	26%	27%	29%	31%	37%	45%	53%	55%
Ιρλανδία	26%	28%	32%	34%	37%	41%	42%	47%
Γαλλία	25%	26%	29%	33%	39%	44%	45%	45%
Ιταλία	25%	26%	27%	29%	38%	46%	48%	51%
Κύπρος	25%	26%	32%	37%	44%	45%	47%	49%
Κάτω Χώρες	24%	24%	26%	27%	34%	46%	59%	59%
Αυστρία	24%	25%	27%	29%	33%	37%	38%	42%
Πορτογαλία	23%	25%	29%	32%	38%	43%	41%	43%
Φινλανδία	21%	23%	27%	31%	40%	47%	46%	47%
Σουηδία	18%	18%	20%	22%	27%	31%	38%	44%
Μ. Βρετανία	16%	17%	18%	20%	25%	31%	40%	44%
Ελλάδα	28%	28%	31%	33%	38%	48%	57%	57%
Ευ27	25%	26%	28%	31%	38%	45%	50%	53%
Ευ15	26%	27%	30%	32%	39%	46%	50%	51%

Πηγή: EPC (2009).

Όσον αφορά τον Οικονομικό Δείκτη Εξάρτησης δηλαδή ένα μέσο που δείχνει την λειτουργία της οικονομίας είναι η σχέση των ατόμων 65+ στον αριθμητή και των απασχολούμενων μεταξύ της ηλικίας 15-64 στο παρανομαστή . Ο δείκτης αυτός είναι υψίστης σημασίας αφού από ο τρόπος λειτουργίας της αγοράς εργασίας καθορίζει το ποσοστό των ατόμων που είναι στο παρανομαστή ή στον αριθμητή. Για κάθε χώρα τα αποτελέσματα αυτά έχουν μεγάλη διαφορά από τον δημογραφικό δείκτη εξάρτησης αφού είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα κίνητρα για τη παραμονή εργασίας σε κάθε χώρα είναι πολύ διαφορετικά . Επίσης κάποια άλλα χαρακτηριστικά που καθορίζουν αυτόν το δείκτη είναι οι γυναίκες αφού η διαφορά στο ποσοστό συμμετοχής τους στην απασχόληση έχει τη μεγαλύτερη διακύμανση στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Έχει παρατηρηθεί στις χώρες της Ε.Ε η καθυστέρηση των νέων εργαζομένων στην αγορά εργασίας είτε επειδή οι ίδιοι επιθυμούν να παραμείνουν για περισσότερα χρόνια στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είτε επειδή υπάρχουν κάποιες δυσλειτουργίες της αγοράς εργασίας (ανεργία νέων).

Στο παρακάτω πίνακα θα δούμε πως η πορεία του πληθυσμού μεταβάλλει τη κατάσταση στο δείκτη εξάρτησης του ασφαλιστικού συστήματος, δηλαδή τη σχέση μεταξύ ασφαλισμένων και συνταξιούχων. Δηλαδή πόσοι ασφαλισμένοι χρειάζονται για έναν συνταξιούχο. Τα αποτελέσματα από αυτά που μπορούμε να διαπιστώσουμε είναι οδυνηρά κυρίως μετά το 2020 για το σύνολο των χωρών εκτός από τις Βόρειες χώρες(Δανία, Ιρλανδία, Σουηδία) και τις κάτω Χώρες. Η Ελλάδα φαίνεται να είναι στη πιο δυσμενή θέση αφού για κάθε ένα συνταξιούχο θα χρειάζεται έναν ασφαλισμένο

**Πίνακας 1.3 Ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης, 2007-2060
(Σχέση ασφαλισμένου/συνταξιούχου)**

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Ιταλία	67%	65%	66%	76%	90%	94%	95%
Γερμανία	62%	62%	64%	76%	85%	88%	91%
Βέλγιο	58%	58%	65%	76%	83%	87%	90%
Κύπρος	30%	32%	40%	51%	59%	73%	86%
Γαλλία	55%	58%	64%	73%	78%	79%	80%
Φινλανδία	56%	57%	66%	74%	74%	75%	78%
Ισπανία	38%	37%	39%	47%	61%	75%	77%
Σουηδία	39%	40%	48%	54%	59%	60%	65%
Ιρλανδία	28%	28%	30%	35%	41%	50%	53%
Δανία	47%	49%	57%	57%	57%	53%	50%
Κάτω Χώρες	30%	30%	35%	39%	42%	41%	42%
Ελλάδα	57%	56%	59%	70%	86%	99%	102%

Πηγή: EPC (2009).

Ο ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης προκύπτει λοιπόν από το πως το ασφαλιστικό σύστημα και η ασφαλιστική νομοθεσία της κάθε χώρας επηρεάζουν την αγορά εργασίας. Δηλαδή πόσοι από τους εργαζομένους είναι ασφαλισμένοι και πληρώνουν εισφορές και πόσοι από τους μη οικονομικά ενεργούς δικαιούνται συνδρομή μέσω των συντάξεων. Η αντιστοίχιση των

δικαιωμάτων σε εργαζομένους στα περισσότερα συστήματα είναι μία σχετικά απλή διαδικασία. Στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης αυτό δεν ισχύει.

Στο παρακάτω πίνακα βλέπουμε τις δαπάνες των χωρών ως προϊόν. Οι δαπάνες έχουν αυξητική τάση για όλες τις χώρες με τη διαφορά ότι κάποιες έχουν μεγάλες τάσεις και άλλες λιγότερες. Με εξαίρεση τη Σουηδία η οποία φαίνεται να ελέγχει το ποσοστό των δαπανών. Η Ελλάδα και σε αυτό το πίνακα έχει το μεγαλύτερο ποσοστό σε αντίθεση με άλλες χώρες που έχουν το ίδιο πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού. Εκτός όμως από τις δαπάνες για συντάξεις της κάθε χώρας είναι πολύ σημαντικό να δούμε τι γίνεται με τη πορεία του ΑΕΠ της κάθε χώρας. Έχει μεγάλη σημασία αν το ΑΕΠ αυξάνει, παραμένει σταθερό ή να έχει τάσεις για μείωση. Το ΑΕΠ έχει άμεση σχέση με τη παραγωγικότητα, οπότε μπορούμε να καταλάβουμε και να υποθέσουμε ότι όσο αυξάνει το ΑΕΠ της κάθε χώρας, θα αυξάνουν και τα έσοδα. Στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο στην Ελλάδα βλέπουμε μέσω των προβολών να αυξάνουν σημαντικά τα έξοδα και από την άλλη πλευρά η χώρα να έχει για τρίτη συνεχόμενη χρονιά μία πολύ σημαντική πτώση στο ΑΕΠ. Το γεγονός αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη διόγκωση του προβλήματος. Το ίδιο παράδειγμα που αναφέραμε για την Ελλάδα είναι πιθανόν να συμβαίνει και με άλλες χώρες.

**Πίνακας 1.4 Δαπάνες για συντάξεις δημόσιου συστήματος
2007-2060: Συντονισμένη προβολή (Ποσοστά του ΑΕΠ)**

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Μεταβολή 2000-2050
Ισπανία	8,4	8,9	9,5	10,8	13,2	15,5	15,1	7,1
Κύπρος	6,3	6,9	8,9	10,8	12,8	15,5	17,7	9,2
Βέλγιο	10	10,3	11,8	13,9	14,6	14,7	14,7	4,7
Ιταλία	14	14	14,1	14,8	15,6	14,7	13,6	0,7
Γαλλία	13	13,5	13,6	14,2	14,4	14,2	14	1,2
Αυστρία	12,8	12,7	13	13,8	13,9	14	13,6	1,2
Πορτογαλία	11,4	11,9	12,4	12,6	12,5	13,3	13,4	1,9
Φινλανδία	10	10,7	12,6	13,9	13,6	13,3	13,4	3,3
Γερμανία	10,4	10,2	10,5	11,5	12,1	12,3	12,8	1,9
Ιρλανδία	5,2	5,5	6,4	7,5	8,7	10,5	11,3	5,3
Ολλανδία	6,6	6,5	7,8	9,3	10,3	10,3	10,5	3,7
Δανία	9,1	9,4	10,6	10,6	10,4	9,6	9,2	0,5
Σουηδία	9,5	9,6	9,4	9,5	9,4	9	9,4	-0,5
Μ. Βρετανία	6,6	6,7	6,9	7,6	8	8,1	9,3	1,5
ΕΛΛΑΔΑ	11,7	11,6	13,2	17,1	21,4	24	24,1	12,3

Πηγή: OECD (2009, 2001).

Σε αυτό το σημείο πρέπει να κάνουμε μία αναφορά ότι από μακροοικονομική σκοπιά, θεωρούμε ότι οι συντελεστές μεταβλητότητας παραμένουν σταθεροί όπως η ηλικία συνταξιοδότησης . Οι διάφορες μεταβλητές μπορούν να

αλλάξουν μελλοντικά με την προϋπόθεση ότι οι αλλαγές αυτές θεωρούνται νομοθετημένες. Η διαφορά στο παραπάνω πίνακα είναι εντυπωσιακή στο ότι κάποιες χώρες όπως η Ιταλία, η Γαλλία που αντιμετωπίζουν σε ίδια επίπεδα το πρόβλημα της γήρανση του πληθυσμού φαίνεται να ελεγχούν σε καλύτερα επίπεδα τα έξοδα για δαπάνες γιατί από το 2000 και μετά έχουν πάρει κάποια αναγκαία μέτρα για μεταρρυθμίσεις όπως η αύξηση του ορίου συνταξιοδότησης, εξίσωση στα όρια συνταξιοδότησης μεταξύ ανδρών-γυναικών και σε εξορθολογισμό μεταξύ διαφόρων κλάσεων των διαφόρων κοινωνικών ομάδων.

1.3 Αφανές χρέος

Με τον όρο αφανές χρέος εννοούμε μαθηματικά την διαφορά που υπάρχει μεταξύ εσόδων και εξόδων, για να το υπολογίσουμε όμως σε κάθε χρονική περίοδο θα πρέπει να υπολογίζουμε τη διαφορά των αναμενόμενων εσόδων και εξόδων στο μέλλον στη βάση των σημερινών συντάξεων και εισφορών. Οπότε για κάθε χρόνο σημειώνουμε τη διαφορά (το τρέχον έλλειμμα κάθε χρόνο). Το ποσό αυτό χρειάζεται μία αναγωγή στο παρόντα χρόνο έτσι ώστε να υπολογιστεί σε παρούσα αξία. (Τήνιος (2010),)

Στο σημείο αυτό θα εξετάσουμε πως σχετίζεται το αφάνες χρέος με το κανονικό δημόσιο χρέος

Στη παραπάνω ενότητα είδαμε ότι η αύξηση της γήρανσης του πληθυσμού αυξάνει σε μεγάλο βαθμό τις συνολικές δαπάνες για τη πληρωμή των συνταξιούχων, οπότε καταλαβαίνουμε πόσο σημαντική είναι η επιβάρυνση του αφανούς χρέους σε ένα σύστημα ασφάλισης. Εδώ αυτό πρέπει να πούμε ότι το αφανές χρέος δε προσμετράται στο Δημόσιο χρέος που εμφανίζει η κάθε χώρα ξεχωριστά. Στο σημείο αυτό είναι πρέπει να τονίσουμε πόσο επικίνδυνο και λεπτό ζήτημα είναι η μέτρηση του αφανούς χρέους. Οι μετρήσεις αυτές δεν είναι συγκεκριμένες και απολύτως τεκμηριωμένες αφού κάνουμε μια σειρά υποθέσεις για το μέλλον. Ορισμένες εκτιμήσεις μπορούμε να πούμε ότι είναι

σχεδόν ασφαλείς όπως είναι οι δημογραφικές αναλύσεις, από την άλλη πλευρά όμως υπάρχει αρκετή αβεβαιότητα για την πρόβλεψη του ρυθμού ανάπτυξης του ΑΕΠ , για το ποσοστό ανεργίας των μελλοντικών ετών κ.λπ. Μπορούμε δηλαδή να τις χαρακτηρίσουμε κάπως παρακινδυνευμένες.

Η φύση του αφανούς χρέους σε κεφαλαιοποιητικά συστήματα μπορούμε να πούμε ότι όταν έχουμε ένα ισορροπημένο κεφαλαιοποιητικό σύστημα η παρούσα αξία της διαφοράς πληρωμών και εισπράξεων είναι μηδέν. Όλα αυτά προκύπτουν ότι δεν υπάρχει σχέση αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών.

Αν κάνουμε αντίστοιχο υπολογισμό σε διανεμητικά συστήματα θα μπορούσαμε να πούμε ότι υποχρεώσεις είναι οι μελλοντικές υπεσχημένες συντάξεις, και τα έσοδα προκύπτουν από την επιβάρυνση για την χρηματοδότησή τους.(Ασφάλιστρα-Εισφορές). Εδώ τον ρόλο του ενεργητικού παίζει η δυνατότητα που έχει το Κράτος να επιβάλλει φορολογία (και εισφορές) για να χρηματοδοτεί τις υποχρεώσεις του. Αν η μελλοντική φοροδοτική ικανότητα αρκεί για να καλύψει τις υποχρεώσεις του κράτους, τότε το ενεργητικό θα ισούται με το παθητικό και η καθαρή παρούσα αξία των υποχρεώσεων θα είναι μηδέν. Όμως, η κυβέρνηση έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει και τις μελλοντικές πληρωμές (π.χ. αλλάζοντας την αναπροσαρμογή των συντάξεων)

Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι η βιωσιμότητα ενός διανεμητικού συστήματος είναι ένα πολιτικό ζήτημα που αναφέρεται στο κατά πόσον το εκλογικό σώμα θεωρεί ότι οι υποσχέσεις που χορηγούνται δικαιολογούν την επιπλέον φορολογία που απαιτείται για να χρηματοδοτηθούν. Η παρούσα πρακτική που αναφέραμε ακριβώς από πάνω είναι να μην συνυπολογίζεται το αφανές χρέος μαζί με το Δημόσιο χρέος . Αυτό ισοδυναμεί με το να θεωρείται εξ ορισμού η παρούσα αξία του ίση με μηδέν (δηλαδή θεωρείται ότι η δυνατότητα επιβολής φορολογίας επαρκεί πάντοτε για να χρηματοδοτηθούν οι σημερινές συνταξιοδοτικές υποσχέσεις).

Ένα τεράστιο ερωτηματικό δημιουργείται λοιπόν από τη μέτρηση του αφανούς χρέους και για τη πιθανή μελλοντική αύξηση της φορολογίας για την κάλυψη αυτής της πιθανής ανισότητας. Η κάθε Κυβέρνηση όπως ήδη έχουμε αναφέρει μπορεί να αυξήσει τη φορολογία αλλά πρέπει να συμπεριλάβουμε ότι δεν έχει την απεριόριστη δυνατότητα για πολύ μεγάλες αυξήσεις και ειδικά όταν μια Χώρα έχει ήδη παρά πολύ υψηλούς φόρους όπως στη συγκεκριμένη περίπτωση της Ελλάδας όπου πολύ δύσκολα το σύνολο της κοινωνίας μπορεί να αντέξει μία ενδεχόμενη αύξηση της φορολογίας. Άρα αν το αφανές χρέος μιας χώρας υπολογίζεται σε ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από το ποσοστό του ΑΕΠ π.χ 200% , το χρέος που αντιστοιχεί στο εμφανές χρέος είναι μόνο τμήμα αυτού. Δηλαδή το τμήμα που απαιτεί αύξηση της φορολογίας πέραν του ανεκτού. Αν θεωρηθεί ότι το ίδιο ποσοστό φορολογίας με το σημερινό είναι το μέγιστο ανεκτό, τότε από το αφανές χρέος θα έπρεπε να αφαιρεθεί το τμήμα που αντιστοιχεί στη μελλοντική αύξηση του ΑΕΠ.(Τήνιος (2010)Barr (2001),)

Στα διανεμητικά συστήματα θα πρέπει να επεμβαίνει η εκάστοτε Κυβέρνηση με μεταρρυθμίσεις έτσι ώστε να μειώνει τη συσσώρευση του χρέους σε επίπεδα ελεγχόμενα. Τέλος θα μπορούσαμε επίσης να αναφέρουμε ότι ο σκοπός της κάθε Κυβέρνησης είναι η εξασφάλιση της δικαιοσύνη μεταξύ γενεών και συνεπώς να εξισορροπούν την φορολογική επιβάρυνση μεταξύ ανάμεσα τους.

1.4 Θα συνείσφερε μία μετατόπιση του συνταξιοδοτικού συστήματος από αμιγώς κρατικό σε ιδιωτικό σύστημα ασφάλισης;

Στο κεφάλαιο αυτό είδαμε πόσο τεράστιες και πολύπλοκες είναι οι προσκλήσεις που δημιουργούνται από το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Αναλύσαμε σε θεωρητικό επίπεδο τις διαφορές μεταξύ των συνταξιοδοτικών συστημάτων και πως αντιδρούν στο δημογραφικό πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού..

Το ερώτημα που δημιουργείται είναι ότι οι περισσότερες χώρες που έχουν ήδη ένα τεράστιο Δημόσιο Χρέος θα τους συνείσφερε μία μετατόπιση και πως θα γινόταν αυτό; Θα ήτανε καλύτερα τα πράγματα ή θα δημιουργούσε διάφορες παρενέργειες.

Σε πρώτη φάση θα εξετάσουμε τη περίπτωση μιας πλήρους μετατόπισης από κρατικό σύστημα σε κεφαλαιοποιητικό . Κατά τη περίοδο της μετάβασης οι εργαζόμενοι πρέπει να πληρώσουν για τις δικές τους συντάξεις και αυτές της προηγούμενης γενιάς. Άρα στην αρχή η δημόσια δαπάνη αυξάνει. Αν ιδιωτικοποιηθεί ένα δημόσιο διανεμητικό σύστημα, η πρώτη γενιά πρέπει να πληρώνει για το σύστημα δύο φορές. Με δεδομένο ότι τμήμα της δαπάνης αυτής θα μεταβιβαστεί στον φορολογούμενο, σε περίπτωση μετάβασης σε κεφαλαιοποιητικό από διανεμητικό σύστημα, στην μεταβατική περίοδο η ανάγκη δανεισμού του δημοσίου θα είναι μεγαλύτερη. Όσο λιγότερο βιώσιμο είναι το παλαιό διανεμητικό σύστημα, τόσο μεγαλύτερη και αυτή η ανάγκη για δανεισμό. (Barr(2001),)

Αυτό δημιουργεί τεράστιες ανισότητες μεταξύ των γενεών και πρέπει να θυμόμαστε ότι στόχος της κάθε Κυβέρνησης είναι να διατηρεί τις ισότητες μεταξύ των γενεών ως προς τα φορολογικά θέματα.

Στο διανεμητικό σύστημα η πολιτική παρέμβαση είναι πιο εύκολη, θα πρέπει λοιπόν σε πρώτη φάση να κάνει τις αναγκαίες αλλαγές για τη διαχείριση του αφανούς χρέους και να μετατοπίζει την ασφάλιση προς μεικτά συστήματα ασφάλισης περιλαμβανομένου και της ιδιωτικής με τρόπο ομαλό έτσι ώστε να διατηρεί τις ισορροπίες μεταξύ των γενεών .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 . Το Ελληνικό σύστημα ασφάλισης και οι προοπτικές του.

2.1 Ελληνικό σύστημα Ασφάλισης και Συνταξιοδότησης.

Ο θεσμός της κοινωνικής προστασίας εμφανίστηκε στη χώρα μας με τη μορφή της κοινωνικής πρόνοιας στα επιζώντα μέλη των οικογενειών των εργαζομένων και μετεξελίχτηκε στη μορφή της κοινωνικής ασφάλισης με την κάλυψη των κινδύνων γήρατος , αναπηρίας και θανάτου . Μέχρι το τέλος το Β Παγκοσμίου Πολέμου η εξέλιξη του τομέα της κοινωνικής ασφάλισης και των συντάξεων ήταν περιορισμένη και περιλάμβανε την προσπάθεια των εργατικών και επαγγελματικών ενώσεων να αναπτύξουν αυτόνομα , αυτοδιοικούμενα και αυτοχρηματοδοτούμενα ασφαλιστικά ταμεία.

Το συνταξιοδοτικό σύστημα αναπτύχθηκε σε μία σχετική μεγάλη χρονική περίοδο , κάτω από την επίδραση οικονομικών , πολιτικών , ιστορικών και κοινωνικών συγκυριών καλύπτοντας σταδιακά σχετικά το σύνολο του πληθυσμού . Στην αρχή τα επικίνδυνα επαγγέλματα όπως ναυτικούς και μετά από λίγα χρόνια τους δημόσιους υπαλλήλους και τους αυτοαπασχολούμενους

Τα πρωταρχικά βήματα για την εξέλιξη του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης για παροχή της κύριας σύνταξης ήταν μετά τη ψήφιση του νόμου 1846/51 για τη σύσταση και τη λειτουργία του ΙΚΑ . Οι κύριοι κλάδοι ήταν οι κλάδοι συντάξεων και ασθένειας που κάλυψε ασφαλιστικά τους εργαζόμενους των αστικών κέντρων ή και άλλων περιοχών στις οποίες υπήρχαν μονάδες βιομηχανίας , βιοτεχνίας , και διάφορες επαγγελματικές ομάδες ανεξάρτητα από το τόπο απασχόλησης τους. Στη συνέχεια μετά τη ψήφιση του νόμου 4169/61 ιδρύθηκε ο ΟΓΑ ο οποίος κάλυψε ασφαλιστικά όλον το αγροτικό

πληθυσμό. Ο ΟΓΑ μετά το νόμο 1296/82 κάλυψε και όλους τους ηλικιωμένους άνω των 65 ετών με ανεπαρκές εισόδημα ,εάν δεν είχαν αποκτήσει ασφαλιστικά δικαιώματα.(Ζερβού (2009),)

Μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του 70' τα μέτρα τα οποία είχαν παρθεί δεν έδιναν τη δυνατότητα κάλυψης ολόκληρου του πληθυσμού , ακόμη και ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού που ήταν ασφαλισμένο είχε περιορισμένο επίπεδο ασφάλισης και οι συντάξεις της πλειοψηφίας των συνταξιούχων παρέμεναν σε χαμηλά επίπεδα. Στη συνέχεια το ΙΚΑ επεκτείνεται σε όλη τη χώρα και καλύπτει ασφαλιστικά για κύρια σύνταξη όλους του μισθωτούς και ημερομισθίους του μη αγροτικού τομέα . Επίσης κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 80' δίνονται αρκετά μεγάλες αυξήσεις στις συντάξεις που είχε ως αποτέλεσμα να μειώσει δραστικά το ποσοστό φτώχειας των ηλικιωμένων .

Τα πρώτα μελανά σημάδια κάνουν την εμφάνιση τους για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος από την ποσοτική και ποιοτική επέκταση του ασφαλιστικού φορέα. Γι αυτό οι πρώτες θεσμικές παρεμβάσεις της δεκαετίας του 90' επικεντρώθηκαν σε ζητήματα χρηματοδότησης και προϋποθέσεων χορήγησης συνταξιοδοτικών παροχών καθώς και της οργάνωσης του συστήματος. Για τη τόνωση της βιωσιμότητας του συστήματος ψηφίστηκαν δύο ασφαλιστικοί νόμοι (Ν.1902/90 και Ν.2084/92) με πολύ σημαντικούς περιορισμούς στα ασφαλιστικά δικαιώματα και τις αυξήσεις των εισφορών.

Με το Νόμο 2084/92 οδηγήθηκε στη δημιουργία ενός νέου συστήματος ασφάλισης , λιγότερου γενναιόδωρου αφού υπήρξε τριμερής χρηματοδότησης για κύρια σύνταξη και ασθένειας , με συμμετοχή των εργαζομένων ,των εργοδοτών και του Κράτους, κατ αναλογία 2/9 ,4/9 ,3/9,αντίστοιχα.Το νέο σύστημα ασφάλισης καλύπτει ομοιόμορφα ενιαίες προϋποθέσεις σχετικά με την ηλικία συνταξιοδότησης, τα ποσοστά αναπλήρωσης ,τις κατώτερες συντάξεις και τη επιβολή εισφορών.(Τήνιος(2010),)

Παράλληλα με την ασφάλιση για κύρια σύνταξη αναπτύχθηκε και η επικουρική ασφάλιση με τη χορήγηση προσθέτων περιοδικών παροχών

συντάξεων .Δικαίωμα για επικουρική σύνταξη έχουν οι απασχολούμενοι με σχέση εξαρτημένης εργασίας και ένα σχετικό μικρό ποσοστό των αυτοτελών απασχολούμενων. Η επικουρική ασφάλιση αναπτύχθηκε , όπως και η ασφάλιση για κύρια σύνταξη ,σταδιακά , μέσα από ένα μεγάλο αριθμό ασφαλιστικών φορέων χωρίς ενιαίους κανόνες και προϋποθέσεις και με το δικό του καταστατικό το κάθε ταμείο. Αποφασιστικό βήμα για την έναρξη της επικουρικής ασφάλισης ήταν η ίδρυση του TEAM (N.997/79).

Συνοψίζοντας το Ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα είναι δημόσιο ως προς τη διαχείριση , αναγκαστικό ως προς τη νομική του μορφή , ορισμένων παροχών ως προς τη δομή και ασφαρίζει κυρίως την εργασία . Ο κεντρικός άξονας λειτουργεί με βάση το διανεμητικό σύστημα (pay as you go) , με αυτόνομους και αυτοδιοικούμενους ασφαλιστικούς φορείς υπό την εποπτεία κυρίως του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας . Το Ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα χαρακτηρίζεται από την αλληλεγγύη μεταξύ των ατόμων μιας γενιάς αλλά και μεταξύ των γενεών ,από την πολυδιάσπαση και τον κατακερματισμό τόσο στο οργανωτικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο παροχών.

2.2 Ο κατακερματισμός του συστήματος.

Το δημόσιο σύστημα συντάξεων στην Ελλάδα αναπτύχθηκε με τρόπο αποσπασματικό , ένας πολύ σημαντικός παράγοντας ήταν η πίεση των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εργαζομένων η οποία είχε ως αποτέλεσμα την κατακερματισμό του συστήματος. Ο κατακερματισμός αυτός γίνεται εμφανής σε διαστάσεις όπου θα αναπτυχθούν ακριβώς από κάτω.(Τήνιος(2003),(2010),)

- Η πρώτη διάσταση θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι η κλαδική διάσταση που αφορά επαγγελματικούς κλάδους. Υπάρχει πληθώρα φορέων (Ασφαλιστικών Ταμείων) που χορηγούν συντάξεις ανά τομέα απασχόλησης ή επάγγελμα. Έχει διαπιστωθεί ότι ακόμα και εντός

ταμείου υπάρχουν κλαδικές διαφοροποιήσεις όσον αφορά τις εισφορές και τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα.

- Μία άλλη διάσταση θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι η διαφοροποίηση ανάλογα με το επίπεδο ή την βαθμίδα προστασίας. Το σύστημα διαθέτει τρεις βαθμίδες παροχών που αποτελούνται από την κύρια σύνταξη ,τη επικουρική και το εφ' άπαξ .Η κύρια σύνταξη και η επικουρική λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο και η καταβολή τους γίνεται ανά μήνα, δηλαδή είναι η κύρια πηγή αμοιβής των συνταξιούχων. Το εφάπαξ καταβάλλεται μία φορά , ακριβώς στη χρονική περίοδο τη στιγμή της συνταξιοδότησης. Η διαφοροποίηση των τριών παροχών αυτών είναι ότι οι πληρωμές γίνονται σχεδόν πάντα σε διαφορετικούς λογαριασμούς από διαφορετικούς φορείς.
- Επίσης μία πολύ εμφανής διάσταση είναι η διαφοροποίηση ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα ή κλάση των δικαιούχων. Υπάρχουν πάρα πολλές διαφορές μεταξύ των διάφορων ασφαλιστικών ταμείων ,αυτό όμως που μας κάνει πραγματικά εντύπωση είναι η διαφοροποίηση της κλάσης μεταξύ των δικαιούχων που ανήκουν στον ίδιο ασφαλιστικό φορέα. Η κυριότερη διαφοροποίηση αυτού του είδους είναι αυτή του «νέου συστήματος » δηλαδή αυτού που ασφαλίστηκαν για πρώτη φορά μετά το 1993.
- Μία πολύ σημαντική διάσταση είναι η διαφοροποίηση μεταξύ φύλων . Στα περισσότερα ταμεία δεσπόζει μία υπερπροστασία των γυναικών που έχει ως αποτέλεσμα να διατηρεί ανισότητες μεταξύ των ασφαλισμένων.
- Τέλος , μία εξίσου σημαντική διάσταση είναι η διαφοροποίηση που οφείλεται στο ότι πολλά ταμεία συντάξεων χορηγούν παροχές υγείας σε

χρήμα και σε είδος. Οι παροχές αυτές έχουν σαν αποτέλεσμα την αύξηση των δαπανών των ασφαλιστικών ταμείων.

Ο παρακάτω πίνακας σκιαγραφεί τη δομή του συστήματος ανά κλάδο εργαζομένων , ηλικιακή ομάδα και επίπεδο προστασίας και μέθοδος χρηματοδότησης. Διακρίνονται έξι μεγάλοι κλάδοι δικαιούχων αγρότες (και ανασφάλιστοι) ,Δημόσιοι Υπάλληλοι ,Μισθωτοί ιδιωτικού τομέα, μισθωτοί Δέκο, αυτοαπασχολούμενοι και ελεύθεροι επαγγελματίες.

Πίνακας 2.1 Το Ελληνικό σύστημα συντάξεων

Κατηγορία πληθυσμού	Βαθμίδες προστασίας	Οργάνωση*	Πηγή χρηματοδότησης
1. Ανασφάλιστοι άνω των 65	Καθολική σύνταξη (θα αποσυρθεί σταδιακά για τους αγρότες)	ΟΓΑ	Κρατική επιχορήγηση (κάλυψη εσόδων)
Αγρότες	Εισφορές, κρατική συμμετοχή (Κύρια σύνταξη ΟΓΑ 1997)		Εισφορές, κρατική συμμετοχή (% εισφορών), επιχορήγηση
2. (Α) Δημόσιοι Υπάλληλοι	Κύρια, επικουρική (συχνά διπλή), και εφάπαξ	Υπ. Οικονομικών	Κρατικός Προϋπολογισμός
Στρατιωτικοί		α) ΤΕΑΔΥ β) Μετοχικά Ταμεία	Εισφορές Κοινωνικοί πόροι
(Β) Ειδικό καθεστώς ΙΚΑ (π.χ. ΕΟΤ)	Κύρια, επικουρική, εφάπαξ	ΙΚΑ για την κύρια	Εισφορές + τριμερής χρηματοδότηση + χρηματοδότηση ελλειμμάτων
3. Εργαζόμενοι ιδιωτικού τομέα (Α) ΙΚΑ:			
(i)	Κύρια	ΙΚΑ	Εισφορές + τριμερής χρηματοδότηση + χρηματοδότηση ελλειμμάτων
(ii)	Κύρια + επικουρική	ΙΚΑ + ΤΕΑΜ ΙΚΑ + άλλο επικουρικό	Εισφορές Εισφορές + Κοινωνικοί πόροι
(iii)	Κύρια + επικουρική + εφάπαξ	+ Ταμεία Πρόνοιας	Εισφορές
(Β) Ναυτικοί	Κύρια + επικουρική + εφάπαξ	NAT, ΚΑΑΝ κλπ.	Εισφορές + Επιχορήγηση + Κοινωνικοί πόροι
4. Εργαζόμενοι δημοσίου τομέα (δημόσιες επιχειρήσεις, ΔΕΗ, Τράπεζες)	Κύρια + επικουρική + εφάπαξ	"Ειδικά Ταμεία" (για κάθε επιχείρηση) ΙΚΑ + Ειδικά Ταμεία για επικουρική ΟΑΠ- ΔΕΗ	Εισφορές (μεγαλύτερο μέρος από τον εργοδότη) Χρηματοδότηση ελλειμμάτων από τον εργοδότη
5. Αυτοαπασχολούμενοι	Κύρια Κύρια + επικουρική	ΟΑΕΕ (πρώην ΤΕΒΕ, ΤΑΕ, ΤΣΑ) Όπως ανωτέρω + επικουρικό Ταμείο	Εισφορές (ευρώ ανά κλάση), Επιχορηγήσεις από Δημόσιο - Κοινωνικοί πόροι
6. Ελεύθεροι επαγγελματίες	Κύρια	Νομικοί, Υγειονομικοί, Μηχανικοί	Κοινωνικοί πόροι,
(Α) Αυτοαπασχολούμενοι	Κύρια + επικουρική	Όπως παραπάνω + τοπικά Ταμεία δικηγόρων	Εισφορές, Πρόσοδοι περιουσίας
(Β) Μισθωτοί	Συχνά 2 βασικές συντάξεις		

ΕΚΑΣ (Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων). Καταβάλλεται μετά από έλεγχο πόρων σε όλους τους χαμηλοσυνταξιούχους πλην ΟΓΑ, ηλικίας μεγαλύτερης από τα όρια του ΙΚΑ.

Τμητικές συντάξεις πολεμικές, Εθνικής Αντίστασης, Τοπικής Αυτοδιοίκησης, προσωπικές κλπ.

* Το σύστημα έχει αυτή την οργάνωση μέχρι πριν την εφαρμογή του Νόμου 3655/08.

** Το % αναπλήρωσης άλλαξε και έγινε 70% με το Νόμο 3029/2002.

Πηγή: Τήνιος Πλάτων, 2003, σελίδες 31-32.

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΝΕΟΕΙΣΡΧΟΜΕΝΩΝ (ΝΟΜΟΣ 2084/92):
Κοινό όριο ηλικίας (65), εισφορές όπως του ΙΚΑ, τριμερής χρηματοδότηση, μέγιστη αναπλήρωση 60%* Βασική, 20% επικουρική.
Συμμετοχή σε Κρατικά Ταμεία (δεν τηρούνται ξεχωριστοί λογαριασμοί)

Το ασφαλιστικό σύστημα λόγω της πολυνομίας και του κατακερματισμού όπως διαπιστώσαμε από το πιο πάνω πίνακα έχει ως αποτέλεσμα να λειτουργεί με ανισότητες και να αντιμετωπίζει όμοιες περιπτώσεις πολιτών με διαφορετικό τρόπο . Η κοινωνική ασφάλιση παρέχεται από μία πληθώρα φορέων κύριας και επικουρικής ασφάλισης Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται διότι παρά την απαγόρευση ίδρυσης ταμείων κύριας ασφάλισης μετά την ίδρυση του ΙΚΑ (ΑΝ 1846/51), συνεχίστηκε η ίδρυση νέων ταμείων κυρίας ασφάλισης .Το ΙΚΑ ιδρύθηκε το 1936 και είναι ο μεγαλύτερος φορέας που παρέχει συντάξεις και ασφαρίζει κυρίως τους μισθωτούς στον ιδιωτικό τομέα , καταβάλλει πάνω από το ένα τρίτο του συνόλου των συνταξιοδοτικών παροχών. Στο εσωτερικό του ΙΚΑ όμως συνυπάρχουν πάνω από 600 καθεστάτα συνταξιοδότησης .

Ο κατακερματισμός του Ελληνικού συστήματος δημιουργεί επίσης εμπόδια στη μέτρηση του ασφαλιστικού δείκτη εξάρτησης. Στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης η μετατροπή της εργασιακής πορείας σε ασφαλιστικό δικαίωμα δημιουργεί πολλές φορές διπλογραφίας. Η κύρια αιτία είναι ότι ένας ασφαλισμένος έχει πολλαπλές συντάξεις όπως είναι η κύρια , η επικουρική ή πολλαπλά ασφαλιστικά δικαιώματα π.χ (σύνταξη χηρείας , σύνταξη από ίδιο δικαίωμα , άλλες πολλαπλές συντάξεις). Επίσης λόγω του κατακερματισμού και της πολυπλοκότητας του συστήματος δημιουργείται μία ανισότητα στην ασφαλιστική παρουσία, δηλαδή κάποιοι πληρώνουν πολύ υψηλές εισφορές ως ποσοστό του εισοδήματος και κάποιοι άλλοι ασφαρίζονται με προαιρετικές ασφαλιστικές κλάσεις.

Επίσης είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί ότι ένα άλλο πρόβλημα που δημιουργείται στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης λόγω του κατακερματισμού των ταμείων είναι ότι η επικουρική σύνταξη μπορεί να θεωρείται διαφορετική

από την κύρια σύνταξη αλλά ο τρόπος λειτουργίας έχει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τη κύρια.

Όλα τα επικουρικά Ταμεία χρηματοδοτούνται με τρόπο διανεμητικό, δηλαδή ανήκουν και αυτά στο πρώτο πυλώνα κοινωνικής ασφάλισης με τη μόνη διαφορά από τα κύρια Ταμεία να έχουν μεγαλύτερη περιουσία και λιγότερα συσσωρευμένα ελλείμματα λόγω της νεότερης δημιουργίας τους. Ένα άλλο κοινό χαρακτηριστικό είναι η υποχρεωτική τους ασφάλιση όπως δηλαδή αρμόζει στα διανεμητικά συστήματα. Οι παροχές καθορίζονται διά νόμου με βάση τα ποσοστά αναπλήρωσης της συνταξιοδοτικής βάσης, δηλαδή όταν κάποιος συνταξιοδοτείται λαμβάνει δύο συντάξεις. Ο τρόπος υπολογισμού είναι ως ποσοστό του τελευταίου μισθού ή το μέσο όρο των τελευταίων μισθών.

Συμπεραίνοντας οι επικουρικές συντάξεις έχουν τόσα κοινά χαρακτηριστικά με τις κύριες συντάξεις έτσι ώστε να μην μπορούν να παίξουν διακριτό ρόλο στο συνολικό οικοδόμημα της κοινωνικής προστασίας. Είναι προφανές ότι μεγαλώνουν τη παθολογία του συστήματος και επιδεινώνουν τις επιπτώσεις του κατακερματισμού.

Στη διοίκηση των ασφαλιστικών φορέων μετέχουν εκπρόσωποι των εργοδοτών, των εργαζομένων και του κράτους. Με αποτέλεσμα να μην υπάρχει σε επιθυμητό βαθμό η αυτονομία, η αυτοδιοίκηση και η αυτοχρηματοδότηση των ασφαλιστικών ταμείων. Ο κατακερματισμός καθιστά το σύστημα συντάξεων αδιαφανές και ευάλωτο σε πολιτικές παρεμβάσεις δια μέσου αφανών έμμεσων επιδοτήσεων, η πιο σημαντική είναι αυτή μεταξύ περίθαλψης και συντάξεων.

Ο κατακερματισμός του Ελληνικού συστήματος όπως ακριβώς εξηγήσαμε πιο πάνω σε συνδυασμό με την έλλειψη κινήτρων για παραμονή εργασίας δημιουργεί τεράστια αγκάθια στη λύση του ασφαλιστικού προβλήματος. Οι ασφαλισμένοι του Ελληνικού συστήματος αφού δεν έχουν αυτά τα κίνητρα προσπαθούν συνεχώς να βρίσκουν τα μονοπάτια για την έξοδο τους από το

εργασιακό περιβάλλον. όταν προστεθεί και η απουσία του κοινωνικού κράτους τότε δημιουργούνται τα διοικητικά προβλήματα του συστήματος. Η κοινωνική πολιτική προϋποθέτει την αποτελεσματική παραγωγή , αξιολόγηση και αξιοποίηση προσωπικών πληροφοριών για την ευημερία των πολιτών. Οι ελλείψεις στη διοικητική ικανότητα γίνονται αισθητές στους παρακάτω τομείς.

- Υπάρχει υψηλό κόστος διοίκησης του συστήματος. Συμπεριλαμβάνεται η αδυναμία προγραμματισμού και η έλλειψη προσαρμοστικότητας.
- Η εκτεταμένη εισφοροδιαφυγή μεγάλης κλίμακας δίνει απλόχερα κίνητρα στη γκρίζα οικονομία και αντικίνητρα στην ανάπτυξη.
- Οι αδυναμίες στη διοίκηση δυσχεραίνουν τη χάραξη κοινωνικής πολιτικής. Η μη λειτουργία Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης σημαίνει ότι τα στοιχειώδη στοιχεία όπως το ύψος των αποδοχών , η μέση σύνταξη δεν είναι ακόμα γνωστά

Οι διοικητικές αυτές αδυναμίες ευθύνονται και για το χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης , την απουσία πληροφόρησης , τη γραφειοκρατία και την αδιαφάνεια

2.3.1 Η γήρανση του πληθυσμού και η απήχηση στον Ελλαδικό χώρο.

Το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού όπως αναφέραμε πιο πάνω είναι αιτία του προσδόκιμο επιβίωσης, της γονιμότητας και της μετανάστευσης. Το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Ελλάδα είναι ακριβώς το ίδιο που αντιμετωπίζει όλος ο αναπτυσσόμενος κόσμος. Στην Ελλάδα λοιπόν αντιμετωπίζουμε το ίδιο φαινόμενο με κάποιες μικρές διαφορές και με διαφορετικές τάσεις.

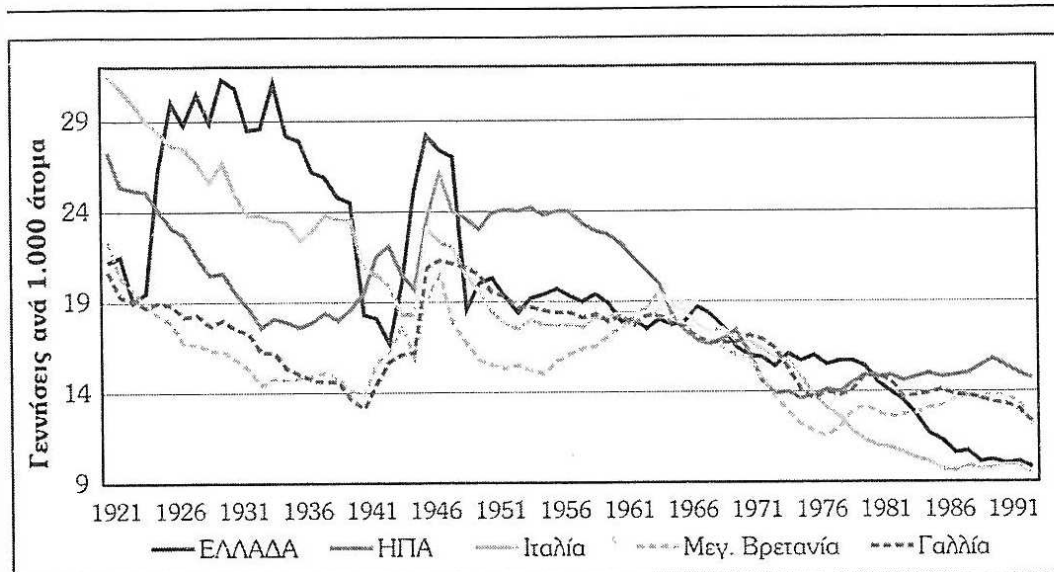
Όσον αφορά το αίτιο του προσδόκιμου επιβίωσης ένας πολύ σημαντικός παράγοντας είναι η επιμήκυνση της ζωής. Η μείωση της θνησιμότητας των παιδιών σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια , η πρόοδος της ιατρικής και της

βιολογίας και οι βελτιώσεις των συνθηκών ζωής από την εκπληκτική ανάπτυξη της τεχνολογίας οδήγησαν σε σημαντικές αυξήσεις του ορίου ζωής.

Όσον αφορά τη γονιμότητα παρατηρούμε στο παρακάτω πίνακα ότι υπάρχουν διάφορες διακυμάνσεις κατά την εξέλιξη των γεννήσεων από το 1921 έως το 1993. Οι τάσεις αυτές είναι διαφορετικές από χώρα σε χώρα. Στην Ελλάδα οι αυξομειώσεις είναι πολύ πιο έντονες από τις υπόλοιπες χώρες. Την εξέλιξη αυτή μπορούμε να τη χωρίσουμε σε τρεις περιόδους. (Τήνιος (2010),)

- Ο μεσοπόλεμος: Στη περίοδο αυτή υπάρχουν πολύ υψηλές γεννήσεις κυρίως για δύο λόγους. Τη Μικρασιατική καταστροφή και την ανακοπή του μεγάλου μεταναστευτικού ρεύματος που κυριαρχούσε πριν από το 1920.
- Μετά το 1945 χαρακτηρίζεται η περίοδος των υψηλών γεννήσεων, φαίνεται χαρακτηριστικά στο σχεδιάγραμμα ότι οι γεννήσεις είναι πολύ υψηλότερες από τη προηγούμενη περίοδο.
- Η τρίτη περίοδος χαρακτηρίζεται ως η περίοδος της χαμηλής γεννητικότητας, στην Ελλάδα αυτό βέβαια παρατηρείται με λίγο καθυστέρηση ως προς τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Η τάση αυτή ξεκινάει από το 1970 και μετά ακολουθεί ραγδαία πτώση το 1980.

Διάγραμμα 2.1 Εξέλιξη των γεννήσεων 1921-1991

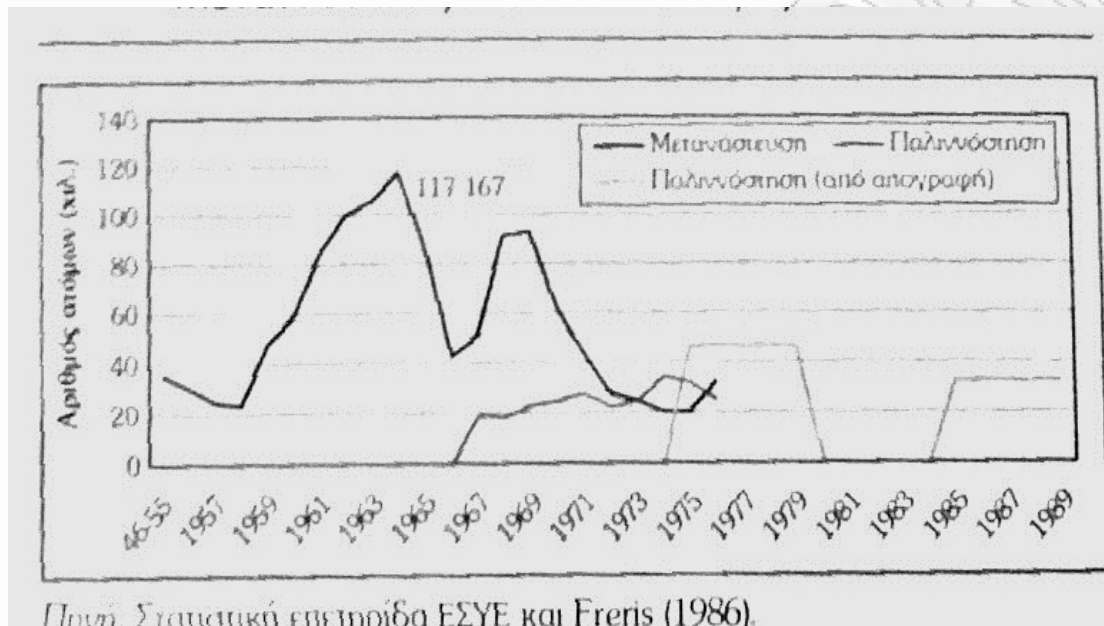
Πηγή: Mitchell (1998).

Όσον αφορά τη μετανάστευση μπορούμε να παρατηρήσουμε στο παρακάτω διάγραμμα την ιδιορρυθμία της τη χρονική περίοδο από το 1950 έως το 2008. Στη διάρκεια της πρώτης περιόδου η Ελλάδα ήταν μία χώρα αποστολής μεταναστών ενώ στη δεύτερη περίοδο το φαινόμενο αυτό αντιστράφηκε και η Ελλάδα μετατράπηκε σε χώρα μετανάστευσης άλλων. Από το παρακάτω πίνακα παρατηρούμε ότι στη χρονική περίοδο 1945 έως 1965 μετανάστευσαν από την Ελλάδα περίπου 89.000 άτομα. Ο αριθμός αυτός αυξάνεται μετά το 1959 και κορυφώθηκε το 1965 όταν μεταναστεύσανε περίπου 120.000 άτομα.

Η πρώτη παλιννόστηση αρχίζει από το 1975 έως το 1979, 40.000 κάθε έτος και στο έτος 1975 είναι ο πρώτος χρόνος εισροής μεταναστών στην Ελλάδα. Το δεύτερο κύμα μεταναστών ξεκινάει από τα τέλη του 1980 οι γνωστοί σε

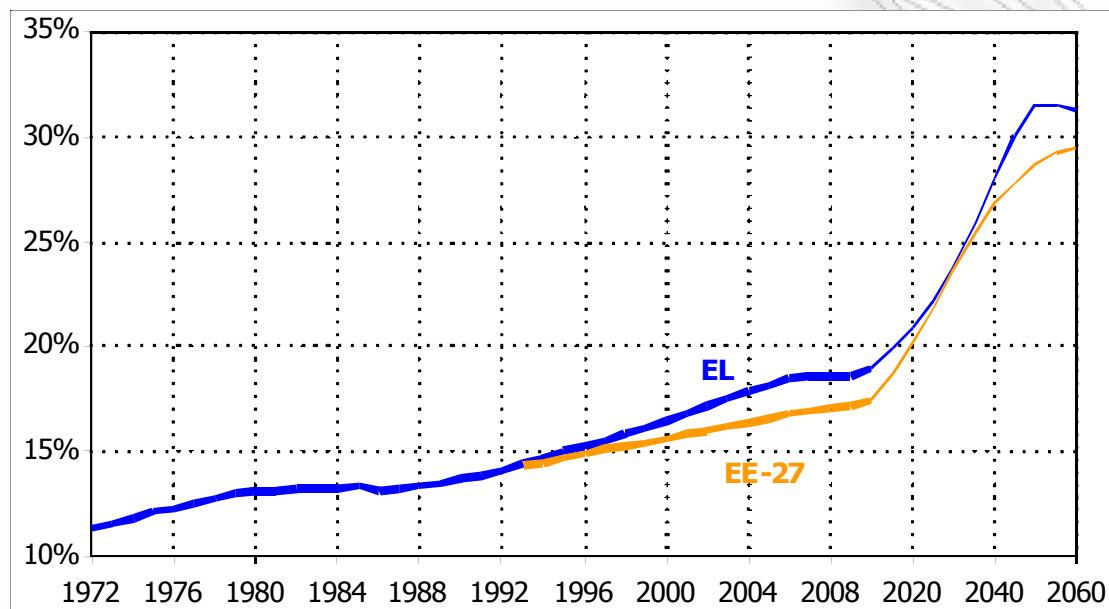
όλες τις αναπτυγμένες χώρες « οικονομικοί μετανάστες».Ο αριθμός αυτός υπολογίζεται επισήμως στις 30.000 για κάθε ένα έτος .Ο αριθμός αυτός είναι πολύ μεγαλύτερος γιατί δεν συνυπολογίζεται ο αριθμός των παράνομων μεταναστών.

Διάγραμμα 2.2 Μετανάστευση και παλιννόστηση 1946-57

Όλοι αυτοί οι παράγοντες έχουν ως αποτέλεσμα να αυξάνουν το ποσοστό των ανθρώπων που είναι πάνω από 65 ετών ωε προς το ποσοστό ηλικίας μεταξύ 15 έως 64 όπως δείχνει το παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 2.3 Ποσοστό συνταξιούχων σε σχέση με τα άτομα ηλικίας 15-64

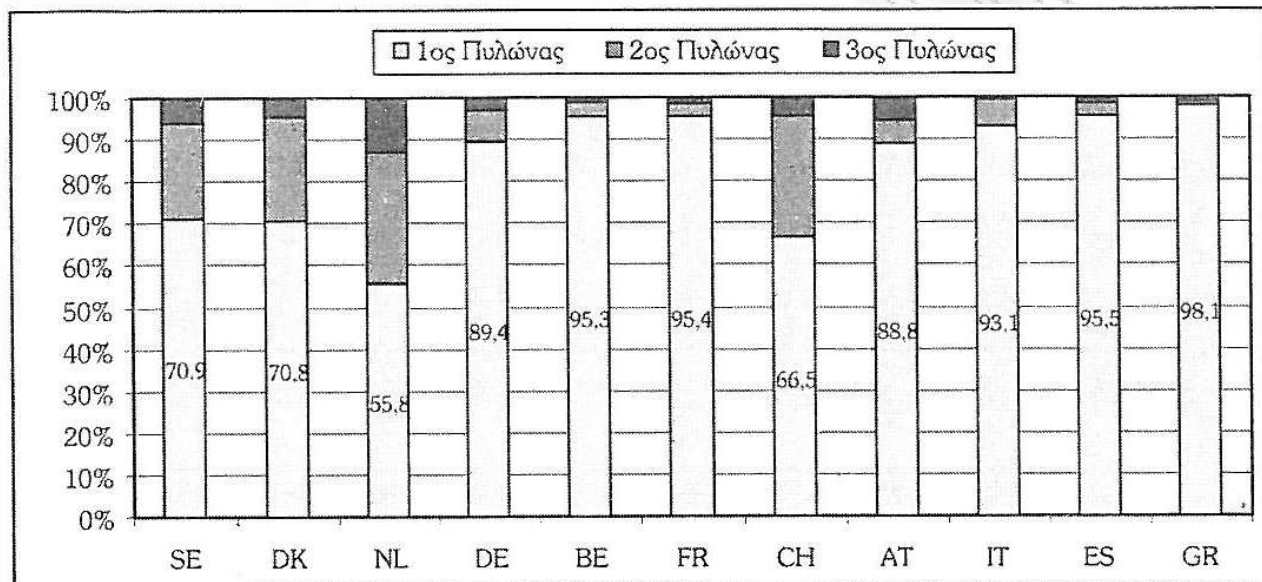

Πηγή: Καραβίτης 2011

2.3.2 Ο ρόλος του δεύτερου και του τρίτου πυλώνα.

Το ελληνικό σύστημα ασφάλισης εκτός απ' ότι είναι κατακερματισμένο όπως αναφέραμε στο κεφάλαιο 2.2 εξαιτίας του γεγονότος ότι οι συντάξεις διατίθενται από πανσπερμία φορέων είναι και μονολιθικό. Το σύστημα είναι μονολιθικό αφού όπως παρατηρούμε στο ακριβώς από κάτω διάγραμμα μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι το ποσοστό υπερβαίνει το 98% από συντάξεις του πρώτου πυλώνα, δηλαδή τις συντάξεις που εκ του νόμου είναι υποχρεωτικές.

Διάγραμμα 2.4 Ποσοστά Πυλώνων

Πηγή: Ζωή 50+, σελ. 73, από στοιχεία SHARE 2004.

Ο προβληματισμός για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος που αναπτύσσεται στο συγκεκριμένο κεφάλαιο καθώς και το ερώτημα πως θα καλυφθεί το κόστος λόγω της αλλαγής του των δημογραφικών και εργασιακών δεδομένων είναι αυτό που μας απασχολεί έτσι ώστε να μην επιβαρυνθούν δυσανάλογα οι μελλοντικές γενεές από τη συνεχή αύξηση του αφανούς χρέους. Στο παρακάτω πίνακα μπορούμε να διαπιστώσουμε πόσο ανοδική είναι η αύξηση των δαπανών από τις κρατικές συντάξεις.

Πίνακας 2.2 Δαπάνες για συντάξεις δημοσίου συστήματος 2007-2060 (Ποσοστά του ΑΕΠ)

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Μεταβολή 2000-2050
Ισπανία	8,4	8,9	9,5	10,8	13,2	15,5	15,1	7,1
Κύπρος	6,3	6,9	8,9	10,8	12,8	15,5	17,7	9,2
Βέλγιο	10	10,3	11,8	13,9	14,6	14,7	14,7	4,7
Ιταλία	14	14	14,1	14,8	15,6	14,7	13,6	0,7
Γαλλία	13	13,5	13,6	14,2	14,4	14,2	14	1,2
Αυστρία	12,8	12,7	13	13,8	13,9	14	13,6	1,2
Πορτογαλία	11,4	11,9	12,4	12,6	12,5	13,3	13,4	1,9
Φινλανδία	10	10,7	12,6	13,9	13,6	13,3	13,4	3,3
Γερμανία	10,4	10,2	10,5	11,5	12,1	12,3	12,8	1,9
Ιρλανδία	5,2	5,5	6,4	7,5	8,7	10,5	11,3	5,3
Ολλανδία	6,6	6,5	7,8	9,3	10,3	10,3	10,5	3,7
Δανία	9,1	9,4	10,6	10,6	10,4	9,6	9,2	0,5
Σουηδία	9,5	9,6	9,4	9,5	9,4	9	9,4	-0,5
Μ. Βρετανία	6,6	6,7	6,9	7,6	8	8,1	9,3	1,5
ΕΛΛΑΔΑ	11,7	11,6	13,2	17,1	21,4	24	24,1	12,3

ΠΗΓΗ : EPC (2009,2001)

Η Ελλάδα έχει την μεγαλύτερη αύξηση στις δαπάνες για τις κρατικές συντάξεις. Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι η βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος είναι ένα σύνθετο πρόβλημα. Χρειάζεται μία σφαιρική μακροχρόνια προσέγγιση η οποία θα απαιτεί μία αναδιάρθρωση του συνταξιοδοτικού συστήματος έτσι ώστε να διαμορφωθεί μία ολοκληρωμένη πρόταση για την επάρκεια των συντάξεων.

Μία λύση αυτού του προβλήματος θα μπορούσε να ήταν μία μετατόπιση του συστήματος ασφάλισης προς τα μεικτά συστήματα συνταξιοδότησης. Ο

δεύτερος και ο τρίτος πυλώνας όπως είδαμε πιο πάνω αντιπροσωπεύουν το 1,9% των ασφαλισμένων. Ποσοστό πάρα πολύ μικρό, σχεδόν μηδαμινό. Οπότε εδώ μπορούμε να πούμε ότι δημιουργείται ένα τεράστιο κίνητρο για αλλαγές και προσαρμογές που θα έχει ως αποτέλεσμα να μετατοπισθεί ένα ποσοστό των δαπανών προς τους συμπληρωματικούς πυλώνες. Πρέπει να υπάρξει μία υπάρξει συμπληρωματική αποταμίευση για τις συντάξεις, μία αποταμίευση που θα προκύψει μόνο εάν θεσμοθετηθεί ο ρόλος της Ιδιωτικής Ασφάλισης και δοθούν συγκεκριμένα φορολογικά κίνητρα στο 2ο και 3ο Πυλώνα, αλλιώς οι επόμενες γενιές θα έχουν να αντιμετωπίσουν σοβαρότατο πρόβλημα επιβίωσης με αντίκτυπο στα δημοσιονομικά ελλείμματα.

2.4.1 Δημόσιο Χρέος

Ορισμός

Δημόσιο Χρέος είναι το σύνολο της οφειλής σε χρηματικές μονάδες του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Δηλαδή Κράτος, ΟΤΑ, Κοιν.Ασφ., ΝΠΔΔ εκτός από ΔΕΚΟ. Υπό την έννοια ευρύτερος δημόσιος τομέας συμπεριλαμβάνονται όλα τα επίπεδα δημόσιας διοίκησης. Το δημόσιο χρέος αυξάνεται από έτος σε έτος κατά το πόσο που ο ετήσιος κρατικός προϋπολογισμός παρουσιάζει έλλειμμα, ή αντιστρόφως μειώνεται κατά το ποσό που παρουσιάζει πλεόνασμα. Είναι η διαφορά που δημιουργείται από τα έσοδα και τα έξοδα του κάθε Κράτους. Έσοδα θεωρούνται οι φόροι από τους πολίτες μίας Χώρας και έξοδα θεωρούνται π.χ οι δημόσιες δαπάνες, η καταβολή των μισθών και των συντάξεων κ.α. Καθώς η εκάστοτε κυβέρνηση αντλεί τα έσοδά της από το μεγαλύτερο μέρος των πολιτών του κράτους, δηλαδή των φορολογούμενων, το δημόσιο χρέος έμμεσα είναι χρέος των φορολογούμενων.

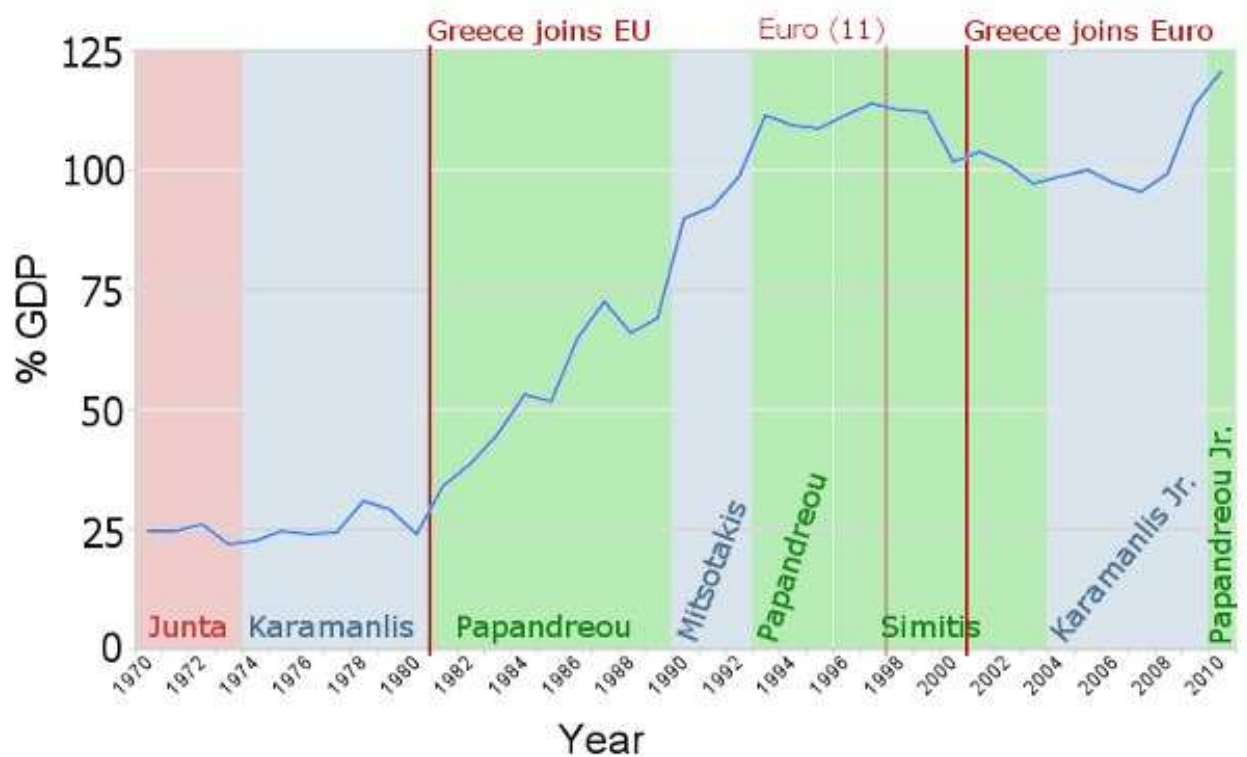
Η μέτρηση του δημόσιου χρέους μετριέται επί το ποσοστό του ΑΕΠ, στον αριθμητή βρίσκεται πάντα το συνολικό ποσό του χρέους και στο παρανομαστή το συνολικό ποσό του μεγέθους του ΑΕΠ. Όσο μεγαλώνει το ποσό του ΑΕΠ

μειώνει το ποσοστό του χρέους άσχετα αν το χρέος σαν ποσό δεν έχει μειωθεί. Οπότε καταλαβαίνουμε πόσο σημαντικό είναι να υπάρχει μια συνεχόμενη αύξηση του ΑΕΠ από χρόνο σε χρόνο.

Οι κυβερνήσεις των χωρών δανείζονται από τις χρηματαγορές και τις κεφαλαιαγορές με σκοπό να καλύψουν τις τρέχουσες ανάγκες που έχουν κάθε συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Ο τρόπος δανεισμού γίνεται μέσω των ομολόγων ,όταν πρόκειται η επιστροφή του κεφαλαίου να είναι μεγαλύτερη του έτους και με έντοκα γραμματεία όταν η επιστροφή του ανάλογου ποσού είναι να επιστραφεί σε λιγότερο από ένα έτος. Μία χώρα για να ενταχθεί στην ONE θα πρέπει να έχει ποσοστό χρέους κάτω του 60% του ΑΕΠ σύμφωνα με τη συνθήκη του Μάαστριχ το 1992.Ο κανόνας αυτός παρακάμφθηκε για να ενταχθεί στην ONE η Ιταλία και το Βέλγιο που είχαν μεγαλύτερο ποσοστό χρέους από αυτό που όριζε η συνθήκη. Η Ελλάδα χάρις σε αυτή τη ρύθμιση εντάχθηκε στην ONE αν και κάποιοι πιστεύουν ότι τροποποιήθηκαν κάποια στοιχεία για την ένταξη της.(Σημ.Τήνιος(2011),)

Στο παρακάτω διάγραμμα βλέπουμε την εξέλιξη του δημόσιου χρέους από το 1970 έως το 2010.

Διάγραμμα 2.5 Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους

Πηγή: <http://www.capital.gr/stoupas/Article.aspx?id=961897>

Παρατηρούμε ότι από το 1970 έως το 1998 η τάση του ποσοστού του χρέους ως προς το ποσοστό του ΑΕΠ είναι ανοδική, όμως το ανώτατο ποσό του χρέους είναι περίπου λίγο πάνω από το 100%, από το 1998 έως το 2007 παρατηρούμε ότι το ποσοστό του χρέους έχει μία ελαφριά καθοδική τάση που έχει ως αποτέλεσμα να πέφτει και κάτω από το ποσοστό του 100%. Από το

2008 και μετά παρατηρούμε μία αλματώδη αύξηση του χρέους. Οι κυριότεροι λόγοι της τελευταίας αύξησης είναι ότι υπήρχε πτώση του ποσοστού του ΑΕΠ ,υψηλά πραγματικά επιτόκια αφού η ύφεση μείωσε το πληθωρισμό και τέλος η μεγάλη αύξηση του ελλείμματος της Κυβέρνησης.

Ένας πολύ σημαντικός παράγοντας είναι η αύξηση των spreads (επιτοκίων) στα Ελληνικά ομόλογα σε σχέση με τα επιτόκια δανεισμού των Γερμανικών ομολόγων. Ως βασική μέτρηση των επιτοκίων δανεισμού στην ΟΝΕ είναι τα επιτόκια των Γερμανικών ομολόγων δεκαετής λήξης . Η Γερμανική Κυβέρνηση δανείζεται στα 10ετή ομόλογα με επιτόκιο 3% περίπου, οπότε όταν λέμε ότι τα επιτόκια δανεισμού των Ελληνικών ομολόγων είναι 300 μονάδες βάσης εννοούμε ότι η Ελληνική κυβέρνηση δανείζεται με 6%.Η Ελληνική Κυβέρνηση το 2008 δανειζόταν με 230-280 μονάδες βάσης και τις σημερινές μέρες θα δανειζόταν με 24% αφού το spreads των Ελληνικών ομολόγων είναι περίπου στις 2.100 μονάδες βάσης. Από το Μάρτη του 2009 η Ελληνική Κυβέρνηση βρίσκεται υπό την εποπτεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου όπου και δανείζεται από αυτό αφού θεωρητικά έχει αποκλειστεί από τις αγορές λόγω του υψηλού επιτοκίου δανεισμού.

Το Ελληνικό Δημόσιο Χρέος παρουσιάζει μία δυναμική αφού το ποσοστό του χρέους ως προς του ΑΕΠ είναι περίπου στο 158% κατά το έτος 2011 , ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από τη συνθήκη που ορίζει το Μάαστριχ.Το ποσοστό αυτό μπορεί να μειωθεί αν η ανάπτυξη είναι ταχύτερη και αν μειωθούν οι περιττές δημόσιες δαπάνες.

2.4.2 Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού.

Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού αποφασίσθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισαβόνα το 2000 και περιλαμβάνει τον καθορισμό κοινών γενικών στόχων και τη μετατροπή τους σε εθνικές στρατηγικές .Επίσης καθορίζει την αξιολόγηση τους αυτών των σχεδίων και στρατηγικών με άλλες κοινές εκθέσεις της Επιτροπής και του Συμβουλίου. Στο πλαίσιο της διαδικασίας

ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ των Κρατών μελών περιλαμβάνει και η περιοδική παρακολούθηση των παραμέτρων και μεγεθών των ασφαλιστικών συστημάτων με βάση κοινά καθορισμένους δείκτες. Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού δρομολογήθηκε τελικά από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken το Δεκέμβριο του 2001 και κατέληξε σε τρεις κοινά συμφωνημένους βασικούς στόχους τους οποίους πρέπει να εξυπηρετούν και να συμβιβάσουν τα συστήματα συντάξεων , κρατικά και ιδιωτικά , των Κρατών μελών. Οι τρεις βασικοί σκοποί περιγράφονται ακριβώς από κάτω :

- **Επάρκεια των συντάξεων.** Προϋποθέτει την εξασφάλιση επαρκών εισοδημάτων συνταξιοδότησης για όλους και τη πρόσβαση τους σε ένα σύστημα συντάξεων που θα επιτρέπουν στους ανθρώπους μετά το έτος της συνταξιοδότησης τους να διατηρήσουν το βιοτικό τους επίπεδο σ' ένα λογικό βαθμό για την εξυπηρέτηση των φυσικών και προσωπικών τους αναγκών.
- **Οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος.** Σκοπός εδώ είναι να εξασφαλίσει την οικονομική βιωσιμότητα των δημόσιων και ιδιωτικών συνταξιοδοτικών προγραμμάτων .Να ισχυροποιηθεί το συνταξιοδοτικό σύστημα έτσι ώστε να είναι ικανό να ανταπεξέλθει σε διάφορες δημογραφικές και οικονομικές προκλήσεις του μέλλοντος,όπως είναι η γήρανση του πληθυσμού.
- **Διαφάνεια του συστήματος.** Προϋποθέτει την εξασφάλιση ότι τα συνταξιοδοτικά συστήματα χαρακτηρίζονται από διαφάνεια, δηλαδή ότι είναι καλά προσαρμοσμένα στις ανάγκες και τις προσδοκίες των γυναικών και των ανδρών και στις απαιτήσεις των σύγχρονων κοινωνιών .

Οι τρεις βασικοί σκοποί της Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού πρέπει να αναπτύσσονται σε ένα πλαίσιο αλληλεγγύης και δικαιοσύνης μεταξύ εντός των γενεών .(Τήνιος (2010), Ζέρβου (2009),)

Από το 2.000 και μετά την απόφαση της Ανοιχτής Μεθόδους Συντονισμού αρκετές χώρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση δουλεύοντας στα πλαίσια αυτής της μεθόδου αποφάσισαν να προβούν σε διάφορες μεταρρυθμίσεις για τη καλύτερη λειτουργία του ασφαλιστικού συστήματος. Οι αλλαγές αυτές αφορούσαν τη δομή του κάθε συστήματος , αυξάνοντας το όριο εξόδου από την αγορά εργασίας δίνοντας διάφορα κίνητρα για την παραμονή τους στον εργασιακό χώρο. Στην Ελλάδα το σύστημα άλλαξε με τον Ν.3863/10. Ο νόμος αυτός ήταν ένα από τα πρώτα μέτρα που προέβλεπε το Μνημόνιο σε συνεργασία με την Ελληνική Κυβέρνηση που ψηφίστηκε τον Ιούλιο του 2010. Ο βασικός στόχος του συγκεκριμένου νόμου είναι η μακροχρόνια βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος, με βασική προτεραιότητα την αύξηση της συμμετοχής του ποσοστού στην αγορά εργασίας. Το επιθυμητό αποτέλεσμα θα είναι η μείωση των δαπανών για συντάξεις. Κάποιες σημαντικές αλλαγές αυτής της μεταρρύθμισης αφορούν:

- **Ηλικία συνταξιοδότησης.** Πλέον απαιτούνται 40 χρόνια εισφοράς για πλήρη σύνταξη και η ελάχιστη ηλικία για να συνταξιοδοτηθεί κάποιος είναι τα 60 έτη σε αντίθεση με το παλαιό σύστημα που μπορούσε κάποιος να αποσυρθεί πολύ νωρίτερα από αυτή την ηλικία.
- **Ποσοστά αναπλήρωσης.** Δημιουργούνται κίνητρα παραμονής στην εργασία επειδή η αναπλήρωση αυξάνεται αναλογικά με τον εργασιακό βίο κάθε ασφαλισμένου και προτείνονται νέα σχήματα ποσοστών αναπλήρωσης μειωμένα βέβαια σε

σύγκριση με τα παλαιά που θα ισχύουν για όλους τους εργαζομένους για κάθε ταμείο.

- **Βαρέα και Ανθυγιεινά Επαγγέλματα.** Ο νέος νόμος ζητάει την επανεξέταση των προϋποθέσεων για την συγκεκριμένη κατηγορία ασφάλισης για να μειωθούν οι περιπτώσεις που ανήκουν σε αυτήν.
- **Υπολογισμός ασφαλιστέου εισοδήματος.** Πλέον το πόσο της σύνταξης που λαμβάνει κάποιος θα εξαρτάται από όλο το μήκος της εργασιακής ζωής του και όχι τα καλύτερα 5 χρόνια από τα τελευταία 10 αντίστοιχα.
- **Απλούστευση.** Η καινούρια μεταρρύθμιση προχώρησε σε ενσωμάτωση δεκατριών ασφαλιστικών ταμείων σε τρία. Συγκεκριμένα για αυτούς που εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα, τους αυτοτελούς απασχολούμενους και τις λοιπές κατηγορίες εργαζομένων τους ενσωμάτωσε σε ένα ασφαλιστικό ταμείο.
- **Τιμαριθμοποίηση συντάξεων.** Θα αναπροσαρμόζονται οι συντάξεις με το νέο νόμο σύμφωνα με τον πληθωρισμό και όχι βάσει της εξέλιξης των μισθών όπως γίνεται σήμερα.
- **Δικλίδα ασφαλείας.** Εάν δεν καταφέρουν όλες αυτές οι αλλαγές την επίτευξη του στόχου ώστε να μειώσουν τις μονάδες των συνταξιοδοτικών δαπανών στο επιθυμητό αποτέλεσμα τότε θα υπάρξει Υπουργική Απόφαση για επιπλέον διορθωτικές κινήσεις στην βασική και επικουρική σύνταξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΒΟΛΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (2009,2012).ΑΠΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.

Στο κεφάλαιο αυτό ασχολούμαστε με θέματα που αφορούν την πρόβλεψη του πληθυσμού, την γονιμότητα, το προσδόκιμο ζωής, την μετανάστευση και την απασχόληση, δηλαδή όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν τις συντάξεις .Η γήρανση του πληθυσμού είναι ένα από τα δημογραφικά φαινόμενα που μας απασχολεί τα τελευταία έτη και εμείς θα προσπαθήσουμε να μελετήσουμε και να ερμηνεύσουμε τα αποτελέσματα αυτού του φαινομένου και πως επηρεάζουν τα συνταξιοδοτικά συστήματα των διαφόρων χωρών μέσω των παρακάτω προβολών. Σε πρώτη φάση θα προσπαθήσουμε να εξηγήσουμε τις προβολές 2009 για όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν τις συντάξεις και σε δεύτερη φάση θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε αν υπάρχουν διαφορές μεταξύ των προβολών του 2009 και του 2012.Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι οι προβολές του 2012 της Ευρωπαϊκής Ένωσης βρίσκονται σε προπαρασκευαστικό στάδιο. Τέλος πρέπει να αναφερθεί ότι και στις δύο προβολές η ανάλυση τους αφορά τις δαπάνες προβολών και όχι των εισφορών.

3.1 Πρόβλεψη πληθυσμού

Η πρόβλεψη του πληθυσμού για τα επόμενα 50 χρόνια είναι ένα από τα δυσκολότερα καθήκοντα που μπορεί κάποιος να αναλάβει . Ως προς τους δημογραφικούς παράγοντες θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι υπόκεινται σε πολύ μικρή μεταβλητότητα ίσως και μηδαμινή έναντι των οικονομικών παραγόντων για το ίδιο χρονικό διάστημα. Στις δαπάνες προβολών μπορούμε να θεωρήσουμε ότι οι μεταβλητές παραμένουν σταθερές για την μακροοικονομική ανάλυση που πραγματοποιείται. Η πρόβλεψη του πληθυσμού που ονομάζεται EUROPOP 2008 και EUROPOP 2010 πραγματοποιείται για 27 ευρωπαϊκές χώρες βασιζόμενη σε υποθέσεις για μελλοντικές τάσεις στην γονιμότητα, το προσδόκιμο όριο ζωής και την μετανάστευση (Ageing Report, 2009,2012).

Στο σημείο αυτό θα μελετήσουμε τις δαπάνες προβολών από το Ageing Report του 2009 και του 2012 να δούμε αν έχουμε ομοιότητες , αν έχουν διαφορές και στο τέλος να προσπαθήσουμε να συγκρίνουμε τα αποτελέσματα τους. Θα εξετάσουμε τις σχέσεις εξαρτήσεων των διαφόρων ηλικιακών κλάσεων, το ποσοστό της καθαρής μετανάστευσης , του προσδόκιμου ορίου ζωής.

Ένας βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η διαφύλαξη της διατηρησιμότητας των δημόσιων οικονομικών . Για την επίτευξη αυτού του στόχου πρέπει να αξιοποιηθούν στο μέγιστο βαθμό οι διάφορες αναλύσεις και προβολές που αφορούν τις μελλοντικές προκλήσεις στη δημοσιονομική πολιτική. Η μελέτη του φαινομένου της γήρανσης του πληθυσμού είναι μία

από τις βασικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μέσα από αυτές τις αναλύσεις και προβολές προσπαθεί να δώσει έμφαση στις συνέπειες αυτού του φαινομένου. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής ανησυχούν για το πως το βιοτικό επίπεδο θα επηρεαστεί από την συνεχόμενη αύξηση των ηλικιωμένων. Η σοβαρότητα λοιπόν του προβλήματος εξαρτάται από τη κάθε χώρα ξεχωριστά για το πως μπορούν να ανταποκριθούν σε αυτές τις δημογραφικές προκλήσεις. Πρέπει να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνυπολογίζοντας την βαθύτατη ύφεση που χαρακτηρίζει τις περισσότερες χώρες τα τελευταία χρόνια.

3.1.1. Γονιμότητα

Η γονιμότητα έχει μειωθεί απότομα τις τελευταίες δεκαετίες. Ο συνολικός δείκτης γονιμότητας για την Ευρωπαϊκή Ένωση ή ο μέσος αριθμός γεννήσεων ανά γυναίκα έχει πέσει από το υψηλό των 2,5 γεννήσεων ανά γυναίκα (baby boom) στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1960 (η κορύφωση αυτή βέβαια στη δεκαετία του 50 και του 60 δεν μπορεί να θεωρηθεί κάτι το συνηθισμένο, δεν είναι στην ουσία προπομπός για το κοντινό μέλλον) κάτω από το επίπεδο αναπλήρωσης των 2,1 γεννήσεων ανά γυναίκα που χρειάζεται έτσι ώστε κάθε γενιά να αναπληρώνει πλήρως τον εαυτό της (Ageing Report, 2009). Τα χαμηλά αυτά επίπεδα γονιμότητας για δεκαετίες έχουν προκαλέσει την γήρανση του πληθυσμού καθώς μικρότερος αριθμός γεννήσεων σημαίνει μειωμένος αριθμός παιδιών και ενηλίκων παραγωγικής ηλικίας. Φυσικά εδώ πρέπει να τονίσουμε ότι υπάρχει αύξηση του προσδόκιμου ζωής όπως θα

δούμε στην επόμενη ενότητα που έχει ως αποτέλεσμα την μακροβιότητα του πληθυσμού.

Μάλιστα οι συνολικοί δείκτες γονιμότητας είναι πιο κάτω από το όριο αναπλήρωσης σε όλα τα κράτη – μέλη αλλά ο ρυθμός μείωσης διαφέρει από χώρα σε χώρα. Για παράδειγμα σε μερικές χώρες η μείωση αυτή του δείκτη γονιμότητα παρουσιάστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1960 ενώ σε άλλες πραγματοποιήθηκε στη δεκαετία του 90 και το 2000. Η αναβολή της γέννησης του πρώτου παιδιού είναι υπεύθυνη για την συνολική μείωση του δείκτη γονιμότητας στο μεγαλύτερο βαθμό. Συνοδεύεται όμως από την αύξηση του μεριδίου των παιδιών χωρίς αδέρφια και από υψηλότερο ποσοστό γυναικών στην ηλικία των 30 και 40 χωρίς παιδιά.

Σε μερικά κράτη – μέλη ο δείκτης γονιμότητας είναι πάνω από 1,8 όπως στην Δανία, την Γαλλία, την Ιρλανδία, την Φιλανδία, την Σουηδία και την Βρετανία. Στην αντίθετη όχθη βρίσκονται κράτη με πολύ χαμηλό δείκτη γονιμότητας, κάτω από 1,4 ανά γυναίκα. Μερικά από αυτά τα κράτη είναι η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Γερμανία, η Εσθονία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Αυστρία, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Σλοβενία και η Σλοβακία. Επιπλέον πρόσφατες τάσεις για τον δείκτη γονιμότητας από το 2000 διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών.

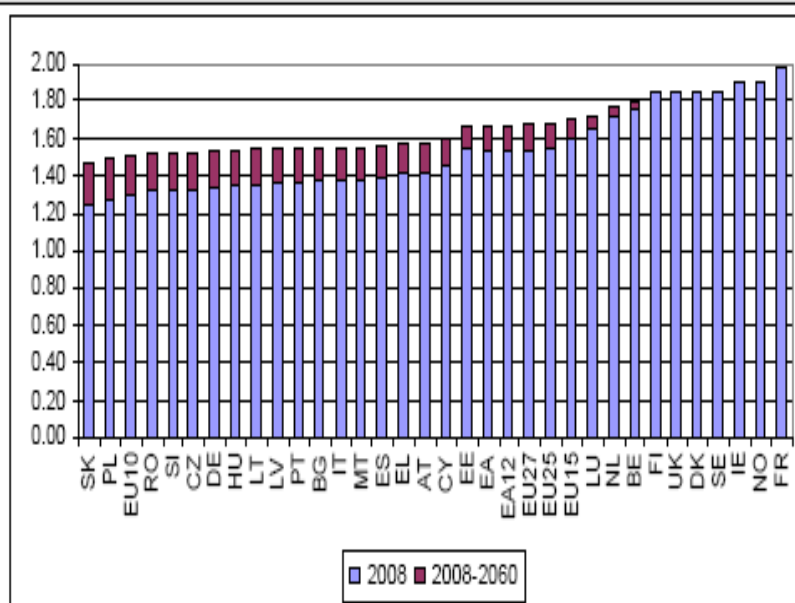
Επιπλέον ο δείκτης γονιμότητας παρουσιάζει διαφορετικές τάσεις μεταξύ των μελών χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με το 2000. Για παράδειγμα ο δείκτης γονιμότητας έχει φθίνουσα πορεία στην Γερμανία, την Κύπρο, την

Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα, την Πολωνία, την Πορτογαλία, την Ρουμανία και την Σλοβακία. Από την άλλη υπάρχουν πρόσφατες αυξήσεις στο δείκτη γονιμότητας σε ένα μεγάλο πλήθος χωρών όπως η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Δανία, η Εσθονία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Γαλλία, η Φιλανδία, η Σουηδία και η Βρετανία.

Στην πραγματικότητα υπάρχουν πολλοί παράγοντες που θα διαμορφώσουν τις μελλοντικές τάσεις στο δείκτη γονιμότητας. Για παράδειγμα η τάση για το ιδανικό πλήθος της οικογένειας και η δύναμη της επιθυμίας για την απόκτηση παιδιών σε σχέση με άλλους στόχους στη ζωή, η τάση στην εκπαίδευση και στην εργασία, οι κυβερνητικές πολιτικές και οι μακροπρόθεσμες συνθήκες όπως οι εγκαταστάσεις για τα παιδιά, η στέγαση, η σταθερότητα των συντρόφων και οι βιομετρικές συνθήκες θα παίξουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του.

Ας προχωρήσουμε πλέον σε μερικές υποθέσεις που διατυπώνονται στην μελέτη EUROPOP2008 σε σχέση με τον δείκτη γονιμότητας. Έτσι λοιπόν η ευρωπαϊκή στατιστική υπηρεσία υποθέτει / ελπίζει ότι η αναβολή για την γέννηση του πρώτου παιδιού θα μειωθεί με αποτέλεσμα ο δείκτης γονιμότητας να αρχίσει να αυξάνεται. Μέχρι το 2060 εκτιμάται μια μετριοπαθής ανάταση του δείκτη γονιμότητας θα λάβει μέρος. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση ο δείκτης γονιμότητας θα αυξηθεί από τις 1,54 γεννήσεις ανά γυναίκα το 2008 σε 1,60 γεννήσεις το 2030 και περαιτέρω ακόμα το 2060, κοντά στο 1,64. Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα στο παρακάτω γράφημα.

Διάγραμμα 3.1 Πρόβλεψη των δεικτών γονιμότητας, αριθμός γεννήσεων ανά γυναίκα

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση , EUROPOP 2008

Είναι ξεκάθαρο ότι στο μεγαλύτερο πλήθος των χωρών υπάρχει αύξηση του δείκτη γονιμότητας ενώ στις υπόλοιπες υπάρχει σταθερότητα.

Στην ευρύτερη ευρωπαϊκή περιοχή μια παρόμοια αύξηση λαμβάνει μέρος, από 1,55 γεννήσεις το 2008 θα φθάσουν στις 1,67 γεννήσεις το 2060. Σύμφωνα με αυτή την πρόβλεψη ο συνολικός δείκτης γονιμότητας θα αυξηθεί σε όλα τα κράτη μέλη με την εξαίρεση της Ιρλανδίας και της Γαλλίας στις οποίες θα

μειωθεί αλλά θα παραμείνει πάνω από 1,85 ενώ στην Δανία, την Φιλανδία, την Σουηδία και την Βρετανία θα παραμείνει σταθερός. Επομένως ο συνολικός δείκτης γονιμότητας θα παραμείνει κάτω από το όριο αναπλήρωσης σε όλες τις χώρες για την περίοδο μέχρι το 2060 καθώς η ανοδική πορεία που υποθέτουμε είναι συντηρητική. Όσον αφορά τις μεγαλύτερες αυξήσεις στο δείκτη γονιμότητας προβλέπονται να πραγματοποιηθούν στην Σλοβακία, την Πολωνία, την Ρουμανία και την Σλοβενία οι οποίες έχουν τους χαμηλότερους δείκτες στην Ευρωπαϊκή Ένωση για το 2008. Η αύξηση προβλέπεται να πραγματοποιηθεί βαθμιαία με ρυθμούς σε αυτές τις χώρες που προσεγγίζουν τον μέσο όρο της Ε.Ε. για το έτος 2060.

Όσον αφορά το EUROPOP2010 που ακολουθεί ακριβώς από κάτω παρατηρούμε ότι οι ομοιότητες είναι πάρα πολλές ως προς το δείκτη γονιμότητας της κάθε γυναίκας στη κάθε χώρα. Η μέση αύξηση στην Ευρωπαϊκή ζώνη είναι 0,12 ενώ στις 27 χώρες της Ευρωζώνης είναι 0,11. Οι χώρες που θα φτάσουν να έχουν πάνω από 1,80 δείκτη γονιμότητας είναι οι ίδιες που ήταν και το 2008 στην αντίστοιχη πρόβλεψη. Δηλαδή είναι η Σουηδία, η Γαλλία, η Ιρλανδία, η Αγγλία, η Δανία και η Φιλανδία.

Η ελαφρώς ανάπτυξη της γονιμότητας επιδεινώνει τη κατάσταση διότι θα αυξηθεί το ποσοστό της ηλικιακής κλάσης κάτω των 25 ετών δηλαδή μέχρι την ηλικία εισαγωγής στο εργασιακό περιβάλλον.

3.2 Προσδόκιμο ζωής

Ένα άλλος σημαντικός τομέας είναι το προσδόκιμο όριο ζωής το οποίο εξετάζουμε στην παρούσα ενότητα. Για πολύ μεγάλες χρονικές περιόδους το προσδόκιμο όριο ζωής έχει αυξηθεί στις περισσότερες αναπτυγμένες χώρες. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής σε όλα τα κράτη μέλη και ειδικότερα στις γυναίκες. Οι αυξήσεις αυτές είναι περισσότερο εμφανείς στην ευρύτερη ευρωπαϊκή περιοχή. Το αποτέλεσμα των αυξήσεων αυτών είναι η αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων ανθρώπων σε σχέση με τα παιδιά ή των ενηλίκων που βρίσκονται στην παραγωγική τους ηλικία. Μάλιστα το ποσοστό αυτό αυξάνει ακόμα περισσότερο και από την σημαντική μείωση της γονιμότητας κατά την διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών. Εδώ πρέπει να τονίσουμε ότι υπάρχουν δείκτες για το προσδόκιμο όριο ζωής. Ο ένας αφορά το προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση του ατόμου και ο άλλος αφορά το προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών.

Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι μεταξύ των χωρών η αύξηση του προσδόκιμου ορίου ζωής διαφοροποιείται μεταξύ του 1980 και του 2000. Οι γυναίκες έχουν κερδίσει πάνω από 5 έτη στην Γερμανία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα, την Αυστρία και την Πορτογαλία. Μικρότερες αυξήσεις κάτω από τα 2,5 έτη παρατηρήθηκαν στην Βουλγαρία, την Δανία, την Εσθονία, την Λιθουανία και την Ολλανδία. Για την ίδια περίοδο το προσδόκιμο όριο ζωής για τους άνδρες έχει αυξηθεί κατά 5 έτη τουλάχιστον στην Γερμανία, την Γαλλία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα, την Αυστρία, την Πορτογαλία, την Φιλανδία και την Βρετανία ενώ αυξήσεις κάτω από τα δύο έτη πραγματοποιήθηκαν στην Βουλγαρία, την Εσθονία, την Ελλάδα, την Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Ρουμανία και την Σλοβακία.

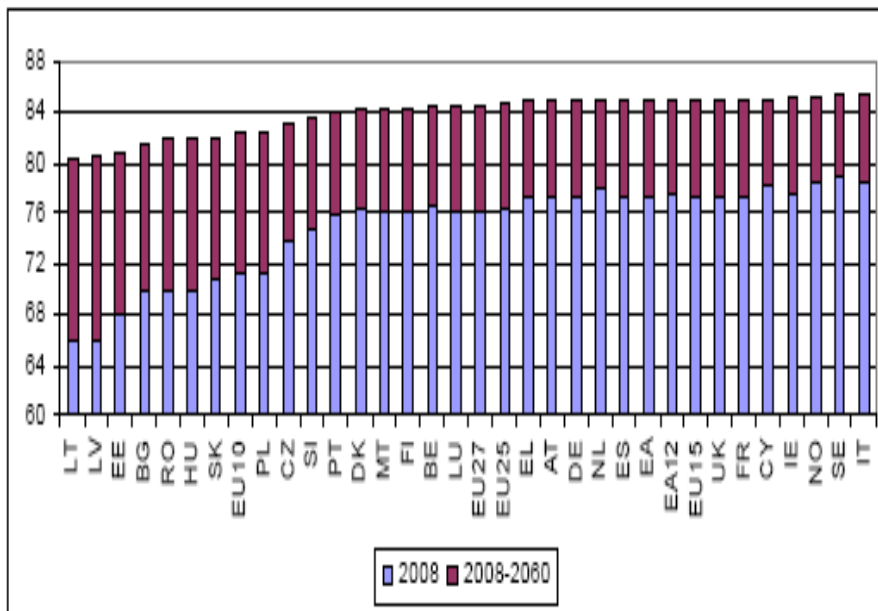
Το 2006 το προσδόκιμο όριο ζωής για τις γυναίκες κινείται από τα 76,2 έτη στη Ρουμανία μέχρι τα 84,4 έτη στην Ισπανία και την Γαλλία ενώ για τους άνδρες κινείται από τα 65,3 έτη στην Λιθουανία μέχρι τα 78,8 έτη στην Κύπρο και την Σουηδία. Σε αντίθεση με παλιότερες προβλέψεις η μελέτη του

EUROP2008 υποθέτει αύξηση στο προσδόκιμο όριο ζωής όπου οι βελτιώσεις στην θνησιμότητα προέρχονται από τις μεγαλύτερες ηλικίες.

Κάποιες σημαντικές αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής μπορεί να διατηρηθούν για την περίοδο πρόβλεψης παρόλο τον μεγάλο βαθμό διαφοροποίησης μεταξύ των κρατών – μελών. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το προσδόκιμο όριο ζωής για τους άνδρες θα αυξηθεί κατά 8,4 έτη για την προβλεπόμενη περίοδο, από τα 76 το 2008 θα πάει στα 84,5 έτη το 2060. Για τις γυναίκες η αύξηση αυτή θα είναι κατά 6,9 έτη, από τα 82 έτη το 2008 θα φθάσει τα 89 έτη το 2060. Φαίνεται ότι υπάρχει μια συνέχεια στη προσέγγιση του προσδόκιμου ορίου ζωής μεταξύ των δύο φύλων.

Οι μεγαλύτερες αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση και για τα δύο φύλα προβλέπεται ότι θα πραγματοποιηθεί στα νέα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το προσδόκιμο όριο ζωής το 2008 έχει την χαμηλότερη τιμή στην Εσθονία, την Λιθουανία, την Πολωνία, την Σλοβακία, την Πολωνία, την Βουλγαρία και την Ρουμανία και κινείται από τα 66 έως τα 71 έτη. Μερικές πολύ μεγάλες αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής συμβαίνουν σε κάποιες από τις χώρες αυτές με αύξηση από 12 έως τα 14,5 έτη, την μεγαλύτερη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρόλα αυτά μέχρι το 2060 το προσδόκιμο όριο ζωής σε όλα τα νέα μέλη και ειδικότερα για τους άνδρες θα παραμείνουν χαμηλότερα του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την εξαίρεση της Κύπρου.

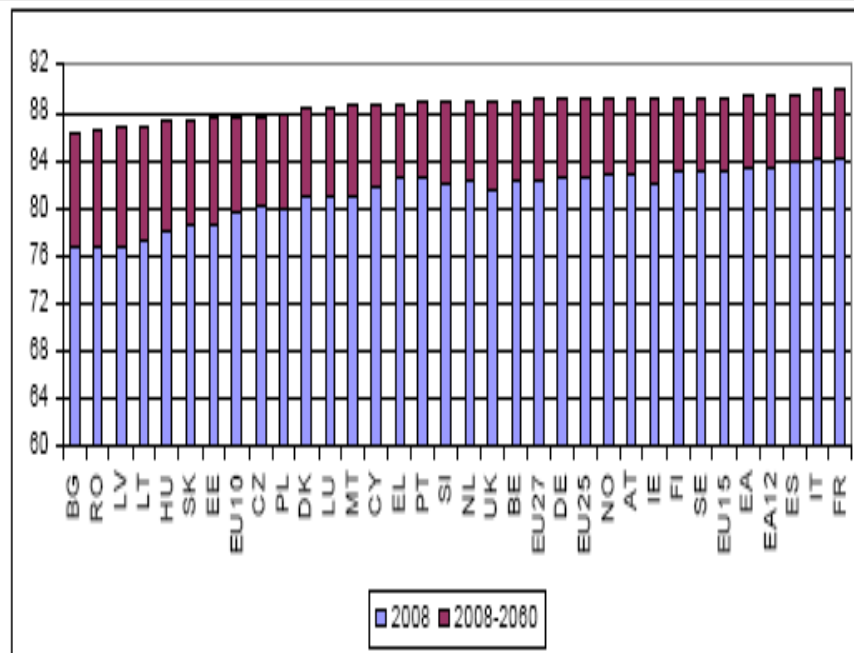
Διάγραμμα 3.2 Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τους άνδρες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση-EUROPOP2008

Διάγραμμα 3.3

Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τις γυναίκες

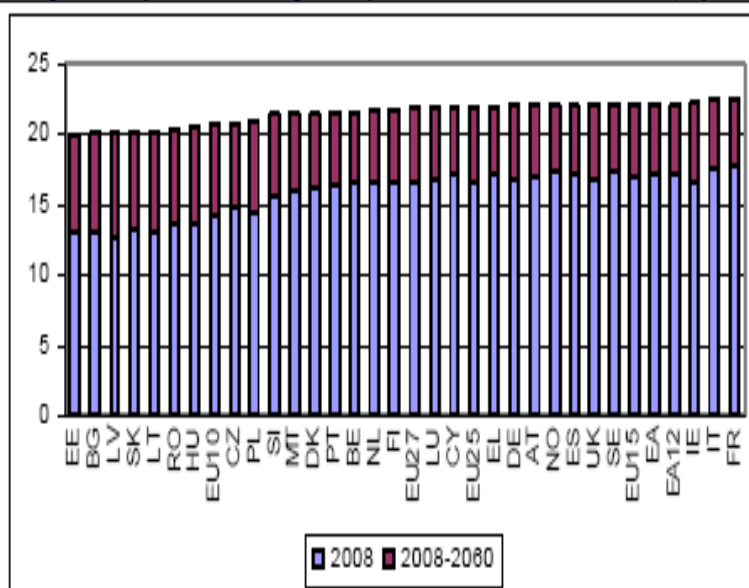

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση –EUROPOP2008

Παρατηρούμε ότι η μεταβλητότητα του προσδόκιμου ορίου ζωής για τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμπίπτει κατά την διάρκεια του χρόνου από 13,1 έτη το 2008 κατά την γέννηση για τους άνδρες (Σουηδία 79 έτη και Λιθουανία 65 έτη) σε 5 έτη το 2060 (85,5 έτη στην Ιταλία με 80,4 έτη στην Λιθουανία). Για τις γυναίκες η μείωση της διαφοράς στο προσδόκιμο όριο ζωής είναι μικρότερη, από 7,7 έτη το 2008 (84,3 έτη στη Γαλλία και 76,6 έτη στη Ρουμανία) σε 4,1 έτη το 2060 (90,1 έτη στη Γαλλία και 86,5 έτη στη Βουλγαρία).

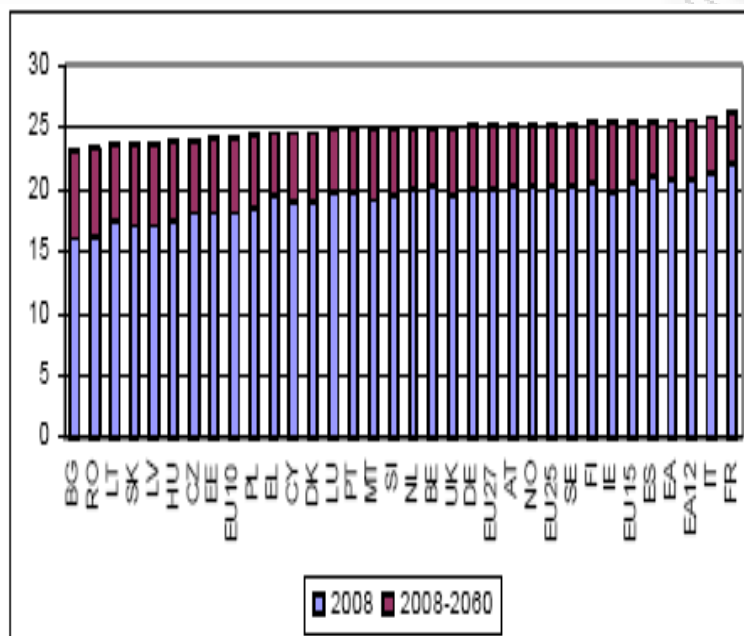
Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το προσδόκιμο όριο ζωής των 65 ετών αναμένεται να αυξηθεί κατά 5,5 έτη για τους άνδρες και κατά 5 έτη για τις γυναίκες για τη προβλεπόμενη περίοδο. Το 2060 το προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών θα φθάσει τα 21,8 έτη για τους άνδρες και τα 25,1 έτη για τις γυναίκες σύμφωνα με την πρόβλεψη. Η διαφορά στο προσδόκιμο όριο ζωής μεταξύ ανδρών και γυναικών το 2060 αναμένεται να είναι 3,3 έτη, μικρότερη των 4,5 ετών για το προσδόκιμο όριο ζωής στη γέννηση.

Διάγραμμα 3.4 Προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τους άνδρες

Πηγή : Ευρωπαϊκή Ένωση- EUROPOP 2008

Διάγραμμα 3.5 Προσδόκιο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τις γυναίκες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση

3.3 Μετανάστευση

Όσον αφορά το θέμα της μετανάστευσης οι Ευρωπαϊκές χώρες έχουν γίνει σταδιακά τόποι προορισμού μεταναστών. Πρόσφατα οι νότια Ευρωπαϊκές χώρες έγιναν ξεκάθαρα χώρες υποδοχής μεταναστών ενώ οι χώρες της κεντρικής και της ανατολικής Ευρώπης είναι σήμερα χώρες υποδοχής αλλά και προέλευσης των μεταναστών..

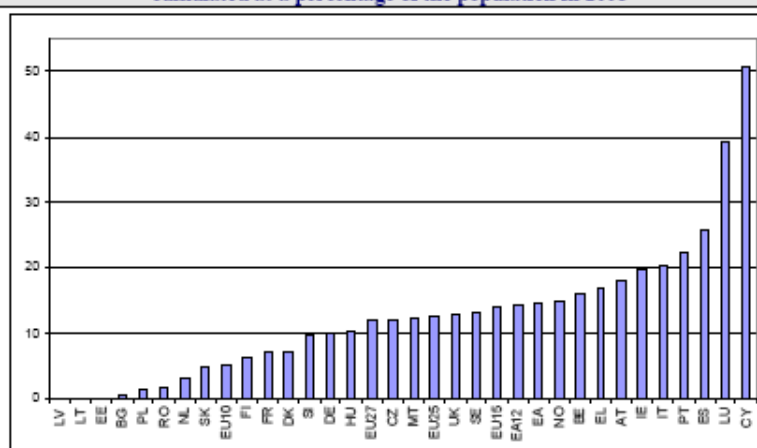
Όσον αφορά την μεταβλητότητα των καθαρών εισροών για τους μετανάστες ανάμεσα στις χώρες αυτή είναι τεράστια. Παραδοσιακά η Γερμανία, η Γαλλία και η Βρετανία καταγράφουν το μεγαλύτερο πλήθος αφίξεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά υπάρχει μια πρόσφατη μεγάλη αύξηση στην Ιταλία, την Ισπανία

και την Ιρλανδία οι οποίες από χώρες προέλευσης των μεταναστών έχουν γίνει χώρες υποδοχής των μεταναστών. Οι μελλοντικές τάσεις στην μετανάστευση είναι ίσως το δυσκολότερο που μπορεί να προβλεφθεί καθώς εξαρτώνται από μελλοντικά γεγονότα σε όλο τον κόσμο όπως οι οικονομικοί, κοινωνικοί, οικογενειακοί και πολιτικοί παράγοντες. Στην πραγματικότητα οι δυνάμεις που επηρεάζουν την μετανάστευση μπορεί να αναγνωριστούν ως εξής: αλλαγές στις χώρες προέλευσης των μεταναστών, οι τάσεις που επικρατούν για την εικόνα των χωρών υποδοχής, κόστη μετανάστευσης και η δυνατότητα ελέγχου μη καταγεγραμμένων μεταναστών.

Κάποιες υποθέσεις που πρέπει να ειπωθούν σε σχέση με την μετανάστευση είναι οι παρακάτω: για την περίοδο πρόβλεψης οι ετήσιες καθαρές εισροές προστίθενται στο αθροιστικό μεταναστευτικό πλήθος των 59 εκατομμυρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για όλη την περίοδο πρόβλεψης ενώ ο κύριος όγκος των μεταναστών συγκεντρώνεται στην Ευρωπαϊκή ζώνη είναι 46,2 εκατομμύρια άνθρωποι. Η αυξανόμενη τάση αναμένεται να εξασθενήσει κατά την περίοδο πρόβλεψης από το 1.680.000 ανθρώπους το 2008 (ισοδυναμεί με το 0,33% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης) σε 980.000 ανθρώπους το 2020 και έπειτα σε 800.00 άτομα το 2060 (το 0,16% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Οι καθαρές μεταναστευτικές εισροές προβλέπεται να συγκεντρωθούν σε μερικές χώρες προορισμού όπως η Ιταλία (12 εκατομμύρια αθροιστικά μέχρι το 2060), η Ισπανία (11,6 εκατομμύρια), η Γερμανία (8,2 εκατομμύρια) και η Βρετανία (7,8 εκατομμύρια). Ποσοστιαία οι αθροιστικές καθαρές εισροές αντιστοιχούν στο 12% του συνολικού πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το έτος 2008 και πάνω από το 20% για κράτη μέλη όπως η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Ισπανία, το Λουξεμβούργο και η Κύπρος. Για τις περισσότερες χώρες που έχουν την εμπειρία των εκροών τώρα, δηλαδή είναι χώρες από όπου φεύγουν οι μετανάστες (η Εσθονία, η Λιθουανία, η Πολωνία, η Βουλγαρία και η Ρουμανία) προβλέπεται ότι αυτό πρόκειται να αλλάξει τις επόμενες δεκαετίες.

Διάγραμμα 3.6 Σωρευτική Προβλεπόμενη μετανάστευση ως % 2008-2060

Graph 10- Projection of net migration flows in EUROPOP2008 over the period 2008-2060, cumulated as a percentage of the population in 2008

Source: Eurostat, EUROPOP2008.

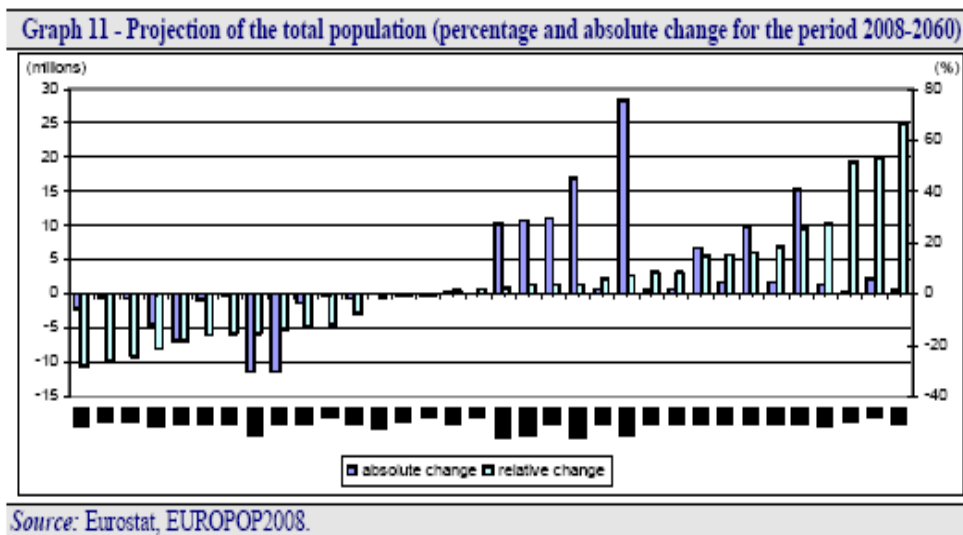
Σύμφωνα με την πληθυσμιακή πρόβλεψη για την Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολο της ο πληθυσμός της θα είναι ελαφρώς μεγαλύτερος το 2060 από ότι είναι τώρα αλλά σημαντικά γερασμένος. Ο συνολικός πληθυσμός προβλέπεται ότι θα αυξηθεί από 495,4 εκατομμύρια το 2008 κατά 5% το 2035, δηλαδή θα είναι 520,1 εκατομμύρια. Από εκεί και ύστερα ο πληθυσμός θα μειωθεί κατά 3% περίπου. Ταυτόχρονα οι μισές περίπου χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα εμφανίζουν αύξηση για την προβλεπόμενη περίοδο ενώ ο πληθυσμός για τις άλλες μισές θα μειώνεται από 13% έως 25% με την εξαίρεση της Ελλάδας, της Ιταλίας και της Μάλτας με μειώσεις στο σύνολο του πληθυσμού κατά 1% περίπου.

Όμως μια πιο σημαντική εξέλιξη από τον πληθυσμιακό όγκο είναι η εξέλιξη στην ηλικιακή κατανομή. Το κυριότερο χαρακτηριστικό του πληθυσμού για

την προβλεπόμενη περίοδο είναι η γήρανση του. Εμφανίζεται ξεκάθαρα στα παρακάτω γραφήματα τύπου πυραμίδας. Οι ηλικιωμένοι άνθρωποι θα αντιστοιχούν σε ένα μεγάλο μερίδιο του πληθυσμού σύμφωνα με τις προβλέψεις. Αυτό οφείλεται στο ότι το προσδόκιμο ζωής αναμένεται να διατηρηθεί αλλά και να αυξηθεί κατά την προβλεπόμενη περίοδο. Έτσι καθώς οι ηλικιωμένοι γίνονται περισσότεροι το πάνω μέρος της πυραμίδας γίνεται μεγαλύτερο. Την ίδια στιγμή η βάση της ηλικιακής πυραμίδας γίνεται μικρότερη λόγω των χαμηλών ρυθμών γεννήσεων που οδηγεί το μερίδιο των νέων ηλικιών σε συρρίκνωση. Συνέπεια αυτών είναι η ηλικιακή πυραμίδα βαθμιαία αλλάζει από πυραμίδα σε ορθογώνιο.

Μια άλλη ένδειξη της γήρανσης του πληθυσμού είναι η αλλαγή στη προβλεπόμενη ηλικιακή διάμεσο. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η ηλικιακή διάμεσος θα αυξηθεί από τα 40,4 έτη το 2008 στα 47,9 έτη το 2060. Η διαδικασία γήρανσης μπορεί να χαρακτηριστεί ως γήρανση από την κορυφή της πυραμίδας καθώς καταλήγει σε αυξημένες προβλέψεις για την διάρκεια ζωής παρόλο την πρόβλεψη για καθαρές εισροές μεταναστών και κάποια μείωση της γονιμότητας.

Διάγραμμα 3.7 Πρόβλεψη για το σύνολο του πληθυσμού σε απόλυτες και ποσοστιαίες μεταβολές για την περίοδο 2008-2060

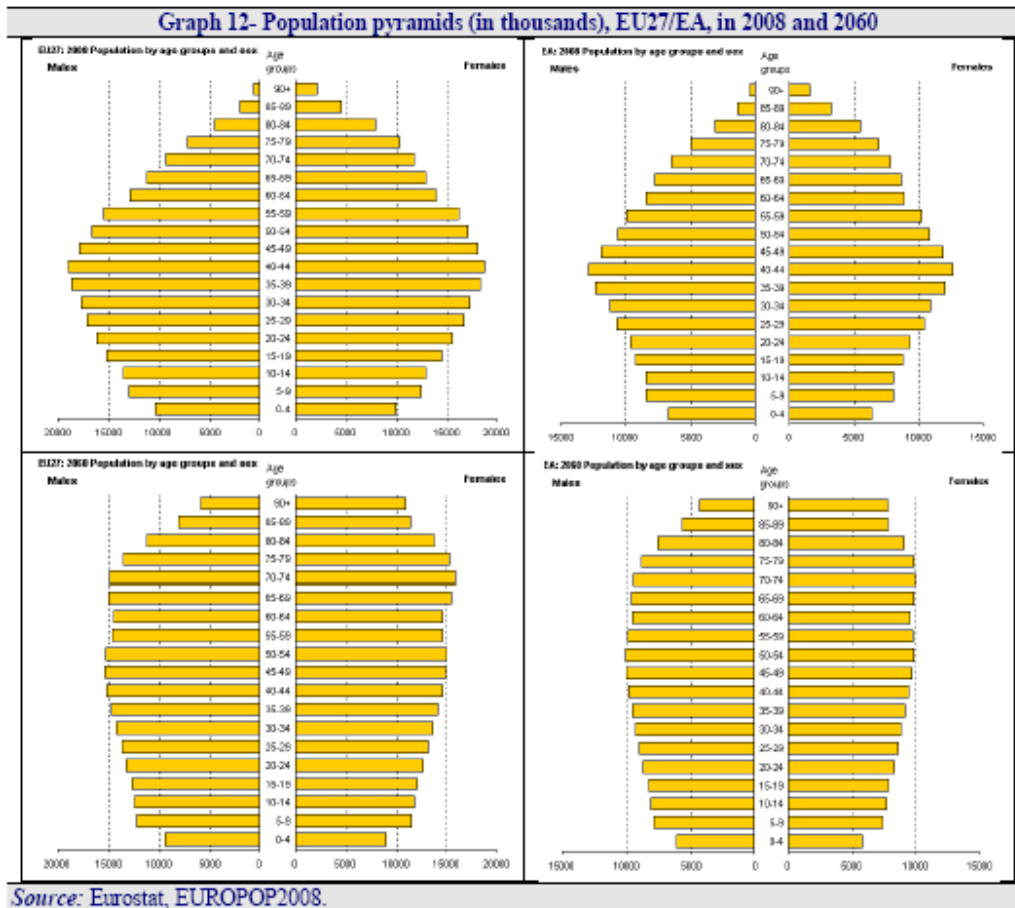

Σύμφωνα με την πρόβλεψη ο αριθμός των παιδιών θα μειωθεί βαθμιαία από το 2020 και μετά. Ο ενεργός πληθυσμός θα φθάσει στο μέγιστο του το 2020 και αναμένεται να μειωθεί σταθερά από εκεί και πέρα. Θα μειωθεί κατά 15% στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την προβλεπόμενη περίοδο. Παρόλα αυτά όμως ο ενεργός πληθυσμός προβλέπεται να αυξηθεί σε 7 μέλη της Ευρωπαϊκής

Ένωσης (Βέλγιο, Ιρλανδία, Γαλλία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Σουηδία και η Βρετανία).

Ο μεγαλύτερα ηλικιακά πληθυσμός, πάνω από τα 65 έτη θα αυξηθεί σημαντικά κατά την προβλεπόμενη περίοδο. Το πλήθος τους σχεδόν θα διπλασιαστεί, από τα 85 εκατομμύρια το 2008 θα φθάσει τα 151 εκατομμύρια το 2060 στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όσον αφορά τον αριθμό των ατόμων σε πολύ μεγάλη ηλικία, άνω των 80 ετών και πάνω αναμένεται να αυξηθεί ακόμα περισσότερο, από τα 22 εκατομμύρια το 2008 θα φθάσει τα 61 εκατομμύρια το 2060 στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σχεδόν θα τριπλασιαστεί κατά την προβλεπόμενη περίοδο.

Διάγραμμα 3.8 Πληθυσμιακές πυραμίδες (σε χιλιάδες) για τα έτη 2008 έως 2060, EU27

FRAME

Πίνακας 3.1

Κορύφωση του συνολικού και του εργάσιμου ηλικιακού πληθυσμού

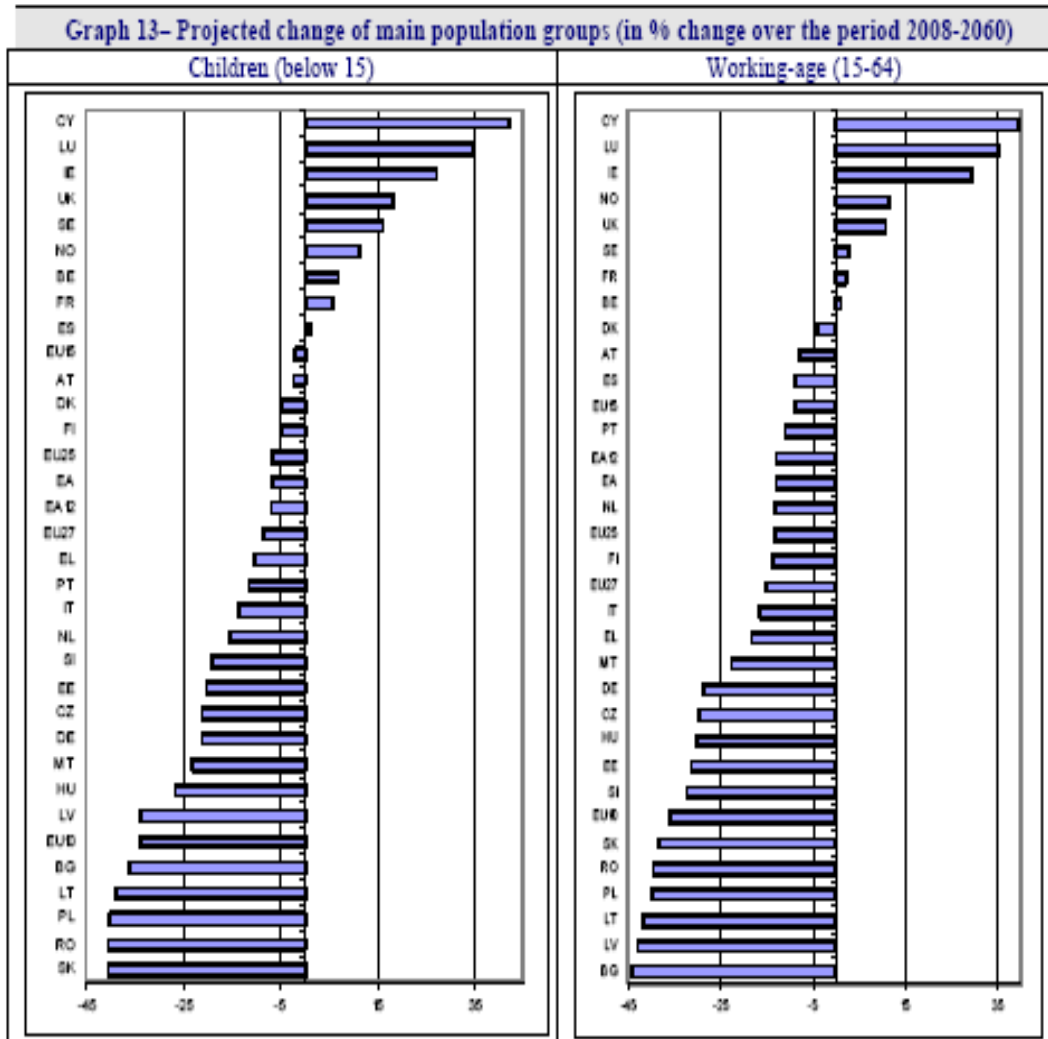
Table 2 - Peaks and troughs for the size of the total population and the working-age population

	Total population (In millions)							Working-age population (In millions)						
	2007 - value	Peak		% change	Trough		% change	2007 - value	Peak		% change	Trough		% change
		value	year	2007 - peak	value	year	peak - trough		value	year	2007 - peak	value	year	peak - trough
BE	10.6	12.3	2060	16.2%	10.6	2007	-13.9%	7.0	7.2	2022	3.5%	7.0	2007	-3.4%
BG	7.7	7.7	2007	0.0%	5.5	2060	-28.6%	5.3	5.3	2007	0.0%	3.0	2060	-44.5%
CZ	10.3	10.5	2021	2.5%	9.5	2060	-9.8%	7.3	7.4	2008	0.4%	5.2	2060	-29.7%
DK	5.4	5.9	2060	8.7%	5.4	2007	-8.0%	3.6	3.6	2009	0.4%	3.4	2041	-5.4%
DE	82.3	82.3	2007	0.0%	70.8	2060	-14.0%	54.6	54.6	2007	0.0%	38.9	2060	-28.7%
EE	1.3	1.3	2007	0.0%	1.1	2060	-15.6%	0.9	0.9	2007	0.0%	0.6	2060	-31.4%
IE	4.3	6.8	2060	56.5%	4.3	2007	-36.1%	3.0	3.9	2040	33.0%	3.0	2007	-24.8%
EL	11.2	11.6	2026	3.6%	11.1	2060	-4.0%	7.5	7.6	2010	0.7%	6.2	2060	-18.4%
ES	44.5	53.4	2046	20.1%	44.5	2007	-16.7%	30.6	34.2	2025	11.8%	28.4	2060	-17.0%
FR	61.5	71.8	2060	16.7%	61.5	2007	-14.3%	40.1	41.2	2060	2.7%	40.1	2007	-2.6%
IT	59.1	62.0	2038	4.9%	59.1	2007	-4.7%	39.0	39.5	2011	1.2%	32.7	2060	-17.1%
CY	0.8	1.3	2060	69.6%	0.8	2007	-41.0%	0.5	0.8	2060	43.0%	0.5	2007	-30.1%
LV	2.3	2.3	2007	0.0%	1.7	2060	-26.3%	1.6	1.6	2007	0.0%	0.9	2060	-42.9%
LT	3.4	3.4	2007	0.0%	2.5	2060	-24.7%	2.3	2.3	2007	0.0%	1.3	2060	-41.9%
LU	0.5	0.7	2060	53.7%	0.5	2007	-34.9%	0.3	0.4	2060	36.9%	0.3	2007	-27.0%
HU	10.1	10.1	2007	0.0%	8.7	2060	-13.4%	6.9	6.9	2007	0.0%	4.8	2060	-30.3%
MT	0.4	0.4	2028	6.2%	0.4	2060	-6.3%	0.3	0.3	2009	1.8%	0.2	2060	-23.0%
NL	16.4	17.3	2036	5.6%	16.4	2007	-5.3%	11.0	11.1	2011	0.6%	9.6	2060	-13.6%
AT	8.3	9.1	2046	10.1%	8.3	2007	-9.2%	5.6	5.8	2020	3.3%	5.2	2060	-10.6%
PL	38.1	38.1	2007	0.0%	31.1	2060	-18.3%	27.0	27.2	2011	1.0%	16.3	2060	-40.0%
PT	10.6	11.5	2046	8.3%	10.6	2007	-7.6%	7.1	7.3	2022	2.0%	6.3	2060	-12.8%
RO	21.6	21.6	2007	0.0%	16.9	2060	-21.5%	15.0	15.0	2007	0.0%	9.1	2060	-39.7%
SI	2.0	2.1	2019	2.4%	1.8	2060	-13.6%	1.4	1.4	2011	0.5%	1.0	2060	-32.5%
SK	5.4	5.4	2019	0.7%	4.5	2060	-16.3%	3.9	3.9	2011	1.1%	2.4	2060	-38.9%
FI	5.3	5.6	2031	5.5%	5.3	2007	-5.3%	3.5	3.5	2010	1.0%	3.0	2060	-13.9%
SE	9.1	10.9	2060	19.3%	9.1	2007	-16.2%	6.0	6.3	2060	5.2%	6.0	2007	-5.0%
UK	60.9	76.7	2060	26.0%	60.9	2007	-20.6%	40.4	45.0	2060	11.5%	40.4	2007	-10.3%
NO	4.7	6.0	2060	29.0%	4.7	2007	-22.5%	3.1	3.5	2060	13.1%	3.1	2007	-11.6%
EA12	314.5	336.9	2038	7.1%	314.5	2007	-6.6%	209.4	212.7	2013	1.6%	183.0	2060	-14.0%
EA	317.7	340.4	2038	7.1%	317.7	2007	-6.7%	211.6	215.0	2013	1.6%	185.0	2060	-14.0%
EU27	493.3	520.7	2036	5.6%	493.3	2007	-5.3%	331.9	335.9	2012	1.2%	283.3	2060	-15.6%
EU16	389.9	425.6	2044	9.1%	389.9	2007	-8.4%	259.4	263.9	2019	1.7%	237.7	2060	-9.5%
EU10	74.1	74.1	2014	0.1%	62.8	2060	-15.3%	52.2	52.4	2010	0.4%	33.6	2060	-35.9%
EU26	464.0	494.7	2038	6.6%	464.0	2007	-6.2%	311.5	315.9	2012	1.4%	271.3	2060	-14.1%

Source: Eurostat, EUROPOP2008.

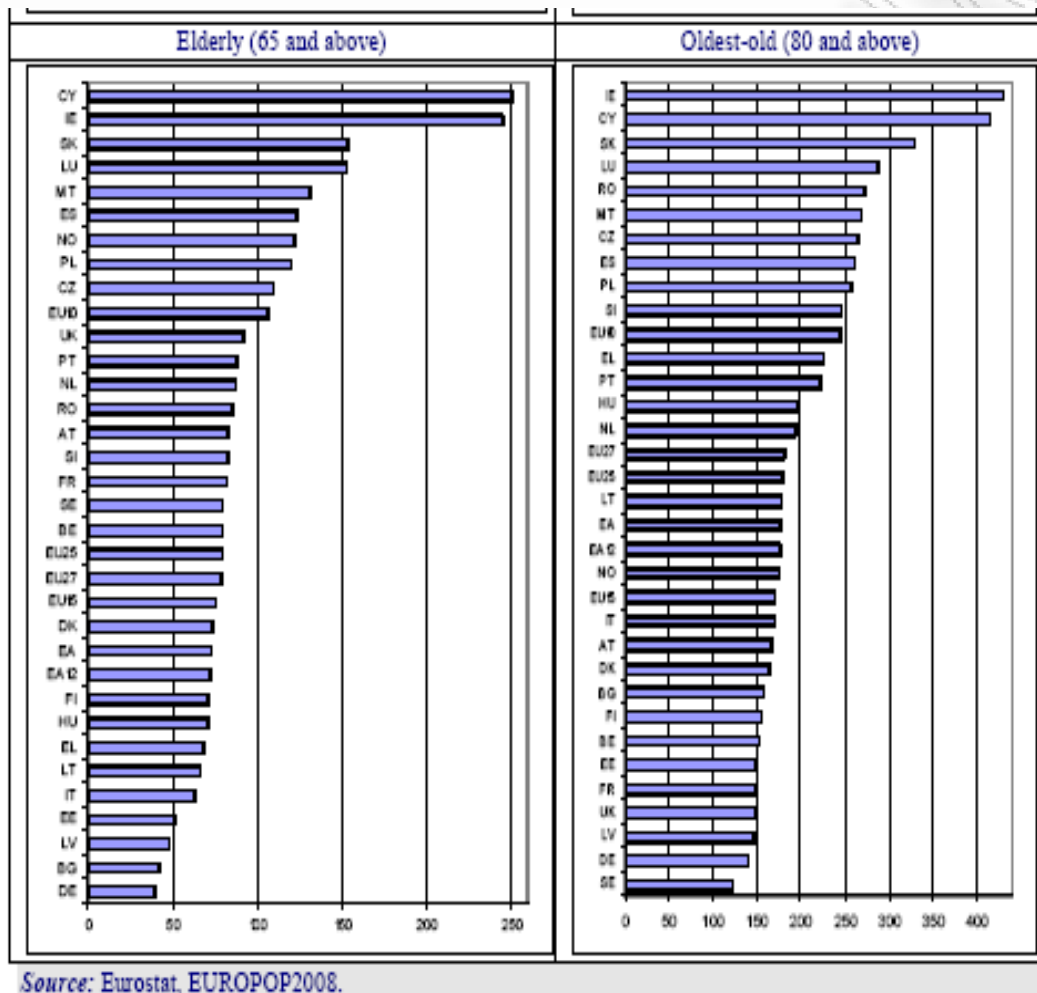
Πηγή: Euro stat, Euro pop 2008

Διάγραμμα 3.9 Εκτιμώμενη αλλαγή στη παιδική και εργασιακή ηλικία του πληθυσμού (% αλλαγή για την περίοδο 2008 – 2060)

Πηγή: Euro stat, Euroop 2008

Διάγραμμα 3.10 Εκτιμώμενη αλλαγή στην ηλικία του 65+ και 80+ του πληθυσμού(%αλλαγή για την περίοδο 2008-2060)

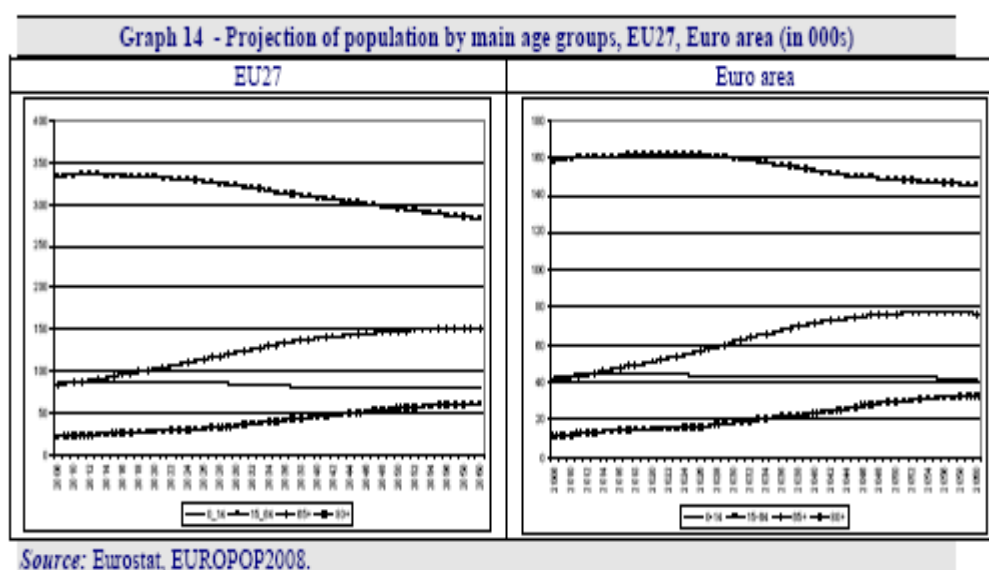
π

πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

Το μέγεθος των αλλαγών στο μερίδιο διαφορετικών ηλικιακών κατηγοριών σύμφωνα με τις προβλέψεις θα κάνει πολύ δύσκολη την αναγνώριση, σύγκριση του πληθυσμού το 2060 σε σχέση με σήμερα. Το 2008 το πλήθος των παιδιών είναι 3,5 φορές μεγαλύτερο από το πλήθος των ηλικιωμένων άνω των 80 ετών. Το 2060 τα παιδιά ακόμα θα ξεπερνάνε σε πλήθος τους ηλικιωμένους άνω των 80 ετών αλλά με πολύ μικρή διαφορά. Το πλήθος των ηλικιωμένων θα

αντιστοιχεί στο 80% του πλήθους των παιδιών. Σήμερα το πλήθος των ανθρώπων πάνω από 65 ετών ήδη ξεπερνάει το πλήθος των παιδιών αλλά είναι σχετικά κοντά ακόμα. Το 2060 ο αριθμός των ηλικιωμένων θα είναι διπλάσιος από τον αριθμό των παιδιών. Ακόμα κάτι αξιοπρόσεκτο στοιχείο της γήρανσης του πληθυσμού είναι η σταδιακή γήρανση των ηλικιωμένων καθώς οι ηλικιωμένοι αυξάνουν γρηγορότερα από κάθε άλλο κομμάτι του ηλικιακού πληθυσμού.

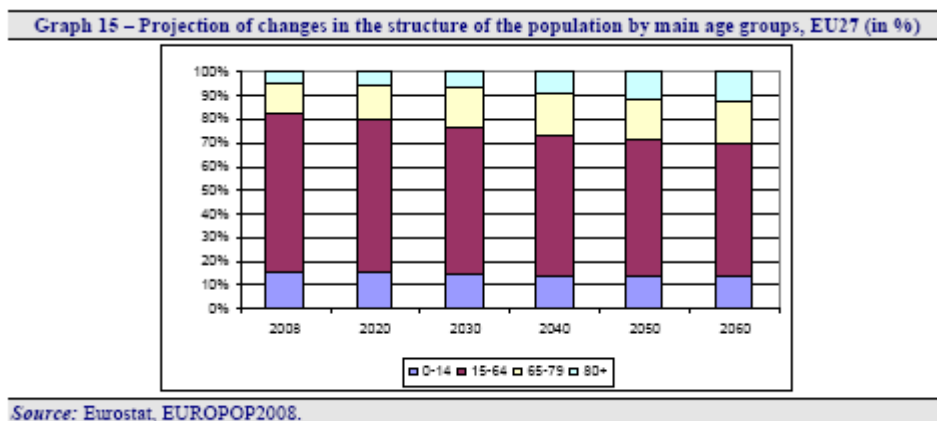
Διάγραμμα 3.11 Εκτίμηση του πληθυσμού σε χιλιάδες

Πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

Οι αλλαγές αυτές αναπαρίστανται στο μειούμενο μερίδιο του ενεργά ηλικιακού πληθυσμού και στο αυξανόμενο μερίδιο του ηλικιωμένου πληθυσμού. Το ποσοστό των παιδιών κάτω από 15 ετών προβλέπεται να παραμείνει σχεδόν σταθερό μέχρι το 2060 στην E.E27 και στην ευρύτερη περιοχή της Ευρωζώνης. Όσοι είναι 65 ετών και άνω θα αντιστοιχούν σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό το 2060, το 30% του πληθυσμού, και μεταξύ αυτών που είναι άνω των 80 ετών θα αντιστοιχούν στο 12%, πολύ κοντά στο 14% των παιδιών.

Διάγραμμα 3.12 Εκτίμηση των αλλαγών στη δομή του πληθυσμού για τις κύριες ηλικιακές ομάδες, EU27 (%)

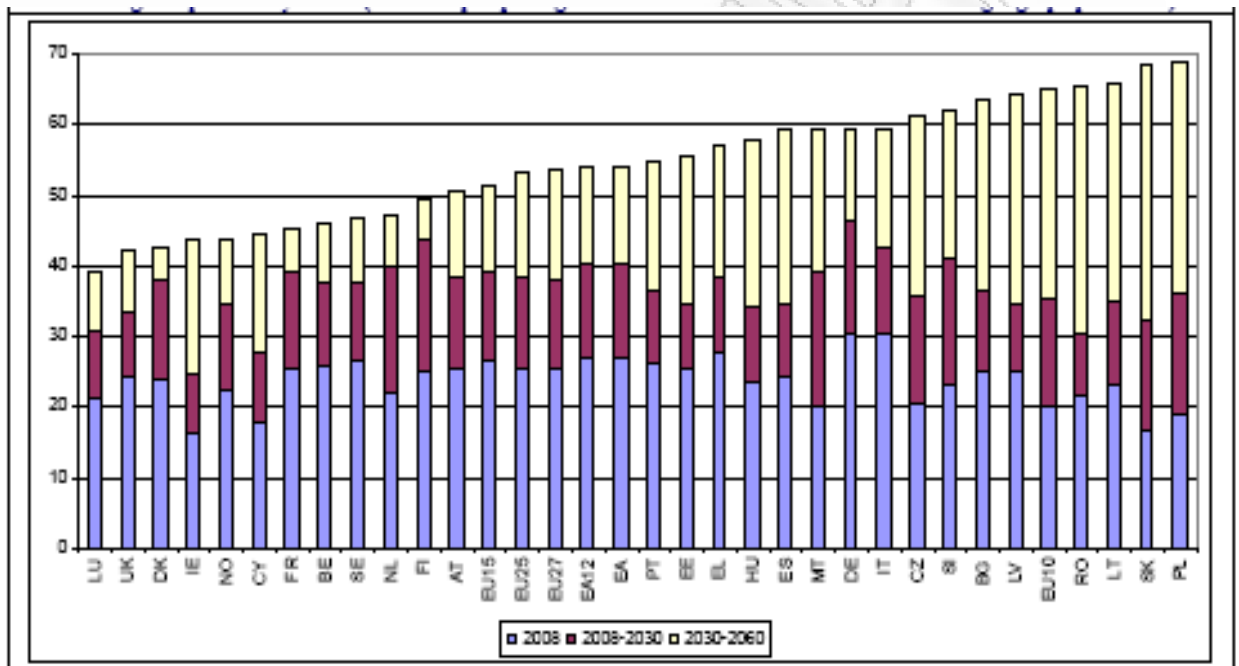
Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Καθώς η μείωση του ποσοστού που αφορά τον ενεργό πληθυσμό και η αύξηση στο ποσοστό των ηλικιωμένων επηρεάζει το ποσοστό των εξαρτώμενων ανθρώπων σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό. Ο λόγος των ηλικιωμένων που εξαρτώνται ο οποίος υπολογίζεται ως ο λόγος των ανθρώπων άνω των 65 ετών και άνω σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό προβλέπεται ότι θα διπλασιαστεί από το 25,4% στο 53,5% στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την προβλεπόμενη περίοδο. Η μεγαλύτερη αύξηση προβλέπεται ότι θα συμβεί κατά την περίοδο 2012 έως το 2035 όπου θα υπάρχει για κάθε έτος 2% αύξηση. Αυτό σημαίνει ότι η ΕΕ θα μετακινηθεί από τον λόγο των τεσσάρων εργαζόμενων ανθρώπων για κάθε εξαρτώμενο άτομο άνω των 65 ετών στον λόγο 2 προς 1.

Ο λόγος εξάρτησης των ηλικιωμένων που υπολογίζεται ως αριθμός των ατόμων άνω των 80 ετών διαιρεμένο με το πλήθος του ενεργού πληθυσμού αναμένεται να αυξηθεί περισσότερο από τρεις φορές από 6,5% στο 22% για την προβλεπόμενη περίοδο. Η προσθήκη του αριθμού των παιδιών στους υπολογισμούς καταλήγει σε μεγαλύτερη αύξηση στον λόγο των εξαρτώμενων ανθρώπων προς τον ενεργό πληθυσμό. Ο συνολικός λόγος των εξαρτώμενων

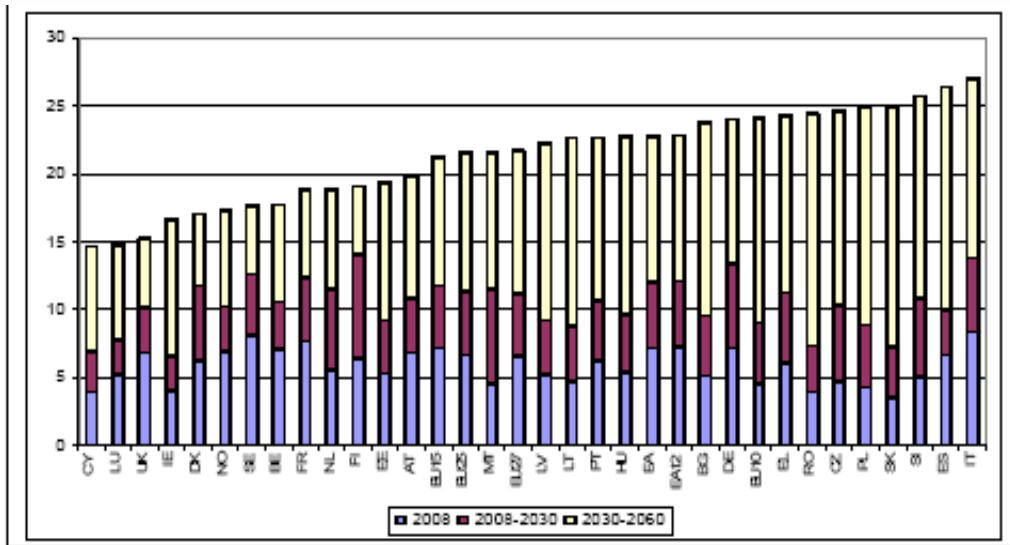
ανθρώπων που περιλαμβάνει τα παιδιά κάτω των 15 ετών και τους ηλικιωμένους άνω των 65 ετών σε σχέση με τον πληθυσμό από 15 έως 64 ετών προβλέπεται ότι θα αυξηθεί κατά 30 μονάδες, από το 48,7% στο 78,5%.

Διάγραμμα 3.13 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)

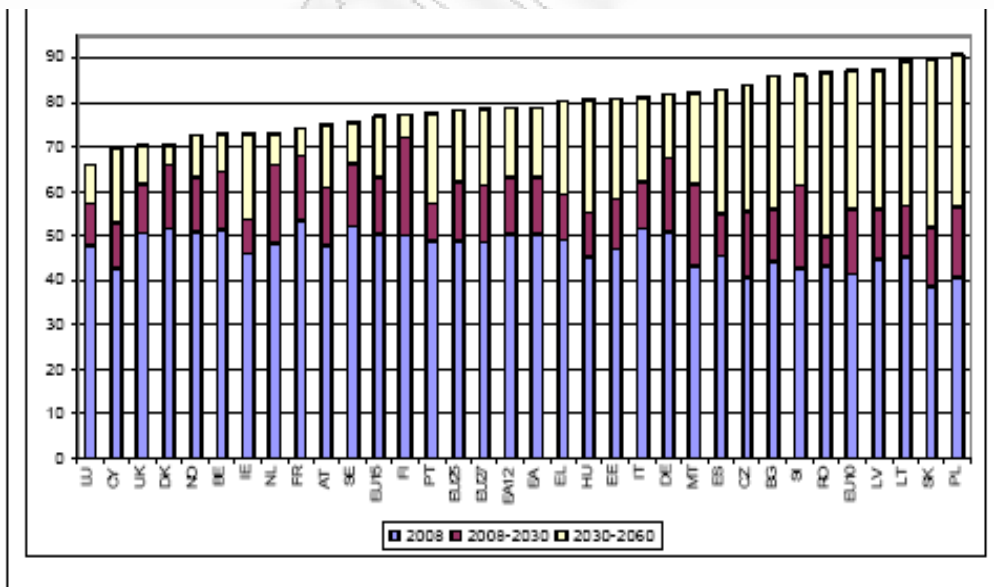
Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Διάγραμμα 3.14 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 80 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)

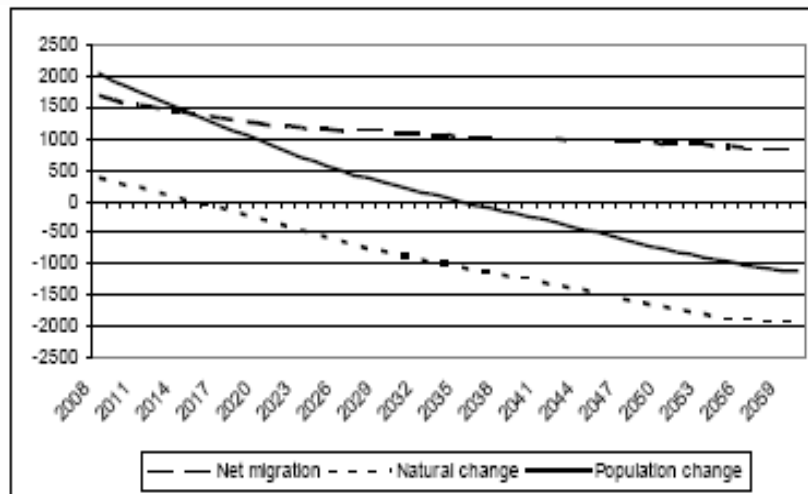
Πηγή: Euro stat, EuroPol 2008

Διάγραμμα 3.15 Ο λόγος εξάρτησης των παιδιών κάτω των 15 ετών και των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)

Πηγή: Euro stat, EuroPol 2008

Διάγραμμα 3.16 Αλλαγές στο σύνολο του πληθυσμού, φυσική εξέλιξη και καθαρές εισροές λόγω μετανάστευσης (σε χιλιάδες)

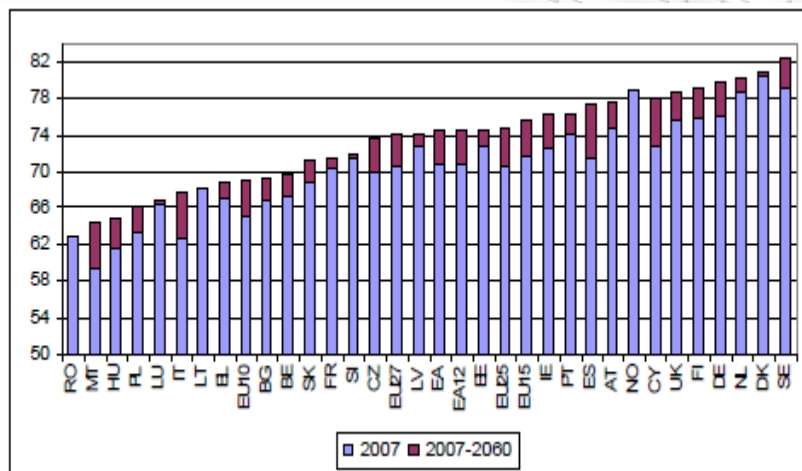
Πηγή: Euro stat, Europol 2008

3.4 Απασχόληση

Για το θέμα της απασχόλησης παρατηρούμε ότι υπάρχει μια ανοδική μετακίνηση των ποσοστών απασχόλησης για τις ηλικιακές ομάδες άνω των 45 κυρίως και κυρίως για τις γυναίκες ενώ για τις νεαρές ηλικίες τα ποσοστά παραμένουν σταθερά ή αυξάνονται ελάχιστα με το πέρασμα του χρόνου. Το συνολικό ποσοστό απασχόλησης για τις ηλικίες από 15 έως 64 ετών στην EU27 αναμένεται να αυξηθεί κατά 3,6 ποσοστιαίες μονάδες για την περίοδο 2007 έως 2060 (από 70,6% το 2007 θα καταλήξει στο 74,1% το 2060). Για την περιοχή της ευρωζώνης μια παρόμοια αύξηση αναμένεται από το 70,8% το 2007 στο 74,5% το 2060. Για την ηλικιακή ομάδα των 15 έως 71 ετών τα τρέχοντα και τα προβλεπόμενα ποσοστά απασχόλησης της αύξησης είναι μικρότερα. Σχεδόν όλη η αύξηση προβλέπεται να πραγματοποιηθεί μέχρι το 2020. Παρόλα αυτά από το 2020 μέχρι το 2060 το συνολικό εργατικό δυναμικό αναμένεται να μειωθεί κατά 13,6% που ισοδυναμεί σε 33 εκατομμύρια άτομα

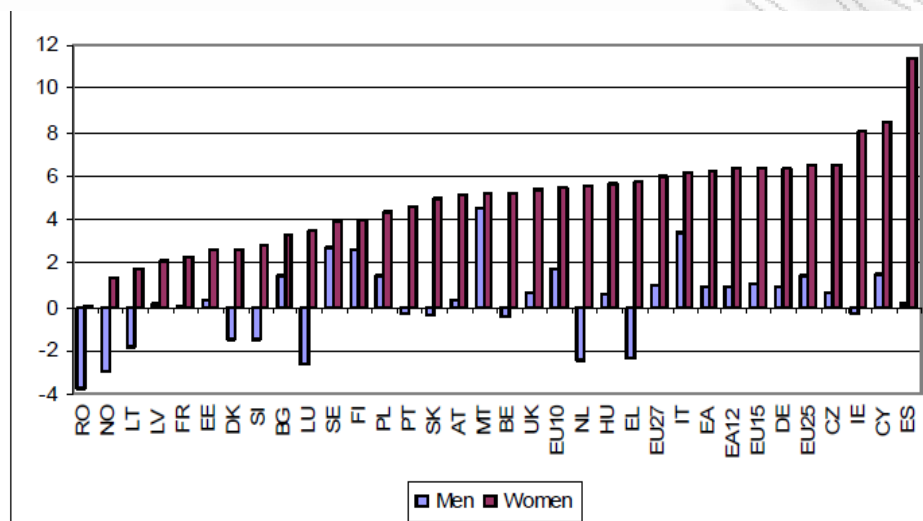
(24,4 εκατομμύρια αν συγκριθεί με το επίπεδο του 2007) στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς η θετική τάση στη γυναικεία απασχόληση αντιστρέφεται ενώ επιπλέον και η ανδρική απασχόληση μειώνεται. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η αναμενόμενη πτώση στο εργατικό δυναμικό μεταξύ του 2020 και του 2060 είναι 12,6% που ισοδυναμεί σε 20,4 εκατομμύρια άτομα (13 εκατομμύρια αν συγκριθεί με το επίπεδο του 2007).

Διάγραμμα 3.17 Ποσοστά απασχόλησης

Πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

Διάγραμμα 3.18 Ποσοστά απασχόλησης ανά φύλο για την περίοδο 2007-2060

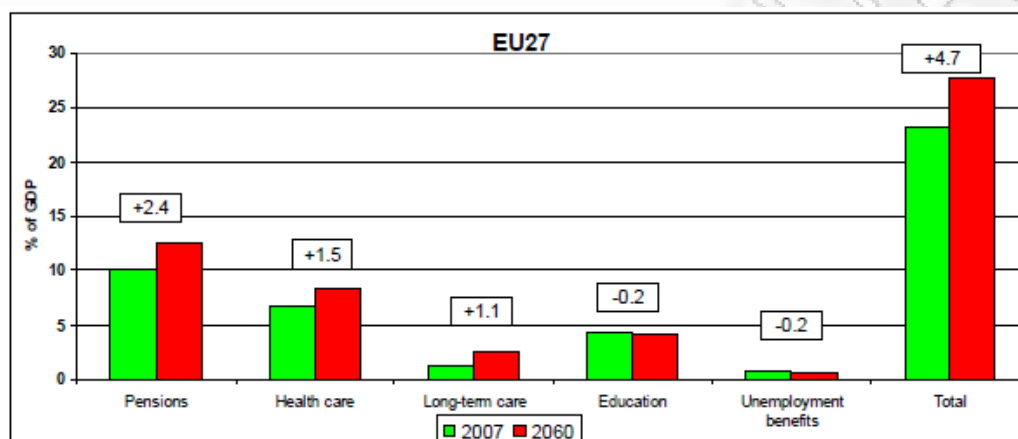
Πηγή: Euro stat, Eurotop 2008

3.5 Η επίδραση της γήρανσης στις δημόσιες δαπάνες

Στο γράφημα 20 παρατηρούμε την αύξηση των δημοσίων δαπανών, συντάξεις, υγεία, μακροπρόθεσμη φροντίδα, εκπαίδευση και επιδόματα ανέργων μεταξύ του 2007 και του 2060. Στην Ευρωπαϊκή ένωση ως σύνολο αλλά και στην ευρωπαϊκή ζώνη το κόστος της γήρανσης είναι 4,75% και 5,25% αντίστοιχα ως ποσοστό του ΑΕΠ για την περίοδο μέχρι το 2060. Η μεγαλύτερη αύξηση σχετίζεται με τις συντάξεις καθώς αυξάνουν κατά 2,5% και 2,75% του ΑΕΠ αντίστοιχα για το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την Ευρωπαϊκή ζώνη. Η υγεία και η μακροπρόθεσμη φροντίδα αυξάνουν κατά 1,5% και 1% του ΑΕΠ αντίστοιχα για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την

ευρωζώνη. Τέλος η εκπαίδευση και τα επιδόματα ανεργίας αναμένεται να μειωθούν κατά 0,25% του ΑΕΠ.

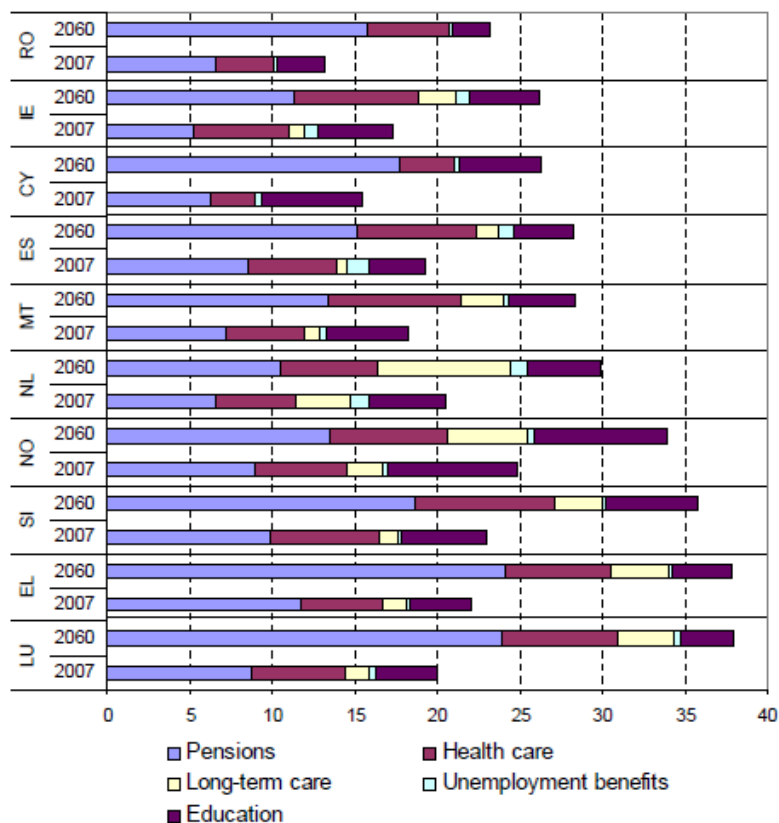
Διάγραμμα 3.19 Το κόστος της γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ, EU27

Πηγή: Euro stat, Europop2008

Κάτι που πρέπει να τονιστεί είναι η μεγάλη ποικιλία μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς η επίδραση της γήρανσης είναι διαφορετική από χώρα σε χώρα. Συγκεκριμένα χωρίζονται σε τρεις ομάδες όπως μας φανερώνουν τα επόμενα τρία γραφήματα. Οι διαφορές στα κράτη μέλη αντανακλούν κυρίως τα έξοδα στις συντάξεις. Παρατηρούμε μια αρκετά περιορισμένη αύξηση στα έξοδα των συντάξεων για την Εσθονία και την Λιθουανία (μια μικρή μείωση στην Πολωνία) ενώ αρκετά μεγάλη πάνω από το 10% του ΑΕΠ για την Ελλάδα, την Κύπρο, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα και την Σλοβενία.

Διάγραμμα 3.20 Κράτη μέλη με υψηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ

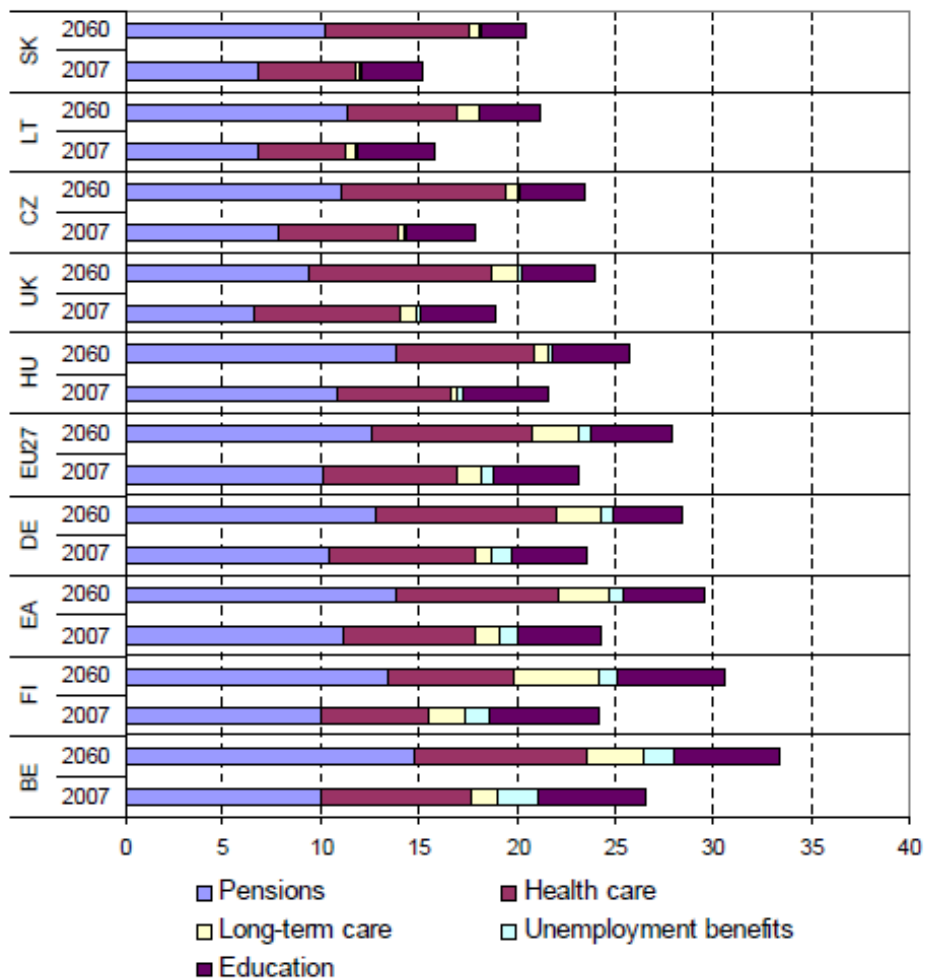

Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Από τα παραπάνω διαγράμματα είναι πασιφανής η αύξηση των δαπανών από το φαινόμενο της γήρανση του πληθυσμού. Επίσης γίνεται αντιληπτό ότι δεν αυξάνουν μόνο τα έξοδα για συντάξεις αλλά αυξάνονται και τα έξοδα για περίθαλψη της υγείας και τη μακροχρόνια φροντίδα .Οι δαπάνες για εκπαίδευση και για ανεργία στο σύνολο της Ευρωζώνης φαίνονται να παραμένουν σταθερές. Στην Ελλάδα η αύξηση των δαπανών για συντάξεις είναι πολύ μεγάλη , το θέμα όμως που προκύπτει είναι τι γίνεται με τις δαπάνες της ανεργίας. Η ανεργία στην Ελλάδα τα τελευταία δύο χρόνια αυξάνεται με γοργούς ρυθμούς με αποτέλεσμα και την αύξηση των δαπανών

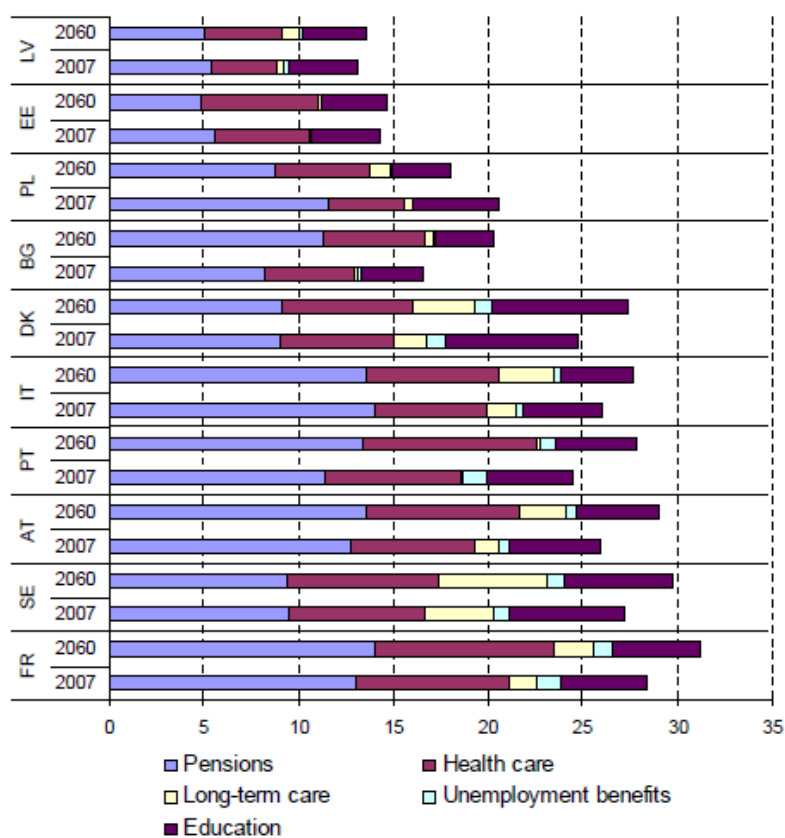
για τους ανέργους. Αν αθροίσουμε όλες αυτές τις δαπάνες μπορούμε να αναρωτηθούμε αν οι Ελληνικές Κυβερνήσεις έχουν υποεκτιμήσει το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού.

Διάγραμμα 3.21 Κράτη μέλη με μεσαίο κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ

Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Διάγραμμα 3.22 Κράτη μέλη με χαμηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ

Πηγή: Euro stat, Euro pol 2008

3.6 Σύγκριση και συσχέτιση Ageing Report 2009 και 2012.

Στο σημείο αυτό θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε αν υπάρχουν κοινά στοιχεία ή διαφορές στις δύο αυτές έρευνες. Θα πρέπει να διευκρινιστεί ξανά ότι η έρευνα του Ageing Report 2012 βρίσκεται σε προπαρασκευαστικό στάδιο,. Η ολοκλήρωση της έρευνας επρόκειτο να πραγματοποιηθεί στους

επόμενους προσεχούς μήνες . Πρώτα απ' όλα θα ξεκινήσουμε με τους πίνακες που έχουν εκτιμηθεί και στις δύο έρευνες όπως είναι το συνολικό ποσό προβλεπόμενης συσσωρευτικής μετανάστευσης της κάθε χώρας ,το εργατικό δυναμικό της ηλικιακής κλάσης από 15 ετών έως 64 για τη χρονολογική περίοδο από το 2010 έως το 2060,την ηλικιακή κλάση της ηλικίας από 15 έως 64 και 65 και πάνω ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού. Επίσης θα συγκρίνουμε το πίνακα εξάρτησης των ηλικιωμένων από 65 ετών και πάνω ως προς το ποσοστό του εργατικού δυναμικού δηλαδή της ηλικιακής κλάσης 15 ετών έως 64,επίσης θα εξετάσουμε τους δείκτες γονιμότητας για κάθε γυναίκα της κάθε χώρας .Τέλος θα μελετήσουμε το αναμενόμενο όριο προσδόκιμο ζωής κατά τη χρονική στιγμή της γέννησης για άντρες και για γυναίκες και τη καθαρή μετανάστευση των Ευρωπαϊκών χωρών για το διάστημα 2010 έως 2060.

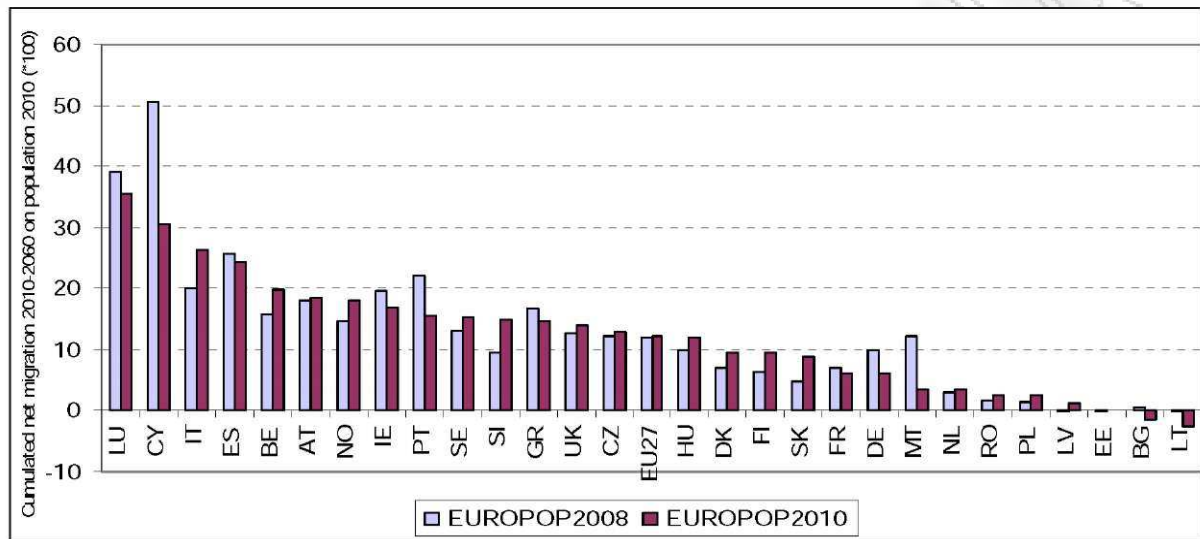
Πίνακας 3.2 Διαφορά της προβλεπόμενη συσσωρευτικής μετανάστευση EYROPOP 2010-EUROPOP 2008

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of total population EUROPOP2008
BE	98	303	487	708	949	1166	9.5
BG	-20	-93	-164	-111	-42	27	0.5
CZ	132	281	415	579	770	938	9.9
DK	32	68	93	113	145	162	2.7
DE	-480	-1467	-2412	-3189	-3907	-4609	-6.5
EE	6	11	10	20	30	38	3.4
IE	-136	-565	-582	-439	-304	-192	-2.8
GR	14	-24	7	64	121	159	1.4
ES	-595	-3032	-2608	-1499	-535	323	0.6
FR	2301	2351	2432	2356	2173	1947	2.7
IT	485	1549	2695	3732	4651	5534	9.3
CY	-14	-64	-95	-128	-159	-184	-13.9
LV	-5	-16	-17	-9	-12	-18	-1.0
LT	-17	-46	-46	4	69	121	4.8
LU	12	25	22	15	8	-3	-0.4
HU	-15	1	40	78	101	125	1.4
MT	-1	-11	-15	-17	-18	-18	-4.4
NL	113	345	381	384	433	461	2.8
AT	-21	-118	-129	-142	-162	-174	-1.9
PL	96	420	523	818	1185	1468	4.7
PT	-80	-376	-536	-689	-864	-1018	-9.0
RO	109	142	158	233	282	318	1.9
SI	20	86	131	182	235	276	15.5
SK	27	148	243	346	459	556	12.2
FI	26	85	138	206	279	344	6.4
SE	76	248	326	444	576	662	6.1
UK	238	821	1157	1588	2038	2366	3.1
NO	71	224	299	380	481	560	9.3
EU27	2403	1075	2655	5647	8500	10776	2.1
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	1739	-923	-105	1508	2843	3938	1.2
EU15	2085	215	1471	3652	5602	7127	1.7
EU10	229	811	1190	1873	2659	3303	5.3
EU25	2314	1026	2661	5525	8260	10431	2.2

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, EuroPOP 2008,2010

Διάγραμμα 3.23 Διαφορά της προβλεπόμενης συσσωρευτικής μετανάστευση EYROPOP2010-EUROPOP2008

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 data.

Πηγή: Eurostat, Europop 2008,2010

**Πίνακας 3.3 Διαφορά στο εργατικό δυναμικό
(EUROPOP2010-EUROPOP2008). Ηλικίας (15-64)**

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of working-age population EUROPOP2008
BE	53	144	278	433	559	718	10.1
BG	-42	-155	-213	-185	-90	41	1.4
CZ	75	115	243	357	504	664	12.8
DK	17	39	68	95	82	77	2.2
DE	-325	-1289	-1880	-2218	-2639	-2674	-6.9
EE	1	-4	-4	-1	5	19	3.0
IE	-137	-489	-457	-419	-246	34	0.9
GR	-21	-56	-11	-8	1	70	1.1
ES	-530	-2193	-1869	-1116	39	754	2.7
FR	1456	1401	1366	1332	1156	869	2.1
IT	349	1094	1729	2449	3118	3537	10.8
CY	-13	-56	-78	-94	-109	-122	-15.8
LV	-6	-16	-18	-28	-29	-24	-2.6
LT	-23	-83	-63	-10	43	122	9.1
LU	11	21	19	12	-3	-15	-3.3
HU	-3	25	66	59	88	75	1.6
MT	-2	-11	-10	-9	-7	-6	-2.9
NL	56	112	120	163	140	183	1.9
AT	-6	-89	-111	-103	-89	-90	-1.7
PL	25	-27	297	493	694	1070	6.6
PT	-60	-221	-353	-486	-545	-613	-9.7
RO	70	32	103	72	108	188	2.1
SI	12	43	84	119	143	170	17.8
SK	11	51	138	213	282	364	15.2
FI	8	46	94	145	182	222	7.3
SE	32	117	170	254	302	373	6.0
UK	2	-116	-22	117	317	1076	2.4
NO	50	133	187	259	288	329	9.4
EU27	1010	-1566	-317	1637	4006	7084	2.5
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	5694	3116	3370	4396	5419	6403	3.5
EU15	904	-1481	-861	652	2374	4522	1.9
EU10	78	38	655	1099	1614	2332	6.9
EU25	982	-1443	-206	1750	3988	6854	2.5

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, EuroPOP 2008,2010

Πίνακας 3.4 Διαφορά του συνολικό ποσού του πληθυσμού 0-14(EUROPOP2010-EUROPOP2008)

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of 0-14 population EUROPOP2008
BE	30	121	147	188	249	274	14.2
BG	13	31	19	46	65	66	10.0
CZ	40	154	167	201	252	250	21.4
DK	0	23	15	-2	13	15	1.6
DE	-75	-173	-464	-474	-468	-632	-7.1
EE	3	5	2	7	11	11	6.7
IE	11	-63	-121	12	66	36	3.2
GR	9	45	48	66	81	87	6.1
ES	-90	-785	-636	-169	-113	-49	-0.7
FR	477	384	379	253	138	97	0.8
IT	91	279	541	667	736	883	12.2
CY	-4	-13	-17	-22	-27	-29	-14.9
LV	3	-10	-16	-5	-8	-9	-4.2
LT	6	40	23	34	59	51	16.0
LU	1	3	-1	-6	-6	-8	-6.7
HU	-15	-41	-23	-12	-21	-14	-1.2
MT	0	0	-2	-1	-1	-1	-1.5
NL	20	143	135	93	142	160	6.4
AT	-17	-52	-47	-40	-47	-49	-3.9
PL	66	370	252	333	466	388	11.0
PT	-30	-152	-165	-161	-199	-211	-14.6
RO	27	41	28	66	59	51	2.6
SI	8	34	34	41	54	53	23.2
SK	11	77	84	96	123	124	24.5
FI	3	28	34	48	67	69	8.2
SE	20	94	89	102	151	145	8.1
UK	101	457	358	587	871	845	6.7
NO	12	75	83	77	113	119	11.8
EU27	708	1040	864	1949	2713	2602	3.7
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	1466	875	814	1328	1501	1457	3.2
EU15	551	351	313	1165	1681	1662	2.7
EU10	116	616	504	672	909	823	11.0
EU25	668	967	817	1837	2590	2485	3.6

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop 2008,2010

Πίνακας 3.5 Διαφορά του συνόλου πληθυσμού 65 και πάνω (EUROPOP2010-EUROPOP2008)

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of 65+ population EUROPOP2008
BE	15	39	62	87	141	174	5.3
BG	9	31	30	28	-17	-80	-4.3
CZ	17	13	4	22	14	25	0.8
DK	16	6	10	19	50	70	4.7
DE	-80	-4	-68	-496	-799	-1303	-5.7
EE	2	9	11	13	14	9	2.5
IE	-9	-13	-4	-32	-124	-262	-15.4
GR	26	-13	-30	7	39	2	0.1
ES	26	-53	-103	-215	-461	-382	-2.3
FR	368	567	687	770	880	981	5.3
IT	44	177	425	616	797	1114	5.7
CY	3	5	1	-11	-24	-32	-9.4
LV	-1	10	18	23	24	15	2.5
LT	0	-3	-6	-19	-32	-51	-5.8
LU	0	2	4	9	17	20	11.7
HU	3	17	-2	32	34	64	2.3
MT	1	-1	-3	-7	-10	-11	-8.1
NL	37	89	126	128	151	118	2.6
AT	2	23	29	1	-26	-35	-1.3
PL	4	77	-26	-9	26	10	0.1
PT	10	-4	-18	-42	-120	-194	-5.6
RO	12	68	28	95	115	79	1.3
SI	0	9	14	23	38	53	8.9
SK	5	21	21	37	53	68	4.1
FI	15	12	10	12	30	52	3.5
SE	25	38	67	87	123	144	5.0
UK	135	480	820	884	849	444	2.3
NO	9	16	29	45	80	112	7.3
EU27	685	1601	2108	2062	1781	1091	0.7
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	1353	1989	2563	2487	2452	2352	2.4
EU15	630	1345	2018	1835	1546	943	0.8
EU10	34	157	31	103	136	149	0.7
EU25	664	1502	2050	1938	1682	1092	0.8

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

Πίνακας 3.6 Διαφορά του δείκτη εξάρτησης 65 και άνω /15-64(EUROPOP2010-2008)

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2010-2060
BE	0.0	-0.1	-0.6	-1.3	-1.4	-2.0	-2.0
BG	0.4	1.7	2.6	2.9	1.0	-3.5	-3.9
CZ	0.0	-0.3	-1.2	-2.0	-4.3	-6.6	-6.6
DK	0.3	-0.2	-0.4	-0.6	0.5	1.1	0.7
DE	0.0	0.9	1.7	1.7	1.8	0.8	0.7
EE	0.2	1.2	1.6	1.8	1.7	-0.2	-0.4
IE	0.5	2.8	3.2	2.7	-0.7	-7.0	-7.5
GR	0.4	0.1	-0.4	0.2	0.6	-0.6	-1.0
ES	0.5	1.7	1.7	1.0	-1.7	-2.8	-3.3
FR	0.0	0.3	0.4	0.4	0.9	1.4	1.4
IT	-0.2	-0.5	-0.8	-1.9	-2.8	-2.7	-2.6
CY	0.9	2.9	3.5	2.6	2.6	3.4	2.5
LV	0.0	1.0	1.9	3.0	3.9	3.4	3.4
LT	0.2	0.9	0.9	-0.8	-3.3	-9.0	-9.2
LU	-0.7	-0.9	-0.4	1.0	4.3	6.1	6.7
HU	0.1	0.1	-0.4	0.1	-0.2	0.4	0.4
MT	0.6	0.9	0.2	-1.3	-2.9	-3.2	-3.8
NL	0.2	0.5	0.7	0.5	0.9	0.3	0.1
AT	0.1	0.9	1.3	0.9	0.3	0.2	0.1
PL	0.0	0.3	-0.6	-0.9	-1.8	-4.2	-4.2
PT	0.4	0.9	1.6	2.7	2.8	2.5	2.1
RO	0.0	0.4	0.0	0.5	0.5	-0.5	-0.5
SI	-0.2	-0.3	-1.5	-2.8	-4.0	-4.7	-4.6
SK	0.1	0.2	-0.6	-1.4	-3.4	-6.6	-6.7
FI	0.4	-0.2	-0.9	-1.6	-1.7	-1.8	-2.1
SE	0.3	0.0	0.1	-0.3	-0.1	-0.5	-0.7
UK	0.3	1.2	1.9	1.9	1.6	0.0	-0.3
NO	-0.1	-0.6	-1.0	-1.6	-1.1	-0.8	-0.8
EU27	0.1	0.6	0.7	0.4	-0.1	-0.9	-1.1
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	-0.1	0.5	0.6	0.2	-0.2	-0.6	-0.5
EU15	0.1	0.7	0.9	0.6	0.2	-0.6	-0.7
EU10	0.0	0.3	-0.4	-0.8	-1.9	-3.8	-3.8
EU25	0.1	0.6	0.7	0.4	-0.1	-0.9	-1.0

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

**Πίνακας 3.7 Διαφορά του δείκτη Γονιμότητας
(EUROPOP2010-EUROPOP2008)**

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	change 2010 2060
BE	0.08	0.08	0.07	0.06	0.06	0.05	-0.03
BG	0.17	0.16	0.14	0.14	0.13	0.12	-0.06
CZ	0.15	0.14	0.14	0.12	0.11	0.10	-0.05
DK	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01	0.00
DE	0.01	0.02	0.01	0.02	0.01	0.01	-0.01
EE	0.07	0.07	0.06	0.05	0.05	0.04	-0.03
IE	0.17	0.15	0.15	0.13	0.12	0.11	-0.06
GR	0.11	0.10	0.09	0.08	0.08	0.07	-0.04
ES	0.01	0.00	0.00	0.01	0.01	0.00	-0.01
FR	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.00
IT	0.03	0.03	0.02	0.02	0.02	0.02	-0.01
CY	0.04	0.03	0.03	0.03	0.03	0.02	-0.01
LV	-0.05	-0.05	-0.04	-0.04	-0.03	-0.03	0.01
LT	0.20	0.18	0.16	0.14	0.12	0.12	-0.08
LU	-0.06	-0.06	-0.05	-0.05	-0.05	-0.04	0.02
HU	-0.03	-0.03	-0.02	-0.02	-0.03	-0.02	0.01
MT	0.05	0.05	0.04	0.04	0.04	0.04	-0.01
NL	0.07	0.06	0.06	0.05	0.05	0.04	-0.03
AT	-0.03	-0.02	-0.02	-0.02	-0.02	-0.01	0.01
PL	0.12	0.11	0.10	0.10	0.09	0.07	-0.05
PT	-0.05	-0.04	-0.04	-0.03	-0.04	-0.03	0.02
RO	0.05	0.04	0.04	0.04	0.03	0.03	-0.02
SI	0.21	0.19	0.18	0.16	0.15	0.13	-0.08
SK	0.15	0.14	0.14	0.13	0.11	0.10	-0.05
FI	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.00
SE	0.09	0.08	0.07	0.07	0.06	0.05	-0.03
UK	0.10	0.09	0.09	0.08	0.07	0.07	-0.03
NO	0.10	0.09	0.09	0.08	0.07	0.06	-0.04
EU27	0.05	0.05	0.05	0.04	0.04	0.03	-0.02
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	0.03	0.03	0.02	0.03	0.02	0.02	-0.01
EU15	0.04	0.04	0.04	0.04	0.03	0.03	-0.01
EU10	0.11	0.10	0.09	0.08	0.08	0.06	-0.04
EU25	0.05	0.05	0.04	0.04	0.04	0.03	-0.02

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

Πίνακας 3.8 Διαφορά στο προσδόκιμο όριο ζωής κατά τη στιγμή της γέννησης (EUROPOP2010 – EUROPOP2008)

	Males							Females						
	2010	2020	2030	2040	2050	2060	change 2010-2060	2010	2020	2030	2040	2050	2060	change 2010-2060
BE	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1
BG	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.3	0.3	0.2	0.2	0.1	0.1	-0.2
CZ	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
DK	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	-0.1	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.2
DE	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	-0.1	-0.1	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	0.0
EE	1.2	1.1	1.0	0.9	0.8	0.8	-0.4	1.0	0.8	0.7	0.6	0.5	0.4	-0.5
IE	-0.9	-0.8	-0.8	-0.8	-0.7	-0.7	0.2	-0.2	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.1
GR	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	-0.1	-0.1	-0.2	-0.3	-0.3	-0.4	-0.3
ES	0.9	0.8	0.7	0.6	0.5	0.5	-0.4	0.5	0.5	0.4	0.4	0.3	0.3	-0.2
FR	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
IT	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	0.1
CY	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.2	0.8	0.7	0.6	0.5	0.4	0.3	-0.5
LV	1.7	1.4	1.2	1.0	0.8	0.6	-1.1	0.8	0.7	0.6	0.5	0.5	0.4	-0.4
LT	1.2	0.9	0.7	0.5	0.4	0.2	-1.0	0.8	0.6	0.5	0.4	0.3	0.2	-0.6
LU	1.1	0.9	0.7	0.6	0.5	0.4	-0.7	1.3	1.3	1.2	1.1	1.1	1.0	-0.4
HU	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1
MT	1.2	1.0	0.9	0.8	0.7	0.6	-0.7	0.9	0.8	0.6	0.5	0.4	0.3	-0.6
NL	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.2	-0.2	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	-0.1
AT	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	0.1	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	0.1
PL	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.1	0.0	-0.2	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	0.1
PT	0.4	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	0.0
RO	-0.3	-0.3	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	0.2	0.4	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	-0.2
SI	0.7	0.6	0.5	0.4	0.3	0.2	-0.5	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1
SK	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
FI	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.1
SE	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
UK	0.6	0.5	0.4	0.3	0.3	0.2	-0.4	0.5	0.5	0.4	0.3	0.2	0.2	-0.4
NO	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
EU27	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1
EA	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EA12	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	0.0
EU15	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	-0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1
EU10	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
EU25	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

**Πίνακας 3.9 Διαφορά καθαρή μετανάστευση
(EUROPOP2010-EUROPOP2008)**

	Net migration ('000)							Diff. in cum. net migr. (2010-2060) in % of total pop. in 2060 in EUROPOP2010
	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2010-2060	
BE	14	10	11	12	10	9	467	3.5
BG	-10	-15	-3	3	2	2	-153	-2.8
CZ	5	4	3	3	2	2	102	1.0
DK	2	3	3	3	3	3	139	2.3
DE	-106	-59	-54	-49	-48	-44	-3209	-4.9
EE	0	-1	0	1	0	0	3	0.3
IE	-75	1	12	13	10	7	-111	-1.7
GR	-13	-1	-1	-1	-1	-1	-208	-1.8
ES	-461	4	93	99	75	55	-414	-0.8
FR	-26	0	0	0	1	0	-328	-0.4
IT	105	103	90	83	76	70	3944	6.1
CY	-7	-3	-2	-2	-2	-2	-155	-13.6
LV	-3	0	1	1	1	1	30	1.8
LT	-11	-5	-1	1	1	1	-80	-3.0
LU	2	0	0	0	0	0	-9	-1.2
HU	3	5	5	4	4	4	185	2.1
MT	-2	-1	-1	0	0	0	-36	-9.4
NL	28	-1	-2	-1	-1	-2	58	0.3
AT	-14	5	4	4	3	3	41	0.5
PL	27	-1	5	9	8	6	412	1.3
PT	-33	-11	-9	-8	-8	-7	-678	-6.6
RO	5	2	4	5	4	4	207	1.2
SI	6	2	2	2	2	2	111	5.4
SK	7	5	4	4	4	3	219	4.3
FI	5	4	4	4	3	3	173	3.0
SE	18	1	6	7	5	4	226	2.0
UK	14	27	27	25	22	20	831	1.1
NO	16	2	4	4	3	2	189	2.9
EU27	-520	80	202	221	177	142	1767	0.3
EA	:	:	:	:	:	:	:	:
EA12	-564	64	157	166	130	100	-274	-0.1
EU15	-540	87	185	190	150	119	922	0.2
EU10	25	6	16	23	20	17	791	1.2
EU25	-515	93	201	213	170	136	1713	0.3

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

Συνοψίζοντας μπορούμε να πούμε ότι και δύο προβολές του Ageing Report του 2009 και 2012 μπορεί να έχουν σε κάποιες προβολές διαφορές αλλά είναι μηδαμινές αφού στο μέσο όρο των 27 χωρών όπως μπορούμε να δούμε από τους παραπάνω πίνακες δεν έχουν ουσιαστικές και μεγάλες αποκλίσεις. Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερες προβολές και αναλογιστικές μελέτες

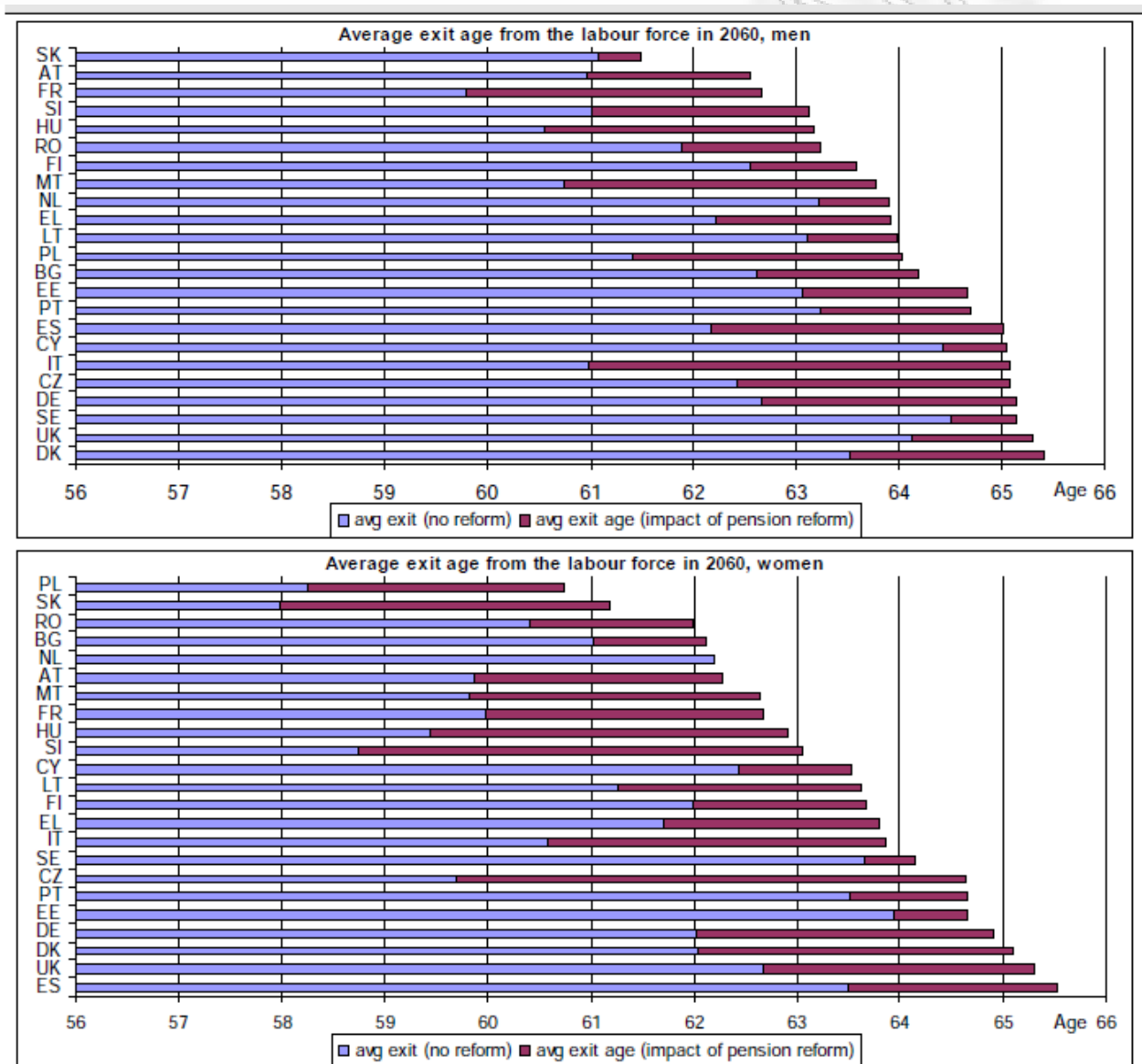
αναδεικνύουν το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού όλο και εντονότερα και τις επιπτώσεις που θα δημιουργήσουν στα ασφαλιστικά ταμεία αν δεν παρθούν κάποια αναγκαία μέτρα και μεταρρυθμίσεις όπως είναι η αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης, αφού μπορεί να αλλάξει ο οικονομικός και ο ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης . Από το 2000 και μετά , κάποιες χώρες ξεκίνησαν να αναθεωρούν τα συνταξιοδοτικά συστήματα τους με διάφορες μεταρρυθμίσεις και κάποιες άλλες χώρες όπως και η Ελλάδα άρχισαν να μπουν σε αυτή τη διαδικασία θεωρώντας ότι υπάρχει ακόμα χρόνος για να επανεξετάσουν το συγκεκριμένο θέμα. Ο παρακάτω πίνακας που υπάρχει στο Ageing Report 2012 μας δείχνει για κάθε χώρα από τις 22 τη μεταβολή στα όρια συνταξιοδότησης.

Όσον αφορά τις διαφορές μεταξύ των δύο προβολών που αξίζει να αναφερθούμε αναλυτικά έχουμε για τους άνδρες των 22 χωρών που έχουν προβεί σε μεταρρυθμίσεις διαπιστώνουμε ότι υπάρχουν αρκετές αλλαγές ως προς το προβλεπόμενο όριο εξόδου από την αγορά εργασίας τη χρονική στιγμή του 2060. Οι χώρες οι οποίες φθάνουν το όριο εξόδου στα 65 είναι η Ιταλία, η Κύπρος, η Τσέχικη Δημοκρατία, η Σουηδία, η Γερμανία, η Ισπανία , το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Δανία. Χώρες που προσεγγίζουν τα 64 έτη είναι η Πορτογαλία, η Εσθονία και η Βουλγαρία. Χώρες που βρίσκονται μεταξύ των 63 και 64 ετών είναι η Σλοβενία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία , η Φιλανδία , η Μάλτα, η Ολλανδία, η Ελλάδα και η Λετονία. Οι χώρες που έχει μεταφερθεί το όριο συνταξιοδότησης μεταξύ των 62 και 63 είναι η Γαλλία και η Αυστρία. Τέλος η χώρα που είναι μεταξύ 61 και 62 είναι η Σλοβακία .Όσον αφορά τη μετατόπιση του ορίου συνταξιοδότησης για τις γυναίκες στις 22 χώρες που έχουν προβεί σε μεταρρυθμίσεις παρατηρούμε στο παρακάτω πίνακα ότι οι χώρες που έχουν μεταφέρει το όριο πάνω από την ηλικία των 65 είναι η Ισπανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ισπανία. Οι χώρες που είναι μεταξύ των 64 και 65 είναι η Πορτογαλία, η Γερμανία, η Εσθονία, η Σουηδία και η Τσέχικη Δημοκρατία. Οι χώρες που βρίσκονται μεταξύ των 63 και 64 είναι η Σλοβενία, η Κύπρος, η Λετονία ,η Φιλανδία ,η Ελλάδα και η Ιταλία. Οι χώρες που είναι μεταξύ των 62 και 63 είναι η Ρουμανία, η Βουλγαρία, η Ολλανδία, η

Αυστρία ,η Μάλτα, η Γαλλία και η Ουγγαρία. Οι χώρες που βρίσκονται κάτω από τα 62 έτη είναι η Πολωνία και η Σλοβακία. Αναλυτικότερα στο παρακάτω πίνακα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

Διάγραμμα 3.24 Διαφορά στο όριο εξόδου από την αγορά εργασίας μετά τις μεταρρυθμίσεις για άντρες και γυναίκες.

Source: Commission services, EPC.

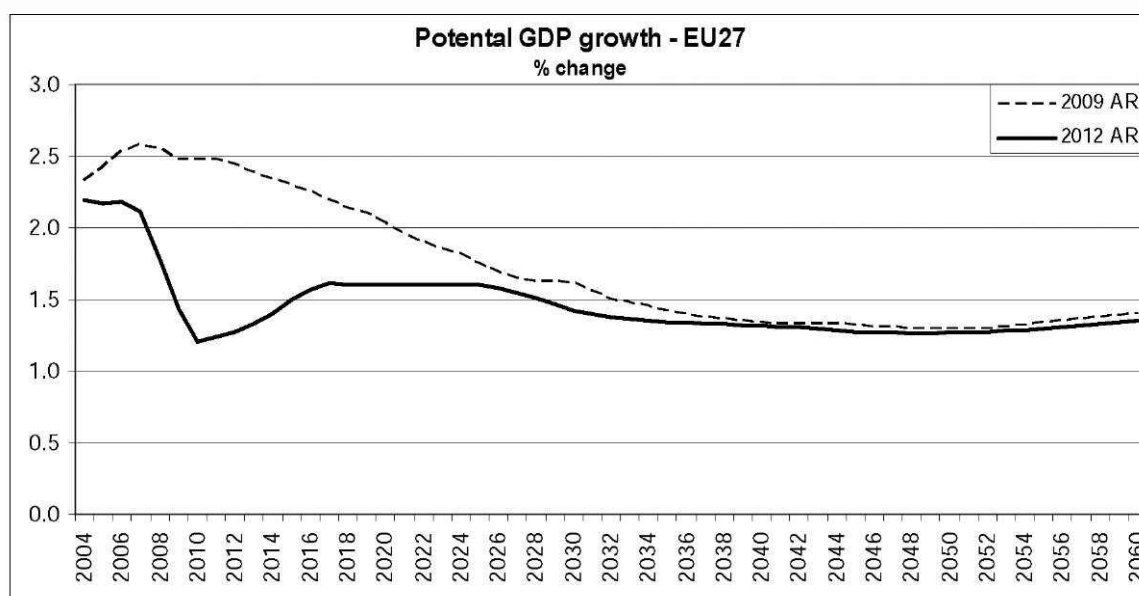
Πηγή: EPC

Σημαντικό ρόλο στις αλλαγές αυτές που αφορά το όριο εξόδου από την αγορά εργασίας έχει διαδραματίσει η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού όπως αναφέραμε

λεπτομερώς στο προηγούμενο κεφάλαιο αλλά και στις μεταρρυθμίσεις που έχουν προβεί στο σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Στην Ελλάδα μετά τη ψήφιση του νόμου 3863/10 τον Ιούλιο του 2010 είναι πρωτοφανής η αύξηση του ορίου εξόδου. Το θέμα που αναδύεται είναι κατά πόσο μπορούν να πραγματοποιηθούν οι μεταρρυθμίσεις αυτές και αν τα αποτελέσματα από αυτές τις μεταρρυθμίσεις θα είναι τα αναμενόμενα των προβολών. Η πιστή τήρηση των μεταρρυθμίσεων αλλά και η συνεχής προσαρμογή της δομής του ασφαλιστικού συστήματος θα πρέπει να είναι αναγκαία έτσι ώστε αυτές οι προβολές να μην μείνουν ευσεβείς πόθοι..

Κατά τη διάρκεια μεταξύ του 2008 και 2011 υπήρξαν κάποιες αλλαγές στα κοινωνικά-πολιτικά συστήματα της Ευρωζώνης και γενικότερα της Παγκόσμιας Οικονομίας. Δημιουργήθηκε μία κρίση από τη κατάρρευση του τεράστιου επενδυτικού οίκου Lehman Brothers και η κρίση από τη κατάρρευση αυτή μεταδόθηκε σε όλη τη Παγκόσμια Οικονομία. Τα θέματα πλέον που απασχολούν όλους τους Παγκόσμιους Μηχανισμούς είναι η διατήρηση του χρέους της κάθε χώρας σε διαχειρίσιμα επίπεδα . Όσον αφορά την ευρύτερη περιοχή της Ευρωζώνης οι Ευρωπαϊκοί Μηχανισμοί έκριναν πως προς το παρόν τρεις χώρες πρέπει να μπουν κάτω από την επιτήρηση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου Στήριξης για να μπορέσουν να διατηρήσουν το χρέος. Οι τρεις αυτές χώρες είναι η Ελλάδα, η Πορτογαλία και η Ιρλανδία. Αυτός είναι και ο κύριος λόγος που υπάρχει μία διαφορά μεταξύ των δύο προβολών του Ageing Report του 2009 και 2012 ως προς την ανάπτυξη του ΑΕΠ. Ο πίνακας που ακολουθεί διατυπώνει το μέσο όρο της πορείας του ΑΕΠ για το σύνολο των 27 χωρών.

Διάγραμμα 3.25 Πρόβλεψη για την αύξηση του ΑΕΠ των 27

Source: Commission services, EPC.

Παρατηρούμε μία πολύ σημαντική απόκλιση των καμπυλών από το 2008 και μετά, οι καμπύλες αυτές αρχίζουν να τέμνουν από το 2040 και μετά. Ο βασικότερος λόγος αυτής της απόκλισης είναι ο λόγος που αναφέραμε λίγο πιο πάνω. Το διάγραμμα αυτό μπορούμε να πούμε ότι είναι αρκετά αισιόδοξο και η εκτίμηση που μπορούμε να κάνουμε είναι ότι η ύφεση θα είναι μεγαλύτερη από ό,τι φαίνεται διότι τη χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκε η ανάλυση δε συμπεριλαμβάνει το σύνολο της ύφεσης. Όποτε τα αποτελέσματα θα είναι σίγουρα πιο επίπονα. Με την πτώση του ΑΕΠ θα αναμένουμε και λιγότερα έσοδα για κάθε χώρα στο Κρατικό Προϋπολογισμό, οι δαπάνες όπως δείξαμε σε πιο πάνω διαγράμματα αυξάνονται με ταχύτατους ρυθμούς με αποτέλεσμα το χρέος και το αφανές χρέος να διογκώνονται σε υψηλά επίπεδα.

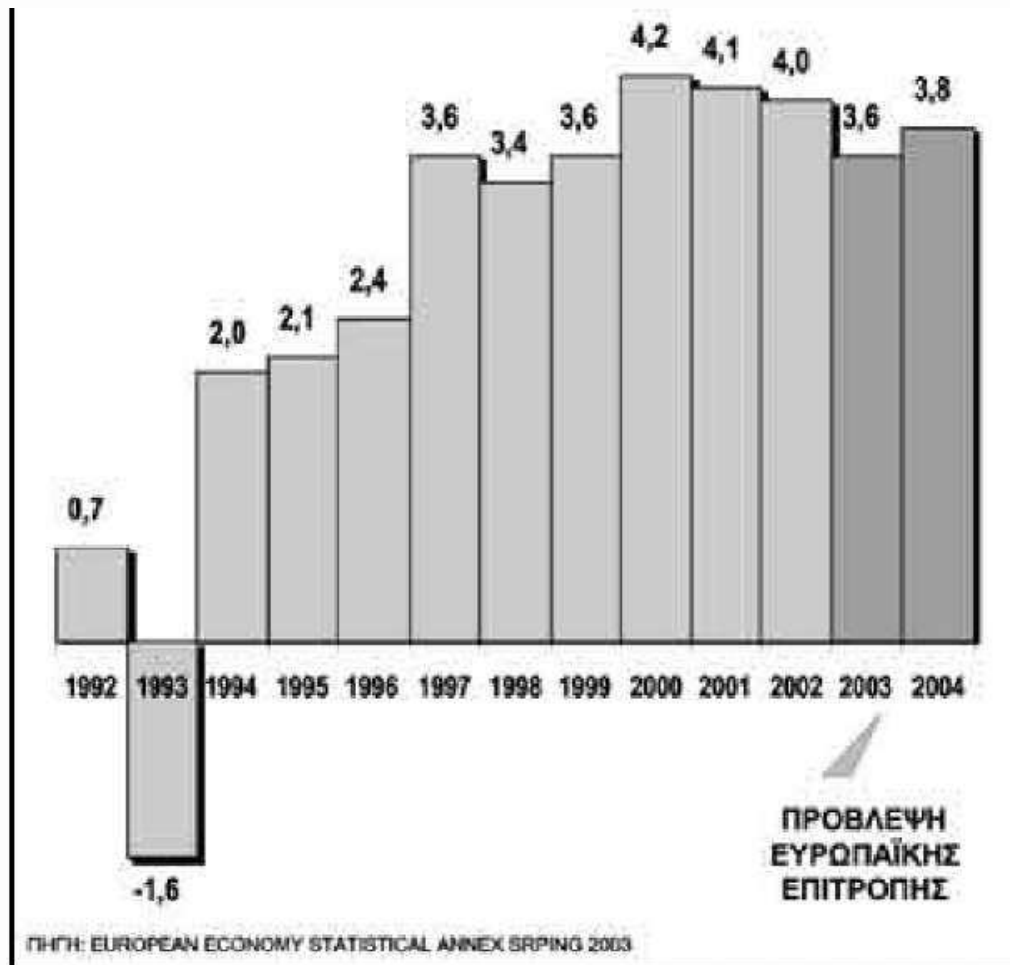
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Δαπάνες Προβολών ΙΝΕ ΓΣΕΕ 2003-2007

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα νέα κράτη μέλη αποτελεί νέα πρόκληση για την Ελληνική οικονομία αλλά και την επιλογή μιας μακράς ανάπτυξης για ολόκληρη την Ευρωζώνη. Απαιτείται να είναι πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά συντεταγμένα προκειμένου να μην τεθεί σε κίνδυνο το κοινωνικό κεκτημένο και το Ευρωπαϊκό μοντέλο, υπομονεύοντας την αλληλεγγύη και τη συνοχή στο εσωτερικό της ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό έχουν πραγματοποιηθεί οι έρευνες που θα ασχοληθούμε σε αυτό το σημείο του ΙΝΕ ΓΣΕΕ (2003,2007) όπου η βασική και η κεντρική επιδίωξη αφορά την ελληνική οικονομία. Αναφέροντας τις βασικές εξελίξεις που συντελούνται τα τελευταία χρόνια αλλά και τις πιθανές εξελίξεις των επόμενων χρόνων.

Στο σημείο αυτό θα δούμε τι απεικονίζουν οι παρακάτω πίνακες στην έρευνα που έγινε το 2003 για του ΙΝΕ-ΓΣΕΕ και ποιες θα είναι οι εξελίξεις και προοπτικές της Ελληνικής οικονομίας. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται είναι διαφορετική από τις προβολές της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφού η συγκεκριμένη προβολή ασχολείται με τις εισφορές της χώρας και όχι με τις δαπάνες. Επίσης οι αναλογιστές κάνουν διάφορες υποθέσεις με την αύξηση του ΑΕΠ για να μελετήσουν μέχρι ποια χρονική περίοδο μπορεί να αντέξει το Ελληνικό σύστημα ασφάλισης

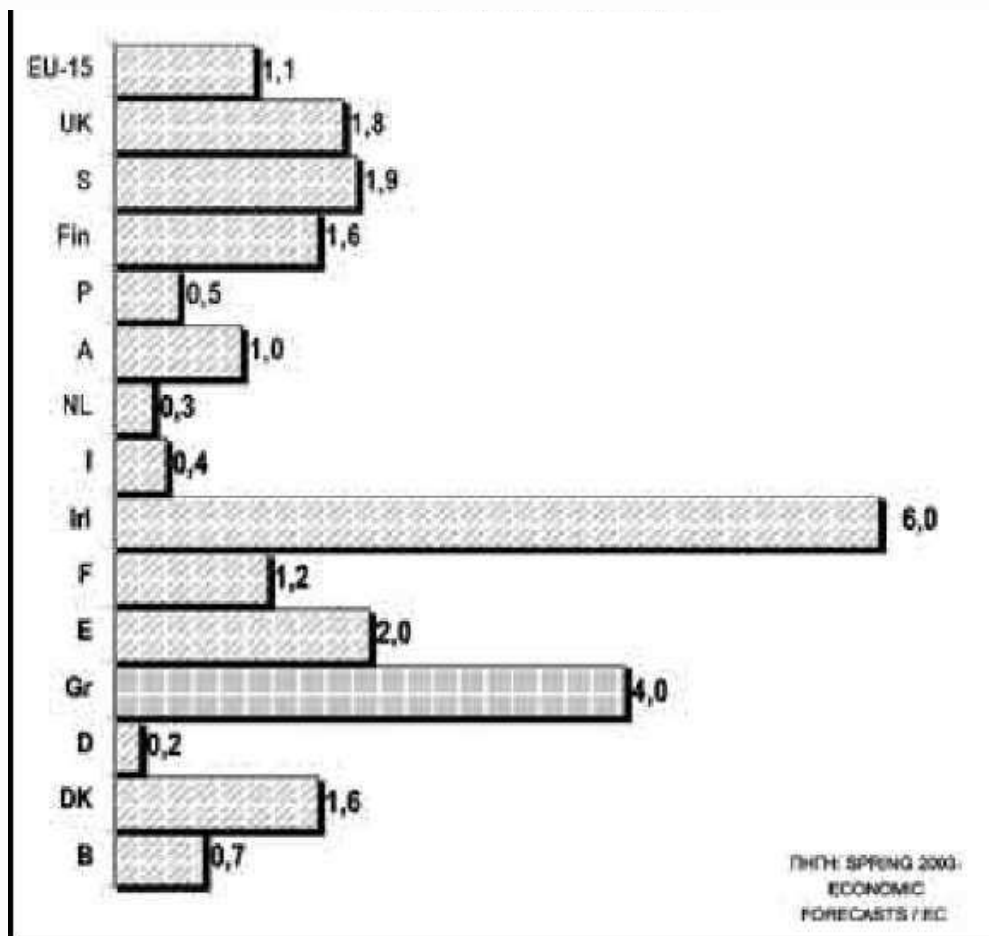
Στο παρακάτω πίνακα παρατηρούμε το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ στην Ελλάδα έως το 2002 και προβλέπει τι θα γίνει το 2003 και 2004. Απο το 1994 και για τα επόμενα 9 χρόνια η αύξηση του ΑΕΠ είναι συνεχόμενη και με σταθερές αυξητικές τάσεις όπως παρατηρούμε ακριβώς από κάτω.

Διάγραμμα 4.1 Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ στην Ελλάδα(%)1992-2002 και πρόβλεψη για το 2003-2004

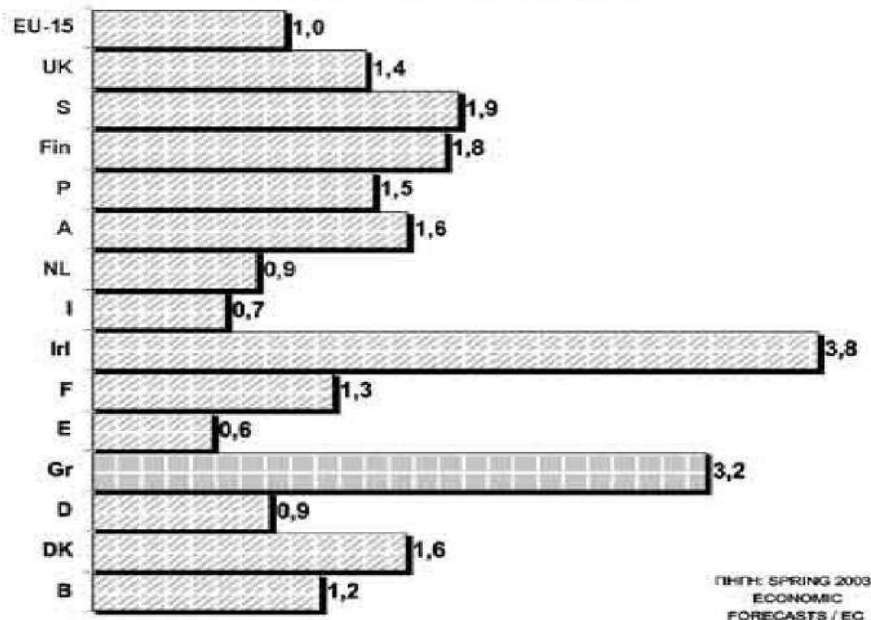
Στη συνέχεια βλέπουμε την αύξηση του ΑΕΠ για το έτος 2002 της Ελλάδος σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ΟΝΕ. Η Ελλάδα κατέχει τη δεύτερη θέση με ρυθμό ανάπτυξης 4% και είναι πίσω από την Ιρλανδία η οποία έχει 6% ρυθμό ανάπτυξης.

Διάγραμμα 4.2 Η αύξηση του ΑΕΠ κατά το 2002.Ετήσιος ρυθμός μεταβολής %

Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει την πραγματική αύξηση της παραγωγικότητας της Ελλάδος σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες της ΟΝΕ. Η Ελλάδα και σε αυτό το πίνακα κατέχει τη δεύτερη θέση με ετήσιο ποσοστό 3,2%. Η Ιρλανδία έχει το μεγαλύτερο ποσοστό με ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 3,8%

Διάγραμμα 4.3 Η αύξηση της παραγωγικότητας 1996-2002. Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής %

Η άνοδος του ΑΕΠ των ετών 1996 έως και 2003 σηματοδοτεί πιθανότατα μία μονιμότερη αλλαγή στους ρυθμούς ανάπτυξης της παραγωγικότητας και συνεχώς συγκλίνει τη ψαλίδα σε σχέση με τις Βόρειες αναπτυγμένες χώρες της Ευρώπης σύμφωνα με τους παραπάνω πίνακες . Αυτό που ισχυρε το 2003,τη χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκε η έρευνα δεν ισχύει στη σημερινή περίοδο. Η χώρα μας διανύει το τρίτο συνεχόμενο έτος ύφεσης με πολύ σημαντική πτώση του ΑΕΠ

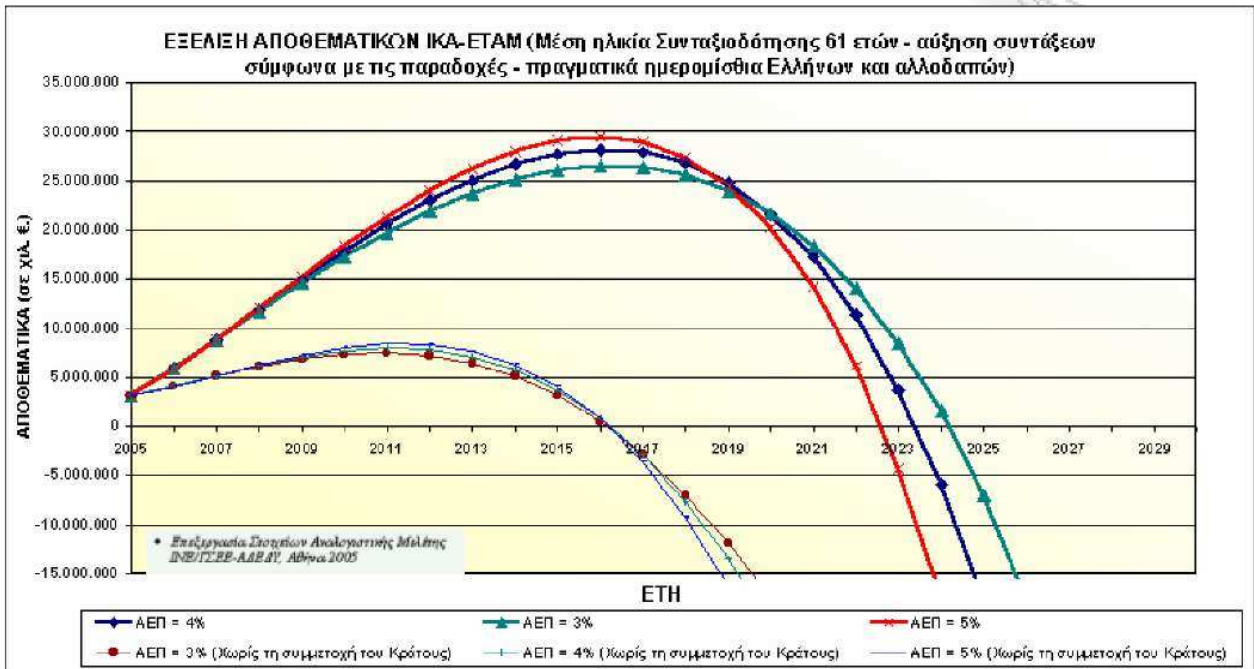
Στο σημείο αυτό προσπαθήσουμε να ερμηνεύσουμε την αναμενόμενη εξέλιξη της οικονομικής βιωσιμότητας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ όπως αποδίδουν τα παρακάτω διαγράμματα. Η μελέτη πραγματοποιήθηκε το 2007 για το λογαριασμό της ΙΝΕ-ΓΣΕΕ . Με βασική προϋπόθεση την επακριβή εφαρμογή και τήρηση των

ρυθμίσεων του Ν. 3029/2002 και κυρίως των αναφερομένων στην ετήσια χρηματοδότηση (1% του ΑΕΠ) του Ιδρύματος, με δεδομένη εισπραξιμότητα 100% των ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων και εργοδοτών..

Αναλυτικότερα, κατά τη διενέργεια των αναλογιστικών αυτών προσεγγίσεων, έχουν συνδυασθεί ποικίλα σενάρια:

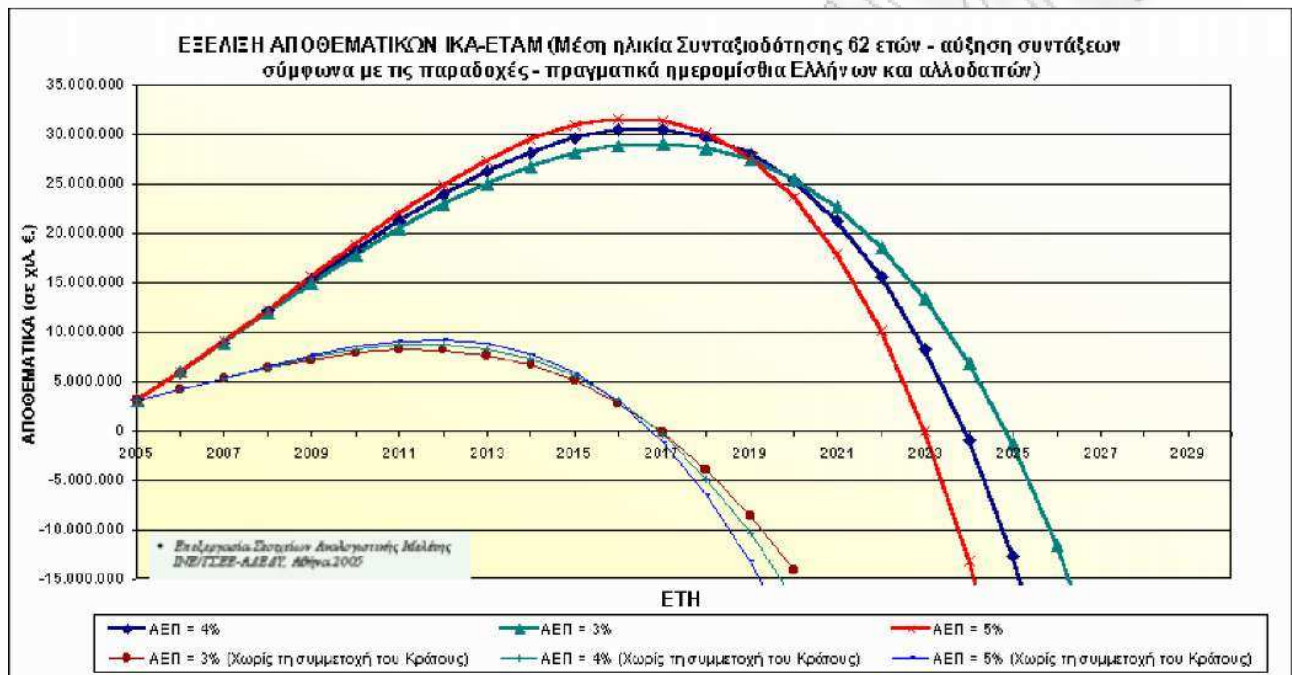
- εναλλακτικών ετήσιων ρυθμών ανάπτυξης (αυξήσεων του ΑΕΠ) 3% η 4% η 5%,
- εναλλακτικών τρόπων χρηματοδότησης (με η χωρίς τη συμμετοχή του Κράτους),
- εναλλακτικών ηλικιών συνταξιοδότησης 61, 62, 63, 64 ή 65 έτη ηλικίας.

Διάγραμμα 4.4 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 61 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.

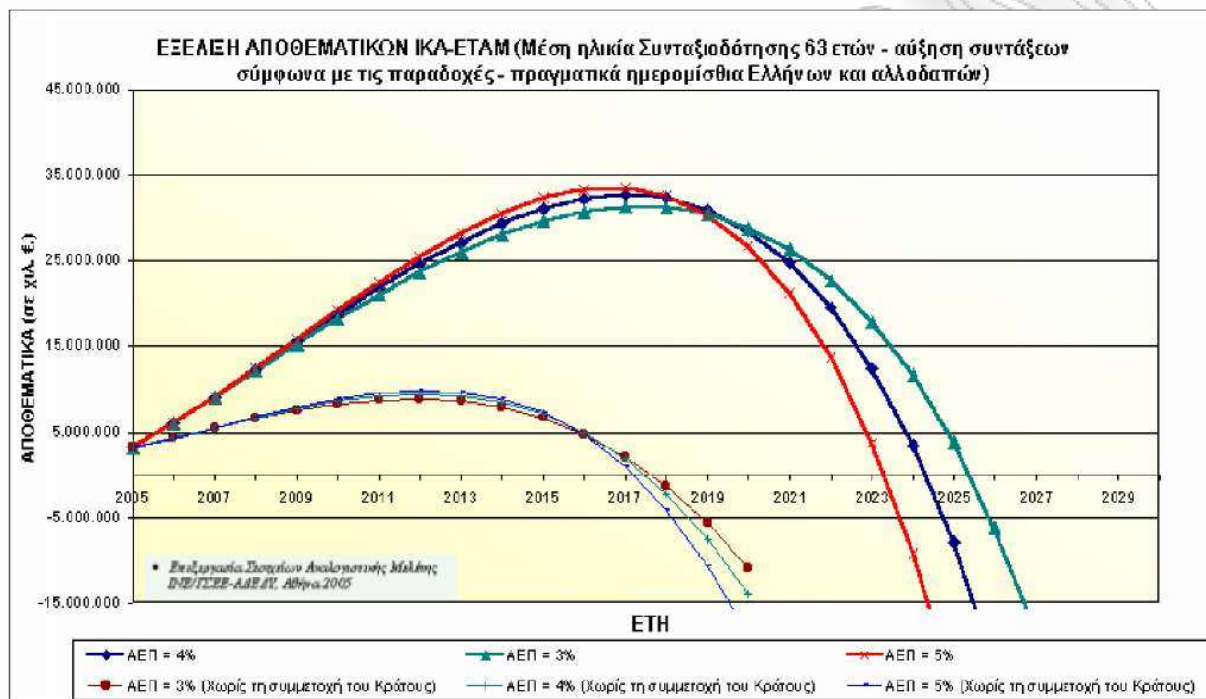
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 61^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το έτος 2024 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το 2023 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2022, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπρακτική ικανότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.5 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 62 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.

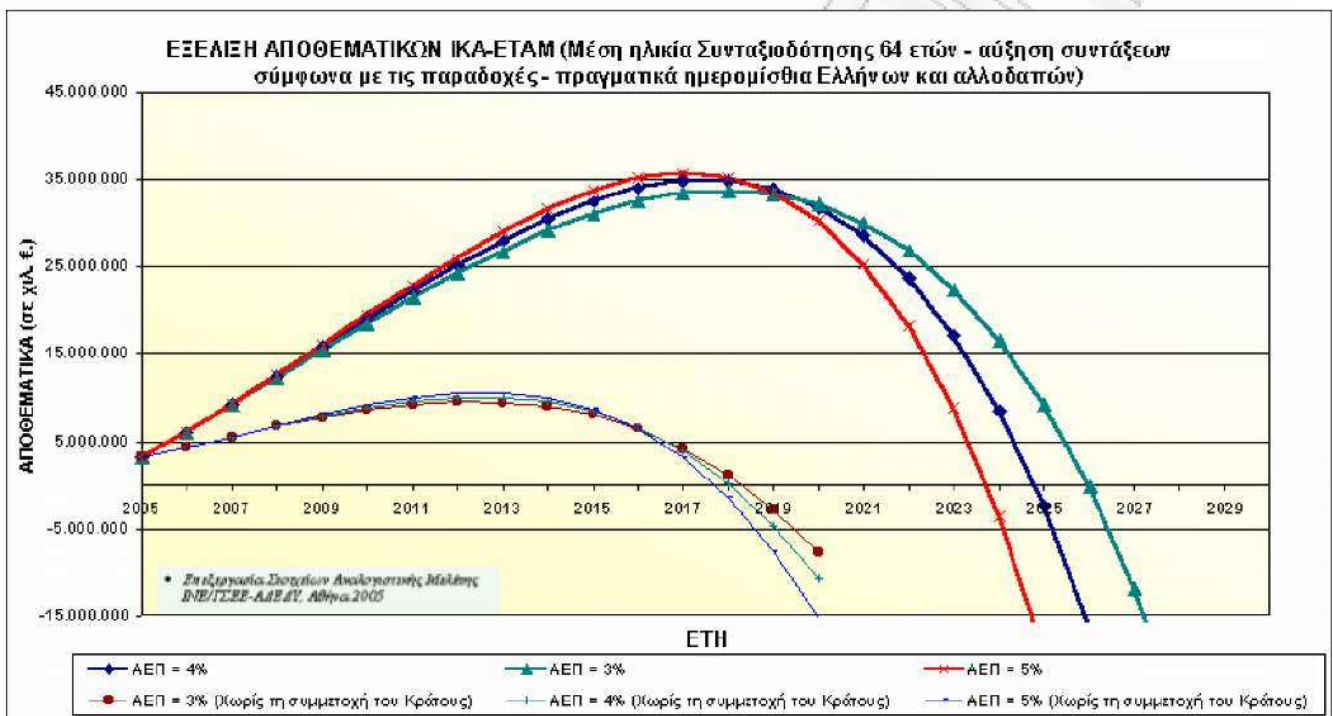
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 62^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το έτος 2025 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το 2024 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει μέχρι το 2023, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπρακτική ικανότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.6 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 63 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών).

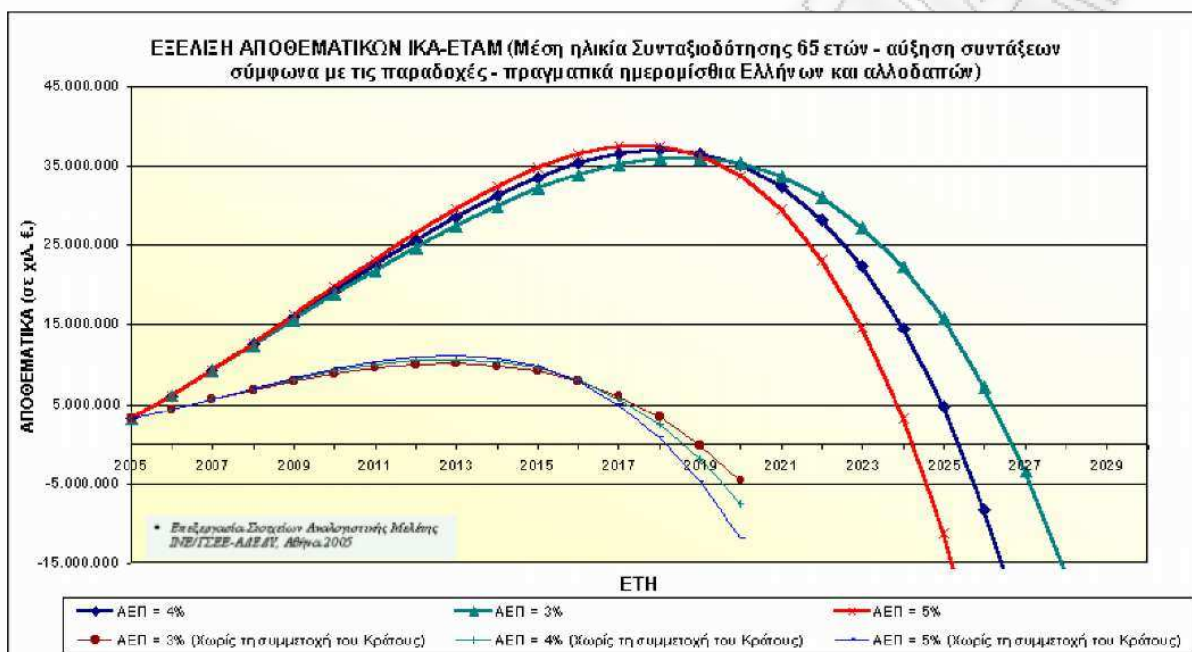
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 63^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο μετά το έτος 2025 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο μετά το έτος 2024 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2023, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπρακτική ικανότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.7 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 64 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.

Με ηλικία συνταξιοδότησης το 64^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το έτος 2026 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο πριν από το έτος 2025 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2023, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπραξιμότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.8 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 65 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών)

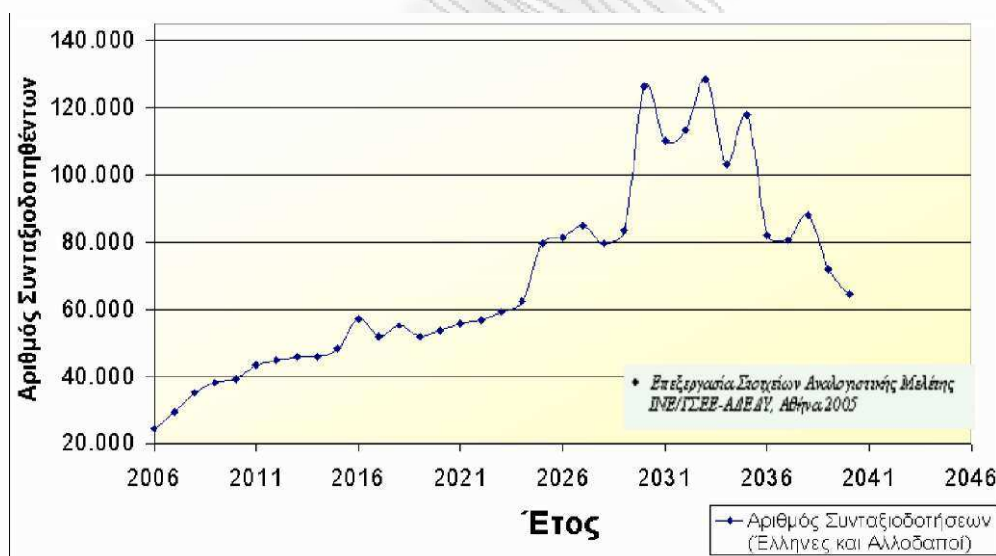
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 65^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πριν από το έτος 2024 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο μετά το έτος 2025 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2024, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπραξιμότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Η αναλογιστική μελέτη που πραγματοποιήθηκε αφορά τα έσοδα του ασφαλιστικού συστήματος και μέχρι ποια χρονιά μπορεί να αντέξει το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Παρατηρούμε ότι παρόλο που συνεχώς αυξάνει το ΑΕΠ με βάση την υπόθεση των αναλογιστών, συμπεραίνουμε ότι όσο πιο μεγάλη η αύξηση του ΑΕΠ τόσο πιο λίγο μπορεί να αντέξει το

σύστημα. Αυτό γίνεται διότι οι εισφορές που έχουν συσσωρευτεί όλα τα χρόνια του εργασιμου βίου είναι πολύ λιγότερα από τα έξοδα για συντάξεις. Ο νόμος του 1992 που αφορούσε τα άτομα που αποχωρούσαν από την αγορά εργασίας, προέβλεπε τη δυνατότητα να λαμβάνουν σύνταξη το μέσο όρο των τελευταίων τριών ετών. Εφόσον υπάρχει αύξηση του ΑΕΠ, σηματοδοτεί και αύξηση της παραγωγικότητας με αποτέλεσμα αύξηση των μισθών.

Το παρακάτω διάγραμμα μας δείχνει τον αριθμο των συνταξιοδοτήσεων ανά έτος που βοηθάει την αναλογιστική μελέτη που πραγματοποιήθηκε.

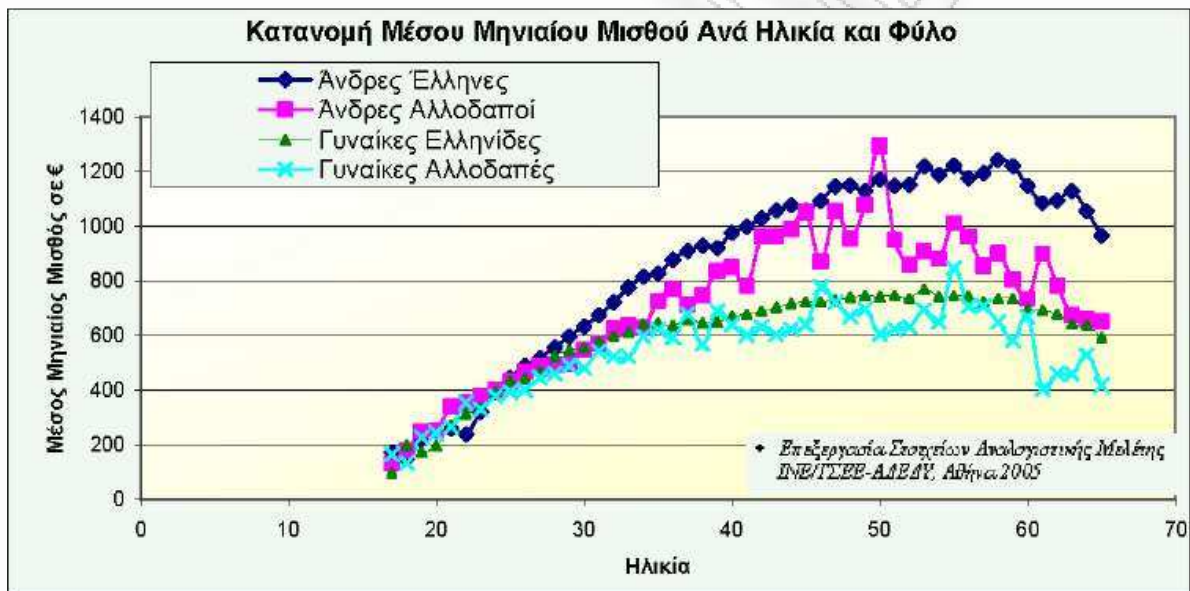
Διάγραμμα 4.9 Αριθμός συνταξιοδοτήσεων Ανά έτος

Πηγή : ΙΝΕ ΓΣΕΕ

Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει τη πορεία των μισθών των ατόμων που είναι ασφαλισμένοι στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης. Η πορεία όλων των παρακάτω ομάδων είναι ανοδική.

Διάγραμμα 4.10 Κατανομή Μέσου Μηνιαίου Μισθού Ανά Ηλικία και Φύλο

Πηγή : INE ΓΣΕΕ

5A

Γνωρίζουμε ότι η αύξηση της απασχόλησης και ο περιορισμός της ανασφάλιστης εργασίας ενισχύουν την οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος ασφάλισης, στη συγκεκριμένη περίπτωση της κοινωνικής ασφάλισης αφού το Ελληνικό σύστημα όπως αναφέραμε πιο πάνω είναι διανεμητικό. Δηλαδή αυξάνουν τις εισφορές και τις εισροές του ενώ παράλληλα βελτιώνουν τη σχέση εργαζομένων προς συνταξιούχους. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι η βελτίωση των μισθών και των αμοιβών

οι οποίοι οδηγούν σε βελτιώσεις των ετήσιων εισροών του συστήματος. Οι γενικές αυτές αρχές ισχύουν, απολύτως, σε οποιοδήποτε σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, υπό την προϋπόθεση, ότι το σύστημα αυτό έχει δομηθεί σωστά.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΡΟΒΟΛΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΙΝΕ ΓΣΕΕ (2003,2007) ΚΑΙ ΤΩΝ AGEING REPORT (2009,2012)

Οι προβολές του ΙΝΕ ΓΣΕΕ έχουν πραγματοποιηθεί σε προγενέστερα χρόνια απ' ότι οι προβολές του Ageing Report . Ένα κοινό σημείο σε αυτές τις προβολές είναι η μεταβολή του δημογραφικού δείκτη εξάρτησης από το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού με αποτέλεσμα την συνεχή αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων.

Οι προβολές αυτές διαφέρουν ως προς τη μεθοδολογία της ανάλυσης τους.Οι προβολές της Ευρωπαϊκής Ένωσης μελετούν και εξετάζουν τις προβολές των δαπανών ενώ του ΙΝΕ ΓΣΕΕ μελετούν τα έσοδα στο σύστημα ασφάλισης.Μία μεγάλη διαφορά που παρατηρούμε είναι ότι οι έρευνες του ΙΝΕ ΓΣΕΕ με βάση την ανάπτυξη του ΑΕΠ της Ελληνικής Οικονομίας που είχε ήδη πραγματοποιηθεί τα προηγούμενα χρόνια , έδειξαν ότι η ανάπτυξη του ΑΕΠ θα συνεχιζόταν και τα επόμενα χρόνια αλλά ίσως με μικρότερο ρυθμό ανάπτυξης.Επίσης οι προβολές του Ageing Report του 2009 έδειχναν ακριβώς το ίδιο γεγονός,δηλαδή μικρή αύξηση του ΑΕΠ της Ελληνικής Οικονομίας.Η κρίση όμως που έχει δημιουργηθεί στην ευρύτερη περιοχή της Ευρωζώνης έχει αλλάξει αρκετά τους ρυθμούς ανάπτυξης αρκετών χωρών συμπεριλαμβάνοντας και την Ελλάδα.Η προπαρασκευαστική έρευνα του Ageing Report του 2012 αφού είναι και η πιο πρόσφατη αποτυπώνει αυτή την ύφεση όχι μόνο του Ελληνικού Κράτους αλλά στο μέσο όρο του συνόλου της Ευρωζώνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 . Συμπεράσματα

Όλο και περισσότερες έρευνες , μελέτες και δαπάνες προβολών από διάφορους Παγκόσμιους Οργανισμούς δείχνουν πόσο σημαντικό είναι το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Οι τάσεις αύξησης των ηλικιωμένων δημιουργείται κυρίως από τρεις παράγοντες που αποτελούν και την κινητήρια δύναμη των προβολών (Προσδόκιμο επιβίωσης, Γονιμότητα και Μετανάστευση) . Οι προβολές που χρησιμοποιήθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια είχαν ως στόχο να μελετήσουμε και να αναλύσουμε το πρόβλημα που δημιουργείται από το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Οι έρευνες αυτές έγιναν σε προγενέστερα χρόνια, οπότε τα συμπεράσματα που προσπαθήσαμε να εξάγουμε είναι πολύ πιθανό να περιέχουν και αρκετή ποσότητα αισιοδοξία αφού τα τελευταία δύο έτη παρατηρείται μία ύφεση της Παγκόσμιας Οικονομίας.

Οι δημογραφικές εξελίξεις δηλαδή μεγαλύτερη διάρκεια ζωής σε συνδυασμό με το χαμηλό δείκτη γονιμότητας θα οδηγήσουν σε σημαντική άνοδο του δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων (το ποσοστό των ατόμων άνω των 65 ετών ως προς τον πληθυσμό σε ηλικία απασχόλησης) σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εξέλιξη αυτή θα αυξήσει σημαντικά τις δαπάνες για συντάξεις και υγεία και θα περιορίσει τον αριθμό εκείνων που καταβάλλουν εισφορές. Ο βαθμός στον οποίο οι συνέπειες αυτές θα επηρεάσουν το βιοτικό επίπεδο στις επιμέρους χώρες θα εξαρτηθεί τόσο από τις αρχικές δημοσιονομικές τους επιδόσεις όσο και από τις προσπάθειες που γίνονται για την ενίσχυση του ρυθμού ανάπτυξης, την αύξηση του ποσοστού απασχόλησης του πληθυσμού, καθώς και για τον εξορθολογισμό των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Στην Ελλάδα οι συνέπειες της γήρανσης του πληθυσμού θα είναι εντονότερες, μεταξύ άλλων και επειδή ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ βρίσκεται σήμερα σε πολύ υψηλό επίπεδο

Οι δημογραφικές εξελίξεις καθορίζουν μια σειρά οικονομικών χαρακτηριστικών του πληθυσμού, όπως το μέγεθος της αγοράς εργασίας του μέλλοντος που έχει σχέση με το ύψος χρηματοδότησης των ασφαλιστικών συστημάτων και ο αριθμός μελλοντικών συνταξιούχων που έχει άμεση σχέση με το ύψος της δαπάνης για την κάλυψη των συνταξιοδοτικών παροχών, αλλά και άλλων που συνδέονται με τη γήρανση, όπως παροχών υγείας και φροντίδας. Με δεδομένο το φαινόμενο της γήρανση του πληθυσμού, θα πρέπει να εξετάσουμε τις διάφορες επιπτώσεις στα δημοσιονομικά-μακροοικονομικά μεγέθη από τις οποίες θα εξαρτηθεί σε ποιο βαθμό και με ποιο τρόπο θα ανταποκριθεί ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας στην αυξημένη ζήτηση για παροχές. Επίσης σε ποιο βαθμό θα μπορέσει να καλύψει τις ανάγκες των συνταξιούχων.

Η γήρανση του πληθυσμού δημιουργεί ή μάλλον καλυτέρα διογκώνει τα προβλήματα στα διάφορα συστήματα ασφάλισης είτε αυτά είναι δημόσια είτε αυτά είναι ιδιωτικά. Στο κεφάλαιο 1 γίνεται εκτενέστερη αναφορά για τις δομές και τις διαφορές μεταξύ της κοινωνικής και της ιδιωτικής ασφάλισης. Σε πρώτη ματιά μπορούμε να πούμε ότι η ιδιωτική ασφάλιση φαίνεται να αντιδρά καλύτερα στο φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού σε μικροοικονομικό επίπεδο αλλά δεν ισχύει το ίδιο σε μακροχρόνιο επίπεδο αφού ο βασικός της άξονας είναι η κεφαλαιοποίηση των εισφορών /ασφαλιστρών για την πληρωμή της σύνταξης όταν φτάσουν στο έτος συνταξιοδότησης. Αντιθέτως μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι η γήρανση του πληθυσμού επηρεάζει σε πολύ μεγάλο βαθμό την κοινωνική ασφάλιση αφού υπάρχει σχέση αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών. Σε αυτό λοιπόν το σημείο δίνεται η απάντηση στο ερώτημα που θέσαμε παραπάνω, δηλαδή να υπάρξει μία μετατόπιση από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα.

Το μεγάλο ζήτημα λοιπόν που δημιουργείται είναι αν πρέπει να υπάρξει μία πλήρη μετατόπιση του συστήματος :

Στο σημείο αυτό θα χρησιμοποιήσουμε κάποιους μύθους που έχει παραθέσει ο Nicholas Barr στο βιβλίο του *The Welfare State As Piggy Bank* (2001) που

προσπαθεί εμμέσως να απαντήσει στο πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού αν συνίσταται στην μετατροπή του υπάρχοντος κρατικού-διανεμητικού συστήματος συντάξεων σε ιδιωτικό-κεφαλαιοποιητικό.

Ο Nicholas Barr αναφέρει ότι αν ένα σύστημα έχει επιβλαβείς επιπτώσεις στα κίνητρα εργασίας ή αντίστοιχα προσφέρει κίνητρα για πρόωμη συνταξιοδότηση δεν έχει σχέση με την κεφαλαιοποίηση. Το Σουηδικό σύστημα το οποίο είναι διανεμητικό διατηρεί όλα τα κίνητρα για παραμονή εργασίας και αντιθέτως υπάρχουν πολλά κεφαλαιοποιητικά συστήματα τα οποία εμπεριέχουν κίνητρα πρόωρης συνταξιοδότησης. Άρα σημασία έχει πως λειτουργεί το σύστημα και τι πιστεύουν οι ασφαλισμένοι, δηλαδή πως ανταποκρίνεται στους ασφαλισμένους το κάθε σύστημα είτε αυτό είναι διανεμητικό είτε κεφαλαιοποιητικό. Βασικός στόχος κάθε συστήματος είναι να δώσει σημασία στην οικονομική ευημερία δηλαδή ότι είναι πιθανό η περισσότερη εργασία να αποτιμάται σε όρους ευημερίας .

Επίσης ο ίδιος συγγραφέας αναφέρει ότι πολλά ιδιωτικά συστήματα συντάξεων έχουν καταστραφεί από κυβερνητικές πράξεις ή πολιτικών αδρανειών (π.χ. τα αποτελέσματα του υπερπληθωρισμού στη Λατινική Αμερική αλλά και στην Ευρώπη πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο). Οι πολιτικοί δεν είναι οι μόνοι που προσφέρουν υποσχέσεις που δεν μπορούν να εκπληρώσουν. Σε κάθε σύστημα λοιπόν είτε αυτό είναι διανεμητικό είτε κεφαλαιοποιητικό ο ρόλος του κράτους είναι εξαιρετικά σημαντικός για την εξασφάλιση της μακροοικονομικής σταθερότητας. Η αλλαγή του συστήματος δεν είναι πανάκεια.

Η γήρανση του πληθυσμού είτε σε κεφαλαιοποιητικά είτε σε διανεμητικά συστήματα μειώνει αναποφευκτα το ρυθμό αύξησης του πληθυσμού και επομένως θέτει σε αμφιβολία τη γενική ανάπτυξη. Γίνεται αντιληπτό ότι τα συστήματα ασφάλισης θα πρέπει να προσαρμοστούν για να ανατραπούν οι αρνητικές συνέπειες του φαινομένου της γήρανσης του πληθυσμού.

Η αντιμετώπιση της γήρανσης του πληθυσμού για τη διατήρηση των δαπανών της κάθε χώρας προϋποθέτει μία σειρά μεταρρυθμίσεων και τη πιστή τήρηση τους. Οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες περιλαμβάνουν την εισαγωγή στα συστήματα στοιχείων κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα, τον περιορισμό της πρόωρης συνταξιοδότησης, την αύξηση του αριθμού των ετών για τον υπολογισμό των συντάξιμων αποδοχών επί των οποίων υπολογίζεται το ποσοστό αναπλήρωσης και τις μεταβολές στον τρόπο αναπροσαρμογής των συντάξεων. Οι μεταρρυθμίσεις είναι συνήθως δυσκολότερες σε χώρες όπου οι παράμετροι των συστημάτων συνταξιοδότησης θεσπίστηκαν σε εποχές που το προσδόκιμο ζωής ήταν πολύ χαμηλότερο. Η μετάβαση ενός μέρους ασφάλισης από τα διανεμητικά στα κεφαλαιοποιητικά σε συνδυασμό με τις απαραίτητες και αναγκαίες μεταρρυθμίσεις θα συμβάλουν στις προσπάθειες των χωρών για τη διατήρηση του χρέους σε διαχειρίσιμα επίπεδα.

Συνοψίζοντας , όλες αυτές οι προσαρμογές αφορούν τη συμμετοχή του εργατικού δυναμικού , δηλαδή να δουλεύουν όσο το δυνατόν περισσότεροι από το ποσοστό του πληθυσμού και να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στη παραγωγικότητα.

Κρίσιμη Ερώτηση « Πως ανταποκρινόμαστε στις προκλήσεις της γήρανσης του πληθυσμού»

Από μακροοικονομική σκοπιά της θεωρίας και της ανάλυσης παρατηρούμε ότι το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού δεν είναι καθόλου ένα ζήτημα αμελητέο και θα υπάρξει ουσιαστικό πρόβλημα στην καταβολή των συντάξεων στις επόμενες γενιές αν δεν παρθούν γενναίες αποφάσεις . Η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών μας αποτελεί έναν από τους βασικούς παράγοντες της στρατηγικής μας για την έξοδο από την κρίση . Πρέπει να χαραχθούν σαφείς στρατηγικές για την περίοδο που θα ακολουθήσει την κρίση, θα πρέπει να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα των μέτρων στήριξης βραχυπρόθεσμα έτσι ώστε να δημιουργηθούν οι συνθήκες

για μια βιώσιμη και ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη στο μέλλον . Το θέμα αυτό από μικροοικονομική πλευράς δημιουργεί ένα «**παράθυρο ευκαιρίας**» για παρεμβάσεις σε βραχυπρόθεσμο χρόνο, όπου είναι απαραίτητο να γίνουν άμεσα κάποιες προσαρμογές και κάποιες μεταρρυθμίσεις. Όπως

- **Περισσότεροι εργαζόμενοι**

Αυτό που απαιτείται είναι περισσότεροι εργαζόμενοι αφού η δημογραφία επηρεάζει άμεσα το δείκτη εξάρτησης. Ο οικονομικός δείκτης εξαρτάται από τον τρόπο λειτουργίας της αγοράς εργασίας. Οπότε μία αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας μπορεί εύκολα να αντισταθμίσει δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις.

- **Μεγαλύτεροι σε ηλικία εργαζόμενοι**

Έχει παρατηρηθεί ότι η μέση ηλικίας αποχώρησης από την εργασία μειώνεται συστηματικά από τις αρχές της δεκαετίας του '80, παρόλο που υπάρχουν μικρές αυξήσεις των ελάχιστων ορίων συνταξιοδότησης της περιόδου 1990-92. Η μείωση της μέσης ηλικίας αποχώρησης από την εργασία οφείλεται τόσο σε παράγοντες προσφοράς (όρια ηλικίας , έλλειψη σταδιακής συνταξιοδότησης) αλλά και της ζήτησης εργασίας .

- **Μετανάστες**

Το μεγάλο κύμα μετανάστευσης έπαιξε σημαντικό ρόλο στις δεκαετίες που πέρασαν. Το μεταναστευτικό απόθεμα των γειτονικών χωρών περιορίζεται με αποτέλεσμα να γίνονται εμφανή τα όρια αξιοποίησης αυτού του παράγοντα ως στρατηγική επίλυση του ασφαλιστικού.

- **Μεγαλύτερη παραγωγικότητα**

Στο συγκεκριμένο στάδιο θα εξετάσουμε πως από τους λιγότερους αυριανούς εργαζόμενους θα είναι σε θέση να αυξήσουν τη παραγωγικότητα τους έτσι ώστε να μπορέσουν να στηρίξουν τους πολυπληθέστερους συνταξιούχους. Ένας τρόπος είναι η αύξηση του παραγωγικού κεφαλαίου κατά κεφαλή εργαζομένου μέσω επενδύσεων. Θα μπορούσαμε να πούμε μία τάση προς αποταμίευση. Ένας άλλος τρόπος είναι η αύξηση του ανθρώπινου κεφαλαίου μέσω της αναδιάρθρωσης και της συνεχώς εκπαίδευσης έτσι ώστε η αναδιάρθρωση της εκπαίδευσης να έχει άμεση σχέση με την αύξηση της παραγωγής. Οι εργαζόμενοι πρέπει να εκπαιδεύονται καθ' όλη τη διάρκεια του εργασιακού βίου. Εδώ τίθεται μια μικρή παραβολή που έχει να κάνει σχέση με το πως δουλεύουμε και όχι με το πόσο. Τέλος τα συστήματα ασφάλισης πρέπει να ενισχύουν τη προσαρμοστικότητα που έχει άμεση σχέση με την αύξηση της παραγωγής των εργαζομένων.

- **Καλύτερη κατανομή των βαρών**

Έχει παρατηρηθεί ότι τα διάφορα συνταξιοδοτικά συστήματα έχουν διάφορες ανισότητες μεταξύ των ατόμων που είναι ασφαλισμένα σε ένα οργανωμένο κοινωνικό σύστημα. Μία εμφανή ανισότητα για παράδειγμα είναι η πρόωρη συνταξιοδότηση ορισμένων κοινωνικών ομάδων. Το αποτέλεσμα αυτής της ανισότητας είναι παρά πολύ αρνητική αφού αυξάνει τα έξοδα ενός συνταξιοδοτικού συστήματος εις βάρος των παραγωγικών μονάδων. Οπότε απαιτείται μία βελτίωση της κατανομής των βαρών με αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγής. .

Η αναβολή της εφαρμογής πολιτικών μεταρρυθμίσεων όπως η διασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, η εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών, η ενίσχυση της απασχόλησης για την αντιμετώπιση των

συνεπειών της γήρανσης του πληθυσμού μεταθέτει και επιδεινώνει το πρόβλημα που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν οι επόμενες γενεές.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αθανασίου , Λ , Ζέρβου , Φ , Κώτση , Α ,(2009), *Οικονομική και δημογραφική βιωσιμότητα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος*.Εκθέσεις 57.

Ζέρβου, Φ , (2009) , *Η Εξέλιξη και προβληματισμός για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος* ,Εκθέσεις 58

Καραβίτης , Ν , (2011), *Μελέτη : Συντάξεις πέρα απο το πρώτο πυλώνα*,ΙΟΒΕ

Λυμπεράκη, Α., Τήνιος, Π. και Φιλαλήθης, Α. (2009), *ΖΩΗ 50, Υγεία, Γήρανση και Συνταξιοδότηση στην Ελλάδα και την Ευρώπη*, Κριτική

Τήνιος, Π. (2010), *Ασφαλιστικό, Μία μέθοδος ανάγνωσης*, Κριτική

Τήνιος, Π. (2003), *Ανάπτυξη με Αλληλεγγύη, Ένα πλαίσιο για τις Συντάξεις του νέου αιώνα*, Αθήνα: Παπαζήσης.

ΙΝΕ , ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ , (2003) , *Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση*.

ΙΝΕ , ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ , (2007) , *Αναλογιτική Μελέτη ΙΚΑ-ΕΤΑΜ*.

Barr (2001), *the Welfare State as Piggy Bank: Information, Risk, Uncertainty and the Role of the State*,Oxford.

EUROPEAN COMMISSION, THE AGEING REPORT, (2009), *Economic and budgetary projections for the EU-27 member States (2008-2060)*

EUROPEAN COMMISSION , THE AGEING REPORT , (2012) , *Underlying Assumptions and Projection Methodologies*.

IMF (2010) ,GREECE : Stand- By Arrangement – Review Under the Emergency Financing Mechanism , IMF Country Report No 10/217

www.capital.gr/stoupas/Article.aspx?id=961897

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ & ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ & ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΚΙΝΔΥΝΟΥ**

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ ΚΑΙ
ΓΗΡΑΝΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ. ΣΕ ΠΟΙΟ ΒΑΘΜΟ ΚΑΙ ΜΕ ΠΟΙΟΥΣ
ΤΡΟΠΟΥΣ ΘΑ ΣΥΝΕΙΣΦΕΡΕ ΜΙΑ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΑΜΙΓΩΣ
ΚΡΑΤΙΚΟ ΠΡΟΣ ΜΕΙΚΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΗΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΕ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Α) ΠΡΟΒΟΛΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ

Β) ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΠΛΑΤΩΝ ΤΗΝΙΟΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Δ. ΚΩΝ/ΝΟΣ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2011

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη παρούσα μελέτη εξετάζουμε το μακροοικονομικό θέμα του συστήματος συντάξεων και της γήρανσης του πληθυσμού. Στόχος μας είναι να εξετάσουμε το σύστημα των συντάξεων στην Ελλάδα σε πρώτη φάση και έπειτα σε ένα γενικότερο Ευρωπαϊκό και Παγκόσμιο πλαίσιο. Επιπλέον μελετάμε την επίδραση της γήρανσης ή της αύξησης του προσδόκιμου ορίου ζωής στο συνταξιοδοτικό σύστημα, αν δημιουργεί ελλείμματα; Ποια είναι η δημοσιονομική οπτική της επίδρασης της γήρανσης του πληθυσμού στο συνταξιοδοτικό σύστημα; Και πως θα συνείσφερε μετατόπιση του από το αμιγώς κρατικό προς μεικτά συστήματα ασφάλισης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Πυλώνες Ασφάλισης – θεωρητική προσέγγιση.....	10
1.1.1 Τι είναι Ασφάλιση ;Δομή και διάρθρωση του ασφαλιστικού συστήματος.....	10
1.1.2 Θεωρία Κοινωνικής-Ιδιωτικής Ασφάλισης , διάκριση μεταξύ συστημάτων Ασφάλισης και η κύρια διάκριση στους Βασικούς Πυλώνες.....	11
1.2.1 Γήρανση του πληθυσμού	15
1.2.2 Τα προβλήματα που δημιουργεί η γήρανση του πληθυσμού στο σύστημα ασφάλισης με αποτέλεσμα την αύξηση του χρέους και κυρίως του αφανούς χρέους.....	17
1.3 Αφανές χρέος	24
1.4 Θα συνείσφερε μία μετατόπιση του συνταξιοδοτικού συστήματος από αμιγώς κρατικό σε ιδιωτικό σύστημα ασφάλισης;	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 . Το Ελληνικό σύστημα ασφάλισης και οι προοπτικές του.	28
2.1 Ελληνικό σύστημα Ασφάλισης και Συνταξιοδότησης.....	28
2.2 Ο κατακερματισμός του συστήματος.....	30
2.3.1 Η γήρανση του πληθυσμού και η απήχηση στον Ελλαδικό χώρο.	36
2.3.2 Ο ρόλος του δεύτερου και του τρίτου πυλώνα.	40
2.4.1 Δημόσιο Χρέος	43
2.4.2 Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΒΟΛΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (2009,2012).ΑΠΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.....	50
3.1 Πρόβλεψη πληθυσμού.....	51
3.1.1. Γονιμότητα.....	52
3.2 Προσδόκιμο ζωής.....	57
3.3 Μετανάστευση	61
3.4 Απασχόληση	75
3.5 Η επίδραση της γήρανσης στις δημόσιες δαπάνες	77
3.6 Σύγκριση και συσχέτιση Ageing Report 2009 και 2012	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Δαπάνες Προβολών ΙΝΕ ΓΣΕΕ 2003-2007.....	97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 . Συμπεράσματα.....	110
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	117

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ-ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

A. Πίνακες

Πίνακας 1.1 Προσδόκιμο επιβίωσης στην ηλικία των 65 ετών 1960-2007, Ελλάδα και διεθνείς συγκρίσεις	18
Πίνακας 1.2 Δημογραφικός δείκτης εξάρτησης - 2007-2060 (Άτομα 65±/άτομα 15-64)19	19
Πίνακας 1.3 Ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης, 2007-2060 (Σχέση ασφαλισμένου/συνταξιούχου)	21
Πίνακας 1.4 Δαπάνες για συντάξεις δημόσιου συστήματος 2007-2060: Συντονισμένη προβολή (Ποσοστά του ΑΕΠ)	23
Πίνακας 2.1 Το Ελληνικό σύστημα συντάξεων	33
Πίνακας 2.2 Δαπάνες για συντάξεις δημοσίου συστήματος 2007-2060 (Ποσοστά του ΑΕΠ)	42
Πίνακας 3.1	68
Κορύφωση του συνολικού και του εργάσιμου ηλικιακού πληθυσμού	68
Πίνακας 3.2 Διαφορά της προβλεπόμενη συσσωρευτικής μετανάστευση EUROPOP 2010-EUROPOP 2008	83
Πίνακας 3.3 Διαφορά στο εργατικό δυναμικό (EUROPOP2010-EUROPOP2008). Ηλικίας (15-64)	85
Πίνακας 3.4 Διαφορά του συνολικού ποσού του πληθυσμού 0-14 (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	86
Πίνακας 3.5 Διαφορά του συνόλου πληθυσμού 65 και πάνω (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	87
Πίνακας 3.6 Διαφορά του δείκτη εξάρτησης 65 και άνω /15-64 (EUROPOP2010-2008)	88
Πίνακας 3.7 Διαφορά του δείκτη Γονιμότητας (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	89
Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010	89
Πίνακας 3.8 Διαφορά στο προσδόκιμο όριο ζωής κατά τη στιγμή της γέννησης (EUROPOP2010 – EUROPOP2008)	90
Πίνακας 3.9 Διαφορά καθαρής μετανάστευση (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	91

B. Διαγράμματα

Διάγραμμα 2.1 Εξέλιξη των γεννήσεων 1921-1991	38
Διάγραμμα 2.2 Μετανάστευση και παλιννόστηση 1946-57	39

Διάγραμμα 2.3 Ποσοστό συνταξιούχων σε σχέση με τα άτομα ηλικίας 15-64.....	40
Διάγραμμα 2.4 Ποσοστά Πυλώνων.....	41
Διάγραμμα 2.5 Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους	45
Διάγραμμα 3.1 Πρόβλεψη των δεικτών γονιμότητας, αριθμός γεννήσεων ανά γυναίκα.....	55
Διάγραμμα 3.2 Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τους άνδρες.....	59
Διάγραμμα 3.3.....	59
Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τις γυναίκες.....	59
Διάγραμμα 3.4 Προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τους άνδρες ..	60
Διάγραμμα 3.5 Προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τις γυναίκες...	61
Διάγραμμα 3.6 Σωρευτική Προβλεπόμενη μετανάστευση ως % 2008-2060	63
Διάγραμμα 3.7 Πρόβλεψη για το σύνολο του πληθυσμού σε απόλυτες και ποσοστιαίες μεταβολές για την περίοδο 2008-2060.....	65
Διάγραμμα 3.8 Πληθυσμιακές πυραμίδες (σε χιλιάδες) για τα έτη 2008 έως 2060, EU27	67
Διάγραμμα 3.9 Εκτιμώμενη αλλαγή στη παιδική και εργασιακή ηλικία του πληθυσμού (% αλλαγή για την περίοδο 2008 – 2060)	69
Διάγραμμα 3.10 Εκτιμώμενη αλλαγή στην ηλικία του 65+ και 80+ του πληθυσμού(%αλλαγή για την περίοδο 2008-2060).....	70
Διάγραμμα 3.11 Εκτίμηση του πληθυσμού σε χιλιάδες.....	71
Διάγραμμα 3.12 Εκτίμηση των αλλαγών στη δομή του πληθυσμού για τις κύριες ηλικιακές ομάδες, EU27 (%).....	72
Διάγραμμα 3.13 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%).....	73
Διάγραμμα 3.14 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 80 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%).....	74
Διάγραμμα 3.15 Ο λόγος εξάρτησης των παιδιών κάτω των 15 ετών και των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)	74
Διάγραμμα 3.16 Αλλαγές στο σύνολο του πληθυσμού, φυσική εξέλιξη και καθαρές εισροές λόγω μετανάστευσης (σε χιλιάδες)	75
Διάγραμμα 3.17 Ποσοστά απασχόλησης.....	76

Διάγραμμα 3.18 Ποσοστά απασχόλησης ανά φύλο για την περίοδο 2007-2060.....	77
Διάγραμμα 3.19 Το κόστος της γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ, EU27	78
Διάγραμμα 3.20 Κράτη μέλη με υψηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ	79
Διάγραμμα 3.21 Κράτη μέλη με μεσαίο κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ.....	80
Διάγραμμα 3.22 Κράτη μέλη με χαμηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ....	81
Διάγραμμα 3.23 Διαφορά της προβλεπόμενης συσσωρευτικής μετανάστευση ΕΥΡΟΡΟΡ2010-ΕΥΡΟΡΟΡ2008	84
Διάγραμμα 3.24 Διαφορά στο όριο εξόδου από την αγορά εργασίας μετά τις μεταρρυθμίσεις για άντρες και γυναίκες.....	94
Διάγραμμα 3.25 Πρόβλεψη για την αύξηση του ΑΕΠ των 27.....	96
Διάγραμμα 4.1 Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ στην Ελλάδα(%)1992-2002 και πρόβλεψη για το 2003-2004	98
Διάγραμμα 4.2 Η αύξηση του ΑΕΠ κατά το 2002.Ετήσιος ρυθμός μεταβολής %	99
Διάγραμμα 4.3 Η αύξηση της παραγωγικότητας 1996-2002.Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής %.....	100
Διάγραμμα 4.4 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 61 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	102
Διάγραμμα 4.5 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 62 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	103
Διάγραμμα 4.6 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 63 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	104
Διάγραμμα 4.7 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 64 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	105
Διάγραμμα 4.8 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 65 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών	106
Διάγραμμα 4.9 Αριθμός συνταξιοδοτήσεων Ανά έτος	107
Διάγραμμα 4.10 Κατανομή Μέσου Μηνιαίου Μισθού Ανά Ηλικία και Φύλο	108

Γ. ΣΧΗΜΑΤΑ

Σχήμα 1.1 Είδη συνταξιοδοτικής κάλυψη και πυλώνες..... 14

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις μέρες μας ο κόσμος οδηγείται προς ένα πρωτοφανές , παγκόσμιο , χάσμα γενεών όπου η μέση ηλικία έχει μία συνεχή αυξητική τάση κυρίως στις αναπτυγμένες χώρες, γεγονός που ανατρέπει τη συνολική εικόνα ολόκληρου του πλανήτη όπως ήδη ξέραμε μέχρι σήμερα . Δημιουργεί τεράστιες πιέσεις στην παγκόσμια οικονομία και επιβάλλει νέα δεδομένα στο γεωπολιτικό χάρτη . Στον ανεπτυγμένο κόσμο οι γεννήσεις είναι λιγότερες σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια , οι άνθρωποι ζουν περισσότερα χρόνια αφού έχει αυξηθεί σημαντικά το προσδόκιμο όριο ζωής και τα προγράμματα κοινωνικής προστασίας που έχουν σχεδιαστεί στο παρελθόν έχουν άλλα δεδομένα με άλλη πληθυσμιακή κάλυψη και οικονομική κατανομή με αποτέλεσμα να αδυνατούν σήμερα να στηρίξουν τις ανάγκες της κοινωνίας.

Όλο και περισσότερες έρευνες μελέτες και δαπάνες προβολών από διάφορους Παγκόσμιους Οργανισμούς δείχνουν πόσο σημαντικό είναι το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού . Οι τάσεις αύξησης των ηλικιωμένων δημιουργείται κυρίως από τρεις παράγοντες που αποτελούν και την κινητήρια δύναμη των προβολών (Προσδόκιμο επιβίωσης , Γονιμότητα και Μετανάστευση) . Στην παρούσα εργασία επιχειρείται μία συστηματική εξέταση των μακροχρόνιων προοπτικών για βασικές κοινωνικοασφαλιστικές παραμέτρους , όπως το εργατικό δυναμικό και οι συνταξιούχοι . Με βάση τις

εναλλακτικές υποθέσεις για τις πιθανές εξελίξεις στα σχετικά μεγέθη , προκύπτει το συμπέρασμα ότι η σχέση εργαζομένων προς συνταξιούχους με βεβαιότητα θα τείνει να μεταβληθεί επί το δυσμενέστερον.

Ο βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατεπέκταση της Παγκόσμιας Οικονομίας είναι η διαφύλαξη της διατήρησης των δημόσιων οικονομικών . Το βιοτικό επίπεδο θα επηρεαστεί από την συνεχόμενη αύξηση των ηλικιωμένων γι αυτό και η διατήρηση του προϋποθέτει κάποιες αναγκαίες μεταρρυθμίσεις . Θα πρέπει να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη διατήρηση των δημόσιων οικονομικών σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνυπολογίζοντας την βαθύτατη ύφεση που χαρακτηρίζει τις περισσότερες χώρες τα τελευταία χρόνια.

Στο κεφάλαιο ένα δίνουμε μία θεωρητική προσέγγιση για τον ορισμό της ασφάλισης , της κοινωνικής και ιδιωτικής , μία προσέγγιση για τη γήρανση του πληθυσμού και το αφανές χρέος που δημιουργεί . Στο κεφάλαιο δύο προσπαθούμε να μελετήσουμε την απήχηση που έχει στο Ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού και την σχέση σύνδεσης του Αφανούς με το Δημόσιο Ελληνικό χρέος . Στο κεφάλαιο τρία παρουσιάζουμε και αναλύουμε τις δαπάνες προβόλων που έχουν πραγματοποιηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση . Στο κεφάλαιο τέσσερα θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε και να εξηγήσουμε τις προβολές του ΙΝΕ ΓΣΕΕ από την πλευρά των εισφορών και πόσο μπορεί να αντέξει το σύστημα ασφάλισης με ορισμένες υποθέσεις . Στο κεφάλαιο πέντε θα αναφέρουμε τα συμπεράσματα μας , για το πώς ανταποκρινόμαστε στις προκλήσεις της γήρανσης του πληθυσμού και αν θα μας συνείσφερε μία πλήρη μετατόπιση του ασφαλιστικού συστήματος από τα αμιγώς κρατικά σε κεφαλαιοποιητικά . Τέλος θα αναφέρουμε κάποιες αναγκαίες μεταρρυθμίσεις που θα δίνουν κίνητρα για εργασία ανεξαρτήτως του συστήματος που έχει η κάθε χώρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Πυλώνες Ασφάλισης – θεωρητική προσέγγιση

1.1.1 Τι είναι Ασφάλιση ;Δομή και διάρθρωση του ασφαλιστικού συστήματος

Η έννοια της ασφάλισης είναι πάρα πολύ σημαντική και υψίστης σημασίας, αφού δίνεται η δυνατότητα σε ένα άτομο ή σε ένα νοικοκυριό να έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει διάφορους κινδύνους που μπορούν να παρουσιαστούν σε βραχυπρόθεσμους αλλά κυρίως σε μεταγενέστερους χρόνους. Η αβεβαιότητα αυτή έχει οδηγήσει τους ανθρώπους να κατευθύνονται σε ένα οργανωμένο σύστημα ασφάλισης. Τέτοιοι κίνδυνοι μπορεί να είναι η παύση εργασίας λόγω γήρατος, απόλυσης, ασθένειας ή αναπηρίας, ο θάνατος, η ασθένεια ή ο τραυματισμός, η απώλεια προσωπικών περιουσιακών στοιχείων (π.χ. λόγω κλοπής ή πυρκαγιάς), ή γενικά η εμφάνιση αστικών ευθυνών απέναντι σε τρίτους. Η ανάγκη για μείωση των μελλοντικών κινδύνων εμφανίζεται συγχρόνως για τα μέλη μίας κοινωνίας, αν και οι κίνδυνοι δεν γίνονται πραγματικότητα για όλους, ή με την ίδια συχνότητα ή την ίδια στιγμή. Σε συλλογικό επίπεδο μπορούμε να αντιληφθούμε την αβεβαιότητα ως μια εξωτερική κοινωνική επιβάρυνση, την οποία, με τη δημιουργία ενός ασφαλιστικού συστήματος, τα άτομα περιορίζουν μέσω της εσωτερικοποίησης της.

Η βασική δομή ενός ασφαλιστικού συστήματος για παροχή συντάξεων περιλαμβάνει πολλά και διάφορα χαρακτηριστικά, τα οποία διαμορφώνουν τη συνολική του εικόνα. Κεντρικός ρόλος σε όλα τα ασφαλιστικά συστήματα μπορούμε να πούμε ότι είναι η διοίκηση του συστήματος, η οποία λαμβάνει τις αποφάσεις σχετικά με τους όρους που συμμετέχουν σε αυτό οι ασφαλισμένοι και οι δικαιούχοι, οι οποίοι πληρώνουν εισφορές/ασφάλιστρα και λαμβάνουν παροχές. Τα χρήματα αυτά που συσσωρεύονται από τα ασφάλιστρα/εισφορές η κεντρική διοίκηση τα αναθέτει σε έναν ειδικό χειριστή ο οποίος μπορεί να λειτουργεί είτε εσωτερικά στο φορέα ή να είναι εξωτερικός (outsourcing).

1.1.2 Θεωρία Κοινωνικής-Ιδιωτικής Ασφάλισης , διάκριση μεταξύ συστημάτων Ασφάλισης και η κύρια διάκριση στους Βασικούς Πυλώνες.

Η ασφάλιση διαχωρίζεται κυρίως σε δύο μορφές ,την ιδιωτική και την κοινωνική . Για τον ασφαλισμένο η ιδιωτική και η κοινωνική ασφάλιση αποτελούν την ίδια λειτουργία ,δηλαδή πληρώνει εισφορές/ασφάλιστρα για να έχει το δικαίωμα στο άμεσο μέλλον να εισπράξει τη σύνταξη του .Όταν θα φτάσει στο χρονικό σημείο της συνταξιοδότησης θα πρέπει να έχει τουλάχιστον μία κύρια πηγή χρηματοδότησης για την κάλυψη των αναγκών του.

Η ιδιωτική ασφάλιση αν ακολουθεί τη κεφαλαιοποιητική σχέση λειτουργεί όπως η ατομική αποταμίευση .Η πληρωμή των συντάξεων βασίζεται στην απόδοση του κεφαλαίου που δημιουργείται από τις εισφορές που έχουν δημιουργηθεί από τα εργασιακά χρόνια .Η ιδιωτική ασφάλιση είναι αυστηρώς ανταποδοτική, ενώ το ύψος των συντάξεων τίθεται σε κίνδυνο από παράγοντες που μειώνουν την απόδοση του κεφαλαίου ,το πληθωρισμό και την απόδοση της οικονομίας(συμπεριλαμβανόμενης εμμέσως και της δημογραφίας).

Η κοινωνική ασφάλιση που ακολουθεί το διανεμητικό τρόπο έχει ως βάση την αλληλεγγύη των γενεών .Η πληρωμή των εκάστοτε συνταξιούχων γίνεται από τις εισφορές των εκάστοτε εργαζομένων .Μπορούμε λοιπόν να καταλάβουμε ότι ο τρόπος σύνδεσης τους είναι έμμεσος .Αφού υπάρχει η σύνδεση αυτή μεταξύ των γενεών είναι ορατός ο κίνδυνος που δημιουργείται στην αποπληρωμή των συντάξεων .Τα έσοδα λοιπόν εξαρτώνται από τον αριθμό των εργαζομένων και το ποσό των εισφορών που καταβάλουν κατά την εργασιακή τους εποχή . Αντιθέτως τα έξοδα έχουν άμεση σχέση με τον αριθμό των συνταξιούχων για τη καταβολή των συντάξεων και των κοινωνικών παροχών . Ο κίνδυνος αυτός δημιουργείται όταν υπάρχει ανισότητα μεταξύ των εσόδων και των εξόδων . Όταν το αθροισμάτων εξόδων είναι μεγαλύτερο από το άθροισμα των εσόδων υπάρχει ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα.

Τα είδη των συντάξεων κατατάσσονται συνήθως σε τρεις πυλώνες , αφού σε συστήματα πολλαπλών πυλώνων το εισόδημα κάποιου που έχει αποχωρήσει από την εργασία μπορεί να περιέχει όλων των ειδών τις συντάξεις . Η διάκριση των πυλώνων έχει ως εξής : (Τήνιος (2010),Καραβίτης (2011),)

- **1^{ος} πυλώνας: Δημόσιες συντάξεις**

Συνήθως αναφέρεται ως σύστημα δημόσιας κοινωνικής ασφάλισης. Χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι οι συντάξεις χρηματοδοτούνται από εισφορές που πληρώνονται στην ίδια χρονική περίοδο. Πρόκειται, δηλαδή, για ένα διανεμητικό σύστημα (unfunded ή pay-as-you-go system-PAYG), με την έννοια ότι η παρούσα γενεά εργαζομένων χρηματοδοτεί παρελθούσες γενεές (αλληλεγγύη γενεών). Η συμμετοχή στο σύστημα κατά κανόνα είναι υποχρεωτική, συνήθως μέσω της νομοθεσίας. Οι εισφορές είναι συνήθως συνάρτηση του ύψους των αποδοχών. Οι παροχές του συστήματος, οι οποίες έχουν τη μορφή τακτικών καταβολών σύνταξης ή/και εφ' άπαξ πληρωμής, είναι εγγυημένες από το δημόσιο και συνήθως προκαθορισμένες, υπό την έννοια ότι ορίζεται κάποιο ποσό είτε ως απόλυτο μέγεθος, είτε σε σχέση με κάποιο μέγεθος αναφοράς (για παράδειγμα, οι αποδοχές, τα έτη ασφάλισης κ.α.

- **2^{ος} πυλώνας: Συλλογικές (επαγγελματικές) συντάξεις**

Ο δεύτερος πυλώνας περιλαμβάνει κυρίως συλλογικά συνταξιοδοτικά σχήματα, τα οποία απευθύνονται σε επαγγελματικές τάξεις ή ομάδες εργαζομένων με κοινά χαρακτηριστικά (π.χ. απασχολούνται στον ίδιο φορέα ή στην ίδια επιχείρηση). Υπ' αυτή την έννοια την έννοια, Επαγγελματικά Ταμεία μπορούν να συσταθούν από επαγγελματικές ή συνδικαλιστικές ενώσεις ή/και εργοδότες, μεμονωμένους ή σε ομάδες (π.χ. σε κλαδικό επίπεδο). Στα Επαγγελματικά Ταμεία η συμμετοχή μπορεί να είναι υποχρεωτική ή προαιρετική με προκαθορισμένες είτε τις παροχές , είτε τις εισφορές .Όσον αφορά το ύψος τους κατά κανόνα δεν είναι εγγυημένο και συνήθως εξαρτάται από την απόδοση των επενδυμένων κεφαλαίων . Η διοίκηση και η διαχείριση

του Ταμείου μπορεί να ασκείται από αυτόνομα ιδιωτικά ασφαλιστικά ταμεία, ασφαλιστικές εταιρείες ή τις επιχειρήσεις που χρηματοδοτούν το Ταμείο. Συνοξίζοντας η χρηματοδότηση θα μπορούσαμε να πούμε ότι γίνεται με κεφαλαιοποιητικό σύστημα.

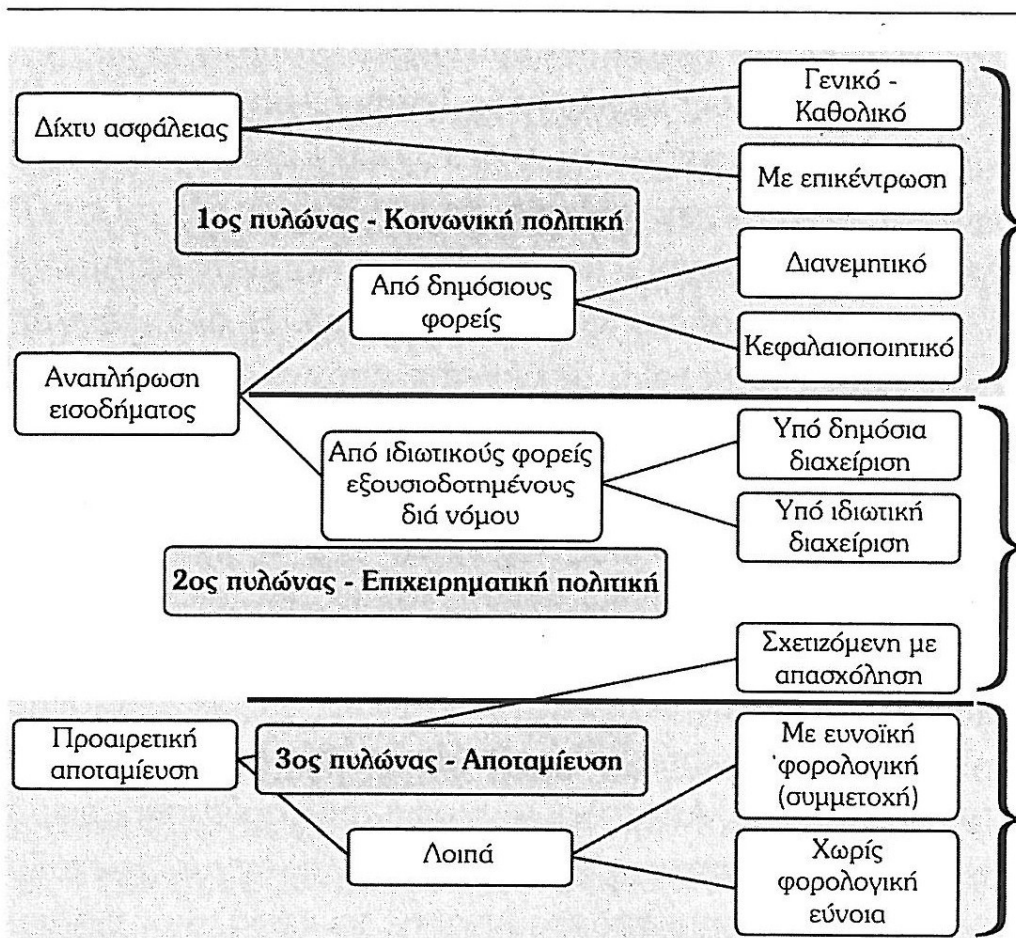
- **3^{ος} πυλώνας: Ατομικές συντάξεις**

Στον τρίτο πυλώνα συνήθως εντάσσονται ατομικά μακροπρόθεσμα αποταμιευτικά προγράμματα με σκοπό την παροχή σύνταξης στο μέλλον. Οι παροχές του συστήματος αυτού δεν εξαρτώνται από παραμέτρους της απασχόλησης . Δηλαδή θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελούν μορφή αποταμιεύσης , αφού δεν περιέχεται η έννοια της αλληλεγγύης μεταξύ ατόμων και η χρηματοδότησης γίνονται με τη μορφή της κεφαλαιοποίησης.

Η κατηγοριοποίηση των συντάξεων δεν είναι ποτέ μία απλή μέθοδος , αφού η Παγκόσμια Τράπεζα έχει κάποιες διαφορές από την κατηγοριοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Τα Ελληνικά κλαδικά Ταμεία κύριας και επικουρικής ασφάλισης έχουν στοιχεία τόσο του πρώτου όσο και του δεύτερου πυλώνα . Αρκετές φορές η κατηγοριοποίηση γίνεται με βάση του τρόπου χρηματοδότησης και αρκετά συχνά παρατηρούμε διαφωνίες για το που κατατάσσεται το κάθε συγκεκριμένο σύστημα . Στο παρακάτω σχήμα μπορούμε να το δούμε πιο αναλυτικά.

Σχήμα 1.1 Είδη συνταξιοτικής κάλυψη και πυλώνες

Είδη συνταξιοδοτικής κάλυψης και πυλώνες

Πηγή: Προσαρμοσμένο από Bateman κ.ά. (2001), σελ. 8.

Διανεμητικά και κεφαλαιοποιητικά συνταξιοδοτικά συστήματα

Συνοψίζοντας τα όσα αναφέρθηκαν η κατηγοριοποίηση των συντάξεων σε πυλώνες δεν είναι ποτέ μία απλή μέθοδος. Τα συστήματα ιδιωτικής ασφάλισης λειτουργούν ως κεφαλαιοποιητικά συστήματα σχηματίζοντας αποθεματικά από τις εισφορές των ασφαλισμένων, οι οποίες θα χρηματοδοτήσουν αργότερα τις συντάξεις. Στα συνταξιοδοτικά διανεμητικά συστήματα οι συντάξεις χρηματοδοτούνται από τις εισφορές των εργαζομένων και συμβάλουν στη

μεταφορά της αγοραστικής δύναμης από τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό προς τα μη οικονομικά ενεργό λόγω ηλικίας , αναπηρίας ή ασθένειας . Τα διανεμητικά συστήματα μπορούμε να πούμε ότι λειτουργούν με βάση την αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών , που σημαίνει ότι οι συντάξεις της παρούσας γενιάς εργαζομένων , όταν θα αποχωρήσουν από την αγορά εργασίας , θα χρηματοδοτηθούν από τις εισφορές της επόμενης γενιάς.

1.2.1 Γήρανση του πληθυσμού

Οι τάσεις αύξησης του σχετικού βάρους των ηλικιωμένων δημιουργείται κυρίως από τρεις παράγοντες που αποτελούν και την κινητήρια δύναμη των προβολών (Προσδόκιμο επιβίωσης , Γονιμότητα και Μετανάστευση) . (Τήνιος(2010),(2003)

Αναλυτικά έχουμε:

1) Προσδόκιμο Επιβίωσης

Αναμένεται να συνεχιστεί την αυξητική του τάση, δηλαδή όλο και περισσότεροι θα ζουν περισσότερα χρόνια , όχι λόγω της μείωσης της θνησιμότητας αλλά λόγω της επιμήκυνσης της ζωής τους . Αυτή η τάση θα συνεχιστεί ίσως με μικρότερη ταχύτητα από ότι ήταν τα τελευταία χρόνια αν και κάποιοι αναλυτές πιστεύουν ότι θα συνεχιστεί με την ίδια ή και ίσως με μεγάλη ταχύτητα λόγω της τρομερής ανάπτυξης της βιοιατρικής.

2) Γονιμότητα

Κύρια επίδραση στην δημογραφία άσκησε η απότομη πτώση στις γεννήσεις μετά το 1980.Τη περίοδο αυτή ο συγκεκριμένος δείκτης βρίσκεται σε πάρα πολύ χαμηλά επίπεδα από αυτά που απαιτούνται για την αναπλήρωση του

πληθυσμού. Η πτώση αυτή οδηγεί σε παρεπόμενες εξελίξεις στην αγορά εργασίας μετά την δεκαετία του 2000 , αφού τα άτομα που γεννήθηκαν μετά τη μεταστροφή της γεννητικότητας θα αρχίσουν να εισέρχονται στην αγορά εργασίας μετά το 2010.

3) Μετανάστευση

Η μετανάστευση εκτός της άμεσης επίπτωσης στο πληθυσμό επηρεάζει και την ηλικιακή του δομή και επομένως την δύναμη του για την αύξηση . Η πρόβλεψη για το δημογραφικό θέμα της μετανάστευσης είναι αβέβαιη και αρκετά απροσδιόριστη γιατί εξαρτάται από κοινωνικούς και πολιτικούς παράγοντες.

Το πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού δεν είναι μόνο Ελληνικό ή μόνο Ευρωπαϊκό αλλά είναι ένα πρόβλημα παγκόσμιας εμβέλειας . Σε όλες τις αναπτυγμένες χώρες από καιρό ήταν γνωστό ότι από το 2000 και μετά θα έπρεπε να αναμένονται δυσμενείς εξελίξεις . Σημαντικός παράγοντας που συνέβαλε στη γήρανση του πληθυσμού είναι το γνωστό σε όλους μας baby-boom δηλαδή η αυξημένη τάση για γέννηση των παιδιών . Η τάση αυτή δημιουργήθηκε αμέσως μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και μετά τη παύση του πολέμου της Κορέας . Η γενιά του Baby boom πλησίασε στη συνταξιοδότηση από το 2000 και μετά . Η δημογραφική μεταβολή αυτή μειώνει συνεχώς το κλάσμα των εργαζόμενων με των συνταξιούχων αφού ο παρανομαστής όλο και συνεχώς αυξάνεται . Αντίθετα ο αριθμητής έχει τάσεις καθοδικές αφού η μείωση της γονιμότητας από το 80 και μετά μειώνει όλο και περισσότερο τον αριθμό του παρανομαστή . Συνοψίζοντας όλες οι χώρες αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα αλλά με διαφορετική τάση.

1.2.2 Τα προβλήματα που δημιουργεί η γήρανση του πληθυσμού στο σύστημα ασφάλισης με αποτέλεσμα την αύξηση του χρέους και κυρίως του αφανούς χρέους

Στο σημείο αυτό θα προσπαθήσουμε να δείξουμε τα διάφορα προβλήματα που δημιουργεί το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού . Θα χρησιμοποιήσουμε κάποιους δείκτες για να μας βοηθήσουν στην ανάλυση τους.

Η αύξηση του προσδόκιμου ορίου ζωής συνεπάγεται άμεσα ότι οι συνταξιούχοι θα βρίσκονται περισσότερα χρόνια στην ηλικία της απολαβής της συντάξης. Ο παρακάτω πίνακας μας δείχνει για άτομα που είναι ήδη στα 65 χρόνια ζωής πόσα χρόνια έχουν ακόμα για να ζήσουν. Γίνεται αντιληπτό από το 1960 και μετά η τάση είναι συνεχώς ανοδική . Οι ηλικιωμένοι θα ζουν όλο και περισσότερα χρόνια . Άντρες και γυναίκες έχουν αυξητικές τάσεις , όπως και το σύνολο των χωρών φαίνεται να εμφανίζει ανοδικές τάσεις με πρωτοποριακή πρωτιά τη χώρα της Ιαπωνίας . Οι γυναίκες της Ιαπωνίας με βάση τη συγκεκριμένη προβολή μπορούν να ζήσουν τέσσερα χρόνια περισσότερα από τις γυναίκες της Ελλάδος . Παρότι που υπάρχει αύξηση πέντε ετών στις Ελληνίδες μπορούμε να υποθέσουμε ότι η αύξηση αυτή μπορεί να είναι και μεγαλύτερη αφού βιολογικά αυτό μπορεί να υποστηριχθεί , το ίδιο μπορεί να ισχύει και για τις υπόλοιπες χώρες . Όποτε καταλαβαίνουμε ότι αν δεν υπάρχει κάποια μεταρρύθμιση για αλλαγή του ορίου συνταξιοδότησης αυτό σημαίνει ότι τα έξοδα στο Κρατικό προϋπολογισμό θα αυξάνονται συνεχώς.

Πίνακας 1.1 Προσδόκιμο επιβίωσης στην ηλικία των 65 ετών 1960-2007, Ελλάδα και διεθνείς συγκρίσεις

	Ανδρες				Γυναίκες			
	1960	1970	1990	2007	1960	1970	1990	2007
Ελλάδα	13,4	13,9	15,7	17,4	14,6	15,2	18,0	19,6
ΗΠΑ*	12,8	13,1	15,1	17,0	15,8	17,0	18,9	20,3
Ιταλία*	13,4	13,3	15,1	17,9	15,3	16,1	18,8	21,8
Γαλλία*	12,5	13,0	15,5	18,0	15,6	16,8	19,8	22,3
Ισπανία	13,2	13,3	15,4	17,8	15,3	16,0	19,0	22,0
Ιαπωνία	11,6	12,5	16,2	18,6	14,1	15,3	20,0	23,6

Πηγή: EPC, Health data (2009)

Στο παρακάτω πίνακα θέλουμε να δείξουμε την αναλογία που ισχύει ως εξέλιξης του δημογραφικού φαινομένου της γήρανσης του πληθυσμού . Ο λόγος είναι ως εξής : στον αριθμητή του κλάσματος βρίσκονται άτομα ηλικίας 65+ και στο παρονομαστή βρίσκονται άτομα ηλικίας από 15 έως 64 ετών . Πρέπει να αναφερθεί ότι οι συγκεκριμένες προβολές έγιναν μέσα στα πλαίσια της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού . Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού δρομολογήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken το Δεκέμβριο του 2001 και κατέληξε σε κοινά συμφωνημένους βασικούς στόχους τους οποίους πρέπει να εξυπηρετούν και να συμβιβάσουν τα συστήματα συντάξεων , είτε κρατικά είτε ιδιωτικά όλων των Κρατών Μελών . Η κάθε Κυβέρνηση της κάθε

χώρας είναι υπεύθυνη για τη διατήρηση του χρέους των συνταξιοδοτικών συστημάτων και η ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών μεταξύ των μελών θα συνείσφερε σε μία πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση των δυσκολιών . Στο παρακάτω πίνακα μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι το πρόβλημα αυτό το έχουν όλες οι Ευρωπαϊκές χώρες με λίγο διαφορετική τάση . Η Ελλάδα μαζί με την Ισπανία φαίνονται να κατέχουν πρωταρχικές θέσεις . Το μέσο όρο της Ευρώπης των 27 μελών είναι στο 53%,το μέσο όρο της Ευρώπης των 15 είναι στο 51% ενώ Ελλάδα βρίσκεται στο 57%

Πίνακας 1.2 Δημογραφικός δείκτης εξάρτησης - 2007-2060 (Άτομα 65±/άτομα 15-64)

	2007	2010	2015	2020	2030	2040	2050	2060
Ισπανία	30%	31%	32%	35%	46%	55%	56%	59%
Βέλγιο	30%	31%	34%	35%	42%	54%	59%	59%
Δανία	26%	26%	28%	31%	38%	42%	44%	46%
Γερμανία	26%	27%	29%	31%	37%	45%	53%	55%
Ιρλανδία	26%	28%	32%	34%	37%	41%	42%	47%
Γαλλία	25%	26%	29%	33%	39%	44%	45%	45%
Ιταλία	25%	26%	27%	29%	38%	46%	48%	51%
Κύπρος	25%	26%	32%	37%	44%	45%	47%	49%
Κάτω Χώρες	24%	24%	26%	27%	34%	46%	59%	59%
Αυστρία	24%	25%	27%	29%	33%	37%	38%	42%
Πορτογαλία	23%	25%	29%	32%	38%	43%	41%	43%
Φινλανδία	21%	23%	27%	31%	40%	47%	46%	47%
Σουηδία	18%	18%	20%	22%	27%	31%	38%	44%
Μ. Βρετανία	16%	17%	18%	20%	25%	31%	40%	44%
Ελλάδα	28%	28%	31%	33%	38%	48%	57%	57%
Ευ27	25%	26%	28%	31%	38%	45%	50%	53%
Ευ15	26%	27%	30%	32%	39%	46%	50%	51%

Πηγή: EPC (2009).

Όσον αφορά τον Οικονομικό Δείκτη Εξάρτησης δηλαδή ένα μέσο που δείχνει την λειτουργία της οικονομίας είναι η σχέση των ατόμων 65+ στον αριθμητή και των απασχολούμενων μεταξύ της ηλικίας 15-64 στο παρανομαστή . Ο δείκτης αυτός είναι υψίστης σημασίας αφού από ο τρόπος λειτουργίας της αγοράς εργασίας καθορίζει το ποσοστό των ατόμων που είναι στο παρανομαστή ή στον αριθμητή. Για κάθε χώρα τα αποτελέσματα αυτά έχουν μεγάλη διαφορά από τον δημογραφικό δείκτη εξάρτησης αφού είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα κίνητρα για τη παραμονή εργασίας σε κάθε χώρα είναι πολύ διαφορετικά . Επίσης κάποια άλλα χαρακτηριστικά που καθορίζουν αυτόν το δείκτη είναι οι γυναίκες αφού η διαφορά στο ποσοστό συμμετοχής τους στην απασχόληση έχει τη μεγαλύτερη διακύμανση στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Έχει παρατηρηθεί στις χώρες της Ε.Ε η καθυστέρηση των νέων εργαζομένων στην αγορά εργασίας είτε επειδή οι ίδιοι επιθυμούν να παραμείνουν για περισσότερα χρόνια στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είτε επειδή υπάρχουν κάποιες δυσλειτουργίες της αγοράς εργασίας (ανεργία νέων).

Στο παρακάτω πίνακα θα δούμε πως η πορεία του πληθυσμού μεταβάλλει τη κατάσταση στο δείκτη εξάρτησης του ασφαλιστικού συστήματος, δηλαδή τη σχέση μεταξύ ασφαλισμένων και συνταξιούχων. Δηλαδή πόσοι ασφαλισμένοι χρειάζονται για έναν συνταξιούχο. Τα αποτελέσματα από αυτά που μπορούμε να διαπιστώσουμε είναι οδυνηρά κυρίως μετά το 2020 για το σύνολο των χωρών εκτός από τις Βόρειες χώρες(Δανία, Ιρλανδία, Σουηδία) και τις κάτω Χώρες. Η Ελλάδα φαίνεται να είναι στη πιο δυσμενή θέση αφού για κάθε ένα συνταξιούχο θα χρειάζεται έναν ασφαλισμένο

**Πίνακας 1.3 Ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης, 2007-2060
(Σχέση ασφαλισμένου/συνταξιούχου)**

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Ιταλία	67%	65%	66%	76%	90%	94%	95%
Γερμανία	62%	62%	64%	76%	85%	88%	91%
Βέλγιο	58%	58%	65%	76%	83%	87%	90%
Κύπρος	30%	32%	40%	51%	59%	73%	86%
Γαλλία	55%	58%	64%	73%	78%	79%	80%
Φινλανδία	56%	57%	66%	74%	74%	75%	78%
Ισπανία	38%	37%	39%	47%	61%	75%	77%
Σουηδία	39%	40%	48%	54%	59%	60%	65%
Ιρλανδία	28%	28%	30%	35%	41%	50%	53%
Δανία	47%	49%	57%	57%	57%	53%	50%
Κάτω Χώρες	30%	30%	35%	39%	42%	41%	42%
Ελλάδα	57%	56%	59%	70%	86%	99%	102%

Πηγή: EPC (2009).

Ο ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης προκύπτει λοιπόν από το πως το ασφαλιστικό σύστημα και η ασφαλιστική νομοθεσία της κάθε χώρας επηρεάζουν την αγορά εργασίας. Δηλαδή πόσοι από τους εργαζομένους είναι ασφαλισμένοι και πληρώνουν εισφορές και πόσοι από τους μη οικονομικά ενεργούς δικαιούνται συνδρομή μέσω των συντάξεων. Η αντιστοίχιση των

δικαιωμάτων σε εργαζομένους στα περισσότερα συστήματα είναι μία σχετικά απλή διαδικασία. Στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης αυτό δεν ισχύει.

Στο παρακάτω πίνακα βλέπουμε τις δαπάνες των χωρών ως προϊόν. Οι δαπάνες έχουν αυξητική τάση για όλες τις χώρες με τη διαφορά ότι κάποιες έχουν μεγάλες τάσεις και άλλες λιγότερες. Με εξαίρεση τη Σουηδία η οποία φαίνεται να ελέγχει το ποσοστό των δαπανών. Η Ελλάδα και σε αυτό το πίνακα έχει το μεγαλύτερο ποσοστό σε αντίθεση με άλλες χώρες που έχουν το ίδιο πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού. Εκτός όμως από τις δαπάνες για συντάξεις της κάθε χώρας είναι πολύ σημαντικό να δούμε τι γίνεται με τη πορεία του ΑΕΠ της κάθε χώρας. Έχει μεγάλη σημασία αν το ΑΕΠ αυξάνει, παραμένει σταθερό ή να έχει τάσεις για μείωση. Το ΑΕΠ έχει άμεση σχέση με τη παραγωγικότητα, οπότε μπορούμε να καταλάβουμε και να υποθέσουμε ότι όσο αυξάνει το ΑΕΠ της κάθε χώρας, θα αυξάνουν και τα έσοδα. Στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο στην Ελλάδα βλέπουμε μέσω των προβολών να αυξάνουν σημαντικά τα έξοδα και από την άλλη πλευρά η χώρα να έχει για τρίτη συνεχόμενη χρονιά μία πολύ σημαντική πτώση στο ΑΕΠ. Το γεγονός αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη διόγκωση του προβλήματος. Το ίδιο παράδειγμα που αναφέραμε για την Ελλάδα είναι πιθανόν να συμβαίνει και με άλλες χώρες.

**Πίνακας 1.4 Δαπάνες για συντάξεις δημόσιου συστήματος
2007-2060: Συντονισμένη προβολή (Ποσοστά του ΑΕΠ)**

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Μεταβολή 2000-2050
Ισπανία	8,4	8,9	9,5	10,8	13,2	15,5	15,1	7,1
Κύπρος	6,3	6,9	8,9	10,8	12,8	15,5	17,7	9,2
Βέλγιο	10	10,3	11,8	13,9	14,6	14,7	14,7	4,7
Ιταλία	14	14	14,1	14,8	15,6	14,7	13,6	0,7
Γαλλία	13	13,5	13,6	14,2	14,4	14,2	14	1,2
Αυστρία	12,8	12,7	13	13,8	13,9	14	13,6	1,2
Πορτογαλία	11,4	11,9	12,4	12,6	12,5	13,3	13,4	1,9
Φινλανδία	10	10,7	12,6	13,9	13,6	13,3	13,4	3,3
Γερμανία	10,4	10,2	10,5	11,5	12,1	12,3	12,8	1,9
Ιρλανδία	5,2	5,5	6,4	7,5	8,7	10,5	11,3	5,3
Ολλανδία	6,6	6,5	7,8	9,3	10,3	10,3	10,5	3,7
Δανία	9,1	9,4	10,6	10,6	10,4	9,6	9,2	0,5
Σουηδία	9,5	9,6	9,4	9,5	9,4	9	9,4	-0,5
Μ. Βρετανία	6,6	6,7	6,9	7,6	8	8,1	9,3	1,5
ΕΛΛΑΔΑ	11,7	11,6	13,2	17,1	21,4	24	24,1	12,3

Πηγή: OECD (2009, 2001).

Σε αυτό το σημείο πρέπει να κάνουμε μία αναφορά ότι από μακροοικονομική σκοπιά, θεωρούμε ότι οι συντελεστές μεταβλητότητας παραμένουν σταθεροί όπως η ηλικία συνταξιοδότησης . Οι διάφορες μεταβλητές μπορούν να

αλλάξουν μελλοντικά με την προϋπόθεση ότι οι αλλαγές αυτές θεωρούνται νομοθετημένες. Η διαφορά στο παραπάνω πίνακα είναι εντυπωσιακή στο ότι κάποιες χώρες όπως η Ιταλία, η Γαλλία που αντιμετωπίζουν σε ίδια επίπεδα το πρόβλημα της γήρανση του πληθυσμού φαίνεται να ελεγχούν σε καλύτερα επίπεδα τα έξοδα για δαπάνες γιατί από το 2000 και μετά έχουν πάρει κάποια αναγκαία μέτρα για μεταρρυθμίσεις όπως η αύξηση του ορίου συνταξιοδότησης, εξίσωση στα όρια συνταξιοδότησης μεταξύ ανδρών-γυναικών και σε εξορθολογισμό μεταξύ διαφόρων κλάσεων των διαφόρων κοινωνικών ομάδων.

1.3 Αφανές χρέος

Με τον όρο αφανές χρέος εννοούμε μαθηματικά την διαφορά που υπάρχει μεταξύ εσόδων και εξόδων, για να το υπολογίσουμε όμως σε κάθε χρονική περίοδο θα πρέπει να υπολογίζουμε τη διαφορά των αναμενόμενων εσόδων και εξόδων στο μέλλον στη βάση των σημερινών συντάξεων και εισφορών. Οπότε για κάθε χρόνο σημειώνουμε τη διαφορά (το τρέχον έλλειμμα κάθε χρόνο). Το ποσό αυτό χρειάζεται μία αναγωγή στο παρόντα χρόνο έτσι ώστε να υπολογιστεί σε παρούσα αξία. (Τήνιος (2010),)

Στο σημείο αυτό θα εξετάσουμε πως σχετίζεται το αφάνες χρέος με το κανονικό δημόσιο χρέος

Στη παραπάνω ενότητα είδαμε ότι η αύξηση της γήρανσης του πληθυσμού αυξάνει σε μεγάλο βαθμό τις συνολικές δαπάνες για τη πληρωμή των συνταξιούχων, οπότε καταλαβαίνουμε πόσο σημαντική είναι η επιβάρυνση του αφανούς χρέους σε ένα σύστημα ασφάλισης. Εδώ αυτό πρέπει να πούμε ότι το αφανές χρέος δε προσμετράται στο Δημόσιο χρέος που εμφανίζει η κάθε χώρα ξεχωριστά. Στο σημείο αυτό είναι πρέπει να τονίσουμε πόσο επικίνδυνο και λεπτό ζήτημα είναι η μέτρηση του αφανούς χρέους. Οι μετρήσεις αυτές δεν είναι συγκεκριμένες και απολύτως τεκμηριωμένες αφού κάνουμε μια σειρά υποθέσεις για το μέλλον. Ορισμένες εκτιμήσεις μπορούμε να πούμε ότι είναι

σχεδόν ασφαλείς όπως είναι οι δημογραφικές αναλύσεις, από την άλλη πλευρά όμως υπάρχει αρκετή αβεβαιότητα για την πρόβλεψη του ρυθμού ανάπτυξης του ΑΕΠ , για το ποσοστό ανεργίας των μελλοντικών ετών κ.λπ. Μπορούμε δηλαδή να τις χαρακτηρίσουμε κάπως παρακινδυνευμένες.

Η φύση του αφανούς χρέους σε κεφαλαιοποιητικά συστήματα μπορούμε να πούμε ότι όταν έχουμε ένα ισορροπημένο κεφαλαιοποιητικό σύστημα η παρούσα αξία της διαφοράς πληρωμών και εισπράξεων είναι μηδέν. Όλα αυτά προκύπτουν ότι δεν υπάρχει σχέση αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών.

Αν κάνουμε αντίστοιχο υπολογισμό σε διανεμητικά συστήματα θα μπορούσαμε να πούμε ότι υποχρεώσεις είναι οι μελλοντικές υπεσχημένες συντάξεις, και τα έσοδα προκύπτουν από την επιβάρυνση για την χρηματοδότησή τους.(Ασφάλιστρα-Εισφορές). Εδώ τον ρόλο του ενεργητικού παίζει η δυνατότητα που έχει το Κράτος να επιβάλλει φορολογία (και εισφορές) για να χρηματοδοτεί τις υποχρεώσεις του. Αν η μελλοντική φοροδοτική ικανότητα αρκεί για να καλύψει τις υποχρεώσεις του κράτους, τότε το ενεργητικό θα ισούται με το παθητικό και η καθαρή παρούσα αξία των υποχρεώσεων θα είναι μηδέν. Όμως, η κυβέρνηση έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει και τις μελλοντικές πληρωμές (π.χ. αλλάζοντας την αναπροσαρμογή των συντάξεων)

Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι η βιωσιμότητα ενός διανεμητικού συστήματος είναι ένα πολιτικό ζήτημα που αναφέρεται στο κατά πόσον το εκλογικό σώμα θεωρεί ότι οι υποσχέσεις που χορηγούνται δικαιολογούν την επιπλέον φορολογία που απαιτείται για να χρηματοδοτηθούν. Η παρούσα πρακτική που αναφέραμε ακριβώς από πάνω είναι να μην συνυπολογίζεται το αφανές χρέος μαζί με το Δημόσιο χρέος . Αυτό ισοδυναμεί με το να θεωρείται εξ ορισμού η παρούσα αξία του ίση με μηδέν (δηλαδή θεωρείται ότι η δυνατότητα επιβολής φορολογίας επαρκεί πάντοτε για να χρηματοδοτηθούν οι σημερινές συνταξιοδοτικές υποσχέσεις).

Ένα τεράστιο ερωτηματικό δημιουργείται λοιπόν από τη μέτρηση του αφανούς χρέους και για τη πιθανή μελλοντική αύξηση της φορολογίας για την κάλυψη αυτής της πιθανής ανισότητας. Η κάθε Κυβέρνηση όπως ήδη έχουμε αναφέρει μπορεί να αυξήσει τη φορολογία αλλά πρέπει να συμπεριλάβουμε ότι δεν έχει την απεριόριστη δυνατότητα για πολύ μεγάλες αυξήσεις και ειδικά όταν μια Χώρα έχει ήδη παρά πολύ υψηλούς φόρους όπως στη συγκεκριμένη περίπτωση της Ελλάδας όπου πολύ δύσκολα το σύνολο της κοινωνίας μπορεί να αντέξει μία ενδεχόμενη αύξηση της φορολογίας. Άρα αν το αφανές χρέος μιας χώρας υπολογίζεται σε ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από το ποσοστό του ΑΕΠ π.χ 200% , το χρέος που αντιστοιχεί στο εμφανές χρέος είναι μόνο τμήμα αυτού. Δηλαδή το τμήμα που απαιτεί αύξηση της φορολογίας πέραν του ανεκτού. Αν θεωρηθεί ότι το ίδιο ποσοστό φορολογίας με το σημερινό είναι το μέγιστο ανεκτό, τότε από το αφανές χρέος θα έπρεπε να αφαιρεθεί το τμήμα που αντιστοιχεί στη μελλοντική αύξηση του ΑΕΠ.(Τήνιος (2010)Barr (2001),)

Στα διανεμητικά συστήματα θα πρέπει να επεμβαίνει η εκάστοτε Κυβέρνηση με μεταρρυθμίσεις έτσι ώστε να μειώνει τη συσσώρευση του χρέους σε επίπεδα ελεγχόμενα. Τέλος θα μπορούσαμε επίσης να αναφέρουμε ότι ο σκοπός της κάθε Κυβέρνησης είναι η εξασφάλιση της δικαιοσύνη μεταξύ γενεών και συνεπώς να εξισορροπούν την φορολογική επιβάρυνση μεταξύ ανάμεσα τους.

1.4 Θα συνείσφερε μία μετατόπιση του συνταξιοδοτικού συστήματος από αμιγώς κρατικό σε ιδιωτικό σύστημα ασφάλισης;

Στο κεφάλαιο αυτό είδαμε πόσο τεράστιες και πολύπλοκες είναι οι προσκλήσεις που δημιουργούνται από το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Αναλύσαμε σε θεωρητικό επίπεδο τις διαφορές μεταξύ των συνταξιοδοτικών συστημάτων και πως αντιδρούν στο δημογραφικό πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού..

Το ερώτημα που δημιουργείται είναι ότι οι περισσότερες χώρες που έχουν ήδη ένα τεράστιο Δημόσιο Χρέος θα τους συνείσφερε μία μετατόπιση και πως θα γινόταν αυτό; Θα ήτανε καλύτερα τα πράματα ή θα δημιουργούσε διάφορες παρενέργειες.

Σε πρώτη φάση θα εξετάσουμε τη περίπτωση μιας πλήρους μετατόπισης από κρατικό σύστημα σε κεφαλαιοποιητικό . Κατά τη περίοδο της μετάβασης οι εργαζόμενοι πρέπει να πληρώσουν για τις δικές τους συντάξεις και αυτές της προηγούμενης γενιάς. Άρα στην αρχή η δημόσια δαπάνη αυξάνει. Αν ιδιωτικοποιηθεί ένα δημόσιο διανεμητικό σύστημα, η πρώτη γενιά πρέπει να πληρώνει για το σύστημα δύο φορές. Με δεδομένο ότι τμήμα της δαπάνης αυτής θα μεταβιβαστεί στον φορολογούμενο, σε περίπτωση μετάβασης σε κεφαλαιοποιητικό από διανεμητικό σύστημα, στην μεταβατική περίοδο η ανάγκη δανεισμού του δημοσίου θα είναι μεγαλύτερη. Όσο λιγότερο βιώσιμο είναι το παλαιό διανεμητικό σύστημα, τόσο μεγαλύτερη και αυτή η ανάγκη για δανεισμό. (Barr(2001),)

Αυτό δημιουργεί τεράστιες ανισότητες μεταξύ των γενεών και πρέπει να θυμόμαστε ότι στόχος της κάθε Κυβέρνησης είναι να διατηρεί τις ισότητες μεταξύ των γενεών ως προς τα φορολογικά θέματα.

Στο διανεμητικό σύστημα η πολιτική παρέμβαση είναι πιο εύκολη, θα πρέπει λοιπόν σε πρώτη φάση να κάνει τις αναγκαίες αλλαγές για τη διαχείριση του αφανούς χρέους και να μετατοπίζει την ασφάλιση προς μεικτά συστήματα ασφάλισης περιλαμβανομένου και της ιδιωτικής με τρόπο ομαλό έτσι ώστε να διατηρεί τις ισορροπίες μεταξύ των γενεών .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 . Το Ελληνικό σύστημα ασφάλισης και οι προοπτικές του.

2.1 Ελληνικό σύστημα Ασφάλισης και Συνταξιοδότησης.

Ο θεσμός της κοινωνικής προστασίας εμφανίστηκε στη χώρα μας με τη μορφή της κοινωνικής πρόνοιας στα επιζώντα μέλη των οικογενειών των εργαζομένων και μετεξελίχτηκε στη μορφή της κοινωνικής ασφάλισης με την κάλυψη των κινδύνων γήρατος , αναπηρίας και θανάτου . Μέχρι το τέλος το Β Παγκοσμίου Πολέμου η εξέλιξη του τομέα της κοινωνικής ασφάλισης και των συντάξεων ήταν περιορισμένη και περιλάμβανε την προσπάθεια των εργατικών και επαγγελματικών ενώσεων να αναπτύξουν αυτόνομα , αυτοδιοικούμενα και αυτοχρηματοδοτούμενα ασφαλιστικά ταμεία.

Το συνταξιοδοτικό σύστημα αναπτύχθηκε σε μία σχετική μεγάλη χρονική περίοδο , κάτω από την επίδραση οικονομικών , πολιτικών , ιστορικών και κοινωνικών συγκυριών καλύπτοντας σταδιακά σχετικά το σύνολο του πληθυσμού . Στην αρχή τα επικίνδυνα επαγγέλματα όπως ναυτικούς και μετά από λίγα χρόνια τους δημόσιους υπαλλήλους και τους αυτοαπασχολούμενους

Τα πρωταρχικά βήματα για την εξέλιξη του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης για παροχή της κύριας σύνταξης ήταν μετά τη ψήφιση του νόμου 1846/51 για τη σύσταση και τη λειτουργία του ΙΚΑ . Οι κύριοι κλάδοι ήταν οι κλάδοι συντάξεων και ασθένειας που κάλυψε ασφαλιστικά τους εργαζόμενους των αστικών κέντρων ή και άλλων περιοχών στις οποίες υπήρχαν μονάδες βιομηχανίας , βιοτεχνίας , και διάφορες επαγγελματικές ομάδες ανεξάρτητα από το τόπο απασχόλησης τους. Στη συνέχεια μετά τη ψήφιση του νόμου 4169/61 ιδρύθηκε ο ΟΓΑ ο οποίος κάλυψε ασφαλιστικά όλον το αγροτικό

πληθυσμό. Ο ΟΓΑ μετά το νόμο 1296/82 κάλυψε και όλους τους ηλικιωμένους άνω των 65 ετών με ανεπαρκές εισόδημα ,εάν δεν είχαν αποκτήσει ασφαλιστικά δικαιώματα.(Ζερβού (2009),)

Μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του 70' τα μέτρα τα οποία είχαν παρθεί δεν έδιναν τη δυνατότητα κάλυψης ολόκληρου του πληθυσμού , ακόμη και ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού που ήταν ασφαλισμένο είχε περιορισμένο επίπεδο ασφάλισης και οι συντάξεις της πλειοψηφίας των συνταξιούχων παρέμεναν σε χαμηλά επίπεδα. Στη συνέχεια το ΙΚΑ επεκτείνεται σε όλη τη χώρα και καλύπτει ασφαλιστικά για κύρια σύνταξη όλους του μισθωτούς και ημερομισθίους του μη αγροτικού τομέα . Επίσης κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 80' δίνονται αρκετά μεγάλες αυξήσεις στις συντάξεις που είχε ως αποτέλεσμα να μειώσει δραστικά το ποσοστό φτώχειας των ηλικιωμένων .

Τα πρώτα μελανά σημάδια κάνουν την εμφάνιση τους για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος από την ποσοτική και ποιοτική επέκταση του ασφαλιστικού φορέα. Γι αυτό οι πρώτες θεσμικές παρεμβάσεις της δεκαετίας του 90' επικεντρώθηκαν σε ζητήματα χρηματοδότησης και προϋποθέσεων χορήγησης συνταξιοδοτικών παροχών καθώς και της οργάνωσης του συστήματος. Για τη τόνωση της βιωσιμότητας του συστήματος ψηφίστηκαν δύο ασφαλιστικοί νόμοι (Ν.1902/90 και Ν.2084/92) με πολύ σημαντικούς περιορισμούς στα ασφαλιστικά δικαιώματα και τις αυξήσεις των εισφορών.

Με το Νόμο 2084/92 οδηγήθηκε στη δημιουργία ενός νέου συστήματος ασφάλισης , λιγότερου γενναιόδωρου αφού υπήρξε τριμερής χρηματοδότησης για κύρια σύνταξη και ασθένειας , με συμμετοχή των εργαζομένων ,των εργοδοτών και του Κράτους, κατ αναλογία 2/9 ,4/9 ,3/9,αντίστοιχα.Το νέο σύστημα ασφάλισης καλύπτει ομοιόμορφα ενιαίες προϋποθέσεις σχετικά με την ηλικία συνταξιοδότησης, τα ποσοστά αναπλήρωσης ,τις κατώτερες συντάξεις και τη επιβολή εισφορών.(Τήνιος(2010),)

Παράλληλα με την ασφάλιση για κύρια σύνταξη αναπτύχθηκε και η επικουρική ασφάλιση με τη χορήγηση προσθέτων περιοδικών παροχών

συντάξεων .Δικαίωμα για επικουρική σύνταξη έχουν οι απασχολούμενοι με σχέση εξαρτημένης εργασίας και ένα σχετικό μικρό ποσοστό των αυτοτελών απασχολούμενων. Η επικουρική ασφάλιση αναπτύχθηκε , όπως και η ασφάλιση για κύρια σύνταξη ,σταδιακά , μέσα από ένα μεγάλο αριθμό ασφαλιστικών φορέων χωρίς ενιαίους κανόνες και προϋποθέσεις και με το δικό του καταστατικό το κάθε ταμείο. Αποφασιστικό βήμα για την έναρξη της επικουρικής ασφάλισης ήταν η ίδρυση του TEAM (N.997/79).

Συνοψίζοντας το Ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα είναι δημόσιο ως προς τη διαχείριση , αναγκαστικό ως προς τη νομική του μορφή , ορισμένων παροχών ως προς τη δομή και ασφαρίζει κυρίως την εργασία . Ο κεντρικός άξονας λειτουργεί με βάση το διανεμητικό σύστημα (pay as you go) , με αυτόνομους και αυτοδιοικούμενους ασφαλιστικούς φορείς υπό την εποπτεία κυρίως του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας . Το Ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα χαρακτηρίζεται από την αλληλεγγύη μεταξύ των ατόμων μιας γενιάς αλλά και μεταξύ των γενεών ,από την πολυδιάσπαση και τον κατακερματισμό τόσο στο οργανωτικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο παροχών.

2.2 Ο κατακερματισμός του συστήματος.

Το δημόσιο σύστημα συντάξεων στην Ελλάδα αναπτύχθηκε με τρόπο αποσπασματικό , ένας πολύ σημαντικός παράγοντας ήταν η πίεση των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εργαζομένων η οποία είχε ως αποτέλεσμα την κατακερματισμό του συστήματος. Ο κατακερματισμός αυτός γίνεται εμφανής σε διαστάσεις όπου θα αναπτυχθούν ακριβώς από κάτω.(Τήνιος(2003),(2010),)

- Η πρώτη διάσταση θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι η κλαδική διάσταση που αφορά επαγγελματικούς κλάδους. Υπάρχει πληθώρα φορέων (Ασφαλιστικών Ταμείων) που χορηγούν συντάξεις ανά τομέα απασχόλησης ή επάγγελμα. Έχει διαπιστωθεί ότι ακόμα και εντός

ταμείου υπάρχουν κλαδικές διαφοροποιήσεις όσον αφορά τις εισφορές και τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα.

- Μία άλλη διάσταση θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι η διαφοροποίηση ανάλογα με το επίπεδο ή την βαθμίδα προστασίας. Το σύστημα διαθέτει τρεις βαθμίδες παροχών που αποτελούνται από την κύρια σύνταξη ,τη επικουρική και το εφ' άπαξ .Η κύρια σύνταξη και η επικουρική λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο και η καταβολή τους γίνεται ανά μήνα, δηλαδή είναι η κύρια πηγή αμοιβής των συνταξιούχων. Το εφάπαξ καταβάλλεται μία φορά , ακριβώς στη χρονική περίοδο τη στιγμή της συνταξιοδότησης. Η διαφοροποίηση των τριών παροχών αυτών είναι ότι οι πληρωμές γίνονται σχεδόν πάντα σε διαφορετικούς λογαριασμούς από διαφορετικούς φορείς.
- Επίσης μία πολύ εμφανής διάσταση είναι η διαφοροποίηση ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα ή κλάση των δικαιούχων. Υπάρχουν πάρα πολλές διαφορές μεταξύ των διάφορων ασφαλιστικών ταμείων ,αυτό όμως που μας κάνει πραγματικά εντύπωση είναι η διαφοροποίηση της κλάσης μεταξύ των δικαιούχων που ανήκουν στον ίδιο ασφαλιστικό φορέα. Η κυριότερη διαφοροποίηση αυτού του είδους είναι αυτή του «νέου συστήματος » δηλαδή αυτού που ασφαλίστηκαν για πρώτη φορά μετά το 1993.
- Μία πολύ σημαντική διάσταση είναι η διαφοροποίηση μεταξύ φύλων . Στα περισσότερα ταμεία δεσπόζει μία υπερπροστασία των γυναικών που έχει ως αποτέλεσμα να διατηρεί ανισότητες μεταξύ των ασφαλισμένων.
- Τέλος , μία εξίσου σημαντική διάσταση είναι η διαφοροποίηση που οφείλεται στο ότι πολλά ταμεία συντάξεων χορηγούν παροχές υγείας σε

χρήμα και σε είδος. Οι παροχές αυτές έχουν σαν αποτέλεσμα την αύξηση των δαπανών των ασφαλιστικών ταμείων.

Ο παρακάτω πίνακας σκιαγραφεί τη δομή του συστήματος ανά κλάδο εργαζομένων , ηλικιακή ομάδα και επίπεδο προστασίας και μέθοδος χρηματοδότησης. Διακρίνονται έξι μεγάλοι κλάδοι δικαιούχων αγρότες (και ανασφάλιστοι) ,Δημόσιοι Υπάλληλοι ,Μισθωτοί ιδιωτικού τομέα, μισθωτοί Δέκο, αυτοαπασχολούμενοι και ελεύθεροι επαγγελματίες.

Πίνακας 2.1 Το Ελληνικό σύστημα συντάξεων

Κατηγορία πληθυσμού	Βαθμίδες προστασίας	Οργάνωση*	Πηγή χρηματοδότησης
1. Ανασφάλιστοι άνω των 65	Καθολική σύνταξη (θα αποσυρθεί σταδιακά για τους αγρότες)	ΟΓΑ	Κρατική επιχορήγηση (κάλυψη εσόδων)
Αγρότες	Εισφορές, κρατική συμμετοχή (Κύρια σύνταξη ΟΓΑ 1997)		Εισφορές, κρατική συμμετοχή (% εισφορών), επιχορήγηση
2. (Α) Δημόσιοι Υπάλληλοι	Κύρια, επικουρική (συχνά διπλή), και εφάπαξ	Υπ. Οικονομικών	Κρατικός Προϋπολογισμός
Στρατιωτικοί		α) ΤΕΑΔΥ β) Μετοχικά Ταμεία	Εισφορές Κοινωνικοί πόροι
(Β) Ειδικό καθεστώς ΙΚΑ (π.χ. ΕΟΤ)	Κύρια, επικουρική, εφάπαξ	ΙΚΑ για την κύρια	Εισφορές + τριμερής χρηματοδότηση + χρηματοδότηση ελλειμμάτων
3. Εργαζόμενοι ιδιωτικού τομέα (Α) ΙΚΑ:			
(i)	Κύρια	ΙΚΑ	Εισφορές + τριμερής χρηματοδότηση + χρηματοδότηση ελλειμμάτων
(ii)	Κύρια + επικουρική	ΙΚΑ + ΤΕΑΜ ΙΚΑ + άλλο επικουρικό	Εισφορές Εισφορές + Κοινωνικοί πόροι
(iii)	Κύρια + επικουρική + εφάπαξ	+ Ταμεία Πρόνοιας	Εισφορές
(Β) Ναυτικοί	Κύρια + επικουρική + εφάπαξ	NAT, ΚΑΑΝ κλπ.	Εισφορές + Επιχορήγηση + Κοινωνικοί πόροι
4. Εργαζόμενοι δημοσίου τομέα (δημόσιες επιχειρήσεις, ΔΕΗ, Τράπεζες)	Κύρια + επικουρική + εφάπαξ	"Ειδικά Ταμεία" (για κάθε επιχείρηση) ΙΚΑ + Ειδικά Ταμεία για επικουρική ΟΑΠ- ΔΕΗ	Εισφορές (μεγαλύτερο μέρος από τον εργοδότη) Χρηματοδότηση ελλειμμάτων από τον εργοδότη
5. Αυτοαπασχολούμενοι	Κύρια Κύρια + επικουρική	ΟΑΕΕ (πρώην ΤΕΒΕ, ΤΑΕ, ΤΣΑ) Όπως ανωτέρω + επικουρικό Ταμείο	Εισφορές (ευρώ ανά κλάση), Επιχορηγήσεις από Δημόσιο - Κοινωνικοί πόροι
6. Ελεύθεροι επαγγελματίες	Κύρια	Νομικοί, Υγειονομικοί, Μηχανικοί	Κοινωνικοί πόροι,
(Α) Αυτοαπασχολούμενοι	Κύρια + επικουρική	Όπως παραπάνω + τοπικά Ταμεία δικηγόρων	Εισφορές, Πρόσοδοι περιουσίας
(Β) Μισθωτοί	Συχνά 2 βασικές συντάξεις		

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΝΕΟΕΙΣΡΧΟΜΕΝΩΝ (ΝΟΜΟΣ 2084/92):
 Κοινό όριο ηλικίας (65), εισφορές όπως του ΙΚΑ, τριμερής χρηματοδότηση, μέγιστη αναπλήρωση 60%* Βασική, 20% επικουρική, Συμμετοχή σε κεντρικά Ταμεία (δεν τηρούνται ξεχωριστοί λογαριασμοί)

ΕΚΑΣ (Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων). Καταβάλλεται μετά από έλεγχο πόρων σε όλους τους χαμηλοσυνταξιούχους πλην ΟΓΑ, ηλικίας μεγαλύτερης από τα όρια του ΙΚΑ.

Τμητικές συντάξεις πολεμικές, Εθνικής Αντίστασης, Τοπικής Αυτοδιοίκησης, προσωπικές κλπ.

* Το σύστημα έχει αυτή την οργάνωση μέχρι πριν την εφαρμογή του Νόμου 3655/08.

** Το % αναπλήρωσης άλλαξε και έγινε 70% με το Νόμο 3029/2002.

Πηγή: Τήνιος Πλάτων, 2003, σελίδες 31-32.

Το ασφαλιστικό σύστημα λόγω της πολυνομίας και του κατακερματισμού όπως διαπιστώσαμε από το πιο πάνω πίνακα έχει ως αποτέλεσμα να λειτουργεί με ανισότητες και να αντιμετωπίζει όμοιες περιπτώσεις πολιτών με διαφορετικό τρόπο . Η κοινωνική ασφάλιση παρέχεται από μία πληθώρα φορέων κύριας και επικουρικής ασφάλισης Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται διότι παρά την απαγόρευση ίδρυσης ταμείων κύριας ασφάλισης μετά την ίδρυση του ΙΚΑ (ΑΝ 1846/51), συνεχίσθηκε η ίδρυση νέων ταμείων κυρίας ασφάλισης .Το ΙΚΑ ιδρύθηκε το 1936 και είναι ο μεγαλύτερος φορέας που παρέχει συντάξεις και ασφαρίζει κυρίως τους μισθωτούς στον ιδιωτικό τομέα , καταβάλλει πάνω από το ένα τρίτο του συνόλου των συνταξιοδοτικών παροχών. Στο εσωτερικό του ΙΚΑ όμως συνυπάρχουν πάνω από 600 καθεστάτα συνταξιοδότησης .

Ο κατακερματισμός του Ελληνικού συστήματος δημιουργεί επίσης εμπόδια στη μέτρηση του ασφαλιστικού δείκτη εξάρτησης. Στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης η μετατροπή της εργασιακής πορείας σε ασφαλιστικό δικαίωμα δημιουργεί πολλές φορές διπλογραφίας. Η κύρια αιτία είναι ότι ένας ασφαλισμένος έχει πολλαπλές συντάξεις όπως είναι η κύρια , η επικουρική ή πολλαπλά ασφαλιστικά δικαιώματα π.χ (σύνταξη χηρείας , σύνταξη από ίδιο δικαίωμα , άλλες πολλαπλές συντάξεις). Επίσης λόγω του κατακερματισμού και της πολυπλοκότητας του συστήματος δημιουργείται μία ανισότητα στην ασφαλιστική παρουσία, δηλαδή κάποιοι πληρώνουν πολύ υψηλές εισφορές ως ποσοστό του εισοδήματος και κάποιοι άλλοι ασφαρίζονται με προαιρετικές ασφαλιστικές κλάσεις.

Επίσης είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί ότι ένα άλλο πρόβλημα που δημιουργείται στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης λόγω του κατακερματισμού των ταμείων είναι ότι η επικουρική σύνταξη μπορεί να θεωρείται διαφορετική

από την κύρια σύνταξη αλλά ο τρόπος λειτουργίας έχει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τη κύρια.

Όλα τα επικουρικά Ταμεία χρηματοδοτούνται με τρόπο διανεμητικό, δηλαδή ανήκουν και αυτά στο πρώτο πυλώνα κοινωνικής ασφάλισης με τη μόνη διαφορά από τα κύρια Ταμεία να έχουν μεγαλύτερη περιουσία και λιγότερα συσσωρευμένα ελλείμματα λόγω της νεότερης δημιουργίας τους. Ένα άλλο κοινό χαρακτηριστικό είναι η υποχρεωτική τους ασφάλιση όπως δηλαδή αρμόζει στα διανεμητικά συστήματα. Οι παροχές καθορίζονται διά νόμου με βάση τα ποσοστά αναπλήρωσης της συνταξιοδοτικής βάσης, δηλαδή όταν κάποιος συνταξιοδοτείται λαμβάνει δύο συντάξεις. Ο τρόπος υπολογισμού είναι ως ποσοστό του τελευταίου μισθού ή το μέσο όρο των τελευταίων μισθών.

Συμπεραίνοντας οι επικουρικές συντάξεις έχουν τόσα κοινά χαρακτηριστικά με τις κύριες συντάξεις έτσι ώστε να μην μπορούν να παίξουν διακριτό ρόλο στο συνολικό οικοδόμημα της κοινωνικής προστασίας. Είναι προφανές ότι μεγαλώνουν τη παθολογία του συστήματος και επιδεινώνουν τις επιπτώσεις του κατακερματισμού.

Στη διοίκηση των ασφαλιστικών φορέων μετέχουν εκπρόσωποι των εργοδοτών, των εργαζομένων και του κράτους. Με αποτέλεσμα να μην υπάρχει σε επιθυμητό βαθμό η αυτονομία, η αυτοδιοίκηση και η αυτοχρηματοδότηση των ασφαλιστικών ταμείων. Ο κατακερματισμός καθιστά το σύστημα συντάξεων αδιαφανές και ευάλωτο σε πολιτικές παρεμβάσεις δια μέσου αφανών έμμεσων επιδοτήσεων, η πιο σημαντική είναι αυτή μεταξύ περίθαλψης και συντάξεων.

Ο κατακερματισμός του Ελληνικού συστήματος όπως ακριβώς εξηγήσαμε πιο πάνω σε συνδυασμό με την έλλειψη κινήτρων για παραμονή εργασίας δημιουργεί τεράστια αγκάθια στη λύση του ασφαλιστικού προβλήματος. Οι ασφαλισμένοι του Ελληνικού συστήματος αφού δεν έχουν αυτά τα κίνητρα προσπαθούν συνεχώς να βρίσκουν τα μονοπάτια για την έξοδο τους από το

εργασιακό περιβάλλον. όταν προστεθεί και η απουσία του κοινωνικού κράτους τότε δημιουργούνται τα διοικητικά προβλήματα του συστήματος. Η κοινωνική πολιτική προϋποθέτει την αποτελεσματική παραγωγή , αξιολόγηση και αξιοποίηση προσωπικών πληροφοριών για την ευημερία των πολιτών. Οι ελλείψεις στη διοικητική ικανότητα γίνονται αισθητές στους παρακάτω τομείς.

- Υπάρχει υψηλό κόστος διοίκησης του συστήματος. Συμπεριλαμβάνεται η αδυναμία προγραμματισμού και η έλλειψη προσαρμοστικότητας.
- Η εκτεταμένη εισφοροδιαφυγή μεγάλης κλίμακας δίνει απλόχερα κίνητρα στη γκρίζα οικονομία και αντικίνητρα στην ανάπτυξη.
- Οι αδυναμίες στη διοίκηση δυσχεραίνουν τη χάραξη κοινωνικής πολιτικής. Η μη λειτουργία Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης σημαίνει ότι τα στοιχειώδη στοιχεία όπως το ύψος των αποδοχών , η μέση σύνταξη δεν είναι ακόμα γνωστά

Οι διοικητικές αυτές αδυναμίες ευθύνονται και για το χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης , την απουσία πληροφόρησης , τη γραφειοκρατία και την αδιαφάνεια

2.3.1 Η γήρανση του πληθυσμού και η απήχηση στον Ελλαδικό χώρο.

Το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού όπως αναφέραμε πιο πάνω είναι αιτία του προσδόκιμο επιβίωσης, της γονιμότητας και της μετανάστευσης. Το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Ελλάδα είναι ακριβώς το ίδιο που αντιμετωπίζει όλος ο αναπτυσσόμενος κόσμος. Στην Ελλάδα λοιπόν αντιμετωπίζουμε το ίδιο φαινόμενο με κάποιες μικρές διαφορές και με διαφορετικές τάσεις.

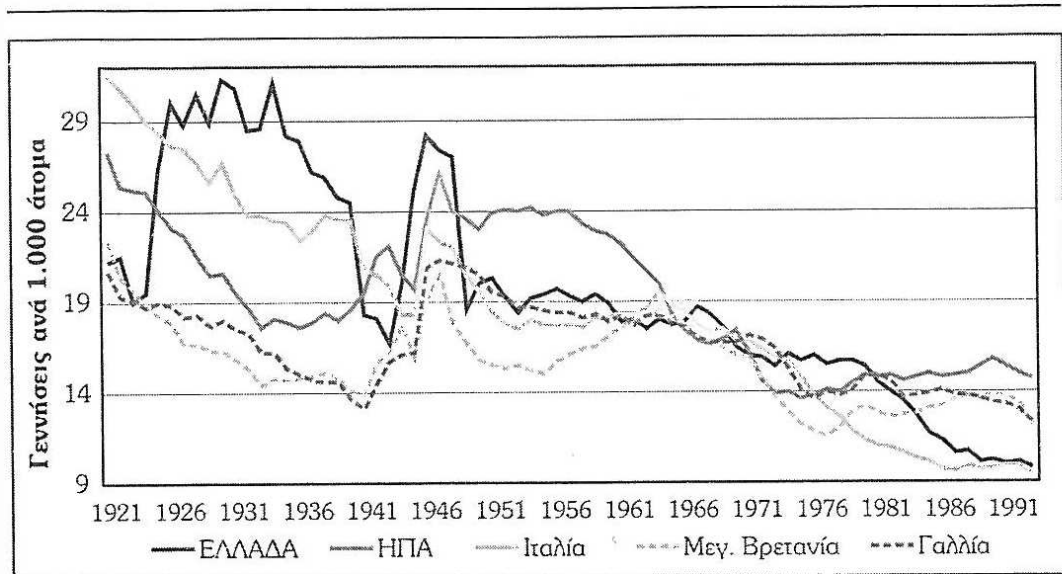
Όσον αφορά το αίτιο του προσδόκιμου επιβίωσης ένας πολύ σημαντικός παράγοντας είναι η επιμήκυνση της ζωής. Η μείωση της θνησιμότητας των παιδιών σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια , η πρόοδος της ιατρικής και της

βιολογίας και οι βελτιώσεις των συνθηκών ζωής από την εκπληκτική ανάπτυξη της τεχνολογίας οδήγησαν σε σημαντικές αυξήσεις του ορίου ζωής.

Όσον αφορά τη γονιμότητα παρατηρούμε στο παρακάτω πίνακα ότι υπάρχουν διάφορες διακυμάνσεις κατά την εξέλιξη των γεννήσεων από το 1921 έως το 1993. Οι τάσεις αυτές είναι διαφορετικές από χώρα σε χώρα. Στην Ελλάδα οι αυξομειώσεις είναι πολύ πιο έντονες από τις υπόλοιπες χώρες. Την εξέλιξη αυτή μπορούμε να τη χωρίσουμε σε τρεις περιόδους. (Τήνιος (2010),)

- Ο μεσοπόλεμος: Στη περίοδο αυτή υπάρχουν πολύ υψηλές γεννήσεις κυρίως για δύο λόγους. Τη Μικρασιατική καταστροφή και την ανακοπή του μεγάλου μεταναστευτικού ρεύματος που κυριαρχούσε πριν από το 1920.
- Μετά το 1945 χαρακτηρίζεται η περίοδος των υψηλών γεννήσεων, φαίνεται χαρακτηριστικά στο σχεδιάγραμμα ότι οι γεννήσεις είναι πολύ υψηλότερες από τη προηγούμενη περίοδο.
- Η τρίτη περίοδος χαρακτηρίζεται ως η περίοδος της χαμηλής γεννητικότητας, στην Ελλάδα αυτό βέβαια παρατηρείται με λίγο καθυστέρηση ως προς τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Η τάση αυτή ξεκινάει από το 1970 και μετά ακολουθεί ραγδαία πτώση το 1980.

Διάγραμμα 2.1 Εξέλιξη των γεννήσεων 1921-1991

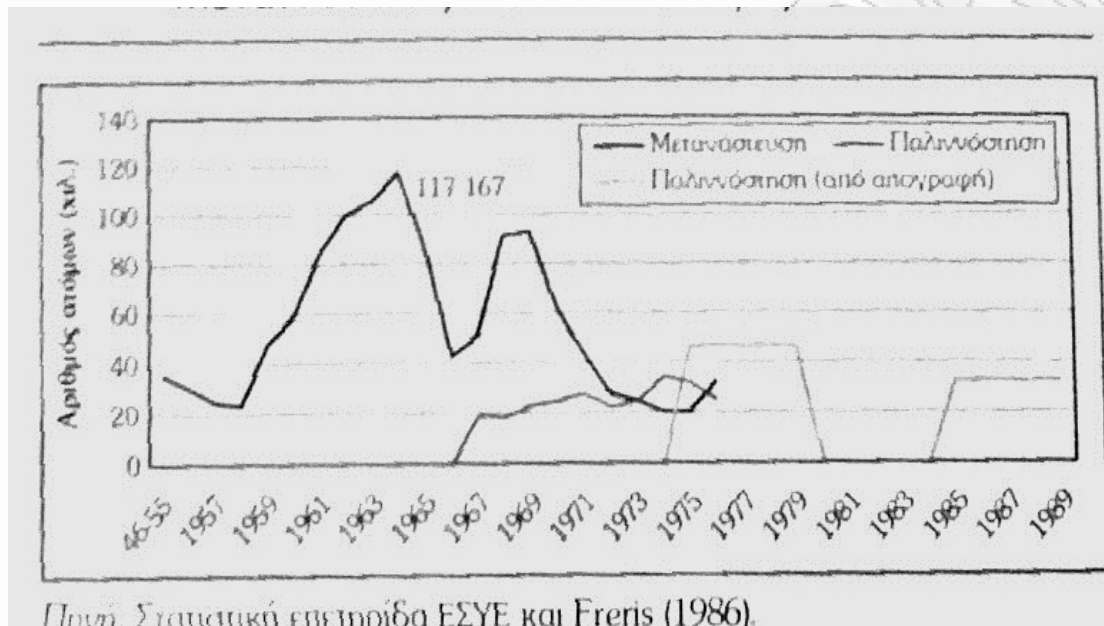
Πηγή: Mitchell (1998).

Όσον αφορά τη μετανάστευση μπορούμε να παρατηρήσουμε στο παρακάτω διάγραμμα την ιδιορρυθμία της τη χρονική περίοδο από το 1950 έως το 2008. Στη διάρκεια της πρώτης περιόδου η Ελλάδα ήταν μία χώρα αποστολής μεταναστών ενώ στη δεύτερη περίοδο το φαινόμενο αυτό αντιστράφηκε και η Ελλάδα μετατράπηκε σε χώρα μετανάστευσης άλλων. Από το παρακάτω πίνακα παρατηρούμε ότι στη χρονική περίοδο 1945 έως 1965 μετανάστευσαν από την Ελλάδα περίπου 89.000 άτομα. Ο αριθμός αυτός αυξάνεται μετά το 1959 και κορυφώθηκε το 1965 όταν μεταναστεύσανε περίπου 120.000 άτομα.

Η πρώτη παλιννόστηση αρχίζει από το 1975 έως το 1979, 40.000 κάθε έτος και στο έτος 1975 είναι ο πρώτος χρόνος εισροής μεταναστών στην Ελλάδα. Το δεύτερο κύμα μεταναστών ξεκινάει από τα τέλη του 1980 οι γνωστοί σε

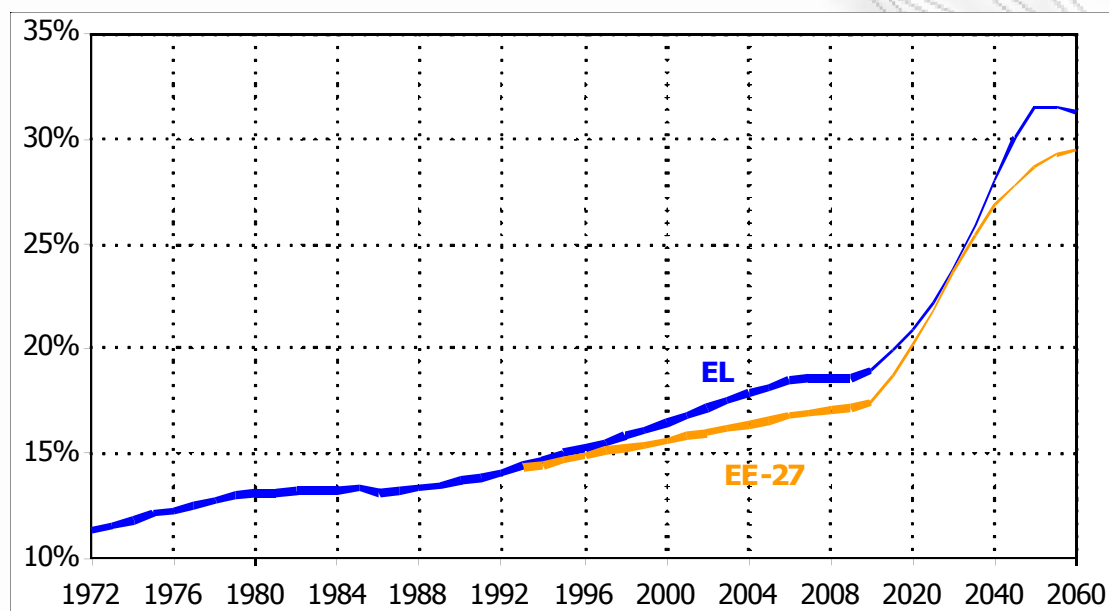
όλες τις αναπτυγμένες χώρες « οικονομικοί μετανάστες».Ο αριθμός αυτός υπολογίζεται επισήμως στις 30.000 για κάθε ένα έτος .Ο αριθμός αυτός είναι πολύ μεγαλύτερος γιατί δεν συνυπολογίζεται ο αριθμός των παράνομων μεταναστών.

Διάγραμμα 2.2 Μετανάστευση και παλιννόστηση 1946-57

Όλοι αυτοί οι παράγοντες έχουν ως αποτέλεσμα να αυξάνουν το ποσοστό των ανθρώπων που είναι πάνω από 65 ετών ωε προς το ποσοστό ηλικίας μεταξύ 15 έως 64 όπως δείχνει το παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 2.3 Ποσοστό συνταξιούχων σε σχέση με τα άτομα ηλικίας 15-64

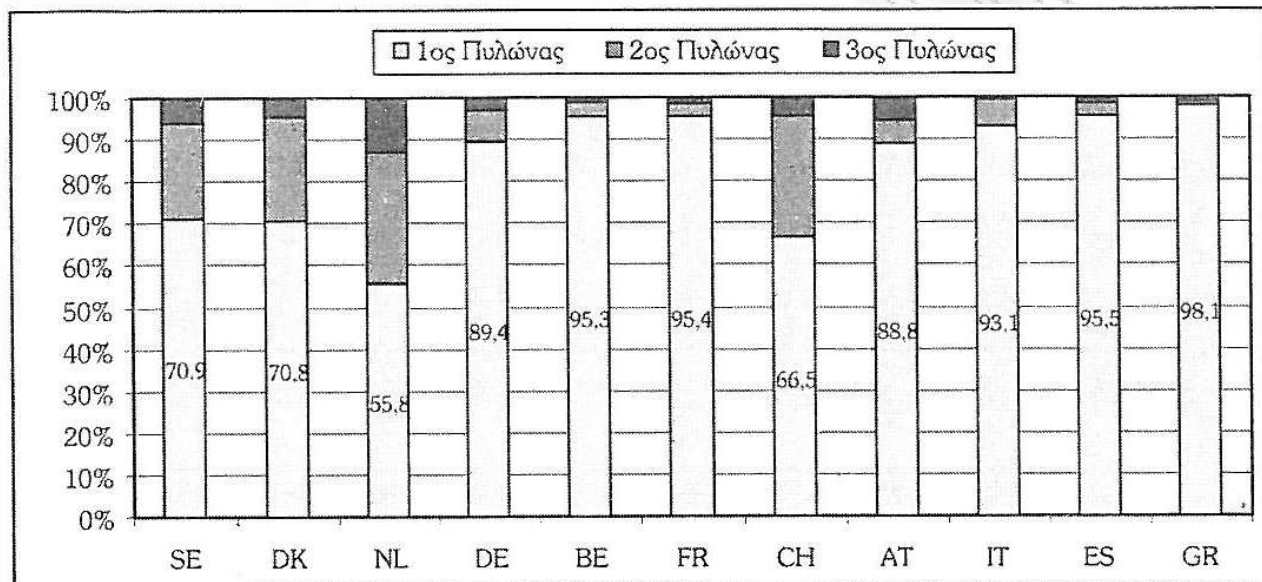

Πηγή: Καραβίτης 2011

2.3.2 Ο ρόλος του δεύτερου και του τρίτου πυλώνα.

Το ελληνικό σύστημα ασφάλισης εκτός απ' ότι είναι κατακερματισμένο όπως αναφέραμε στο κεφάλαιο 2.2 εξαιτίας του γεγονότος ότι οι συντάξεις διατίθενται από πανσπερμία φορέων είναι και μονολιθικό. Το σύστημα είναι μονολιθικό αφού όπως παρατηρούμε στο ακριβώς από κάτω διάγραμμα μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι το ποσοστό υπερβαίνει το 98% από συντάξεις του πρώτου πυλώνα, δηλαδή τις συντάξεις που εκ του νόμου είναι υποχρεωτικές.

Διάγραμμα 2.4 Ποσοστά Πυλώνων

Πηγή: Ζωή 50+, σελ. 73, από στοιχεία SHARE 2004.

Ο προβληματισμός για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος που αναπτύσσεται στο συγκεκριμένο κεφάλαιο καθώς και το ερώτημα πως θα καλυφθεί το κόστος λόγω της αλλαγής του των δημογραφικών και εργασιακών δεδομένων είναι αυτό που μας απασχολεί έτσι ώστε να μην επιβαρυνθούν δυσανάλογα οι μελλοντικές γενεές από τη συνεχή αύξηση του αφανούς χρέους. Στο παρακάτω πίνακα μπορούμε να διαπιστώσουμε πόσο ανοδική είναι η αύξηση των δαπανών από τις κρατικές συνάξεις.

Πίνακας 2.2 Δαπάνες για συντάξεις δημοσίου συστήματος 2007-2060 (Ποσοστά του ΑΕΠ)

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Μεταβολή 2000-2050
Ισπανία	8,4	8,9	9,5	10,8	13,2	15,5	15,1	7,1
Κύπρος	6,3	6,9	8,9	10,8	12,8	15,5	17,7	9,2
Βέλγιο	10	10,3	11,8	13,9	14,6	14,7	14,7	4,7
Ιταλία	14	14	14,1	14,8	15,6	14,7	13,6	0,7
Γαλλία	13	13,5	13,6	14,2	14,4	14,2	14	1,2
Αυστρία	12,8	12,7	13	13,8	13,9	14	13,6	1,2
Πορτογαλία	11,4	11,9	12,4	12,6	12,5	13,3	13,4	1,9
Φινλανδία	10	10,7	12,6	13,9	13,6	13,3	13,4	3,3
Γερμανία	10,4	10,2	10,5	11,5	12,1	12,3	12,8	1,9
Ιρλανδία	5,2	5,5	6,4	7,5	8,7	10,5	11,3	5,3
Ολλανδία	6,6	6,5	7,8	9,3	10,3	10,3	10,5	3,7
Δανία	9,1	9,4	10,6	10,6	10,4	9,6	9,2	0,5
Σουηδία	9,5	9,6	9,4	9,5	9,4	9	9,4	-0,5
Μ. Βρετανία	6,6	6,7	6,9	7,6	8	8,1	9,3	1,5
ΕΛΛΑΔΑ	11,7	11,6	13,2	17,1	21,4	24	24,1	12,3

ΠΗΓΗ : EPC (2009,2001)

Η Ελλάδα έχει την μεγαλύτερη αύξηση στις δαπάνες για τις κρατικές συντάξεις. Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι η βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος είναι ένα σύνθετο πρόβλημα. Χρειάζεται μία σφαιρική μακροχρόνια προσέγγιση η οποία θα απαιτεί μία αναδιάρθρωση του συνταξιοδοτικού συστήματος έτσι ώστε να διαμορφωθεί μία ολοκληρωμένη πρόταση για την επάρκεια των συντάξεων.

Μία λύση αυτού του προβλήματος θα μπορούσε να ήταν μία μετατόπιση του συστήματος ασφάλισης προς τα μεικτά συστήματα συνταξιοδότησης. Ο

δεύτερος και ο τρίτος πυλώνας όπως είδαμε πιο πάνω αντιπροσωπεύουν το 1,9% των ασφαλισμένων. Ποσοστό πάρα πολύ μικρό, σχεδόν μηδαμινό. Οπότε εδώ μπορούμε να πούμε ότι δημιουργείται ένα τεράστιο κίνητρο για αλλαγές και προσαρμογές που θα έχει ως αποτέλεσμα να μετατοπισθεί ένα ποσοστό των δαπανών προς τους συμπληρωματικούς πυλώνες. Πρέπει να υπάρξει μία υπάρξει συμπληρωματική αποταμίευση για τις συντάξεις, μία αποταμίευση που θα προκύψει μόνο εάν θεσμοθετηθεί ο ρόλος της Ιδιωτικής Ασφάλισης και δοθούν συγκεκριμένα φορολογικά κίνητρα στο 2ο και 3ο Πυλώνα, αλλιώς οι επόμενες γενιές θα έχουν να αντιμετωπίσουν σοβαρότατο πρόβλημα επιβίωσης με αντίκτυπο στα δημοσιονομικά ελλείμματα.

2.4.1 Δημόσιο Χρέος

Ορισμός

Δημόσιο Χρέος είναι το σύνολο της οφειλής σε χρηματικές μονάδες του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Δηλαδή Κράτος, ΟΤΑ, Κοιν.Ασφ., ΝΠΔΔ εκτός από ΔΕΚΟ. Υπό την έννοια ευρύτερος δημόσιος τομέας συμπεριλαμβάνονται όλα τα επίπεδα δημόσιας διοίκησης. Το δημόσιο χρέος αυξάνεται από έτος σε έτος κατά το πόσο που ο ετήσιος κρατικός προϋπολογισμός παρουσιάζει έλλειμμα, ή αντιστρόφως μειώνεται κατά το ποσό που παρουσιάζει πλεόνασμα. Είναι η διαφορά που δημιουργείται από τα έσοδα και τα έξοδα του κάθε Κράτους. Έσοδα θεωρούνται οι φόροι από τους πολίτες μίας Χώρας και έξοδα θεωρούνται π.χ οι δημόσιες δαπάνες, η καταβολή των μισθών και των συντάξεων κ.α. Καθώς η εκάστοτε κυβέρνηση αντλεί τα έσοδά της από το μεγαλύτερο μέρος των πολιτών του κράτους, δηλαδή των φορολογούμενων, το δημόσιο χρέος έμμεσα είναι χρέος των φορολογούμενων.

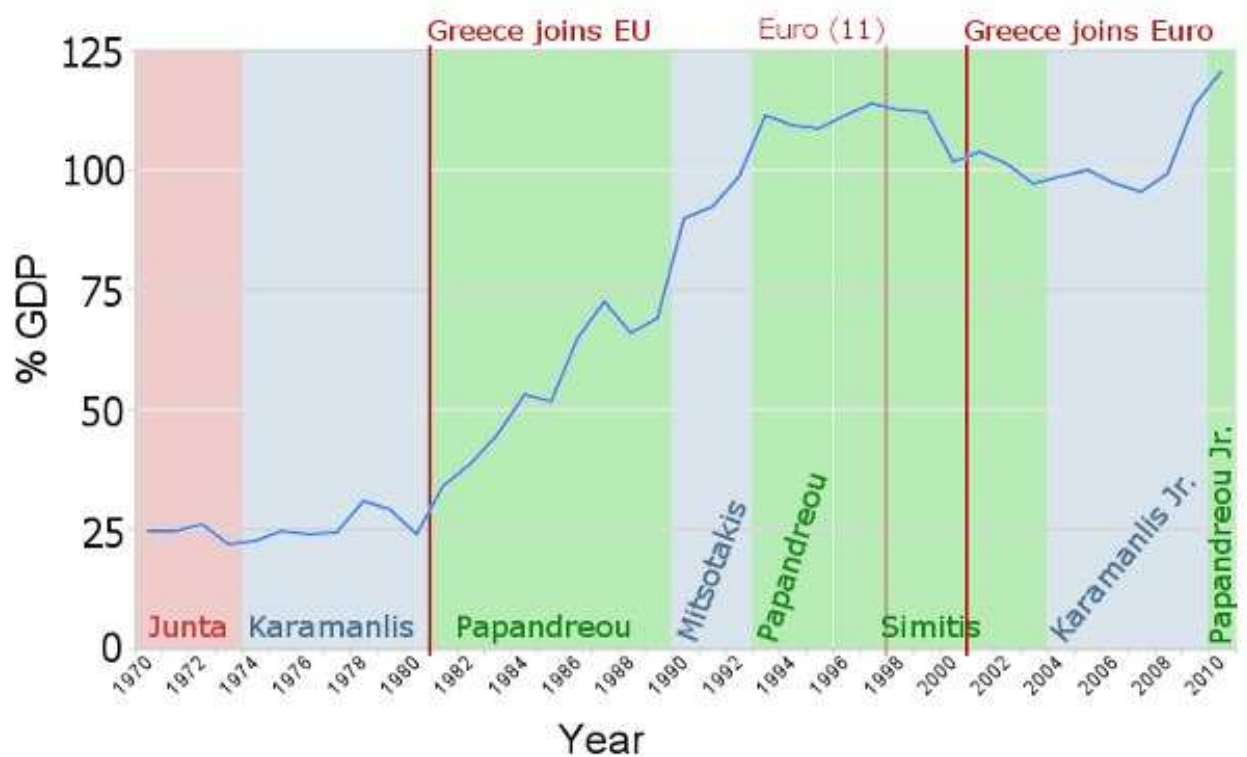
Η μέτρηση του δημόσιου χρέους μετριέται επί το ποσοστό του ΑΕΠ, στον αριθμητή βρίσκεται πάντα το συνολικό ποσό του χρέους και στο παρανομαστή το συνολικό ποσό του μεγέθους του ΑΕΠ. Όσο μεγαλώνει το ποσό του ΑΕΠ

μειώνει το ποσοστό του χρέους άσχετα αν το χρέος σαν ποσό δεν έχει μειωθεί. Οπότε καταλαβαίνουμε πόσο σημαντικό είναι να υπάρχει μια συνεχόμενη αύξηση του ΑΕΠ από χρόνο σε χρόνο.

Οι κυβερνήσεις των χωρών δανείζονται από τις χρηματαγορές και τις κεφαλαιαγορές με σκοπό να καλύψουν τις τρέχουσες ανάγκες που έχουν κάθε συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Ο τρόπος δανεισμού γίνεται μέσω των ομολόγων ,όταν πρόκειται η επιστροφή του κεφαλαίου να είναι μεγαλύτερη του έτους και με έντοκα γραμματεία όταν η επιστροφή του ανάλογου ποσού είναι να επιστραφεί σε λιγότερο από ένα έτος. Μία χώρα για να ενταχθεί στην ΟΝΕ θα πρέπει να έχει ποσοστό χρέους κάτω του 60% του ΑΕΠ σύμφωνα με τη συνθήκη του Μάαστριχ το 1992.Ο κανόνας αυτός παρακάμφθηκε για να ενταχθεί στην ΟΝΕ η Ιταλία και το Βέλγιο που είχαν μεγαλύτερο ποσοστό χρέους από αυτό που όριζε η συνθήκη. Η Ελλάδα χάρις σε αυτή τη ρύθμιση εντάχθηκε στην ΟΝΕ αν και κάποιοι πιστεύουν ότι τροποποιήθηκαν κάποια στοιχεία για την ένταξη της.(Σημ.Τήνιος(2011),)

Στο παρακάτω διάγραμμα βλέπουμε την εξέλιξη του δημόσιου χρέους από το 1970 έως το 2010.

Διάγραμμα 2.5 Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους

Πηγή: <http://www.capital.gr/stoupas/Article.aspx?id=961897>

Παρατηρούμε ότι από το 1970 έως το 1998 η τάση του ποσοστού του χρέους ως προς το ποσοστό του ΑΕΠ είναι ανοδική, όμως το ανώτατο ποσό του χρέους είναι περίπου λίγο πάνω από το 100%, από το 1998 έως το 2007 παρατηρούμε ότι το ποσοστό του χρέους έχει μία ελαφριά καθοδική τάση που έχει ως αποτέλεσμα να πέφτει και κάτω από το ποσοστό του 100%. Από το

2008 και μετά παρατηρούμε μία αλματώδη αύξηση του χρέους. Οι κυριότεροι λόγοι της τελευταίας αύξησης είναι ότι υπήρχε πτώση του ποσοστού του ΑΕΠ ,υψηλά πραγματικά επιτόκια αφού η ύφεση μείωσε το πληθωρισμό και τέλος η μεγάλη αύξηση του ελλείμματος της Κυβέρνησης.

Ένας πολύ σημαντικός παράγοντας είναι η αύξηση των spreads (επιτοκίων) στα Ελληνικά ομόλογα σε σχέση με τα επιτόκια δανεισμού των Γερμανικών ομολόγων. Ως βασική μέτρηση των επιτοκίων δανεισμού στην ΟΝΕ είναι τα επιτόκια των Γερμανικών ομολόγων δεκαετής λήξης . Η Γερμανική Κυβέρνηση δανείζεται στα 10ετή ομόλογα με επιτόκιο 3% περίπου, οπότε όταν λέμε ότι τα επιτόκια δανεισμού των Ελληνικών ομολόγων είναι 300 μονάδες βάσης εννοούμε ότι η Ελληνική κυβέρνηση δανείζεται με 6%.Η Ελληνική Κυβέρνηση το 2008 δανειζόταν με 230-280 μονάδες βάσης και τις σημερινές μέρες θα δανειζόταν με 24% αφού το spreads των Ελληνικών ομολόγων είναι περίπου στις 2.100 μονάδες βάσης. Από το Μάρτη του 2009 η Ελληνική Κυβέρνηση βρίσκεται υπό την εποπτεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου όπου και δανείζεται από αυτό αφού θεωρητικά έχει αποκλειστεί από τις αγορές λόγω του υψηλού επιτοκίου δανεισμού.

Το Ελληνικό Δημόσιο Χρέος παρουσιάζει μία δυναμική αφού το ποσοστό του χρέους ως προς του ΑΕΠ είναι περίπου στο 158% κατά το έτος 2011 , ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από τη συνθήκη που ορίζει το Μάαστριχ.Το ποσοστό αυτό μπορεί να μειωθεί αν η ανάπτυξη είναι ταχύτερη και αν μειωθούν οι περιττές δημόσιες δαπάνες.

2.4.2 Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού.

Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού αποφασίσθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισαβόνα το 2000 και περιλαμβάνει τον καθορισμό κοινών γενικών στόχων και τη μετατροπή τους σε εθνικές στρατηγικές .Επίσης καθορίζει την αξιολόγηση τους αυτών των σχεδίων και στρατηγικών με άλλες κοινές εκθέσεις της Επιτροπής και του Συμβουλίου. Στο πλαίσιο της διαδικασίας

ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ των Κρατών μελών περιλαμβάνει και η περιοδική παρακολούθηση των παραμέτρων και μεγεθών των ασφαλιστικών συστημάτων με βάση κοινά καθορισμένους δείκτες. Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού δρομολογήθηκε τελικά από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken το Δεκέμβριο του 2001 και κατέληξε σε τρεις κοινά συμφωνημένους βασικούς στόχους τους οποίους πρέπει να εξυπηρετούν και να συμβιβάσουν τα συστήματα συντάξεων , κρατικά και ιδιωτικά , των Κρατών μελών. Οι τρεις βασικοί σκοποί περιγράφονται ακριβώς από κάτω :

- **Επάρκεια των συντάξεων.** Προϋποθέτει την εξασφάλιση επαρκών εισοδημάτων συνταξιοδότησης για όλους και τη πρόσβαση τους σε ένα σύστημα συντάξεων που θα επιτρέπουν στους ανθρώπους μετά το έτος της συνταξιοδότησης τους να διατηρήσουν το βιοτικό τους επίπεδο σ' ένα λογικό βαθμό για την εξυπηρέτηση των φυσικών και προσωπικών τους αναγκών.
- **Οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος.** Σκοπός εδώ είναι να εξασφαλίσει την οικονομική βιωσιμότητα των δημόσιων και ιδιωτικών συνταξιοδοτικών προγραμμάτων .Να ισχυροποιηθεί το συνταξιοδοτικό σύστημα έτσι ώστε να είναι ικανό να ανταπεξέλθει σε διάφορες δημογραφικές και οικονομικές προκλήσεις του μέλλοντος,όπως είναι η γήρανση του πληθυσμού.
- **Διαφάνεια του συστήματος.** Προϋποθέτει την εξασφάλιση ότι τα συνταξιοδοτικά συστήματα χαρακτηρίζονται από διαφάνεια, δηλαδή ότι είναι καλά προσαρμοσμένα στις ανάγκες και τις προσδοκίες των γυναικών και των ανδρών και στις απαιτήσεις των σύγχρονων κοινωνιών .

Οι τρεις βασικοί σκοποί της Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού πρέπει να αναπτύσσονται σε ένα πλαίσιο αλληλεγγύης και δικαιοσύνης μεταξύ εντός των γενεών .(Τήνιος (2010), Ζέρβου (2009),)

Από το 2.000 και μετά την απόφαση της Ανοιχτής Μεθόδους Συντονισμού αρκετές χώρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση δουλεύοντας στα πλαίσια αυτής της μεθόδου αποφάσισαν να προβούν σε διάφορες μεταρρυθμίσεις για τη καλύτερη λειτουργία του ασφαλιστικού συστήματος. Οι αλλαγές αυτές αφορούσαν τη δομή του κάθε συστήματος , αυξάνοντας το όριο εξόδου από την αγορά εργασίας δίνοντας διάφορα κίνητρα για την παραμονή τους στον εργασιακό χώρο. Στην Ελλάδα το σύστημα άλλαξε με τον Ν.3863/10. Ο νόμος αυτός ήταν ένα από τα πρώτα μέτρα που προέβλεπε το Μνημόνιο σε συνεργασία με την Ελληνική Κυβέρνηση που ψηφίστηκε τον Ιούλιο του 2010. Ο βασικός στόχος του συγκεκριμένου νόμου είναι η μακροχρόνια βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος, με βασική προτεραιότητα την αύξηση της συμμετοχής του ποσοστού στην αγορά εργασίας. Το επιθυμητό αποτέλεσμα θα είναι η μείωση των δαπανών για συντάξεις. Κάποιες σημαντικές αλλαγές αυτής της μεταρρύθμισης αφορούν:

- **Ηλικία συνταξιοδότησης.** Πλέον απαιτούνται 40 χρόνια εισφοράς για πλήρη σύνταξη και η ελάχιστη ηλικία για να συνταξιοδοτηθεί κάποιος είναι τα 60 έτη σε αντίθεση με το παλαιό σύστημα που μπορούσε κάποιος να αποσυρθεί πολύ νωρίτερα από αυτή την ηλικία.
- **Ποσοστά αναπλήρωσης.** Δημιουργούνται κίνητρα παραμονής στην εργασία επειδή η αναπλήρωση αυξάνεται αναλογικά με τον εργασιακό βίο κάθε ασφαλισμένου και προτείνονται νέα σχήματα ποσοστών αναπλήρωσης μειωμένα βέβαια σε

σύγκριση με τα παλαιά που θα ισχύουν για όλους τους εργαζομένους για κάθε ταμείο.

- **Βαρέα και Ανθυγιεινά Επαγγέλματα.** Ο νέος νόμος ζητάει την επανεξέταση των προϋποθέσεων για την συγκεκριμένη κατηγορία ασφάλισης για να μειωθούν οι περιπτώσεις που ανήκουν σε αυτήν.
- **Υπολογισμός ασφαλιστέου εισοδήματος.** Πλέον το πόσο της σύνταξης που λαμβάνει κάποιος θα εξαρτάται από όλο το μήκος της εργασιακής ζωής του και όχι τα καλύτερα 5 χρόνια από τα τελευταία 10 αντίστοιχα.
- **Απλούστευση.** Η καινούρια μεταρρύθμιση προχώρησε σε ενσωμάτωση δεκατριών ασφαλιστικών ταμείων σε τρία. Συγκεκριμένα για αυτούς που εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα, τους αυτοτελούς απασχολούμενους και τις λοιπές κατηγορίες εργαζομένων τους ενσωμάτωσε σε ένα ασφαλιστικό ταμείο.
- **Τιμαριθμοποίηση συντάξεων.** Θα αναπροσαρμόζονται οι συντάξεις με το νέο νόμο σύμφωνα με τον πληθωρισμό και όχι βάσει της εξέλιξης των μισθών όπως γίνεται σήμερα.
- **Δικλίδα ασφαλείας.** Εάν δεν καταφέρουν όλες αυτές οι αλλαγές την επίτευξη του στόχου ώστε να μειώσουν τις μονάδες των συνταξιοδοτικών δαπανών στο επιθυμητό αποτέλεσμα τότε θα υπάρξει Υπουργική Απόφαση για επιπλέον διορθωτικές κινήσεις στην βασική και επικουρική σύνταξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΒΟΛΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (2009,2012).ΑΠΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.

Στο κεφάλαιο αυτό ασχολούμαστε με θέματα που αφορούν την πρόβλεψη του πληθυσμού, την γονιμότητα, το προσδόκιμο ζωής, την μετανάστευση και την απασχόληση, δηλαδή όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν τις συντάξεις .Η γήρανση του πληθυσμού είναι ένα από τα δημογραφικά φαινόμενα που μας απασχολεί τα τελευταία έτη και εμείς θα προσπαθήσουμε να μελετήσουμε και να ερμηνεύσουμε τα αποτελέσματα αυτού του φαινομένου και πως επηρεάζουν τα συνταξιοδοτικά συστήματα των διαφόρων χωρών μέσω των παρακάτω προβολών. Σε πρώτη φάση θα προσπαθήσουμε να εξηγήσουμε τις προβολές 2009 για όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν τις συντάξεις και σε δεύτερη φάση θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε αν υπάρχουν διαφορές μεταξύ των προβολών του 2009 και του 2012.Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι οι προβολές του 2012 της Ευρωπαϊκής Ένωσης βρίσκονται σε προπαρασκευαστικό στάδιο. Τέλος πρέπει να αναφερθεί ότι και στις δύο προβολές η ανάλυση τους αφορά τις δαπάνες προβολών και όχι των εισφορών.

3.1 Πρόβλεψη πληθυσμού

Η πρόβλεψη του πληθυσμού για τα επόμενα 50 χρόνια είναι ένα από τα δυσκολότερα καθήκοντα που μπορεί κάποιος να αναλάβει . Ως προς τους δημογραφικούς παράγοντες θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι υπόκεινται σε πολύ μικρή μεταβλητότητα ίσως και μηδαμινή έναντι των οικονομικών παραγόντων για το ίδιο χρονικό διάστημα. Στις δαπάνες προβολών μπορούμε να θεωρήσουμε ότι οι μεταβλητές παραμένουν σταθερές για την μακροοικονομική ανάλυση που πραγματοποιείται. Η πρόβλεψη του πληθυσμού που ονομάζεται EUROPOP 2008 και EUROPOP 2010 πραγματοποιείται για 27 ευρωπαϊκές χώρες βασιζόμενη σε υποθέσεις για μελλοντικές τάσεις στην γονιμότητα, το προσδόκιμο όριο ζωής και την μετανάστευση (Ageing Report, 2009,2012).

Στο σημείο αυτό θα μελετήσουμε τις δαπάνες προβολών από το Ageing Report του 2009 και του 2012 να δούμε αν έχουμε ομοιότητες , αν έχουν διαφορές και στο τέλος να προσπαθήσουμε να συγκρίνουμε τα αποτελέσματα τους. Θα εξετάσουμε τις σχέσεις εξαρτήσεων των διαφόρων ηλικιακών κλάσεων, το ποσοστό της καθαρής μετανάστευσης , του προσδόκιμου ορίου ζωής.

Ένας βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η διαφύλαξη της διατηρησιμότητας των δημόσιων οικονομικών . Για την επίτευξη αυτού του στόχου πρέπει να αξιοποιηθούν στο μέγιστο βαθμό οι διάφορες αναλύσεις και προβολές που αφορούν τις μελλοντικές προκλήσεις στη δημοσιονομική πολιτική. Η μελέτη του φαινομένου της γήρανσης του πληθυσμού είναι μία

από τις βασικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μέσα από αυτές τις αναλύσεις και προβολές προσπαθεί να δώσει έμφαση στις συνέπειες αυτού του φαινομένου. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής ανησυχούν για το πως το βιοτικό επίπεδο θα επηρεαστεί από την συνεχόμενη αύξηση των ηλικιωμένων. Η σοβαρότητα λοιπόν του προβλήματος εξαρτάται από τη κάθε χώρα ξεχωριστά για το πως μπορούν να ανταποκριθούν σε αυτές τις δημογραφικές προκλήσεις. Πρέπει να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνυπολογίζοντας την βαθύτατη ύφεση που χαρακτηρίζει τις περισσότερες χώρες τα τελευταία χρόνια.

3.1.1. Γονιμότητα

Η γονιμότητα έχει μειωθεί απότομα τις τελευταίες δεκαετίες. Ο συνολικός δείκτης γονιμότητας για την Ευρωπαϊκή Ένωση ή ο μέσος αριθμός γεννήσεων ανά γυναίκα έχει πέσει από το υψηλό των 2,5 γεννήσεων ανά γυναίκα (baby boom) στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1960 (η κορύφωση αυτή βέβαια στη δεκαετία του 50 και του 60 δεν μπορεί να θεωρηθεί κάτι το συνηθισμένο, δεν είναι στην ουσία προπομπός για το κοντινό μέλλον) κάτω από το επίπεδο αναπλήρωσης των 2,1 γεννήσεων ανά γυναίκα που χρειάζεται έτσι ώστε κάθε γενιά να αναπληρώνει πλήρως τον εαυτό της (Ageing Report, 2009). Τα χαμηλά αυτά επίπεδα γονιμότητας για δεκαετίες έχουν προκαλέσει την γήρανση του πληθυσμού καθώς μικρότερος αριθμός γεννήσεων σημαίνει μειωμένος αριθμός παιδιών και ενηλίκων παραγωγικής ηλικίας. Φυσικά εδώ πρέπει να τονίσουμε ότι υπάρχει αύξηση του προσδόκιμου ζωής όπως θα

δούμε στην επόμενη ενότητα που έχει ως αποτέλεσμα την μακροβιότητα του πληθυσμού.

Μάλιστα οι συνολικοί δείκτες γονιμότητας είναι πιο κάτω από το όριο αναπλήρωσης σε όλα τα κράτη – μέλη αλλά ο ρυθμός μείωσης διαφέρει από χώρα σε χώρα. Για παράδειγμα σε μερικές χώρες η μείωση αυτή του δείκτη γονιμότητα παρουσιάστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1960 ενώ σε άλλες πραγματοποιήθηκε στη δεκαετία του 90 και το 2000. Η αναβολή της γέννησης του πρώτου παιδιού είναι υπεύθυνη για την συνολική μείωση του δείκτη γονιμότητας στο μεγαλύτερο βαθμό. Συνοδεύεται όμως από την αύξηση του μεριδίου των παιδιών χωρίς αδέρφια και από υψηλότερο ποσοστό γυναικών στην ηλικία των 30 και 40 χωρίς παιδιά.

Σε μερικά κράτη – μέλη ο δείκτης γονιμότητας είναι πάνω από 1,8 όπως στην Δανία, την Γαλλία, την Ιρλανδία, την Φιλανδία, την Σουηδία και την Βρετανία. Στην αντίθετη όχθη βρίσκονται κράτη με πολύ χαμηλό δείκτη γονιμότητας, κάτω από 1,4 ανά γυναίκα. Μερικά από αυτά τα κράτη είναι η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Γερμανία, η Εσθονία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Αυστρία, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Σλοβενία και η Σλοβακία. Επιπλέον πρόσφατες τάσεις για τον δείκτη γονιμότητας από το 2000 διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών.

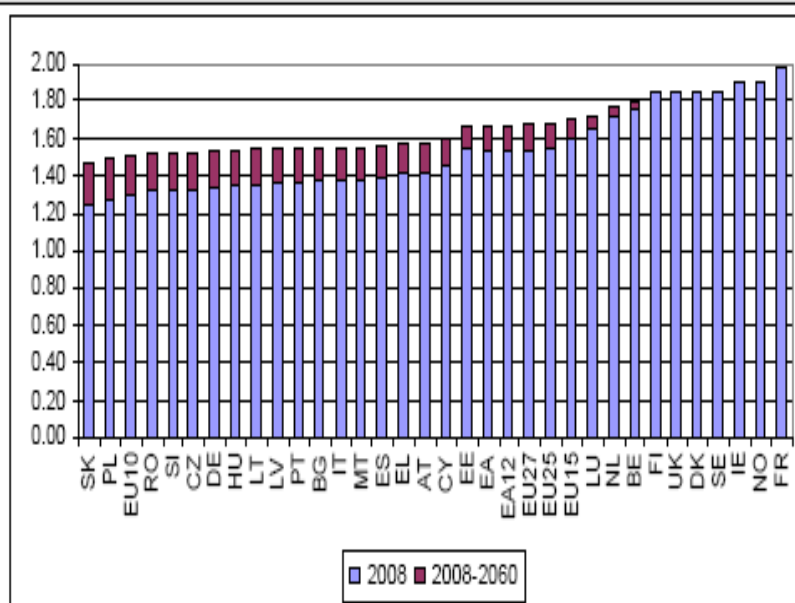
Επιπλέον ο δείκτης γονιμότητας παρουσιάζει διαφορετικές τάσεις μεταξύ των μελών χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με το 2000. Για παράδειγμα ο δείκτης γονιμότητας έχει φθίνουσα πορεία στην Γερμανία, την Κύπρο, την

Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα, την Πολωνία, την Πορτογαλία, την Ρουμανία και την Σλοβακία. Από την άλλη υπάρχουν πρόσφατες αυξήσεις στο δείκτη γονιμότητας σε ένα μεγάλο πλήθος χωρών όπως η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Δανία, η Εσθονία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Γαλλία, η Φιλανδία, η Σουηδία και η Βρετανία.

Στην πραγματικότητα υπάρχουν πολλοί παράγοντες που θα διαμορφώσουν τις μελλοντικές τάσεις στο δείκτη γονιμότητας. Για παράδειγμα η τάση για το ιδανικό πλήθος της οικογένειας και η δύναμη της επιθυμίας για την απόκτηση παιδιών σε σχέση με άλλους στόχους στη ζωή, η τάση στην εκπαίδευση και στην εργασία, οι κυβερνητικές πολιτικές και οι μακροπρόθεσμες συνθήκες όπως οι εγκαταστάσεις για τα παιδιά, η στέγαση, η σταθερότητα των συντρόφων και οι βιομετρικές συνθήκες θα παίξουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του.

Ας προχωρήσουμε πλέον σε μερικές υποθέσεις που διατυπώνονται στην μελέτη EUROPOP2008 σε σχέση με τον δείκτη γονιμότητας. Έτσι λοιπόν η ευρωπαϊκή στατιστική υπηρεσία υποθέτει / ελπίζει ότι η αναβολή για την γέννηση του πρώτου παιδιού θα μειωθεί με αποτέλεσμα ο δείκτης γονιμότητας να αρχίσει να αυξάνεται. Μέχρι το 2060 εκτιμάται μια μετριοπαθής ανάταση του δείκτη γονιμότητας θα λάβει μέρος. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση ο δείκτης γονιμότητας θα αυξηθεί από τις 1,54 γεννήσεις ανά γυναίκα το 2008 σε 1,60 γεννήσεις το 2030 και περαιτέρω ακόμα το 2060, κοντά στο 1,64. Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα στο παρακάτω γράφημα.

Διάγραμμα 3.1 Πρόβλεψη των δεικτών γονιμότητας, αριθμός γεννήσεων ανά γυναίκα

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση , EUROPOP 2008

Είναι ξεκάθαρο ότι στο μεγαλύτερο πλήθος των χωρών υπάρχει αύξηση του δείκτη γονιμότητας ενώ στις υπόλοιπες υπάρχει σταθερότητα.

Στην ευρύτερη ευρωπαϊκή περιοχή μια παρόμοια αύξηση λαμβάνει μέρος, από 1,55 γεννήσεις το 2008 θα φθάσουν στις 1,67 γεννήσεις το 2060. Σύμφωνα με αυτή την πρόβλεψη ο συνολικός δείκτης γονιμότητας θα αυξηθεί σε όλα τα κράτη μέλη με την εξαίρεση της Ιρλανδίας και της Γαλλίας στις οποίες θα

μειωθεί αλλά θα παραμείνει πάνω από 1,85 ενώ στην Δανία, την Φιλανδία, την Σουηδία και την Βρετανία θα παραμείνει σταθερός. Επομένως ο συνολικός δείκτης γονιμότητας θα παραμείνει κάτω από το όριο αναπλήρωσης σε όλες τις χώρες για την περίοδο μέχρι το 2060 καθώς η ανοδική πορεία που υποθέτουμε είναι συντηρητική. Όσον αφορά τις μεγαλύτερες αυξήσεις στο δείκτη γονιμότητας προβλέπονται να πραγματοποιηθούν στην Σλοβακία, την Πολωνία, την Ρουμανία και την Σλοβενία οι οποίες έχουν τους χαμηλότερους δείκτες στην Ευρωπαϊκή Ένωση για το 2008. Η αύξηση προβλέπεται να πραγματοποιηθεί βαθμιαία με ρυθμούς σε αυτές τις χώρες που προσεγγίζουν τον μέσο όρο της Ε.Ε. για το έτος 2060.

Όσον αφορά το EUROPOP2010 που ακολουθεί ακριβώς από κάτω παρατηρούμε ότι οι ομοιότητες είναι πάρα πολλές ως προς το δείκτη γονιμότητας της κάθε γυναίκας στη κάθε χώρα . Η μέση αύξηση στην Ευρωπαϊκή ζώνη είναι 0,12 ενώ στις 27 χώρες της Ευρωζώνης είναι 0,11. Οι χώρες που θα φτάσουν να έχουν πάνω από 1,80 δείκτη γονιμότητας είναι οι ίδιες που ήταν και το 2008 στην αντίστοιχη πρόβλεψη. Δηλαδή είναι η Σουηδία, η Γαλλία , η Ιρλανδία , η Αγγλία , η Δανία και η Φιλανδία.

Η ελαφρώς ανάπτυξη της γονιμότητας επιδεινώνει τη κατάσταση διότι θα αυξηθεί το ποσοστό της ηλικιακής κλάσης κάτω των 25 ετών δηλαδή μέχρι την ηλικία εισαγωγής στο εργασιακό περιβάλλον.

3.2 Προσδόκιμο ζωής

Ένα άλλος σημαντικός τομέας είναι το προσδόκιμο όριο ζωής το οποίο εξετάζουμε στην παρούσα ενότητα. Για πολύ μεγάλες χρονικές περιόδους το προσδόκιμο όριο ζωής έχει αυξηθεί στις περισσότερες αναπτυγμένες χώρες. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής σε όλα τα κράτη μέλη και ειδικότερα στις γυναίκες. Οι αυξήσεις αυτές είναι περισσότερο εμφανείς στην ευρύτερη ευρωπαϊκή περιοχή. Το αποτέλεσμα των αυξήσεων αυτών είναι η αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων ανθρώπων σε σχέση με τα παιδιά ή των ενηλίκων που βρίσκονται στην παραγωγική τους ηλικία. Μάλιστα το ποσοστό αυτό αυξάνει ακόμα περισσότερο και από την σημαντική μείωση της γονιμότητας κατά την διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών. Εδώ πρέπει να τονίσουμε ότι υπάρχουν δείκτες για το προσδόκιμο όριο ζωής. Ο ένας αφορά το προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση του ατόμου και ο άλλος αφορά το προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών.

Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι μεταξύ των χωρών η αύξηση του προσδόκιμου ορίου ζωής διαφοροποιείται μεταξύ του 1980 και του 2000. Οι γυναίκες έχουν κερδίσει πάνω από 5 έτη στην Γερμανία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα, την Αυστρία και την Πορτογαλία. Μικρότερες αυξήσεις κάτω από τα 2,5 έτη παρατηρήθηκαν στην Βουλγαρία, την Δανία, την Εσθονία, την Λιθουανία και την Ολλανδία. Για την ίδια περίοδο το προσδόκιμο όριο ζωής για τους άνδρες έχει αυξηθεί κατά 5 έτη τουλάχιστον στην Γερμανία, την Γαλλία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα, την Αυστρία, την Πορτογαλία, την Φιλανδία και την Βρετανία ενώ αυξήσεις κάτω από τα δύο έτη πραγματοποιήθηκαν στην Βουλγαρία, την Εσθονία, την Ελλάδα, την Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Ρουμανία και την Σλοβακία.

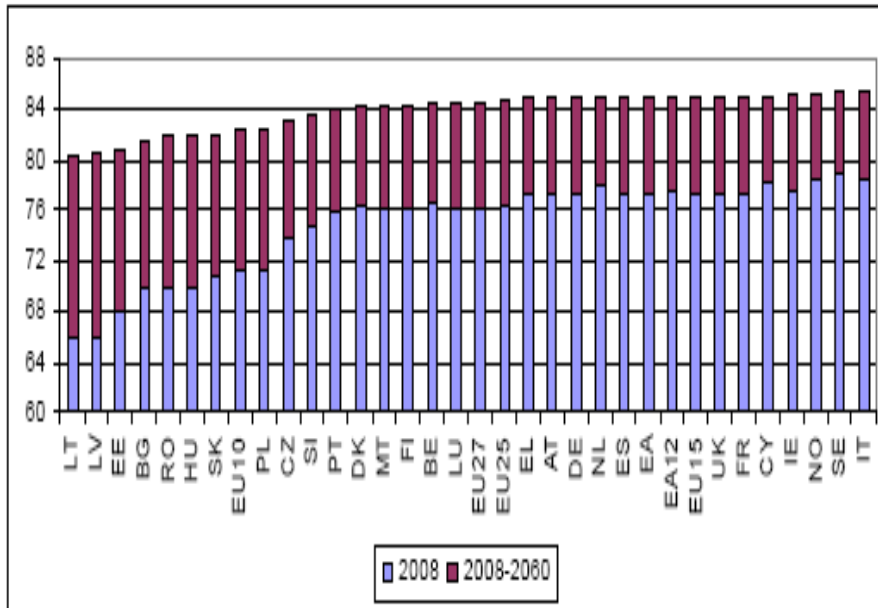
Το 2006 το προσδόκιμο όριο ζωής για τις γυναίκες κινείται από τα 76,2 έτη στη Ρουμανία μέχρι τα 84,4 έτη στην Ισπανία και την Γαλλία ενώ για τους άνδρες κινείται από τα 65,3 έτη στην Λιθουανία μέχρι τα 78,8 έτη στην Κύπρο και την Σουηδία. Σε αντίθεση με παλιότερες προβλέψεις η μελέτη του

EUROP2008 υποθέτει αύξηση στο προσδόκιμο όριο ζωής όπου οι βελτιώσεις στην θνησιμότητα προέρχονται από τις μεγαλύτερες ηλικίες.

Κάποιες σημαντικές αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής μπορεί να διατηρηθούν για την περίοδο πρόβλεψης παρόλο τον μεγάλο βαθμό διαφοροποίησης μεταξύ των κρατών – μελών. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το προσδόκιμο όριο ζωής για τους άνδρες θα αυξηθεί κατά 8,4 έτη για την προβλεπόμενη περίοδο, από τα 76 το 2008 θα πάει στα 84,5 έτη το 2060. Για τις γυναίκες η αύξηση αυτή θα είναι κατά 6,9 έτη, από τα 82 έτη το 2008 θα φθάσει τα 89 έτη το 2060. Φαίνεται ότι υπάρχει μια συνέχεια στη προσέγγιση του προσδόκιμου ορίου ζωής μεταξύ των δύο φύλων.

Οι μεγαλύτερες αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση και για τα δύο φύλα προβλέπεται ότι θα πραγματοποιηθεί στα νέα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το προσδόκιμο όριο ζωής το 2008 έχει την χαμηλότερη τιμή στην Εσθονία, την Λιθουανία, την Πολωνία, την Σλοβακία, την Πολωνία, την Βουλγαρία και την Ρουμανία και κινείται από τα 66 έως τα 71 έτη. Μερικές πολύ μεγάλες αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής συμβαίνουν σε κάποιες από τις χώρες αυτές με αύξηση από 12 έως τα 14,5 έτη, την μεγαλύτερη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρόλα αυτά μέχρι το 2060 το προσδόκιμο όριο ζωής σε όλα τα νέα μέλη και ειδικότερα για τους άνδρες θα παραμείνουν χαμηλότερα του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την εξαίρεση της Κύπρου.

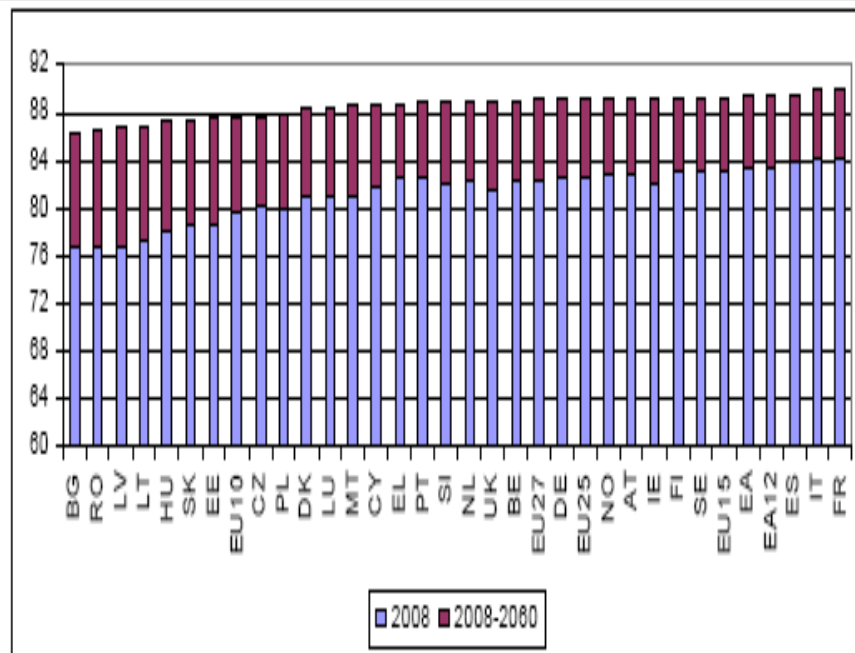
Διάγραμμα 3.2 Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τους άνδρες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση-EUROPOP2008

Διάγραμμα 3.3

Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τις γυναίκες

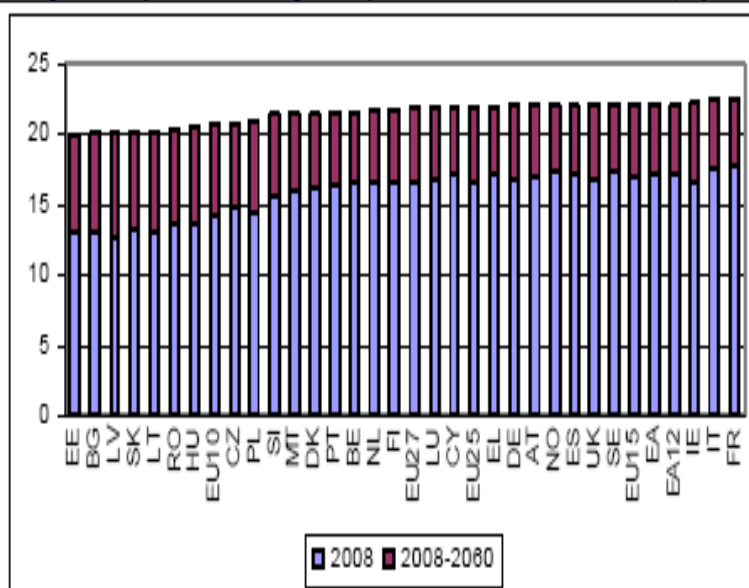

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση –EUROPOP2008

Παρατηρούμε ότι η μεταβλητότητα του προσδόκιμου ορίου ζωής για τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμπίπτει κατά την διάρκεια του χρόνου από 13,1 έτη το 2008 κατά την γέννηση για τους άνδρες (Σουηδία 79 έτη και Λιθουανία 65 έτη) σε 5 έτη το 2060 (85,5 έτη στην Ιταλία με 80,4 έτη στην Λιθουανία). Για τις γυναίκες η μείωση της διαφοράς στο προσδόκιμο όριο ζωής είναι μικρότερη, από 7,7 έτη το 2008 (84,3 έτη στη Γαλλία και 76,6 έτη στη Ρουμανία) σε 4,1 έτη το 2060 (90,1 έτη στη Γαλλία και 86,5 έτη στη Βουλγαρία).

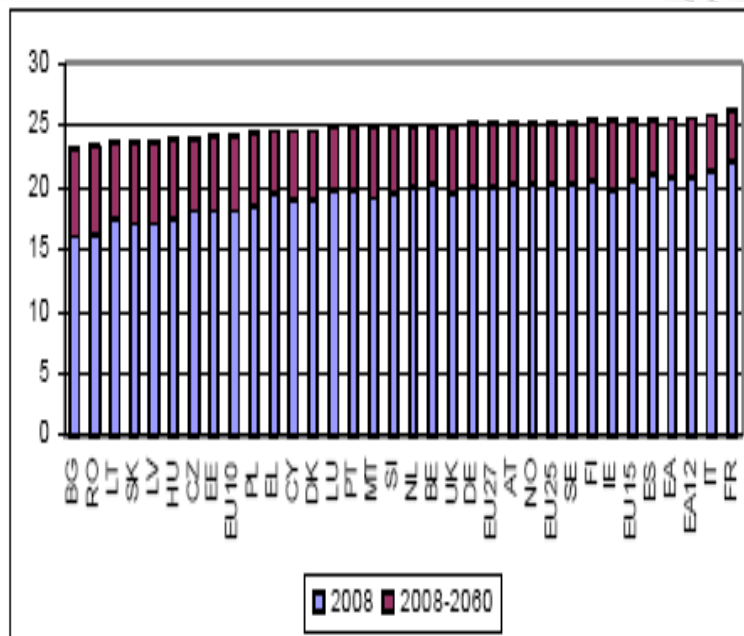
Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το προσδόκιμο όριο ζωής των 65 ετών αναμένεται να αυξηθεί κατά 5,5 έτη για τους άνδρες και κατά 5 έτη για τις γυναίκες για τη προβλεπόμενη περίοδο. Το 2060 το προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών θα φθάσει τα 21,8 έτη για τους άνδρες και τα 25,1 έτη για τις γυναίκες σύμφωνα με την πρόβλεψη. Η διαφορά στο προσδόκιμο όριο ζωής μεταξύ ανδρών και γυναικών το 2060 αναμένεται να είναι 3,3 έτη, μικρότερη των 4,5 ετών για το προσδόκιμο όριο ζωής στη γέννηση.

Διάγραμμα 3.4 Προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τους άνδρες

Πηγή : Ευρωπαϊκή Ένωση- EUROPOP 2008

Διάγραμμα 3.5 Προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τις γυναίκες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση

3.3 Μετανάστευση

Όσον αφορά το θέμα της μετανάστευσης οι Ευρωπαϊκές χώρες έχουν γίνει σταδιακά τόποι προορισμού μεταναστών. Πρόσφατα οι νότια Ευρωπαϊκές χώρες έγιναν ξεκάθαρα χώρες υποδοχής μεταναστών ενώ οι χώρες της κεντρικής και της ανατολικής Ευρώπης είναι σήμερα χώρες υποδοχής αλλά και προέλευσης των μεταναστών..

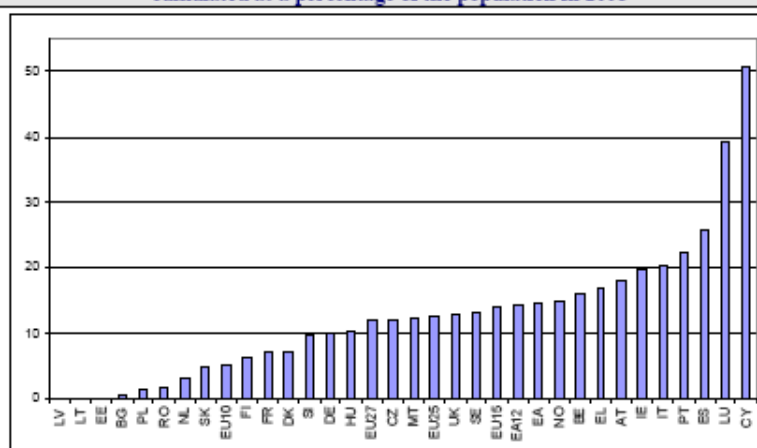
Όσον αφορά την μεταβλητότητα των καθαρών εισροών για τους μετανάστες ανάμεσα στις χώρες αυτή είναι τεράστια. Παραδοσιακά η Γερμανία, η Γαλλία και η Βρετανία καταγράφουν το μεγαλύτερο πλήθος αφίξεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά υπάρχει μια πρόσφατη μεγάλη αύξηση στην Ιταλία, την Ισπανία

και την Ιρλανδία οι οποίες από χώρες προέλευσης των μεταναστών έχουν γίνει χώρες υποδοχής των μεταναστών. Οι μελλοντικές τάσεις στην μετανάστευση είναι ίσως το δυσκολότερο που μπορεί να προβλεφθεί καθώς εξαρτώνται από μελλοντικά γεγονότα σε όλο τον κόσμο όπως οι οικονομικοί, κοινωνικοί, οικογενειακοί και πολιτικοί παράγοντες. Στην πραγματικότητα οι δυνάμεις που επηρεάζουν την μετανάστευση μπορεί να αναγνωριστούν ως εξής: αλλαγές στις χώρες προέλευσης των μεταναστών, οι τάσεις που επικρατούν για την εικόνα των χωρών υποδοχής, κόστη μετανάστευσης και η δυνατότητα ελέγχου μη καταγεγραμμένων μεταναστών.

Κάποιες υποθέσεις που πρέπει να ειπωθούν σε σχέση με την μετανάστευση είναι οι παρακάτω: για την περίοδο πρόβλεψης οι ετήσιες καθαρές εισροές προστίθενται στο αθροιστικό μεταναστευτικό πλήθος των 59 εκατομμυρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για όλη την περίοδο πρόβλεψης ενώ ο κύριος όγκος των μεταναστών συγκεντρώνεται στην Ευρωπαϊκή ζώνη είναι 46,2 εκατομμύρια άνθρωποι. Η αυξανόμενη τάση αναμένεται να εξασθενήσει κατά την περίοδο πρόβλεψης από το 1.680.000 ανθρώπους το 2008 (ισοδυναμεί με το 0,33% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης) σε 980.000 ανθρώπους το 2020 και έπειτα σε 800.00 άτομα το 2060 (το 0,16% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Οι καθαρές μεταναστευτικές εισροές προβλέπεται να συγκεντρωθούν σε μερικές χώρες προορισμού όπως η Ιταλία (12 εκατομμύρια αθροιστικά μέχρι το 2060), η Ισπανία (11,6 εκατομμύρια), η Γερμανία (8,2 εκατομμύρια) και η Βρετανία (7,8 εκατομμύρια). Ποσοστιαία οι αθροιστικές καθαρές εισροές αντιστοιχούν στο 12% του συνολικού πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το έτος 2008 και πάνω από το 20% για κράτη μέλη όπως η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Ισπανία, το Λουξεμβούργο και η Κύπρος. Για τις περισσότερες χώρες που έχουν την εμπειρία των εκροών τώρα, δηλαδή είναι χώρες από όπου φεύγουν οι μετανάστες (η Εσθονία, η Λιθουανία, η Πολωνία, η Βουλγαρία και η Ρουμανία) προβλέπεται ότι αυτό πρόκειται να αλλάξει τις επόμενες δεκαετίες.

Διάγραμμα 3.6 Σωρευτική Προβλεπόμενη μετανάστευση ως % 2008-2060

Graph 10- Projection of net migration flows in EUROPOP2008 over the period 2008-2060, cumulated as a percentage of the population in 2008

Source: Eurostat, EUROPOP2008.

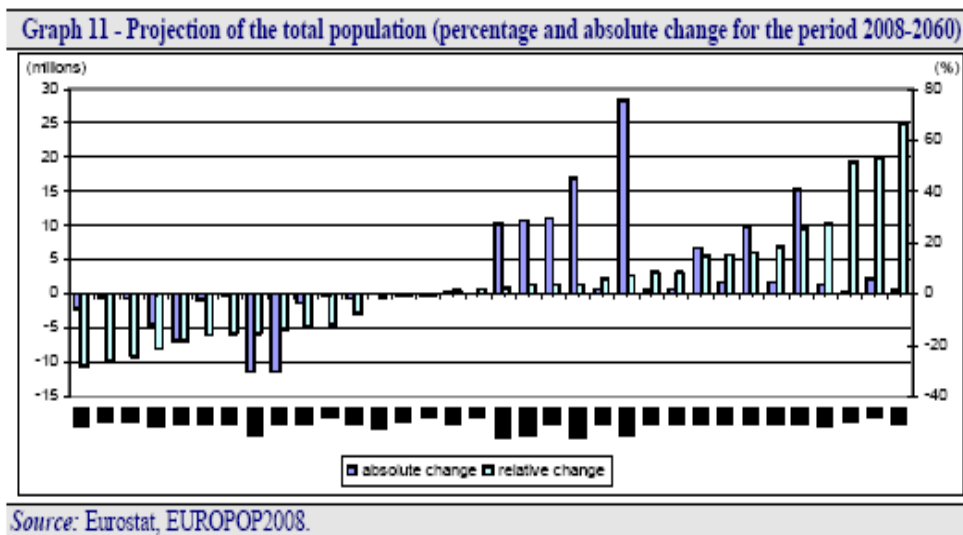
Σύμφωνα με την πληθυσμιακή πρόβλεψη για την Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολο της ο πληθυσμός της θα είναι ελαφρώς μεγαλύτερος το 2060 από ότι είναι τώρα αλλά σημαντικά γερασμένος. Ο συνολικός πληθυσμός προβλέπεται ότι θα αυξηθεί από 495,4 εκατομμύρια το 2008 κατά 5% το 2035, δηλαδή θα είναι 520,1 εκατομμύρια. Από εκεί και ύστερα ο πληθυσμός θα μειωθεί κατά 3% περίπου. Ταυτόχρονα οι μισές περίπου χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα εμφανίζουν αύξηση για την προβλεπόμενη περίοδο ενώ ο πληθυσμός για τις άλλες μισές θα μειώνεται από 13% έως 25% με την εξαίρεση της Ελλάδας, της Ιταλίας και της Μάλτας με μειώσεις στο σύνολο του πληθυσμού κατά 1% περίπου.

Όμως μια πιο σημαντική εξέλιξη από τον πληθυσμιακό όγκο είναι η εξέλιξη στην ηλικιακή κατανομή. Το κυριότερο χαρακτηριστικό του πληθυσμού για

την προβλεπόμενη περίοδο είναι η γήρανση του. Εμφανίζεται ξεκάθαρα στα παρακάτω γραφήματα τύπου πυραμίδας. Οι ηλικιωμένοι άνθρωποι θα αντιστοιχούν σε ένα μεγάλο μερίδιο του πληθυσμού σύμφωνα με τις προβλέψεις. Αυτό οφείλεται στο ότι το προσδόκιμο ζωής αναμένεται να διατηρηθεί αλλά και να αυξηθεί κατά την προβλεπόμενη περίοδο. Έτσι καθώς οι ηλικιωμένοι γίνονται περισσότεροι το πάνω μέρος της πυραμίδας γίνεται μεγαλύτερο. Την ίδια στιγμή η βάση της ηλικιακής πυραμίδας γίνεται μικρότερη λόγω των χαμηλών ρυθμών γεννήσεων που οδηγεί το μερίδιο των νέων ηλικιών σε συρρίκνωση. Συνέπεια αυτών είναι η ηλικιακή πυραμίδα βαθμιαία αλλάζει από πυραμίδα σε ορθογώνιο.

Μια άλλη ένδειξη της γήρανσης του πληθυσμού είναι η αλλαγή στη προβλεπόμενη ηλικιακή διάμεσο. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η ηλικιακή διάμεσος θα αυξηθεί από τα 40,4 έτη το 2008 στα 47,9 έτη το 2060. Η διαδικασία γήρανσης μπορεί να χαρακτηριστεί ως γήρανση από την κορυφή της πυραμίδας καθώς καταλήγει σε αυξημένες προβλέψεις για την διάρκεια ζωής παρόλο την πρόβλεψη για καθαρές εισροές μεταναστών και κάποια μείωση της γονιμότητας.

Διάγραμμα 3.7 Πρόβλεψη για το σύνολο του πληθυσμού σε απόλυτες και ποσοστιαίες μεταβολές για την περίοδο 2008-2060

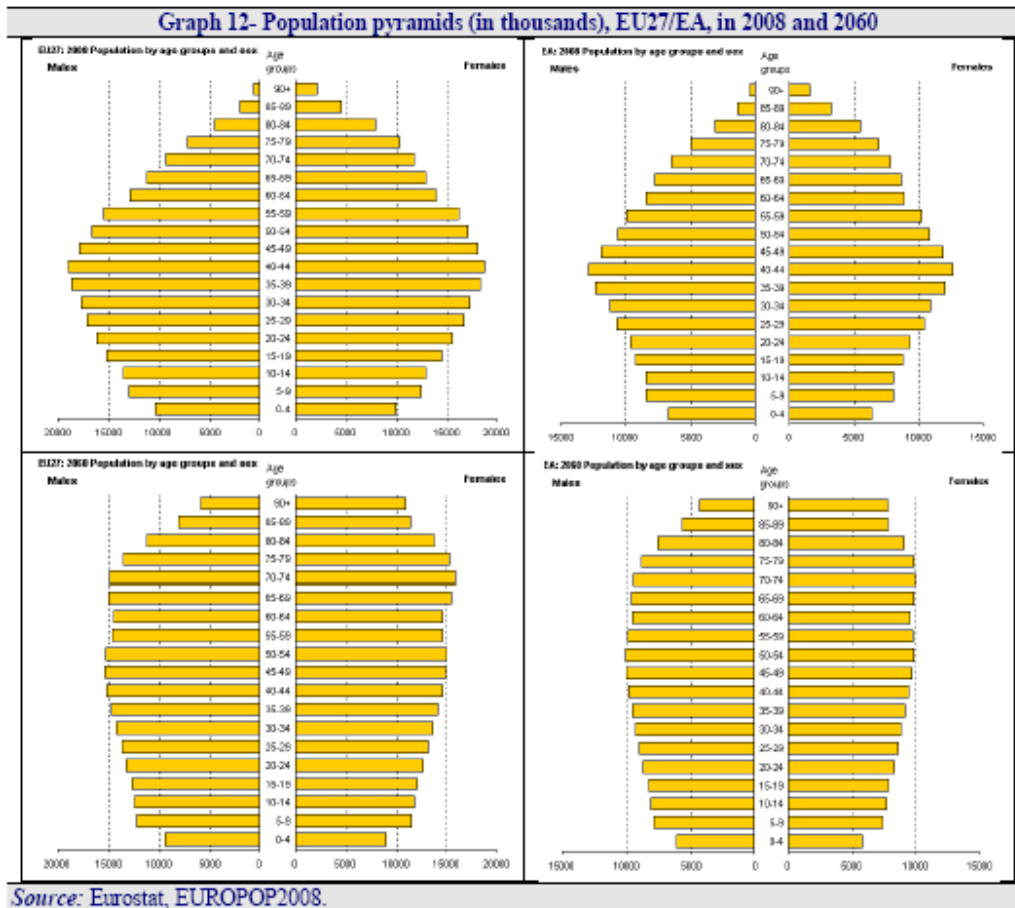

Σύμφωνα με την πρόβλεψη ο αριθμός των παιδιών θα μειωθεί βαθμιαία από το 2020 και μετά. Ο ενεργός πληθυσμός θα φθάσει στο μέγιστο του το 2020 και αναμένεται να μειωθεί σταθερά από εκεί και πέρα. Θα μειωθεί κατά 15% στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την προβλεπόμενη περίοδο. Παρόλα αυτά όμως ο ενεργός πληθυσμός προβλέπεται να αυξηθεί σε 7 μέλη της Ευρωπαϊκής

Ένωσης (Βέλγιο, Ιρλανδία, Γαλλία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Σουηδία και η Βρετανία).

Ο μεγαλύτερα ηλικιακά πληθυσμός, πάνω από τα 65 έτη θα αυξηθεί σημαντικά κατά την προβλεπόμενη περίοδο. Το πλήθος τους σχεδόν θα διπλασιαστεί, από τα 85 εκατομμύρια το 2008 θα φθάσει τα 151 εκατομμύρια το 2060 στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όσον αφορά τον αριθμό των ατόμων σε πολύ μεγάλη ηλικία, άνω των 80 ετών και πάνω αναμένεται να αυξηθεί ακόμα περισσότερο, από τα 22 εκατομμύρια το 2008 θα φθάσει τα 61 εκατομμύρια το 2060 στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σχεδόν θα τριπλασιαστεί κατά την προβλεπόμενη περίοδο.

Διάγραμμα 3.8 Πληθυσμιακές πυραμίδες (σε χιλιάδες) για τα έτη 2008 έως 2060, EU27

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Πίνακας 3.1

Κορύφωση του συνολικού και του εργάσιμου ηλικιακού πληθυσμού

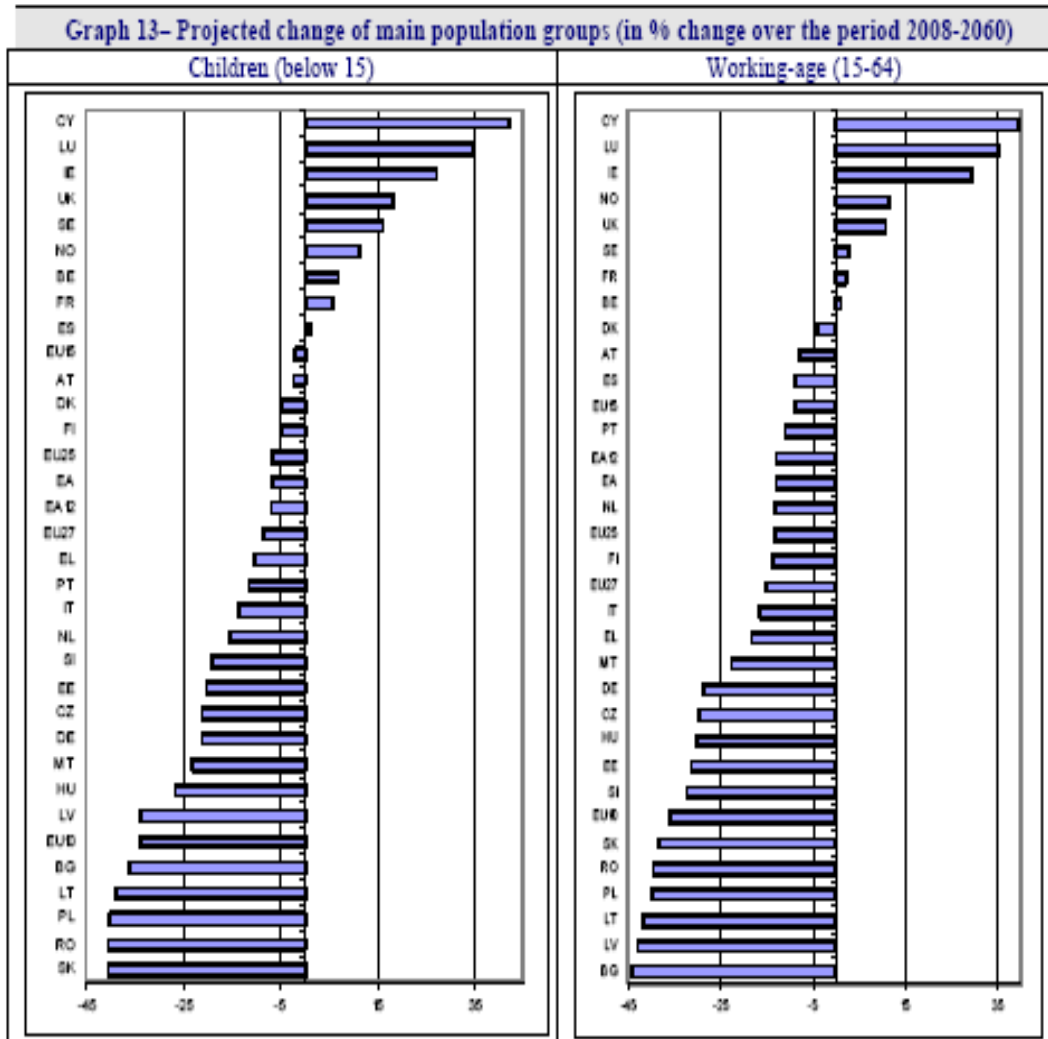
Table 2 - Peaks and troughs for the size of the total population and the working-age population

	Total population (In millions)							Working-age population (In millions)							
	2007 - value	Peak		% change	Trough		% change	2007 - value	Peak		% change	Trough		% change	
		value	year	2007 - peak	value	year	peak - trough		2007 - peak	value	year	2007 - peak	value	year	peak - trough
BE	10.6	12.3	2060	16.2%	10.6	2007	-13.9%	7.0	7.2	2022	3.5%	7.0	2007	-3.4%	
BG	7.7	7.7	2007	0.0%	5.5	2060	-28.6%	5.3	5.3	2007	0.0%	3.0	2060	-44.6%	
CZ	10.3	10.5	2021	2.5%	9.5	2060	-9.8%	7.3	7.4	2008	0.4%	5.2	2060	-29.7%	
DK	5.4	5.9	2060	8.7%	5.4	2007	-8.0%	3.6	3.6	2009	0.4%	3.4	2041	-5.4%	
DE	82.3	82.3	2007	0.0%	70.8	2060	-14.0%	54.6	54.6	2007	0.0%	38.9	2060	-28.7%	
EE	1.3	1.3	2007	0.0%	1.1	2060	-15.6%	0.9	0.9	2007	0.0%	0.6	2060	-31.4%	
IE	4.3	6.8	2060	56.5%	4.3	2007	-36.1%	3.0	3.9	2040	33.0%	3.0	2007	-24.8%	
EL	11.2	11.6	2026	3.6%	11.1	2060	-4.0%	7.5	7.6	2010	0.7%	6.2	2060	-18.4%	
ES	44.5	53.4	2046	20.1%	44.5	2007	-16.7%	30.6	34.2	2025	11.8%	28.4	2060	-17.0%	
FR	61.5	71.8	2060	16.7%	61.5	2007	-14.3%	40.1	41.2	2060	2.7%	40.1	2007	-2.6%	
IT	59.1	62.0	2038	4.9%	59.1	2007	-4.7%	39.0	39.5	2011	1.2%	32.7	2060	-17.1%	
CY	0.8	1.3	2060	69.6%	0.8	2007	-41.0%	0.5	0.8	2060	43.0%	0.5	2007	-30.1%	
LV	2.3	2.3	2007	0.0%	1.7	2060	-26.3%	1.6	1.6	2007	0.0%	0.9	2060	-42.9%	
LT	3.4	3.4	2007	0.0%	2.5	2060	-24.7%	2.3	2.3	2007	0.0%	1.3	2060	-41.9%	
LU	0.5	0.7	2060	53.7%	0.5	2007	-34.9%	0.3	0.4	2060	36.9%	0.3	2007	-27.0%	
HU	10.1	10.1	2007	0.0%	8.7	2060	-13.4%	6.9	6.9	2007	0.0%	4.8	2060	-30.3%	
MT	0.4	0.4	2028	6.2%	0.4	2060	-6.3%	0.3	0.3	2009	1.8%	0.2	2060	-23.0%	
NL	16.4	17.3	2036	5.6%	16.4	2007	-5.3%	11.0	11.1	2011	0.6%	9.6	2060	-13.6%	
AT	8.3	9.1	2046	10.1%	8.3	2007	-9.2%	5.6	5.8	2020	3.3%	5.2	2060	-10.6%	
PL	38.1	38.1	2007	0.0%	31.1	2060	-18.3%	27.0	27.2	2011	1.0%	16.3	2060	-40.0%	
PT	10.6	11.5	2046	8.3%	10.6	2007	-7.6%	7.1	7.3	2022	2.0%	6.3	2060	-12.8%	
RO	21.6	21.6	2007	0.0%	16.9	2060	-21.6%	15.0	15.0	2007	0.0%	9.1	2060	-39.7%	
SI	2.0	2.1	2019	2.4%	1.8	2060	-13.6%	1.4	1.4	2011	0.5%	1.0	2060	-32.6%	
SK	5.4	5.4	2019	0.7%	4.5	2060	-16.3%	3.9	3.9	2011	1.1%	2.4	2060	-38.9%	
FI	5.3	5.6	2031	5.5%	5.3	2007	-5.3%	3.5	3.5	2010	1.0%	3.0	2060	-13.9%	
SE	9.1	10.9	2060	19.3%	9.1	2007	-16.2%	6.0	6.3	2060	5.2%	6.0	2007	-5.0%	
UK	60.9	76.7	2060	26.0%	60.9	2007	-20.6%	40.4	45.0	2060	11.5%	40.4	2007	-10.3%	
NO	4.7	6.0	2060	29.0%	4.7	2007	-22.5%	3.1	3.5	2060	13.1%	3.1	2007	-11.6%	
EA12	314.5	336.9	2038	7.1%	314.5	2007	-6.6%	209.4	212.7	2013	1.6%	183.0	2060	-14.0%	
EA	317.7	340.4	2038	7.1%	317.7	2007	-6.7%	211.6	215.0	2013	1.6%	185.0	2060	-14.0%	
EU27	493.3	520.7	2036	5.6%	493.3	2007	-5.3%	331.9	335.9	2012	1.2%	283.3	2060	-15.6%	
EU16	389.9	425.6	2044	9.1%	389.9	2007	-8.4%	259.4	263.9	2019	1.7%	237.7	2060	-9.5%	
EU10	74.1	74.1	2014	0.1%	62.8	2060	-15.3%	52.2	52.4	2010	0.4%	33.6	2060	-35.9%	
EU26	464.0	494.7	2038	6.6%	464.0	2007	-6.2%	311.5	315.9	2012	1.4%	271.3	2060	-14.1%	

Source: Eurostat, EUROPOP2008.

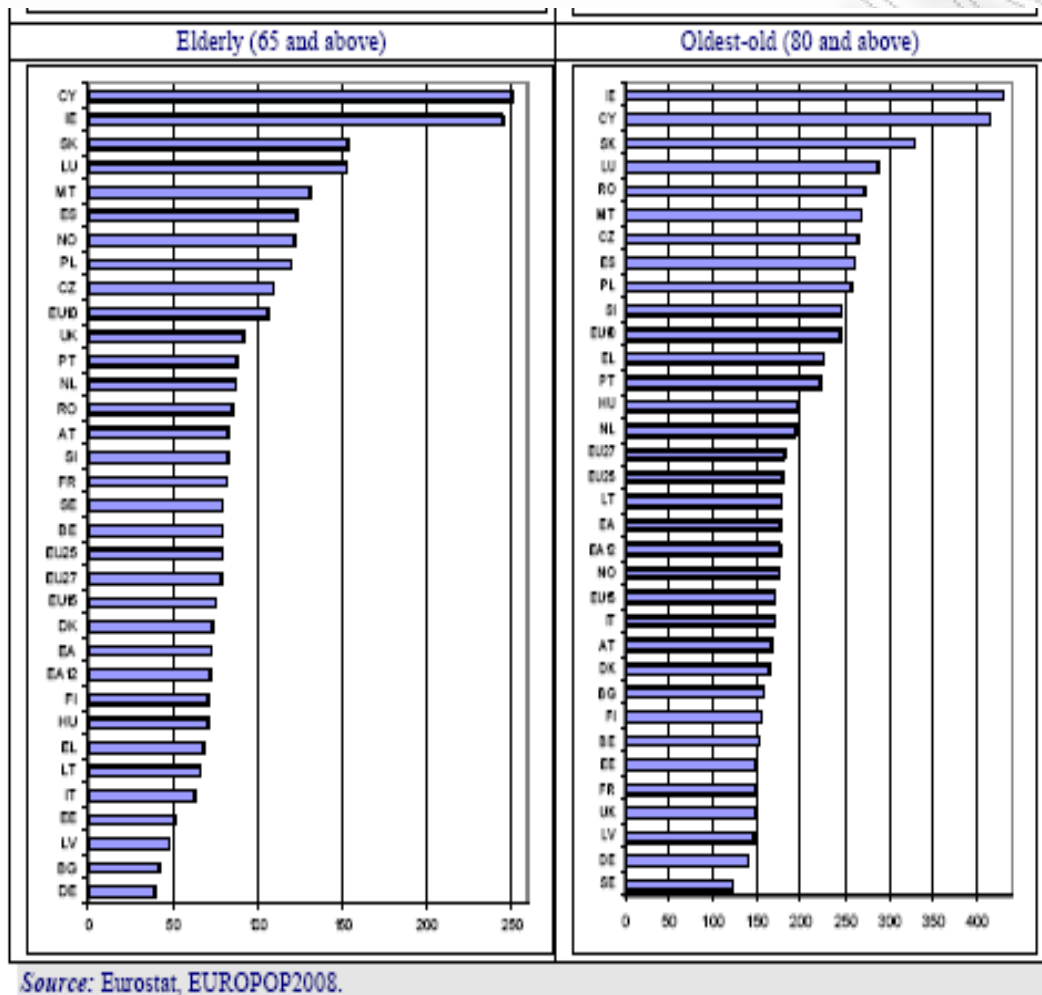
Πηγή: Euro stat, Euro pop 2008

Διάγραμμα 3.9 Εκτιμώμενη αλλαγή στη παιδική και εργασιακή ηλικία του πληθυσμού (% αλλαγή για την περίοδο 2008 – 2060)

Πηγή: Euro stat, Euroop 2008

Διάγραμμα 3.10 Εκτιμώμενη αλλαγή στην ηλικία του 65+ και 80+ του πληθυσμού(%αλλαγή για την περίοδο 2008-2060)

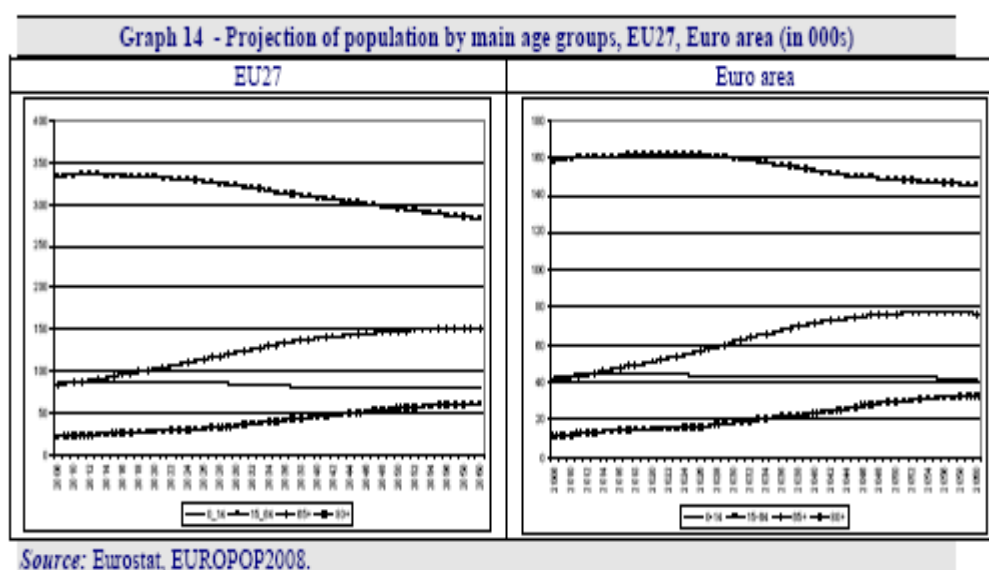
π

πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

Το μέγεθος των αλλαγών στο μερίδιο διαφορετικών ηλικιακών κατηγοριών σύμφωνα με τις προβλέψεις θα κάνει πολύ δύσκολη την αναγνώριση, σύγκριση του πληθυσμού το 2060 σε σχέση με σήμερα. Το 2008 το πλήθος των παιδιών είναι 3,5 φορές μεγαλύτερο από το πλήθος των ηλικιωμένων άνω των 80 ετών. Το 2060 τα παιδιά ακόμα θα ξεπερνάνε σε πλήθος τους ηλικιωμένους άνω των 80 ετών αλλά με πολύ μικρή διαφορά. Το πλήθος των ηλικιωμένων θα

αντιστοιχεί στο 80% του πλήθους των παιδιών. Σήμερα το πλήθος των ανθρώπων πάνω από 65 ετών ήδη ξεπερνάει το πλήθος των παιδιών αλλά είναι σχετικά κοντά ακόμα. Το 2060 ο αριθμός των ηλικιωμένων θα είναι διπλάσιος από τον αριθμό των παιδιών. Ακόμα κάτι αξιοπρόσεκτο στοιχείο της γήρανσης του πληθυσμού είναι η σταδιακή γήρανση των ηλικιωμένων καθώς οι ηλικιωμένοι αυξάνουν γρηγορότερα από κάθε άλλο κομμάτι του ηλικιακού πληθυσμού.

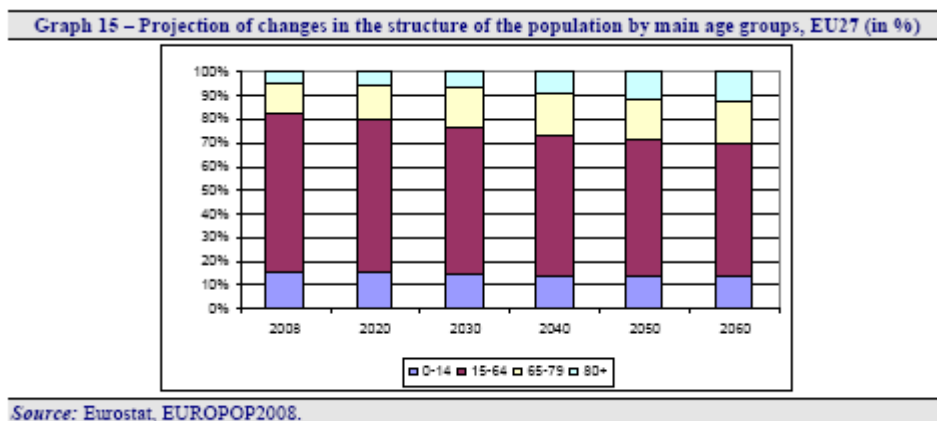
Διάγραμμα 3.11 Εκτίμηση του πληθυσμού σε χιλιάδες

Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Οι αλλαγές αυτές αναπαρίστανται στο μειούμενο μερίδιο του ενεργά ηλικιακού πληθυσμού και στο αυξανόμενο μερίδιο του ηλικιωμένου πληθυσμού. Το ποσοστό των παιδιών κάτω από 15 ετών προβλέπεται να παραμείνει σχεδόν σταθερό μέχρι το 2060 στην E.E27 και στην ευρύτερη περιοχή της Ευρωζώνης. Όσοι είναι 65 ετών και άνω θα αντιστοιχούν σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό το 2060, το 30% του πληθυσμού, και μεταξύ αυτών που είναι άνω των 80 ετών θα αντιστοιχούν στο 12%, πολύ κοντά στο 14% των παιδιών.

Διάγραμμα 3.12 Εκτίμηση των αλλαγών στη δομή του πληθυσμού για τις κύριες ηλικιακές ομάδες, EU27 (%)

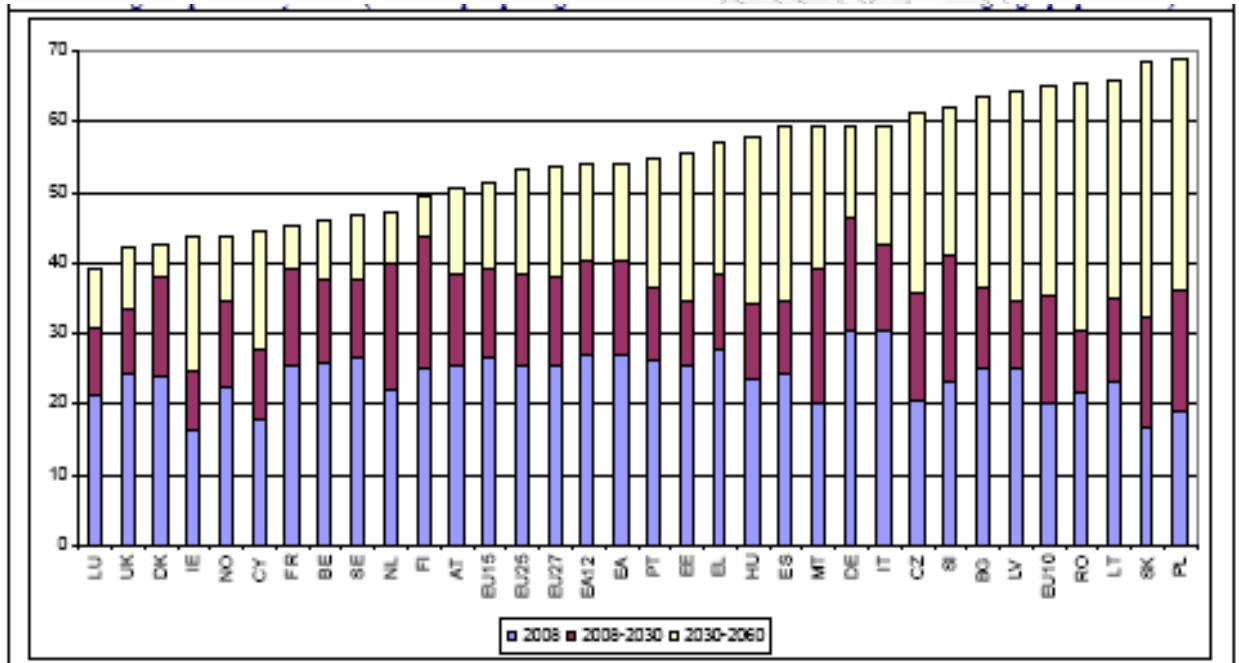
Πηγή: Euro stat, EuroPol 2008

Καθώς η μείωση του ποσοστού που αφορά τον ενεργό πληθυσμό και η αύξηση στο ποσοστό των ηλικιωμένων επηρεάζει το ποσοστό των εξαρτώμενων ανθρώπων σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό. Ο λόγος των ηλικιωμένων που εξαρτώνται ο οποίος υπολογίζεται ως ο λόγος των ανθρώπων άνω των 65 ετών και άνω σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό προβλέπεται ότι θα διπλασιαστεί από το 25,4% στο 53,5% στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την προβλεπόμενη περίοδο. Η μεγαλύτερη αύξηση προβλέπεται ότι θα συμβεί κατά την περίοδο 2012 έως το 2035 όπου θα υπάρχει για κάθε έτος 2% αύξηση. Αυτό σημαίνει ότι η ΕΕ θα μετακινηθεί από τον λόγο των τεσσάρων εργαζόμενων ανθρώπων για κάθε εξαρτώμενο άτομο άνω των 65 ετών στον λόγο 2 προς 1.

Ο λόγος εξάρτησης των ηλικιωμένων που υπολογίζεται ως αριθμός των ατόμων άνω των 80 ετών διαιρεμένο με το πλήθος του ενεργού πληθυσμού αναμένεται να αυξηθεί περισσότερο από τρεις φορές από 6,5% στο 22% για την προβλεπόμενη περίοδο. Η προσθήκη του αριθμού των παιδιών στους υπολογισμούς καταλήγει σε μεγαλύτερη αύξηση στον λόγο των εξαρτώμενων ανθρώπων προς τον ενεργό πληθυσμό. Ο συνολικός λόγος των εξαρτώμενων

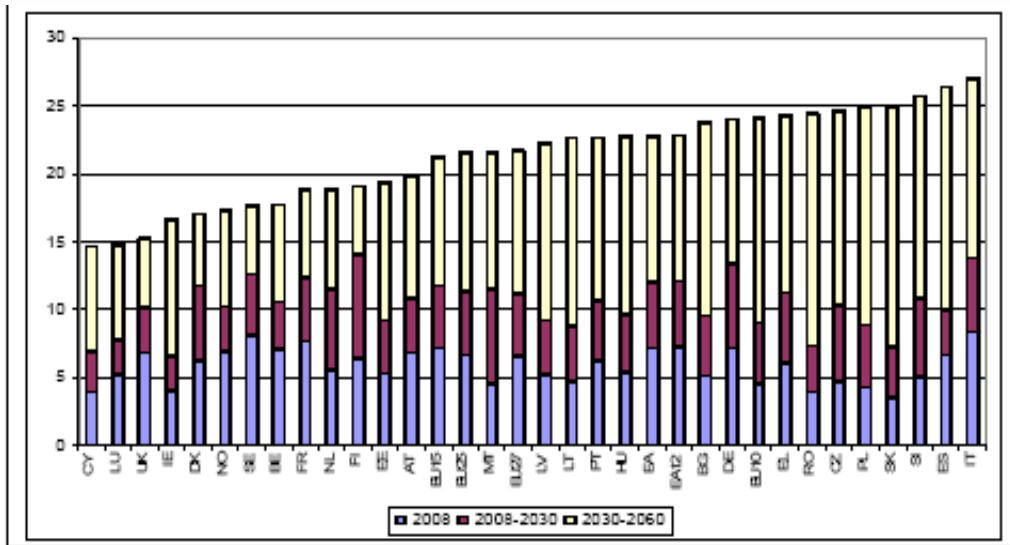
ανθρώπων που περιλαμβάνει τα παιδιά κάτω των 15 ετών και τους ηλικιωμένους άνω των 65 ετών σε σχέση με τον πληθυσμό από 15 έως 64 ετών προβλέπεται ότι θα αυξηθεί κατά 30 μονάδες, από το 48,7% στο 78,5%.

Διάγραμμα 3.13 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)

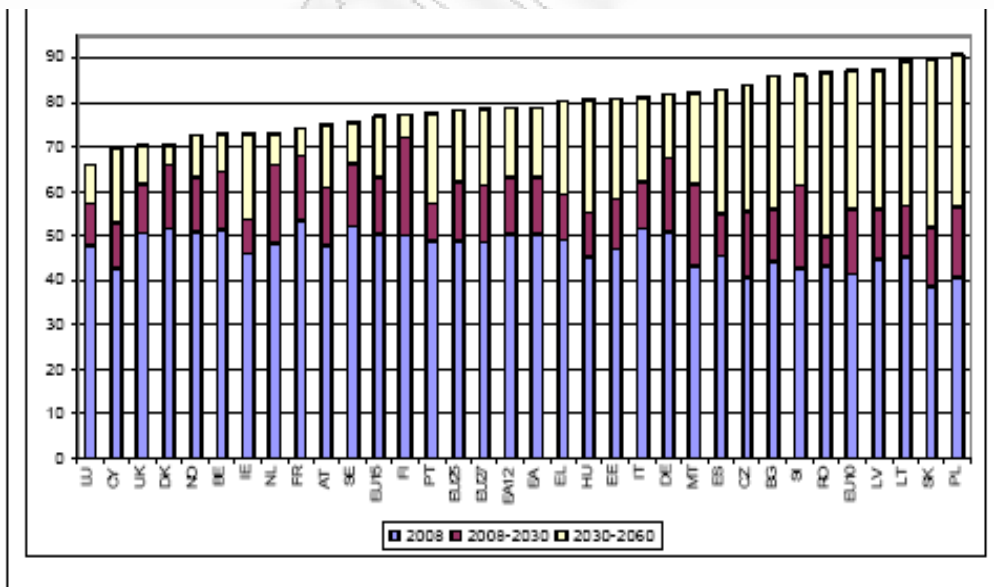
Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Διάγραμμα 3.14 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 80 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)

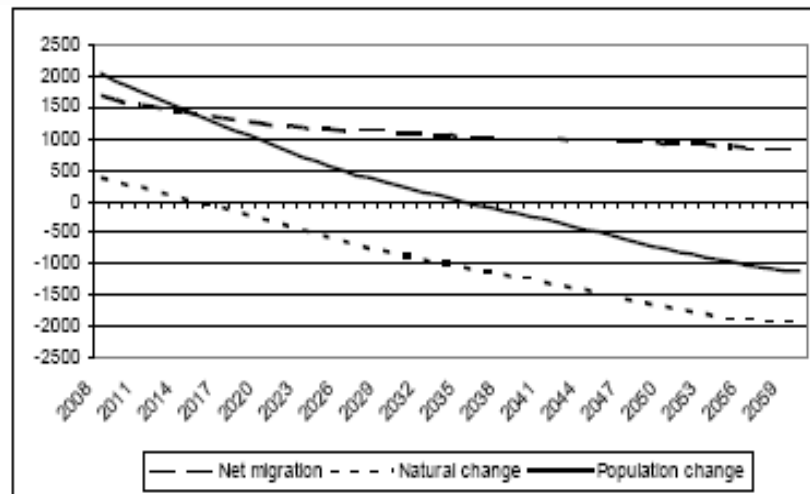
Πηγή: Euro stat, Eurovol 2008

Διάγραμμα 3.15 Ο λόγος εξάρτησης των παιδιών κάτω των 15 ετών και των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)

Πηγή: Euro stat, Eurovol 2008

Διάγραμμα 3.16 Αλλαγές στο σύνολο του πληθυσμού, φυσική εξέλιξη και καθαρές εισροές λόγω μετανάστευσης (σε χιλιάδες)

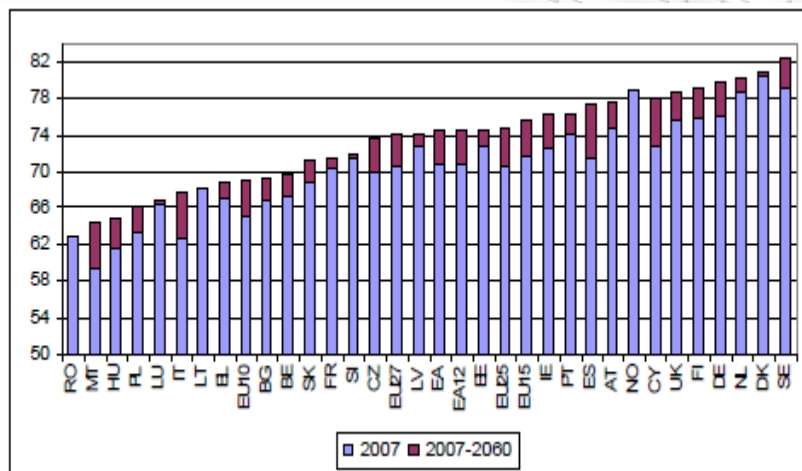
Πηγή: Euro stat, Europol 2008

3.4 Απασχόληση

Για το θέμα της απασχόλησης παρατηρούμε ότι υπάρχει μια ανοδική μετακίνηση των ποσοστών απασχόλησης για τις ηλικιακές ομάδες άνω των 45 κυρίως και κυρίως για τις γυναίκες ενώ για τις νεαρές ηλικίες τα ποσοστά παραμένουν σταθερά ή αυξάνονται ελάχιστα με το πέρασμα του χρόνου. Το συνολικό ποσοστό απασχόλησης για τις ηλικίες από 15 έως 64 ετών στην EU27 αναμένεται να αυξηθεί κατά 3,6 ποσοστιαίες μονάδες για την περίοδο 2007 έως 2060 (από 70,6% το 2007 θα καταλήξει στο 74,1% το 2060). Για την περιοχή της ευρωζώνης μια παρόμοια αύξηση αναμένεται από το 70,8% το 2007 στο 74,5% το 2060. Για την ηλικιακή ομάδα των 15 έως 71 ετών τα τρέχοντα και τα προβλεπόμενα ποσοστά απασχόλησης της αύξησης είναι μικρότερα. Σχεδόν όλη η αύξηση προβλέπεται να πραγματοποιηθεί μέχρι το 2020. Παρόλα αυτά από το 2020 μέχρι το 2060 το συνολικό εργατικό δυναμικό αναμένεται να μειωθεί κατά 13,6% που ισοδυναμεί σε 33 εκατομμύρια άτομα

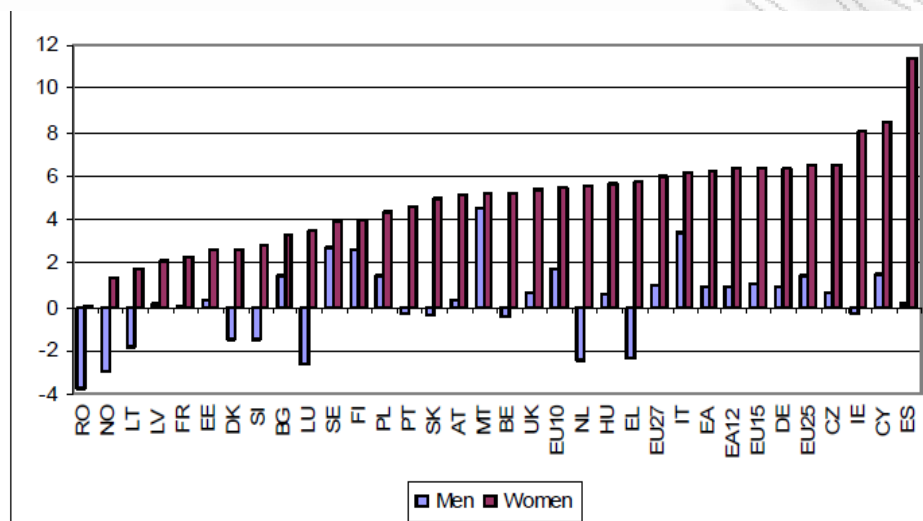
(24,4 εκατομμύρια αν συγκριθεί με το επίπεδο του 2007) στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς η θετική τάση στη γυναικεία απασχόληση αντιστρέφεται ενώ επιπλέον και η ανδρική απασχόληση μειώνεται. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η αναμενόμενη πτώση στο εργατικό δυναμικό μεταξύ του 2020 και του 2060 είναι 12,6% που ισοδυναμεί σε 20,4 εκατομμύρια άτομα (13 εκατομμύρια αν συγκριθεί με το επίπεδο του 2007).

Διάγραμμα 3.17 Ποσοστά απασχόλησης

Πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

Διάγραμμα 3.18 Ποσοστά απασχόλησης ανά φύλο για την περίοδο 2007-2060

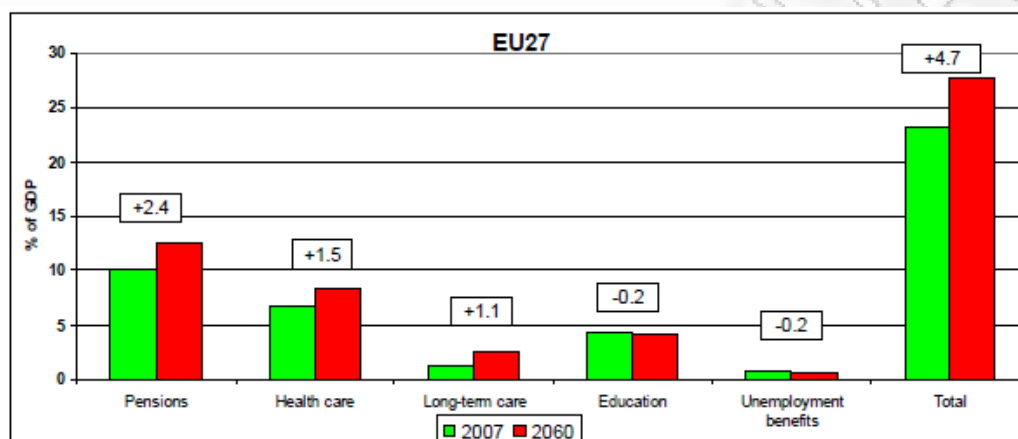
Πηγή: Euro stat, Eurotop 2008

3.5 Η επίδραση της γήρανσης στις δημόσιες δαπάνες

Στο γράφημα 20 παρατηρούμε την αύξηση των δημοσίων δαπανών, συντάξεις, υγεία, μακροπρόθεσμη φροντίδα, εκπαίδευση και επιδόματα ανέργων μεταξύ του 2007 και του 2060. Στην Ευρωπαϊκή ένωση ως σύνολο αλλά και στην ευρωπαϊκή ζώνη το κόστος της γήρανσης είναι 4,75% και 5,25% αντίστοιχα ως ποσοστό του ΑΕΠ για την περίοδο μέχρι το 2060. Η μεγαλύτερη αύξηση σχετίζεται με τις συντάξεις καθώς αυξάνουν κατά 2,5% και 2,75% του ΑΕΠ αντίστοιχα για το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την Ευρωπαϊκή ζώνη. Η υγεία και η μακροπρόθεσμη φροντίδα αυξάνουν κατά 1,5% και 1% του ΑΕΠ αντίστοιχα για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την

ευρωζώνη. Τέλος η εκπαίδευση και τα επιδόματα ανεργίας αναμένεται να μειωθούν κατά 0,25% του ΑΕΠ.

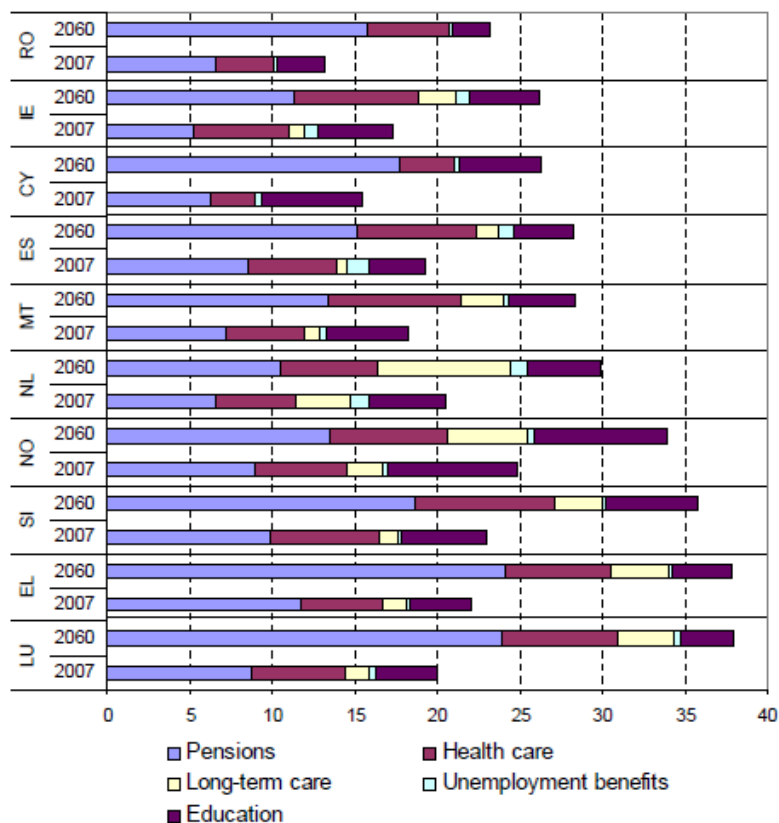
Διάγραμμα 3.19 Το κόστος της γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ, EU27

Πηγή: Euro stat, Europop2008

Κάτι που πρέπει να τονιστεί είναι η μεγάλη ποικιλία μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς η επίδραση της γήρανσης είναι διαφορετική από χώρα σε χώρα. Συγκεκριμένα χωρίζονται σε τρεις ομάδες όπως μας φανερώνουν τα επόμενα τρία γραφήματα. Οι διαφορές στα κράτη μέλη αντανακλούν κυρίως τα έξοδα στις συντάξεις. Παρατηρούμε μια αρκετά περιορισμένη αύξηση στα έξοδα των συντάξεων για την Εσθονία και την Λιθουανία (μια μικρή μείωση στην Πολωνία) ενώ αρκετά μεγάλη πάνω από το 10% του ΑΕΠ για την Ελλάδα, την Κύπρο, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα και την Σλοβενία.

Διάγραμμα 3.20 Κράτη μέλη με υψηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ

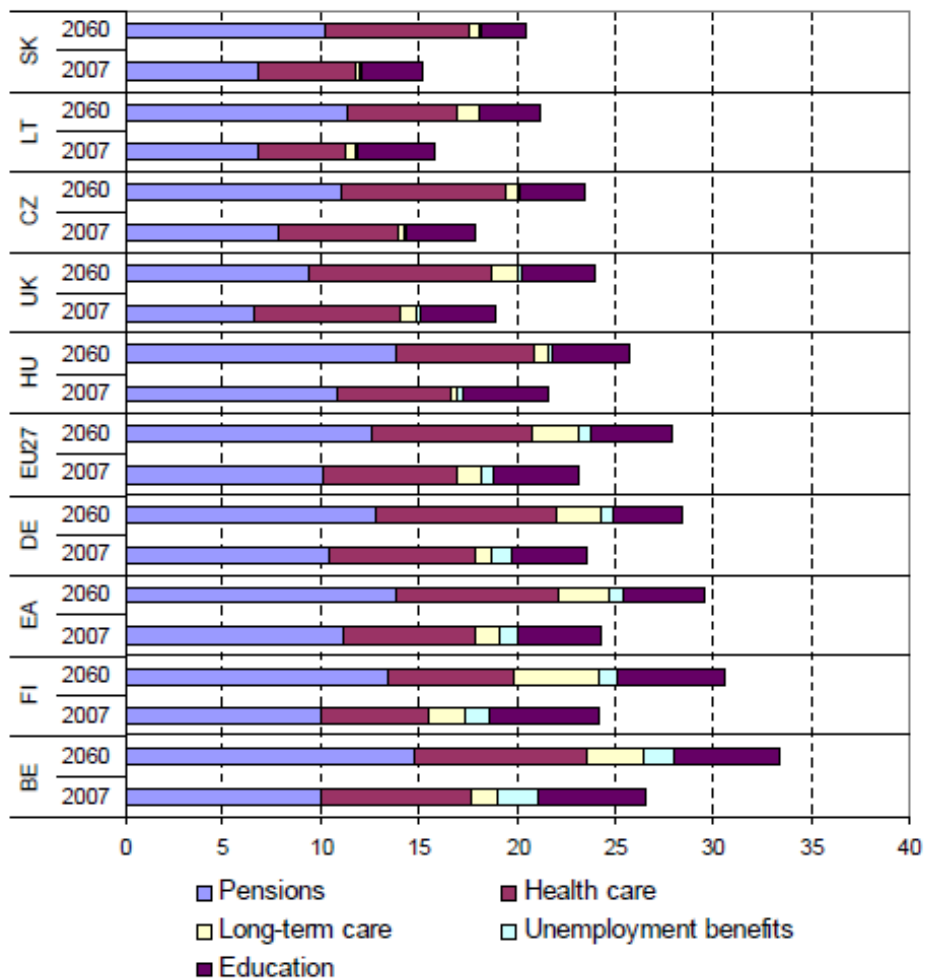

Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Από τα παραπάνω διαγράμματα είναι πασιφανής η αύξηση των δαπανών από το φαινόμενο της γήρανση του πληθυσμού. Επίσης γίνεται αντιληπτό ότι δεν αυξάνουν μόνο τα έξοδα για συντάξεις αλλά αυξάνονται και τα έξοδα για περίθαλψη της υγείας και τη μακροχρόνια φροντίδα .Οι δαπάνες για εκπαίδευση και για ανεργία στο σύνολο της Ευρωζώνης φαίνονται να παραμένουν σταθερές. Στην Ελλάδα η αύξηση των δαπανών για συντάξεις είναι πολύ μεγάλη , το θέμα όμως που προκύπτει είναι τι γίνεται με τις δαπάνες της ανεργίας. Η ανεργία στην Ελλάδα τα τελευταία δύο χρόνια αυξάνεται με γοργούς ρυθμούς με αποτέλεσμα και την αύξηση των δαπανών

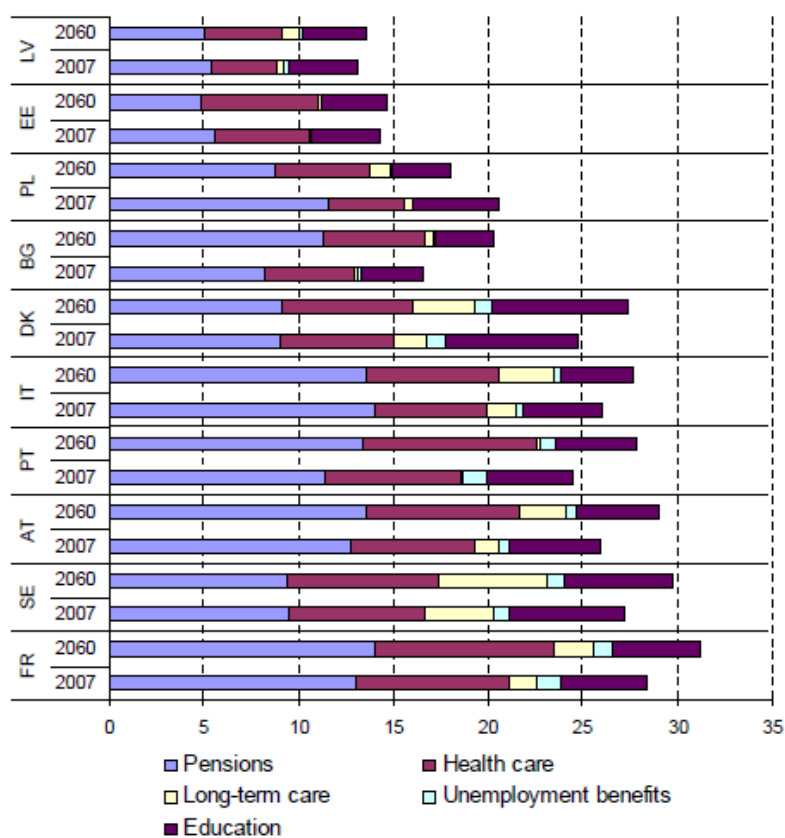
για τους ανέργους. Αν αθροίσουμε όλες αυτές τις δαπάνες μπορούμε να αναρωτηθούμε αν οι Ελληνικές Κυβερνήσεις έχουν υποεκτιμήσει το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού.

Διάγραμμα 3.21 Κράτη μέλη με μεσαίο κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ

Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Διάγραμμα 3.22 Κράτη μέλη με χαμηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ

Πηγή: Euro stat, Euro pol 2008

3.6 Σύγκριση και συσχέτιση Ageing Report 2009 και 2012.

Στο σημείο αυτό θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε αν υπάρχουν κοινά στοιχεία ή διαφορές στις δύο αυτές έρευνες. Θα πρέπει να διευκρινιστεί ξανά ότι η έρευνα του Ageing Report 2012 βρίσκεται σε προπαρασκευαστικό στάδιο,. Η ολοκλήρωση της έρευνας επρόκειτο να πραγματοποιηθεί στους

επόμενους προσεχούς μήνες . Πρώτα απ' όλα θα ξεκινήσουμε με τους πίνακες που έχουν εκτιμηθεί και στις δύο έρευνες όπως είναι το συνολικό ποσό προβλεπόμενης συσσωρευτικής μετανάστευσης της κάθε χώρας ,το εργατικό δυναμικό της ηλικιακής κλάσης από 15 ετών έως 64 για τη χρονολογική περίοδο από το 2010 έως το 2060,την ηλικιακή κλάση της ηλικίας από 15 έως 64 και 65 και πάνω ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού. Επίσης θα συγκρίνουμε το πίνακα εξάρτησης των ηλικιωμένων από 65 ετών και πάνω ως προς το ποσοστό του εργατικού δυναμικού δηλαδή της ηλικιακής κλάσης 15 ετών έως 64,επίσης θα εξετάσουμε τους δείκτες γονιμότητας για κάθε γυναίκα της κάθε χώρας .Τέλος θα μελετήσουμε το αναμενόμενο όριο προσδόκιμο ζωής κατά τη χρονική στιγμή της γέννησης για άντρες και για γυναίκες και τη καθαρή μετανάστευση των Ευρωπαϊκών χωρών για το διάστημα 2010 έως 2060.

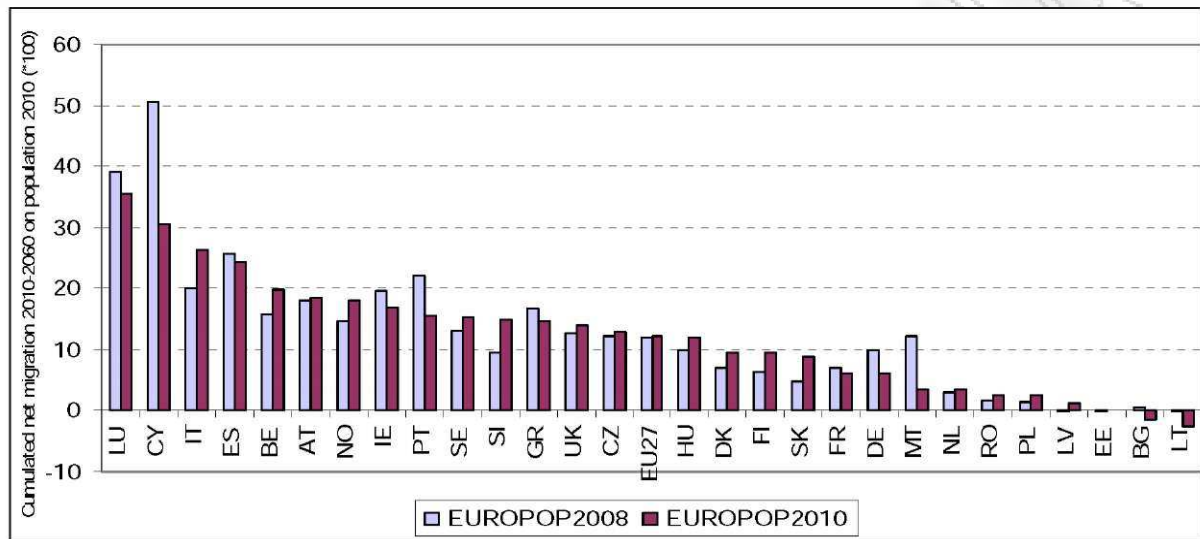
Πίνακας 3.2 Διαφορά της προβλεπόμενη συσσωρευτικής μετανάστευση EYROPPOP 2010-EUROPOP 2008

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of total population EUROPOP2008
BE	98	303	487	708	949	1166	9.5
BG	-20	-93	-164	-111	-42	27	0.5
CZ	132	281	415	579	770	938	9.9
DK	32	68	93	113	145	162	2.7
DE	-480	-1467	-2412	-3189	-3907	-4609	-6.5
EE	6	11	10	20	30	38	3.4
IE	-136	-565	-582	-439	-304	-192	-2.8
GR	14	-24	7	64	121	159	1.4
ES	-595	-3032	-2608	-1499	-535	323	0.6
FR	2301	2351	2432	2356	2173	1947	2.7
IT	485	1549	2695	3732	4651	5534	9.3
CY	-14	-64	-95	-128	-159	-184	-13.9
LV	-5	-16	-17	-9	-12	-18	-1.0
LT	-17	-46	-46	4	69	121	4.8
LU	12	25	22	15	8	-3	-0.4
HU	-15	1	40	78	101	125	1.4
MT	-1	-11	-15	-17	-18	-18	-4.4
NL	113	345	381	384	433	461	2.8
AT	-21	-118	-129	-142	-162	-174	-1.9
PL	96	420	523	818	1185	1468	4.7
PT	-80	-376	-536	-689	-864	-1018	-9.0
RO	109	142	158	233	282	318	1.9
SI	20	86	131	182	235	276	15.5
SK	27	148	243	346	459	556	12.2
FI	26	85	138	206	279	344	6.4
SE	76	248	326	444	576	662	6.1
UK	238	821	1157	1588	2038	2366	3.1
NO	71	224	299	380	481	560	9.3
EU27	2403	1075	2655	5647	8500	10776	2.1
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	1739	-923	-105	1508	2843	3938	1.2
EU15	2085	215	1471	3652	5602	7127	1.7
EU10	229	811	1190	1873	2659	3303	5.3
EU25	2314	1026	2661	5525	8260	10431	2.2

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, EuroPOP 2008,2010

Διάγραμμα 3.23 Διαφορά της προβλεπόμενης συσσωρευτικής μετανάστευση EYROPOP2010-EUROPOP2008

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 data.

Πηγή: Eurostat, Europop 2008,2010

**Πίνακας 3.3 Διαφορά στο εργατικό δυναμικό
(EUROPOP2010-EUROPOP2008). Ηλικίας (15-64)**

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of working-age population EUROPOP2008
BE	53	144	278	433	559	718	10.1
BG	-42	-155	-213	-185	-90	41	1.4
CZ	75	115	243	357	504	664	12.8
DK	17	39	68	95	82	77	2.2
DE	-325	-1289	-1880	-2218	-2639	-2674	-6.9
EE	1	-4	-4	-1	5	19	3.0
IE	-137	-489	-457	-419	-246	34	0.9
GR	-21	-56	-11	-8	1	70	1.1
ES	-530	-2193	-1869	-1116	39	754	2.7
FR	1456	1401	1366	1332	1156	869	2.1
IT	349	1094	1729	2449	3118	3537	10.8
CY	-13	-56	-78	-94	-109	-122	-15.8
LV	-6	-16	-18	-28	-29	-24	-2.6
LT	-23	-83	-63	-10	43	122	9.1
LU	11	21	19	12	-3	-15	-3.3
HU	-3	25	66	59	88	75	1.6
MT	-2	-11	-10	-9	-7	-6	-2.9
NL	56	112	120	163	140	183	1.9
AT	-6	-89	-111	-103	-89	-90	-1.7
PL	25	-27	297	493	694	1070	6.6
PT	-60	-221	-353	-486	-545	-613	-9.7
RO	70	32	103	72	108	188	2.1
SI	12	43	84	119	143	170	17.8
SK	11	51	138	213	282	364	15.2
FI	8	46	94	145	182	222	7.3
SE	32	117	170	254	302	373	6.0
UK	2	-116	-22	117	317	1076	2.4
NO	50	133	187	259	288	329	9.4
EU27	1010	-1566	-317	1637	4006	7084	2.5
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	5694	3116	3370	4396	5419	6403	3.5
EU15	904	-1481	-861	652	2374	4522	1.9
EU10	78	38	655	1099	1614	2332	6.9
EU25	982	-1443	-206	1750	3988	6854	2.5

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, EuroPOP 2008,2010

Πίνακας 3.4 Διαφορά του συνολικό ποσού του πληθυσμού 0-14(EUROPOP2010-EUROPOP2008)

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of 0-14 population EUROPOP2008
BE	30	121	147	188	249	274	14.2
BG	13	31	19	46	65	66	10.0
CZ	40	154	167	201	252	250	21.4
DK	0	23	15	-2	13	15	1.6
DE	-75	-173	-464	-474	-468	-632	-7.1
EE	3	5	2	7	11	11	6.7
IE	11	-63	-121	12	66	36	3.2
GR	9	45	48	66	81	87	6.1
ES	-90	-785	-636	-169	-113	-49	-0.7
FR	477	384	379	253	138	97	0.8
IT	91	279	541	667	736	883	12.2
CY	-4	-13	-17	-22	-27	-29	-14.9
LV	3	-10	-16	-5	-8	-9	-4.2
LT	6	40	23	34	59	51	16.0
LU	1	3	-1	-6	-6	-8	-6.7
HU	-15	-41	-23	-12	-21	-14	-1.2
MT	0	0	-2	-1	-1	-1	-1.5
NL	20	143	135	93	142	160	6.4
AT	-17	-52	-47	-40	-47	-49	-3.9
PL	66	370	252	333	466	388	11.0
PT	-30	-152	-165	-161	-199	-211	-14.6
RO	27	41	28	66	59	51	2.6
SI	8	34	34	41	54	53	23.2
SK	11	77	84	96	123	124	24.5
FI	3	28	34	48	67	69	8.2
SE	20	94	89	102	151	145	8.1
UK	101	457	358	587	871	845	6.7
NO	12	75	83	77	113	119	11.8
EU27	708	1040	864	1949	2713	2602	3.7
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	1466	875	814	1328	1501	1457	3.2
EU15	551	351	313	1165	1681	1662	2.7
EU10	116	616	504	672	909	823	11.0
EU25	668	967	817	1837	2590	2485	3.6

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop 2008,2010

Πίνακας 3.5 Διαφορά του συνόλου πληθυσμού 65 και πάνω (EUROPOP2010-EUROPOP2008)

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of 65+ population EUROPOP2008
BE	15	39	62	87	141	174	5.3
BG	9	31	30	28	-17	-80	-4.3
CZ	17	13	4	22	14	25	0.8
DK	16	6	10	19	50	70	4.7
DE	-80	-4	-68	-496	-799	-1303	-5.7
EE	2	9	11	13	14	9	2.5
IE	-9	-13	-4	-32	-124	-262	-15.4
GR	26	-13	-30	7	39	2	0.1
ES	26	-53	-103	-215	-461	-382	-2.3
FR	368	567	687	770	880	981	5.3
IT	44	177	425	616	797	1114	5.7
CY	3	5	1	-11	-24	-32	-9.4
LV	-1	10	18	23	24	15	2.5
LT	0	-3	-6	-19	-32	-51	-5.8
LU	0	2	4	9	17	20	11.7
HU	3	17	-2	32	34	64	2.3
MT	1	-1	-3	-7	-10	-11	-8.1
NL	37	89	126	128	151	118	2.6
AT	2	23	29	1	-26	-35	-1.3
PL	4	77	-26	-9	26	10	0.1
PT	10	-4	-18	-42	-120	-194	-5.6
RO	12	68	28	95	115	79	1.3
SI	0	9	14	23	38	53	8.9
SK	5	21	21	37	53	68	4.1
FI	15	12	10	12	30	52	3.5
SE	25	38	67	87	123	144	5.0
UK	135	480	820	884	849	444	2.3
NO	9	16	29	45	80	112	7.3
EU27	685	1601	2108	2062	1781	1091	0.7
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	1353	1989	2563	2487	2452	2352	2.4
EU15	630	1345	2018	1835	1546	943	0.8
EU10	34	157	31	103	136	149	0.7
EU25	664	1502	2050	1938	1682	1092	0.8

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

Πίνακας 3.6 Διαφορά του δείκτη εξάρτησης 65 και άνω /15-64(EUROPOP2010-2008)

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2010-2060
BE	0.0	-0.1	-0.6	-1.3	-1.4	-2.0	-2.0
BG	0.4	1.7	2.6	2.9	1.0	-3.5	-3.9
CZ	0.0	-0.3	-1.2	-2.0	-4.3	-6.6	-6.6
DK	0.3	-0.2	-0.4	-0.6	0.5	1.1	0.7
DE	0.0	0.9	1.7	1.7	1.8	0.8	0.7
EE	0.2	1.2	1.6	1.8	1.7	-0.2	-0.4
IE	0.5	2.8	3.2	2.7	-0.7	-7.0	-7.5
GR	0.4	0.1	-0.4	0.2	0.6	-0.6	-1.0
ES	0.5	1.7	1.7	1.0	-1.7	-2.8	-3.3
FR	0.0	0.3	0.4	0.4	0.9	1.4	1.4
IT	-0.2	-0.5	-0.8	-1.9	-2.8	-2.7	-2.6
CY	0.9	2.9	3.5	2.6	2.6	3.4	2.5
LV	0.0	1.0	1.9	3.0	3.9	3.4	3.4
LT	0.2	0.9	0.9	-0.8	-3.3	-9.0	-9.2
LU	-0.7	-0.9	-0.4	1.0	4.3	6.1	6.7
HU	0.1	0.1	-0.4	0.1	-0.2	0.4	0.4
MT	0.6	0.9	0.2	-1.3	-2.9	-3.2	-3.8
NL	0.2	0.5	0.7	0.5	0.9	0.3	0.1
AT	0.1	0.9	1.3	0.9	0.3	0.2	0.1
PL	0.0	0.3	-0.6	-0.9	-1.8	-4.2	-4.2
PT	0.4	0.9	1.6	2.7	2.8	2.5	2.1
RO	0.0	0.4	0.0	0.5	0.5	-0.5	-0.5
SI	-0.2	-0.3	-1.5	-2.8	-4.0	-4.7	-4.6
SK	0.1	0.2	-0.6	-1.4	-3.4	-6.6	-6.7
FI	0.4	-0.2	-0.9	-1.6	-1.7	-1.8	-2.1
SE	0.3	0.0	0.1	-0.3	-0.1	-0.5	-0.7
UK	0.3	1.2	1.9	1.9	1.6	0.0	-0.3
NO	-0.1	-0.6	-1.0	-1.6	-1.1	-0.8	-0.8
EU27	0.1	0.6	0.7	0.4	-0.1	-0.9	-1.1
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	-0.1	0.5	0.6	0.2	-0.2	-0.6	-0.5
EU15	0.1	0.7	0.9	0.6	0.2	-0.6	-0.7
EU10	0.0	0.3	-0.4	-0.8	-1.9	-3.8	-3.8
EU25	0.1	0.6	0.7	0.4	-0.1	-0.9	-1.0

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

**Πίνακας 3.7 Διαφορά του δείκτη Γονιμότητας
(EUROPOP2010-EUROPOP2008)**

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	change 2010 2060
BE	0.08	0.08	0.07	0.06	0.06	0.05	-0.03
BG	0.17	0.16	0.14	0.14	0.13	0.12	-0.06
CZ	0.15	0.14	0.14	0.12	0.11	0.10	-0.05
DK	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01	0.00
DE	0.01	0.02	0.01	0.02	0.01	0.01	-0.01
EE	0.07	0.07	0.06	0.05	0.05	0.04	-0.03
IE	0.17	0.15	0.15	0.13	0.12	0.11	-0.06
GR	0.11	0.10	0.09	0.08	0.08	0.07	-0.04
ES	0.01	0.00	0.00	0.01	0.01	0.00	-0.01
FR	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.00
IT	0.03	0.03	0.02	0.02	0.02	0.02	-0.01
CY	0.04	0.03	0.03	0.03	0.03	0.02	-0.01
LV	-0.05	-0.05	-0.04	-0.04	-0.03	-0.03	0.01
LT	0.20	0.18	0.16	0.14	0.12	0.12	-0.08
LU	-0.06	-0.06	-0.05	-0.05	-0.05	-0.04	0.02
HU	-0.03	-0.03	-0.02	-0.02	-0.03	-0.02	0.01
MT	0.05	0.05	0.04	0.04	0.04	0.04	-0.01
NL	0.07	0.06	0.06	0.05	0.05	0.04	-0.03
AT	-0.03	-0.02	-0.02	-0.02	-0.02	-0.01	0.01
PL	0.12	0.11	0.10	0.10	0.09	0.07	-0.05
PT	-0.05	-0.04	-0.04	-0.03	-0.04	-0.03	0.02
RO	0.05	0.04	0.04	0.04	0.03	0.03	-0.02
SI	0.21	0.19	0.18	0.16	0.15	0.13	-0.08
SK	0.15	0.14	0.14	0.13	0.11	0.10	-0.05
FI	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.00
SE	0.09	0.08	0.07	0.07	0.06	0.05	-0.03
UK	0.10	0.09	0.09	0.08	0.07	0.07	-0.03
NO	0.10	0.09	0.09	0.08	0.07	0.06	-0.04
EU27	0.05	0.05	0.05	0.04	0.04	0.03	-0.02
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	0.03	0.03	0.02	0.03	0.02	0.02	-0.01
EU15	0.04	0.04	0.04	0.04	0.03	0.03	-0.01
EU10	0.11	0.10	0.09	0.08	0.08	0.06	-0.04
EU25	0.05	0.05	0.04	0.04	0.04	0.03	-0.02

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

Πίνακας 3.8 Διαφορά στο προσδόκιμο όριο ζωής κατά τη στιγμή της γέννησης (EUROPOP2010 – EUROPOP2008)

	Males							Females						
	2010	2020	2030	2040	2050	2060	change 2010-2060	2010	2020	2030	2040	2050	2060	change 2010-2060
BE	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1
BG	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.3	0.3	0.2	0.2	0.1	0.1	-0.2
CZ	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
DK	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	-0.1	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.2
DE	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	-0.1	-0.1	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	0.0
EE	1.2	1.1	1.0	0.9	0.8	0.8	-0.4	1.0	0.8	0.7	0.6	0.5	0.4	-0.5
IE	-0.9	-0.8	-0.8	-0.8	-0.7	-0.7	0.2	-0.2	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.1
GR	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	-0.1	-0.1	-0.2	-0.3	-0.3	-0.4	-0.3
ES	0.9	0.8	0.7	0.6	0.5	0.5	-0.4	0.5	0.5	0.4	0.4	0.3	0.3	-0.2
FR	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
IT	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	0.1
CY	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.2	0.8	0.7	0.6	0.5	0.4	0.3	-0.5
LV	1.7	1.4	1.2	1.0	0.8	0.6	-1.1	0.8	0.7	0.6	0.5	0.5	0.4	-0.4
LT	1.2	0.9	0.7	0.5	0.4	0.2	-1.0	0.8	0.6	0.5	0.4	0.3	0.2	-0.6
LU	1.1	0.9	0.7	0.6	0.5	0.4	-0.7	1.3	1.3	1.2	1.1	1.1	1.0	-0.4
HU	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1
MT	1.2	1.0	0.9	0.8	0.7	0.6	-0.7	0.9	0.8	0.6	0.5	0.4	0.3	-0.6
NL	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.2	-0.2	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	-0.1
AT	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	0.1	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	0.1
PL	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.1	0.0	-0.2	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	0.1
PT	0.4	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	0.0
RO	-0.3	-0.3	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	0.2	0.4	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	-0.2
SI	0.7	0.6	0.5	0.4	0.3	0.2	-0.5	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1
SK	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
FI	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.1
SE	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
UK	0.6	0.5	0.4	0.3	0.3	0.2	-0.4	0.5	0.5	0.4	0.3	0.2	0.2	-0.4
NO	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
EU27	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1
EA	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EA12	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	0.0
EU15	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	-0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1
EU10	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
EU25	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

**Πίνακας 3.9 Διαφορά καθαρή μετανάστευση
(EUROPOP2010-EUROPOP2008)**

	Net migration ('000)							Diff. in cum. net migr. (2010-2060) in % of total pop. in 2060 in EUROPOP2010
	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2010-2060	
BE	14	10	11	12	10	9	467	3.5
BG	-10	-15	-3	3	2	2	-153	-2.8
CZ	5	4	3	3	2	2	102	1.0
DK	2	3	3	3	3	3	139	2.3
DE	-106	-59	-54	-49	-48	-44	-3209	-4.9
EE	0	-1	0	1	0	0	3	0.3
IE	-75	1	12	13	10	7	-111	-1.7
GR	-13	-1	-1	-1	-1	-1	-208	-1.8
ES	-461	4	93	99	75	55	-414	-0.8
FR	-26	0	0	0	1	0	-328	-0.4
IT	105	103	90	83	76	70	3944	6.1
CY	-7	-3	-2	-2	-2	-2	-155	-13.6
LV	-3	0	1	1	1	1	30	1.8
LT	-11	-5	-1	1	1	1	-80	-3.0
LU	2	0	0	0	0	0	-9	-1.2
HU	3	5	5	4	4	4	185	2.1
MT	-2	-1	-1	0	0	0	-36	-9.4
NL	28	-1	-2	-1	-1	-2	58	0.3
AT	-14	5	4	4	3	3	41	0.5
PL	27	-1	5	9	8	6	412	1.3
PT	-33	-11	-9	-8	-8	-7	-678	-6.6
RO	5	2	4	5	4	4	207	1.2
SI	6	2	2	2	2	2	111	5.4
SK	7	5	4	4	4	3	219	4.3
FI	5	4	4	4	3	3	173	3.0
SE	18	1	6	7	5	4	226	2.0
UK	14	27	27	25	22	20	831	1.1
NO	16	2	4	4	3	2	189	2.9
EU27	-520	80	202	221	177	142	1767	0.3
EA	:	:	:	:	:	:	:	:
EA12	-564	64	157	166	130	100	-274	-0.1
EU15	-540	87	185	190	150	119	922	0.2
EU10	25	6	16	23	20	17	791	1.2
EU25	-515	93	201	213	170	136	1713	0.3

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, EuroPop, 2008,2010

Συνοψίζοντας μπορούμε να πούμε ότι και δύο προβολές του Ageing Report του 2009 και 2012 μπορεί να έχουν σε κάποιες προβολές διαφορές αλλά είναι μηδαμινές αφού στο μέσο όρο των 27 χωρών όπως μπορούμε να δούμε από τους παραπάνω πίνακες δεν έχουν ουσιαστικές και μεγάλες αποκλίσεις. Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερες προβολές και αναλογιστικές μελέτες

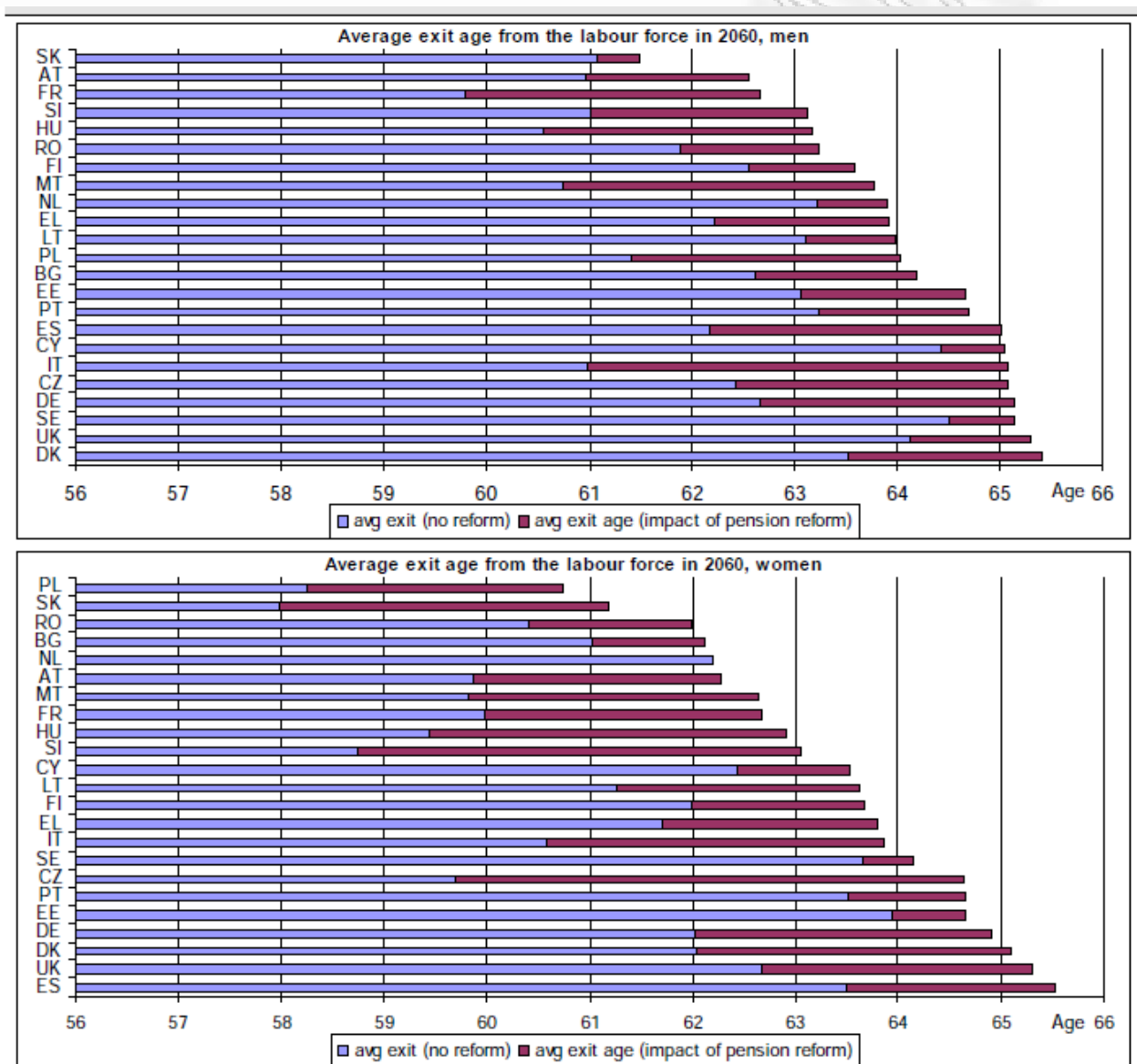
αναδεικνύουν το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού όλο και εντονότερα και τις επιπτώσεις που θα δημιουργήσουν στα ασφαλιστικά ταμεία αν δεν παρθούν κάποια αναγκαία μέτρα και μεταρρυθμίσεις όπως είναι η αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης, αφού μπορεί να αλλάξει ο οικονομικός και ο ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης . Από το 2000 και μετά , κάποιες χώρες ξεκίνησαν να αναθεωρούν τα συνταξιοδοτικά συστήματα τους με διάφορες μεταρρυθμίσεις και κάποιες άλλες χώρες όπως και η Ελλάδα άρχισαν να μπουν σε αυτή τη διαδικασία θεωρώντας ότι υπάρχει ακόμα χρόνος για να επανεξετάσουν το συγκεκριμένο θέμα. Ο παρακάτω πίνακας που υπάρχει στο Ageing Report 2012 μας δείχνει για κάθε χώρα από τις 22 τη μεταβολή στα όρια συνταξιοδότησης.

Όσον αφορά τις διαφορές μεταξύ των δύο προβολών που αξίζει να αναφερθούμε αναλυτικά έχουμε για τους άνδρες των 22 χωρών που έχουν προβεί σε μεταρρυθμίσεις διαπιστώνουμε ότι υπάρχουν αρκετές αλλαγές ως προς το προβλεπόμενο όριο εξόδου από την αγορά εργασίας τη χρονική στιγμή του 2060. Οι χώρες οι οποίες φθάνουν το όριο εξόδου στα 65 είναι η Ιταλία, η Κύπρος, η Τσέχικη Δημοκρατία, η Σουηδία, η Γερμανία, η Ισπανία , το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Δανία. Χώρες που προσεγγίζουν τα 64 έτη είναι η Πορτογαλία, η Εσθονία και η Βουλγαρία. Χώρες που βρίσκονται μεταξύ των 63 και 64 ετών είναι η Σλοβενία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία , η Φιλανδία , η Μάλτα, η Ολλανδία, η Ελλάδα και η Λετονία. Οι χώρες που έχει μεταφερθεί το όριο συνταξιοδότησης μεταξύ των 62 και 63 είναι η Γαλλία και η Αυστρία. Τέλος η χώρα που είναι μεταξύ 61 και 62 είναι η Σλοβακία .Όσον αφορά τη μετατόπιση του ορίου συνταξιοδότησης για τις γυναίκες στις 22 χώρες που έχουν προβεί σε μεταρρυθμίσεις παρατηρούμε στο παρακάτω πίνακα ότι οι χώρες που έχουν μεταφέρει το όριο πάνω από την ηλικία των 65 είναι η Ισπανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ισπανία. Οι χώρες που είναι μεταξύ των 64 και 65 είναι η Πορτογαλία, η Γερμανία, η Εσθονία, η Σουηδία και η Τσέχικη Δημοκρατία. Οι χώρες που βρίσκονται μεταξύ των 63 και 64 είναι η Σλοβενία, η Κύπρος, η Λετονία ,η Φιλανδία ,η Ελλάδα και η Ιταλία. Οι χώρες που είναι μεταξύ των 62 και 63 είναι η Ρουμανία, η Βουλγαρία, η Ολλανδία, η

Αυστρία ,η Μάλτα, η Γαλλία και η Ουγγαρία. Οι χώρες που βρίσκονται κάτω από τα 62 έτη είναι η Πολωνία και η Σλοβακία. Αναλυτικότερα στο παρακάτω πίνακα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

Διάγραμμα 3.24 Διαφορά στο όριο εξόδου από την αγορά εργασίας μετά τις μεταρρυθμίσεις για άντρες και γυναίκες.

Source: Commission services, EPC.

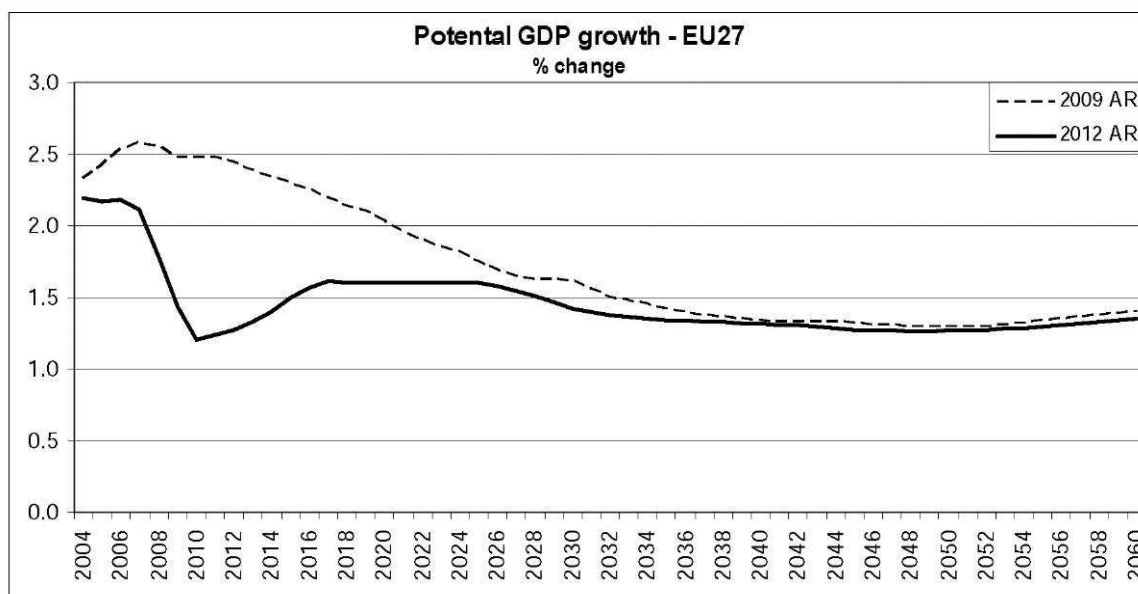
Πηγή: EPC

Σημαντικό ρόλο στις αλλαγές αυτές που αφορά το όριο εξόδου από την αγορά εργασίας έχει διαδραματίσει η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού όπως αναφέραμε

λεπτομερώς στο προηγούμενο κεφάλαιο αλλά και στις μεταρρυθμίσεις που έχουν προβεί στο σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Στην Ελλάδα μετά τη ψήφιση του νόμου 3863/10 τον Ιούλιο του 2010 είναι πρωτοφανής η αύξηση του ορίου εξόδου. Το θέμα που αναδύεται είναι κατά πόσο μπορούν να πραγματοποιηθούν οι μεταρρυθμίσεις αυτές και αν τα αποτελέσματα από αυτές τις μεταρρυθμίσεις θα είναι τα αναμενόμενα των προβολών. Η πιστή τήρηση των μεταρρυθμίσεων αλλά και η συνεχής προσαρμογή της δομής του ασφαλιστικού συστήματος θα πρέπει να είναι αναγκαία έτσι ώστε αυτές οι προβολές να μην μείνουν ευσεβείς πόθοι..

Κατά τη διάρκεια μεταξύ του 2008 και 2011 υπήρξαν κάποιες αλλαγές στα κοινωνικά-πολιτικά συστήματα της Ευρωζώνης και γενικότερα της Παγκόσμιας Οικονομίας. Δημιουργήθηκε μία κρίση από τη κατάρρευση του τεράστιου επενδυτικού οίκου Lehman Brothers και η κρίση από τη κατάρρευση αυτή μεταδόθηκε σε όλη τη Παγκόσμια Οικονομία. Τα θέματα πλέον που απασχολούν όλους τους Παγκόσμιους Μηχανισμούς είναι η διατήρηση του χρέους της κάθε χώρας σε διαχειρίσιμα επίπεδα . Όσον αφορά την ευρύτερη περιοχή της Ευρωζώνης οι Ευρωπαϊκοί Μηχανισμοί έκριναν πως προς το παρόν τρεις χώρες πρέπει να μπουν κάτω από την επιτήρηση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου Στήριξης για να μπορέσουν να διατηρήσουν το χρέος. Οι τρεις αυτές χώρες είναι η Ελλάδα, η Πορτογαλία και η Ιρλανδία. Αυτός είναι και ο κύριος λόγος που υπάρχει μία διαφορά μεταξύ των δύο προβολών του Ageing Report του 2009 και 2012 ως προς την ανάπτυξη του ΑΕΠ. Ο πίνακας που ακολουθεί διατυπώνει το μέσο όρο της πορείας του ΑΕΠ για το σύνολο των 27 χωρών.

Διάγραμμα 3.25 Πρόβλεψη για την αύξηση του ΑΕΠ των 27

Source: Commission services, EPC.

Παρατηρούμε μία πολύ σημαντική απόκλιση των καμπυλών από το 2008 και μετά, οι καμπύλες αυτές αρχίζουν να τέμνουν από το 2040 και μετά. Ο βασικότερος λόγος αυτής της απόκλισης είναι ο λόγος που αναφέραμε λίγο πιο πάνω. Το διάγραμμα αυτό μπορούμε να πούμε ότι είναι αρκετά αισιόδοξο και η εκτίμηση που μπορούμε να κάνουμε είναι ότι η ύφεση θα είναι μεγαλύτερη από ό,τι φαίνεται διότι τη χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκε η ανάλυση δε συμπεριλαμβάνει το σύνολο της ύφεσης. Όποτε τα αποτελέσματα θα είναι σίγουρα πιο επίπονα. Με την πτώση του ΑΕΠ θα αναμένουμε και λιγότερα έσοδα για κάθε χώρα στο Κρατικό Προϋπολογισμό, οι δαπάνες όπως δείξαμε σε πιο πάνω διαγράμματα αυξάνονται με ταχύτατους ρυθμούς με αποτέλεσμα το χρέος και το αφανές χρέος να διογκώνονται σε υψηλά επίπεδα.

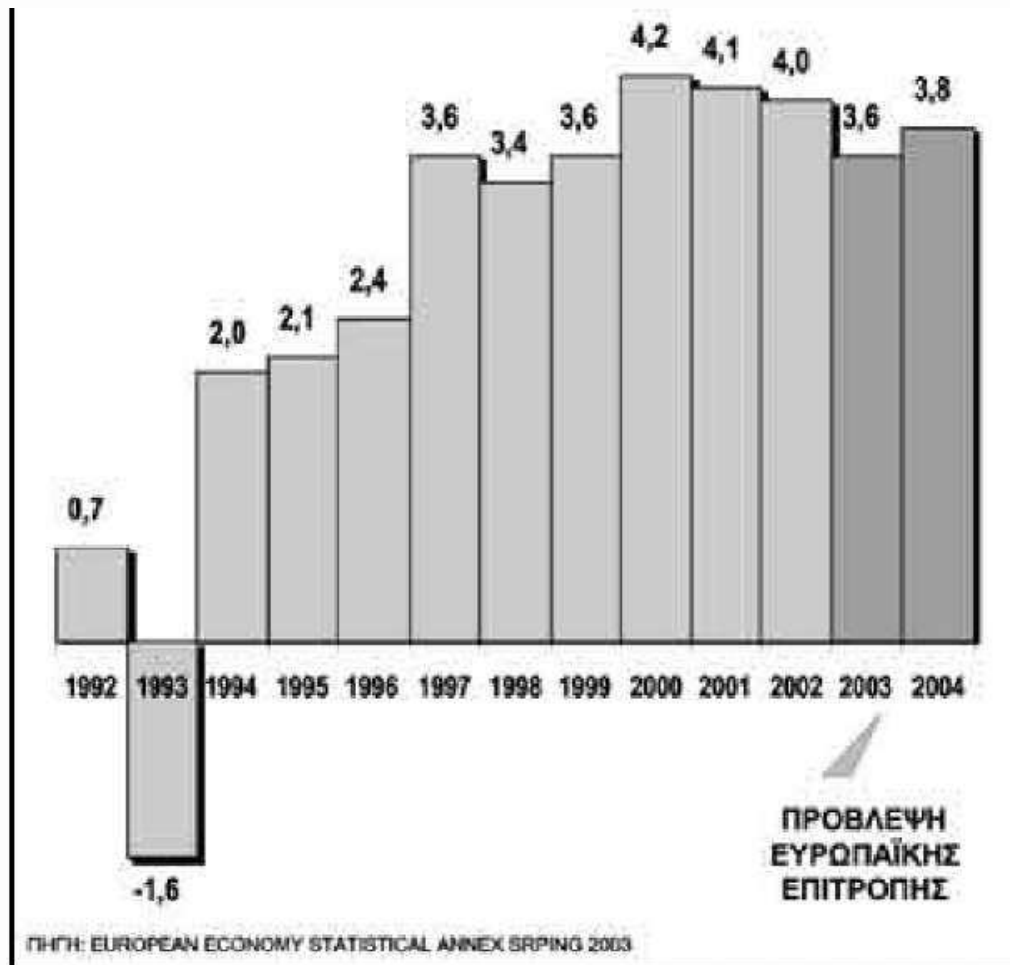
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Δαπάνες Προβολών ΙΝΕ ΓΣΕΕ 2003-2007

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα νέα κράτη μέλη αποτελεί νέα πρόκληση για την Ελληνική οικονομία αλλά και την επιλογή μιας μακράς ανάπτυξης για ολόκληρη την Ευρωζώνη. Απαιτείται να είναι πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά συντεταγμένα προκειμένου να μην τεθεί σε κίνδυνο το κοινωνικό κεκτημένο και το Ευρωπαϊκό μοντέλο, υπομονεύοντας την αλληλεγγύη και τη συνοχή στο εσωτερικό της ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό έχουν πραγματοποιηθεί οι έρευνες που θα ασχοληθούμε σε αυτό το σημείο του ΙΝΕ ΓΣΕΕ (2003,2007) όπου η βασική και η κεντρική επιδίωξη αφορά την ελληνική οικονομία. Αναφέροντας τις βασικές εξελίξεις που συντελούνται τα τελευταία χρόνια αλλά και τις πιθανές εξελίξεις των επόμενων χρόνων.

Στο σημείο αυτό θα δούμε τι απεικονίζουν οι παρακάτω πίνακες στην έρευνα που έγινε το 2003 για του ΙΝΕ-ΓΣΕΕ και ποιες θα είναι οι εξελίξεις και προοπτικές της Ελληνικής οικονομίας. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται είναι διαφορετική από τις προβολές της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφού η συγκεκριμένη προβολή ασχολείται με τις εισφορές της χώρας και όχι με τις δαπάνες. Επίσης οι αναλογιστές κάνουν διάφορες υποθέσεις με την αύξηση του ΑΕΠ για να μελετήσουν μέχρι ποια χρονική περίοδο μπορεί να αντέξει το Ελληνικό σύστημα ασφάλισης

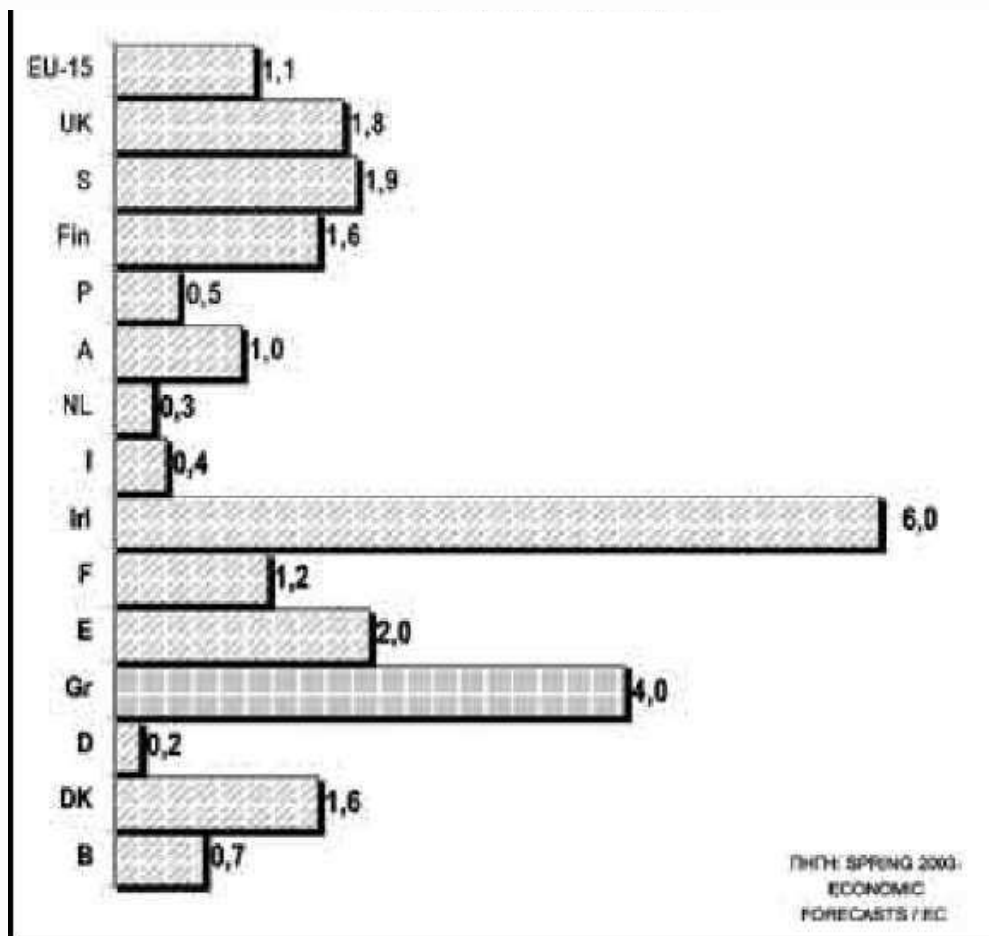
Στο παρακάτω πίνακα παρατηρούμε το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ στην Ελλάδα έως το 2002 και προβλέπει τι θα γίνει το 2003 και 2004. Απο το 1994 και για τα επόμενα 9 χρόνια η αύξηση του ΑΕΠ είναι συνεχόμενη και με σταθερές αυξητικές τάσεις όπως παρατηρούμε ακριβώς από κάτω.

Διάγραμμα 4.1 Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ στην Ελλάδα(%)1992-2002 και πρόβλεψη για το 2003-2004

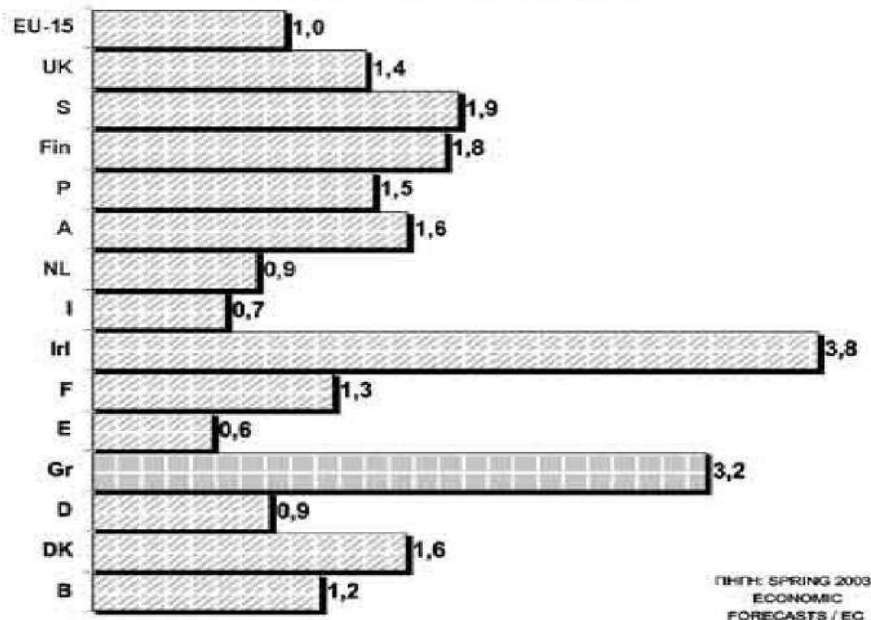
Στη συνέχεια βλέπουμε την αύξηση του ΑΕΠ για το έτος 2002 της Ελλάδος σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ΟΝΕ. Η Ελλάδα κατέχει τη δεύτερη θέση με ρυθμό ανάπτυξης 4% και είναι πίσω από την Ιρλανδία η οποία έχει 6% ρυθμό ανάπτυξης.

Διάγραμμα 4.2 Η αύξηση του ΑΕΠ κατά το 2002.Ετήσιος ρυθμός μεταβολής %

Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει την πραγματική αύξηση της παραγωγικότητας της Ελλάδος σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες της ΟΝΕ. Η Ελλάδα και σε αυτό το πίνακα κατέχει τη δεύτερη θέση με ετήσιο ποσοστό 3,2%. Η Ιρλανδία έχει το μεγαλύτερο ποσοστό με ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 3,8%

Διάγραμμα 4.3 Η αύξηση της παραγωγικότητας 1996-2002. Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής %

Η άνοδος του ΑΕΠ των ετών 1996 έως και 2003 σηματοδοτεί πιθανότατα μία μονιμότερη αλλαγή στους ρυθμούς ανάπτυξης της παραγωγικότητας και συνεχώς συγκλίνει τη ψαλίδα σε σχέση με τις Βόρειες αναπτυγμένες χώρες της Ευρώπης σύμφωνα με τους παραπάνω πίνακες . Αυτό που ισχυρε το 2003,τη χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκε η έρευνα δεν ισχύει στη σημερινή περίοδο. Η χώρα μας διανύει το τρίτο συνεχόμενο έτος ύφεσης με πολύ σημαντική πτώση του ΑΕΠ

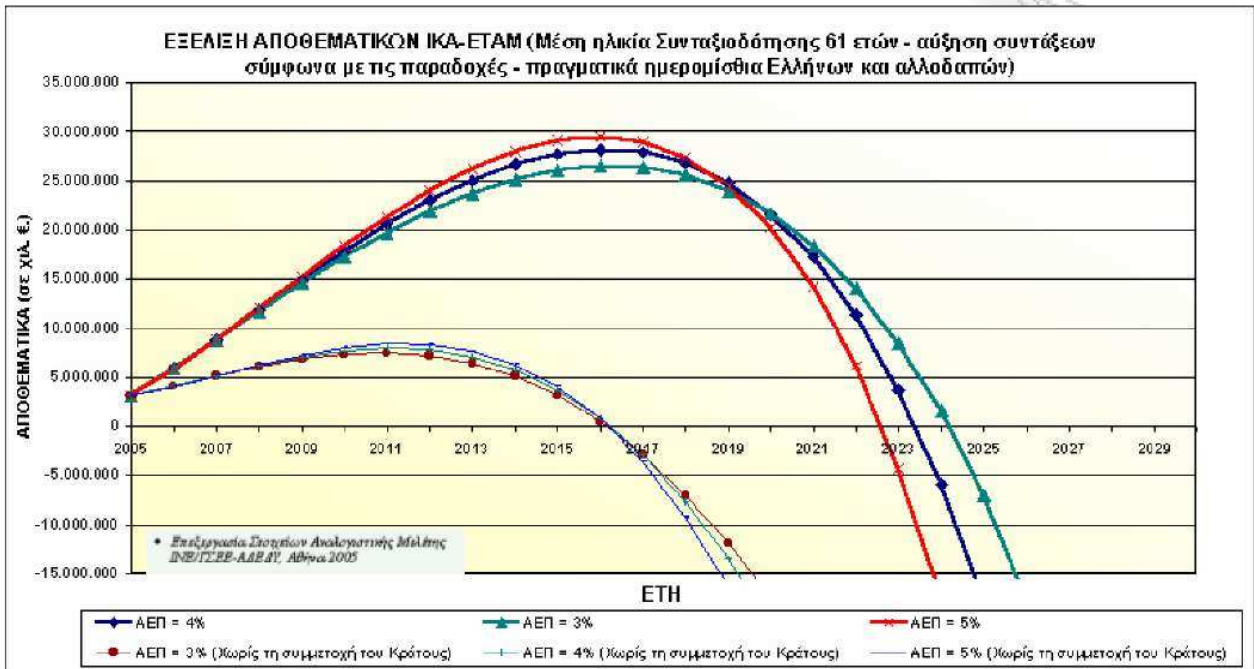
Στο σημείο αυτό προσπαθήσουμε να ερμηνεύσουμε την αναμενόμενη εξέλιξη της οικονομικής βιωσιμότητας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ όπως αποδίδουν τα παρακάτω διαγράμματα. Η μελέτη πραγματοποιήθηκε το 2007 για το λογαριασμό της ΙΝΕ-ΓΣΕΕ . Με βασική προϋπόθεση την επακριβή εφαρμογή και τήρηση των

ρυθμίσεων του Ν. 3029/2002 και κυρίως των αναφερομένων στην ετήσια χρηματοδότηση (1% του ΑΕΠ) του Ιδρύματος, με δεδομένη εισπραξιμότητα 100% των ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων και εργοδοτών..

Αναλυτικότερα, κατά τη διενέργεια των αναλογιστικών αυτών προσεγγίσεων, έχουν συνδυασθεί ποικίλα σενάρια:

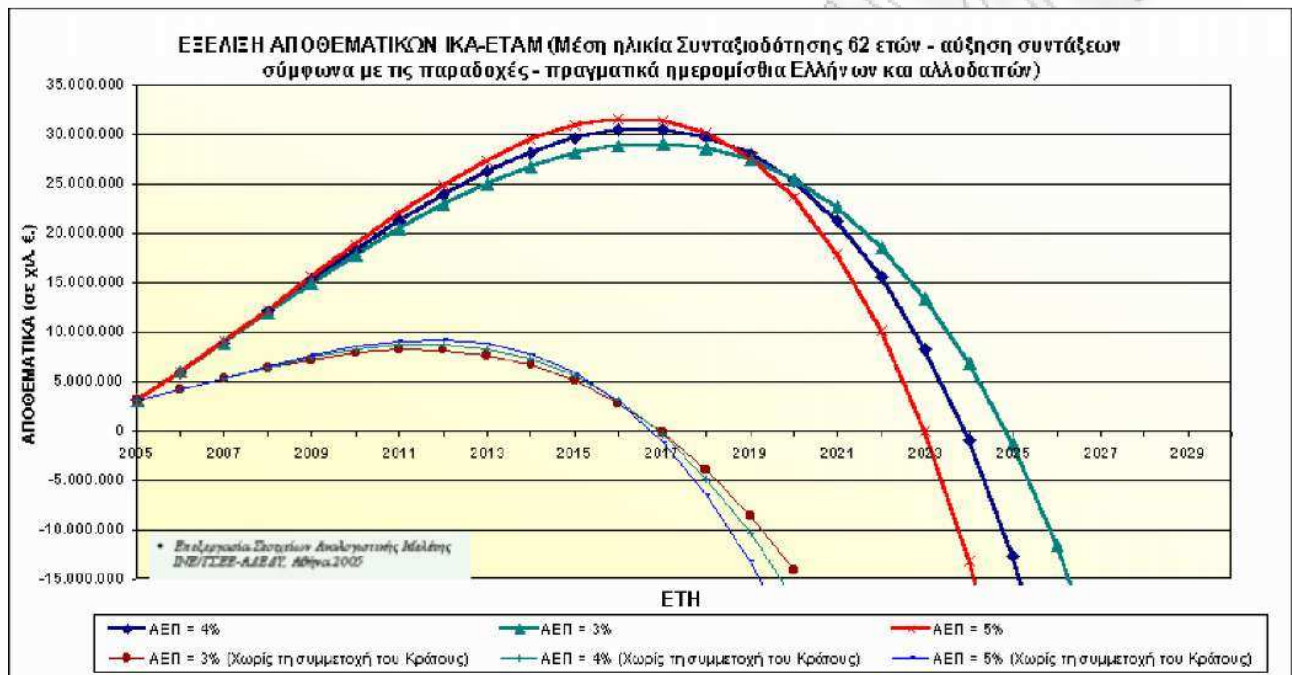
- εναλλακτικών ετήσιων ρυθμών ανάπτυξης (αυξήσεων του ΑΕΠ) 3% η 4% η 5%,
- εναλλακτικών τρόπων χρηματοδότησης (με η χωρίς τη συμμετοχή του Κράτους),
- εναλλακτικών ηλικιών συνταξιοδότησης 61, 62, 63, 64 ή 65 έτη ηλικίας.

Διάγραμμα 4.4 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 61 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.

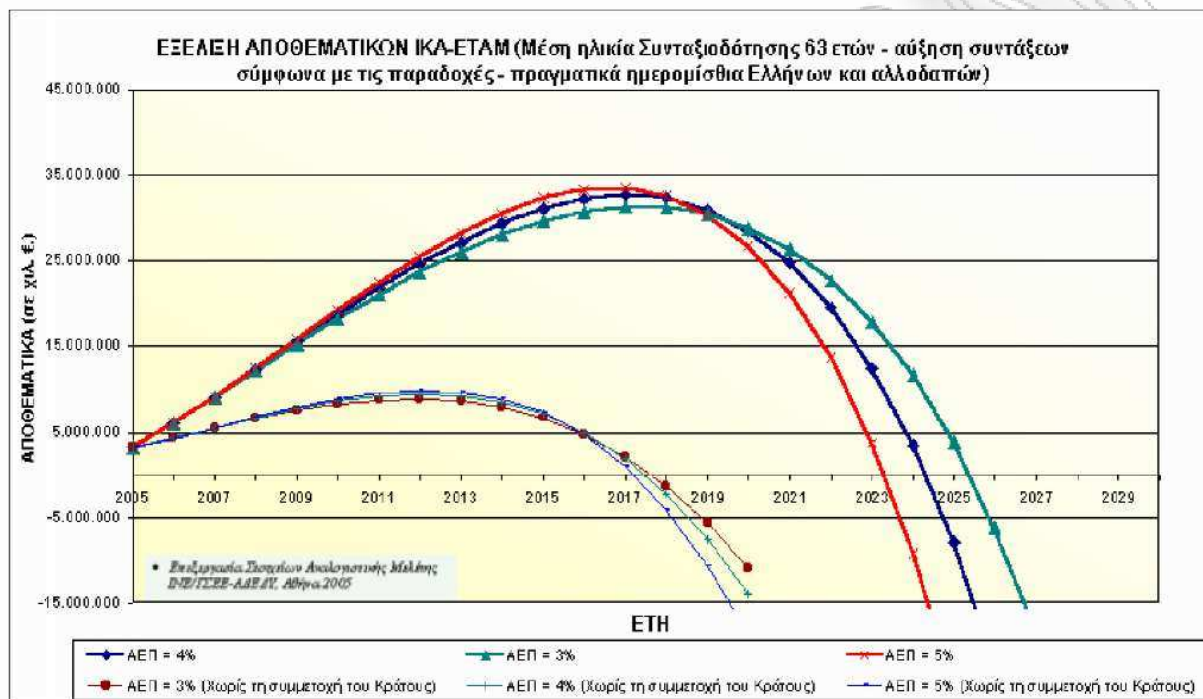
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 61^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το έτος 2024 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το 2023 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2022, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπρακτική ικανότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.5 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 62 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.

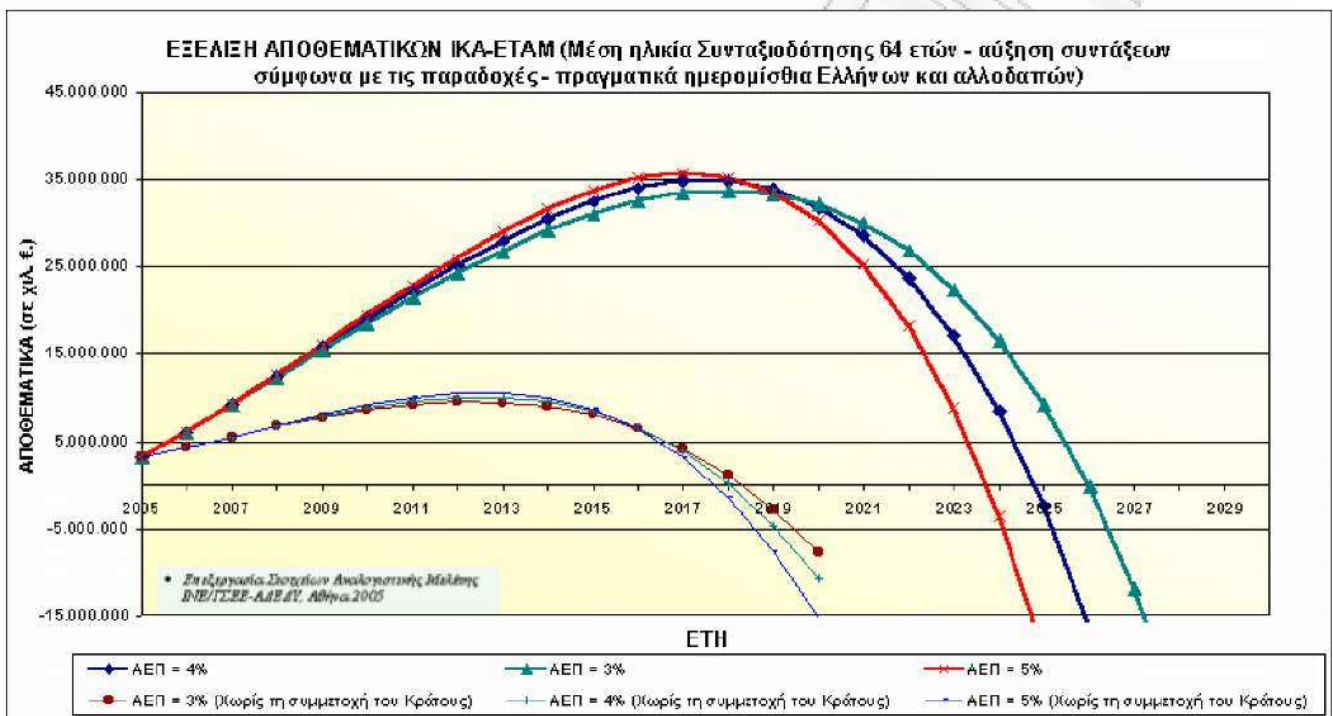
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 62^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το έτος 2025 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το 2024 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει μέχρι το 2023, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπρακτική ικανότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.6 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 63 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών).

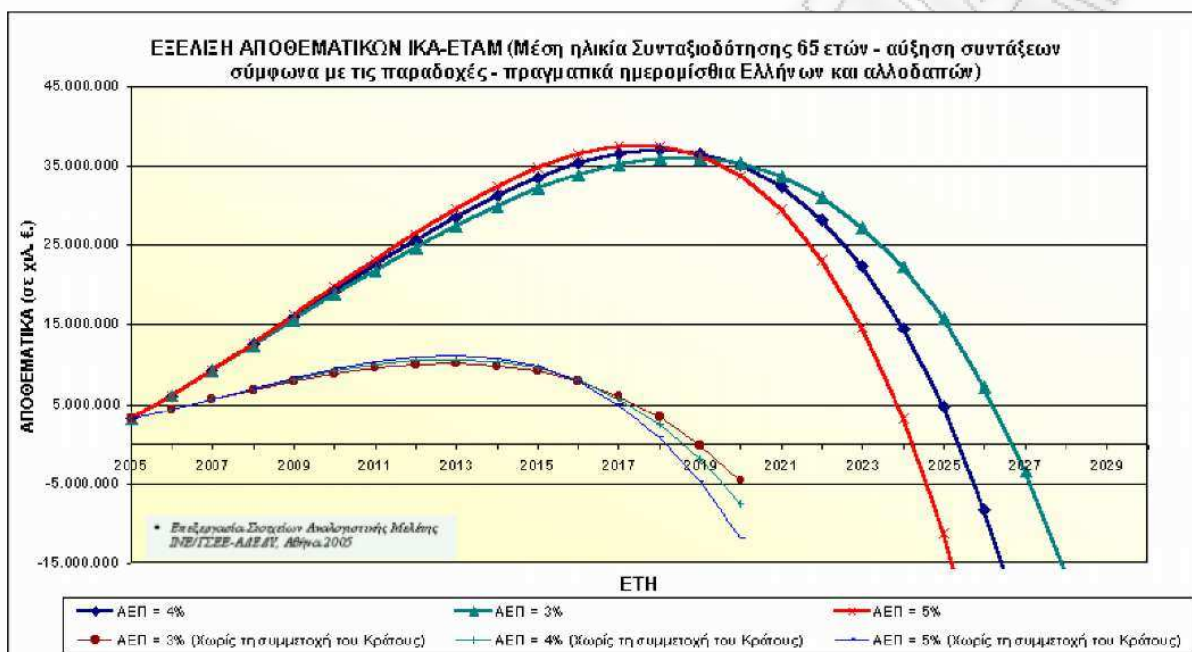
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 63^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο μετά το έτος 2025 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο μετά το έτος 2024 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2023, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπρακτική ικανότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.7 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 64 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.

Με ηλικία συνταξιοδότησης το 64^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το έτος 2026 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο πριν από το έτος 2025 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2023, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπραξιμότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.8 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 65 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών)

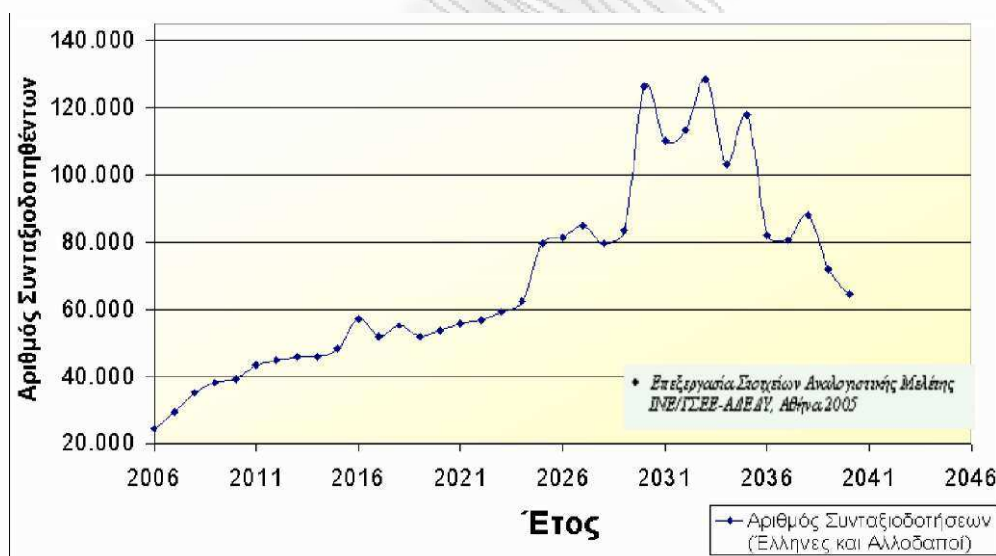
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 65^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πριν από το έτος 2024 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο μετά το έτος 2025 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2024, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπραξιμότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Η αναλογιστική μελέτη που πραγματοποιήθηκε αφορά τα έσοδα του ασφαλιστικού συστήματος και μέχρι ποια χρονιά μπορεί να αντέξει το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Παρατηρούμε ότι παρόλο που συνεχώς αυξάνει το ΑΕΠ με βάση την υπόθεση των αναλογιστών, συμπεραίνουμε ότι όσο πιο μεγάλη η αύξηση του ΑΕΠ τόσο πιο λίγο μπορεί να αντέξει το

σύστημα. Αυτό γίνεται διότι οι εισφορές που έχουν συσσωρευτεί όλα τα χρόνια του εργασιμου βίου είναι πολύ λιγότερα από τα έξοδα για συντάξεις. Ο νόμος του 1992 που αφορούσε τα άτομα που αποχωρούσαν από την αγορά εργασίας, προέβλεπε τη δυνατότητα να λαμβάνουν σύνταξη το μέσο όρο των τελευταίων τριών ετών. Εφόσον υπάρχει αύξηση του ΑΕΠ, σηματοδοτεί και αύξηση της παραγωγικότητας με αποτέλεσμα αύξηση των μισθών.

Το παρακάτω διάγραμμα μας δείχνει τον αριθμο των συνταξιοδοτήσεων ανά έτος που βοηθάει την αναλογιστική μελέτη που πραγματοποιήθηκε.

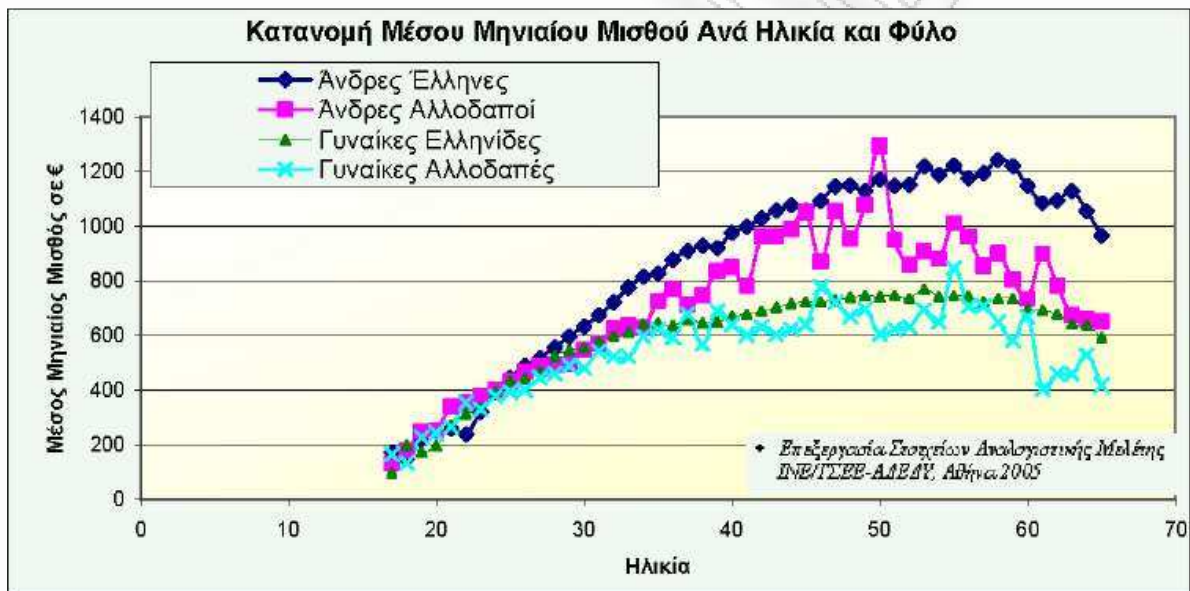
Διάγραμμα 4.9 Αριθμός συνταξιοδοτήσεων Ανά έτος

Πηγή : ΙΝΕ ΓΣΕΕ

Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει τη πορεία των μισθών των ατόμων που είναι ασφαλισμένοι στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης. Η πορεία όλων των παρακάτω ομάδων είναι ανοδική.

Διάγραμμα 4.10 Κατανομή Μέσου Μηνιαίου Μισθού Ανά Ηλικία και Φύλο

Πηγή : INE ΓΣΕΕ

5A

Γνωρίζουμε ότι η αύξηση της απασχόλησης και ο περιορισμός της ανασφάλιστης εργασίας ενισχύουν την οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος ασφάλισης, στη συγκεκριμένη περίπτωση της κοινωνικής ασφάλισης αφού το Ελληνικό σύστημα όπως αναφέραμε πιο πάνω είναι διανεμητικό. Δηλαδή αυξάνουν τις εισφορές και τις εισροές του ενώ παράλληλα βελτιώνουν τη σχέση εργαζομένων προς συνταξιούχους. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι η βελτίωση των μισθών και των αμοιβών

οι οποίοι οδηγούν σε βελτιώσεις των ετήσιων εισροών του συστήματος. Οι γενικές αυτές αρχές ισχύουν, απολύτως, σε οποιοδήποτε σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, υπό την προϋπόθεση, ότι το σύστημα αυτό έχει δομηθεί σωστά.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΡΟΒΟΛΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΙΝΕ ΓΣΕΕ (2003,2007) ΚΑΙ ΤΩΝ AGEING REPORT (2009,2012)

Οι προβολές του ΙΝΕ ΓΣΕΕ έχουν πραγματοποιηθεί σε προγενέστερα χρόνια απ' ότι οι προβολές του Ageing Report . Ένα κοινό σημείο σε αυτές τις προβολές είναι η μεταβολή του δημογραφικού δείκτη εξάρτησης από το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού με αποτέλεσμα την συνεχή αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων.

Οι προβολές αυτές διαφέρουν ως προς τη μεθοδολογία της ανάλυσης τους.Οι προβολές της Ευρωπαϊκής Ένωσης μελετούν και εξετάζουν τις προβολές των δαπανών ενώ του ΙΝΕ ΓΣΕΕ μελετούν τα έσοδα στο σύστημα ασφάλισης.Μία μεγάλη διαφορά που παρατηρούμε είναι ότι οι έρευνες του ΙΝΕ ΓΣΕΕ με βάση την ανάπτυξη του ΑΕΠ της Ελληνικής Οικονομίας που είχε ήδη πραγματοποιηθεί τα προηγούμενα χρόνια , έδειξαν ότι η ανάπτυξη του ΑΕΠ θα συνεχιζόταν και τα επόμενα χρόνια αλλά ίσως με μικρότερο ρυθμό ανάπτυξης.Επίσης οι προβολές του Ageing Report του 2009 έδειχναν ακριβώς το ίδιο γεγονός,δηλαδή μικρή αύξηση του ΑΕΠ της Ελληνικής Οικονομίας.Η κρίση όμως που έχει δημιουργηθεί στην ευρύτερη περιοχή της Ευρωζώνης έχει αλλάξει αρκετά τους ρυθμούς ανάπτυξης αρκετών χωρών συμπεριλαμβάνοντας και την Ελλάδα.Η προπαρασκευαστική έρευνα του Ageing Report του 2012 αφού είναι και η πιο πρόσφατη αποτυπώνει αυτή την ύφεση όχι μόνο του Ελληνικού Κράτους αλλά στο μέσο όρο του συνόλου της Ευρωζώνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 . Συμπεράσματα

Όλο και περισσότερες έρευνες , μελέτες και δαπάνες προβολών από διάφορους Παγκόσμιους Οργανισμούς δείχνουν πόσο σημαντικό είναι το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Οι τάσεις αύξησης των ηλικιωμένων δημιουργείται κυρίως από τρεις παράγοντες που αποτελούν και την κινητήρια δύναμη των προβολών (Προσδόκιμο επιβίωσης, Γονιμότητα και Μετανάστευση) . Οι προβολές που χρησιμοποιήθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια είχαν ως στόχο να μελετήσουμε και να αναλύσουμε το πρόβλημα που δημιουργείται από το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Οι έρευνες αυτές έγιναν σε προγενέστερα χρόνια, οπότε τα συμπεράσματα που προσπαθήσαμε να εξάγουμε είναι πολύ πιθανό να περιέχουν και αρκετή ποσότητα αισιοδοξία αφού τα τελευταία δύο έτη παρατηρείται μία ύφεση της Παγκόσμιας Οικονομίας.

Οι δημογραφικές εξελίξεις δηλαδή μεγαλύτερη διάρκεια ζωής σε συνδυασμό με το χαμηλό δείκτη γονιμότητας θα οδηγήσουν σε σημαντική άνοδο του δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων (το ποσοστό των ατόμων άνω των 65 ετών ως προς τον πληθυσμό σε ηλικία απασχόλησης) σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εξέλιξη αυτή θα αυξήσει σημαντικά τις δαπάνες για συντάξεις και υγεία και θα περιορίσει τον αριθμό εκείνων που καταβάλλουν εισφορές. Ο βαθμός στον οποίο οι συνέπειες αυτές θα επηρεάσουν το βιοτικό επίπεδο στις επιμέρους χώρες θα εξαρτηθεί τόσο από τις αρχικές δημοσιονομικές τους επιδόσεις όσο και από τις προσπάθειες που γίνονται για την ενίσχυση του ρυθμού ανάπτυξης, την αύξηση του ποσοστού απασχόλησης του πληθυσμού, καθώς και για τον εξορθολογισμό των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Στην Ελλάδα οι συνέπειες της γήρανσης του πληθυσμού θα είναι εντονότερες, μεταξύ άλλων και επειδή ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ βρίσκεται σήμερα σε πολύ υψηλό επίπεδο

Οι δημογραφικές εξελίξεις καθορίζουν μια σειρά οικονομικών χαρακτηριστικών του πληθυσμού, όπως το μέγεθος της αγοράς εργασίας του μέλλοντος που έχει σχέση με το ύψος χρηματοδότησης των ασφαλιστικών συστημάτων και ο αριθμός μελλοντικών συνταξιούχων που έχει άμεση σχέση με το ύψος της δαπάνης για την κάλυψη των συνταξιοδοτικών παροχών, αλλά και άλλων που συνδέονται με τη γήρανση, όπως παροχών υγείας και φροντίδας. Με δεδομένο το φαινόμενο της γήρανση του πληθυσμού, θα πρέπει να εξετάσουμε τις διάφορες επιπτώσεις στα δημοσιονομικά-μακροοικονομικά μεγέθη από τις οποίες θα εξαρτηθεί σε ποιο βαθμό και με ποιο τρόπο θα ανταποκριθεί ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας στην αυξημένη ζήτηση για παροχές. Επίσης σε ποιο βαθμό θα μπορέσει να καλύψει τις ανάγκες των συνταξιούχων.

Η γήρανση του πληθυσμού δημιουργεί ή μάλλον καλυτέρα διογκώνει τα προβλήματα στα διάφορα συστήματα ασφάλισης είτε αυτά είναι δημόσια είτε αυτά είναι ιδιωτικά. Στο κεφάλαιο 1 γίνεται εκτενέστερη αναφορά για τις δομές και τις διαφορές μεταξύ της κοινωνικής και της ιδιωτικής ασφάλισης. Σε πρώτη ματιά μπορούμε να πούμε ότι η ιδιωτική ασφάλιση φαίνεται να αντιδρά καλύτερα στο φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού σε μικροοικονομικό επίπεδο αλλά δεν ισχύει το ίδιο σε μακροχρόνιο επίπεδο αφού ο βασικός της άξονας είναι η κεφαλαιοποίηση των εισφορών /ασφαλιστρών για την πληρωμή της σύνταξης όταν φτάσουν στο έτος συνταξιοδότησης. Αντιθέτως μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι η γήρανση του πληθυσμού επηρεάζει σε πολύ μεγάλο βαθμό την κοινωνική ασφάλιση αφού υπάρχει σχέση αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών. Σε αυτό λοιπόν το σημείο δίνεται η απάντηση στο ερώτημα που θέσαμε παραπάνω, δηλαδή να υπάρξει μία μετατόπιση από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα.

Το μεγάλο ζήτημα λοιπόν που δημιουργείται είναι αν πρέπει να υπάρξει μία πλήρη μετατόπιση του συστήματος :

Στο σημείο αυτό θα χρησιμοποιήσουμε κάποιους μύθους που έχει παραθέσει ο Nicholas Barr στο βιβλίο του *The Welfare State As Piggy Bank* (2001) που

προσπαθεί εμμέσως να απαντήσει στο πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού αν συνίσταται στην μετατροπή του υπάρχοντος κρατικού-διανεμητικού συστήματος συντάξεων σε ιδιωτικό-κεφαλαιοποιητικό.

Ο Nicholas Barr αναφέρει ότι αν ένα σύστημα έχει επιβλαβείς επιπτώσεις στα κίνητρα εργασίας ή αντίστοιχα προσφέρει κίνητρα για πρόωμη συνταξιοδότηση δεν έχει σχέση με την κεφαλαιοποίηση. Το Σουηδικό σύστημα το οποίο είναι διανεμητικό διατηρεί όλα τα κίνητρα για παραμονή εργασίας και αντιθέτως υπάρχουν πολλά κεφαλαιοποιητικά συστήματα τα οποία εμπεριέχουν κίνητρα πρόωρης συνταξιοδότησης. Άρα σημασία έχει πως λειτουργεί το σύστημα και τι πιστεύουν οι ασφαλισμένοι, δηλαδή πως ανταποκρίνεται στους ασφαλισμένους το κάθε σύστημα είτε αυτό είναι διανεμητικό είτε κεφαλαιοποιητικό. Βασικός στόχος κάθε συστήματος είναι να δώσει σημασία στην οικονομική ευημερία δηλαδή ότι είναι πιθανό η περισσότερη εργασία να αποτιμάται σε όρους ευημερίας .

Επίσης ο ίδιος συγγραφέας αναφέρει ότι πολλά ιδιωτικά συστήματα συντάξεων έχουν καταστραφεί από κυβερνητικές πράξεις ή πολιτικών αδρανειών (π.χ. τα αποτελέσματα του υπερπληθωρισμού στη Λατινική Αμερική αλλά και στην Ευρώπη πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο). Οι πολιτικοί δεν είναι οι μόνοι που προσφέρουν υποσχέσεις που δεν μπορούν να εκπληρώσουν. Σε κάθε σύστημα λοιπόν είτε αυτό είναι διανεμητικό είτε κεφαλαιοποιητικό ο ρόλος του κράτους είναι εξαιρετικά σημαντικός για την εξασφάλιση της μακροοικονομικής σταθερότητας. Η αλλαγή του συστήματος δεν είναι πανάκεια.

Η γήρανση του πληθυσμού είτε σε κεφαλαιοποιητικά είτε σε διανεμητικά συστήματα μειώνει αναποφευκτα το ρυθμό αύξησης του πληθυσμού και επομένως θέτει σε αμφιβολία τη γενική ανάπτυξη. Γίνεται αντιληπτό ότι τα συστήματα ασφάλισης θα πρέπει να προσαρμοστούν για να ανατραπούν οι αρνητικές συνέπειες του φαινομένου της γήρανσης του πληθυσμού.

Η αντιμετώπιση της γήρανσης του πληθυσμού για τη διατήρηση των δαπανών της κάθε χώρας προϋποθέτει μία σειρά μεταρρυθμίσεων και τη πιστή τήρηση τους. Οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες περιλαμβάνουν την εισαγωγή στα συστήματα στοιχείων κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα, τον περιορισμό της πρόωρης συνταξιοδότησης, την αύξηση του αριθμού των ετών για τον υπολογισμό των συντάξιμων αποδοχών επί των οποίων υπολογίζεται το ποσοστό αναπλήρωσης και τις μεταβολές στον τρόπο αναπροσαρμογής των συντάξεων. Οι μεταρρυθμίσεις είναι συνήθως δυσκολότερες σε χώρες όπου οι παράμετροι των συστημάτων συνταξιοδότησης θεσπίστηκαν σε εποχές που το προσδόκιμο ζωής ήταν πολύ χαμηλότερο. Η μετάβαση ενός μέρους ασφάλισης από τα διανεμητικά στα κεφαλαιοποιητικά σε συνδυασμό με τις απαραίτητες και αναγκαίες μεταρρυθμίσεις θα συμβάλουν στις προσπάθειες των χωρών για τη διατήρηση του χρέους σε διαχειρίσιμα επίπεδα.

Συνοψίζοντας , όλες αυτές οι προσαρμογές αφορούν τη συμμετοχή του εργατικού δυναμικού , δηλαδή να δουλεύουν όσο το δυνατόν περισσότεροι από το ποσοστό του πληθυσμού και να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στη παραγωγικότητα.

Κρίσιμη Ερώτηση « Πως ανταποκρινόμαστε στις προκλήσεις της γήρανσης του πληθυσμού»

Από μακροοικονομική σκοπιά της θεωρίας και της ανάλυσης παρατηρούμε ότι το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού δεν είναι καθόλου ένα ζήτημα αμελητέο και θα υπάρξει ουσιαστικό πρόβλημα στην καταβολή των συντάξεων στις επόμενες γενιές αν δεν παρθούν γενναίες αποφάσεις . Η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών μας αποτελεί έναν από τους βασικούς παράγοντες της στρατηγικής μας για την έξοδο από την κρίση . Πρέπει να χαραχθούν σαφείς στρατηγικές για την περίοδο που θα ακολουθήσει την κρίση, θα πρέπει να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα των μέτρων στήριξης βραχυπρόθεσμα έτσι ώστε να δημιουργηθούν οι συνθήκες

για μια βιώσιμη και ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη στο μέλλον . Το θέμα αυτό από μικροοικονομική πλευράς δημιουργεί ένα «**παράθυρο ευκαιρίας**» για παρεμβάσεις σε βραχυπρόθεσμο χρόνο, όπου είναι απαραίτητο να γίνουν άμεσα κάποιες προσαρμογές και κάποιες μεταρρυθμίσεις. Όπως

- **Περισσότεροι εργαζόμενοι**

Αυτό που απαιτείται είναι περισσότεροι εργαζόμενοι αφού η δημογραφία επηρεάζει άμεσα το δείκτη εξάρτησης. Ο οικονομικός δείκτης εξαρτάται από τον τρόπο λειτουργίας της αγοράς εργασίας. Οπότε μία αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας μπορεί εύκολα να αντισταθμίσει δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις.

- **Μεγαλύτεροι σε ηλικία εργαζόμενοι**

Έχει παρατηρηθεί ότι η μέση ηλικίας αποχώρησης από την εργασία μειώνεται συστηματικά από τις αρχές της δεκαετίας του '80, παρόλο που υπάρχουν μικρές αυξήσεις των ελάχιστων ορίων συνταξιοδότησης της περιόδου 1990-92. Η μείωση της μέσης ηλικίας αποχώρησης από την εργασία οφείλεται τόσο σε παράγοντες προσφοράς (όρια ηλικίας , έλλειψη σταδιακής συνταξιοδότησης) αλλά και της ζήτησης εργασίας .

- **Μετανάστες**

Το μεγάλο κύμα μετανάστευσης έπαιξε σημαντικό ρόλο στις δεκαετίες που πέρασαν. Το μεταναστευτικό απόθεμα των γειτονικών χωρών περιορίζεται με αποτέλεσμα να γίνονται εμφανή τα όρια αξιοποίησης αυτού του παράγοντα ως στρατηγική επίλυση του ασφαλιστικού.

- **Μεγαλύτερη παραγωγικότητα**

Στο συγκεκριμένο στάδιο θα εξετάσουμε πως από τους λιγότερους αυριανούς εργαζόμενους θα είναι σε θέση να αυξήσουν τη παραγωγικότητα τους έτσι ώστε να μπορέσουν να στηρίξουν τους πολυπληθέστερους συνταξιούχους. Ένας τρόπος είναι η αύξηση του παραγωγικού κεφαλαίου κατά κεφαλή εργαζομένου μέσω επενδύσεων. Θα μπορούσαμε να πούμε μία τάση προς αποταμίευση. Ένας άλλος τρόπος είναι η αύξηση του ανθρώπινου κεφαλαίου μέσω της αναδιάρθρωσης και της συνεχώς εκπαίδευσης έτσι ώστε η αναδιάρθρωση της εκπαίδευσης να έχει άμεση σχέση με την αύξηση της παραγωγής. Οι εργαζόμενοι πρέπει να εκπαιδεύονται καθ' όλη τη διάρκεια του εργασιακού βίου. Εδώ τίθεται μια μικρή παραβολή που έχει να κάνει σχέση με το πως δουλεύουμε και όχι με το πόσο. Τέλος τα συστήματα ασφάλισης πρέπει να ενισχύουν τη προσαρμοστικότητα που έχει άμεση σχέση με την αύξηση της παραγωγής των εργαζομένων.

- **Καλύτερη κατανομή των βαρών**

Έχει παρατηρηθεί ότι τα διάφορα συνταξιοδοτικά συστήματα έχουν διάφορες ανισότητες μεταξύ των ατόμων που είναι ασφαλισμένα σε ένα οργανωμένο κοινωνικό σύστημα. Μία εμφανή ανισότητα για παράδειγμα είναι η πρόωρη συνταξιοδότηση ορισμένων κοινωνικών ομάδων. Το αποτέλεσμα αυτής της ανισότητας είναι παρά πολύ αρνητική αφού αυξάνει τα έξοδα ενός συνταξιοδοτικού συστήματος εις βάρος των παραγωγικών μονάδων. Οπότε απαιτείται μία βελτίωση της κατανομής των βαρών με αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγής. .

Η αναβολή της εφαρμογής πολιτικών μεταρρυθμίσεων όπως η διασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, η εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών, η ενίσχυση της απασχόλησης για την αντιμετώπιση των

συνεπειών της γήρανσης του πληθυσμού μεταθέτει και επιδεινώνει το πρόβλημα που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν οι επόμενες γενεές.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αθανασίου , Λ , Ζέρβου , Φ , Κώτση , Α ,(2009), *Οικονομική και δημογραφική βιωσιμότητα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος*.Εκθέσεις 57.

Ζέρβου, Φ , (2009) , *Η Εξέλιξη και προβληματισμός για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος* ,Εκθέσεις 58

Καραβίτης , Ν , (2011), *Μελέτη : Συντάξεις πέρα απο το πρώτο πυλώνα*,ΙΟΒΕ

Λυμπεράκη, Α., Τήνιος, Π. και Φιλαλήθης, Α. (2009), *ΖΩΗ 50, Υγεία, Γήρανση και Συνταξιοδότηση στην Ελλάδα και την Ευρώπη*, Κριτική

Τήνιος, Π. (2010), *Ασφαλιστικό, Μία μέθοδος ανάγνωσης*, Κριτική

Τήνιος, Π. (2003), *Ανάπτυξη με Αλληλεγγύη, Ένα πλαίσιο για τις Συντάξεις του νέου αιώνα*, Αθήνα: Παπαζήσης.

ΙΝΕ , ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ , (2003) , *Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση*.

ΙΝΕ , ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ , (2007) , *Αναλογιτική Μελέτη ΙΚΑ-ΕΤΑΜ*.

Barr (2001), *the Welfare State as Piggy Bank: Information, Risk, Uncertainty and the Role of the State*,Oxford.

EUROPEAN COMMISSION, THE AGEING REPORT, (2009), *Economic and budgetary projections for the EU-27 member States (2008-2060)*

EUROPEAN COMMISSION , THE AGEING REPORT , (2012) , *Underlying Assumptions and Projection Methodologies*.

IMF (2010) ,GREECE : Stand- By Arrangement – Review Under the Emergency Financing Mechanism , IMF Country Report No 10/217

www.capital.gr/stoupas/Article.aspx?id=961897

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ & ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ & ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΚΙΝΔΥΝΟΥ**

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ ΚΑΙ
ΓΗΡΑΝΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ. ΣΕ ΠΟΙΟ ΒΑΘΜΟ ΚΑΙ ΜΕ ΠΟΙΟΥΣ
ΤΡΟΠΟΥΣ ΘΑ ΣΥΝΕΙΣΦΕΡΕ ΜΙΑ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΑΜΙΓΩΣ
ΚΡΑΤΙΚΟ ΠΡΟΣ ΜΕΙΚΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΗΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΕ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Α) ΠΡΟΒΟΛΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ

Β) ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΠΛΑΤΩΝ ΤΗΝΙΟΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Δ. ΚΩΝ/ΝΟΣ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2011

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη παρούσα μελέτη εξετάζουμε το μακροοικονομικό θέμα του συστήματος συντάξεων και της γήρανσης του πληθυσμού. Στόχος μας είναι να εξετάσουμε το σύστημα των συντάξεων στην Ελλάδα σε πρώτη φάση και έπειτα σε ένα γενικότερο Ευρωπαϊκό και Παγκόσμιο πλαίσιο. Επιπλέον μελετάμε την επίδραση της γήρανσης ή της αύξησης του προσδόκιμου ορίου ζωής στο συνταξιοδοτικό σύστημα, αν δημιουργεί ελλείμματα; Ποια είναι η δημοσιονομική οπτική της επίδρασης της γήρανσης του πληθυσμού στο συνταξιοδοτικό σύστημα; Και πως θα συνείσφερε μετατόπιση του από το αμιγώς κρατικό προς μεικτά συστήματα ασφάλισης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Πυλώνες Ασφάλισης – θεωρητική προσέγγιση.....	10
1.1.1 Τι είναι Ασφάλιση ;Δομή και διάρθρωση του ασφαλιστικού συστήματος.....	10
1.1.2 Θεωρία Κοινωνικής-Ιδιωτικής Ασφάλισης , διάκριση μεταξύ συστημάτων Ασφάλισης και η κύρια διάκριση στους Βασικούς Πυλώνες.....	11
1.2.1 Γήρανση του πληθυσμού	15
1.2.2 Τα προβλήματα που δημιουργεί η γήρανση του πληθυσμού στο σύστημα ασφάλισης με αποτέλεσμα την αύξηση του χρέους και κυρίως του αφανούς χρέους.....	17
1.3 Αφανές χρέος	24
1.4 Θα συνείσφερε μία μετατόπιση του συνταξιοδοτικού συστήματος από αμιγώς κρατικό σε ιδιωτικό σύστημα ασφάλισης;	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 . Το Ελληνικό σύστημα ασφάλισης και οι προοπτικές του.	28
2.1 Ελληνικό σύστημα Ασφάλισης και Συνταξιοδότησης.....	28
2.2 Ο κατακερματισμός του συστήματος.....	30
2.3.1 Η γήρανση του πληθυσμού και η απήχηση στον Ελλαδικό χώρο.	36
2.3.2 Ο ρόλος του δεύτερου και του τρίτου πυλώνα.	40
2.4.1 Δημόσιο Χρέος	43
2.4.2 Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΒΟΛΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (2009,2012).ΑΠΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.....	50
3.1 Πρόβλεψη πληθυσμού.....	51
3.1.1. Γονιμότητα.....	52
3.2 Προσδόκιμο ζωής.....	57
3.3 Μετανάστευση	61
3.4 Απασχόληση	75
3.5 Η επίδραση της γήρανσης στις δημόσιες δαπάνες	77
3.6 Σύγκριση και συσχέτιση Ageing Report 2009 και 2012	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Δαπάνες Προβολών ΙΝΕ ΓΣΕΕ 2003-2007.....	97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 . Συμπεράσματα.....	110
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	117

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ-ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

A. Πίνακες

Πίνακας 1.1 Προσδόκιμο επιβίωσης στην ηλικία των 65 ετών 1960-2007, Ελλάδα και διεθνείς συγκρίσεις	18
Πίνακας 1.2 Δημογραφικός δείκτης εξάρτησης - 2007-2060 (Άτομα 65±/άτομα 15-64)19	19
Πίνακας 1.3 Ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης, 2007-2060 (Σχέση ασφαλισμένου/συνταξιούχου)	21
Πίνακας 1.4 Δαπάνες για συντάξεις δημόσιου συστήματος 2007-2060: Συντονισμένη προβολή (Ποσοστά του ΑΕΠ)	23
Πίνακας 2.1 Το Ελληνικό σύστημα συντάξεων	33
Πίνακας 2.2 Δαπάνες για συντάξεις δημοσίου συστήματος 2007-2060 (Ποσοστά του ΑΕΠ)	42
Πίνακας 3.1	68
Κορύφωση του συνολικού και του εργάσιμου ηλικιακού πληθυσμού	68
Πίνακας 3.2 Διαφορά της προβλεπόμενη συσσωρευτικής μετανάστευση EUROPOP 2010-EUROPOP 2008	83
Πίνακας 3.3 Διαφορά στο εργατικό δυναμικό (EUROPOP2010-EUROPOP2008). Ηλικίας (15-64)	85
Πίνακας 3.4 Διαφορά του συνολικού ποσού του πληθυσμού 0-14 (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	86
Πίνακας 3.5 Διαφορά του συνόλου πληθυσμού 65 και πάνω (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	87
Πίνακας 3.6 Διαφορά του δείκτη εξάρτησης 65 και άνω /15-64 (EUROPOP2010-2008)	88
Πίνακας 3.7 Διαφορά του δείκτη Γονιμότητας (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	89
Πηγή: Eurostat, Europop, 2008, 2010	89
Πίνακας 3.8 Διαφορά στο προσδόκιμο όριο ζωής κατά τη στιγμή της γέννησης (EUROPOP2010 – EUROPOP2008)	90
Πίνακας 3.9 Διαφορά καθαρής μετανάστευση (EUROPOP2010-EUROPOP2008)	91

B. Διαγράμματα

Διάγραμμα 2.1 Εξέλιξη των γεννήσεων 1921-1991	38
Διάγραμμα 2.2 Μετανάστευση και παλιννόστηση 1946-57	39

Διάγραμμα 2.3 Ποσοστό συνταξιούχων σε σχέση με τα άτομα ηλικίας 15-64.....	40
Διάγραμμα 2.4 Ποσοστά Πυλώνων.....	41
Διάγραμμα 2.5 Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους	45
Διάγραμμα 3.1 Πρόβλεψη των δεικτών γονιμότητας, αριθμός γεννήσεων ανά γυναίκα.....	55
Διάγραμμα 3.2 Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τους άνδρες	59
Διάγραμμα 3.3.....	59
Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τις γυναίκες.....	59
Διάγραμμα 3.4 Προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τους άνδρες ..	60
Διάγραμμα 3.5 Προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τις γυναίκες...	61
Διάγραμμα 3.6 Σωρευτική Προβλεπόμενη μετανάστευση ως % 2008-2060	63
Διάγραμμα 3.7 Πρόβλεψη για το σύνολο του πληθυσμού σε απόλυτες και ποσοστιαίες μεταβολές για την περίοδο 2008-2060.....	65
Διάγραμμα 3.8 Πληθυσμιακές πυραμίδες (σε χιλιάδες) για τα έτη 2008 έως 2060, EU27	67
Διάγραμμα 3.9 Εκτιμώμενη αλλαγή στη παιδική και εργασιακή ηλικία του πληθυσμού (% αλλαγή για την περίοδο 2008 – 2060)	69
Διάγραμμα 3.10 Εκτιμώμενη αλλαγή στην ηλικία του 65+ και 80+ του πληθυσμού(%αλλαγή για την περίοδο 2008-2060).....	70
Διάγραμμα 3.11 Εκτίμηση του πληθυσμού σε χιλιάδες.....	71
Διάγραμμα 3.12 Εκτίμηση των αλλαγών στη δομή του πληθυσμού για τις κύριες ηλικιακές ομάδες, EU27 (%).....	72
Διάγραμμα 3.13 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%).....	73
Διάγραμμα 3.14 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 80 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%).....	74
Διάγραμμα 3.15 Ο λόγος εξάρτησης των παιδιών κάτω των 15 ετών και των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)	74
Διάγραμμα 3.16 Αλλαγές στο σύνολο του πληθυσμού, φυσική εξέλιξη και καθαρές εισροές λόγω μετανάστευσης (σε χιλιάδες)	75
Διάγραμμα 3.17 Ποσοστά απασχόλησης.....	76

Διάγραμμα 3.18 Ποσοστά απασχόλησης ανά φύλο για την περίοδο 2007-2060.....	77
Διάγραμμα 3.19 Το κόστος της γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ, EU27	78
Διάγραμμα 3.20 Κράτη μέλη με υψηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ	79
Διάγραμμα 3.21 Κράτη μέλη με μεσαίο κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ.....	80
Διάγραμμα 3.22 Κράτη μέλη με χαμηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ....	81
Διάγραμμα 3.23 Διαφορά της προβλεπόμενης συσσωρευτικής μετανάστευση ΕΥΡΟΡΟΡ2010-ΕΥΡΟΡΟΡ2008	84
Διάγραμμα 3.24 Διαφορά στο όριο εξόδου από την αγορά εργασίας μετά τις μεταρρυθμίσεις για άντρες και γυναίκες.....	94
Διάγραμμα 3.25 Πρόβλεψη για την αύξηση του ΑΕΠ των 27.....	96
Διάγραμμα 4.1 Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ στην Ελλάδα(%)1992-2002 και πρόβλεψη για το 2003-2004	98
Διάγραμμα 4.2 Η αύξηση του ΑΕΠ κατά το 2002.Ετήσιος ρυθμός μεταβολής %	99
Διάγραμμα 4.3 Η αύξηση της παραγωγικότητας 1996-2002.Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής %.....	100
Διάγραμμα 4.4 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 61 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	102
Διάγραμμα 4.5 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 62 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	103
Διάγραμμα 4.6 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 63 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	104
Διάγραμμα 4.7 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 64 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.....	105
Διάγραμμα 4.8 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 65 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών	106
Διάγραμμα 4.9 Αριθμός συνταξιοδοτήσεων Ανά έτος	107
Διάγραμμα 4.10 Κατανομή Μέσου Μηνιαίου Μισθού Ανά Ηλικία και Φύλο	108

Γ. ΣΧΗΜΑΤΑ

Σχήμα 1.1 Είδη συνταξιοδοτικής κάλυψη και πυλώνες..... 14

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις μέρες μας ο κόσμος οδηγείται προς ένα πρωτοφανές , παγκόσμιο , χάσμα γενεών όπου η μέση ηλικία έχει μία συνεχή αυξητική τάση κυρίως στις αναπτυγμένες χώρες, γεγονός που ανατρέπει τη συνολική εικόνα ολόκληρου του πλανήτη όπως ήδη ξέραμε μέχρι σήμερα . Δημιουργεί τεράστιες πιέσεις στην παγκόσμια οικονομία και επιβάλλει νέα δεδομένα στο γεωπολιτικό χάρτη . Στον ανεπτυγμένο κόσμο οι γεννήσεις είναι λιγότερες σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια , οι άνθρωποι ζουν περισσότερα χρόνια αφού έχει αυξηθεί σημαντικά το προσδόκιμο όριο ζωής και τα προγράμματα κοινωνικής προστασίας που έχουν σχεδιαστεί στο παρελθόν έχουν άλλα δεδομένα με άλλη πληθυσμιακή κάλυψη και οικονομική κατανομή με αποτέλεσμα να αδυνατούν σήμερα να στηρίξουν τις ανάγκες της κοινωνίας.

Όλο και περισσότερες έρευνες μελέτες και δαπάνες προβολών από διάφορους Παγκόσμιους Οργανισμούς δείχνουν πόσο σημαντικό είναι το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού . Οι τάσεις αύξησης των ηλικιωμένων δημιουργείται κυρίως από τρεις παράγοντες που αποτελούν και την κινητήρια δύναμη των προβολών (Προσδόκιμο επιβίωσης , Γονιμότητα και Μετανάστευση) . Στην παρούσα εργασία επιχειρείται μία συστηματική εξέταση των μακροχρόνιων προοπτικών για βασικές κοινωνικοασφαλιστικές παραμέτρους , όπως το εργατικό δυναμικό και οι συνταξιούχοι . Με βάση τις

εναλλακτικές υποθέσεις για τις πιθανές εξελίξεις στα σχετικά μεγέθη , προκύπτει το συμπέρασμα ότι η σχέση εργαζομένων προς συνταξιούχους με βεβαιότητα θα τείνει να μεταβληθεί επί το δυσμενέστερον.

Ο βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατεπέκταση της Παγκόσμιας Οικονομίας είναι η διαφύλαξη της διατήρησης των δημόσιων οικονομικών . Το βιοτικό επίπεδο θα επηρεαστεί από την συνεχόμενη αύξηση των ηλικιωμένων γι αυτό και η διατήρηση του προϋποθέτει κάποιες αναγκαίες μεταρρυθμίσεις . Θα πρέπει να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη διατήρηση των δημόσιων οικονομικών σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνυπολογίζοντας την βαθύτατη ύφεση που χαρακτηρίζει τις περισσότερες χώρες τα τελευταία χρόνια.

Στο κεφάλαιο ένα δίνουμε μία θεωρητική προσέγγιση για τον ορισμό της ασφάλισης , της κοινωνικής και ιδιωτικής , μία προσέγγιση για τη γήρανση του πληθυσμού και το αφανές χρέος που δημιουργεί . Στο κεφάλαιο δύο προσπαθούμε να μελετήσουμε την απήχηση που έχει στο Ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού και την σχέση σύνδεσης του Αφανούς με το Δημόσιο Ελληνικό χρέος . Στο κεφάλαιο τρία παρουσιάζουμε και αναλύουμε τις δαπάνες προβόλων που έχουν πραγματοποιηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση . Στο κεφάλαιο τέσσερα θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε και να εξηγήσουμε τις προβολές του ΙΝΕ ΓΣΕΕ από την πλευρά των εισφορών και πόσο μπορεί να αντέξει το σύστημα ασφάλισης με ορισμένες υποθέσεις . Στο κεφάλαιο πέντε θα αναφέρουμε τα συμπεράσματα μας , για το πώς ανταποκρινόμαστε στις προκλήσεις της γήρανσης του πληθυσμού και αν θα μας συνείσφερε μία πλήρη μετατόπιση του ασφαλιστικού συστήματος από τα αμιγώς κρατικά σε κεφαλαιοποιητικά . Τέλος θα αναφέρουμε κάποιες αναγκαίες μεταρρυθμίσεις που θα δίνουν κίνητρα για εργασία ανεξαρτήτως του συστήματος που έχει η κάθε χώρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Πυλώνες Ασφάλισης – θεωρητική προσέγγιση

1.1.1 Τι είναι Ασφάλιση ;Δομή και διάρθρωση του ασφαλιστικού συστήματος

Η έννοια της ασφάλισης είναι πάρα πολύ σημαντική και υψίστης σημασίας, αφού δίνεται η δυνατότητα σε ένα άτομο ή σε ένα νοικοκυριό να έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει διάφορους κινδύνους που μπορούν να παρουσιαστούν σε βραχυπρόθεσμους αλλά κυρίως σε μεταγενέστερους χρόνους. Η αβεβαιότητα αυτή έχει οδηγήσει τους ανθρώπους να κατευθύνονται σε ένα οργανωμένο σύστημα ασφάλισης. Τέτοιοι κίνδυνοι μπορεί να είναι η παύση εργασίας λόγω γήρατος, απόλυσης, ασθένειας ή αναπηρίας, ο θάνατος, η ασθένεια ή ο τραυματισμός, η απώλεια προσωπικών περιουσιακών στοιχείων (π.χ. λόγω κλοπής ή πυρκαγιάς), ή γενικά η εμφάνιση αστικών ευθυνών απέναντι σε τρίτους. Η ανάγκη για μείωση των μελλοντικών κινδύνων εμφανίζεται συγχρόνως για τα μέλη μίας κοινωνίας, αν και οι κίνδυνοι δεν γίνονται πραγματικότητα για όλους, ή με την ίδια συχνότητα ή την ίδια στιγμή. Σε συλλογικό επίπεδο μπορούμε να αντιληφθούμε την αβεβαιότητα ως μια εξωτερική κοινωνική επιβάρυνση, την οποία, με τη δημιουργία ενός ασφαλιστικού συστήματος, τα άτομα περιορίζουν μέσω της εσωτερικοποίησης της.

Η βασική δομή ενός ασφαλιστικού συστήματος για παροχή συντάξεων περιλαμβάνει πολλά και διάφορα χαρακτηριστικά, τα οποία διαμορφώνουν τη συνολική του εικόνα. Κεντρικός ρόλος σε όλα τα ασφαλιστικά συστήματα μπορούμε να πούμε ότι είναι η διοίκηση του συστήματος, η οποία λαμβάνει τις αποφάσεις σχετικά με τους όρους που συμμετέχουν σε αυτό οι ασφαλισμένοι και οι δικαιούχοι, οι οποίοι πληρώνουν εισφορές/ασφάλιστρα και λαμβάνουν παροχές. Τα χρήματα αυτά που συσσωρεύονται από τα ασφάλιστρα/εισφορές η κεντρική διοίκηση τα αναθέτει σε έναν ειδικό χειριστή ο οποίος μπορεί να λειτουργεί είτε εσωτερικά στο φορέα ή να είναι εξωτερικός (outsourcing).

1.1.2 Θεωρία Κοινωνικής-Ιδιωτικής Ασφάλισης , διάκριση μεταξύ συστημάτων Ασφάλισης και η κύρια διάκριση στους Βασικούς Πυλώνες.

Η ασφάλιση διαχωρίζεται κυρίως σε δύο μορφές ,την ιδιωτική και την κοινωνική . Για τον ασφαλισμένο η ιδιωτική και η κοινωνική ασφάλιση αποτελούν την ίδια λειτουργία ,δηλαδή πληρώνει εισφορές/ασφάλιστρα για να έχει το δικαίωμα στο άμεσο μέλλον να εισπράξει τη σύνταξη του .Όταν θα φτάσει στο χρονικό σημείο της συνταξιοδότησης θα πρέπει να έχει τουλάχιστον μία κύρια πηγή χρηματοδότησης για την κάλυψη των αναγκών του.

Η ιδιωτική ασφάλιση αν ακολουθεί τη κεφαλαιοποιητική σχέση λειτουργεί όπως η ατομική αποταμίευση .Η πληρωμή των συντάξεων βασίζεται στην απόδοση του κεφαλαίου που δημιουργείται από τις εισφορές που έχουν δημιουργηθεί από τα εργασιακά χρόνια .Η ιδιωτική ασφάλιση είναι αυστηρώς ανταποδοτική, ενώ το ύψος των συντάξεων τίθεται σε κίνδυνο από παράγοντες που μειώνουν την απόδοση του κεφαλαίου ,το πληθωρισμό και την απόδοση της οικονομίας(συμπεριλαμβανόμενης εμμέσως και της δημογραφίας).

Η κοινωνική ασφάλιση που ακολουθεί το διανεμητικό τρόπο έχει ως βάση την αλληλεγγύη των γενεών .Η πληρωμή των εκάστοτε συνταξιούχων γίνεται από τις εισφορές των εκάστοτε εργαζομένων .Μπορούμε λοιπόν να καταλάβουμε ότι ο τρόπος σύνδεσης τους είναι έμμεσος .Αφού υπάρχει η σύνδεση αυτή μεταξύ των γενεών είναι ορατός ο κίνδυνος που δημιουργείται στην αποπληρωμή των συντάξεων .Τα έσοδα λοιπόν εξαρτώνται από τον αριθμό των εργαζομένων και το ποσό των εισφορών που καταβάλουν κατά την εργασιακή τους εποχή . Αντιθέτως τα έξοδα έχουν άμεση σχέση με τον αριθμό των συνταξιούχων για τη καταβολή των συντάξεων και των κοινωνικών παροχών . Ο κίνδυνος αυτός δημιουργείται όταν υπάρχει ανισότητα μεταξύ των εσόδων και των εξόδων . Όταν το αθροισμάτων εξόδων είναι μεγαλύτερο από το άθροισμα των εσόδων υπάρχει ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα.

Τα είδη των συντάξεων κατατάσσονται συνήθως σε τρεις πυλώνες , αφού σε συστήματα πολλαπλών πυλώνων το εισόδημα κάποιου που έχει αποχωρήσει από την εργασία μπορεί να περιέχει όλων των ειδών τις συντάξεις . Η διάκριση των πυλώνων έχει ως εξής : (Τήνιος (2010),Καραβίτης (2011),)

- **1^{ος} πυλώνας: Δημόσιες συντάξεις**

Συνήθως αναφέρεται ως σύστημα δημόσιας κοινωνικής ασφάλισης. Χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι οι συντάξεις χρηματοδοτούνται από εισφορές που πληρώνονται στην ίδια χρονική περίοδο. Πρόκειται, δηλαδή, για ένα διανεμητικό σύστημα (unfunded ή pay-as-you-go system-PAYG), με την έννοια ότι η παρούσα γενεά εργαζομένων χρηματοδοτεί παρελθούσες γενεές (αλληλεγγύη γενεών). Η συμμετοχή στο σύστημα κατά κανόνα είναι υποχρεωτική, συνήθως μέσω της νομοθεσίας. Οι εισφορές είναι συνήθως συνάρτηση του ύψους των αποδοχών. Οι παροχές του συστήματος, οι οποίες έχουν τη μορφή τακτικών καταβολών σύνταξης ή/και εφ' άπαξ πληρωμής, είναι εγγυημένες από το δημόσιο και συνήθως προκαθορισμένες, υπό την έννοια ότι ορίζεται κάποιο ποσό είτε ως απόλυτο μέγεθος, είτε σε σχέση με κάποιο μέγεθος αναφοράς (για παράδειγμα, οι αποδοχές, τα έτη ασφάλισης κ.α.

- **2^{ος} πυλώνας: Συλλογικές (επαγγελματικές) συντάξεις**

Ο δεύτερος πυλώνας περιλαμβάνει κυρίως συλλογικά συνταξιοδοτικά σχήματα, τα οποία απευθύνονται σε επαγγελματικές τάξεις ή ομάδες εργαζομένων με κοινά χαρακτηριστικά (π.χ. απασχολούνται στον ίδιο φορέα ή στην ίδια επιχείρηση). Υπ' αυτή την έννοια την έννοια, Επαγγελματικά Ταμεία μπορούν να συσταθούν από επαγγελματικές ή συνδικαλιστικές ενώσεις ή/και εργοδότες, μεμονωμένους ή σε ομάδες (π.χ. σε κλαδικό επίπεδο). Στα Επαγγελματικά Ταμεία η συμμετοχή μπορεί να είναι υποχρεωτική ή προαιρετική με προκαθορισμένες είτε τις παροχές , είτε τις εισφορές .Όσον αφορά το ύψος τους κατά κανόνα δεν είναι εγγυημένο και συνήθως εξαρτάται από την απόδοση των επενδυμένων κεφαλαίων . Η διοίκηση και η διαχείριση

του Ταμείου μπορεί να ασκείται από αυτόνομα ιδιωτικά ασφαλιστικά ταμεία, ασφαλιστικές εταιρείες ή τις επιχειρήσεις που χρηματοδοτούν το Ταμείο. Συνοξίζοντας η χρηματοδότηση θα μπορούσαμε να πούμε ότι γίνεται με κεφαλαιοποιητικό σύστημα.

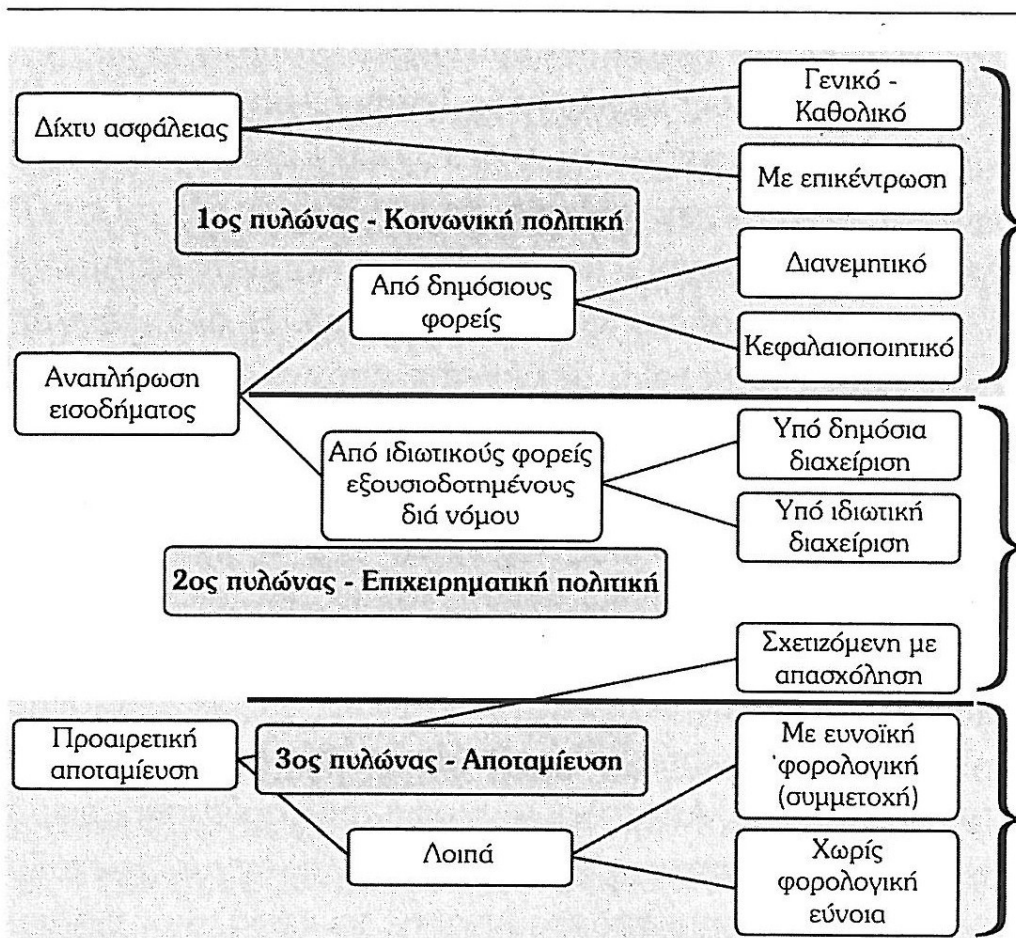
- **3^{ος} πυλώνας: Ατομικές συντάξεις**

Στον τρίτο πυλώνα συνήθως εντάσσονται ατομικά μακροπρόθεσμα αποταμιευτικά προγράμματα με σκοπό την παροχή σύνταξης στο μέλλον. Οι παροχές του συστήματος αυτού δεν εξαρτώνται από παραμέτρους της απασχόλησης . Δηλαδή θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελούν μορφή αποταμιεύσης , αφού δεν περιέχεται η έννοια της αλληλεγγύης μεταξύ ατόμων και η χρηματοδότησης γίνονται με τη μορφή της κεφαλαιοποίησης.

Η κατηγοριοποίηση των συντάξεων δεν είναι ποτέ μία απλή μέθοδος , αφού η Παγκόσμια Τράπεζα έχει κάποιες διαφορές από την κατηγοριοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Τα Ελληνικά κλαδικά Ταμεία κύριας και επικουρικής ασφάλισης έχουν στοιχεία τόσο του πρώτου όσο και του δεύτερου πυλώνα . Αρκετές φορές η κατηγοριοποίηση γίνεται με βάση του τρόπου χρηματοδότησης και αρκετά συχνά παρατηρούμε διαφωνίες για το που κατατάσσεται το κάθε συγκεκριμένο σύστημα . Στο παρακάτω σχήμα μπορούμε να το δούμε πιο αναλυτικά.

Σχήμα 1.1 Είδη συνταξιοτικής κάλυψη και πυλώνες

Είδη συνταξιοδοτικής κάλυψης και πυλώνες

Πηγή: Προσαρμοσμένο από Bateman κ.ά. (2001), σελ. 8.

Διανεμητικά και κεφαλαιοποιητικά συνταξιοδοτικά συστήματα

Συνοψίζοντας τα όσα αναφέρθηκαν η κατηγοριοποίηση των συντάξεων σε πυλώνες δεν είναι ποτέ μία απλή μέθοδος. Τα συστήματα ιδιωτικής ασφάλισης λειτουργούν ως κεφαλαιοποιητικά συστήματα σχηματίζοντας αποθεματικά από τις εισφορές των ασφαλισμένων, οι οποίες θα χρηματοδοτήσουν αργότερα τις συντάξεις. Στα συνταξιοδοτικά διανεμητικά συστήματα οι συντάξεις χρηματοδοτούνται από τις εισφορές των εργαζομένων και συμβάλουν στη

μεταφορά της αγοραστικής δύναμης από τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό προς τα μη οικονομικά ενεργό λόγω ηλικίας , αναπηρίας ή ασθένειας . Τα διανεμητικά συστήματα μπορούμε να πούμε ότι λειτουργούν με βάση την αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών , που σημαίνει ότι οι συντάξεις της παρούσας γενιάς εργαζομένων , όταν θα αποχωρήσουν από την αγορά εργασίας , θα χρηματοδοτηθούν από τις εισφορές της επόμενης γενιάς.

1.2.1 Γήρανση του πληθυσμού

Οι τάσεις αύξησης του σχετικού βάρους των ηλικιωμένων δημιουργείται κυρίως από τρεις παράγοντες που αποτελούν και την κινητήρια δύναμη των προβολών (Προσδόκιμο επιβίωσης , Γονιμότητα και Μετανάστευση) . (Τήνιος(2010),(2003)

Αναλυτικά έχουμε:

1) Προσδόκιμο Επιβίωσης

Αναμένεται να συνεχιστεί την αυξητική του τάση, δηλαδή όλο και περισσότεροι θα ζουν περισσότερα χρόνια , όχι λόγω της μείωσης της θνησιμότητας αλλά λόγω της επιμήκυνσης της ζωής τους . Αυτή η τάση θα συνεχιστεί ίσως με μικρότερη ταχύτητα από ότι ήταν τα τελευταία χρόνια αν και κάποιοι αναλυτές πιστεύουν ότι θα συνεχιστεί με την ίδια ή και ίσως με μεγάλη ταχύτητα λόγω της τρομερής ανάπτυξης της βιοιατρικής.

2) Γονιμότητα

Κύρια επίδραση στην δημογραφία άσκησε η απότομη πτώση στις γεννήσεις μετά το 1980.Τη περίοδο αυτή ο συγκεκριμένος δείκτης βρίσκεται σε πάρα πολύ χαμηλά επίπεδα από αυτά που απαιτούνται για την αναπλήρωση του

πληθυσμού. Η πτώση αυτή οδηγεί σε παρεπόμενες εξελίξεις στην αγορά εργασίας μετά την δεκαετία του 2000 , αφού τα άτομα που γεννήθηκαν μετά τη μεταστροφή της γεννητικότητας θα αρχίσουν να εισέρχονται στην αγορά εργασίας μετά το 2010.

3) Μετανάστευση

Η μετανάστευση εκτός της άμεσης επίπτωσης στο πληθυσμό επηρεάζει και την ηλικιακή του δομή και επομένως την δύναμη του για την αύξηση . Η πρόβλεψη για το δημογραφικό θέμα της μετανάστευσης είναι αβέβαιη και αρκετά απροσδιόριστη γιατί εξαρτάται από κοινωνικούς και πολιτικούς παράγοντες.

Το πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού δεν είναι μόνο Ελληνικό ή μόνο Ευρωπαϊκό αλλά είναι ένα πρόβλημα παγκόσμιας εμβέλειας . Σε όλες τις αναπτυγμένες χώρες από καιρό ήταν γνωστό ότι από το 2000 και μετά θα έπρεπε να αναμένονται δυσμενείς εξελίξεις . Σημαντικός παράγοντας που συνέβαλε στη γήρανση του πληθυσμού είναι το γνωστό σε όλους μας baby-boom δηλαδή η αυξημένη τάση για γέννηση των παιδιών . Η τάση αυτή δημιουργήθηκε αμέσως μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και μετά τη παύση του πολέμου της Κορέας . Η γενιά του Baby boom πλησίασε στη συνταξιοδότηση από το 2000 και μετά . Η δημογραφική μεταβολή αυτή μειώνει συνεχώς το κλάσμα των εργαζόμενων με των συνταξιούχων αφού ο παρανομαστής όλο και συνεχώς αυξάνεται . Αντίθετα ο αριθμητής έχει τάσεις καθοδικές αφού η μείωση της γονιμότητας από το 80 και μετά μειώνει όλο και περισσότερο τον αριθμό του παρανομαστή . Συνοψίζοντας όλες οι χώρες αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα αλλά με διαφορετική τάση.

1.2.2 Τα προβλήματα που δημιουργεί η γήρανση του πληθυσμού στο σύστημα ασφάλισης με αποτέλεσμα την αύξηση του χρέους και κυρίως του αφανούς χρέους

Στο σημείο αυτό θα προσπαθήσουμε να δείξουμε τα διάφορα προβλήματα που δημιουργεί το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού . Θα χρησιμοποιήσουμε κάποιους δείκτες για να μας βοηθήσουν στην ανάλυση τους.

Η αύξηση του προσδόκιμου ορίου ζωής συνεπάγεται άμεσα ότι οι συνταξιούχοι θα βρίσκονται περισσότερα χρόνια στην ηλικία της απολαβής της συντάξης.Ο παρακάτω πίνακας μας δείχνει για άτομα που είναι ήδη στα 65 χρόνια ζωής πόσα χρόνια έχουν ακόμα για να ζήσουν. Γίνετε αντιληπτό από το 1960 και μετά η τάση είναι συνεχώς ανοδική .Οι ηλικιωμένοι θα ζουν όλο και περισσότερα χρόνια . Άντρες και γυναίκες έχουν αυξητικές τάσεις , όπως και το σύνολο των χωρών φαίνεται να εμφανίζει ανοδικές τάσεις με πρωτοποριακή πρωτιά τη χώρα της Ιαπωνίας . Οι γυναίκες της Ιαπωνίας με βάση τη συγκεκριμένη προβολή μπορούν να ζήσουν τέσσερα χρόνια περισσότερα από τις γυναίκες της Ελλάδος . Παρότι που υπάρχει αύξηση πέντε ετών στις Ελληνίδες μπορούμε να υποθέσουμε ότι η αύξηση αυτή μπορεί να είναι και μεγαλύτερη αφού βιολογικά αυτό μπορεί να υποστηριχθεί , το ίδιο μπορεί να ισχύει και για τις υπόλοιπες χώρες . Όποτε καταλαβαίνουμε ότι αν δεν υπάρχει κάποια μεταρρύθμιση για αλλαγή του ορίου συνταξιοδότησης αυτό σημαίνει ότι τα έξοδα στο Κρατικό προϋπολογισμό θα αυξάνονται συνεχώς.

Πίνακας 1.1 Προσδόκιμο επιβίωσης στην ηλικία των 65 ετών 1960-2007, Ελλάδα και διεθνείς συγκρίσεις

	Ανδρες				Γυναίκες			
	1960	1970	1990	2007	1960	1970	1990	2007
Ελλάδα	13,4	13,9	15,7	17,4	14,6	15,2	18,0	19,6
ΗΠΑ*	12,8	13,1	15,1	17,0	15,8	17,0	18,9	20,3
Ιταλία*	13,4	13,3	15,1	17,9	15,3	16,1	18,8	21,8
Γαλλία*	12,5	13,0	15,5	18,0	15,6	16,8	19,8	22,3
Ισπανία	13,2	13,3	15,4	17,8	15,3	16,0	19,0	22,0
Ιαπωνία	11,6	12,5	16,2	18,6	14,1	15,3	20,0	23,6

Πηγή: EPC, Health data (2009)

Στο παρακάτω πίνακα θέλουμε να δείξουμε την αναλογία που ισχύει ως εξέλιξης του δημογραφικού φαινομένου της γήρανσης του πληθυσμού . Ο λόγος είναι ως εξής : στον αριθμητή του κλάσματος βρίσκονται άτομα ηλικίας 65+ και στο παρονομαστή βρίσκονται άτομα ηλικίας από 15 έως 64 ετών . Πρέπει να αναφερθεί ότι οι συγκεκριμένες προβολές έγιναν μέσα στα πλαίσια της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού. Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού δρομολογήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken το Δεκέμβριο του 2001 και κατέληξε σε κοινά συμφωνημένους βασικούς στόχους τους οποίους πρέπει να εξυπηρετούν και να συμβιβάσουν τα συστήματα συντάξεων , είτε κρατικά είτε ιδιωτικά όλων των Κρατών Μελών . Η κάθε Κυβέρνηση της κάθε

χώρας είναι υπεύθυνη για τη διατήρηση του χρέους των συνταξιοδοτικών συστημάτων και η ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών μεταξύ των μελών θα συνείσφερε σε μία πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση των δυσκολιών . Στο παρακάτω πίνακα μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι το πρόβλημα αυτό το έχουν όλες οι Ευρωπαϊκές χώρες με λίγο διαφορετική τάση . Η Ελλάδα μαζί με την Ισπανία φαίνονται να κατέχουν πρωταρχικές θέσεις . Το μέσο όρο της Ευρώπης των 27 μελών είναι στο 53%,το μέσο όρο της Ευρώπης των 15 είναι στο 51% ενώ Ελλάδα βρίσκεται στο 57%

Πίνακας 1.2 Δημογραφικός δείκτης εξάρτησης - 2007-2060 (Άτομα 65±/άτομα 15-64)

	2007	2010	2015	2020	2030	2040	2050	2060
Ισπανία	30%	31%	32%	35%	46%	55%	56%	59%
Βέλγιο	30%	31%	34%	35%	42%	54%	59%	59%
Δανία	26%	26%	28%	31%	38%	42%	44%	46%
Γερμανία	26%	27%	29%	31%	37%	45%	53%	55%
Ιρλανδία	26%	28%	32%	34%	37%	41%	42%	47%
Γαλλία	25%	26%	29%	33%	39%	44%	45%	45%
Ιταλία	25%	26%	27%	29%	38%	46%	48%	51%
Κύπρος	25%	26%	32%	37%	44%	45%	47%	49%
Κάτω Χώρες	24%	24%	26%	27%	34%	46%	59%	59%
Αυστρία	24%	25%	27%	29%	33%	37%	38%	42%
Πορτογαλία	23%	25%	29%	32%	38%	43%	41%	43%
Φινλανδία	21%	23%	27%	31%	40%	47%	46%	47%
Σουηδία	18%	18%	20%	22%	27%	31%	38%	44%
Μ. Βρετανία	16%	17%	18%	20%	25%	31%	40%	44%
Ελλάδα	28%	28%	31%	33%	38%	48%	57%	57%
Ευ27	25%	26%	28%	31%	38%	45%	50%	53%
Ευ15	26%	27%	30%	32%	39%	46%	50%	51%

Πηγή: EPC (2009).

Όσον αφορά τον Οικονομικό Δείκτη Εξάρτησης δηλαδή ένα μέσο που δείχνει την λειτουργία της οικονομίας είναι η σχέση των ατόμων 65+ στον αριθμητή και των απασχολούμενων μεταξύ της ηλικίας 15-64 στο παρανομαστή . Ο δείκτης αυτός είναι υψίστης σημασίας αφού από ο τρόπος λειτουργίας της αγοράς εργασίας καθορίζει το ποσοστό των ατόμων που είναι στο παρανομαστή ή στον αριθμητή. Για κάθε χώρα τα αποτελέσματα αυτά έχουν μεγάλη διαφορά από τον δημογραφικό δείκτη εξάρτησης αφού είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα κίνητρα για τη παραμονή εργασίας σε κάθε χώρα είναι πολύ διαφορετικά . Επίσης κάποια άλλα χαρακτηριστικά που καθορίζουν αυτόν το δείκτη είναι οι γυναίκες αφού η διαφορά στο ποσοστό συμμετοχής τους στην απασχόληση έχει τη μεγαλύτερη διακύμανση στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Έχει παρατηρηθεί στις χώρες της Ε.Ε η καθυστέρηση των νέων εργαζομένων στην αγορά εργασίας είτε επειδή οι ίδιοι επιθυμούν να παραμείνουν για περισσότερα χρόνια στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είτε επειδή υπάρχουν κάποιες δυσλειτουργίες της αγοράς εργασίας (ανεργία νέων).

Στο παρακάτω πίνακα θα δούμε πως η πορεία του πληθυσμού μεταβάλλει τη κατάσταση στο δείκτη εξάρτησης του ασφαλιστικού συστήματος, δηλαδή τη σχέση μεταξύ ασφαλισμένων και συνταξιούχων. Δηλαδή πόσοι ασφαλισμένοι χρειάζονται για έναν συνταξιούχο. Τα αποτελέσματα από αυτά που μπορούμε να διαπιστώσουμε είναι οδυνηρά κυρίως μετά το 2020 για το σύνολο των χωρών εκτός από τις Βόρειες χώρες(Δανία, Ιρλανδία, Σουηδία) και τις κάτω Χώρες. Η Ελλάδα φαίνεται να είναι στη πιο δυσμενή θέση αφού για κάθε ένα συνταξιούχο θα χρειάζεται έναν ασφαλισμένο

**Πίνακας 1.3 Ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης, 2007-2060
(Σχέση ασφαλισμένου/συνταξιούχου)**

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Ιταλία	67%	65%	66%	76%	90%	94%	95%
Γερμανία	62%	62%	64%	76%	85%	88%	91%
Βέλγιο	58%	58%	65%	76%	83%	87%	90%
Κύπρος	30%	32%	40%	51%	59%	73%	86%
Γαλλία	55%	58%	64%	73%	78%	79%	80%
Φινλανδία	56%	57%	66%	74%	74%	75%	78%
Ισπανία	38%	37%	39%	47%	61%	75%	77%
Σουηδία	39%	40%	48%	54%	59%	60%	65%
Ιρλανδία	28%	28%	30%	35%	41%	50%	53%
Δανία	47%	49%	57%	57%	57%	53%	50%
Κάτω Χώρες	30%	30%	35%	39%	42%	41%	42%
Ελλάδα	57%	56%	59%	70%	86%	99%	102%

Πηγή: EPC (2009).

Ο ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης προκύπτει λοιπόν από το πως το ασφαλιστικό σύστημα και η ασφαλιστική νομοθεσία της κάθε χώρας επηρεάζουν την αγορά εργασίας. Δηλαδή πόσοι από τους εργαζομένους είναι ασφαλισμένοι και πληρώνουν εισφορές και πόσοι από τους μη οικονομικά ενεργούς δικαιούνται συνδρομή μέσω των συντάξεων. Η αντιστοίχιση των

δικαιωμάτων σε εργαζομένους στα περισσότερα συστήματα είναι μία σχετικά απλή διαδικασία. Στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης αυτό δεν ισχύει.

Στο παρακάτω πίνακα βλέπουμε τις δαπάνες των χωρών ως προϊόν. Οι δαπάνες έχουν αυξητική τάση για όλες τις χώρες με τη διαφορά ότι κάποιες έχουν μεγάλες τάσεις και άλλες λιγότερες. Με εξαίρεση τη Σουηδία η οποία φαίνεται να ελέγχει το ποσοστό των δαπανών. Η Ελλάδα και σε αυτό το πίνακα έχει το μεγαλύτερο ποσοστό σε αντίθεση με άλλες χώρες που έχουν το ίδιο πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού. Εκτός όμως από τις δαπάνες για συντάξεις της κάθε χώρας είναι πολύ σημαντικό να δούμε τι γίνεται με τη πορεία του ΑΕΠ της κάθε χώρας. Έχει μεγάλη σημασία αν το ΑΕΠ αυξάνει, παραμένει σταθερό ή να έχει τάσεις για μείωση. Το ΑΕΠ έχει άμεση σχέση με τη παραγωγικότητα, οπότε μπορούμε να καταλάβουμε και να υποθέσουμε ότι όσο αυξάνει το ΑΕΠ της κάθε χώρας, θα αυξάνουν και τα έσοδα. Στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο στην Ελλάδα βλέπουμε μέσω των προβολών να αυξάνουν σημαντικά τα έξοδα και από την άλλη πλευρά η χώρα να έχει για τρίτη συνεχόμενη χρονιά μία πολύ σημαντική πτώση στο ΑΕΠ. Το γεγονός αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη διόγκωση του προβλήματος. Το ίδιο παράδειγμα που αναφέραμε για την Ελλάδα είναι πιθανόν να συμβαίνει και με άλλες χώρες.

**Πίνακας 1.4 Δαπάνες για συντάξεις δημόσιου συστήματος
2007-2060: Συντονισμένη προβολή (Ποσοστά του ΑΕΠ)**

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Μεταβολή 2000-2050
Ισπανία	8,4	8,9	9,5	10,8	13,2	15,5	15,1	7,1
Κύπρος	6,3	6,9	8,9	10,8	12,8	15,5	17,7	9,2
Βέλγιο	10	10,3	11,8	13,9	14,6	14,7	14,7	4,7
Ιταλία	14	14	14,1	14,8	15,6	14,7	13,6	0,7
Γαλλία	13	13,5	13,6	14,2	14,4	14,2	14	1,2
Αυστρία	12,8	12,7	13	13,8	13,9	14	13,6	1,2
Πορτογαλία	11,4	11,9	12,4	12,6	12,5	13,3	13,4	1,9
Φινλανδία	10	10,7	12,6	13,9	13,6	13,3	13,4	3,3
Γερμανία	10,4	10,2	10,5	11,5	12,1	12,3	12,8	1,9
Ιρλανδία	5,2	5,5	6,4	7,5	8,7	10,5	11,3	5,3
Ολλανδία	6,6	6,5	7,8	9,3	10,3	10,3	10,5	3,7
Δανία	9,1	9,4	10,6	10,6	10,4	9,6	9,2	0,5
Σουηδία	9,5	9,6	9,4	9,5	9,4	9	9,4	-0,5
Μ. Βρετανία	6,6	6,7	6,9	7,6	8	8,1	9,3	1,5
ΕΛΛΑΔΑ	11,7	11,6	13,2	17,1	21,4	24	24,1	12,3

Πηγή: OECD (2009, 2001).

Σε αυτό το σημείο πρέπει να κάνουμε μία αναφορά ότι από μακροοικονομική σκοπιά, θεωρούμε ότι οι συντελεστές μεταβλητότητας παραμένουν σταθεροί όπως η ηλικία συνταξιοδότησης . Οι διάφορες μεταβλητές μπορούν να

αλλάξουν μελλοντικά με την προϋπόθεση ότι οι αλλαγές αυτές θεωρούνται νομοθετημένες. Η διαφορά στο παραπάνω πίνακα είναι εντυπωσιακή στο ότι κάποιες χώρες όπως η Ιταλία, η Γαλλία που αντιμετωπίζουν σε ίδια επίπεδα το πρόβλημα της γήρανση του πληθυσμού φαίνεται να ελεγχούν σε καλύτερα επίπεδα τα έξοδα για δαπάνες γιατί από το 2000 και μετά έχουν πάρει κάποια αναγκαία μέτρα για μεταρρυθμίσεις όπως η αύξηση του ορίου συνταξιοδότησης, εξίσωση στα όρια συνταξιοδότησης μεταξύ ανδρών-γυναικών και σε εξορθολογισμό μεταξύ διαφόρων κλάσεων των διαφόρων κοινωνικών ομάδων.

1.3 Αφανές χρέος

Με τον όρο αφανές χρέος εννοούμε μαθηματικά την διαφορά που υπάρχει μεταξύ εσόδων και εξόδων, για να το υπολογίσουμε όμως σε κάθε χρονική περίοδο θα πρέπει να υπολογίζουμε τη διαφορά των αναμενόμενων εσόδων και εξόδων στο μέλλον στη βάση των σημερινών συντάξεων και εισφορών. Οπότε για κάθε χρόνο σημειώνουμε τη διαφορά (το τρέχον έλλειμμα κάθε χρόνο). Το ποσό αυτό χρειάζεται μία αναγωγή στο παρόντα χρόνο έτσι ώστε να υπολογιστεί σε παρούσα αξία. (Τήνιος (2010),)

Στο σημείο αυτό θα εξετάσουμε πως σχετίζεται το αφάνες χρέος με το κανονικό δημόσιο χρέος

Στη παραπάνω ενότητα είδαμε ότι η αύξηση της γήρανσης του πληθυσμού αυξάνει σε μεγάλο βαθμό τις συνολικές δαπάνες για τη πληρωμή των συνταξιούχων, οπότε καταλαβαίνουμε πόσο σημαντική είναι η επιβάρυνση του αφανούς χρέους σε ένα σύστημα ασφάλισης. Εδώ αυτό πρέπει να πούμε ότι το αφανές χρέος δε προσμετράται στο Δημόσιο χρέος που εμφανίζει η κάθε χώρα ξεχωριστά. Στο σημείο αυτό είναι πρέπει να τονίσουμε πόσο επικίνδυνο και λεπτό ζήτημα είναι η μέτρηση του αφανούς χρέους. Οι μετρήσεις αυτές δεν είναι συγκεκριμένες και απολύτως τεκμηριωμένες αφού κάνουμε μια σειρά υποθέσεις για το μέλλον. Ορισμένες εκτιμήσεις μπορούμε να πούμε ότι είναι

σχεδόν ασφαλείς όπως είναι οι δημογραφικές αναλύσεις, από την άλλη πλευρά όμως υπάρχει αρκετή αβεβαιότητα για την πρόβλεψη του ρυθμού ανάπτυξης του ΑΕΠ , για το ποσοστό ανεργίας των μελλοντικών ετών κ.λπ. Μπορούμε δηλαδή να τις χαρακτηρίσουμε κάπως παρακινδυνευμένες.

Η φύση του αφανούς χρέους σε κεφαλαιοποιητικά συστήματα μπορούμε να πούμε ότι όταν έχουμε ένα ισορροπημένο κεφαλαιοποιητικό σύστημα η παρούσα αξία της διαφοράς πληρωμών και εισπράξεων είναι μηδέν. Όλα αυτά προκύπτουν ότι δεν υπάρχει σχέση αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών.

Αν κάνουμε αντίστοιχο υπολογισμό σε διανεμητικά συστήματα θα μπορούσαμε να πούμε ότι υποχρεώσεις είναι οι μελλοντικές υπεσχημένες συντάξεις, και τα έσοδα προκύπτουν από την επιβάρυνση για την χρηματοδότησή τους.(Ασφάλιστρα-Εισφορές). Εδώ τον ρόλο του ενεργητικού παίζει η δυνατότητα που έχει το Κράτος να επιβάλλει φορολογία (και εισφορές) για να χρηματοδοτεί τις υποχρεώσεις του. Αν η μελλοντική φοροδοτική ικανότητα αρκεί για να καλύψει τις υποχρεώσεις του κράτους, τότε το ενεργητικό θα ισούται με το παθητικό και η καθαρή παρούσα αξία των υποχρεώσεων θα είναι μηδέν. Όμως, η κυβέρνηση έχει την δυνατότητα να μεταβάλλει και τις μελλοντικές πληρωμές (π.χ. αλλάζοντας την αναπροσαρμογή των συντάξεων)

Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι η βιωσιμότητα ενός διανεμητικού συστήματος είναι ένα πολιτικό ζήτημα που αναφέρεται στο κατά πόσον το εκλογικό σώμα θεωρεί ότι οι υποσχέσεις που χορηγούνται δικαιολογούν την επιπλέον φορολογία που απαιτείται για να χρηματοδοτηθούν. Η παρούσα πρακτική που αναφέραμε ακριβώς από πάνω είναι να μην συνυπολογίζεται το αφανές χρέος μαζί με το Δημόσιο χρέος . Αυτό ισοδυναμεί με το να θεωρείται εξ ορισμού η παρούσα αξία του ίση με μηδέν (δηλαδή θεωρείται ότι η δυνατότητα επιβολής φορολογίας επαρκεί πάντοτε για να χρηματοδοτηθούν οι σημερινές συνταξιοδοτικές υποσχέσεις).

Ένα τεράστιο ερωτηματικό δημιουργείται λοιπόν από τη μέτρηση του αφανούς χρέους και για τη πιθανή μελλοντική αύξηση της φορολογίας για την κάλυψη αυτής της πιθανής ανισότητας. Η κάθε Κυβέρνηση όπως ήδη έχουμε αναφέρει μπορεί να αυξήσει τη φορολογία αλλά πρέπει να συμπεριλάβουμε ότι δεν έχει την απεριόριστη δυνατότητα για πολύ μεγάλες αυξήσεις και ειδικά όταν μια Χώρα έχει ήδη παρά πολύ υψηλούς φόρους όπως στη συγκεκριμένη περίπτωση της Ελλάδας όπου πολύ δύσκολα το σύνολο της κοινωνίας μπορεί να αντέξει μία ενδεχόμενη αύξηση της φορολογίας. Άρα αν το αφανές χρέος μιας χώρας υπολογίζεται σε ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από το ποσοστό του ΑΕΠ π.χ 200% , το χρέος που αντιστοιχεί στο εμφανές χρέος είναι μόνο τμήμα αυτού. Δηλαδή το τμήμα που απαιτεί αύξηση της φορολογίας πέραν του ανεκτού. Αν θεωρηθεί ότι το ίδιο ποσοστό φορολογίας με το σημερινό είναι το μέγιστο ανεκτό, τότε από το αφανές χρέος θα έπρεπε να αφαιρεθεί το τμήμα που αντιστοιχεί στη μελλοντική αύξηση του ΑΕΠ.(Τήνιος (2010)Barr (2001),)

Στα διανεμητικά συστήματα θα πρέπει να επεμβαίνει η εκάστοτε Κυβέρνηση με μεταρρυθμίσεις έτσι ώστε να μειώνει τη συσσώρευση του χρέους σε επίπεδα ελεγχόμενα. Τέλος θα μπορούσαμε επίσης να αναφέρουμε ότι ο σκοπός της κάθε Κυβέρνησης είναι η εξασφάλιση της δικαιοσύνη μεταξύ γενεών και συνεπώς να εξισορροπούν την φορολογική επιβάρυνση μεταξύ ανάμεσα τους.

1.4 Θα συνείσφερε μία μετατόπιση του συνταξιοδοτικού συστήματος από αμιγώς κρατικό σε ιδιωτικό σύστημα ασφάλισης;

Στο κεφάλαιο αυτό είδαμε πόσο τεράστιες και πολύπλοκες είναι οι προσκλήσεις που δημιουργούνται από το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Αναλύσαμε σε θεωρητικό επίπεδο τις διαφορές μεταξύ των συνταξιοδοτικών συστημάτων και πως αντιδρούν στο δημογραφικό πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού..

Το ερώτημα που δημιουργείται είναι ότι οι περισσότερες χώρες που έχουν ήδη ένα τεράστιο Δημόσιο Χρέος θα τους συνείσφερε μία μετατόπιση και πως θα γινόταν αυτό; Θα ήτανε καλύτερα τα πράματα ή θα δημιουργούσε διάφορες παρενέργειες.

Σε πρώτη φάση θα εξετάσουμε τη περίπτωση μιας πλήρους μετατόπισης από κρατικό σύστημα σε κεφαλαιοποιητικό . Κατά τη περίοδο της μετάβασης οι εργαζόμενοι πρέπει να πληρώσουν για τις δικές τους συντάξεις και αυτές της προηγούμενης γενιάς. Άρα στην αρχή η δημόσια δαπάνη αυξάνει. Αν ιδιωτικοποιηθεί ένα δημόσιο διανεμητικό σύστημα, η πρώτη γενιά πρέπει να πληρώνει για το σύστημα δύο φορές. Με δεδομένο ότι τμήμα της δαπάνης αυτής θα μεταβιβαστεί στον φορολογούμενο, σε περίπτωση μετάβασης σε κεφαλαιοποιητικό από διανεμητικό σύστημα, στην μεταβατική περίοδο η ανάγκη δανεισμού του δημοσίου θα είναι μεγαλύτερη. Όσο λιγότερο βιώσιμο είναι το παλαιό διανεμητικό σύστημα, τόσο μεγαλύτερη και αυτή η ανάγκη για δανεισμό. (Barr(2001),)

Αυτό δημιουργεί τεράστιες ανισότητες μεταξύ των γενεών και πρέπει να θυμόμαστε ότι στόχος της κάθε Κυβέρνησης είναι να διατηρεί τις ισότητες μεταξύ των γενεών ως προς τα φορολογικά θέματα.

Στο διανεμητικό σύστημα η πολιτική παρέμβαση είναι πιο εύκολη, θα πρέπει λοιπόν σε πρώτη φάση να κάνει τις αναγκαίες αλλαγές για τη διαχείριση του αφανούς χρέους και να μετατοπίζει την ασφάλιση προς μεικτά συστήματα ασφάλισης περιλαμβανομένου και της ιδιωτικής με τρόπο ομαλό έτσι ώστε να διατηρεί τις ισορροπίες μεταξύ των γενεών .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 . Το Ελληνικό σύστημα ασφάλισης και οι προοπτικές του.

2.1 Ελληνικό σύστημα Ασφάλισης και Συνταξιοδότησης.

Ο θεσμός της κοινωνικής προστασίας εμφανίστηκε στη χώρα μας με τη μορφή της κοινωνικής πρόνοιας στα επιζώντα μέλη των οικογενειών των εργαζομένων και μετεξελίχτηκε στη μορφή της κοινωνικής ασφάλισης με την κάλυψη των κινδύνων γήρατος , αναπηρίας και θανάτου . Μέχρι το τέλος το Β Παγκοσμίου Πολέμου η εξέλιξη του τομέα της κοινωνικής ασφάλισης και των συντάξεων ήταν περιορισμένη και περιλάμβανε την προσπάθεια των εργατικών και επαγγελματικών ενώσεων να αναπτύξουν αυτόνομα , αυτοδιοικούμενα και αυτοχρηματοδοτούμενα ασφαλιστικά ταμεία.

Το συνταξιοδοτικό σύστημα αναπτύχθηκε σε μία σχετική μεγάλη χρονική περίοδο , κάτω από την επίδραση οικονομικών , πολιτικών , ιστορικών και κοινωνικών συγκυριών καλύπτοντας σταδιακά σχετικά το σύνολο του πληθυσμού . Στην αρχή τα επικίνδυνα επαγγέλματα όπως ναυτικούς και μετά από λίγα χρόνια τους δημόσιους υπαλλήλους και τους αυτοαπασχολούμενους

Τα πρωταρχικά βήματα για την εξέλιξη του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης για παροχή της κύριας σύνταξης ήταν μετά τη ψήφιση του νόμου 1846/51 για τη σύσταση και τη λειτουργία του ΙΚΑ . Οι κύριοι κλάδοι ήταν οι κλάδοι συντάξεων και ασθένειας που κάλυψε ασφαλιστικά τους εργαζόμενους των αστικών κέντρων ή και άλλων περιοχών στις οποίες υπήρχαν μονάδες βιομηχανίας , βιοτεχνίας , και διάφορες επαγγελματικές ομάδες ανεξάρτητα από το τόπο απασχόλησης τους. Στη συνέχεια μετά τη ψήφιση του νόμου 4169/61 ιδρύθηκε ο ΟΓΑ ο οποίος κάλυψε ασφαλιστικά όλον το αγροτικό

πληθυσμό. Ο ΟΓΑ μετά το νόμο 1296/82 κάλυψε και όλους τους ηλικιωμένους άνω των 65 ετών με ανεπαρκές εισόδημα ,εάν δεν είχαν αποκτήσει ασφαλιστικά δικαιώματα.(Ζερβού (2009),)

Μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του 70' τα μέτρα τα οποία είχαν παρθεί δεν έδιναν τη δυνατότητα κάλυψης ολόκληρου του πληθυσμού , ακόμη και ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού που ήταν ασφαλισμένο είχε περιορισμένο επίπεδο ασφάλισης και οι συντάξεις της πλειοψηφίας των συνταξιούχων παρέμεναν σε χαμηλά επίπεδα. Στη συνέχεια το ΙΚΑ επεκτείνεται σε όλη τη χώρα και καλύπτει ασφαλιστικά για κύρια σύνταξη όλους του μισθωτούς και ημερομισθίους του μη αγροτικού τομέα . Επίσης κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 80' δίνονται αρκετά μεγάλες αυξήσεις στις συντάξεις που είχε ως αποτέλεσμα να μειώσει δραστικά το ποσοστό φτώχειας των ηλικιωμένων .

Τα πρώτα μελανά σημάδια κάνουν την εμφάνιση τους για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος από την ποσοτική και ποιοτική επέκταση του ασφαλιστικού φορέα. Γι αυτό οι πρώτες θεσμικές παρεμβάσεις της δεκαετίας του 90' επικεντρώθηκαν σε ζητήματα χρηματοδότησης και προϋποθέσεων χορήγησης συνταξιοδοτικών παροχών καθώς και της οργάνωσης του συστήματος. Για τη τόνωση της βιωσιμότητας του συστήματος ψηφίστηκαν δύο ασφαλιστικοί νόμοι (Ν.1902/90 και Ν.2084/92) με πολύ σημαντικούς περιορισμούς στα ασφαλιστικά δικαιώματα και τις αυξήσεις των εισφορών.

Με το Νόμο 2084/92 οδηγήθηκε στη δημιουργία ενός νέου συστήματος ασφάλισης , λιγότερου γενναιόδωρου αφού υπήρξε τριμερής χρηματοδότησης για κύρια σύνταξη και ασθένειας , με συμμετοχή των εργαζομένων ,των εργοδοτών και του Κράτους, κατ αναλογία 2/9 ,4/9 ,3/9,αντίστοιχα.Το νέο σύστημα ασφάλισης καλύπτει ομοιόμορφα ενιαίες προϋποθέσεις σχετικά με την ηλικία συνταξιοδότησης, τα ποσοστά αναπλήρωσης ,τις κατώτερες συντάξεις και τη επιβολή εισφορών.(Τήνιος(2010),)

Παράλληλα με την ασφάλιση για κύρια σύνταξη αναπτύχθηκε και η επικουρική ασφάλιση με τη χορήγηση προσθέτων περιοδικών παροχών

συντάξεων .Δικαίωμα για επικουρική σύνταξη έχουν οι απασχολούμενοι με σχέση εξαρτημένης εργασίας και ένα σχετικό μικρό ποσοστό των αυτοτελών απασχολούμενων. Η επικουρική ασφάλιση αναπτύχθηκε , όπως και η ασφάλιση για κύρια σύνταξη ,σταδιακά , μέσα από ένα μεγάλο αριθμό ασφαλιστικών φορέων χωρίς ενιαίους κανόνες και προϋποθέσεις και με το δικό του καταστατικό το κάθε ταμείο. Αποφασιστικό βήμα για την έναρξη της επικουρικής ασφάλισης ήταν η ίδρυση του TEAM (N.997/79).

Συνοψίζοντας το Ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα είναι δημόσιο ως προς τη διαχείριση , αναγκαστικό ως προς τη νομική του μορφή , ορισμένων παροχών ως προς τη δομή και ασφαρίζει κυρίως την εργασία . Ο κεντρικός άξονας λειτουργεί με βάση το διανεμητικό σύστημα (pay as you go) , με αυτόνομους και αυτοδιοικούμενους ασφαλιστικούς φορείς υπό την εποπτεία κυρίως του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας . Το Ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα χαρακτηρίζεται από την αλληλεγγύη μεταξύ των ατόμων μιας γενιάς αλλά και μεταξύ των γενεών ,από την πολυδιάσπαση και τον κατακερματισμό τόσο στο οργανωτικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο παροχών.

2.2 Ο κατακερματισμός του συστήματος.

Το δημόσιο σύστημα συντάξεων στην Ελλάδα αναπτύχθηκε με τρόπο αποσπασματικό , ένας πολύ σημαντικός παράγοντας ήταν η πίεση των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εργαζομένων η οποία είχε ως αποτέλεσμα την κατακερματισμό του συστήματος. Ο κατακερματισμός αυτός γίνεται εμφανής σε διαστάσεις όπου θα αναπτυχθούν ακριβώς από κάτω.(Τήνιος(2003),(2010),)

- Η πρώτη διάσταση θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι η κλαδική διάσταση που αφορά επαγγελματικούς κλάδους. Υπάρχει πληθώρα φορέων (Ασφαλιστικών Ταμείων) που χορηγούν συντάξεις ανά τομέα απασχόλησης ή επάγγελμα. Έχει διαπιστωθεί ότι ακόμα και εντός

ταμείου υπάρχουν κλαδικές διαφοροποιήσεις όσον αφορά τις εισφορές και τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα.

- Μία άλλη διάσταση θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι η διαφοροποίηση ανάλογα με το επίπεδο ή την βαθμίδα προστασίας. Το σύστημα διαθέτει τρεις βαθμίδες παροχών που αποτελούνται από την κύρια σύνταξη ,τη επικουρική και το εφ' άπαξ .Η κύρια σύνταξη και η επικουρική λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο και η καταβολή τους γίνεται ανά μήνα, δηλαδή είναι η κύρια πηγή αμοιβής των συνταξιούχων. Το εφάπαξ καταβάλλεται μία φορά , ακριβώς στη χρονική περίοδο τη στιγμή της συνταξιοδότησης. Η διαφοροποίηση των τριών παροχών αυτών είναι ότι οι πληρωμές γίνονται σχεδόν πάντα σε διαφορετικούς λογαριασμούς από διαφορετικούς φορείς.
- Επίσης μία πολύ εμφανής διάσταση είναι η διαφοροποίηση ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα ή κλάση των δικαιούχων. Υπάρχουν πάρα πολλές διαφορές μεταξύ των διάφορων ασφαλιστικών ταμείων ,αυτό όμως που μας κάνει πραγματικά εντύπωση είναι η διαφοροποίηση της κλάσης μεταξύ των δικαιούχων που ανήκουν στον ίδιο ασφαλιστικό φορέα. Η κυριότερη διαφοροποίηση αυτού του είδους είναι αυτή του «νέου συστήματος » δηλαδή αυτού που ασφαλίστηκαν για πρώτη φορά μετά το 1993.
- Μία πολύ σημαντική διάσταση είναι η διαφοροποίηση μεταξύ φύλων . Στα περισσότερα ταμεία δεσπόζει μία υπερπροστασία των γυναικών που έχει ως αποτέλεσμα να διατηρεί ανισότητες μεταξύ των ασφαλισμένων.
- Τέλος , μία εξίσου σημαντική διάσταση είναι η διαφοροποίηση που οφείλεται στο ότι πολλά ταμεία συντάξεων χορηγούν παροχές υγείας σε

χρήμα και σε είδος. Οι παροχές αυτές έχουν σαν αποτέλεσμα την αύξηση των δαπανών των ασφαλιστικών ταμείων.

Ο παρακάτω πίνακας σκιαγραφεί τη δομή του συστήματος ανά κλάδο εργαζομένων , ηλικιακή ομάδα και επίπεδο προστασίας και μέθοδος χρηματοδότησης. Διακρίνονται έξι μεγάλοι κλάδοι δικαιούχων αγρότες (και ανασφάλιστοι) ,Δημόσιοι Υπάλληλοι ,Μισθωτοί ιδιωτικού τομέα, μισθωτοί Δέκο, αυτοαπασχολούμενοι και ελεύθεροι επαγγελματίες.

Πίνακας 2.1 Το Ελληνικό σύστημα συντάξεων

Κατηγορία πληθυσμού	Βαθμίδες προστασίας	Οργάνωση*	Πηγή χρηματοδότησης
1. Ανασφάλιστοι άνω των 65	Καθολική σύνταξη (θα αποσυρθεί σταδιακά για τους αγρότες)	ΟΓΑ	Κρατική επιχορήγηση (κάλυψη εσόδων)
Αγρότες	Εισφορές, κρατική συμμετοχή (Κύρια σύνταξη ΟΓΑ 1997)		Εισφορές, κρατική συμμετοχή (% εισφορών), επιχορήγηση
2. (Α) Δημόσιοι Υπάλληλοι	Κύρια, επικουρική (συχνά διπλή), και εφάπαξ	Υπ. Οικονομικών	Κρατικός Προϋπολογισμός
Στρατιωτικοί		α) ΤΕΑΔΥ β) Μετοχικά Ταμεία	Εισφορές Κοινωνικοί πόροι
(Β) Ειδικό καθεστώς ΙΚΑ (π.χ. ΕΟΤ)	Κύρια, επικουρική, εφάπαξ	ΙΚΑ για την κύρια	Εισφορές + τριμερής χρηματοδότηση + χρηματοδότηση ελλειμμάτων
3. Εργαζόμενοι ιδιωτικού τομέα (Α) ΙΚΑ:			
(i)	Κύρια	ΙΚΑ	Εισφορές + τριμερής χρηματοδότηση + χρηματοδότηση ελλειμμάτων
(ii)	Κύρια + επικουρική	ΙΚΑ + ΤΕΑΜ ΙΚΑ + άλλο επικουρικό	Εισφορές Εισφορές + Κοινωνικοί πόροι
(iii)	Κύρια + επικουρική + εφάπαξ	+ Ταμεία Πρόνοιας	Εισφορές
(Β) Ναυτικοί	Κύρια + επικουρική + εφάπαξ	ΝΑΤ, ΚΑΑΝ κλπ.	Εισφορές + Επιχορήγηση + Κοινωνικοί πόροι
4. Εργαζόμενοι δημοσίου τομέα (δημόσιες επιχειρήσεις, ΔΕΗ, Τράπεζες)	Κύρια + επικουρική + εφάπαξ	"Ειδικά Ταμεία" (για κάθε επιχείρηση) ΙΚΑ + Ειδικά Ταμεία για επικουρική ΟΑΠ- ΔΕΗ	Εισφορές (μεγαλύτερο μέρος από τον εργοδότη) Χρηματοδότηση ελλειμμάτων από τον εργοδότη
5. Αυτοαπασχολούμενοι	Κύρια Κύρια + επικουρική	ΟΑΕΕ (πρώην ΤΕΒΕ, ΤΑΕ, ΤΣΑ) Όπως ανωτέρω + επικουρικό Ταμείο	Εισφορές (ευρώ ανά κλάση), Επιχορηγήσεις από Δημόσιο - Κοινωνικοί πόροι
6. Ελεύθεροι επαγγελματίες	Κύρια	Νομικοί, Υγειονομικοί, Μηχανικοί	Κοινωνικοί πόροι,
(Α) Αυτοαπασχολούμενοι	Κύρια + επικουρική	Όπως παραπάνω + τοπικά Ταμεία δικηγόρων	Εισφορές, Πρόσοδοι περιουσίας
(Β) Μισθωτοί	Συχνά 2 βασικές συντάξεις		

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΝΕΟΕΙΣΡΧΟΜΕΝΩΝ (ΝΟΜΟΣ 2084/92):
 Κοινό όριο ηλικίας (65), εισφορές όπως του ΙΚΑ, τριμερής χρηματοδότηση, μέγιστη αναπλήρωση 60%* Βασική, 20% επικουρική, Συμμετοχή σε κεντρικά Ταμεία (δεν τηρούνται ξεχωριστοί λογαριασμοί)

ΕΚΑΣ (Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων). Καταβάλλεται μετά από έλεγχο πόρων σε όλους τους χαμηλοσυνταξιούχους πλην ΟΓΑ, ηλικίας μεγαλύτερης από τα όρια του ΙΚΑ.

Τμητικές συντάξεις πολεμικές, Εθνικής Αντίστασης, Τοπικής Αυτοδιοίκησης, προσωπικές κλπ.

* Το σύστημα έχει αυτή την οργάνωση μέχρι πριν την εφαρμογή του Νόμου 3655/08.

** Το % αναπλήρωσης άλλαξε και έγινε 70% με το Νόμο 3029/2002.

Πηγή: Τήνιος Πλάτων, 2003, σελίδες 31-32.

Το ασφαλιστικό σύστημα λόγω της πολυνομίας και του κατακερματισμού όπως διαπιστώσαμε από το πιο πάνω πίνακα έχει ως αποτέλεσμα να λειτουργεί με ανισότητες και να αντιμετωπίζει όμοιες περιπτώσεις πολιτών με διαφορετικό τρόπο . Η κοινωνική ασφάλιση παρέχεται από μία πληθώρα φορέων κύριας και επικουρικής ασφάλισης Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται διότι παρά την απαγόρευση ίδρυσης ταμείων κύριας ασφάλισης μετά την ίδρυση του ΙΚΑ (ΑΝ 1846/51), συνεχίσθηκε η ίδρυση νέων ταμείων κυρίας ασφάλισης .Το ΙΚΑ ιδρύθηκε το 1936 και είναι ο μεγαλύτερος φορέας που παρέχει συντάξεις και ασφαρίζει κυρίως τους μισθωτούς στον ιδιωτικό τομέα , καταβάλλει πάνω από το ένα τρίτο του συνόλου των συνταξιοδοτικών παροχών. Στο εσωτερικό του ΙΚΑ όμως συνυπάρχουν πάνω από 600 καθεστάτα συνταξιοδότησης .

Ο κατακερματισμός του Ελληνικού συστήματος δημιουργεί επίσης εμπόδια στη μέτρηση του ασφαλιστικού δείκτη εξάρτησης. Στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης η μετατροπή της εργασιακής πορείας σε ασφαλιστικό δικαίωμα δημιουργεί πολλές φορές διπλογραφίας. Η κύρια αιτία είναι ότι ένας ασφαλισμένος έχει πολλαπλές συντάξεις όπως είναι η κύρια , η επικουρική ή πολλαπλά ασφαλιστικά δικαιώματα π.χ (σύνταξη χηρείας , σύνταξη από ίδιο δικαίωμα , άλλες πολλαπλές συντάξεις). Επίσης λόγω του κατακερματισμού και της πολυπλοκότητας του συστήματος δημιουργείται μία ανισότητα στην ασφαλιστική παρουσία, δηλαδή κάποιοι πληρώνουν πολύ υψηλές εισφορές ως ποσοστό του εισοδήματος και κάποιοι άλλοι ασφαρίζονται με προαιρετικές ασφαλιστικές κλάσεις.

Επίσης είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί ότι ένα άλλο πρόβλημα που δημιουργείται στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης λόγω του κατακερματισμού των ταμείων είναι ότι η επικουρική σύνταξη μπορεί να θεωρείται διαφορετική

από την κύρια σύνταξη αλλά ο τρόπος λειτουργίας έχει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τη κύρια.

Όλα τα επικουρικά Ταμεία χρηματοδοτούνται με τρόπο διανεμητικό, δηλαδή ανήκουν και αυτά στο πρώτο πυλώνα κοινωνικής ασφάλισης με τη μόνη διαφορά από τα κύρια Ταμεία να έχουν μεγαλύτερη περιουσία και λιγότερα συσσωρευμένα ελλείμματα λόγω της νεότερης δημιουργίας τους. Ένα άλλο κοινό χαρακτηριστικό είναι η υποχρεωτική τους ασφάλιση όπως δηλαδή αρμόζει στα διανεμητικά συστήματα. Οι παροχές καθορίζονται διά νόμου με βάση τα ποσοστά αναπλήρωσης της συνταξιοδοτικής βάσης, δηλαδή όταν κάποιος συνταξιοδοτείται λαμβάνει δύο συντάξεις. Ο τρόπος υπολογισμού είναι ως ποσοστό του τελευταίου μισθού ή το μέσο όρο των τελευταίων μισθών.

Συμπεραίνοντας οι επικουρικές συντάξεις έχουν τόσα κοινά χαρακτηριστικά με τις κύριες συντάξεις έτσι ώστε να μην μπορούν να παίξουν διακριτό ρόλο στο συνολικό οικοδόμημα της κοινωνικής προστασίας. Είναι προφανές ότι μεγαλώνουν τη παθολογία του συστήματος και επιδεινώνουν τις επιπτώσεις του κατακερματισμού.

Στη διοίκηση των ασφαλιστικών φορέων μετέχουν εκπρόσωποι των εργοδοτών, των εργαζομένων και του κράτους. Με αποτέλεσμα να μην υπάρχει σε επιθυμητό βαθμό η αυτονομία, η αυτοδιοίκηση και η αυτοχρηματοδότηση των ασφαλιστικών ταμείων. Ο κατακερματισμός καθιστά το σύστημα συντάξεων αδιαφανές και ευάλωτο σε πολιτικές παρεμβάσεις δια μέσου αφανών έμμεσων επιδοτήσεων, η πιο σημαντική είναι αυτή μεταξύ περίθαλψης και συντάξεων.

Ο κατακερματισμός του Ελληνικού συστήματος όπως ακριβώς εξηγήσαμε πιο πάνω σε συνδυασμό με την έλλειψη κινήτρων για παραμονή εργασίας δημιουργεί τεράστια αγκάθια στη λύση του ασφαλιστικού προβλήματος. Οι ασφαλισμένοι του Ελληνικού συστήματος αφού δεν έχουν αυτά τα κίνητρα προσπαθούν συνεχώς να βρίσκουν τα μονοπάτια για την έξοδο τους από το

εργασιακό περιβάλλον. όταν προστεθεί και η απουσία του κοινωνικού κράτους τότε δημιουργούνται τα διοικητικά προβλήματα του συστήματος. Η κοινωνική πολιτική προϋποθέτει την αποτελεσματική παραγωγή , αξιολόγηση και αξιοποίηση προσωπικών πληροφοριών για την ευημερία των πολιτών. Οι ελλείψεις στη διοικητική ικανότητα γίνονται αισθητές στους παρακάτω τομείς.

- Υπάρχει υψηλό κόστος διοίκησης του συστήματος. Συμπεριλαμβάνεται η αδυναμία προγραμματισμού και η έλλειψη προσαρμοστικότητας.
- Η εκτεταμένη εισφοροδιαφυγή μεγάλης κλίμακας δίνει απλόχερα κίνητρα στη γκρίζα οικονομία και αντικίνητρα στην ανάπτυξη.
- Οι αδυναμίες στη διοίκηση δυσχεραίνουν τη χάραξη κοινωνικής πολιτικής. Η μη λειτουργία Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης σημαίνει ότι τα στοιχειώδη στοιχεία όπως το ύψος των αποδοχών , η μέση σύνταξη δεν είναι ακόμα γνωστά

Οι διοικητικές αυτές αδυναμίες ευθύνονται και για το χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης , την απουσία πληροφόρησης , τη γραφειοκρατία και την αδιαφάνεια

2.3.1 Η γήρανση του πληθυσμού και η απήχηση στον Ελλαδικό χώρο.

Το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού όπως αναφέραμε πιο πάνω είναι αιτία του προσδόκιμο επιβίωσης, της γονιμότητας και της μετανάστευσης. Το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Ελλάδα είναι ακριβώς το ίδιο που αντιμετωπίζει όλος ο αναπτυσσόμενος κόσμος. Στην Ελλάδα λοιπόν αντιμετωπίζουμε το ίδιο φαινόμενο με κάποιες μικρές διαφορές και με διαφορετικές τάσεις.

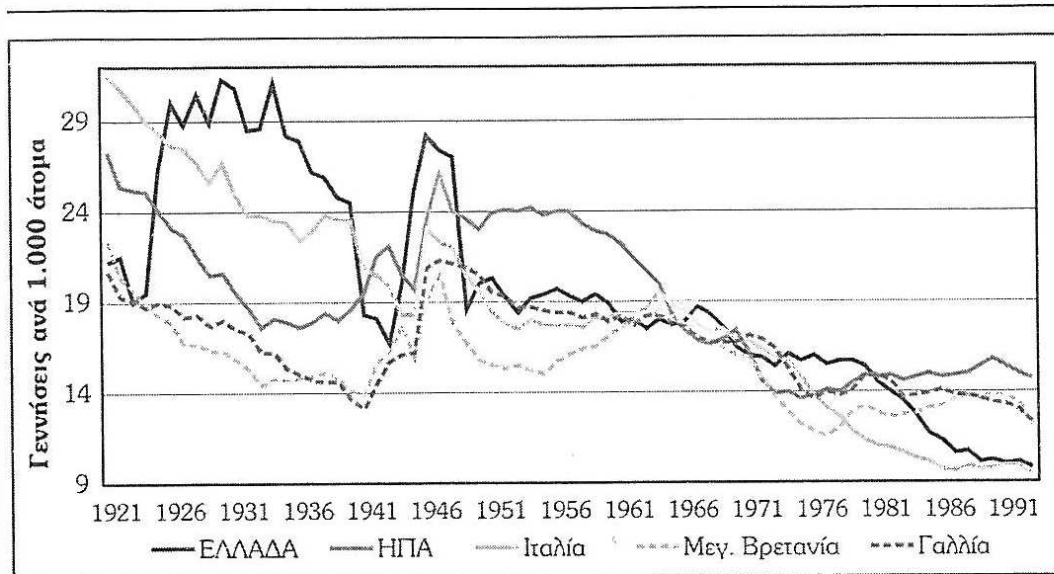
Όσον αφορά το αίτιο του προσδόκιμου επιβίωσης ένας πολύ σημαντικός παράγοντας είναι η επιμήκυνση της ζωής. Η μείωση της θνησιμότητας των παιδιών σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια , η πρόοδος της ιατρικής και της

βιολογίας και οι βελτιώσεις των συνθηκών ζωής από την εκπληκτική ανάπτυξη της τεχνολογίας οδήγησαν σε σημαντικές αυξήσεις του ορίου ζωής.

Όσον αφορά τη γονιμότητα παρατηρούμε στο παρακάτω πίνακα ότι υπάρχουν διάφορες διακυμάνσεις κατά την εξέλιξη των γεννήσεων από το 1921 έως το 1993. Οι τάσεις αυτές είναι διαφορετικές από χώρα σε χώρα. Στην Ελλάδα οι αυξομειώσεις είναι πολύ πιο έντονες από τις υπόλοιπες χώρες. Την εξέλιξη αυτή μπορούμε να τη χωρίσουμε σε τρεις περιόδους. (Τήνιος (2010),)

- Ο μεσοπόλεμος: Στη περίοδο αυτή υπάρχουν πολύ υψηλές γεννήσεις κυρίως για δύο λόγους. Τη Μικρασιατική καταστροφή και την ανακοπή του μεγάλου μεταναστευτικού ρεύματος που κυριαρχούσε πριν από το 1920.
- Μετά το 1945 χαρακτηρίζεται η περίοδος των υψηλών γεννήσεων, φαίνεται χαρακτηριστικά στο σχεδιάγραμμα ότι οι γεννήσεις είναι πολύ υψηλότερες από τη προηγούμενη περίοδο.
- Η τρίτη περίοδος χαρακτηρίζεται ως η περίοδος της χαμηλής γεννητικότητας, στην Ελλάδα αυτό βέβαια παρατηρείται με λίγο καθυστέρηση ως προς τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Η τάση αυτή ξεκινάει από το 1970 και μετά ακολουθεί ραγδαία πτώση το 1980.

Διάγραμμα 2.1 Εξέλιξη των γεννήσεων 1921-1991

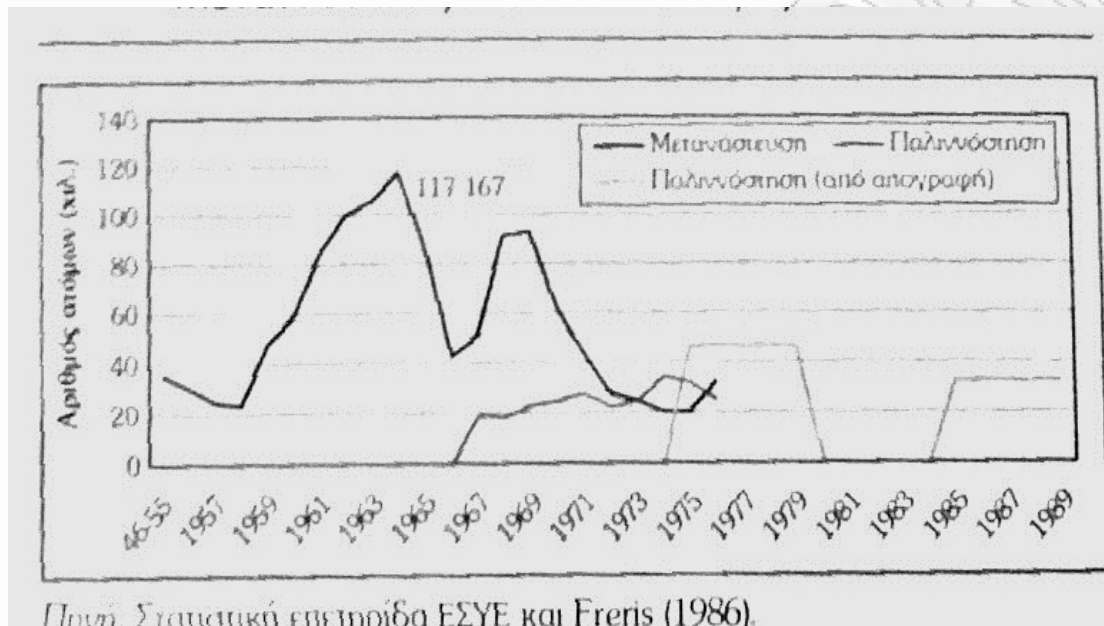
Πηγή: Mitchell (1998).

Όσον αφορά τη μετανάστευση μπορούμε να παρατηρήσουμε στο παρακάτω διάγραμμα την ιδιορρυθμία της τη χρονική περίοδο από το 1950 έως το 2008. Στη διάρκεια της πρώτης περιόδου η Ελλάδα ήταν μία χώρα αποστολής μεταναστών ενώ στη δεύτερη περίοδο το φαινόμενο αυτό αντιστράφηκε και η Ελλάδα μετατράπηκε σε χώρα μετανάστευσης άλλων. Από το παρακάτω πίνακα παρατηρούμε ότι στη χρονική περίοδο 1945 έως 1965 μετανάστευσαν από την Ελλάδα περίπου 89.000 άτομα. Ο αριθμός αυτός αυξάνεται μετά το 1959 και κορυφώθηκε το 1965 όταν μεταναστεύσανε περίπου 120.000 άτομα.

Η πρώτη παλιννόστηση αρχίζει από το 1975 έως το 1979, 40.000 κάθε έτος και στο έτος 1975 είναι ο πρώτος χρόνος εισροής μεταναστών στην Ελλάδα. Το δεύτερο κύμα μεταναστών ξεκινάει από τα τέλη του 1980 οι γνωστοί σε

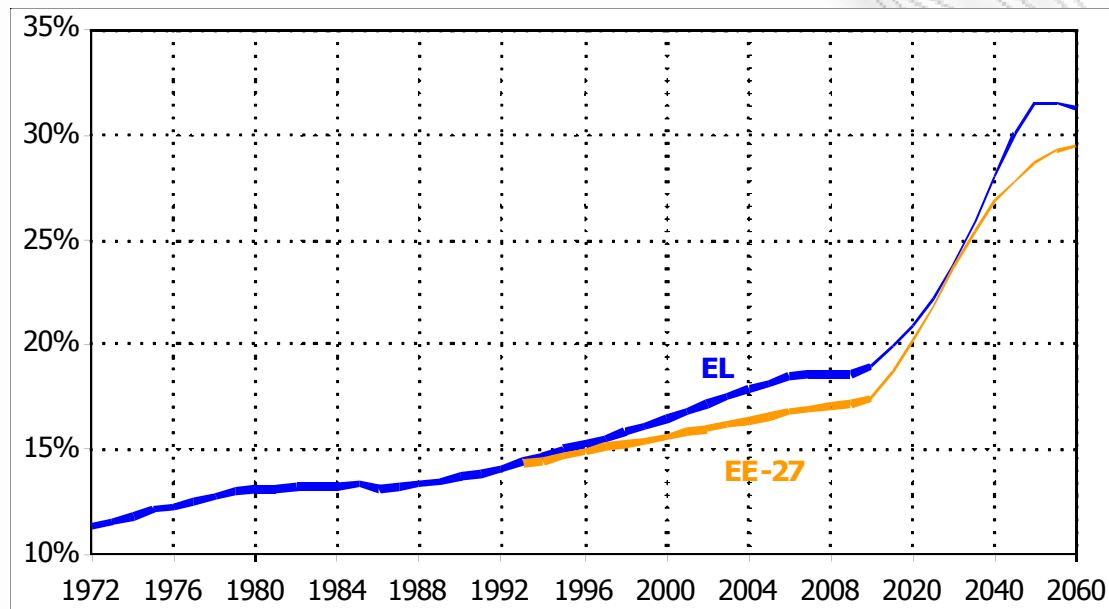
όλες τις αναπτυγμένες χώρες « οικονομικοί μετανάστες».Ο αριθμός αυτός υπολογίζεται επισήμως στις 30.000 για κάθε ένα έτος .Ο αριθμός αυτός είναι πολύ μεγαλύτερος γιατί δεν συνυπολογίζεται ο αριθμός των παράνομων μεταναστών.

Διάγραμμα 2.2 Μετανάστευση και παλιννόστηση 1946-57

Όλοι αυτοί οι παράγοντες έχουν ως αποτέλεσμα να αυξάνουν το ποσοστό των ανθρώπων που είναι πάνω από 65 ετών ωε προς το ποσοστό ηλικίας μεταξύ 15 έως 64 όπως δείχνει το παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 2.3 Ποσοστό συνταξιούχων σε σχέση με τα άτομα ηλικίας 15-64

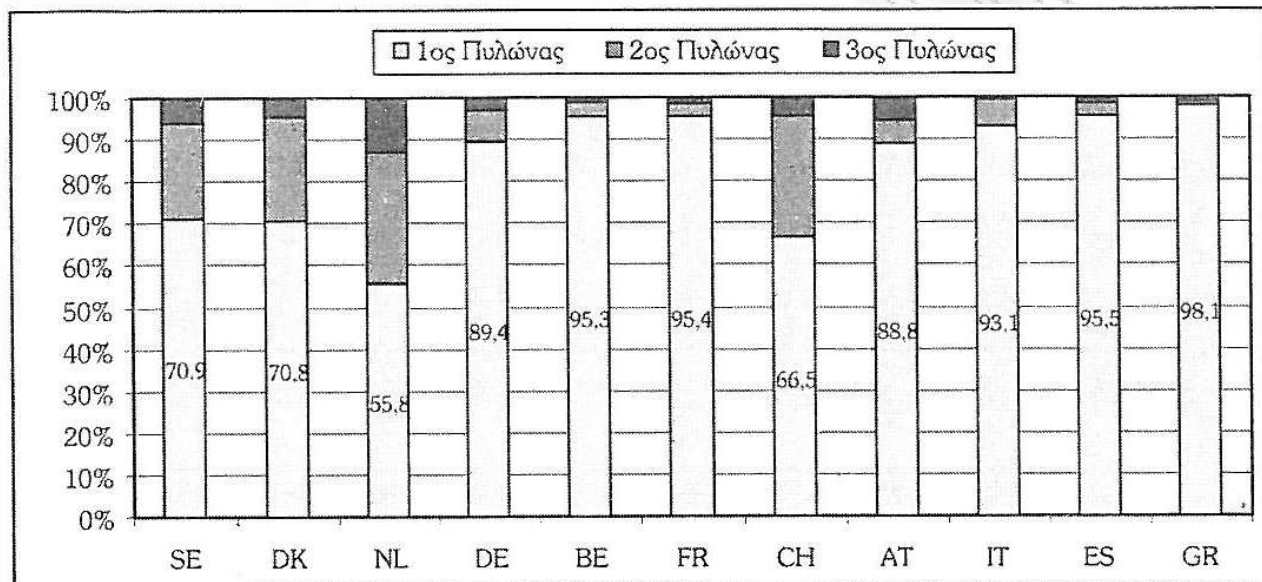

Πηγή: Καραβίτης 2011

2.3.2 Ο ρόλος του δεύτερου και του τρίτου πυλώνα.

Το ελληνικό σύστημα ασφάλισης εκτός απ' ότι είναι κατακερματισμένο όπως αναφέραμε στο κεφάλαιο 2.2 εξαιτίας του γεγονότος ότι οι συντάξεις διατίθενται από πανσπερμία φορέων είναι και μονολιθικό. Το σύστημα είναι μονολιθικό αφού όπως παρατηρούμε στο ακριβώς από κάτω διάγραμμα μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι το ποσοστό υπερβαίνει το 98% από συντάξεις του πρώτου πυλώνα, δηλαδή τις συντάξεις που εκ του νόμου είναι υποχρεωτικές.

Διάγραμμα 2.4 Ποσοστά Πυλώνων

Πηγή: Ζωή 50+, σελ. 73, από στοιχεία SHARE 2004.

Ο προβληματισμός για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος που αναπτύσσεται στο συγκεκριμένο κεφάλαιο καθώς και το ερώτημα πως θα καλυφθεί το κόστος λόγω της αλλαγής του των δημογραφικών και εργασιακών δεδομένων είναι αυτό που μας απασχολεί έτσι ώστε να μην επιβαρυνθούν δυσανάλογα οι μελλοντικές γενεές από τη συνεχή αύξηση του αφανούς χρέους. Στο παρακάτω πίνακα μπορούμε να διαπιστώσουμε πόσο ανοδική είναι η αύξηση των δαπανών από τις κρατικές συντάξεις.

Πίνακας 2.2 Δαπάνες για συντάξεις δημοσίου συστήματος 2007-2060 (Ποσοστά του ΑΕΠ)

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Μεταβολή 2000-2050
Ισπανία	8,4	8,9	9,5	10,8	13,2	15,5	15,1	7,1
Κύπρος	6,3	6,9	8,9	10,8	12,8	15,5	17,7	9,2
Βέλγιο	10	10,3	11,8	13,9	14,6	14,7	14,7	4,7
Ιταλία	14	14	14,1	14,8	15,6	14,7	13,6	0,7
Γαλλία	13	13,5	13,6	14,2	14,4	14,2	14	1,2
Αυστρία	12,8	12,7	13	13,8	13,9	14	13,6	1,2
Πορτογαλία	11,4	11,9	12,4	12,6	12,5	13,3	13,4	1,9
Φινλανδία	10	10,7	12,6	13,9	13,6	13,3	13,4	3,3
Γερμανία	10,4	10,2	10,5	11,5	12,1	12,3	12,8	1,9
Ιρλανδία	5,2	5,5	6,4	7,5	8,7	10,5	11,3	5,3
Ολλανδία	6,6	6,5	7,8	9,3	10,3	10,3	10,5	3,7
Δανία	9,1	9,4	10,6	10,6	10,4	9,6	9,2	0,5
Σουηδία	9,5	9,6	9,4	9,5	9,4	9	9,4	-0,5
Μ. Βρετανία	6,6	6,7	6,9	7,6	8	8,1	9,3	1,5
ΕΛΛΑΔΑ	11,7	11,6	13,2	17,1	21,4	24	24,1	12,3

ΠΗΓΗ : EPC (2009,2001)

Η Ελλάδα έχει την μεγαλύτερη αύξηση στις δαπάνες για τις κρατικές συντάξεις. Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι η βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος είναι ένα σύνθετο πρόβλημα. Χρειάζεται μία σφαιρική μακροχρόνια προσέγγιση η οποία θα απαιτεί μία αναδιάρθρωση του συνταξιοδοτικού συστήματος έτσι ώστε να διαμορφωθεί μία ολοκληρωμένη πρόταση για την επάρκεια των συντάξεων.

Μία λύση αυτού του προβλήματος θα μπορούσε να ήταν μία μετατόπιση του συστήματος ασφάλισης προς τα μεικτά συστήματα συνταξιοδότησης. Ο

δεύτερος και ο τρίτος πυλώνας όπως είδαμε πιο πάνω αντιπροσωπεύουν το 1,9% των ασφαλισμένων. Ποσοστό πάρα πολύ μικρό, σχεδόν μηδαμινό. Οπότε εδώ μπορούμε να πούμε ότι δημιουργείται ένα τεράστιο κίνητρο για αλλαγές και προσαρμογές που θα έχει ως αποτέλεσμα να μετατοπισθεί ένα ποσοστό των δαπανών προς τους συμπληρωματικούς πυλώνες. Πρέπει να υπάρξει μία υπάρξει συμπληρωματική αποταμίευση για τις συντάξεις, μία αποταμίευση που θα προκύψει μόνο εάν θεσμοθετηθεί ο ρόλος της Ιδιωτικής Ασφάλισης και δοθούν συγκεκριμένα φορολογικά κίνητρα στο 2ο και 3ο Πυλώνα, αλλιώς οι επόμενες γενιές θα έχουν να αντιμετωπίσουν σοβαρότατο πρόβλημα επιβίωσης με αντίκτυπο στα δημοσιονομικά ελλείμματα.

2.4.1 Δημόσιο Χρέος

Ορισμός

Δημόσιο Χρέος είναι το σύνολο της οφειλής σε χρηματικές μονάδες του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Δηλαδή Κράτος, ΟΤΑ, Κοιν.Ασφ., ΝΠΔΔ εκτός από ΔΕΚΟ. Υπό την έννοια ευρύτερος δημόσιος τομέας συμπεριλαμβάνονται όλα τα επίπεδα δημόσιας διοίκησης. Το δημόσιο χρέος αυξάνεται από έτος σε έτος κατά το πόσο που ο ετήσιος κρατικός προϋπολογισμός παρουσιάζει έλλειμμα, ή αντιστρόφως μειώνεται κατά το ποσό που παρουσιάζει πλεόνασμα. Είναι η διαφορά που δημιουργείται από τα έσοδα και τα έξοδα του κάθε Κράτους. Έσοδα θεωρούνται οι φόροι από τους πολίτες μίας Χώρας και έξοδα θεωρούνται π.χ οι δημόσιες δαπάνες, η καταβολή των μισθών και των συντάξεων κ.α. Καθώς η εκάστοτε κυβέρνηση αντλεί τα έσοδά της από το μεγαλύτερο μέρος των πολιτών του κράτους, δηλαδή των φορολογούμενων, το δημόσιο χρέος έμμεσα είναι χρέος των φορολογούμενων.

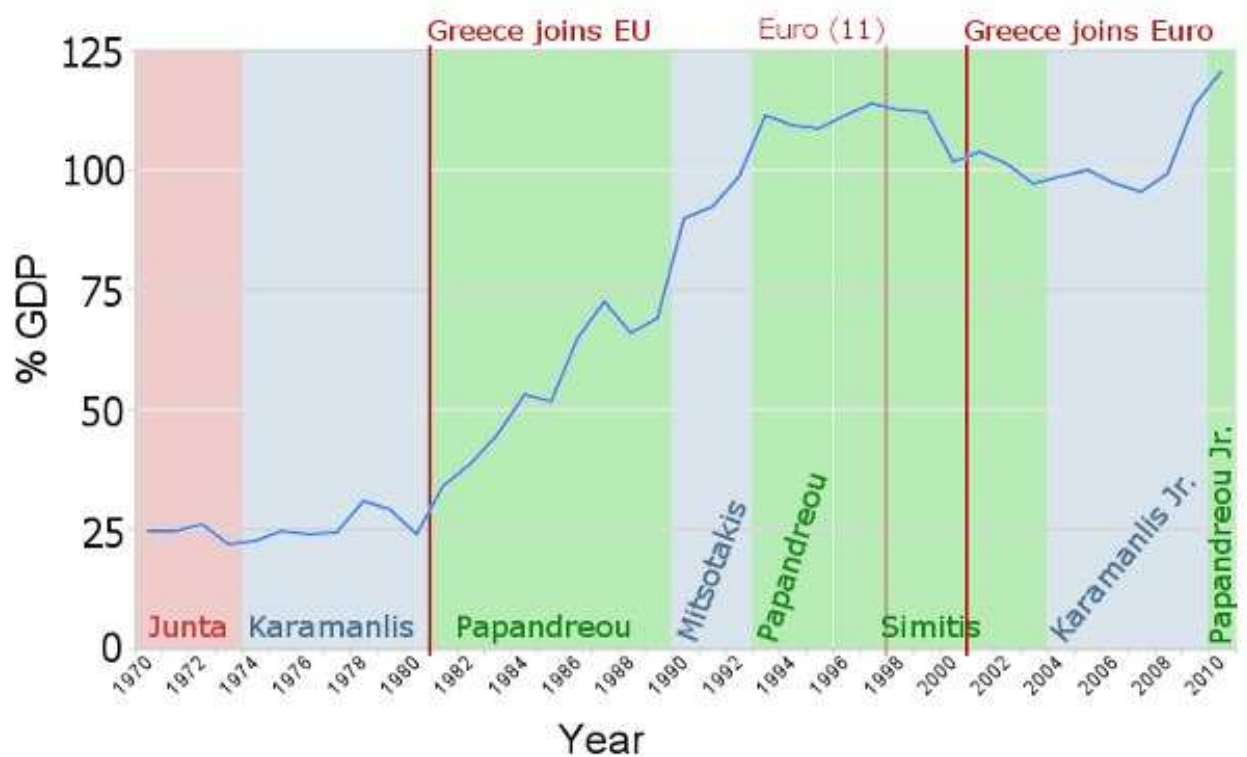
Η μέτρηση του δημόσιου χρέους μετριέται επί το ποσοστό του ΑΕΠ, στον αριθμητή βρίσκεται πάντα το συνολικό ποσό του χρέους και στο παρανομαστή το συνολικό ποσό του μεγέθους του ΑΕΠ. Όσο μεγαλώνει το ποσό του ΑΕΠ

μειώνει το ποσοστό του χρέους άσχετα αν το χρέος σαν ποσό δεν έχει μειωθεί. Οπότε καταλαβαίνουμε πόσο σημαντικό είναι να υπάρχει μια συνεχόμενη αύξηση του ΑΕΠ από χρόνο σε χρόνο.

Οι κυβερνήσεις των χωρών δανείζονται από τις χρηματαγορές και τις κεφαλαιαγορές με σκοπό να καλύψουν τις τρέχουσες ανάγκες που έχουν κάθε συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Ο τρόπος δανεισμού γίνεται μέσω των ομολόγων ,όταν πρόκειται η επιστροφή του κεφαλαίου να είναι μεγαλύτερη του έτους και με έντοκα γραμματεία όταν η επιστροφή του ανάλογου ποσού είναι να επιστραφεί σε λιγότερο από ένα έτος. Μία χώρα για να ενταχθεί στην ONE θα πρέπει να έχει ποσοστό χρέους κάτω του 60% του ΑΕΠ σύμφωνα με τη συνθήκη του Μάαστριχ το 1992.Ο κανόνας αυτός παρακάμφθηκε για να ενταχθεί στην ONE η Ιταλία και το Βέλγιο που είχαν μεγαλύτερο ποσοστό χρέους από αυτό που όριζε η συνθήκη. Η Ελλάδα χάρις σε αυτή τη ρύθμιση εντάχθηκε στην ONE αν και κάποιοι πιστεύουν ότι τροποποιήθηκαν κάποια στοιχεία για την ένταξη της.(Σημ.Τήνιος(2011),)

Στο παρακάτω διάγραμμα βλέπουμε την εξέλιξη του δημόσιου χρέους από το 1970 έως το 2010.

Διάγραμμα 2.5 Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους

Πηγή: <http://www.capital.gr/stoupas/Article.aspx?id=961897>

Παρατηρούμε ότι από το 1970 έως το 1998 η τάση του ποσοστού του χρέους ως προς το ποσοστό του ΑΕΠ είναι ανοδική, όμως το ανώτατο ποσό του χρέους είναι περίπου λίγο πάνω από το 100%, από το 1998 έως το 2007 παρατηρούμε ότι το ποσοστό του χρέους έχει μία ελαφριά καθοδική τάση που έχει ως αποτέλεσμα να πέφτει και κάτω από το ποσοστό του 100%. Από το

2008 και μετά παρατηρούμε μία αλματώδη αύξηση του χρέους. Οι κυριότεροι λόγοι της τελευταίας αύξησης είναι ότι υπήρχε πτώση του ποσοστού του ΑΕΠ ,υψηλά πραγματικά επιτόκια αφού η ύφεση μείωσε το πληθωρισμό και τέλος η μεγάλη αύξηση του ελλείμματος της Κυβέρνησης.

Ένας πολύ σημαντικός παράγοντας είναι η αύξηση των spreads (επιτοκίων) στα Ελληνικά ομόλογα σε σχέση με τα επιτόκια δανεισμού των Γερμανικών ομολόγων. Ως βασική μέτρηση των επιτοκίων δανεισμού στην ΟΝΕ είναι τα επιτόκια των Γερμανικών ομολόγων δεκαετής λήξης . Η Γερμανική Κυβέρνηση δανείζεται στα 10ετή ομόλογα με επιτόκιο 3% περίπου, οπότε όταν λέμε ότι τα επιτόκια δανεισμού των Ελληνικών ομολόγων είναι 300 μονάδες βάσης εννοούμε ότι η Ελληνική κυβέρνηση δανείζεται με 6%.Η Ελληνική Κυβέρνηση το 2008 δανειζόταν με 230-280 μονάδες βάσης και τις σημερινές μέρες θα δανειζόταν με 24% αφού το spreads των Ελληνικών ομολόγων είναι περίπου στις 2.100 μονάδες βάσης. Από το Μάρτη του 2009 η Ελληνική Κυβέρνηση βρίσκεται υπό την εποπτεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου όπου και δανείζεται από αυτό αφού θεωρητικά έχει αποκλειστεί από τις αγορές λόγω του υψηλού επιτοκίου δανεισμού.

Το Ελληνικό Δημόσιο Χρέος παρουσιάζει μία δυναμική αφού το ποσοστό του χρέους ως προς του ΑΕΠ είναι περίπου στο 158% κατά το έτος 2011 , ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από τη συνθήκη που ορίζει το Μάαστριχ.Το ποσοστό αυτό μπορεί να μειωθεί αν η ανάπτυξη είναι ταχύτερη και αν μειωθούν οι περιττές δημόσιες δαπάνες.

2.4.2 Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού.

Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού αποφασίσθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισαβόνα το 2000 και περιλαμβάνει τον καθορισμό κοινών γενικών στόχων και τη μετατροπή τους σε εθνικές στρατηγικές .Επίσης καθορίζει την αξιολόγηση τους αυτών των σχεδίων και στρατηγικών με άλλες κοινές εκθέσεις της Επιτροπής και του Συμβουλίου. Στο πλαίσιο της διαδικασίας

ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ των Κρατών μελών περιλαμβάνει και η περιοδική παρακολούθηση των παραμέτρων και μεγεθών των ασφαλιστικών συστημάτων με βάση κοινά καθορισμένους δείκτες. Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού δρομολογήθηκε τελικά από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken το Δεκέμβριο του 2001 και κατέληξε σε τρεις κοινά συμφωνημένους βασικούς στόχους τους οποίους πρέπει να εξυπηρετούν και να συμβιβάσουν τα συστήματα συντάξεων , κρατικά και ιδιωτικά , των Κρατών μελών. Οι τρεις βασικοί σκοποί περιγράφονται ακριβώς από κάτω :

- **Επάρκεια των συντάξεων.** Προϋποθέτει την εξασφάλιση επαρκών εισοδημάτων συνταξιοδότησης για όλους και τη πρόσβαση τους σε ένα σύστημα συντάξεων που θα επιτρέπουν στους ανθρώπους μετά το έτος της συνταξιοδότησης τους να διατηρήσουν το βιοτικό τους επίπεδο σ' ένα λογικό βαθμό για την εξυπηρέτηση των φυσικών και προσωπικών τους αναγκών.
- **Οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος.** Σκοπός εδώ είναι να εξασφαλίσει την οικονομική βιωσιμότητα των δημόσιων και ιδιωτικών συνταξιοδοτικών προγραμμάτων .Να ισχυροποιηθεί το συνταξιοδοτικό σύστημα έτσι ώστε να είναι ικανό να ανταπεξέλθει σε διάφορες δημογραφικές και οικονομικές προκλήσεις του μέλλοντος,όπως είναι η γήρανση του πληθυσμού.
- **Διαφάνεια του συστήματος.** Προϋποθέτει την εξασφάλιση ότι τα συνταξιοδοτικά συστήματα χαρακτηρίζονται από διαφάνεια, δηλαδή ότι είναι καλά προσαρμοσμένα στις ανάγκες και τις προσδοκίες των γυναικών και των ανδρών και στις απαιτήσεις των σύγχρονων κοινωνιών .

Οι τρεις βασικοί σκοποί της Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού πρέπει να αναπτύσσονται σε ένα πλαίσιο αλληλεγγύης και δικαιοσύνης μεταξύ εντός των γενεών .(Τήνιος (2010), Ζέρβου (2009),)

Από το 2.000 και μετά την απόφαση της Ανοιχτής Μεθόδους Συντονισμού αρκετές χώρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση δουλεύοντας στα πλαίσια αυτής της μεθόδου αποφάσισαν να προβούν σε διάφορες μεταρρυθμίσεις για τη καλύτερη λειτουργία του ασφαλιστικού συστήματος. Οι αλλαγές αυτές αφορούσαν τη δομή του κάθε συστήματος , αυξάνοντας το όριο εξόδου από την αγορά εργασίας δίνοντας διάφορα κίνητρα για την παραμονή τους στον εργασιακό χώρο. Στην Ελλάδα το σύστημα άλλαξε με τον Ν.3863/10. Ο νόμος αυτός ήταν ένα από τα πρώτα μέτρα που προέβλεπε το Μνημόνιο σε συνεργασία με την Ελληνική Κυβέρνηση που ψηφίστηκε τον Ιούλιο του 2010. Ο βασικός στόχος του συγκεκριμένου νόμου είναι η μακροχρόνια βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος, με βασική προτεραιότητα την αύξηση της συμμετοχής του ποσοστού στην αγορά εργασίας. Το επιθυμητό αποτέλεσμα θα είναι η μείωση των δαπανών για συντάξεις. Κάποιες σημαντικές αλλαγές αυτής της μεταρρύθμισης αφορούν:

- **Ηλικία συνταξιοδότησης.** Πλέον απαιτούνται 40 χρόνια εισφοράς για πλήρη σύνταξη και η ελάχιστη ηλικία για να συνταξιοδοτηθεί κάποιος είναι τα 60 έτη σε αντίθεση με το παλαιό σύστημα που μπορούσε κάποιος να αποσυρθεί πολύ νωρίτερα από αυτή την ηλικία.
- **Ποσοστά αναπλήρωσης.** Δημιουργούνται κίνητρα παραμονής στην εργασία επειδή η αναπλήρωση αυξάνεται αναλογικά με τον εργασιακό βίο κάθε ασφαλισμένου και προτείνονται νέα σχήματα ποσοστών αναπλήρωσης μειωμένα βέβαια σε

σύγκριση με τα παλαιά που θα ισχύουν για όλους τους εργαζομένους για κάθε ταμείο.

- **Βαρέα και Ανθυγιεινά Επαγγέλματα.** Ο νέος νόμος ζητάει την επανεξέταση των προϋποθέσεων για την συγκεκριμένη κατηγορία ασφάλισης για να μειωθούν οι περιπτώσεις που ανήκουν σε αυτήν.
- **Υπολογισμός ασφαλιστέου εισοδήματος.** Πλέον το πόσο της σύνταξης που λαμβάνει κάποιος θα εξαρτάται από όλο το μήκος της εργασιακής ζωής του και όχι τα καλύτερα 5 χρόνια από τα τελευταία 10 αντίστοιχα.
- **Απλούστευση.** Η καινούρια μεταρρύθμιση προχώρησε σε ενσωμάτωση δεκατριών ασφαλιστικών ταμείων σε τρία. Συγκεκριμένα για αυτούς που εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα, τους αυτοτελούς απασχολούμενους και τις λοιπές κατηγορίες εργαζομένων τους ενσωμάτωσε σε ένα ασφαλιστικό ταμείο.
- **Τιμαριθμοποίηση συντάξεων.** Θα αναπροσαρμόζονται οι συντάξεις με το νέο νόμο σύμφωνα με τον πληθωρισμό και όχι βάσει της εξέλιξης των μισθών όπως γίνεται σήμερα.
- **Δικλίδα ασφαλείας.** Εάν δεν καταφέρουν όλες αυτές οι αλλαγές την επίτευξη του στόχου ώστε να μειώσουν τις μονάδες των συνταξιοδοτικών δαπανών στο επιθυμητό αποτέλεσμα τότε θα υπάρξει Υπουργική Απόφαση για επιπλέον διορθωτικές κινήσεις στην βασική και επικουρική σύνταξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΒΟΛΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (2009,2012).ΑΠΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.

Στο κεφάλαιο αυτό ασχολούμαστε με θέματα που αφορούν την πρόβλεψη του πληθυσμού, την γονιμότητα, το προσδόκιμο ζωής, την μετανάστευση και την απασχόληση, δηλαδή όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν τις συντάξεις .Η γήρανση του πληθυσμού είναι ένα από τα δημογραφικά φαινόμενα που μας απασχολεί τα τελευταία έτη και εμείς θα προσπαθήσουμε να μελετήσουμε και να ερμηνεύσουμε τα αποτελέσματα αυτού του φαινομένου και πως επηρεάζουν τα συνταξιοδοτικά συστήματα των διαφόρων χωρών μέσω των παρακάτω προβολών. Σε πρώτη φάση θα προσπαθήσουμε να εξηγήσουμε τις προβολές 2009 για όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν τις συντάξεις και σε δεύτερη φάση θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε αν υπάρχουν διαφορές μεταξύ των προβολών του 2009 και του 2012.Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι οι προβολές του 2012 της Ευρωπαϊκής Ένωσης βρίσκονται σε προπαρασκευαστικό στάδιο. Τέλος πρέπει να αναφερθεί ότι και στις δύο προβολές η ανάλυση τους αφορά τις δαπάνες προβολών και όχι των εισφορών.

3.1 Πρόβλεψη πληθυσμού

Η πρόβλεψη του πληθυσμού για τα επόμενα 50 χρόνια είναι ένα από τα δυσκολότερα καθήκοντα που μπορεί κάποιος να αναλάβει . Ως προς τους δημογραφικούς παράγοντες θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι υπόκεινται σε πολύ μικρή μεταβλητότητα ίσως και μηδαμινή έναντι των οικονομικών παραγόντων για το ίδιο χρονικό διάστημα. Στις δαπάνες προβολών μπορούμε να θεωρήσουμε ότι οι μεταβλητές παραμένουν σταθερές για την μακροοικονομική ανάλυση που πραγματοποιείται. Η πρόβλεψη του πληθυσμού που ονομάζεται EUROPOP 2008 και EUROPOP 2010 πραγματοποιείται για 27 ευρωπαϊκές χώρες βασιζόμενη σε υποθέσεις για μελλοντικές τάσεις στην γονιμότητα, το προσδόκιμο όριο ζωής και την μετανάστευση (Ageing Report, 2009,2012).

Στο σημείο αυτό θα μελετήσουμε τις δαπάνες προβολών από το Ageing Report του 2009 και του 2012 να δούμε αν έχουμε ομοιότητες , αν έχουν διαφορές και στο τέλος να προσπαθήσουμε να συγκρίνουμε τα αποτελέσματα τους. Θα εξετάσουμε τις σχέσεις εξαρτήσεων των διαφόρων ηλικιακών κλάσεων, το ποσοστό της καθαρής μετανάστευσης , του προσδόκιμου ορίου ζωής.

Ένας βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η διαφύλαξη της διατηρησιμότητας των δημόσιων οικονομικών . Για την επίτευξη αυτού του στόχου πρέπει να αξιοποιηθούν στο μέγιστο βαθμό οι διάφορες αναλύσεις και προβολές που αφορούν τις μελλοντικές προκλήσεις στη δημοσιονομική πολιτική. Η μελέτη του φαινομένου της γήρανσης του πληθυσμού είναι μία

από τις βασικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μέσα από αυτές τις αναλύσεις και προβολές προσπαθεί να δώσει έμφαση στις συνέπειες αυτού του φαινομένου. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής ανησυχούν για το πως το βιοτικό επίπεδο θα επηρεαστεί από την συνεχόμενη αύξηση των ηλικιωμένων. Η σοβαρότητα λοιπόν του προβλήματος εξαρτάται από τη κάθε χώρα ξεχωριστά για το πως μπορούν να ανταποκριθούν σε αυτές τις δημογραφικές προκλήσεις. Πρέπει να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνυπολογίζοντας την βαθύτατη ύφεση που χαρακτηρίζει τις περισσότερες χώρες τα τελευταία χρόνια.

3.1.1. Γονιμότητα

Η γονιμότητα έχει μειωθεί απότομα τις τελευταίες δεκαετίες. Ο συνολικός δείκτης γονιμότητας για την Ευρωπαϊκή Ένωση ή ο μέσος αριθμός γεννήσεων ανά γυναίκα έχει πέσει από το υψηλό των 2,5 γεννήσεων ανά γυναίκα (baby boom) στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1960 (η κορύφωση αυτή βέβαια στη δεκαετία του 50 και του 60 δεν μπορεί να θεωρηθεί κάτι το συνηθισμένο, δεν είναι στην ουσία προπομπός για το κοντινό μέλλον) κάτω από το επίπεδο αναπλήρωσης των 2,1 γεννήσεων ανά γυναίκα που χρειάζεται έτσι ώστε κάθε γενιά να αναπληρώνει πλήρως τον εαυτό της (Ageing Report, 2009). Τα χαμηλά αυτά επίπεδα γονιμότητας για δεκαετίες έχουν προκαλέσει την γήρανση του πληθυσμού καθώς μικρότερος αριθμός γεννήσεων σημαίνει μειωμένος αριθμός παιδιών και ενηλίκων παραγωγικής ηλικίας. Φυσικά εδώ πρέπει να τονίσουμε ότι υπάρχει αύξηση του προσδόκιμου ζωής όπως θα

δούμε στην επόμενη ενότητα που έχει ως αποτέλεσμα την μακροβιότητα του πληθυσμού.

Μάλιστα οι συνολικοί δείκτες γονιμότητας είναι πιο κάτω από το όριο αναπλήρωσης σε όλα τα κράτη – μέλη αλλά ο ρυθμός μείωσης διαφέρει από χώρα σε χώρα. Για παράδειγμα σε μερικές χώρες η μείωση αυτή του δείκτη γονιμότητα παρουσιάστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1960 ενώ σε άλλες πραγματοποιήθηκε στη δεκαετία του 90 και το 2000. Η αναβολή της γέννησης του πρώτου παιδιού είναι υπεύθυνη για την συνολική μείωση του δείκτη γονιμότητας στο μεγαλύτερο βαθμό. Συνοδεύεται όμως από την αύξηση του μεριδίου των παιδιών χωρίς αδέρφια και από υψηλότερο ποσοστό γυναικών στην ηλικία των 30 και 40 χωρίς παιδιά.

Σε μερικά κράτη – μέλη ο δείκτης γονιμότητας είναι πάνω από 1,8 όπως στην Δανία, την Γαλλία, την Ιρλανδία, την Φιλανδία, την Σουηδία και την Βρετανία. Στην αντίθετη όχθη βρίσκονται κράτη με πολύ χαμηλό δείκτη γονιμότητας, κάτω από 1,4 ανά γυναίκα. Μερικά από αυτά τα κράτη είναι η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Γερμανία, η Εσθονία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Αυστρία, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Σλοβενία και η Σλοβακία. Επιπλέον πρόσφατες τάσεις για τον δείκτη γονιμότητας από το 2000 διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών.

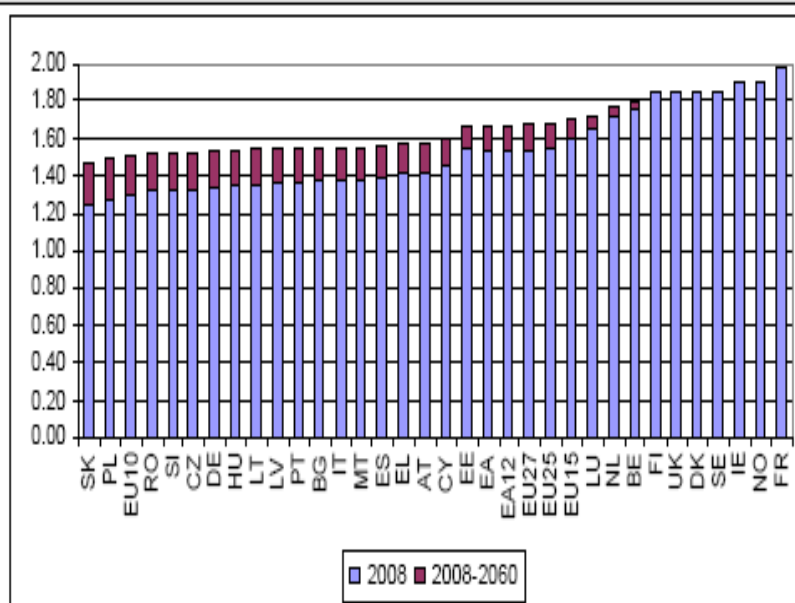
Επιπλέον ο δείκτης γονιμότητας παρουσιάζει διαφορετικές τάσεις μεταξύ των μελών χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με το 2000. Για παράδειγμα ο δείκτης γονιμότητας έχει φθίνουσα πορεία στην Γερμανία, την Κύπρο, την

Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα, την Πολωνία, την Πορτογαλία, την Ρουμανία και την Σλοβακία. Από την άλλη υπάρχουν πρόσφατες αυξήσεις στο δείκτη γονιμότητας σε ένα μεγάλο πλήθος χωρών όπως η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Δανία, η Εσθονία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Γαλλία, η Φιλανδία, η Σουηδία και η Βρετανία.

Στην πραγματικότητα υπάρχουν πολλοί παράγοντες που θα διαμορφώσουν τις μελλοντικές τάσεις στο δείκτη γονιμότητας. Για παράδειγμα η τάση για το ιδανικό πλήθος της οικογένειας και η δύναμη της επιθυμίας για την απόκτηση παιδιών σε σχέση με άλλους στόχους στη ζωή, η τάση στην εκπαίδευση και στην εργασία, οι κυβερνητικές πολιτικές και οι μακροπρόθεσμες συνθήκες όπως οι εγκαταστάσεις για τα παιδιά, η στέγαση, η σταθερότητα των συντρόφων και οι βιομετρικές συνθήκες θα παίξουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του.

Ας προχωρήσουμε πλέον σε μερικές υποθέσεις που διατυπώνονται στην μελέτη EUROPOP2008 σε σχέση με τον δείκτη γονιμότητας. Έτσι λοιπόν η ευρωπαϊκή στατιστική υπηρεσία υποθέτει / ελπίζει ότι η αναβολή για την γέννηση του πρώτου παιδιού θα μειωθεί με αποτέλεσμα ο δείκτης γονιμότητας να αρχίσει να αυξάνεται. Μέχρι το 2060 εκτιμάται μια μετριοπαθής ανάταση του δείκτη γονιμότητας θα λάβει μέρος. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση ο δείκτης γονιμότητας θα αυξηθεί από τις 1,54 γεννήσεις ανά γυναίκα το 2008 σε 1,60 γεννήσεις το 2030 και περαιτέρω ακόμα το 2060, κοντά στο 1,64. Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα στο παρακάτω γράφημα.

Διάγραμμα 3.1 Πρόβλεψη των δεικτών γονιμότητας, αριθμός γεννήσεων ανά γυναίκα

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση , EUROPOP 2008

Είναι ξεκάθαρο ότι στο μεγαλύτερο πλήθος των χωρών υπάρχει αύξηση του δείκτη γονιμότητας ενώ στις υπόλοιπες υπάρχει σταθερότητα.

Στην ευρύτερη ευρωπαϊκή περιοχή μια παρόμοια αύξηση λαμβάνει μέρος, από 1,55 γεννήσεις το 2008 θα φθάσουν στις 1,67 γεννήσεις το 2060. Σύμφωνα με αυτή την πρόβλεψη ο συνολικός δείκτης γονιμότητας θα αυξηθεί σε όλα τα κράτη μέλη με την εξαίρεση της Ιρλανδίας και της Γαλλίας στις οποίες θα

μειωθεί αλλά θα παραμείνει πάνω από 1,85 ενώ στην Δανία, την Φιλανδία, την Σουηδία και την Βρετανία θα παραμείνει σταθερός. Επομένως ο συνολικός δείκτης γονιμότητας θα παραμείνει κάτω από το όριο αναπλήρωσης σε όλες τις χώρες για την περίοδο μέχρι το 2060 καθώς η ανοδική πορεία που υποθέτουμε είναι συντηρητική. Όσον αφορά τις μεγαλύτερες αυξήσεις στο δείκτη γονιμότητας προβλέπονται να πραγματοποιηθούν στην Σλοβακία, την Πολωνία, την Ρουμανία και την Σλοβενία οι οποίες έχουν τους χαμηλότερους δείκτες στην Ευρωπαϊκή Ένωση για το 2008. Η αύξηση προβλέπεται να πραγματοποιηθεί βαθμιαία με ρυθμούς σε αυτές τις χώρες που προσεγγίζουν τον μέσο όρο της Ε.Ε. για το έτος 2060.

Όσον αφορά το EUROPOP2010 που ακολουθεί ακριβώς από κάτω παρατηρούμε ότι οι ομοιότητες είναι πάρα πολλές ως προς το δείκτη γονιμότητας της κάθε γυναίκας στη κάθε χώρα. Η μέση αύξηση στην Ευρωπαϊκή ζώνη είναι 0,12 ενώ στις 27 χώρες της Ευρωζώνης είναι 0,11. Οι χώρες που θα φτάσουν να έχουν πάνω από 1,80 δείκτη γονιμότητας είναι οι ίδιες που ήταν και το 2008 στην αντίστοιχη πρόβλεψη. Δηλαδή είναι η Σουηδία, η Γαλλία, η Ιρλανδία, η Αγγλία, η Δανία και η Φιλανδία.

Η ελαφρώς ανάπτυξη της γονιμότητας επιδεινώνει τη κατάσταση διότι θα αυξηθεί το ποσοστό της ηλικιακής κλάσης κάτω των 25 ετών δηλαδή μέχρι την ηλικία εισαγωγής στο εργασιακό περιβάλλον.

3.2 Προσδόκιμο ζωής

Ένα άλλος σημαντικός τομέας είναι το προσδόκιμο όριο ζωής το οποίο εξετάζουμε στην παρούσα ενότητα. Για πολύ μεγάλες χρονικές περιόδους το προσδόκιμο όριο ζωής έχει αυξηθεί στις περισσότερες αναπτυγμένες χώρες. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής σε όλα τα κράτη μέλη και ειδικότερα στις γυναίκες. Οι αυξήσεις αυτές είναι περισσότερο εμφανείς στην ευρύτερη ευρωπαϊκή περιοχή. Το αποτέλεσμα των αυξήσεων αυτών είναι η αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων ανθρώπων σε σχέση με τα παιδιά ή των ενηλίκων που βρίσκονται στην παραγωγική τους ηλικία. Μάλιστα το ποσοστό αυτό αυξάνει ακόμα περισσότερο και από την σημαντική μείωση της γονιμότητας κατά την διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών. Εδώ πρέπει να τονίσουμε ότι υπάρχουν δείκτες για το προσδόκιμο όριο ζωής. Ο ένας αφορά το προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση του ατόμου και ο άλλος αφορά το προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών.

Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι μεταξύ των χωρών η αύξηση του προσδόκιμου ορίου ζωής διαφοροποιείται μεταξύ του 1980 και του 2000. Οι γυναίκες έχουν κερδίσει πάνω από 5 έτη στην Γερμανία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα, την Αυστρία και την Πορτογαλία. Μικρότερες αυξήσεις κάτω από τα 2,5 έτη παρατηρήθηκαν στην Βουλγαρία, την Δανία, την Εσθονία, την Λιθουανία και την Ολλανδία. Για την ίδια περίοδο το προσδόκιμο όριο ζωής για τους άνδρες έχει αυξηθεί κατά 5 έτη τουλάχιστον στην Γερμανία, την Γαλλία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα, την Αυστρία, την Πορτογαλία, την Φιλανδία και την Βρετανία ενώ αυξήσεις κάτω από τα δύο έτη πραγματοποιήθηκαν στην Βουλγαρία, την Εσθονία, την Ελλάδα, την Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Ρουμανία και την Σλοβακία.

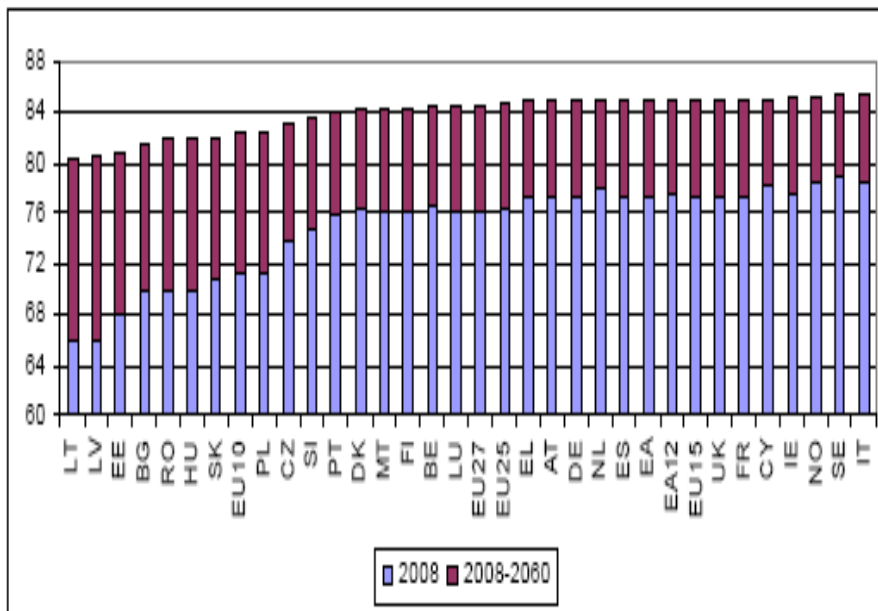
Το 2006 το προσδόκιμο όριο ζωής για τις γυναίκες κινείται από τα 76,2 έτη στη Ρουμανία μέχρι τα 84,4 έτη στην Ισπανία και την Γαλλία ενώ για τους άνδρες κινείται από τα 65,3 έτη στην Λιθουανία μέχρι τα 78,8 έτη στην Κύπρο και την Σουηδία. Σε αντίθεση με παλιότερες προβλέψεις η μελέτη του

EUROP2008 υποθέτει αύξηση στο προσδόκιμο όριο ζωής όπου οι βελτιώσεις στην θνησιμότητα προέρχονται από τις μεγαλύτερες ηλικίες.

Κάποιες σημαντικές αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής μπορεί να διατηρηθούν για την περίοδο πρόβλεψης παρόλο τον μεγάλο βαθμό διαφοροποίησης μεταξύ των κρατών – μελών. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το προσδόκιμο όριο ζωής για τους άνδρες θα αυξηθεί κατά 8,4 έτη για την προβλεπόμενη περίοδο, από τα 76 το 2008 θα πάει στα 84,5 έτη το 2060. Για τις γυναίκες η αύξηση αυτή θα είναι κατά 6,9 έτη, από τα 82 έτη το 2008 θα φθάσει τα 89 έτη το 2060. Φαίνεται ότι υπάρχει μια συνέχεια στη προσέγγιση του προσδόκιμου ορίου ζωής μεταξύ των δύο φύλων.

Οι μεγαλύτερες αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση και για τα δύο φύλα προβλέπεται ότι θα πραγματοποιηθεί στα νέα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το προσδόκιμο όριο ζωής το 2008 έχει την χαμηλότερη τιμή στην Εσθονία, την Λιθουανία, την Πολωνία, την Σλοβακία, την Πολωνία, την Βουλγαρία και την Ρουμανία και κινείται από τα 66 έως τα 71 έτη. Μερικές πολύ μεγάλες αυξήσεις στο προσδόκιμο όριο ζωής συμβαίνουν σε κάποιες από τις χώρες αυτές με αύξηση από 12 έως τα 14,5 έτη, την μεγαλύτερη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρόλα αυτά μέχρι το 2060 το προσδόκιμο όριο ζωής σε όλα τα νέα μέλη και ειδικότερα για τους άνδρες θα παραμείνουν χαμηλότερα του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την εξαίρεση της Κύπρου.

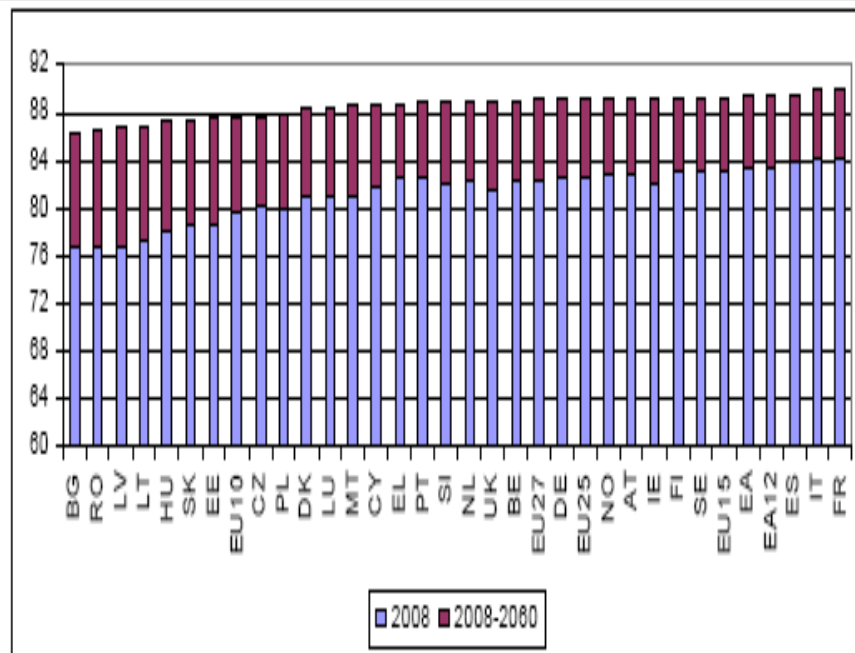
Διάγραμμα 3.2 Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τους άνδρες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση-EUROPOP2008

Διάγραμμα 3.3

Προσδόκιμο όριο ζωής κατά την γέννηση για τις γυναίκες

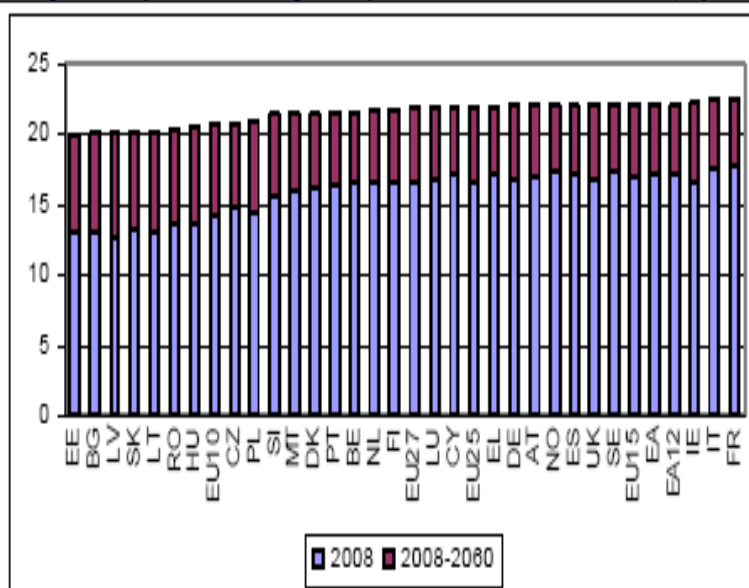

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση –EUROPOP2008

Παρατηρούμε ότι η μεταβλητότητα του προσδόκιμου ορίου ζωής για τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμπίπτει κατά την διάρκεια του χρόνου από 13,1 έτη το 2008 κατά την γέννηση για τους άνδρες (Σουηδία 79 έτη και Λιθουανία 65 έτη) σε 5 έτη το 2060 (85,5 έτη στην Ιταλία με 80,4 έτη στην Λιθουανία). Για τις γυναίκες η μείωση της διαφοράς στο προσδόκιμο όριο ζωής είναι μικρότερη, από 7,7 έτη το 2008 (84,3 έτη στη Γαλλία και 76,6 έτη στη Ρουμανία) σε 4,1 έτη το 2060 (90,1 έτη στη Γαλλία και 86,5 έτη στη Βουλγαρία).

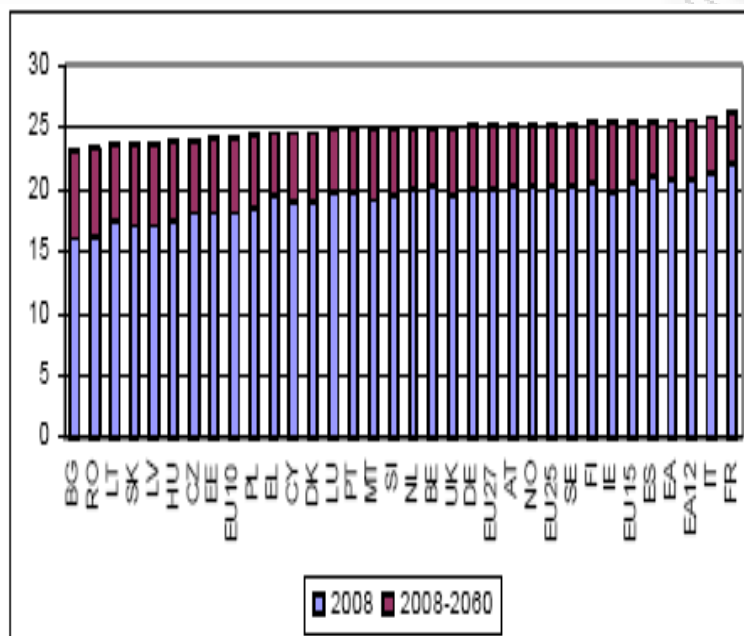
Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το προσδόκιμο όριο ζωής των 65 ετών αναμένεται να αυξηθεί κατά 5,5 έτη για τους άνδρες και κατά 5 έτη για τις γυναίκες για τη προβλεπόμενη περίοδο. Το 2060 το προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών θα φθάσει τα 21,8 έτη για τους άνδρες και τα 25,1 έτη για τις γυναίκες σύμφωνα με την πρόβλεψη. Η διαφορά στο προσδόκιμο όριο ζωής μεταξύ ανδρών και γυναικών το 2060 αναμένεται να είναι 3,3 έτη, μικρότερη των 4,5 ετών για το προσδόκιμο όριο ζωής στη γέννηση.

Διάγραμμα 3.4 Προσδόκιμο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τους άνδρες

Πηγή : Ευρωπαϊκή Ένωση- EUROPOP 2008

Διάγραμμα 3.5 Προσδόκιο όριο ζωής στην ηλικία των 65 ετών για τις γυναίκες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση

3.3 Μετανάστευση

Όσον αφορά το θέμα της μετανάστευσης οι Ευρωπαϊκές χώρες έχουν γίνει σταδιακά τόποι προορισμού μεταναστών. Πρόσφατα οι νότια Ευρωπαϊκές χώρες έγιναν ξεκάθαρα χώρες υποδοχής μεταναστών ενώ οι χώρες της κεντρικής και της ανατολικής Ευρώπης είναι σήμερα χώρες υποδοχής αλλά και προέλευσης των μεταναστών..

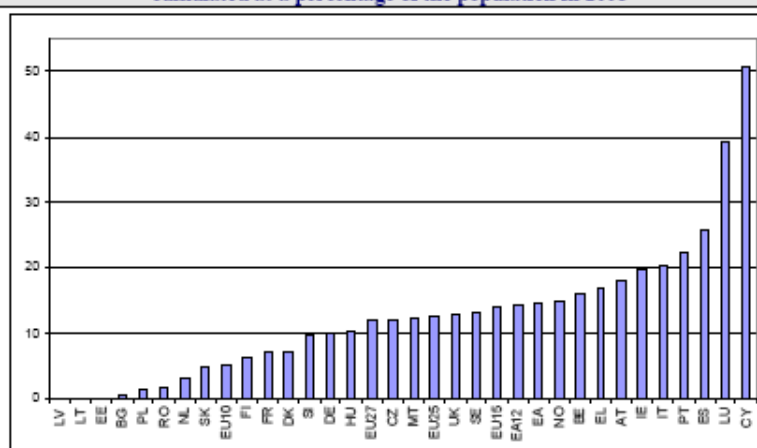
Όσον αφορά την μεταβλητότητα των καθαρών εισροών για τους μετανάστες ανάμεσα στις χώρες αυτή είναι τεράστια. Παραδοσιακά η Γερμανία, η Γαλλία και η Βρετανία καταγράφουν το μεγαλύτερο πλήθος αφίξεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά υπάρχει μια πρόσφατη μεγάλη αύξηση στην Ιταλία, την Ισπανία

και την Ιρλανδία οι οποίες από χώρες προέλευσης των μεταναστών έχουν γίνει χώρες υποδοχής των μεταναστών. Οι μελλοντικές τάσεις στην μετανάστευση είναι ίσως το δυσκολότερο που μπορεί να προβλεφθεί καθώς εξαρτώνται από μελλοντικά γεγονότα σε όλο τον κόσμο όπως οι οικονομικοί, κοινωνικοί, οικογενειακοί και πολιτικοί παράγοντες. Στην πραγματικότητα οι δυνάμεις που επηρεάζουν την μετανάστευση μπορεί να αναγνωριστούν ως εξής: αλλαγές στις χώρες προέλευσης των μεταναστών, οι τάσεις που επικρατούν για την εικόνα των χωρών υποδοχής, κόστη μετανάστευσης και η δυνατότητα ελέγχου μη καταγεγραμμένων μεταναστών.

Κάποιες υποθέσεις που πρέπει να ειπωθούν σε σχέση με την μετανάστευση είναι οι παρακάτω: για την περίοδο πρόβλεψης οι ετήσιες καθαρές εισροές προστίθενται στο αθροιστικό μεταναστευτικό πλήθος των 59 εκατομμυρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για όλη την περίοδο πρόβλεψης ενώ ο κύριος όγκος των μεταναστών συγκεντρώνεται στην Ευρωπαϊκή ζώνη είναι 46,2 εκατομμύρια άνθρωποι. Η αυξανόμενη τάση αναμένεται να εξασθενήσει κατά την περίοδο πρόβλεψης από το 1.680.000 ανθρώπους το 2008 (ισοδυναμεί με το 0,33% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης) σε 980.000 ανθρώπους το 2020 και έπειτα σε 800.00 άτομα το 2060 (το 0,16% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Οι καθαρές μεταναστευτικές εισροές προβλέπεται να συγκεντρωθούν σε μερικές χώρες προορισμού όπως η Ιταλία (12 εκατομμύρια αθροιστικά μέχρι το 2060), η Ισπανία (11,6 εκατομμύρια), η Γερμανία (8,2 εκατομμύρια) και η Βρετανία (7,8 εκατομμύρια). Ποσοστιαία οι αθροιστικές καθαρές εισροές αντιστοιχούν στο 12% του συνολικού πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το έτος 2008 και πάνω από το 20% για κράτη μέλη όπως η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Ισπανία, το Λουξεμβούργο και η Κύπρος. Για τις περισσότερες χώρες που έχουν την εμπειρία των εκροών τώρα, δηλαδή είναι χώρες από όπου φεύγουν οι μετανάστες (η Εσθονία, η Λιθουανία, η Πολωνία, η Βουλγαρία και η Ρουμανία) προβλέπεται ότι αυτό πρόκειται να αλλάξει τις επόμενες δεκαετίες.

Διάγραμμα 3.6 Σωρευτική Προβλεπόμενη μετανάστευση ως % 2008-2060

Graph 10- Projection of net migration flows in EUROPOP2008 over the period 2008-2060, cumulated as a percentage of the population in 2008

Source: Eurostat, EUROPOP2008.

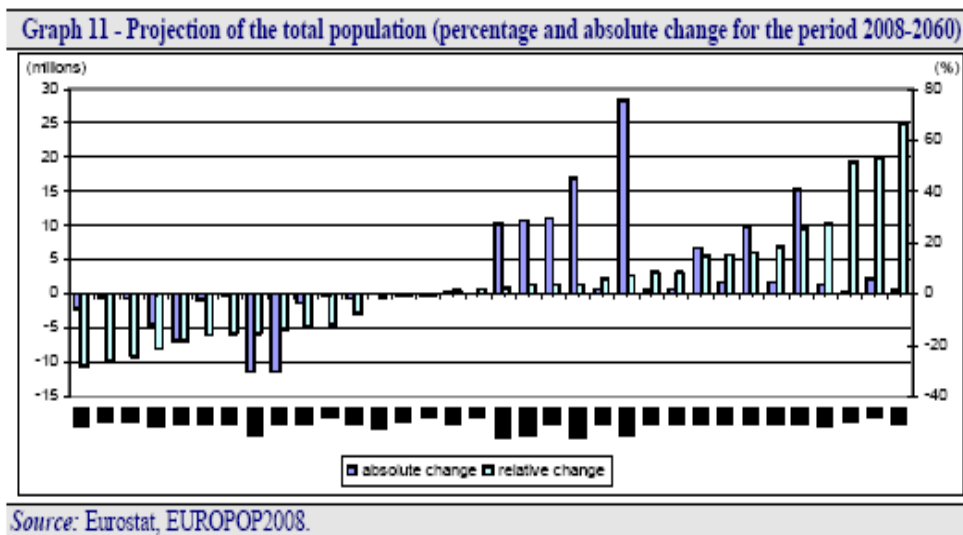
Σύμφωνα με την πληθυσμιακή πρόβλεψη για την Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολο της ο πληθυσμός της θα είναι ελαφρώς μεγαλύτερος το 2060 από ότι είναι τώρα αλλά σημαντικά γερασμένος. Ο συνολικός πληθυσμός προβλέπεται ότι θα αυξηθεί από 495,4 εκατομμύρια το 2008 κατά 5% το 2035, δηλαδή θα είναι 520,1 εκατομμύρια. Από εκεί και ύστερα ο πληθυσμός θα μειωθεί κατά 3% περίπου. Ταυτόχρονα οι μισές περίπου χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα εμφανίζουν αύξηση για την προβλεπόμενη περίοδο ενώ ο πληθυσμός για τις άλλες μισές θα μειώνεται από 13% έως 25% με την εξαίρεση της Ελλάδας, της Ιταλίας και της Μάλτας με μειώσεις στο σύνολο του πληθυσμού κατά 1% περίπου.

Όμως μια πιο σημαντική εξέλιξη από τον πληθυσμιακό όγκο είναι η εξέλιξη στην ηλικιακή κατανομή. Το κυριότερο χαρακτηριστικό του πληθυσμού για

την προβλεπόμενη περίοδο είναι η γήρανση του. Εμφανίζεται ξεκάθαρα στα παρακάτω γραφήματα τύπου πυραμίδας. Οι ηλικιωμένοι άνθρωποι θα αντιστοιχούν σε ένα μεγάλο μερίδιο του πληθυσμού σύμφωνα με τις προβλέψεις. Αυτό οφείλεται στο ότι το προσδόκιμο ζωής αναμένεται να διατηρηθεί αλλά και να αυξηθεί κατά την προβλεπόμενη περίοδο. Έτσι καθώς οι ηλικιωμένοι γίνονται περισσότεροι το πάνω μέρος της πυραμίδας γίνεται μεγαλύτερο. Την ίδια στιγμή η βάση της ηλικιακής πυραμίδας γίνεται μικρότερη λόγω των χαμηλών ρυθμών γεννήσεων που οδηγεί το μερίδιο των νέων ηλικιών σε συρρίκνωση. Συνέπεια αυτών είναι η ηλικιακή πυραμίδα βαθμιαία αλλάζει από πυραμίδα σε ορθογώνιο.

Μια άλλη ένδειξη της γήρανσης του πληθυσμού είναι η αλλαγή στη προβλεπόμενη ηλικιακή διάμεσο. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η ηλικιακή διάμεσος θα αυξηθεί από τα 40,4 έτη το 2008 στα 47,9 έτη το 2060. Η διαδικασία γήρανσης μπορεί να χαρακτηριστεί ως γήρανση από την κορυφή της πυραμίδας καθώς καταλήγει σε αυξημένες προβλέψεις για την διάρκεια ζωής παρόλο την πρόβλεψη για καθαρές εισροές μεταναστών και κάποια μείωση της γονιμότητας.

Διάγραμμα 3.7 Πρόβλεψη για το σύνολο του πληθυσμού σε απόλυτες και ποσοστιαίες μεταβολές για την περίοδο 2008-2060

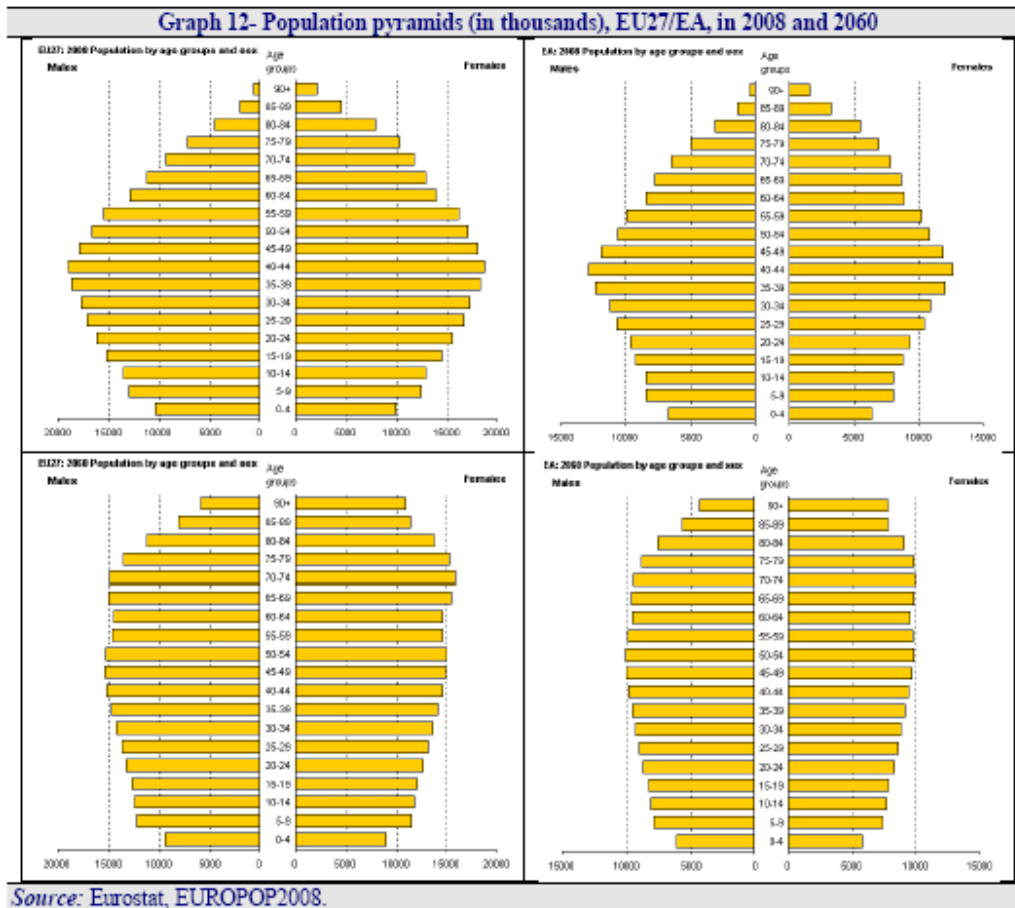

Σύμφωνα με την πρόβλεψη ο αριθμός των παιδιών θα μειωθεί βαθμιαία από το 2020 και μετά. Ο ενεργός πληθυσμός θα φθάσει στο μέγιστο του το 2020 και αναμένεται να μειωθεί σταθερά από εκεί και πέρα. Θα μειωθεί κατά 15% στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την προβλεπόμενη περίοδο. Παρόλα αυτά όμως ο ενεργός πληθυσμός προβλέπεται να αυξηθεί σε 7 μέλη της Ευρωπαϊκής

Ένωσης (Βέλγιο, Ιρλανδία, Γαλλία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Σουηδία και η Βρετανία).

Ο μεγαλύτερα ηλικιακά πληθυσμός, πάνω από τα 65 έτη θα αυξηθεί σημαντικά κατά την προβλεπόμενη περίοδο. Το πλήθος τους σχεδόν θα διπλασιαστεί, από τα 85 εκατομμύρια το 2008 θα φθάσει τα 151 εκατομμύρια το 2060 στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όσον αφορά τον αριθμό των ατόμων σε πολύ μεγάλη ηλικία, άνω των 80 ετών και πάνω αναμένεται να αυξηθεί ακόμα περισσότερο, από τα 22 εκατομμύρια το 2008 θα φθάσει τα 61 εκατομμύρια το 2060 στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σχεδόν θα τριπλασιαστεί κατά την προβλεπόμενη περίοδο.

Διάγραμμα 3.8 Πληθυσμιακές πυραμίδες (σε χιλιάδες) για τα έτη 2008 έως 2060, EU27

Πίνακας 3.1

Κορύφωση του συνολικού και του εργάσιμου ηλικιακού πληθυσμού

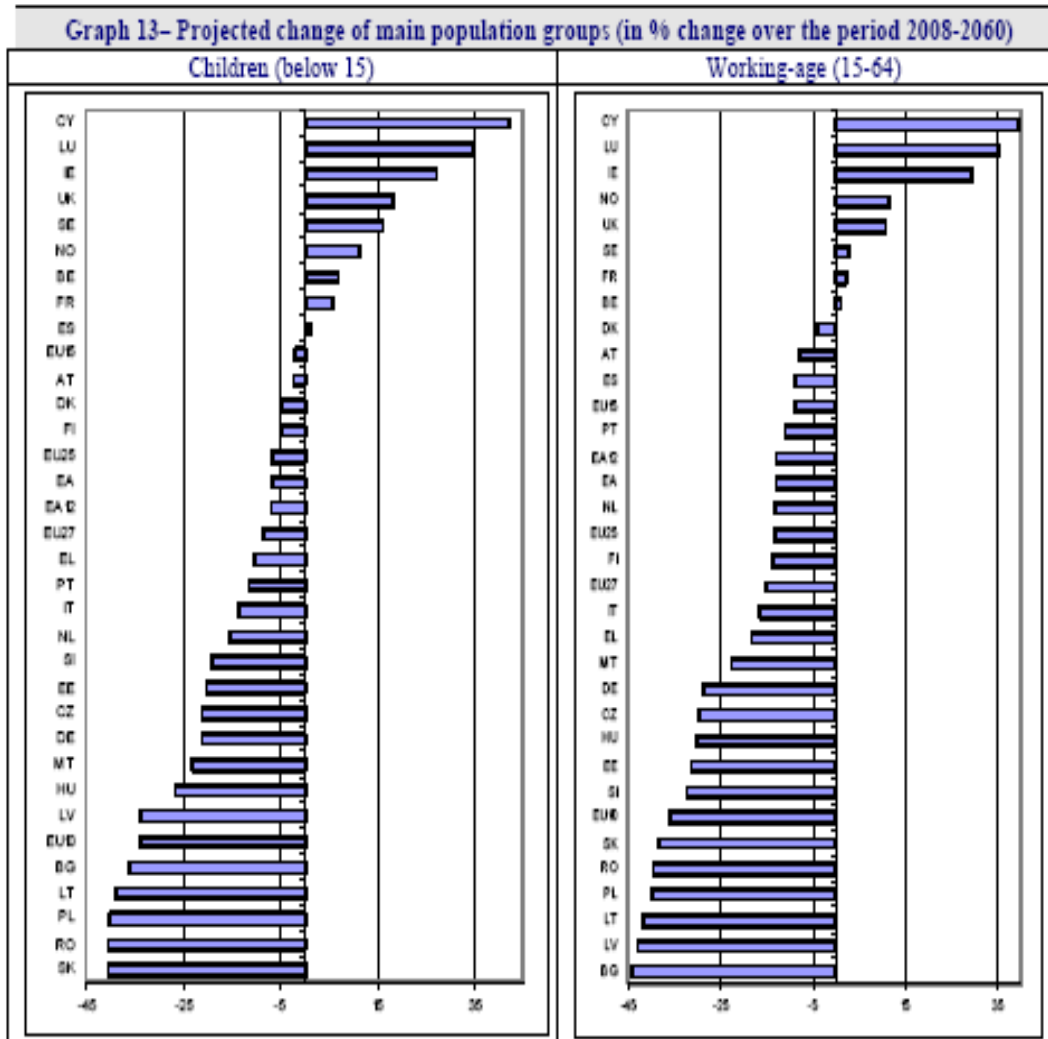
Table 2 - Peaks and troughs for the size of the total population and the working-age population

	Total population (In millions)							Working-age population (In millions)						
	2007 - value	Peak		% change	Trough		% change	2007 - value	Peak		% change	Trough		% change
		value	year	2007 - peak	value	year	peak - trough		value	year	2007 - peak	value	year	peak - trough
BE	10.6	12.3	2060	16.2%	10.6	2007	-13.9%	7.0	7.2	2022	3.5%	7.0	2007	-3.4%
BG	7.7	7.7	2007	0.0%	5.5	2060	-28.6%	5.3	5.3	2007	0.0%	3.0	2060	-44.5%
CZ	10.3	10.5	2021	2.5%	9.5	2060	-9.8%	7.3	7.4	2008	0.4%	5.2	2060	-29.7%
DK	5.4	5.9	2060	8.7%	5.4	2007	-8.0%	3.6	3.6	2009	0.4%	3.4	2041	-5.4%
DE	82.3	82.3	2007	0.0%	70.8	2060	-14.0%	54.6	54.6	2007	0.0%	38.9	2060	-29.7%
EE	1.3	1.3	2007	0.0%	1.1	2060	-15.6%	0.9	0.9	2007	0.0%	0.6	2060	-31.4%
IE	4.3	6.8	2060	56.5%	4.3	2007	-36.1%	3.0	3.9	2040	33.0%	3.0	2007	-24.8%
EL	11.2	11.6	2026	3.6%	11.1	2060	-4.0%	7.5	7.6	2010	0.7%	6.2	2060	-18.4%
ES	44.5	53.4	2046	20.1%	44.5	2007	-16.7%	30.6	34.2	2025	11.8%	28.4	2060	-17.0%
FR	61.5	71.8	2060	16.7%	61.5	2007	-14.3%	40.1	41.2	2060	2.7%	40.1	2007	-2.6%
IT	59.1	62.0	2038	4.9%	59.1	2007	-4.7%	39.0	39.5	2011	1.2%	32.7	2060	-17.1%
CY	0.8	1.3	2060	69.6%	0.8	2007	-41.0%	0.5	0.8	2060	43.0%	0.5	2007	-30.1%
LV	2.3	2.3	2007	0.0%	1.7	2060	-26.3%	1.6	1.6	2007	0.0%	0.9	2060	-42.9%
LT	3.4	3.4	2007	0.0%	2.5	2060	-24.7%	2.3	2.3	2007	0.0%	1.3	2060	-41.9%
LU	0.5	0.7	2060	53.7%	0.5	2007	-34.9%	0.3	0.4	2060	36.9%	0.3	2007	-27.0%
HU	10.1	10.1	2007	0.0%	8.7	2060	-13.4%	6.9	6.9	2007	0.0%	4.8	2060	-30.3%
MT	0.4	0.4	2028	6.2%	0.4	2060	-6.3%	0.3	0.3	2009	1.8%	0.2	2060	-23.0%
NL	16.4	17.3	2036	5.6%	16.4	2007	-5.3%	11.0	11.1	2011	0.6%	9.6	2060	-13.6%
AT	8.3	9.1	2046	10.1%	8.3	2007	-9.2%	5.6	5.8	2020	3.3%	5.2	2060	-10.6%
PL	38.1	38.1	2007	0.0%	31.1	2060	-18.3%	27.0	27.2	2011	1.0%	16.3	2060	-40.0%
PT	10.6	11.5	2046	8.3%	10.6	2007	-7.6%	7.1	7.3	2022	2.0%	6.3	2060	-12.8%
RO	21.6	21.6	2007	0.0%	16.9	2060	-21.5%	15.0	15.0	2007	0.0%	9.1	2060	-39.7%
SI	2.0	2.1	2019	2.4%	1.8	2060	-13.6%	1.4	1.4	2011	0.5%	1.0	2060	-32.5%
SK	5.4	5.4	2019	0.7%	4.5	2060	-16.3%	3.9	3.9	2011	1.1%	2.4	2060	-38.9%
FI	5.3	5.6	2031	5.5%	5.3	2007	-5.3%	3.5	3.5	2010	1.0%	3.0	2060	-13.9%
SE	9.1	10.9	2060	19.3%	9.1	2007	-16.2%	6.0	6.3	2060	5.2%	6.0	2007	-5.0%
UK	60.9	76.7	2060	26.0%	60.9	2007	-20.6%	40.4	45.0	2060	11.5%	40.4	2007	-10.3%
NO	4.7	6.0	2060	29.0%	4.7	2007	-22.5%	3.1	3.5	2060	13.1%	3.1	2007	-11.6%
EA12	314.5	336.9	2038	7.1%	314.5	2007	-6.6%	209.4	212.7	2013	1.6%	183.0	2060	-14.0%
EA	317.7	340.4	2038	7.1%	317.7	2007	-6.7%	211.6	215.0	2013	1.6%	185.0	2060	-14.0%
EU27	493.3	520.7	2036	5.6%	493.3	2007	-5.3%	331.9	335.9	2012	1.2%	283.3	2060	-15.6%
EU16	389.9	425.6	2044	9.1%	389.9	2007	-8.4%	259.4	263.9	2019	1.7%	237.7	2060	-9.5%
EU10	74.1	74.1	2014	0.1%	62.8	2060	-15.3%	52.2	52.4	2010	0.4%	33.6	2060	-35.9%
EU26	464.0	494.7	2038	6.6%	464.0	2007	-6.2%	311.5	315.9	2012	1.4%	271.3	2060	-14.1%

Source: Eurostat, EUROPOP2008.

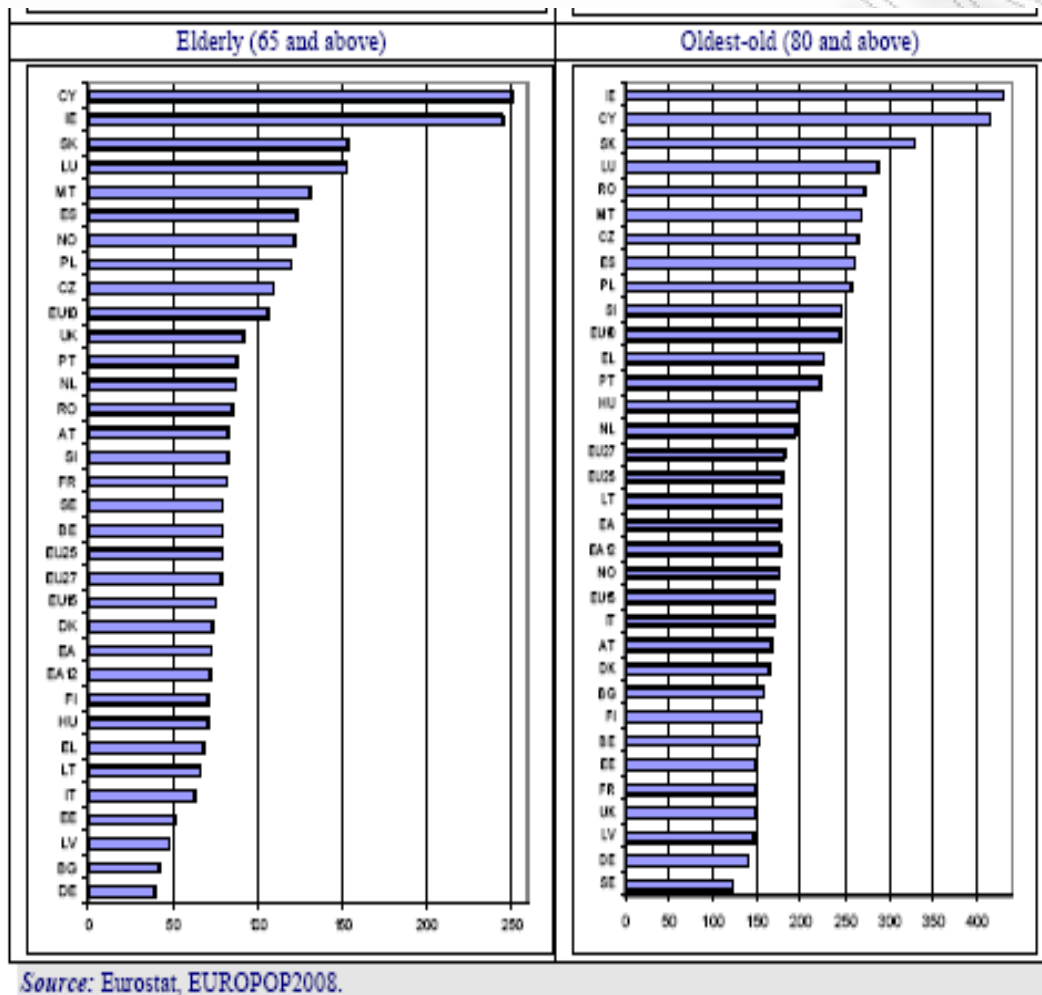
Πηγή: Euro stat, Euro pop 2008

Διάγραμμα 3.9 Εκτιμώμενη αλλαγή στη παιδική και εργασιακή ηλικία του πληθυσμού (% αλλαγή για την περίοδο 2008 – 2060)

Πηγή: Euro stat, Euroop 2008

Διάγραμμα 3.10 Εκτιμώμενη αλλαγή στην ηλικία του 65+ και 80+ του πληθυσμού(%αλλαγή για την περίοδο 2008-2060)

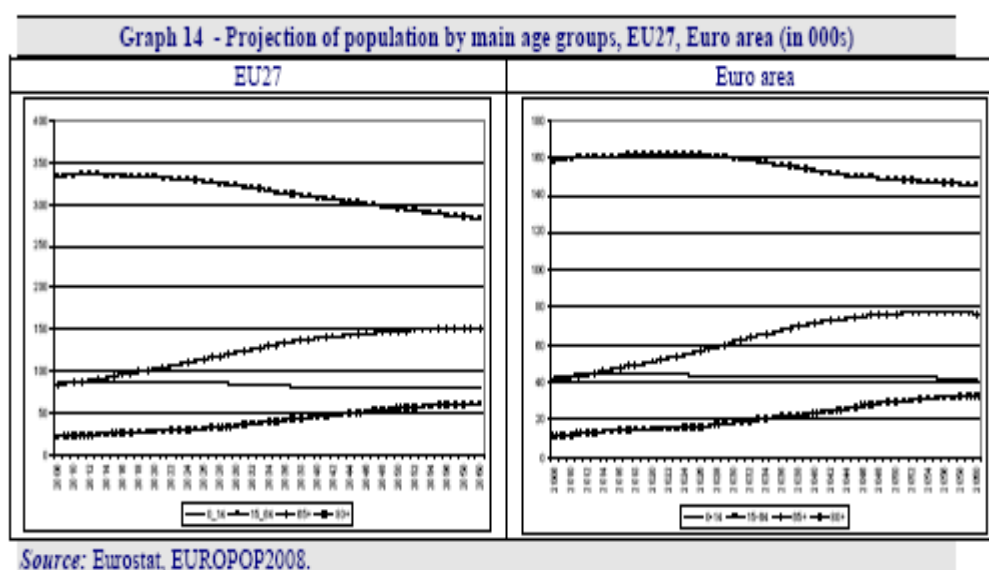
π

πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

Το μέγεθος των αλλαγών στο μερίδιο διαφορετικών ηλικιακών κατηγοριών σύμφωνα με τις προβλέψεις θα κάνει πολύ δύσκολη την αναγνώριση, σύγκριση του πληθυσμού το 2060 σε σχέση με σήμερα. Το 2008 το πλήθος των παιδιών είναι 3,5 φορές μεγαλύτερο από το πλήθος των ηλικιωμένων άνω των 80 ετών. Το 2060 τα παιδιά ακόμα θα ξεπερνάνε σε πλήθος τους ηλικιωμένους άνω των 80 ετών αλλά με πολύ μικρή διαφορά. Το πλήθος των ηλικιωμένων θα

αντιστοιχεί στο 80% του πλήθους των παιδιών. Σήμερα το πλήθος των ανθρώπων πάνω από 65 ετών ήδη ξεπερνάει το πλήθος των παιδιών αλλά είναι σχετικά κοντά ακόμα. Το 2060 ο αριθμός των ηλικιωμένων θα είναι διπλάσιος από τον αριθμό των παιδιών. Ακόμα κάτι αξιοπρόσεκτο στοιχείο της γήρανσης του πληθυσμού είναι η σταδιακή γήρανση των ηλικιωμένων καθώς οι ηλικιωμένοι αυξάνουν γρηγορότερα από κάθε άλλο κομμάτι του ηλικιακού πληθυσμού.

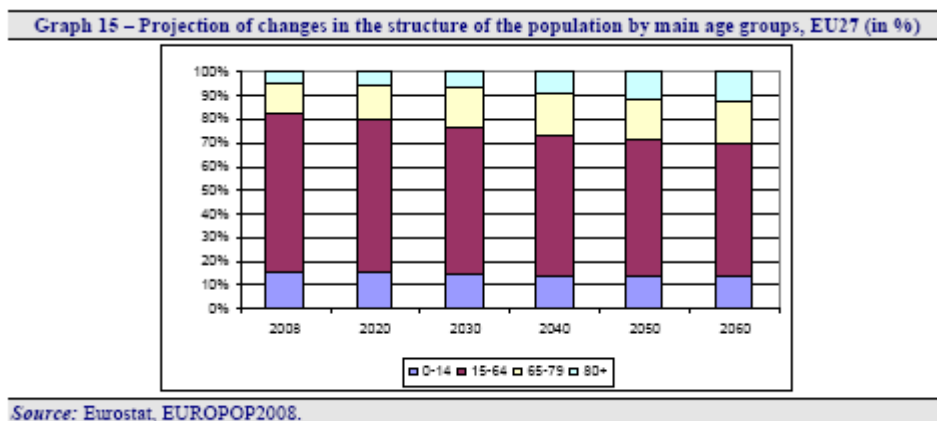
Διάγραμμα 3.11 Εκτίμηση του πληθυσμού σε χιλιάδες

Πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

Οι αλλαγές αυτές αναπαρίστανται στο μειούμενο μερίδιο του ενεργά ηλικιακού πληθυσμού και στο αυξανόμενο μερίδιο του ηλικιωμένου πληθυσμού. Το ποσοστό των παιδιών κάτω από 15 ετών προβλέπεται να παραμείνει σχεδόν σταθερό μέχρι το 2060 στην E.E27 και στην ευρύτερη περιοχή της Ευρωζώνης. Όσοι είναι 65 ετών και άνω θα αντιστοιχούν σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό το 2060, το 30% του πληθυσμού, και μεταξύ αυτών που είναι άνω των 80 ετών θα αντιστοιχούν στο 12%, πολύ κοντά στο 14% των παιδιών.

Διάγραμμα 3.12 Εκτίμηση των αλλαγών στη δομή του πληθυσμού για τις κύριες ηλικιακές ομάδες, EU27 (%)

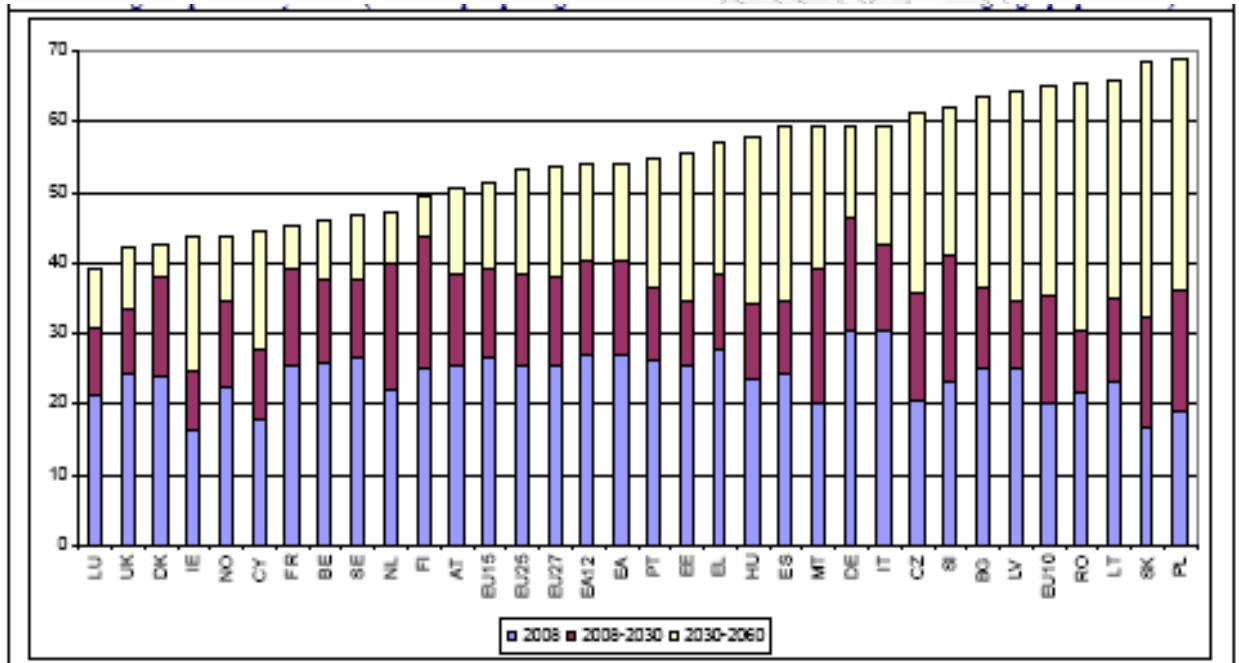
Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Καθώς η μείωση του ποσοστού που αφορά τον ενεργό πληθυσμό και η αύξηση στο ποσοστό των ηλικιωμένων επηρεάζει το ποσοστό των εξαρτώμενων ανθρώπων σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό. Ο λόγος των ηλικιωμένων που εξαρτώνται ο οποίος υπολογίζεται ως ο λόγος των ανθρώπων άνω των 65 ετών και άνω σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό προβλέπεται ότι θα διπλασιαστεί από το 25,4% στο 53,5% στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την προβλεπόμενη περίοδο. Η μεγαλύτερη αύξηση προβλέπεται ότι θα συμβεί κατά την περίοδο 2012 έως το 2035 όπου θα υπάρχει για κάθε έτος 2% αύξηση. Αυτό σημαίνει ότι η ΕΕ θα μετακινηθεί από τον λόγο των τεσσάρων εργαζόμενων ανθρώπων για κάθε εξαρτώμενο άτομο άνω των 65 ετών στον λόγο 2 προς 1.

Ο λόγος εξάρτησης των ηλικιωμένων που υπολογίζεται ως αριθμός των ατόμων άνω των 80 ετών διαιρεμένο με το πλήθος του ενεργού πληθυσμού αναμένεται να αυξηθεί περισσότερο από τρεις φορές από 6,5% στο 22% για την προβλεπόμενη περίοδο. Η προσθήκη του αριθμού των παιδιών στους υπολογισμούς καταλήγει σε μεγαλύτερη αύξηση στον λόγο των εξαρτώμενων ανθρώπων προς τον ενεργό πληθυσμό. Ο συνολικός λόγος των εξαρτώμενων

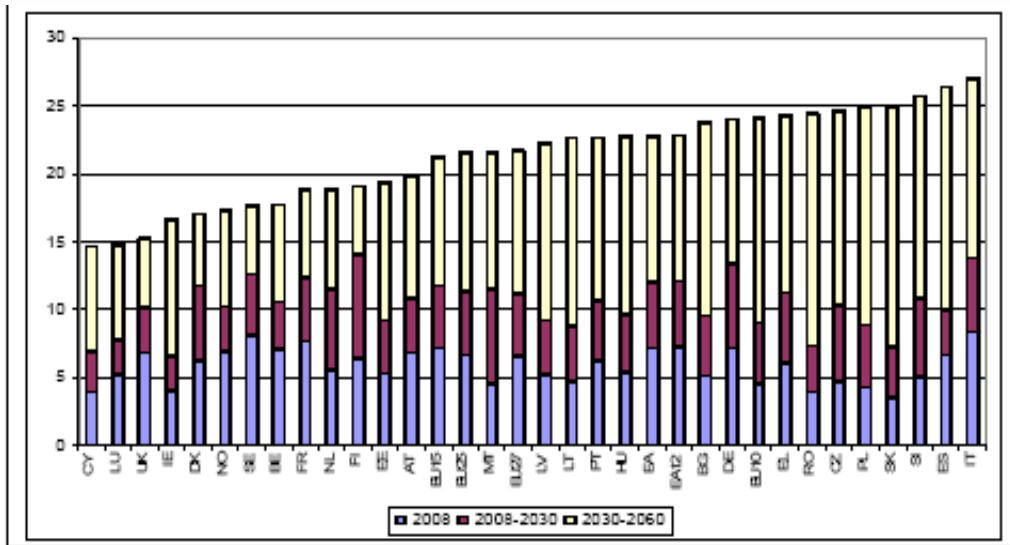
ανθρώπων που περιλαμβάνει τα παιδιά κάτω των 15 ετών και τους ηλικιωμένους άνω των 65 ετών σε σχέση με τον πληθυσμό από 15 έως 64 ετών προβλέπεται ότι θα αυξηθεί κατά 30 μονάδες, από το 48,7% στο 78,5%.

Διάγραμμα 3.13 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)

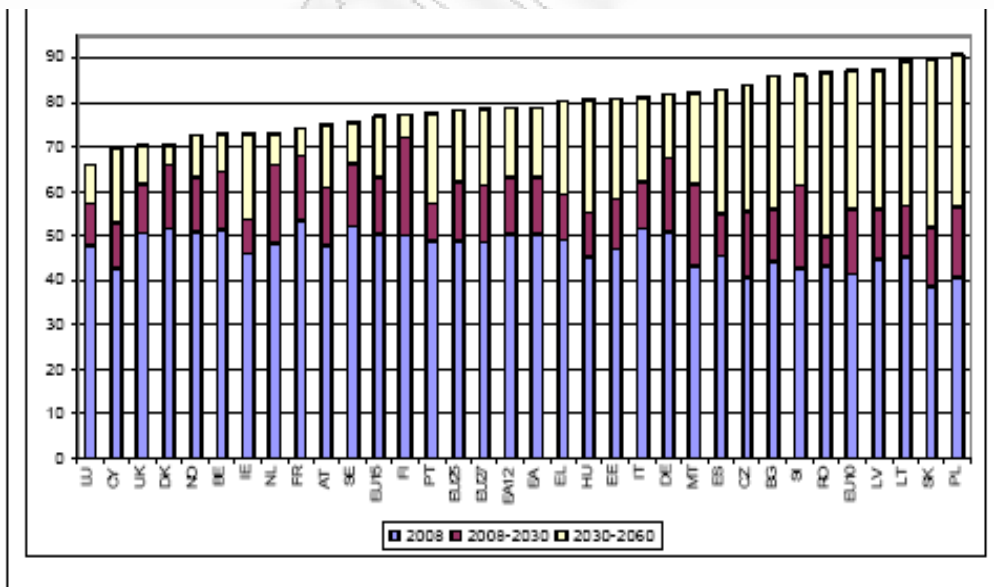
Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Διάγραμμα 3.14 Ο λόγος εξάρτησης των ατόμων άνω των 80 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)

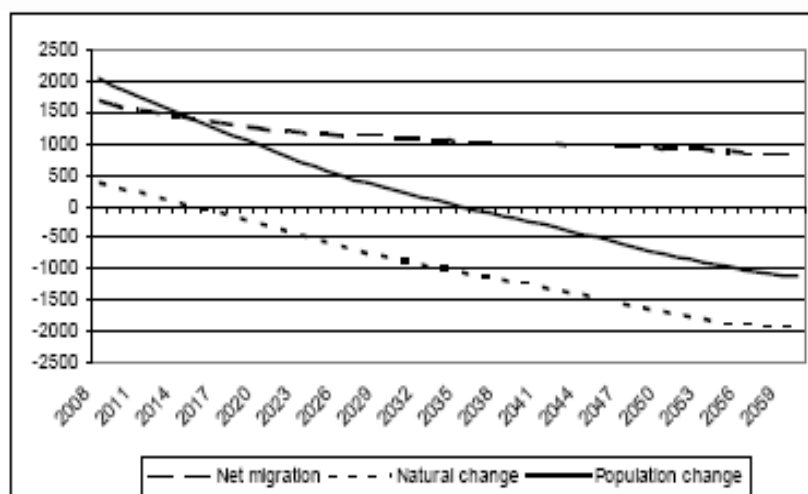
Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Διάγραμμα 3.15 Ο λόγος εξάρτησης των παιδιών κάτω των 15 ετών και των ατόμων άνω των 65 ετών σε σχέση με τον εργαζόμενο πληθυσμό (%)

Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Διάγραμμα 3.16 Αλλαγές στο σύνολο του πληθυσμού, φυσική εξέλιξη και καθαρές εισροές λόγω μετανάστευσης (σε χιλιάδες)

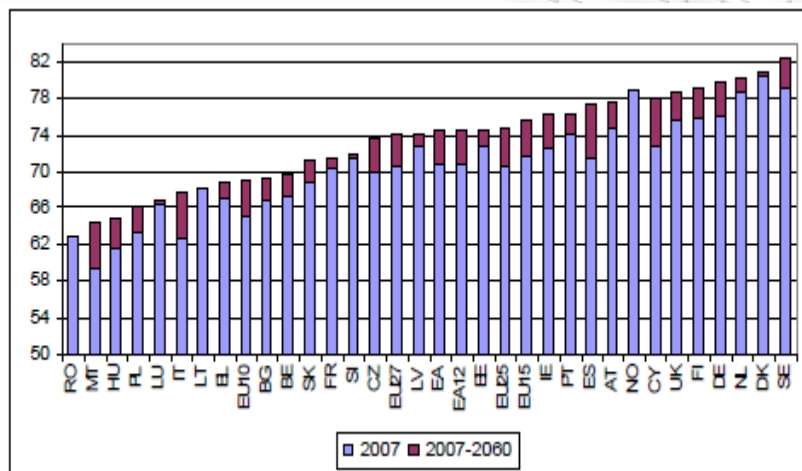
Πηγή: Euro stat, Europol 2008

3.4 Απασχόληση

Για το θέμα της απασχόλησης παρατηρούμε ότι υπάρχει μια ανοδική μετακίνηση των ποσοστών απασχόλησης για τις ηλικιακές ομάδες άνω των 45 κυρίως και κυρίως για τις γυναίκες ενώ για τις νεαρές ηλικίες τα ποσοστά παραμένουν σταθερά ή αυξάνονται ελάχιστα με το πέρασμα του χρόνου. Το συνολικό ποσοστό απασχόλησης για τις ηλικίες από 15 έως 64 ετών στην EU27 αναμένεται να αυξηθεί κατά 3,6 ποσοστιαίες μονάδες για την περίοδο 2007 έως 2060 (από 70,6% το 2007 θα καταλήξει στο 74,1% το 2060). Για την περιοχή της ευρωζώνης μια παρόμοια αύξηση αναμένεται από το 70,8% το 2007 στο 74,5% το 2060. Για την ηλικιακή ομάδα των 15 έως 71 ετών τα τρέχοντα και τα προβλεπόμενα ποσοστά απασχόλησης της αύξησης είναι μικρότερα. Σχεδόν όλη η αύξηση προβλέπεται να πραγματοποιηθεί μέχρι το 2020. Παρόλα αυτά από το 2020 μέχρι το 2060 το συνολικό εργατικό δυναμικό αναμένεται να μειωθεί κατά 13,6% που ισοδυναμεί σε 33 εκατομμύρια άτομα

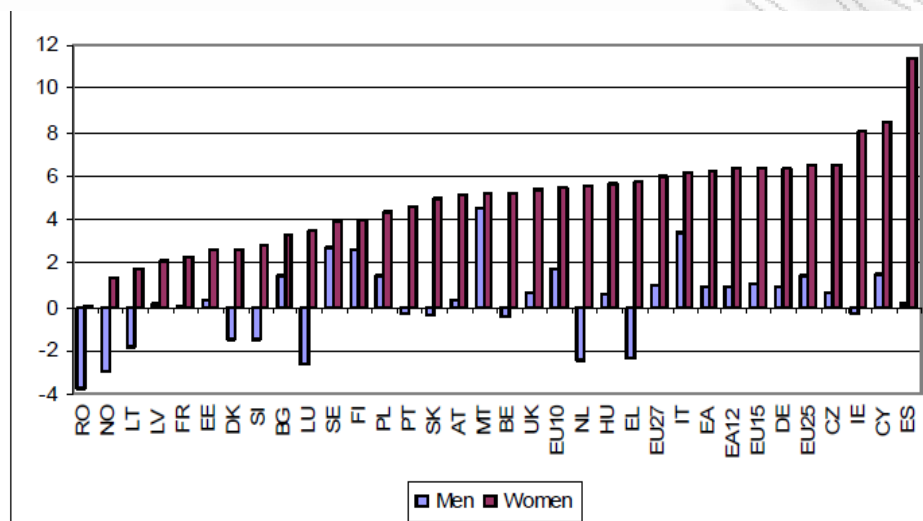
(24,4 εκατομμύρια αν συγκριθεί με το επίπεδο του 2007) στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς η θετική τάση στη γυναικεία απασχόληση αντιστρέφεται ενώ επιπλέον και η ανδρική απασχόληση μειώνεται. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η αναμενόμενη πτώση στο εργατικό δυναμικό μεταξύ του 2020 και του 2060 είναι 12,6% που ισοδυναμεί σε 20,4 εκατομμύρια άτομα (13 εκατομμύρια αν συγκριθεί με το επίπεδο του 2007).

Διάγραμμα 3.17 Ποσοστά απασχόλησης

Πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

Διάγραμμα 3.18 Ποσοστά απασχόλησης ανά φύλο για την περίοδο 2007-2060

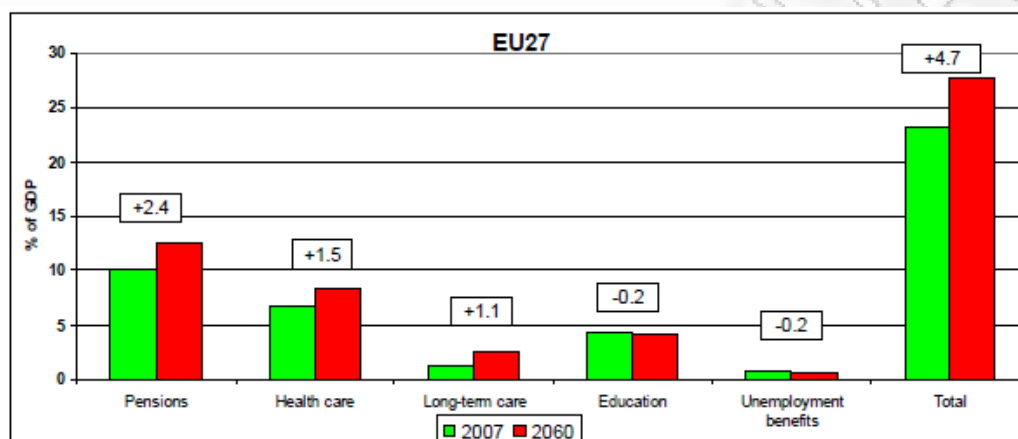
Πηγή: Euro stat, Eurotop 2008

3.5 Η επίδραση της γήρανσης στις δημόσιες δαπάνες

Στο γράφημα 20 παρατηρούμε την αύξηση των δημοσίων δαπανών, συντάξεις, υγεία, μακροπρόθεσμη φροντίδα, εκπαίδευση και επιδόματα ανέργων μεταξύ του 2007 και του 2060. Στην Ευρωπαϊκή ένωση ως σύνολο αλλά και στην ευρωπαϊκή ζώνη το κόστος της γήρανσης είναι 4,75% και 5,25% αντίστοιχα ως ποσοστό του ΑΕΠ για την περίοδο μέχρι το 2060. Η μεγαλύτερη αύξηση σχετίζεται με τις συντάξεις καθώς αυξάνουν κατά 2,5% και 2,75% του ΑΕΠ αντίστοιχα για το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την Ευρωπαϊκή ζώνη. Η υγεία και η μακροπρόθεσμη φροντίδα αυξάνουν κατά 1,5% και 1% του ΑΕΠ αντίστοιχα για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την

ευρωζώνη. Τέλος η εκπαίδευση και τα επιδόματα ανεργίας αναμένεται να μειωθούν κατά 0,25% του ΑΕΠ.

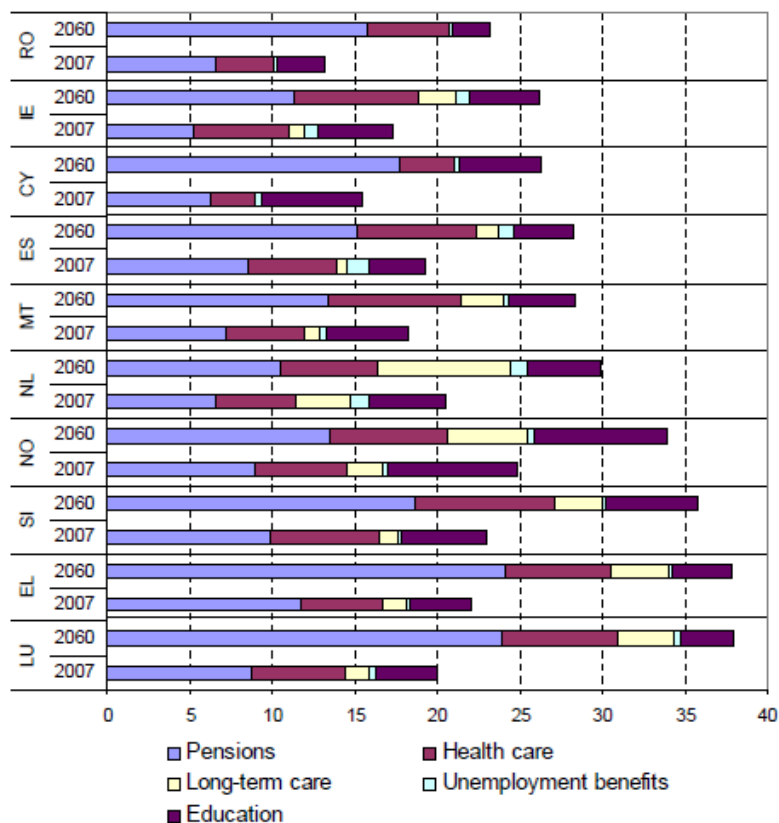
Διάγραμμα 3.19 Το κόστος της γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ, EU27

Πηγή: Euro stat, Europop2008

Κάτι που πρέπει να τονιστεί είναι η μεγάλη ποικιλία μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς η επίδραση της γήρανσης είναι διαφορετική από χώρα σε χώρα. Συγκεκριμένα χωρίζονται σε τρεις ομάδες όπως μας φανερώνουν τα επόμενα τρία γραφήματα. Οι διαφορές στα κράτη μέλη αντανακλούν κυρίως τα έξοδα στις συντάξεις. Παρατηρούμε μια αρκετά περιορισμένη αύξηση στα έξοδα των συντάξεων για την Εσθονία και την Λιθουανία (μια μικρή μείωση στην Πολωνία) ενώ αρκετά μεγάλη πάνω από το 10% του ΑΕΠ για την Ελλάδα, την Κύπρο, το Λουξεμβούργο, την Μάλτα και την Σλοβενία.

Διάγραμμα 3.20 Κράτη μέλη με υψηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ

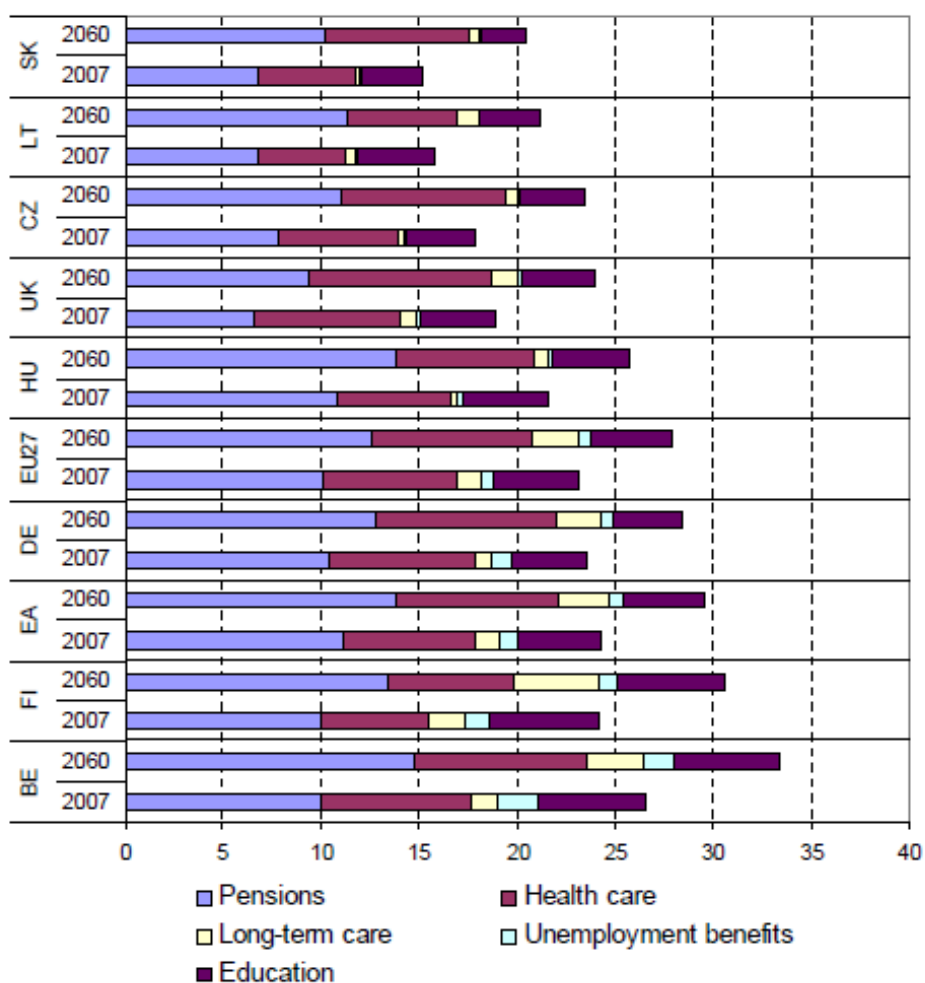

Πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

Από τα παραπάνω διαγράμματα είναι πασιφανής η αύξηση των δαπανών από το φαινόμενο της γήρανση του πληθυσμού. Επίσης γίνεται αντιληπτό ότι δεν αυξάνουν μόνο τα έξοδα για συντάξεις αλλά αυξάνονται και τα έξοδα για περίθαλψη της υγείας και τη μακροχρόνια φροντίδα. Οι δαπάνες για εκπαίδευση και για ανεργία στο σύνολο της Ευρωζώνης φαίνονται να παραμένουν σταθερές. Στην Ελλάδα η αύξηση των δαπανών για συντάξεις είναι πολύ μεγάλη, το θέμα όμως που προκύπτει είναι τι γίνεται με τις δαπάνες της ανεργίας. Η ανεργία στην Ελλάδα τα τελευταία δύο χρόνια αυξάνεται με γοργούς ρυθμούς με αποτέλεσμα και την αύξηση των δαπανών

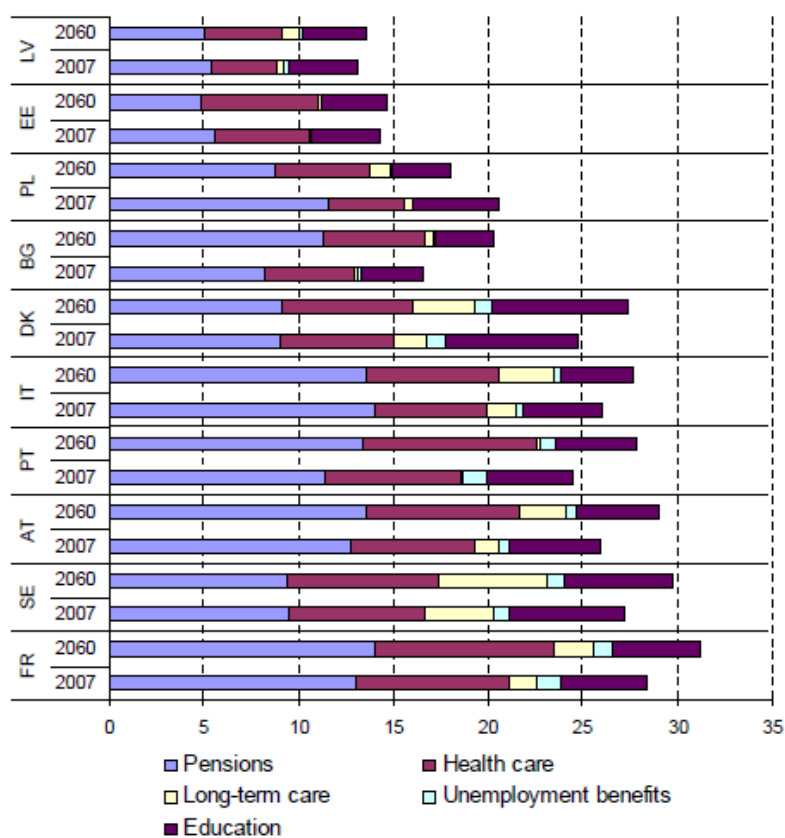
για τους ανέργους. Αν αθροίσουμε όλες αυτές τις δαπάνες μπορούμε να αναρωτηθούμε αν οι Ελληνικές Κυβερνήσεις έχουν υποεκτιμήσει το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού.

Διάγραμμα 3.21 Κράτη μέλη με μεσαίο κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ

Πηγή: Euro stat, Europol 2008

Διάγραμμα 3.22 Κράτη μέλη με χαμηλό κόστος γήρανσης ως ποσοστό του ΑΕΠ

Πηγή: Euro stat, Eurostat 2008

3.6 Σύγκριση και συσχέτιση Ageing Report 2009 και 2012.

Στο σημείο αυτό θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε αν υπάρχουν κοινά στοιχεία ή διαφορές στις δύο αυτές έρευνες. Θα πρέπει να διευκρινιστεί ξανά ότι η έρευνα του Ageing Report 2012 βρίσκεται σε προπαρασκευαστικό στάδιο. Η ολοκλήρωση της έρευνας επρόκειτο να πραγματοποιηθεί στους

επόμενους προσεχούς μήνες . Πρώτα απ' όλα θα ξεκινήσουμε με τους πίνακες που έχουν εκτιμηθεί και στις δύο έρευνες όπως είναι το συνολικό ποσό προβλεπόμενης συσσωρευτικής μετανάστευσης της κάθε χώρας ,το εργατικό δυναμικό της ηλικιακής κλάσης από 15 ετών έως 64 για τη χρονολογική περίοδο από το 2010 έως το 2060,την ηλικιακή κλάση της ηλικίας από 15 έως 64 και 65 και πάνω ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού. Επίσης θα συγκρίνουμε το πίνακα εξάρτησης των ηλικιωμένων από 65 ετών και πάνω ως προς το ποσοστό του εργατικού δυναμικού δηλαδή της ηλικιακής κλάσης 15 ετών έως 64,επίσης θα εξετάσουμε τους δείκτες γονιμότητας για κάθε γυναίκα της κάθε χώρας .Τέλος θα μελετήσουμε το αναμενόμενο όριο προσδόκιμο ζωής κατά τη χρονική στιγμή της γέννησης για άντρες και για γυναίκες και τη καθαρή μετανάστευση των Ευρωπαϊκών χωρών για το διάστημα 2010 έως 2060.

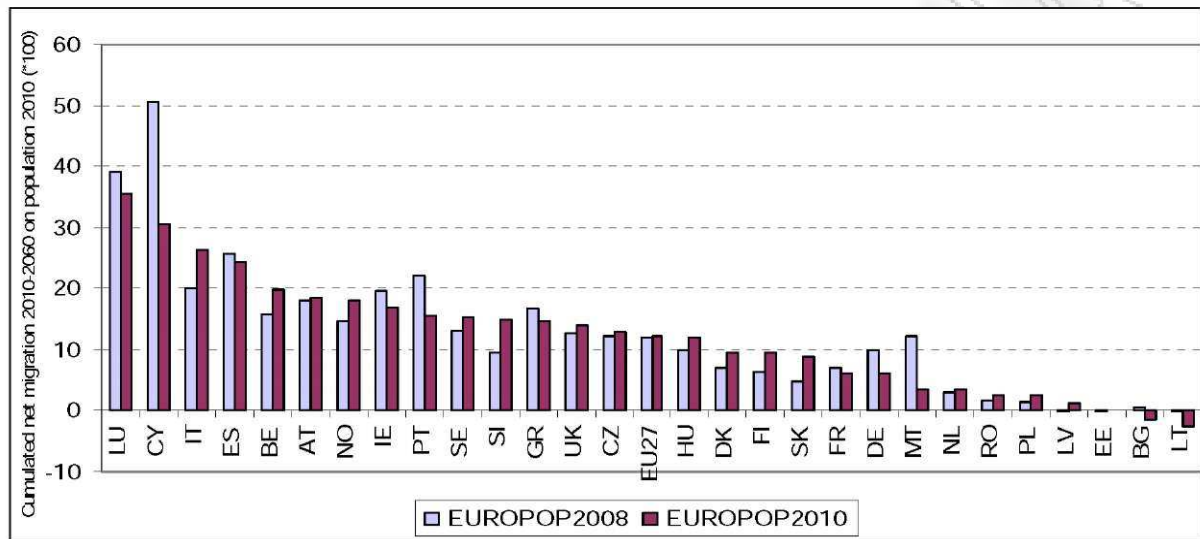
Πίνακας 3.2 Διαφορά της προβλεπόμενη συσσωρευτικής μετανάστευση EYROPOP 2010-EUROPOP 2008

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of total population EUROPOP2008
BE	98	303	487	708	949	1166	9.5
BG	-20	-93	-164	-111	-42	27	0.5
CZ	132	281	415	579	770	938	9.9
DK	32	68	93	113	145	162	2.7
DE	-480	-1467	-2412	-3189	-3907	-4609	-6.5
EE	6	11	10	20	30	38	3.4
IE	-136	-565	-582	-439	-304	-192	-2.8
GR	14	-24	7	64	121	159	1.4
ES	-595	-3032	-2608	-1499	-535	323	0.6
FR	2301	2351	2432	2356	2173	1947	2.7
IT	485	1549	2695	3732	4651	5534	9.3
CY	-14	-64	-95	-128	-159	-184	-13.9
LV	-5	-16	-17	-9	-12	-18	-1.0
LT	-17	-46	-46	4	69	121	4.8
LU	12	25	22	15	8	-3	-0.4
HU	-15	1	40	78	101	125	1.4
MT	-1	-11	-15	-17	-18	-18	-4.4
NL	113	345	381	384	433	461	2.8
AT	-21	-118	-129	-142	-162	-174	-1.9
PL	96	420	523	818	1185	1468	4.7
PT	-80	-376	-536	-689	-864	-1018	-9.0
RO	109	142	158	233	282	318	1.9
SI	20	86	131	182	235	276	15.5
SK	27	148	243	346	459	556	12.2
FI	26	85	138	206	279	344	6.4
SE	76	248	326	444	576	662	6.1
UK	238	821	1157	1588	2038	2366	3.1
NO	71	224	299	380	481	560	9.3
EU27	2403	1075	2655	5647	8500	10776	2.1
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	1739	-923	-105	1508	2843	3938	1.2
EU15	2085	215	1471	3652	5602	7127	1.7
EU10	229	811	1190	1873	2659	3303	5.3
EU25	2314	1026	2661	5525	8260	10431	2.2

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop 2008,2010

Διάγραμμα 3.23 Διαφορά της προβλεπόμενης συσσωρευτικής μετανάστευση EYROPOP2010-EUROPOP2008

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 data.

Πηγή: Eurostat, Europop 2008,2010

**Πίνακας 3.3 Διαφορά στο εργατικό δυναμικό
(EUROPOP2010-EUROPOP2008). Ηλικίας (15-64)**

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of working-age population EUROPOP2008
BE	53	144	278	433	559	718	10.1
BG	-42	-155	-213	-185	-90	41	1.4
CZ	75	115	243	357	504	664	12.8
DK	17	39	68	95	82	77	2.2
DE	-325	-1289	-1880	-2218	-2639	-2674	-6.9
EE	1	-4	-4	-1	5	19	3.0
IE	-137	-489	-457	-419	-246	34	0.9
GR	-21	-56	-11	-8	1	70	1.1
ES	-530	-2193	-1869	-1116	39	754	2.7
FR	1456	1401	1366	1332	1156	869	2.1
IT	349	1094	1729	2449	3118	3537	10.8
CY	-13	-56	-78	-94	-109	-122	-15.8
LV	-6	-16	-18	-28	-29	-24	-2.6
LT	-23	-83	-63	-10	43	122	9.1
LU	11	21	19	12	-3	-15	-3.3
HU	-3	25	66	59	88	75	1.6
MT	-2	-11	-10	-9	-7	-6	-2.9
NL	56	112	120	163	140	183	1.9
AT	-6	-89	-111	-103	-89	-90	-1.7
PL	25	-27	297	493	694	1070	6.6
PT	-60	-221	-353	-486	-545	-613	-9.7
RO	70	32	103	72	108	188	2.1
SI	12	43	84	119	143	170	17.8
SK	11	51	138	213	282	364	15.2
FI	8	46	94	145	182	222	7.3
SE	32	117	170	254	302	373	6.0
UK	2	-116	-22	117	317	1076	2.4
NO	50	133	187	259	288	329	9.4
EU27	1010	-1566	-317	1637	4006	7084	2.5
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	5694	3116	3370	4396	5419	6403	3.5
EU15	904	-1481	-861	652	2374	4522	1.9
EU10	78	38	655	1099	1614	2332	6.9
EU25	982	-1443	-206	1750	3988	6854	2.5

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, EuroPOP 2008,2010

Πίνακας 3.4 Διαφορά του συνολικό ποσού του πληθυσμού 0-14(EUROPOP2010-EUROPOP2008)

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of 0-14 population EUROPOP2008
BE	30	121	147	188	249	274	14.2
BG	13	31	19	46	65	66	10.0
CZ	40	154	167	201	252	250	21.4
DK	0	23	15	-2	13	15	1.6
DE	-75	-173	-464	-474	-468	-632	-7.1
EE	3	5	2	7	11	11	6.7
IE	11	-63	-121	12	66	36	3.2
GR	9	45	48	66	81	87	6.1
ES	-90	-785	-636	-169	-113	-49	-0.7
FR	477	384	379	253	138	97	0.8
IT	91	279	541	667	736	883	12.2
CY	-4	-13	-17	-22	-27	-29	-14.9
LV	3	-10	-16	-5	-8	-9	-4.2
LT	6	40	23	34	59	51	16.0
LU	1	3	-1	-6	-6	-8	-6.7
HU	-15	-41	-23	-12	-21	-14	-1.2
MT	0	0	-2	-1	-1	-1	-1.5
NL	20	143	135	93	142	160	6.4
AT	-17	-52	-47	-40	-47	-49	-3.9
PL	66	370	252	333	466	388	11.0
PT	-30	-152	-165	-161	-199	-211	-14.6
RO	27	41	28	66	59	51	2.6
SI	8	34	34	41	54	53	23.2
SK	11	77	84	96	123	124	24.5
FI	3	28	34	48	67	69	8.2
SE	20	94	89	102	151	145	8.1
UK	101	457	358	587	871	845	6.7
NO	12	75	83	77	113	119	11.8
EU27	708	1040	864	1949	2713	2602	3.7
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	1466	875	814	1328	1501	1457	3.2
EU15	551	351	313	1165	1681	1662	2.7
EU10	116	616	504	672	909	823	11.0
EU25	668	967	817	1837	2590	2485	3.6

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop 2008,2010

Πίνακας 3.5 Διαφορά του συνόλου πληθυσμού 65 και πάνω (EUROPOP2010-EUROPOP2008)

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	Diff in 2060 as % of 65+ population EUROPOP2008
BE	15	39	62	87	141	174	5.3
BG	9	31	30	28	-17	-80	-4.3
CZ	17	13	4	22	14	25	0.8
DK	16	6	10	19	50	70	4.7
DE	-80	-4	-68	-496	-799	-1303	-5.7
EE	2	9	11	13	14	9	2.5
IE	-9	-13	-4	-32	-124	-262	-15.4
GR	26	-13	-30	7	39	2	0.1
ES	26	-53	-103	-215	-461	-382	-2.3
FR	368	567	687	770	880	981	5.3
IT	44	177	425	616	797	1114	5.7
CY	3	5	1	-11	-24	-32	-9.4
LV	-1	10	18	23	24	15	2.5
LT	0	-3	-6	-19	-32	-51	-5.8
LU	0	2	4	9	17	20	11.7
HU	3	17	-2	32	34	64	2.3
MT	1	-1	-3	-7	-10	-11	-8.1
NL	37	89	126	128	151	118	2.6
AT	2	23	29	1	-26	-35	-1.3
PL	4	77	-26	-9	26	10	0.1
PT	10	-4	-18	-42	-120	-194	-5.6
RO	12	68	28	95	115	79	1.3
SI	0	9	14	23	38	53	8.9
SK	5	21	21	37	53	68	4.1
FI	15	12	10	12	30	52	3.5
SE	25	38	67	87	123	144	5.0
UK	135	480	820	884	849	444	2.3
NO	9	16	29	45	80	112	7.3
EU27	685	1601	2108	2062	1781	1091	0.7
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	1353	1989	2563	2487	2452	2352	2.4
EU15	630	1345	2018	1835	1546	943	0.8
EU10	34	157	31	103	136	149	0.7
EU25	664	1502	2050	1938	1682	1092	0.8

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

Πίνακας 3.6 Διαφορά του δείκτη εξάρτησης 65 και άνω /15-64(EUROPOP2010-2008)

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2010-2060
BE	0.0	-0.1	-0.6	-1.3	-1.4	-2.0	-2.0
BG	0.4	1.7	2.6	2.9	1.0	-3.5	-3.9
CZ	0.0	-0.3	-1.2	-2.0	-4.3	-6.6	-6.6
DK	0.3	-0.2	-0.4	-0.6	0.5	1.1	0.7
DE	0.0	0.9	1.7	1.7	1.8	0.8	0.7
EE	0.2	1.2	1.6	1.8	1.7	-0.2	-0.4
IE	0.5	2.8	3.2	2.7	-0.7	-7.0	-7.5
GR	0.4	0.1	-0.4	0.2	0.6	-0.6	-1.0
ES	0.5	1.7	1.7	1.0	-1.7	-2.8	-3.3
FR	0.0	0.3	0.4	0.4	0.9	1.4	1.4
IT	-0.2	-0.5	-0.8	-1.9	-2.8	-2.7	-2.6
CY	0.9	2.9	3.5	2.6	2.6	3.4	2.5
LV	0.0	1.0	1.9	3.0	3.9	3.4	3.4
LT	0.2	0.9	0.9	-0.8	-3.3	-9.0	-9.2
LU	-0.7	-0.9	-0.4	1.0	4.3	6.1	6.7
HU	0.1	0.1	-0.4	0.1	-0.2	0.4	0.4
MT	0.6	0.9	0.2	-1.3	-2.9	-3.2	-3.8
NL	0.2	0.5	0.7	0.5	0.9	0.3	0.1
AT	0.1	0.9	1.3	0.9	0.3	0.2	0.1
PL	0.0	0.3	-0.6	-0.9	-1.8	-4.2	-4.2
PT	0.4	0.9	1.6	2.7	2.8	2.5	2.1
RO	0.0	0.4	0.0	0.5	0.5	-0.5	-0.5
SI	-0.2	-0.3	-1.5	-2.8	-4.0	-4.7	-4.6
SK	0.1	0.2	-0.6	-1.4	-3.4	-6.6	-6.7
FI	0.4	-0.2	-0.9	-1.6	-1.7	-1.8	-2.1
SE	0.3	0.0	0.1	-0.3	-0.1	-0.5	-0.7
UK	0.3	1.2	1.9	1.9	1.6	0.0	-0.3
NO	-0.1	-0.6	-1.0	-1.6	-1.1	-0.8	-0.8
EU27	0.1	0.6	0.7	0.4	-0.1	-0.9	-1.1
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	-0.1	0.5	0.6	0.2	-0.2	-0.6	-0.5
EU15	0.1	0.7	0.9	0.6	0.2	-0.6	-0.7
EU10	0.0	0.3	-0.4	-0.8	-1.9	-3.8	-3.8
EU25	0.1	0.6	0.7	0.4	-0.1	-0.9	-1.0

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

**Πίνακας 3.7 Διαφορά του δείκτη Γονιμότητας
(EUROPOP2010-EUROPOP2008)**

	2010	2020	2030	2040	2050	2060	change 2010 2060
BE	0.08	0.08	0.07	0.06	0.06	0.05	-0.03
BG	0.17	0.16	0.14	0.14	0.13	0.12	-0.06
CZ	0.15	0.14	0.14	0.12	0.11	0.10	-0.05
DK	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01	-0.01	0.00
DE	0.01	0.02	0.01	0.02	0.01	0.01	-0.01
EE	0.07	0.07	0.06	0.05	0.05	0.04	-0.03
IE	0.17	0.15	0.15	0.13	0.12	0.11	-0.06
GR	0.11	0.10	0.09	0.08	0.08	0.07	-0.04
ES	0.01	0.00	0.00	0.01	0.01	0.00	-0.01
FR	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.00
IT	0.03	0.03	0.02	0.02	0.02	0.02	-0.01
CY	0.04	0.03	0.03	0.03	0.03	0.02	-0.01
LV	-0.05	-0.05	-0.04	-0.04	-0.03	-0.03	0.01
LT	0.20	0.18	0.16	0.14	0.12	0.12	-0.08
LU	-0.06	-0.06	-0.05	-0.05	-0.05	-0.04	0.02
HU	-0.03	-0.03	-0.02	-0.02	-0.03	-0.02	0.01
MT	0.05	0.05	0.04	0.04	0.04	0.04	-0.01
NL	0.07	0.06	0.06	0.05	0.05	0.04	-0.03
AT	-0.03	-0.02	-0.02	-0.02	-0.02	-0.01	0.01
PL	0.12	0.11	0.10	0.10	0.09	0.07	-0.05
PT	-0.05	-0.04	-0.04	-0.03	-0.04	-0.03	0.02
RO	0.05	0.04	0.04	0.04	0.03	0.03	-0.02
SI	0.21	0.19	0.18	0.16	0.15	0.13	-0.08
SK	0.15	0.14	0.14	0.13	0.11	0.10	-0.05
FI	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.00
SE	0.09	0.08	0.07	0.07	0.06	0.05	-0.03
UK	0.10	0.09	0.09	0.08	0.07	0.07	-0.03
NO	0.10	0.09	0.09	0.08	0.07	0.06	-0.04
EU27	0.05	0.05	0.05	0.04	0.04	0.03	-0.02
EA	:	:	:	:	:	:	:
EA12	0.03	0.03	0.02	0.03	0.02	0.02	-0.01
EU15	0.04	0.04	0.04	0.04	0.03	0.03	-0.01
EU10	0.11	0.10	0.09	0.08	0.08	0.06	-0.04
EU25	0.05	0.05	0.04	0.04	0.04	0.03	-0.02

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

Πίνακας 3.8 Διαφορά στο προσδόκιμο όριο ζωής κατά τη στιγμή της γέννησης (EUROPOP2010 – EUROPOP2008)

	Males							Females						
	2010	2020	2030	2040	2050	2060	change 2010-2060	2010	2020	2030	2040	2050	2060	change 2010-2060
BE	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1
BG	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.3	0.3	0.2	0.2	0.1	0.1	-0.2
CZ	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
DK	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	-0.1	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.2
DE	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	-0.1	-0.1	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	0.0
EE	1.2	1.1	1.0	0.9	0.8	0.8	-0.4	1.0	0.8	0.7	0.6	0.5	0.4	-0.5
IE	-0.9	-0.8	-0.8	-0.8	-0.7	-0.7	0.2	-0.2	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.1
GR	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	-0.1	-0.1	-0.2	-0.3	-0.3	-0.4	-0.3
ES	0.9	0.8	0.7	0.6	0.5	0.5	-0.4	0.5	0.5	0.4	0.4	0.3	0.3	-0.2
FR	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
IT	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	0.1
CY	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.2	0.8	0.7	0.6	0.5	0.4	0.3	-0.5
LV	1.7	1.4	1.2	1.0	0.8	0.6	-1.1	0.8	0.7	0.6	0.5	0.5	0.4	-0.4
LT	1.2	0.9	0.7	0.5	0.4	0.2	-1.0	0.8	0.6	0.5	0.4	0.3	0.2	-0.6
LU	1.1	0.9	0.7	0.6	0.5	0.4	-0.7	1.3	1.3	1.2	1.1	1.1	1.0	-0.4
HU	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1
MT	1.2	1.0	0.9	0.8	0.7	0.6	-0.7	0.9	0.8	0.6	0.5	0.4	0.3	-0.6
NL	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.2	-0.2	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	-0.1
AT	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	0.1	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	0.1
PL	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.1	0.0	-0.2	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	-0.1	0.1
PT	0.4	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	0.0
RO	-0.3	-0.3	-0.2	-0.2	-0.1	-0.1	0.2	0.4	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	-0.2
SI	0.7	0.6	0.5	0.4	0.3	0.2	-0.5	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1
SK	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
FI	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.1
SE	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
UK	0.6	0.5	0.4	0.3	0.3	0.2	-0.4	0.5	0.5	0.4	0.3	0.2	0.2	-0.4
NO	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
EU27	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1
EA	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EA12	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	0.0
EU15	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	-0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1
EU10	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
EU25	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

**Πίνακας 3.9 Διαφορά καθαρή μετανάστευση
(EUROPOP2010-EUROPOP2008)**

	Net migration ('000)							Diff. in cum. net migr. (2010-2060) in % of total pop. in 2060 in EUROPOP2010
	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2010-2060	
BE	14	10	11	12	10	9	467	3.5
BG	-10	-15	-3	3	2	2	-153	-2.8
CZ	5	4	3	3	2	2	102	1.0
DK	2	3	3	3	3	3	139	2.3
DE	-106	-59	-54	-49	-48	-44	-3209	-4.9
EE	0	-1	0	1	0	0	3	0.3
IE	-75	1	12	13	10	7	-111	-1.7
GR	-13	-1	-1	-1	-1	-1	-208	-1.8
ES	-461	4	93	99	75	55	-414	-0.8
FR	-26	0	0	0	1	0	-328	-0.4
IT	105	103	90	83	76	70	3944	6.1
CY	-7	-3	-2	-2	-2	-2	-155	-13.6
LV	-3	0	1	1	1	1	30	1.8
LT	-11	-5	-1	1	1	1	-80	-3.0
LU	2	0	0	0	0	0	-9	-1.2
HU	3	5	5	4	4	4	185	2.1
MT	-2	-1	-1	0	0	0	-36	-9.4
NL	28	-1	-2	-1	-1	-2	58	0.3
AT	-14	5	4	4	3	3	41	0.5
PL	27	-1	5	9	8	6	412	1.3
PT	-33	-11	-9	-8	-8	-7	-678	-6.6
RO	5	2	4	5	4	4	207	1.2
SI	6	2	2	2	2	2	111	5.4
SK	7	5	4	4	4	3	219	4.3
FI	5	4	4	4	3	3	173	3.0
SE	18	1	6	7	5	4	226	2.0
UK	14	27	27	25	22	20	831	1.1
NO	16	2	4	4	3	2	189	2.9
EU27	-520	80	202	221	177	142	1767	0.3
EA	:	:	:	:	:	:	:	:
EA12	-564	64	157	166	130	100	-274	-0.1
EU15	-540	87	185	190	150	119	922	0.2
EU10	25	6	16	23	20	17	791	1.2
EU25	-515	93	201	213	170	136	1713	0.3

Source: Commission services based on Eurostat EUROPOP2010 and EUROPOP2008 data.

Πηγή: Eurostat, Europop ,2008,2010

Συνοψίζοντας μπορούμε να πούμε ότι και δύο προβολές του Ageing Report του 2009 και 2012 μπορεί να έχουν σε κάποιες προβολές διαφορές αλλά είναι μηδαμινές αφού στο μέσο όρο των 27 χωρών όπως μπορούμε να δούμε από τους παραπάνω πίνακες δεν έχουν ουσιαστικές και μεγάλες αποκλίσεις. Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερες προβολές και αναλογιστικές μελέτες

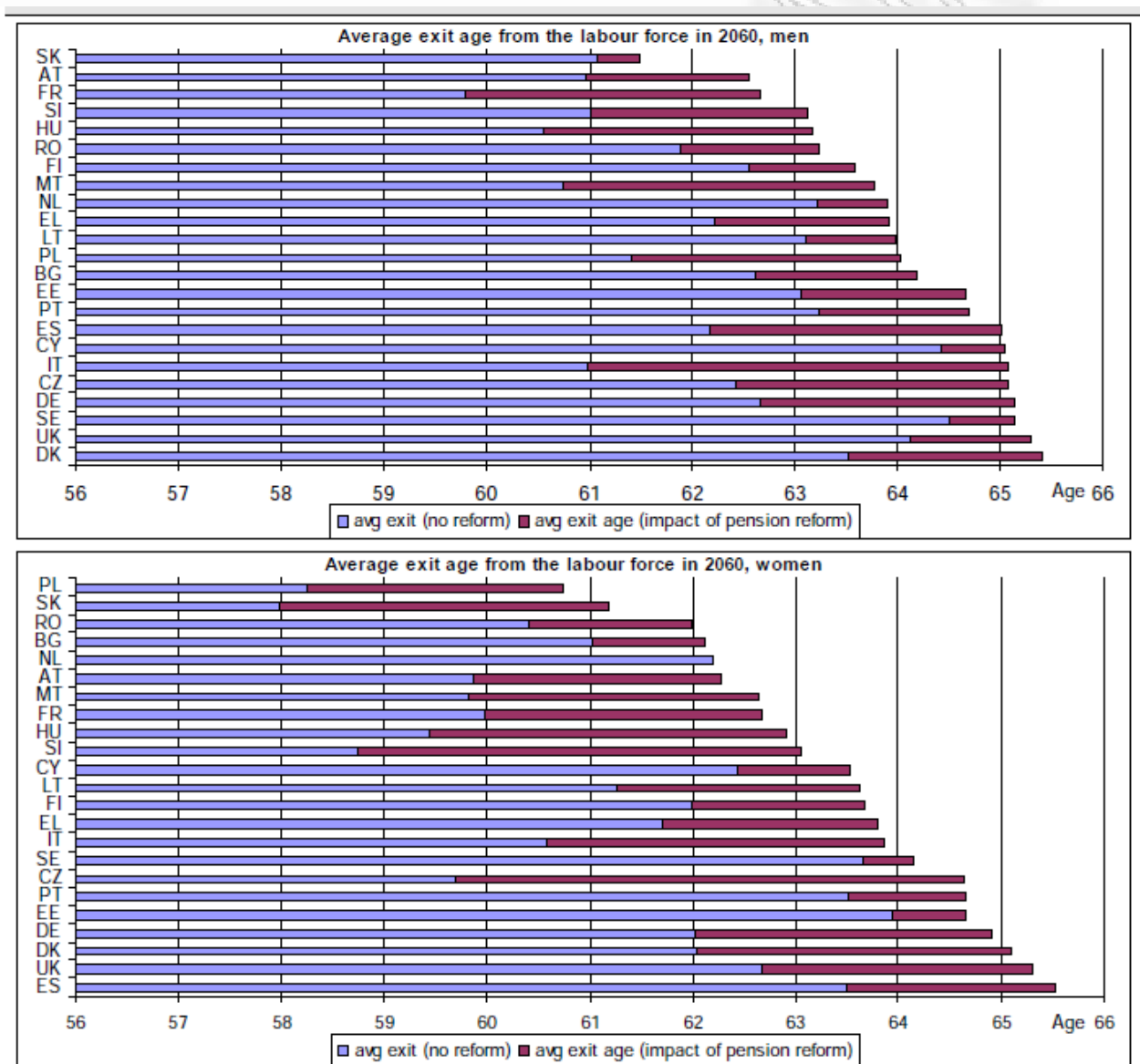
αναδεικνύουν το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού όλο και εντονότερα και τις επιπτώσεις που θα δημιουργήσουν στα ασφαλιστικά ταμεία αν δεν παρθούν κάποια αναγκαία μέτρα και μεταρρυθμίσεις όπως είναι η αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης, αφού μπορεί να αλλάξει ο οικονομικός και ο ασφαλιστικός δείκτης εξάρτησης . Από το 2000 και μετά , κάποιες χώρες ξεκίνησαν να αναθεωρούν τα συνταξιοδοτικά συστήματα τους με διάφορες μεταρρυθμίσεις και κάποιες άλλες χώρες όπως και η Ελλάδα άρχισαν να μπουν σε αυτή τη διαδικασία θεωρώντας ότι υπάρχει ακόμα χρόνος για να επανεξετάσουν το συγκεκριμένο θέμα. Ο παρακάτω πίνακας που υπάρχει στο Ageing Report 2012 μας δείχνει για κάθε χώρα από τις 22 τη μεταβολή στα όρια συνταξιοδότησης.

Όσον αφορά τις διαφορές μεταξύ των δύο προβολών που αξίζει να αναφερθούμε αναλυτικά έχουμε για τους άνδρες των 22 χωρών που έχουν προβεί σε μεταρρυθμίσεις διαπιστώνουμε ότι υπάρχουν αρκετές αλλαγές ως προς το προβλεπόμενο όριο εξόδου από την αγορά εργασίας τη χρονική στιγμή του 2060. Οι χώρες οι οποίες φθάνουν το όριο εξόδου στα 65 είναι η Ιταλία, η Κύπρος, η Τσέχικη Δημοκρατία, η Σουηδία, η Γερμανία, η Ισπανία , το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Δανία. Χώρες που προσεγγίζουν τα 64 έτη είναι η Πορτογαλία, η Εσθονία και η Βουλγαρία. Χώρες που βρίσκονται μεταξύ των 63 και 64 ετών είναι η Σλοβενία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία , η Φιλανδία , η Μάλτα, η Ολλανδία, η Ελλάδα και η Λετονία. Οι χώρες που έχει μεταφερθεί το όριο συνταξιοδότησης μεταξύ των 62 και 63 είναι η Γαλλία και η Αυστρία. Τέλος η χώρα που είναι μεταξύ 61 και 62 είναι η Σλοβακία .Όσον αφορά τη μετατόπιση του ορίου συνταξιοδότησης για τις γυναίκες στις 22 χώρες που έχουν προβεί σε μεταρρυθμίσεις παρατηρούμε στο παρακάτω πίνακα ότι οι χώρες που έχουν μεταφέρει το όριο πάνω από την ηλικία των 65 είναι η Ισπανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ισπανία. Οι χώρες που είναι μεταξύ των 64 και 65 είναι η Πορτογαλία, η Γερμανία, η Εσθονία, η Σουηδία και η Τσέχικη Δημοκρατία. Οι χώρες που βρίσκονται μεταξύ των 63 και 64 είναι η Σλοβενία, η Κύπρος, η Λετονία ,η Φιλανδία ,η Ελλάδα και η Ιταλία. Οι χώρες που είναι μεταξύ των 62 και 63 είναι η Ρουμανία, η Βουλγαρία, η Ολλανδία, η

Αυστρία ,η Μάλτα, η Γαλλία και η Ουγγαρία. Οι χώρες που βρίσκονται κάτω από τα 62 έτη είναι η Πολωνία και η Σλοβακία. Αναλυτικότερα στο παρακάτω πίνακα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

Διάγραμμα 3.24 Διαφορά στο όριο εξόδου από την αγορά εργασίας μετά τις μεταρρυθμίσεις για άντρες και γυναίκες.

Source: Commission services, EPC.

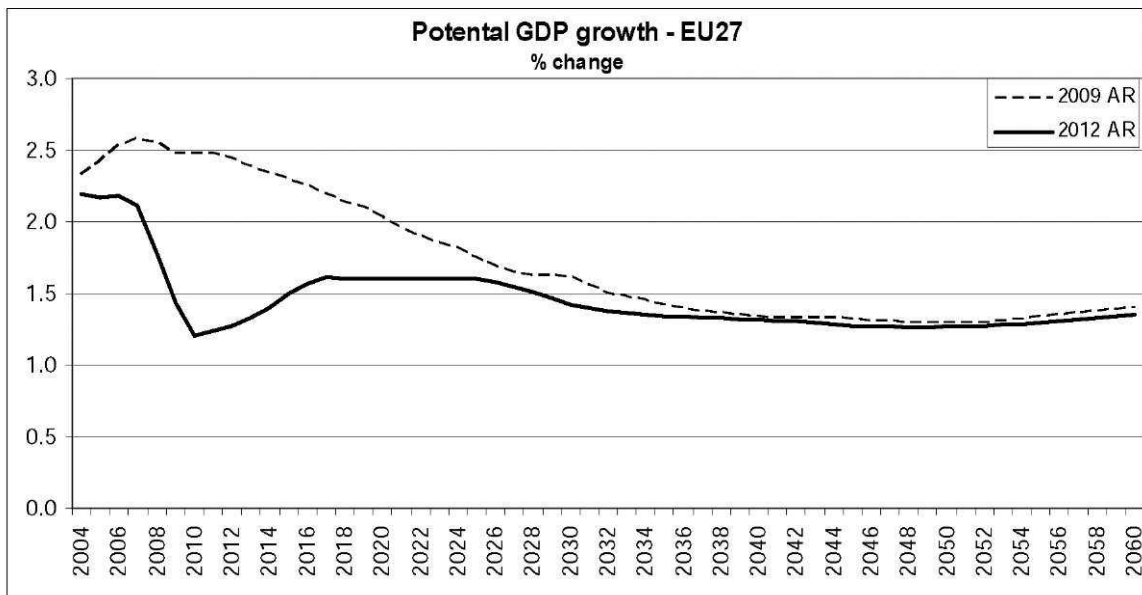
Πηγή: EPC

Σημαντικό ρόλο στις αλλαγές αυτές που αφορά το όριο εξόδου από την αγορά εργασίας έχει διαδραματίσει η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού όπως αναφέραμε

λεπτομερώς στο προηγούμενο κεφάλαιο αλλά και στις μεταρρυθμίσεις που έχουν προβεί στο σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Στην Ελλάδα μετά τη ψήφιση του νόμου 3863/10 τον Ιούλιο του 2010 είναι πρωτοφανής η αύξηση του ορίου εξόδου. Το θέμα που αναδύεται είναι κατά πόσο μπορούν να πραγματοποιηθούν οι μεταρρυθμίσεις αυτές και αν τα αποτελέσματα από αυτές τις μεταρρυθμίσεις θα είναι τα αναμενόμενα των προβολών. Η πιστή τήρηση των μεταρρυθμίσεων αλλά και η συνεχής προσαρμογή της δομής του ασφαλιστικού συστήματος θα πρέπει να είναι αναγκαία έτσι ώστε αυτές οι προβολές να μην μείνουν ευσεβείς πόθοι..

Κατά τη διάρκεια μεταξύ του 2008 και 2011 υπήρξαν κάποιες αλλαγές στα κοινωνικά-πολιτικά συστήματα της Ευρωζώνης και γενικότερα της Παγκόσμιας Οικονομίας. Δημιουργήθηκε μία κρίση από τη κατάρρευση του τεράστιου επενδυτικού οίκου Lehman Brothers και η κρίση από τη κατάρρευση αυτή μεταδόθηκε σε όλη τη Παγκόσμια Οικονομία. Τα θέματα πλέον που απασχολούν όλους τους Παγκόσμιους Μηχανισμούς είναι η διατήρηση του χρέους της κάθε χώρας σε διαχειρίσιμα επίπεδα . Όσον αφορά την ευρύτερη περιοχή της Ευρωζώνης οι Ευρωπαϊκοί Μηχανισμοί έκριναν πως προς το παρόν τρεις χώρες πρέπει να μπουν κάτω από την επιτήρηση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου Στήριξης για να μπορέσουν να διατηρήσουν το χρέος. Οι τρεις αυτές χώρες είναι η Ελλάδα, η Πορτογαλία και η Ιρλανδία. Αυτός είναι και ο κύριος λόγος που υπάρχει μία διαφορά μεταξύ των δύο προβολών του Ageing Report του 2009 και 2012 ως προς την ανάπτυξη του ΑΕΠ. Ο πίνακας που ακολουθεί διατυπώνει το μέσο όρο της πορείας του ΑΕΠ για το σύνολο των 27 χωρών.

Διάγραμμα 3.25 Πρόβλεψη για την αύξηση του ΑΕΠ των 27

Source: Commission services, EPC.

Παρατηρούμε μία πολύ σημαντική απόκλιση των καμπυλών από το 2008 και μετά, οι καμπύλες αυτές αρχίζουν να τέμνουν από το 2040 και μετά. Ο βασικότερος λόγος αυτής της απόκλισης είναι ο λόγος που αναφέραμε λίγο πιο πάνω. Το διάγραμμα αυτό μπορούμε να πούμε ότι είναι αρκετά αισιόδοξο και η εκτίμηση που μπορούμε να κάνουμε είναι ότι η ύφεση θα είναι μεγαλύτερη από ό,τι φαίνεται διότι τη χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκε η ανάλυση δε συμπεριλαμβάνει το σύνολο της ύφεσης. Όποτε τα αποτελέσματα θα είναι σίγουρα πιο επίπονα. Με την πτώση του ΑΕΠ θα αναμένουμε και λιγότερα έσοδα για κάθε χώρα στο Κρατικό Προϋπολογισμό, οι δαπάνες όπως δείξαμε σε πιο πάνω διαγράμματα αυξάνονται με ταχύτατους ρυθμούς με αποτέλεσμα το χρέος και το αφανές χρέος να διογκώνονται σε υψηλά επίπεδα.

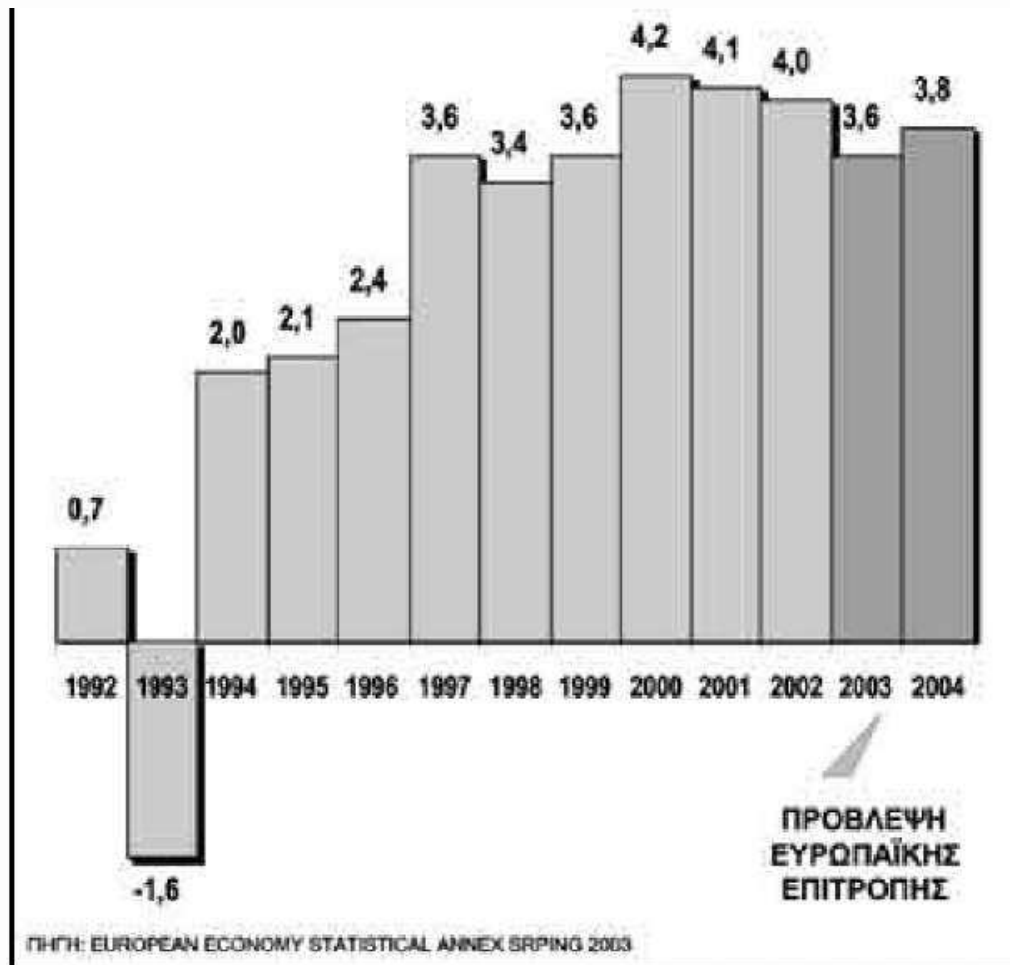
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Δαπάνες Προβολών ΙΝΕ ΓΣΕΕ 2003-2007

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα νέα κράτη μέλη αποτελεί νέα πρόκληση για την Ελληνική οικονομία αλλά και την επιλογή μιας μακράς ανάπτυξης για ολόκληρη την Ευρωζώνη. Απαιτείται να είναι πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά συντεταγμένα προκειμένου να μην τεθεί σε κίνδυνο το κοινωνικό κεκτημένο και το Ευρωπαϊκό μοντέλο, υπομονεύοντας την αλληλεγγύη και τη συνοχή στο εσωτερικό της ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό έχουν πραγματοποιηθεί οι έρευνες που θα ασχοληθούμε σε αυτό το σημείο του ΙΝΕ ΓΣΕΕ (2003,2007) όπου η βασική και η κεντρική επιδίωξη αφορά την ελληνική οικονομία. Αναφέροντας τις βασικές εξελίξεις που συντελούνται τα τελευταία χρόνια αλλά και τις πιθανές εξελίξεις των επόμενων χρόνων.

Στο σημείο αυτό θα δούμε τι απεικονίζουν οι παρακάτω πίνακες στην έρευνα που έγινε το 2003 για του ΙΝΕ-ΓΣΕΕ και ποιες θα είναι οι εξελίξεις και προοπτικές της Ελληνικής οικονομίας. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται είναι διαφορετική από τις προβολές της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφού η συγκεκριμένη προβολή ασχολείται με τις εισφορές της χώρας και όχι με τις δαπάνες. Επίσης οι αναλογιστές κάνουν διάφορες υποθέσεις με την αύξηση του ΑΕΠ για να μελετήσουν μέχρι ποια χρονική περίοδο μπορεί να αντέξει το Ελληνικό σύστημα ασφάλισης

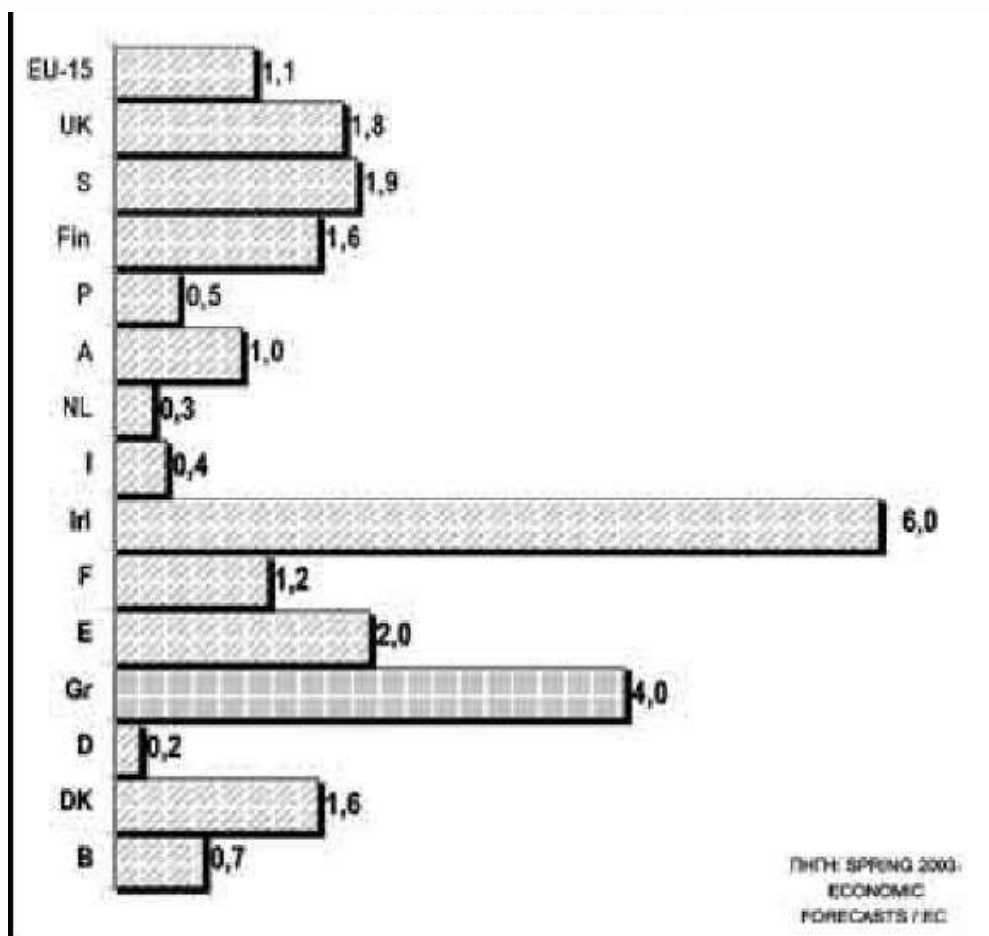
Στο παρακάτω πίνακα παρατηρούμε το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ στην Ελλάδα έως το 2002 και προβλέπει τι θα γίνει το 2003 και 2004. Απο το 1994 και για τα επόμενα 9 χρόνια η αύξηση του ΑΕΠ είναι συνεχόμενη και με σταθερές αυξητικές τάσεις όπως παρατηρούμε ακριβώς από κάτω.

Διάγραμμα 4.1 Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ στην Ελλάδα(%)1992-2002 και πρόβλεψη για το 2003-2004

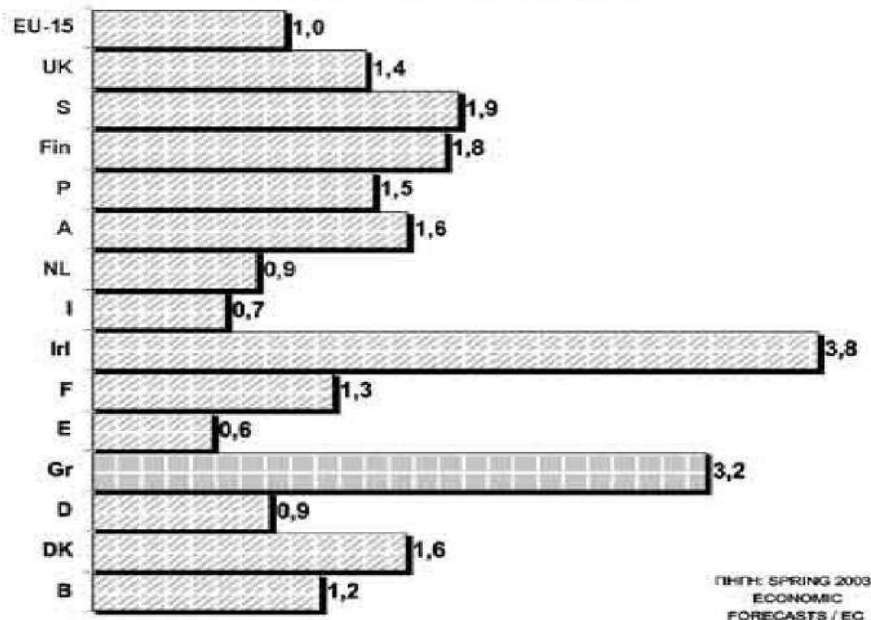
Στη συνέχεια βλέπουμε την αύξηση του ΑΕΠ για το έτος 2002 της Ελλάδος σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ΟΝΕ. Η Ελλάδα κατέχει τη δεύτερη θέση με ρυθμό ανάπτυξης 4% και είναι πίσω από την Ιρλανδία η οποία έχει 6% ρυθμό ανάπτυξης.

Διάγραμμα 4.2 Η αύξηση του ΑΕΠ κατά το 2002.Ετήσιος ρυθμός μεταβολής %

Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει την πραγματική αύξηση της παραγωγικότητας της Ελλάδος σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες της ΟΝΕ. Η Ελλάδα και σε αυτό το πίνακα κατέχει τη δεύτερη θέση με ετήσιο ποσοστό 3,2%. Η Ιρλανδία έχει το μεγαλύτερο ποσοστό με ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 3,8%

Διάγραμμα 4.3 Η αύξηση της παραγωγικότητας 1996-2002. Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής %

Η άνοδος του ΑΕΠ των ετών 1996 έως και 2003 σηματοδοτεί πιθανότατα μία μονιμότερη αλλαγή στους ρυθμούς ανάπτυξης της παραγωγικότητας και συνεχώς συγκλίνει τη ψαλίδα σε σχέση με τις Βόρειες αναπτυγμένες χώρες της Ευρώπης σύμφωνα με τους παραπάνω πίνακες . Αυτό που ισχυρε το 2003,τη χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκε η έρευνα δεν ισχύει στη σημερινή περίοδο. Η χώρα μας διανύει το τρίτο συνεχόμενο έτος ύφεσης με πολύ σημαντική πτώση του ΑΕΠ

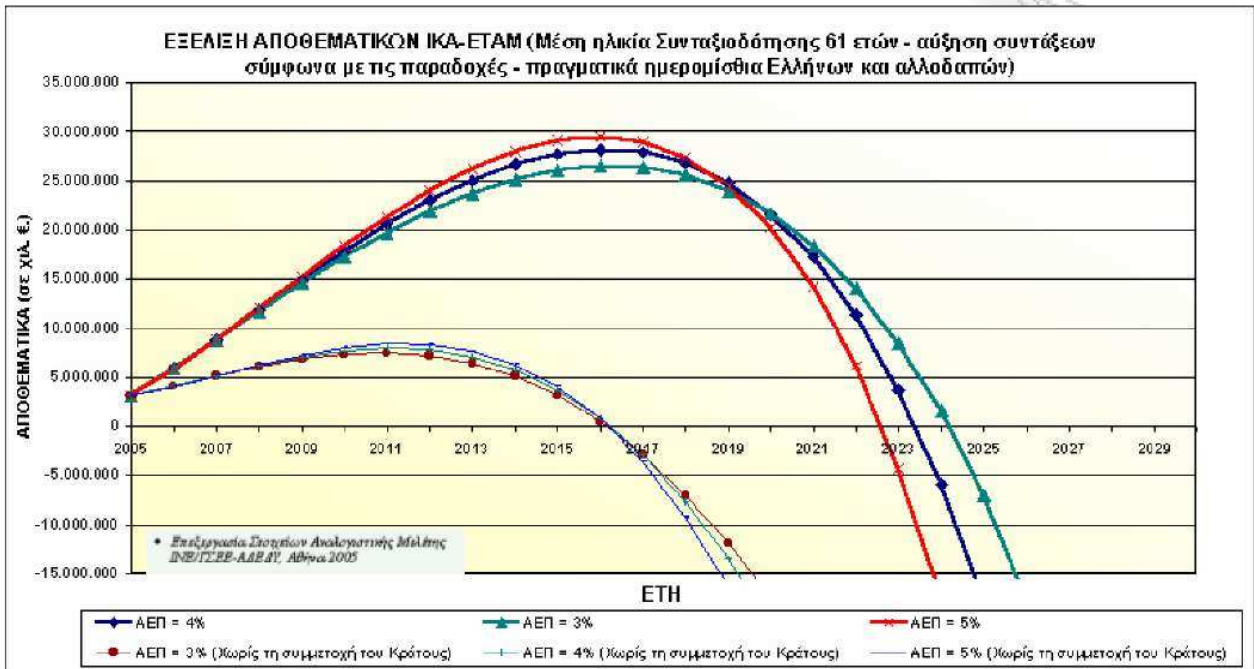
Στο σημείο αυτό προσπαθήσουμε να ερμηνεύσουμε την αναμενόμενη εξέλιξη της οικονομικής βιωσιμότητας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ όπως αποδίδουν τα παρακάτω διαγράμματα. Η μελέτη πραγματοποιήθηκε το 2007 για το λογαριασμό της ΙΝΕ-ΓΣΕΕ . Με βασική προϋπόθεση την επακριβή εφαρμογή και τήρηση των

ρυθμίσεων του Ν. 3029/2002 και κυρίως των αναφερομένων στην ετήσια χρηματοδότηση (1% του ΑΕΠ) του Ιδρύματος, με δεδομένη εισπραξιμότητα 100% των ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων και εργοδοτών..

Αναλυτικότερα, κατά τη διενέργεια των αναλογιστικών αυτών προσεγγίσεων, έχουν συνδυασθεί ποικίλα σενάρια:

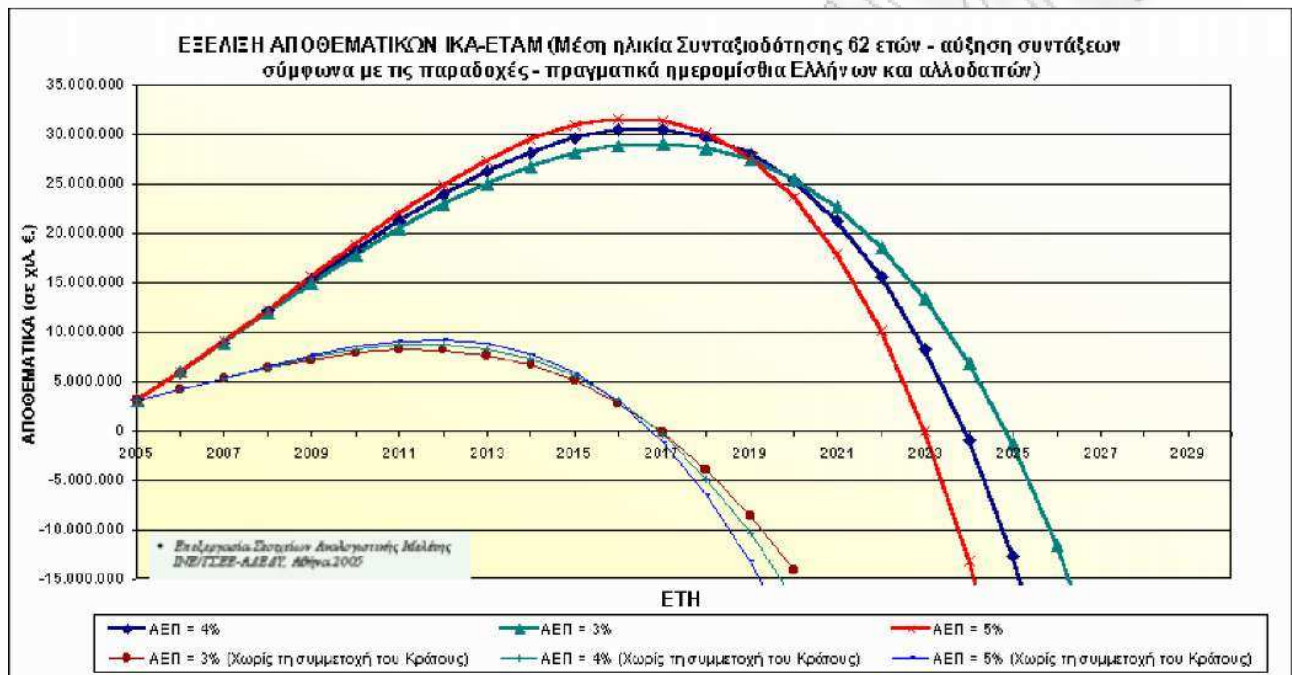
- εναλλακτικών ετήσιων ρυθμών ανάπτυξης (αυξήσεων του ΑΕΠ) 3% η 4% η 5%,
- εναλλακτικών τρόπων χρηματοδότησης (με η χωρίς τη συμμετοχή του Κράτους),
- εναλλακτικών ηλικιών συνταξιοδότησης 61, 62, 63, 64 ή 65 έτη ηλικίας.

Διάγραμμα 4.4 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 61 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.

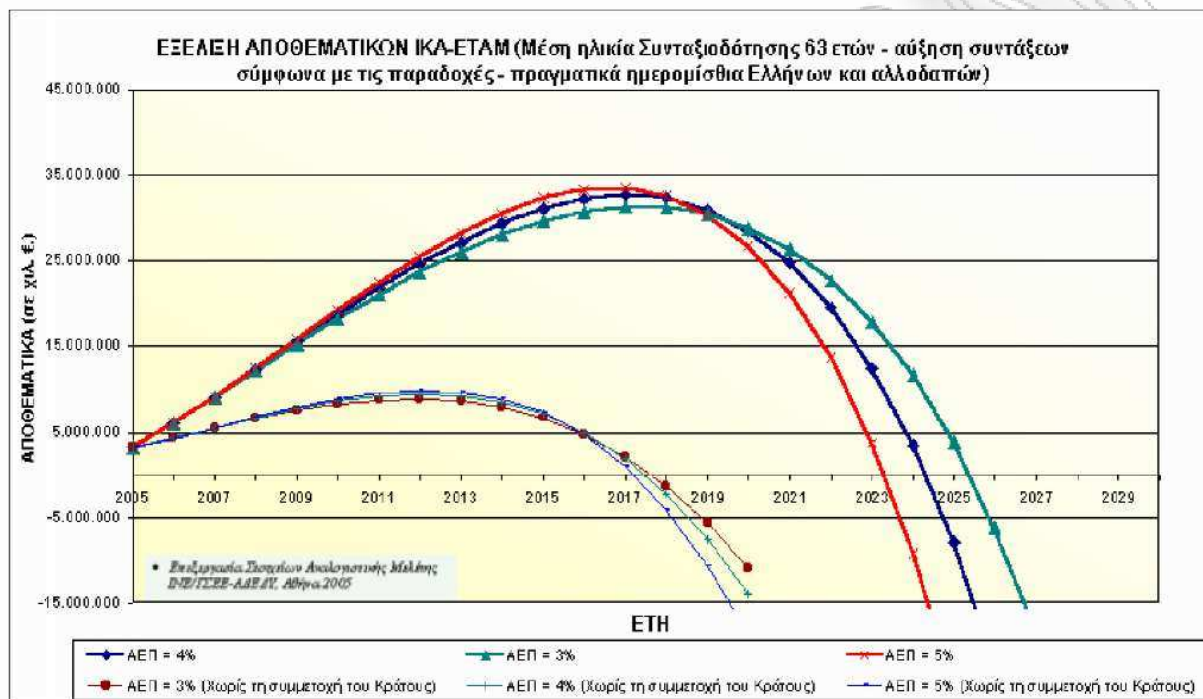
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 61^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το έτος 2024 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το 2023 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2022, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπρακτική ικανότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.5 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 62 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.

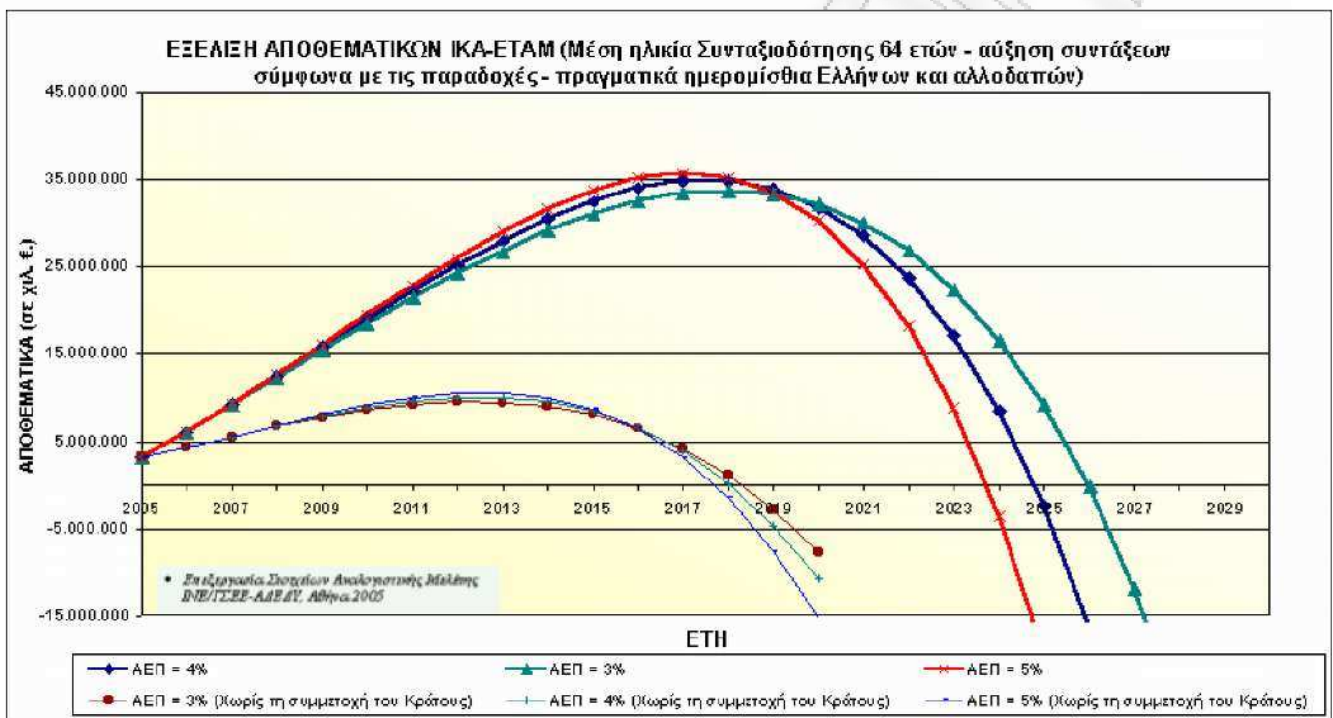
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 62^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το έτος 2025 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το 2024 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει μέχρι το 2023, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπρακτική ικανότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.6 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 63 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.

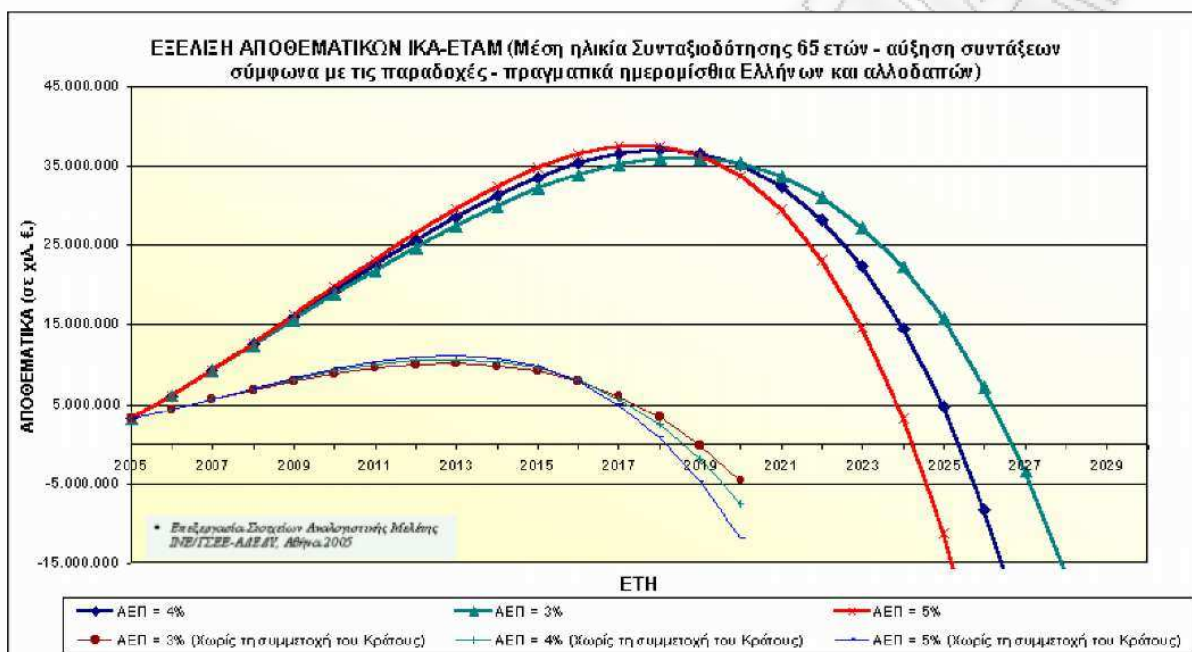
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 63^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο μετά το έτος 2025 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο μετά το έτος 2024 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2023, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπρακτική ικανότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.7 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ(Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 64 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών.

Με ηλικία συνταξιοδότησης το 64^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το έτος 2026 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο πριν από το έτος 2025 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2023, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπραξιμότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Διάγραμμα 4.8 Εξέλιξη Αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (Μέση ηλικία συνταξιοδότησης 65 ετών σύμφωνα με τις παραδοχές-πραγματικά ημερομίσθια Ελλήνων και αλλοδαπών)

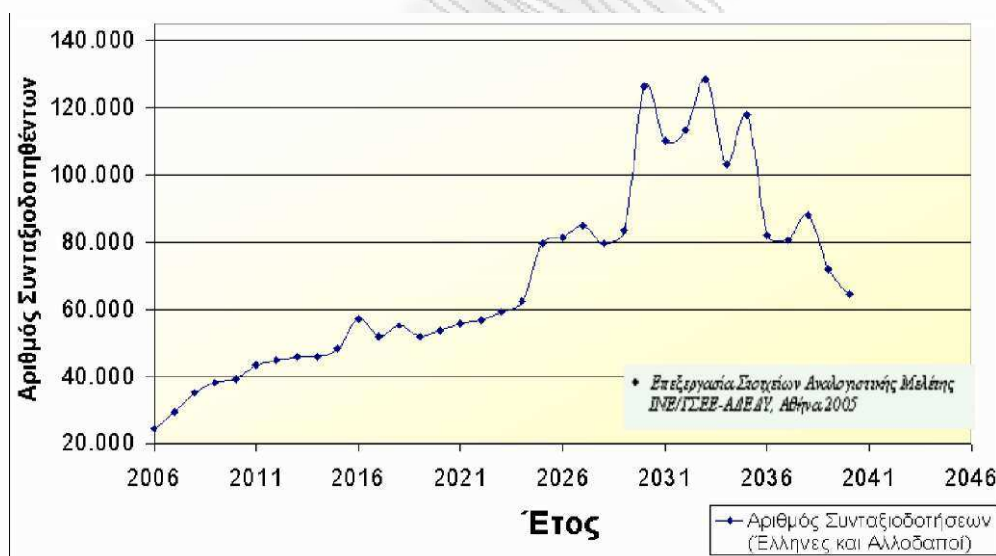
Με ηλικία συνταξιοδότησης το 65^ο έτος και με ετήσια ανάπτυξη 3% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πριν από το έτος 2024 ,με ανάπτυξη 4% το σύστημα μπορεί να επιβιώσει λίγο πιο μετά το έτος 2025 και τέλος με ετήσια ανάπτυξη 5% το σύστημα επιβιώνει λίγο μετά το 2024, υπό την προϋπόθεση ότι η εισπραξιμότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Η αναλογιστική μελέτη που πραγματοποιήθηκε αφορά τα έσοδα του ασφαλιστικού συστήματος και μέχρι ποια χρονιά μπορεί να αντέξει το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Παρατηρούμε ότι παρόλο που συνεχώς αυξάνει το ΑΕΠ με βάση την υπόθεση των αναλογιστών, συμπεραίνουμε ότι όσο πιο μεγάλη η αύξηση του ΑΕΠ τόσο πιο λίγο μπορεί να αντέξει το

σύστημα. Αυτό γίνεται διότι οι εισφορές που έχουν συσσωρευτεί όλα τα χρόνια του εργασιμου βίου είναι πολύ λιγότερα από τα έξοδα για συντάξεις. Ο νόμος του 1992 που αφορούσε τα άτομα που αποχωρούσαν από την αγορά εργασίας, προέβλεπε τη δυνατότητα να λαμβάνουν σύνταξη το μέσο όρο των τελευταίων τριών ετών. Εφόσον υπάρχει αύξηση του ΑΕΠ, σηματοδοτεί και αύξηση της παραγωγικότητας με αποτέλεσμα αύξηση των μισθών.

Το παρακάτω διάγραμμα μας δείχνει τον αριθμο των συνταξιοδοτήσεων ανά έτος που βοηθάει την αναλογιστική μελέτη που πραγματοποιήθηκε.

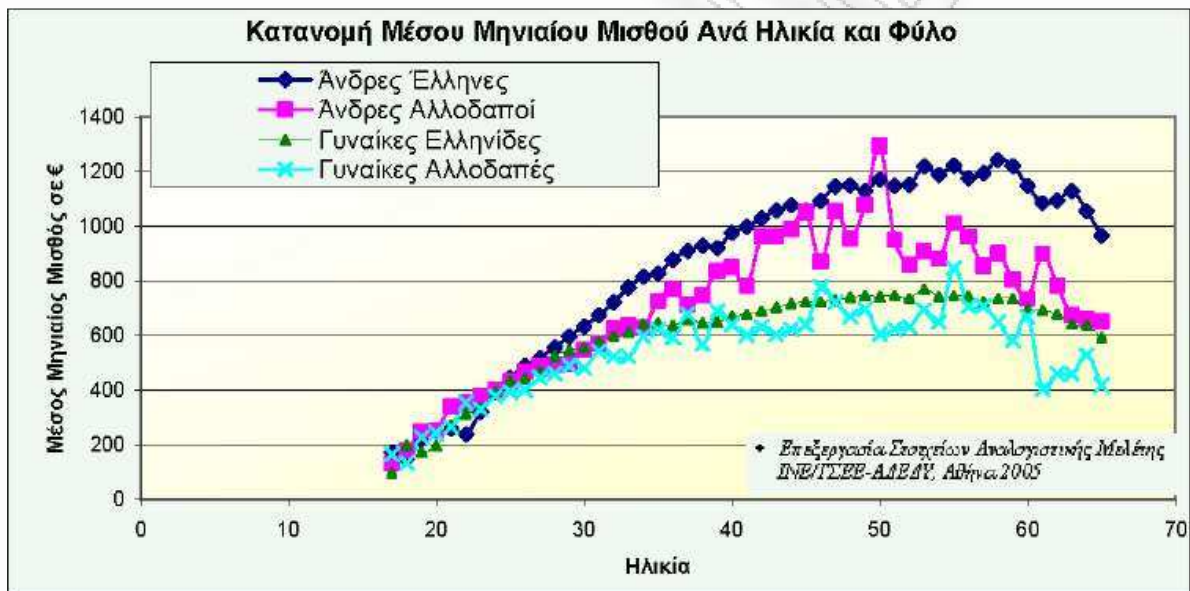
Διάγραμμα 4.9 Αριθμός συνταξιοδοτήσεων Ανά έτος

Πηγή : ΙΝΕ ΓΣΕΕ

Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει τη πορεία των μισθών των ατόμων που είναι ασφαλισμένοι στο Ελληνικό σύστημα ασφάλισης. Η πορεία όλων των παρακάτω ομάδων είναι ανοδική.

Διάγραμμα 4.10 Κατανομή Μέσου Μηνιαίου Μισθού Ανά Ηλικία και Φύλο

Πηγή : INE ΓΣΕΕ

5A

Γνωρίζουμε ότι η αύξηση της απασχόλησης και ο περιορισμός της ανασφάλιστης εργασίας ενισχύουν την οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος ασφάλισης, στη συγκεκριμένη περίπτωση της κοινωνικής ασφάλισης αφού το Ελληνικό σύστημα όπως αναφέραμε πιο πάνω είναι διανεμητικό. Δηλαδή αυξάνουν τις εισφορές και τις εισροές του ενώ παράλληλα βελτιώνουν τη σχέση εργαζομένων προς συνταξιούχους. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι η βελτίωση των μισθών και των αμοιβών

οι οποίοι οδηγούν σε βελτιώσεις των ετήσιων εισροών του συστήματος. Οι γενικές αυτές αρχές ισχύουν, απολύτως, σε οποιοδήποτε σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, υπό την προϋπόθεση, ότι το σύστημα αυτό έχει δομηθεί σωστά.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΡΟΒΟΛΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΙΝΕ ΓΣΕΕ (2003,2007) ΚΑΙ ΤΩΝ AGEING REPORT (2009,2012)

Οι προβολές του ΙΝΕ ΓΣΕΕ έχουν πραγματοποιηθεί σε προγενέστερα χρόνια απ' ότι οι προβολές του Ageing Report . Ένα κοινό σημείο σε αυτές τις προβολές είναι η μεταβολή του δημογραφικού δείκτη εξάρτησης από το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού με αποτέλεσμα την συνεχή αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων.

Οι προβολές αυτές διαφέρουν ως προς τη μεθοδολογία της ανάλυσης τους.Οι προβολές της Ευρωπαϊκής Ένωσης μελετούν και εξετάζουν τις προβολές των δαπανών ενώ του ΙΝΕ ΓΣΕΕ μελετούν τα έσοδα στο σύστημα ασφάλισης.Μία μεγάλη διαφορά που παρατηρούμε είναι ότι οι έρευνες του ΙΝΕ ΓΣΕΕ με βάση την ανάπτυξη του ΑΕΠ της Ελληνικής Οικονομίας που είχε ήδη πραγματοποιηθεί τα προηγούμενα χρόνια , έδειξαν ότι η ανάπτυξη του ΑΕΠ θα συνεχιζόταν και τα επόμενα χρόνια αλλά ίσως με μικρότερο ρυθμό ανάπτυξης.Επίσης οι προβολές του Ageing Report του 2009 έδειχναν ακριβώς το ίδιο γεγονός,δηλαδή μικρή αύξηση του ΑΕΠ της Ελληνικής Οικονομίας.Η κρίση όμως που έχει δημιουργηθεί στην ευρύτερη περιοχή της Ευρωζώνης έχει αλλάξει αρκετά τους ρυθμούς ανάπτυξης αρκετών χωρών συμπεριλαμβάνοντας και την Ελλάδα.Η προπαρασκευαστική έρευνα του Ageing Report του 2012 αφού είναι και η πιο πρόσφατη αποτυπώνει αυτή την ύφεση όχι μόνο του Ελληνικού Κράτους αλλά στο μέσο όρο του συνόλου της Ευρωζώνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 . Συμπεράσματα

Όλο και περισσότερες έρευνες , μελέτες και δαπάνες προβολών από διάφορους Παγκόσμιους Οργανισμούς δείχνουν πόσο σημαντικό είναι το δημογραφικό φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Οι τάσεις αύξησης των ηλικιωμένων δημιουργείται κυρίως από τρεις παράγοντες που αποτελούν και την κινητήρια δύναμη των προβολών (Προσδόκιμο επιβίωσης, Γονιμότητα και Μετανάστευση) . Οι προβολές που χρησιμοποιήθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια είχαν ως στόχο να μελετήσουμε και να αναλύσουμε το πρόβλημα που δημιουργείται από το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Οι έρευνες αυτές έγιναν σε προγενέστερα χρόνια, οπότε τα συμπεράσματα που προσπαθήσαμε να εξάγουμε είναι πολύ πιθανό να περιέχουν και αρκετή ποσότητα αισιοδοξία αφού τα τελευταία δύο έτη παρατηρείται μία ύφεση της Παγκόσμιας Οικονομίας.

Οι δημογραφικές εξελίξεις δηλαδή μεγαλύτερη διάρκεια ζωής σε συνδυασμό με το χαμηλό δείκτη γονιμότητας θα οδηγήσουν σε σημαντική άνοδο του δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων (το ποσοστό των ατόμων άνω των 65 ετών ως προς τον πληθυσμό σε ηλικία απασχόλησης) σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εξέλιξη αυτή θα αυξήσει σημαντικά τις δαπάνες για συντάξεις και υγεία και θα περιορίσει τον αριθμό εκείνων που καταβάλλουν εισφορές. Ο βαθμός στον οποίο οι συνέπειες αυτές θα επηρεάσουν το βιοτικό επίπεδο στις επιμέρους χώρες θα εξαρτηθεί τόσο από τις αρχικές δημοσιονομικές τους επιδόσεις όσο και από τις προσπάθειες που γίνονται για την ενίσχυση του ρυθμού ανάπτυξης, την αύξηση του ποσοστού απασχόλησης του πληθυσμού, καθώς και για τον εξορθολογισμό των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Στην Ελλάδα οι συνέπειες της γήρανσης του πληθυσμού θα είναι εντονότερες, μεταξύ άλλων και επειδή ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ βρίσκεται σήμερα σε πολύ υψηλό επίπεδο

Οι δημογραφικές εξελίξεις καθορίζουν μια σειρά οικονομικών χαρακτηριστικών του πληθυσμού, όπως το μέγεθος της αγοράς εργασίας του μέλλοντος που έχει σχέση με το ύψος χρηματοδότησης των ασφαλιστικών συστημάτων και ο αριθμός μελλοντικών συνταξιούχων που έχει άμεση σχέση με το ύψος της δαπάνης για την κάλυψη των συνταξιοδοτικών παροχών, αλλά και άλλων που συνδέονται με τη γήρανση, όπως παροχών υγείας και φροντίδας. Με δεδομένο το φαινόμενο της γήρανση του πληθυσμού, θα πρέπει να εξετάσουμε τις διάφορες επιπτώσεις στα δημοσιονομικά-μακροοικονομικά μεγέθη από τις οποίες θα εξαρτηθεί σε ποιο βαθμό και με ποιο τρόπο θα ανταποκριθεί ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας στην αυξημένη ζήτηση για παροχές. Επίσης σε ποιο βαθμό θα μπορέσει να καλύψει τις ανάγκες των συνταξιούχων.

Η γήρανση του πληθυσμού δημιουργεί ή μάλλον καλυτέρα διογκώνει τα προβλήματα στα διάφορα συστήματα ασφάλισης είτε αυτά είναι δημόσια είτε αυτά είναι ιδιωτικά. Στο κεφάλαιο 1 γίνεται εκτενέστερη αναφορά για τις δομές και τις διαφορές μεταξύ της κοινωνικής και της ιδιωτικής ασφάλισης. Σε πρώτη ματιά μπορούμε να πούμε ότι η ιδιωτική ασφάλιση φαίνεται να αντιδρά καλύτερα στο φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού σε μικροοικονομικό επίπεδο αλλά δεν ισχύει το ίδιο σε μακροχρόνιο επίπεδο αφού ο βασικός της άξονας είναι η κεφαλαιοποίηση των εισφορών /ασφαλιστρών για την πληρωμή της σύνταξης όταν φτάσουν στο έτος συνταξιοδότησης. Αντιθέτως μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι η γήρανση του πληθυσμού επηρεάζει σε πολύ μεγάλο βαθμό την κοινωνική ασφάλιση αφού υπάρχει σχέση αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών. Σε αυτό λοιπόν το σημείο δίνεται η απάντηση στο ερώτημα που θέσαμε παραπάνω, δηλαδή να υπάρξει μία μετατόπιση από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα.

Το μεγάλο ζήτημα λοιπόν που δημιουργείται είναι αν πρέπει να υπάρξει μία πλήρη μετατόπιση του συστήματος :

Στο σημείο αυτό θα χρησιμοποιήσουμε κάποιους μύθους που έχει παραθέσει ο Nicholas Barr στο βιβλίο του *The Welfare State As Piggy Bank* (2001) που

προσπαθεί εμμέσως να απαντήσει στο πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού αν συνίσταται στην μετατροπή του υπάρχοντος κρατικού-διανεμητικού συστήματος συντάξεων σε ιδιωτικό-κεφαλαιοποιητικό.

Ο Nicholas Barr αναφέρει ότι αν ένα σύστημα έχει επιβλαβείς επιπτώσεις στα κίνητρα εργασίας ή αντίστοιχα προσφέρει κίνητρα για πρόωμη συνταξιοδότηση δεν έχει σχέση με την κεφαλαιοποίηση. Το Σουηδικό σύστημα το οποίο είναι διανεμητικό διατηρεί όλα τα κίνητρα για παραμονή εργασίας και αντιθέτως υπάρχουν πολλά κεφαλαιοποιητικά συστήματα τα οποία εμπεριέχουν κίνητρα πρόωρης συνταξιοδότησης. Άρα σημασία έχει πως λειτουργεί το σύστημα και τι πιστεύουν οι ασφαλισμένοι, δηλαδή πως ανταποκρίνεται στους ασφαλισμένους το κάθε σύστημα είτε αυτό είναι διανεμητικό είτε κεφαλαιοποιητικό. Βασικός στόχος κάθε συστήματος είναι να δώσει σημασία στην οικονομική ευημερία δηλαδή ότι είναι πιθανό η περισσότερη εργασία να αποτιμάται σε όρους ευημερίας .

Επίσης ο ίδιος συγγραφέας αναφέρει ότι πολλά ιδιωτικά συστήματα συντάξεων έχουν καταστραφεί από κυβερνητικές πράξεις ή πολιτικών αδρανειών (π.χ. τα αποτελέσματα του υπερπληθωρισμού στη Λατινική Αμερική αλλά και στην Ευρώπη πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο). Οι πολιτικοί δεν είναι οι μόνοι που προσφέρουν υποσχέσεις που δεν μπορούν να εκπληρώσουν. Σε κάθε σύστημα λοιπόν είτε αυτό είναι διανεμητικό είτε κεφαλαιοποιητικό ο ρόλος του κράτους είναι εξαιρετικά σημαντικός για την εξασφάλιση της μακροοικονομικής σταθερότητας. Η αλλαγή του συστήματος δεν είναι πανάκεια.

Η γήρανση του πληθυσμού είτε σε κεφαλαιοποιητικά είτε σε διανεμητικά συστήματα μειώνει αναποφευκτα το ρυθμό αύξησης του πληθυσμού και επομένως θέτει σε αμφιβολία τη γενική ανάπτυξη. Γίνεται αντιληπτό ότι τα συστήματα ασφάλισης θα πρέπει να προσαρμοστούν για να ανατραπούν οι αρνητικές συνέπειες του φαινομένου της γήρανσης του πληθυσμού.

Η αντιμετώπιση της γήρανσης του πληθυσμού για τη διατήρηση των δαπανών της κάθε χώρας προϋποθέτει μία σειρά μεταρρυθμίσεων και τη πιστή τήρηση τους. Οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες περιλαμβάνουν την εισαγωγή στα συστήματα στοιχείων κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα, τον περιορισμό της πρόωρης συνταξιοδότησης, την αύξηση του αριθμού των ετών για τον υπολογισμό των συντάξιμων αποδοχών επί των οποίων υπολογίζεται το ποσοστό αναπλήρωσης και τις μεταβολές στον τρόπο αναπροσαρμογής των συντάξεων. Οι μεταρρυθμίσεις είναι συνήθως δυσκολότερες σε χώρες όπου οι παράμετροι των συστημάτων συνταξιοδότησης θεσπίστηκαν σε εποχές που το προσδόκιμο ζωής ήταν πολύ χαμηλότερο. Η μετάβαση ενός μέρους ασφάλισης από τα διανεμητικά στα κεφαλαιοποιητικά σε συνδυασμό με τις απαραίτητες και αναγκαίες μεταρρυθμίσεις θα συμβάλουν στις προσπάθειες των χωρών για τη διατήρηση του χρέους σε διαχειρίσιμα επίπεδα.

Συνοψίζοντας, όλες αυτές οι προσαρμογές αφορούν τη συμμετοχή του εργατικού δυναμικού, δηλαδή να δουλεύουν όσο το δυνατόν περισσότεροι από το ποσοστό του πληθυσμού και να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στη παραγωγικότητα.

Κρίσιμη Ερώτηση « Πως ανταποκρινόμαστε στις προκλήσεις της γήρανσης του πληθυσμού»

Από μακροοικονομική σκοπιά της θεωρίας και της ανάλυσης παρατηρούμε ότι το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού δεν είναι καθόλου ένα ζήτημα αμελητέο και θα υπάρξει ουσιαστικό πρόβλημα στην καταβολή των συντάξεων στις επόμενες γενιές αν δεν παρθούν γενναίες αποφάσεις. Η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών μας αποτελεί έναν από τους βασικούς παράγοντες της στρατηγικής μας για την έξοδο από την κρίση. Πρέπει να χαραχθούν σαφείς στρατηγικές για την περίοδο που θα ακολουθήσει την κρίση, θα πρέπει να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα των μέτρων στήριξης βραχυπρόθεσμα έτσι ώστε να δημιουργηθούν οι συνθήκες

για μια βιώσιμη και ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη στο μέλλον . Το θέμα αυτό από μικροοικονομική πλευράς δημιουργεί ένα «**παράθυρο ευκαιρίας**» για παρεμβάσεις σε βραχυπρόθεσμο χρόνο, όπου είναι απαραίτητο να γίνουν άμεσα κάποιες προσαρμογές και κάποιες μεταρρυθμίσεις. Όπως

- **Περισσότεροι εργαζόμενοι**

Αυτό που απαιτείται είναι περισσότεροι εργαζόμενοι αφού η δημογραφία επηρεάζει άμεσα το δείκτη εξάρτησης. Ο οικονομικός δείκτης εξαρτάται από τον τρόπο λειτουργίας της αγοράς εργασίας. Οπότε μία αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας μπορεί εύκολα να αντισταθμίσει δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις.

- **Μεγαλύτεροι σε ηλικία εργαζόμενοι**

Έχει παρατηρηθεί ότι η μέση ηλικίας αποχώρησης από την εργασία μειώνεται συστηματικά από τις αρχές της δεκαετίας του '80, παρόλο που υπάρχουν μικρές αυξήσεις των ελάχιστων ορίων συνταξιοδότησης της περιόδου 1990-92. Η μείωση της μέσης ηλικίας αποχώρησης από την εργασία οφείλεται τόσο σε παράγοντες προσφοράς (όρια ηλικίας , έλλειψη σταδιακής συνταξιοδότησης) αλλά και της ζήτησης εργασίας .

- **Μετανάστες**

Το μεγάλο κύμα μετανάστευσης έπαιξε σημαντικό ρόλο στις δεκαετίες που πέρασαν. Το μεταναστευτικό απόθεμα των γειτονικών χωρών περιορίζεται με αποτέλεσμα να γίνονται εμφανή τα όρια αξιοποίησης αυτού του παράγοντα ως στρατηγική επίλυση του ασφαλιστικού.

- **Μεγαλύτερη παραγωγικότητα**

Στο συγκεκριμένο στάδιο θα εξετάσουμε πως από τους λιγότερους αυριανούς εργαζόμενους θα είναι σε θέση να αυξήσουν τη παραγωγικότητα τους έτσι ώστε να μπορέσουν να στηρίξουν τους πολυπληθέστερους συνταξιούχους. Ένας τρόπος είναι η αύξηση του παραγωγικού κεφαλαίου κατά κεφαλή εργαζομένου μέσω επενδύσεων. Θα μπορούσαμε να πούμε μία τάση προς αποταμίευση. Ένας άλλος τρόπος είναι η αύξηση του ανθρώπινου κεφαλαίου μέσω της αναδιάρθρωσης και της συνεχώς εκπαίδευσης έτσι ώστε η αναδιάρθρωση της εκπαίδευσης να έχει άμεση σχέση με την αύξηση της παραγωγής. Οι εργαζόμενοι πρέπει να εκπαιδεύονται καθ' όλη τη διάρκεια του εργασιακού βίου. Εδώ τίθεται μια μικρή παραβολή που έχει να κάνει σχέση με το πως δουλεύουμε και όχι με το πόσο. Τέλος τα συστήματα ασφάλισης πρέπει να ενισχύουν τη προσαρμοστικότητα που έχει άμεση σχέση με την αύξηση της παραγωγής των εργαζομένων.

- **Καλύτερη κατανομή των βαρών**

Έχει παρατηρηθεί ότι τα διάφορα συνταξιοδοτικά συστήματα έχουν διάφορες ανισότητες μεταξύ των ατόμων που είναι ασφαλισμένα σε ένα οργανωμένο κοινωνικό σύστημα. Μία εμφανή ανισότητα για παράδειγμα είναι η πρόωρη συνταξιοδότηση ορισμένων κοινωνικών ομάδων. Το αποτέλεσμα αυτής της ανισότητας είναι παρά πολύ αρνητική αφού αυξάνει τα έξοδα ενός συνταξιοδοτικού συστήματος εις βάρος των παραγωγικών μονάδων. Οπότε απαιτείται μία βελτίωση της κατανομής των βαρών με αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγής. .

Η αναβολή της εφαρμογής πολιτικών μεταρρυθμίσεων όπως η διασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, η εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών, η ενίσχυση της απασχόλησης για την αντιμετώπιση των

συνεπειών της γήρανσης του πληθυσμού μεταθέτει και επιδεινώνει το πρόβλημα που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν οι επόμενες γενεές.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αθανασίου , Λ , Ζέρβου , Φ , Κώτση , Α ,(2009), *Οικονομική και δημογραφική βιωσιμότητα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος*.Εκθέσεις 57.

Ζέρβου, Φ , (2009) , *Η Εξέλιξη και προβληματισμός για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος* ,Εκθέσεις 58

Καραβίτης , Ν , (2011), *Μελέτη : Συντάξεις πέρα απο το πρώτο πυλώνα*,ΙΟΒΕ

Λυμπεράκη, Α., Τήνιος, Π. και Φιλαλήθης, Α. (2009), *ΖΩΗ 50, Υγεία, Γήρανση και Συνταξιοδότηση στην Ελλάδα και την Ευρώπη*, Κριτική

Τήνιος, Π. (2010), *Ασφαλιστικό, Μία μέθοδος ανάγνωσης*, Κριτική

Τήνιος, Π. (2003), *Ανάπτυξη με Αλληλεγγύη, Ένα πλαίσιο για τις Συντάξεις του νέου αιώνα*, Αθήνα: Παπαζήσης.

ΙΝΕ , ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ , (2003) , *Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση*.

ΙΝΕ , ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ , (2007) , *Αναλογιτική Μελέτη ΙΚΑ-ΕΤΑΜ*.

Barr (2001), *the Welfare State as Piggy Bank: Information, Risk, Uncertainty and the Role of the State*,Oxford.

EUROPEAN COMMISSION, THE AGEING REPORT, (2009), *Economic and budgetary projections for the EU-27 member States (2008-2060)*

EUROPEAN COMMISSION , THE AGEING REPORT , (2012) , *Underlying Assumptions and Projection Methodologies*.

IMF (2010) ,GREECE : Stand- By Arrangement – Review Under the Emergency Financing Mechanism , IMF Country Report No 10/217

www.capital.gr/stoupas/Article.aspx?id=961897

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА

РАНЕЕЗНАМО ПЕРПАА